

ANTHROPOLOGIA INTEGRALIS

SERIES MONOGRAPHICA

SVAZEK I

PO STOPÁCH BRATRA
ODORIKA

STYKY EVROPY A MONGOLSKÉ ČÍNY VE 13. A 14. STOLETÍ

(S PŘÍLOHOU BIBLIOTECA ODORICIANA)

VLADIMÍR LIŠČÁK

AKADEMICKÉ NAKLADATELSTVÍ CERM

■ Vladimír Liščák

**Po stopách
bratra Odorika**

Styky Evropy a mongolské Číny
ve 13. a 14. století

(s přílohou Bibliotheca Odoricianana)

次長四月陳年畫

Vladimír Liščák

 *Do stopách
bratra Odorika*

*Styky Evropy a mongolské Číny
ve 13. a 14. století
(s přílohou Bibliotheca Odoriana)*

AKADEMICKÉ NAKLADATELSTVÍ
CERM
2014

Frontispice: Chen Yuandu 陳緣都 (Luke Chen): *Bl. Odorik káže v Číně* (1928).
Malba na hedvábí. Pordenone, Museo Civico d'Arte.

Lektoroval: Prof. PhDr. Josef Unger, CSc.

Copyright © PhDr. Vladimír Liščák, CSc., 2014
Illustrations © Vladimír Liščák, archiv autora a citovaná literatura, 2014
Translations © Vladimír Liščák, 2014
Cover & Typo © Vladimír Liščák, 2014
Všetchna práva vyhrazena

ISBN 978-80-7204-885-4

 licet multa et varia de ritibus hominum et condicionibus huius mundi a pluribus enarrentur, sciendum tamen est quod ego frater Odericus de foro Iulii, Ordinis fratrum minorum, volens transire per partes infidelium, ut aliquod lucrum facerem animarum, et hoc de licentia prelatorum meorum, qui hoc concedere possunt secundum regularia instituta, multa magna et mirabilia audivi a fide dignis et quedam propriis oculis conspexi.

(Ačkoli mnozí vyprávěli o mnohých a rozličných zvycích lidí a poměrech tohoto světa, je třeba vědět, že já bratr Odorik z Furlanska, z Řádu menších bratří, chtěje projít kraji nevěřících, abych získal žeň nějakých duší, což jsem učinil se svolením svých nadřízených, kteří to podle ustanovení naší řehole mohou povolit, slyšel jsem důvěryhodně o mnohých velkých a podivuhodných věcech a jisté věci jsem spatřil na vlastní oči.)

(začátek rukopisu sig. XVII E 2, *Odericus de Foro Julii, liber de terra sancta*, PRAHA, Knihovna Národního muzea, f. 1ra)

Odorik káže věřícím. Scéna ze zadní strany náhrobku bl. Odorika z Pordenone. Kostel Panny Marie Karmelské v Udine. Zhotovil benátský sochař Filippo De Sanctis, mezi 1331 a 1332.
foto © Vladimír Liščák

Obsah

Na úvod	15
Předmluva	17
Technická poznámka	21
Curriculum vitæ Odorika z Pordenone	22
Úvodem	25
Historické souvislosti	29
ODORIKOVA DOBA	31
Evropa na přelomu 13. a 14. století	31
Spory v římskokatolické církvi	33
Mongolská říše a její správa	35
ZÁPAD A MONGOLSKÁ ŘÍŠE	39
Přibližování Východu a Západu	39
První kontakty Západu a Mongolů	40
Objevování Východu	44
Hledání „říše kněze Jana“	46
Snahy o spolupráci proti muslimům	48
DIPLOMATICKÉ A OBCHODNÍ STYKY	51
První vyslanci k Mongolům	51
Italské obchodní republiky a jejich expanze	58
Janované na mongolském Východě	62
CESTA Z EVROPY NA VÝCHOD	69
Evropští misionáři na asijských tranzitních cestách	69
Františkánské misie na Východě	70
Benátčan Marco Polo	75
Předehra úspěšných františkánských misí	81
MISIONÁŘSKÁ ČINNOST V MONGOLSKÉ ČÍNĚ	85
Druhá vlna křesťanství v Číně	85
Jan z Montecorvina	87
Konec středověkých katolických misí	91
Počíná se kniha o Odorikovi	99
STUDIE O ODORIKOVI	101
Literatura o Odorikově misionářské činnosti a jeho cestopisu	101
Komentátoři o Odorikově cestopisu a jeho osobě	106
ODORIK – JEHO PŮVOD A RODNÉ FURLANSKO	111
Odorik známý i neznámý	111
Místo a datum narození	117

Přední strana náhrobku bl. Odorika z Pordenone. Detail s anděly a hodnostáři vyzvedajícími Odorikovo tělo z hrobu. Kostel Panny Marie Karmelské v Udine. foto © Vladimír Liščák

Oldřich či Odorik?	119
Otázka „národnosti“	122
Historické souvislosti	124
ODORIK A FRANTIŠKÁNSKÝ ŘÁD	133
Řád menších bratří čili františkáni	133
Františkáni ve Furlansku	134
Odorikův vstup do Řádu a činnost	135
Odorikovo putování	143
ODORIKOVA VELKÁ CESTA	145
Před cestou do východní Asie	145
Cesta na Východ	146
V mongolské Persii	152
Cestou do Indie	155
Putování v Indii	159
Zastávka na Filipínách?	162
POBYT V ČÍNĚ	167
Příjezd do Číny	167
V jihočínských městech	169
Na dvoře Velikého chána	174
Odorik a náboženství v Číně	177
Manzi a Kathaj	179
Čeho si Odorik v Číně také všimal	181
Lov s pomocí kormoránů	183
„Moře nefritu“	184
ZPÁTEČNÍ CESTA DO EVROPY	187
Cesta z Číny na západ	187
Zemí „kněze Jana“	189
Byl Odorik v Tibetu?	191
Návrat do Itálie a smrt	193
Mapa nejvýznamnějších míst Odorikova cestopisu	196
Odorik a poznávání Asie	201
ROZŠÍŘENÍ ZNALOSTÍ EVROPANŮ O ASII	203
Odorikovo vidění Asie	203
Odorik a Katalánský atlas	205
Mongolská Čína v Katalánském atlase	211
Uctívání a kult Odorika	217
UCTÍVÁNÍ A KULT ODORIKA	219
Utváření hagiografické tradice	219
Odorikovy posmrtné osudy	224

Odorikovo dědictví	229
ODORIKŮV CESTOPIS	231
Zpráva o východních krajích	231
Rukopisy a jejich latinské redakce	232
Latinské rukopisy Odorikova cestopisu v České republice	240
Středověcí překladatelé Odorikova cestopisu	241
Tištěná vydání a edice	246
MANDEVILA A ODORIKŮV CESTOPIS	251
Cestopis tzv. Mandevily a jeho autor	251
Několik srovnání	256
ODORIK V UMĚNÍ	265
Odorikův náhrobek	265
Cyklus fresek	269
Závěrem	273
A tak jsem dospěl ke konci...	275
Ukázka a faksimile textu	279
UKÁZKA Z TEXTU O ODORIKOVI	281
O umučení čtyř bratří	281
Zázraky bratří po smrti	291
Umučení a smrt bratra Petra ze Sieny	291
Odplata Boží bezbožníkům	293
Bratr Odorik sbírá kosti bratří	294
Slavné zázraky	295
Jiný zázrak	297
Faksimile textu	300
Summary	325
PRAMENY A LITERATURA	327
Rejstříky	389

Seznam obrázků

Odorik káže věřícím. Scéna ze zadní strany náhrobku bl. Odorika z Pordenone. Kostel Panny Marie Karmelské v Udine. Zhotovil benátský sochař Filippo De Sanctis, mezi 1331 a 1332.	6
Přední strana náhrobku bl. Odorika z Pordenone. Detail s anděly a hodnostáři vyzvedajícími Odorikovo tělo z hrobu. Kostel Panny Marie Karmelské v Udine.	8
Farní kostel sv. Ulderika (Ulricha) ve Villanově. Vlevo před kostelem je umístěna moderní socha bl. Odorika.	16
Freska bl. Odorika z Pordenone v kostele sv. Františka ve Fiesole (Toskánsko), 1831.	23
Oltář ve farním kostele sv. Ulderika (Ulricha) ve Villanově s vyobrazením bl. Odorika (vpravo).	24
Znak františkánské kustodie ve Svaté zemi (Custodia Terræ Sanctæ), přístav Akkon v dnešním Izraeli.	30
Ukázky platidel mongolské říše Jüan. Nahoře štoček na tisk papírových peněz a jeho otisk.	38
Keraitský vládce Toghrila (Wang-chán) zobrazený jako „kněz Jan“. <i>Le Livre des Merveilles</i> , 15. století.	46
Mongolští bojovníci. Vyobrazení v <i>Souhrnu Dějin</i> perského historika Rašíduddína Fazlulláha, kolem 1305/1306.	50
Vyobrazení Benátek v tzv. norimberské kronice, 15. století (SCHEDEL 1493a: f. 93v).	59
Vyobrazení Janova v tzv. norimberské kronice, 15. století (SCHEDEL 1493a: f. 58v).	61
Vyobrazení Konstantinopole v tzv. norimberské kronice, 15. století (SCHEDEL 1493a: f. 129v-130r).	63
Pera. Vyobrazení v <i>Liber insularum archipelagi</i> Cristofora Buondelmontiho, 1422, Res.GE. FF. 9351, f. 37v (Paris, Bibliothèque nationale de France)	65
Středověké Benátky – východiště mnoha cest na Východ.	68
Vyobrazení Marka Pola v prvním tištěném vydání jeho cestopisu (POLO 1477).	74
První strana <i>Le Livre des merveilles</i> s cestopisem Marka Pola (BNF, Département des Manuscrits, Français 2810).	79
Dva typy mongolských <i>pajz</i> .	84
Náhrobní kámen biskupa Ondřeje z Perugia. (Námořní muzeum v Čchüan-čou)	96
Mapa Mongolské říše, 22,5" x 18", akvarel na papíře, Solongo Monkhooroi (2012).	97
Odorik přenáší ostatky umučených františkánů z indické Thány do jižní Číny. Freska z kostela sv. Františka, Udine.	100

Bl. Odorik na vitráži v kostele sv. Jana Boska v Pordenone. Návrh: Ernesto Raffin, 1994–1995.	102
Ulyssis Aldrovandi Ornithologiae tomus alter, Lib. XIV, Cap. XIV. Bononiae, apud Io. Bapt. Bellagambam MDC (1600).	109
Vyobrazení Odorika. Udine, Pinacoteca Marangoni.	110
Údajný Odorikův rodný dům ve Villanově. (Převzato z YULE – CORDIER 1913).	118
Sochařská a malířská výzdoba langobardského chrámu v Cividale del Friuli.	126
Socha Gaia Iulia Caesara, zakladatele Fora Iulii před Palazzo comunale v Cividale del Friuli.	127
Olovená destička z hrobky Přemysla Otakara II. s uvedením titulu „pán Pordenone“. (BRAVERMANOVÁ – LUTOVSKÝ 2001: 174)	130
Umístění Akvilejského patriarchátu na přelomu 13. a 14. století.	131
Bl. Odorik z Pordenone. Oltářní obraz v kostele Panny Marie Karmelské, Udine. Autor: Francesco Grillo, 18. století.	132
Kostel sv. Františka, Udine, 13. století.	138
Bývalý klášter sv. Františka, Pordenone, 14. století.	139
Relikviář s Odorikovým ciliciem. Sakristie kostela Panny Marie Karmelské, Udine.	141
Odorik se společníkem (Jakubem z Irska?) přijímá od papeže Jana XXII. pověření k cestě na Východ. (Paris, BNF Richelieu Manuscrits Français 2810, f. 97v.)	144
Nově zrekonstruované mauzoleum ílchána Öldžejtüa z let 1302–1312 v Sultanii (stav 2010). Památka UNESCO.	154
Vyobrazení modly a lidské oběti podle Odorikova popisu v kodexu BNF F.Fr.2810, f. 185.	161
Indický Svátek vozů v Praze (červenec 2011).	163
Katedrála sv. Jakuba v Bolinau. Památník bl. Odorika je v popředí.	165
Pamětní deska bl. Odorika na místě, kde údajně roku 1324 sloužil první mši na Filipínách.	165
Tabule 6 Katalánského atlasu (kolem 1375); detail zobrazení Číny.	166
Náhrobní kámen z hrobu Kateřiny Vilioni († červen 1342), příslušnice janovské kupecké rodiny, v Jang-čou. Na kameni je scéna umučení sv. Kateřiny.	175
„Zlatá lilie“ – znetvořená noha a střevíček.	182
Rybář s kormorány v Jang-šuo.	184
„Moře nefritu“ v Pekingu, detaily.	185
Vyobrazení bl. Odorika v katedrále v Pekingu.	186
„Kněz Jan“ a sv. Tomáš v Indii. Vyobrazení v tzv. norimberské kronice (1493).	188
Rozdělení „Tibetu“ (<i>Sifan</i>) v prvním evropském atlase Číny <i>Novus atlas Sinensis</i> od Martina Martiniho (1655) na tři území: <i>Tibet Regnum</i> , <i>Usučang Regnum</i> a <i>Kiang Regnum</i> .	192

Odorikovy údaje o Číně byly jedním z pramenů pro zobrazení této části Asie v tzv. <i>Katalánském atlase</i> z roku 1375. (BNF, Esp 30, Bibliothèque Nationale de France, Paříž)	199
Větrná růžice v <i>Katalánském atlase</i> (kolem 1375), první svého druhu v mapovém atlase.	202
Karavana na Hedvábné cestě. Detail z <i>Katalánského atlasu</i> 1375.	210
Chán Chubilaj (<i>Holubeim</i>) a Chánbalyk. Detail z tzv. <i>Katalánského atlasu</i> z roku 1375.	213
Pobřeží jižní Číny a ostrovy v Indickém oceánu.	215
Bronzová socha bl. Odorika před farním kostelem sv. Ulderika ve Villanově. Autor: Pierino Sam, 1995.	218
Průčelí kostela Panny Marie Karmelské v Udine, 16. století.	220
Moderní kostel bl. Odorika v Pordenone. Dílo švýcarského architekta Maria Botty, 1990–1992.	221
Detail zvonice kostela bl. Odorika v Pordenone.	222
Oltář v kostele bl. Odorika v Pordenone.	222
Text dekretu o blahorečení Odorika v roce 1755. — Podle VENNI (1761): 32-33.	225
Titulní strana rukopisu XVII.E.2. v Knihovně Národního muzea, Praha, f. 1r.	230
Úvodní strana z rukopisu H.9 Odorikova cestopisu, Pražský Hrad, Knihovna Metropolitní kapituly, f. 173v.	242
Začátek rukopisu N.10, Praha, Archiv Pražského hradu, Knihovna metropolitní kapituly, f. 140r.	243
První tištěné edice vydaná Viruniem roku 1513.	248
První čínský překlad Odorikova cestopisu (1889).	249
Vyobrazení „rytíře“ Jana Mandevily v německém rukopise St. Gallen, Stiftsarchiv (Abtei Pfäfers), Cod. Fab. XVI, f. 8v.	250
Cestopis „rytíře“ Jana Mandevily, 15. století.	257
Bl. Odorik z Pordenone se zjevuje nemocnému. Freska z kostela sv. Františka v Udine.	264
Náhrobek bl. Odorika z Pordenone. Kostel Panny Marie Karmelské, Udine. Sochař: Filippo De Sanctis, mezi 1331 a 1332. Dole: detail Odorikova těla.	266
Detail spodní části náhrobku bl. Odorika.	267
Čtyři ze šesti soch náhrobku bl. Odorika z Pordenone: sv. František, svatá mučednice, sv. Ludvík z Anjou a Zvěstování Panny Marie.	267

■ Na úvod

Farní kostel sv. Ulderika (Ulricha) ve Villanově. Vlevo před kostelem je umístěna moderní socha bl. Odorika.

foto © Vladimír Liščák

Předmluva

Předkládaná práce si klade za cíl seznámit čtenáře s dílem Odorika z Pordenone (či z Furlanska, Udine apod.), františkánského poutníka a misionáře v Číně na počátku 14. století. Její hlavní součástí je *Biblioteca Odoriana*, přehled všech známých rukopisů jeho zprávy z cest po Asii (více než 130 položek) a tištěných textů, přímo se týkajících Odorika (edice cestopisu a vědecké studie, celkem 400 položek). Práci uvádí studie, seznamující čtenáře nejprve s Odorikovou dobou a prvními styky Evropanů s mongolským Východem a poté podávající přehled Odorikova *curricula vitae* a přibližující jeho cestopis. Studii doplňuje bibliografie použitých pramenů a literatury (strukturovaná podle témat i v abecedním řazení) a podrobné rejstříky.

Na rozdíl od cestopisu Marka Pola (asi 1254–1324) a tzv. Jana Mandevily (snad 1300–1372), jejichž české překlady známe již z 15. století^[1], české vydání u nás téměř zapomenutého cestopisu „českého Marka Pola“, františkánského řeholníka, bratra Oldřicha/Odorika, který v letech 1316/18–1330 vykonal cestu do „východních krajů“ a při zpáteční cestě z Číny jako první Evropan (snad) navštívil Tibet, vyšlo poprvé před padesáti lety.^[2]

Evropa, která se díky mongolským výbojům na počátku 13. století dostala do užšího styku s Východem, si žádala stále nové informace. Ty dodávali vyslanci evropských panovníků a papežů k mongolskému dvoru, nejprve na území dnešního Mongolska, později v mongolské Číně. Z počátku přicházeli do hlavního města mongolských chánů po souši, Jan z Montecorvina (asi 1247–1328) a po něm Odorik jako první změnili zavedenou trasu a připluli do Číny přes Indii a jihovýchodní Asii od jihu.

[1] Viz POLO (1902) a MANDEVILLE (1911).

[2] Jediný český překlad z latinských originálů pořídili novináři František Gel (1901–1972) a Rostislav Kocourek (1903–1978). — GEL – KOCOUREK (překl.) (1962). Bohužel toto vydání (a ještě méně povedené „převydání“ Nakladatelstvím Kvasnička & Hampl z roku 1998) má celou řadu nedostatků. Postrádá například jakýkoli bibliografický aparát, který by shromažďoval důležitou literaturu a především dával představu o dochovaných rukopisech a prvotiscích tohoto vzácného díla, o vědecké studii ani nemluvě. — K vydání z roku 1998 viz recenze LIŠČÁK (1998). Právě toto vydání mě přimělo, abych se začal osobou Odorika z Pordenone a jeho dílem zabývat.

Nejvýraznější částí popisů mongolské Číny, dělené v evropských středověkých pramenech na severní *Kathaj*^[3] a jižní *Manzi*^[4], je fascinace bohatstvím dvora Velikého chána a krásou jižní Číny. Text cestopisu tzv. Jana Mandevily to dokonce implicitně vyjádřil slovy: „*A je to nejlepší země a nejkrásnější krajina a nejutěšenější a mající nejvíce věcí, jež jsou v lidské moci. V této zemi žije také mnoho křesťanů a Saracénů [tj. muslimů], neboť to je dobrá země a veliká.*“^[5]

Orientovat se v dílech středověkých cestovatelů je velmi obtížné, protože řada z nich, alespoň ta nejúspěšnější, kolovala v množství rukopisů, do nichž jejich opisovači či redaktori a nezřídka i překladatelé vkládali své vlastní myšlenky a postřehy. To se týká především cestopisů Marka Pola (téměř 200 známých rukopisů), Odorika (kolem 130 rukopisů) a Jana Mandevily (na 300 rukopisů). Situaci komplikuje i skutečnost, že původní, nejstarší texty se zpravidla nedochovaly.

Většina obyvatel středověké Evropy ani nevěděla, jestli Čína vůbec existuje. Teprve ve 13. století, kdy z východu začali útočit Mongolové („Tataři“), se Evropa začala více zajímat o vzdálený Východ. A protože informace ne vždy chápala, začala si vytvářet vlastní obrazy východní Asie, a zejména Číny. Ve většině středověkých textů týkajících se Číny 13. a 14. století nalezneme obecný popis jejích obyvatel (Číňanů, židů, „Saracénů“) a obecný obraz Číny. Jsou zajímavé nejen proto, co vypovídají o obyvatelích Číny, ale také tím, co říkají o obyvatelích Západu, kteří tyto obrazy tvořili.

Středověké evropské texty věnují velký prostor popisu Číny jako země měst. Dá se z nich také většinou poznat, odkud jejich autor, či redaktor nebo opisovač pocházel. Italské texty přirovnávají čínská města k italským,

[3] *Kathaj* (*Cathay*, *Catai* apod.), středověké pojmenování Číny, zejména severní. Jméno pochází od etnického jména Kitani (čínsky 契丹 *Čchi-tan*, *Qidān*, persky *خیتان* *Hi-tan*, *خیتای* *Hi-tāy*, *خطای* *Hi-tāy*), protomongolského národa původem z území Mandžuska, jejich jméno dosud přežívá v některých jazycích v pojmenování Číny (např. rusky *Kumaň Kitaj*, ujugursky *خیتای* *Xitay*, mongolsky *kideea Kitad* / *Хямад Хятад*). Poprvé se objevuje v ujugurském manichejském dokumentu kolem roku 1000. Toto jméno má i moderní čínskou podobu 國泰 *Guótài*, která se objevuje např. v názvu letecké společnosti Cathay Pacific Airways (國泰航空公司).

[4] *Manzi*, *Mangi*, *Mançi* apod. (z čínského *Man-c'*, *Mánzǐ* 蠻子, „jižní barbari“), označení pro jižní Čínu (tj. zhruba území bývalé říše Jižní Sung) v evropských středověkých pramenech.

[5] „*Et est la meilleur terre et le plus bel pays et le plus delitable et le plus planteureus de tous bien qui soit en poeste domme. En celle terre demeurent moult de Crestiens et de Sarrasins aussi, car il y a bon pays et grant.*“ — Podle edice nejstaršího datovaného textu tzv. Mandevilova cestopisu (1371), Paříž, BNF (Nouv. Acq. Franc. 4515) publikovaného v LETTS (1953): 344.

francouzské k francouzským a německé k německým. V centru pozornosti středověkého člověka bylo také náboženství, které bylo v podstatě také jediným rysem čínské kultury, který středověký Evropan zaznamenal.

Cestopisné texty ze středověku také obsahují vyprávěné příběhy, které zpestřují suchý popis. Nežádka jsou tyto příběhy doplněny později z již existujících prací. Například Ramusiovy^[6] edice různých cestopisů, včetně Odorikova, jsou těchto čtenářsky atraktivních dodatků plny. Kromě toho u některých z těchto textů, zejména u Odorikova cestopisu, můžeme pozorovat jev, který například Nicholas Koss z tchajwanské Katolické univerzity Fu-žen^[7] nazývá „*composite authorship*“ (kompozitní, sdružené autorství).^[8] V Odorikově cestopisu najdeme jednak obrazy Číny zprostředkované historickým Odorikem, jednak obrazy dodané editory, které jsou spíše více méně zkrácenou představou než převyprávěním Odorikova textu.

Středověké cestopisné texty jsou spíše zprávami, nikoli literárními díly. Tak například Jan z Plano Carpini (asi 1180–1252) a Vilém z Rubruku (asi 1220–asi 1293 nebo asi 1215–1270) podali v podstatě etnografické zprávy. Texty Marka Pola a Odorika mají rovněž výrazné prvky takového přístupu, svým zpracováním jsou však již blíže literatuře. Výraznější je to ještě v případě tzv. Mandevilova cestopisu. Protože tzv. Mandevila, pokud jde o Čínu, čerpal hlavně z Odorika, věnuji v této studii také určitou pozornost srovnání obou děl.

Odorik z Pordenone, který v Číně pobýval ve 20. letech 14. století, tedy v období rozmachu mongolské dynastie Jüan (1271–1368), seznámil Evropu s některými dosud neznámými fakty, jako například „zlatými lilie“, rybolovem s pomocí kormoránů, věrně popsal „Moře nefritu“, velkou nádobu z jediného kusu tohoto vzácného kamene, i nádheru chána sídla.

[6] Giovan Battista Ramusio (20. 7. 1485–10. 7. 1557) byl italský diplomat, geograf a vydavatel, nejznámější člen vlivné severoitalské rodiny Ramusiů (též psáno *Ramusiothe*, *Ramnusio*, *Rhamnusio*, *Rannusio*). Jeho nejznámější edice jsou známy jako *Ramusio minor* a *Ramusio maior* (1574).

[7] Katolická univerzita Fu-žen (čínsky 天主教輔仁大學 *Tchien-ču-tiao Fu-žen ta-süe*, *Tiānzhuǐjiào Fǔrén Dàxué*, anglicky *Fu Jen Catholic University*), původně Pekingská katolická univerzita (čínsky 北京公教大學 *Pej-ting kung-tiao ta-süe*, *Běijīng Gōngjiào Dàxué*), založená 1925 americkými benediktiny; 1952 sloučena s Pekingskou univerzitou, 1960 obnovena na Tchaj-wanu.

[8] KOSS (1999): 8.

Přestože Odorik bezesporu patří mezi významné postavy středověkých dějin, o jeho biografických datech mnoho nevíme. Tajemstvím je zahaleno datum jeho narození a první dvě desetiletí jeho života. Řada autorů ho považuje za „Čecha“, přestože jako *Boemus* je označen pouze v jediném rukopise (Lat. 2584 v Bibliothèque Nationale de France v Paříži). Italové ho většinou považují za Itala a označují ho již někdy od 16. století příjmením *Mattiussi* (pod jeho latinskou podobou *Matthiussi* je zapsán i v seznamu světců – *Beatus Odoricus Matthiussi*). Slovinci ho zase považují za Slovincce, protože území Furlanska bylo již ve středověku obýváno předky dnešních Slovinců.

Zvláštní kapitolou je Odorikovo povýšení na světce Akvilejského patriarchátu. Tak je zpodobněn na honosném náhrobku v Udine i na soudobé fresce v Cividale (obě díla z roku 1331/1332). Odorikovy oltáře jsou nejen v Itálii, ale byly i v Číně (o jejich současném osudu však nemám informace).

Při psaní studie o Odorikovi jsem měl k dispozici, kromě pramenů, rozsáhlou literaturu, která k tématu středověkých styků Evropy a Asie a zejména k Odorikovu dílu vznikla v posledních desetiletích (viz bibliografický přehled). Vedle toho jsem měl možnost srovnat některé publikované i nepublikované rukopisy Odorikova cestopisu v různých jazykových verzích.

V Praze-Satalicích, l. P. MM.xiii.

Vladimír Liščák

Technická poznámka

V průběhu celé práce používám zásadně českou transkripci. Příslušné ekvivalenty ve vědeckém přepisu uvádím v rejstříku. Podoby jmen a termínů v nelatinkových písmech jsou uvedeny zpravidla až v rejstříku, výjimečně v samotném textu studie či poznámkách pod čarou.

U mongolských jmen z doby dynastie Jüan používám v rejstříku též čínsko-mongolskou znakovou podobu, tak jak se používala v dobových textech, zejména v *Tajné kronice Mongolů* (*Mongyol-un niyuča tobčiyän Mohegoŋ oa Nigoca Dobciyea*, čínsko-mongolsky 忙中豁倫 紐察 脫察安).^[1]

Ve shodě s *Pravidly českého pravopisu* píši názvy subregionů Asie s malým počátečním písmenem, např. východní Asie. Výjimku tvoří Střední Asie, kde je zavedeno psaní velkého počátečního písmene.

Na prameny a literaturu odkazuji (s malými odchylkami)^[2] závorkovou metodou APA (*American Psychological Association*)^[3], jednoho z mezinárodních bibliografických stylů. Plné bibliografické citace čtenář najde v *Bibliografii*, část „Abecední přehled použitých pramenů a literatury“ (s. 357-388).

Poznámky pod čarou jsou číslovány po jednotlivých oddílech. U osob zmiňovaných v textu uvádím životní data za jménem v závorce (pokud se mi je podařilo zjistit) pouze při prvním výskytu.

[1] Viz např. SVANTESSON aj. (2008). Ukázky z textu *Tajné kroniky Mongolů* viz např. PUGH (2005).

[2] Např. citovaná díla umísťuji do poznámek pod čarou, abych nezatěžoval příliš text.

[3] Viz American Psychological Association (2009). *The Publication Manual of the American Psychological Association* (6th ed.). Washington, DC: American Psychological Association. (Příklady viz <http://www.cws.illinois.edu/workshop/writers/citation/apa/>)

Curriculum vitæ Odorika z Pordenone

mezi 1280 a 1285	Odorik se narodil v Pordenone (v dnešní Villanově di Pordenone?)
před 1299	vstoupil do kláštera sv. Františka v Udine (ve věku 14 nebo 15 let)
před 1300?	uchýlil se do lesní poustevny poblíž Castelporpetta a vedl několik let asketický život
před 1314?	první misijní cesta do Asie (Arménie a „severní Tatarsko“)
léto 1314? nebo 1318?	počátek cesty v Benátkách
jaro 1321	Odorik přijíždí do přístavu Hormuz
kolem 1321/1322	příjezd Odorika do Thány
1323–1324	cesta ostrovní jihovýchodní Asií
prosinec? 1324	Odorik na Filipínách (?)
asi 1324/1325	Odorik v jižní Číně
asi 1324/1325	příjezd do Chánbalyku (Pekingu)
1324/1325–1327/1328	pobyt v Chánbalyku
1326	Odorik údajně zakládá kostel v provincii Šan-tung
1327/1328	zahájení zpáteční cesty po Hedvábné cestě
asi 1328	Odorik prochází „říší kněze Jana“ a „Tibetem“
konec 1329/jaro 1330	návrat do Itálie
květen 1330	Odorik v Padově diktuje zážitky z cest Guglielmovi da Solagna
začátek ledna 1331	Odorik v Udine diktuje dodatky Marchesinovi da Basano
14. ledna 1331	všeobecně přijímané datum Odorikovy smrti
polovina 1331	notář Gucello di Damiano da Portogruaro sepsal první seznam 37 zázraků způsobených Odorikem, vztahujících se k období 14. ledna–6. února 1331
2. července 1755	Odorik prohlášen za blahoslaveného (<i>Beatus Odoricus Matthiussi</i>)
1777	Odorikovy ostatky byly přeneseny spolu s náhrobkem na dnešní místo, do kostela Panny Marie Karmelské v Udine
13. ledna 2002	oficiálně zahájen proces Odorikova svatořečení

Freska bl. Odorika z Pordenone v kostele sv. Františka ve Fiesole (Toskánsko), 1831.

Oltář ve farním kostele sv. Ulderika (Ulricha) ve Villanově s vyobrazením bl. Odorika (vpravo).

Úvodem

Odorik z Pordenone (asi 1280/1285–1331), člen řádového společenstva menších bratří, byl mladším současníkem velkého italského básníka Danta Alighieriho (1265–1321).^[1] Žil v době, kdy se v Evropě vzedmula nová vlna náboženského života provázená řadou náboženských hnutí, jejichž nedílnou součástí byl velký neklid a hledání nových forem a projevů. Na jedné straně byla stará opatství, těsně spjatá s feudální společností a často její nejdůležitější základ. Biskupové a opati se pyšnili feudálními tituly a starali se především o hospodářství svých panství a osobní prospěch. Na druhé straně to byla doba rozkvětu nových společenstev, která odmítala bohatství a svým způsobem života se inspirovala evangelickými kořeny.

Po abdikaci Celestýna V. (papežem 5. 7.–13. 12. 1294) usedl na Petrův stolec Bonifác VIII. (papežem 1294–1303), který se naposledy pokusil prosadit podobu středověkého papežství, stanovenou v 11. století. Ve městech se usazovala nová společenství, která se chudobným způsobem života snažila napodobovat apoštoly, první křesťanské společenství v Jeruzalémě, a řídit se Kristovým příkladem.

Pozornost lidí této doby, kdy ještě dozníval konflikt na Blízkém východě (křížové výpravy), přitahovaly zprávy, jež do Evropy posílali první cestovatelé do vzdálených krajín, především misionáři, kteří odcházeli do Indie a Číny. A do tohoto prvního období vzájemného užšího kontaktu Evropy a vzdálených končin Asie se zapojil i Odorik. Jeho cesta na počátku 14. století a zpráva o ní představuje významný objev zemí, o nichž do té doby panovaly více méně fantaskní představy.^[2] Jen něco více o nich napsal pouhých několik desetiletí před Odorikem slavný benátský cestovatel Marco Polo.

Přestože o Odorikově životě máme k dispozici pouze několik skoupých zpráv, známe základní rámec jeho *curricula vitae* a misionářských cest. Pocházel z kulturně velmi rozmanité oblasti na úpatí Alp v severním Furlanску^[3]. Jako velmi mladý vstoupil do řad rychle rostoucí řádové komuni-

[1] Podle starších údajů o době Odorikova narození se oba narodili ve stejném roce, tj. 1265.

[2] O středověkých setkání s „jinými“ viz VALTROVÁ (2011).

[3] Ve shodě s doporučením Návoslovné komise ČÚZK z roku 2011 a podle praxe zavedené v posledních letech našimi furlanisty píše „Furlansko“, „furlanský“ apod. s krátkým „a“, místo dosavadního variantně používaného „á“. — Srv. BERÁNEK, Tomáš a kol. *Index českých exonym. Standardizované podoby, varianty*. 2., rozšířená a

ty sv. Františka z Assisi (1182–1226) a po několika letech duchovní činnosti v domácím prostředí (duchovní svěcení přijal před rokem 1299) byl poslán na Blízký východ. To byla jeho první misijní cesta, jež ho podle řady znalců také vedla na Balkán a do některých oblastí východní Evropy.^[4] Pravý a vzrušující příběh jeho života však začal někdy mezi lety 1314 a 1318, kdy se lodí přepravil (pravděpodobně) z Benátek do Cařihradu. Vydal se na dalekou pouť, trvající více než deset let, která ho přes Malou Asii, Persii, indické Malabárské a Kormandelské pobřeží, Indický oceán a jihovýchodní Asii přivedla na jih Číny. O některých zastávkách na této cestě nám vypráví sám, jiné s větší či menší určitostí interpretují badatelé, kteří studují jeho cestopis i jiné cestopisy té doby.

Byla to velice obtížná cesta, plná nebezpečí, ale také nových objevů, mimořádných setkání a poučení. Tři desetiletí před Odorikovým příchodem zemřel velký vládce Mongolské říše, chán Chubilaj (v Evropě známý jako Kublajchán, vládl 1260–1294), jenž si přenesením hlavního města říše z Karakorumu do Pekingu (Chánbalyk) zajistil místo mezi největšími panovníky Číny.^[5] O jeho vládě a říši podal obsáhlou zprávu Benátčan Marco Polo.

I když Odorik přišel na dvůr chána Jesün Temüra (vládl 1323–1328) do Chánbalyku s jinými cíli, byl přijat stejně přátelsky jako kdysi Marco Polo, také proto, že evropští misionáři byli důležitým zdrojem informací pro zvědavý císařský dvůr. Ve svém cestopise Odorik věnoval velkou pozornost seznámení s chánovým dvorem a obřady, s nimiž se při své misijnářské činnosti setkával. Poměry v říši představil jako příznivě nakloněné misionářům, také proto, aby pro misionářskou práci získal nové členy společenstva menších bratří a zahnal případný strach z neznámých zemí.

O své práci mezi obyvateli Číny a územím pod mongolskou vládou Odorik ve svém cestopise uvádí velmi málo. Konkrétnější údaje o jeho misionářské činnosti můžeme čerpat spíše z jiných pramenů, i když počet pokřtěných je určitě nadsazený.^[6] O svých misionářských úspěších možná nemluvil ze

---

aktualizované vyd. Praha: Český úřad zeměměřický a katastrální 2011; *Svatobor: Seznámení s Furlany a s Furlanskem*. Praha, UK 1999, 2003 (<http://www1.cuni.cz/~--cadorini/svatobor/>).

[4] Viz KOLAR (2010): 12.

[5] Mongolští Velcí chánové byli, počínaje Chubilajem, jako panovníci dynastie Jüan zároveň čínskými císaři.

[6] „In XVI annis quibus ibi fuit, XX milia infidelium baptizavit...“ (Za 16 let, co tam byl, pokřtil 20 tisíc nevěřících...) (*Vita* 1897: 500). Srv. též: „...ubi per 16 annos remansit et multos infideles baptizavit.“ (...kdež po 16 let pobýval a pokřtil mnoho nevěřících.)

skromnosti, protože se považoval za pouhou součást misionářského týmu, tvořeného menšími bratřími. Ti byli známi svou přizpůsobivostí i zvláštním postavením, které měli na císařském dvoře v Chánbalyku.

O Odorikově náboženské činnosti se opět dovídáme více až po jeho návratu do Evropy na přelomu let 1329 a 1330, kdy se pokouší přimět církevní úřady k větší podpoře misionářské činnosti. Bohužel brzy po návratu onemocněl, takže již nemohl uskutečnit svůj plán návštěvy papežského dvora v Avignonu.^[7] Na jaře roku 1330 dospěl do Padovy, sídla provinciála řádu, kde provinciálovi a spolubratřím vyprávěl o činnosti menších bratří na dvoře mongolského chána i v křesťanských společenstvech, kde se zastavoval na své pouti do východní Asie a zpět. Nato mu provinciál bratr Guidotto navrhl, aby své zážitky nadiktoval a takto uchránil své svědectví pro dějiny i poučení bratří.

V květnu 1330 Odorik začal diktovat zážitky ze svých cest řádovému bratru Guglielmovi da Solagna, kterého mu Guidotto doporučil jako písaře. Ten je zapsal v tehdy běžné lidové latině (*lingua Latina vulgaris, sermo vulgaris*) a vznikl cestopis známý jako *Itinerarium, Descriptio terrarum, Relatio* apod. Do dějin se tak Odorik zapsal jako průkopník navazování vztahů s Asií a jako odvážný misionář. Evropské vědění obohatil o nové poznatky, latinský a poté i italský jazyk o nové pojmy, s nimiž se setkával na svých cestách a jež používal v každodenním styku s lidmi, mezi nimiž se nacházel.

(WYNGAERT 1929: 382) V některých pramenech je uvedeno 14 let. Tisíce pokřtěných se mohou zdát vymyšleným počtem, nicméně například Jan z Montecorvina ve svých dopisech uvádí, že sám do roku 1305 pokřtil 6 tisíc osob: „*Battizavi etiam ibidem, ut existimo, usque hodie [= 1305], circa sex millia personarum...*“ (*Epistolae* 1929: 347)

[7] Avignon byl sídlem papežského dvora v letech 1309–1377. Přípomínkou „babylónského zajetí církve“ je velkolepý Papežský palác (*Palais des Papes*), jehož výstavba byla zahájena roku 1334. Avignon tak vzdálil papeže od tehdejších politických zmatků a konfliktů Říma, ale zároveň zajistil, aby papežský dvůr byl pod efektivní francouzskou kontrolou. Samotný Avignon sice nebyl součástí francouzského panství, nýbrž papežské enklávy tvořené Hrabstvím venaissinským, nicméně Francouzi zde měli velký vliv. Všechna sedm papežů avignonského období (počínaje Klementem V.) byli Francouzi a z celkového počtu 134 jmenovaných kardinálů bylo 111 Francouzů. V Avignonu sídlili i dva vzdoropapežové v době papežského schismatu (1378–1417).

Historické souvislosti

Znak františkánské kustodie ve Svaté zemi (*Custodia Terræ Sanctæ*), přístav Akkon v dnešním Izraeli.

foto © Vladimír Liščák

Evropa na přelomu 13. a 14. století

Druhá polovina 13. století a první tři desetiletí 14. století, kdy žil a působil Odorik z Pordenone, byla v dějinách římskokatolické církve v Evropě ve znamení velkých událostí, jež zanechaly stopy v celé evropské kultuře. Pozornost církve byla zaměřena do Palestiny, kde byla naděje, že křižácká vojska osvobodí svatá místa a umožní poutní cesty. Protože Evropa byla bez římského panovníka^[1] – teprve v roce 1273 byl po téměř dvou desetiletích bezvládní (1257–1273) zvolen římským králem Rudolf I. Habsburský (vládl 1273–1291) – papeži se s organizováním křížových výprav obraceli na jednotlivé krále či knížata, avšak ti o takové úsilí nejevili velký zájem.

Řehoř X. (papežem 1271–1276) se sice pokoušel získat na pomoc Svaté zemi panovníky a křesťanská společenstva také za pomoci koncilu, který svolal roku 1274 do francouzského Lyonu (2. lyonský koncil)^[2]. O větší spolupráci se západní církví se snažil i byzantský císař Michael VIII. Palaiolog (vládl 1261–1282), který se koncilu rovněž účastnil. Ačkoli četní šlechtici přislíbili účast na výpravě, ke konečnému rozhodnutí nedošlo, což v Evropě způsobilo obecné rozčarování. Znovu se ukázalo, že je Evropa hluboce rozdělena a že pro uskutečňování společných cílů nebylo to pravé nadšení.

Za Mikuláše IV. (papežem 1288–1292) křesťané ztratili poslední zbývající bašty v Palestině: v roce 1289 padl Tripolis, hlavní město Tripolského hrabství (1102–1289), a 1291 Akkon, hlavní město Jeruzalémského království (1099–1291). Svatá země tak byla pro křesťany ztracena a myšlenka křížových výprav skončila neúspěchem. Všechna řádová společenstva, která

[1] Po sesazení císaře Fridricha II. Štaufského (vládl 1220–1250) roku 1245 Inocencem IV. (papežem 1243–1254) byli ve Svaté říši římské až do roku 1312 voleni římsští králové.

[2] Druhý lyonský koncil je římskokatolickou církví uznávaný za ekumenický. Koncilu se zúčastnilo více než 500 biskupů a opatů a více než 1 000 prelátů či prokurátorů. Protože se mimo jiné jednalo i o smíru mezi křesťanským Východem a Západem a ukončení více než dvousetletého schismatu mezi západní a východní církví, koncilu se účastnili – vedle byzantského císaře – i zástupci řeckého kléru. — Viz např. JACKSON (2005).

dosud bránila křesťanské bašty a pečovala o cestovatele, poutníky, raněné a nemocné, musela z Palestiny odejít.

Jako hlavní reformní síla v západní církvi se ve druhé polovině 13. století prosadila nová mendikantská řádová společenstva (tzv. žebravé řády, z latinského *mendicans* – žebrající), zejména dominikáni (Řád bratří kazatelů) a františkáni (Řád menších bratří).^[3] Tato společenstva zaujala klíčové místo v oblasti rozvoje filosofie a teologie, jež v této době zaznamenaly největší rozmach. Středisky filosofického a teologického studia byla města Řím a Paříž, univerzitní centra se nacházela také v jiných větších městech, zejména v Boloni (univerzita založena roku 1088) a Padově (univerzita založena roku 1222). Zformoval se filosoficko-teologický systém, jenž dostal jméno scholastika podle toho, že mu vyučovali ve školách, především na univerzitách.^[4]

Nová řádová společenstva se zapojila hlavně do misionářské práce, k čemuž měla podporu vedení církve. Zvláště již zmíněný papež Mikuláš IV. podporoval činnost menších bratří, které vysílal jako misionáře na Balkán, do Arménie a na Dálný východ. I přes určité vnitřní napětí a konflikty, k nimž docházelo v otázce výkladu františkánského pohledu na chudobu, přebírali menší bratři s pomocí vedení církve stále větší podíl v misionářské činnosti a otevírali nové cesty, zejména na Blízký východ a do východní Asie. Jednotlivci mezi nimi měli i další úlohy, jako vykonávání diplomatických misí.

Na mise odjízděly stále nové skupiny, z nichž však některé nedospěly do cíle, protože jejich členové byli po cestě zajati a nemohli dále cestovat. Skupina menších bratří, o níž se ve svém cestopise podrobně zmiňuje Odorik, která byla roku 1321 vyslána se stejným cílem jako on, byla v indické Tháně zajata místním muslimským správcem a povražděna.^[5] Jeden z mučedníků, Jakub z Padovy, podle některých znalců františkánských dějin Odorika osobně znal.^[6] Snad proto se Odorik, jako součást své mise, ujal úkolu přenést jejich ostatky do jižní Číny a svěřit je pod ochranu jedné z tamních komunit menších bratří.

[3] Ze středověku dodnes přetrvaly čtyři velké mendikantské řády, uznané 2. lyonským koncillem (1274): dominikáni (schválení 1216), františkáni (1223), karmelitáni (1245) a augustiniáni-poustevníci (1256).

[4] Epocha středověké (scholastické) filosofie bývá vymezována 11.–15. stoletím, kdy se tato filosofie rozvíjela zejména na univerzitách západní Evropy.

[5] O františkánských mučednících z Thány podrobněji viz zejména na s. 159, 177 a 281–298.

[6] Viz KOLAR (2010): 22.

Spory v římskokatolické církvi

Roku 1294, v době, kdy se Odorik pravděpodobně již chystal vstoupit do kláštera, došlo v římskokatolické církvi k poměrně zřídka události: po pěti měsících v jejím čele abdikoval papež Celestýn V. Ten byl proti své vůli zvolen papežem 5. července po delším interregnu, vzniklém po smrti Mikuláše IV.^[7] Nový papež, skromný a jednoduchý muž, se stal doslova hračkou v rukou sicilského (neapolského)^[8] krále Karla II. (vládl 1285–1309), podřizoval se jeho žádostem a dokonce své sídlo dal přenést z Říma do Neapole. Po pěti měsících si uvědomil (údajně na základě božského zjevení), že nemá schopnosti zastávat papežský úřad. 13. prosince 1294 na své místo abdikoval (po Ponciánovi v roce 235 a Benediktu IX. v roce 1045 se stal teprve třetím papežem v církevní historii, který odstoupil z papežského úřadu). Jeho jedinou touhou bylo vrátit se k poustevnickému životu.

Kardinálové pak zvolili novým papežem autoritářského Bonifáce VIII. (papežem 1294–1303), který svého předchůdce nechal uvěznit a někdejší papež tak dva roky nato zemřel ve vězení. Nový papež se snažil obnovit moc papežství ve smyslu principů Řehoře VII. (papežem 1073–1085) a Inocence III. (papežem 1198–1216), avšak v konfrontaci se vznikajícími národními státy utrpěl porážku.

Již brzy po nastolení se začal dostávat do sporů s evropskými panovníky. Nejvážnější byl spor s francouzským králem Filipem IV. Sličným (vládl 1285–1314). V období pontifikátu Bonifáce VIII. byla Francie na vrcholu moci a Filip IV. se rozhodl získat pod svou vládu území, jež tehdy na francouzské pevnině držela Anglie (Gaskoňsko, Guyenne a přístav Bordeaux). Evropě tak hrozil rozsáhlý válečný konflikt. V roce 1295 se rozhodl do sporu vstoupit Bonifác VIII. Král Filip IV. však nejen odmítl jednat s anglickým králem Eduardem I. „Dlouhánem“ (vládl 1272–1307), ale také s papežem.

Nakonec byl konflikt mezi papežem a francouzským králem na přelomu let 1296 a 1297 dočasně urovnán, ale brzy vypukl znovu. Proti papeži se postavilo i francouzské duchovenstvo, kromě toho se ve sboru kardinálů

[7] V Římě poté probíhal ostrý ozbrojený konflikt mezi příznivci různých kardinálů, přičemž došlo i k několika násilným úmrtím. Po sérii bezvýhodných jednání se nakonec kardinálové dohodli a papežem zvolili Pietra Angleria (zvaného Pietro da Morrone), jemuž tehdy bylo již osmdesát pět let. Zvolení starce v tak vysokém věku bylo východiskem z patové situace a mělo oddálit volbu nového, všemi akceptovatelného papeže.

[8] Ve 13.–15. století existovala – po vyhnání Anjouovců ze Sicílie v povstání, zvanému „sicilské nešpory“ (1282) – souběžně dvě sicilská království: aragonské Sicilské království (ostrovní) se sídlem v Palermu a anjouovské Sicilské království (poloostrovní) se sídlem v Neapoli.

zvětšil i počet Francouzů. Ti si nakonec roku 1305 zvolili papežem Francouze Bertranda de Goth, arcibiskupa z francouzského Bordeaux. Inteligentní, ale nerozhodný a slabý Klement V. (papežem 1305–1314) byl pod neustálým tlakem vypočítavého a chladnokrevně kalkulujícího krále Filipa IV. Podřídil se jeho žádosti a v březnu 1309 se s papežskou kurií usídlil v jiho-francouzském Avignonu, čímž začalo více než sedmdesátileté období zvané avignonské zajetí papežů (též „babylonské zajetí“) (1309–1378).^[9]

V roce 1316 se papežem Janem XXII. (1316–1334) stal avignonský biskup Jacques Duèze (či Duèse, Jacques-Arnaud d’Euse), který mimo jiné proslul sporem s františkány, kdy zasáhl neblaze do „sporu o chudobu“^[10] uvnitř františkánského řádu, jenž se vyostřil právě za doby jeho pontifikátu. Spor vypukl již brzy po smrti zakladatele řádu, sv. Františka z Assisi, roku 1228. Jednalo se o doslovné následování zakladatelova odkazu ohledně majetku: zatímco umírnění konventuálové byli pro kompromis, radikální spirituálové^[11] zastávali myšlenku absolutní nemajetnosti. V prosinci 1317 papež Jan XXII. neústupně spirituály exkomunikoval (bula *Sancta Romana et universalis Ecclesia*) a v roce 1323 vyhlásil ideál radikální chudoby dokonce za heretický. Sám však byl z kacířství později viněn pro svá kázání, zejména v letech 1329 a 1331–1332. Prohlašoval mimo jiné, že „tvrzení, že Kristus a apoštolové neměli žádný majetek, je překrucování Písma svatého“. Požadoval také, aby světská moc upálila na hranici františkány, kteří se zavázali slibem chudoby. Během svého pontifikátu tak inkvizici předal 114 františkánů.

[9] Klement V. také neblaze proslul faktickým vyhlazením rytířského řádu templářů. Již v roce 1307 dal Filip Sličný na 5 000 templářů ve Francii, včetně velmistra řádu Jacquese de Molay (asi 1243–1314) zatknout a zabavit jejich statky. Slabošský Klement V. neudělal nic na záchranu řádu. Po počátečním zdráhání se ukázal zcela poddajným vůči králi, přejal podezření templářů z kacířství a na 15. všeobecném církevním koncilu, který se konal na přelomu let 1311–1312 ve Vienne v jihovýchodní Francii proti vůli většiny řád templářů zrušil (bula *Vox in Excelso* datovaná 22. března 1312). Sám Jacques de Molay byl nakonec 18. března 1314 jako zatvrzelý kacíř upálen na hranici. Podle legendy Jacques de Molay na hranici povolal krále Filipa IV. i papeže Klementa V. „do roka a do dne“ k Božím soudu. Oba skutečně během roku 1314 zemřeli.

[10] Blíže viz též KIRSCH (1910); NOLD (2003).

[11] Spirituálové byla radikální odnož františkánského řádu, která vznikla koncem 13. století. Prosazovali přísnou řeholi a odmítali hromadění majetku a moc církví. Jejich nejvýznamnějším představitelem byl francouzský teolog Pierre de Jean Olivi (*Petrus Joannis Olivi*) (asi 1248–1298). Na protest proti rozhodnutí papeže ohledně korporativního vlastnictví opustili mnozí spirituálové v letech 1317–1318 kláštery a byli následně označeni za kacířské hnutí. Z jejich řad vzešlo ve 14. století hnutí „bratříčků“ (*fraticelli*).

Právě za pontifikátu Jana XXII. (a snad i s jeho pověřením^[12]) odešel Odorik do východní Asie a na jeho dvůr do Avignonu se údajně chystal po návratu, aby referoval o své cestě a misionářské činnosti. Po cestě však onemocněl a vrátil se do kláštera v Udine, kde 14. ledna 1331 zemřel.

Mongolská říše a její správa

V této době do Evropy z Východu dorazila i velká hrozba. S vpádem mongolských „tatarských“^[13] vojsk do střední a východní Evropy Evropané cítili bezmoc a na hranicích veliké ohrožení. Pod velením Temüdzina (asi 1162–1227) byla na počátku 13. století vytvořena obrovská centralizovaná Mongolská říše. Tomuto vládci se podařilo sjednotit četné kmeny a roku 1206 byl všemi vůdci mongolských kmenů na Velkém mongolském sněmu (tzv. Kurultaj) zvolen Čingischánem, velkým (světovým) vladařem. V několika málo letech, mezi roky 1211 a 1214, dobyl velkou část Číny, poté se obrátil do Střední Asie, kterou si rovněž záhy podmanil. Po smrti tohoto prvního Velikého chána všech Mongolů v roce 1227 se nová říše rozkládala od Koreje k Perskému zálivu a Gruzii a na jih až do Indie. Mongolové vybíjeli porobené národy v ukrutných masakrech, jichž byli ušetřeni pouze obchodníci, řemeslníci a někteří vzdělanci. Vlastní říše byla organizována v přísnou vojenskou a civilní strukturu.

S dobře vycvičeným vojskem, jež se pohybovalo neobyčejně rychle pod bílými a černými prapory s téměř mechanickou přesností, Mongolové tvořili obávanou útočnou sílu. Nemohli proto odolat pokušení dobýt bohatou Evropu. V roce 1239 bylo podrobena střední Rusko a začala bitva o Uhry. Roku 1241 Mongolové dobyli Krakov, Vratislav a Slezsko, někteří pronikli až do Rakous a jiní dospěli ke břehům Jaderského moře. Tuto expanzi na západ ukončila až smrt chána Ögedeje (Velikým chánem 1229–1241) a soupeření mezi uchazeči o nástupnictví.

Z našich dějin víme, že jedna z posledních rozhodujících bitev v Evropě s „Tatary“ se odehrála u Olomouce v létě 1241, kde dokonce přišel o život jeden z mongolských princů. Kronikář známý pod jménem Dalimil ve své veršované česky psané kronice (tzv. *Dalimilova kronika*) o této události napsal:

[12] Podrobnosti viz např. na s. 113.

[13] Mongolové byli v tehdejší v Evropě označováni za „Tatary“, podle příslušníků hlavní síly mongolského vojska.

- (25) *Na léto Tateři vnidechu
a třmi prameny pojidechu.
Jako po své vešde jdiechu;
neb spytáci je vediechu.
Jedni v Rusi Kyjova, města velikého, holuby dobychu,*
- (30) *druzí krále uherského Běle pobichu,
třetí vše Polsko pobichu
a mnoho křesťan zbichu:
Také před Olomúcem se stavichu
a tu Tateři královicě ztratichu.*
- (35) *Jeho pěstúny Tateři zejmachu
a před městem je zvázachu,
že svého královicě nechovali.
A pro to je nepřátelóm na smrt dali.^[14]*

Po dobytí velké části Asie a východní Evropy vznikla největší říše středověku^[15], kterou však od 60. let 13. století začala zmítat občanská válka o dědictví. Počátkem 14. století, kdy tudy procházel Odorik do východní Asie, již jednotná Mongolská říše neexistovala, nýbrž byla rozdělena na čtyři samostatné ulusy či chanáty.

- V Přední Asii vznikl roku 1256 Ílchanát, který zahrnoval dnešní Irák, Írán, část Pákistánu, Turkmenistán a Uzbekistán. Původně byl přístupný mnohým náboženstvím, zejména buddhismu a nestoriánskému křesťanství, za vlády Mahmúda Ghazana I. (vládl 1295–1304), však přijal plně islám.
- V 60. letech 13. století se osamostatnil Čaghatajův ulus (Čaghatajský chanát), založený již roku 1225 Čingischánovým synem Čaghatajem (vládl 1225–1241). Ten zahrnoval dnešní Afghánistán, Tádžikistán, Kyrgyzstán, část Kazachstánu a střední Sibiř.
- V roce 1260 se osamostatnil státní útvar známý pod svým pozdějším názvem Zlatá horda nebo též Kypčacký chanát, založený Čingischánovým vnukem Batuem roku 1242 (původně Džočiho ulus). Rozkládal se především ve východní Evropě a zahrnoval dnešní Rumunsko, Moldavsko, část Ukrajiny a Ruska a západní Sibiř.
- A konečně roku 1271 Veliký chán Chubilaj (Kublajchán, vládl 1260–1294) založil na dobytém území Číny čínsko-mongolskou říši

^[14] DALIMIL (1988), sv. 2, kap. 78: 313–314.

^[15] V době svého největšího rozmachu v poslední čtvrtině 13. století byla rozloha Mongolské říše mezi 24 miliony a 33 miliony km² a žilo v ní na 100 milionů obyvatel.

Jüan (ulus Velikého chána) s centrem v nově vybudovaném Chánbalyku (dnešním Pekingu). Po dobytí dalších území zahrnovala kromě vlastní Číny i Tibet, Mongolsko, východní Sibiř, severní Vietnam a Koreu, tedy rozsáhlé území od jezera Bajkal k Tonkinskému zálivu a od pramene Obu do ústí Amuru.

Mongolové řídili podřízené země stejným systémem, jako byl jejich vlastní. Podporování různých forem státní správy jim pomáhalo ustavit dobré obchodní styky na území celé říše, až do západní Evropy. Evropští cestovatelé 13. a 14. století byli udiveni dobře organizovanou správou, vládním aparátem i službami, jež zajišťovali obchodování. O tom například podrobně informují jako Marco Polo, tak Odorik ve svých cestopisech. Oba byli mimo jiné udiveni i dokonalým fungování pošty.^[16] Základem tohoto komplexního systému byla silná státní centralizace se silným správním aparátem, stabilními strukturami a ústřední postavou panovníka.

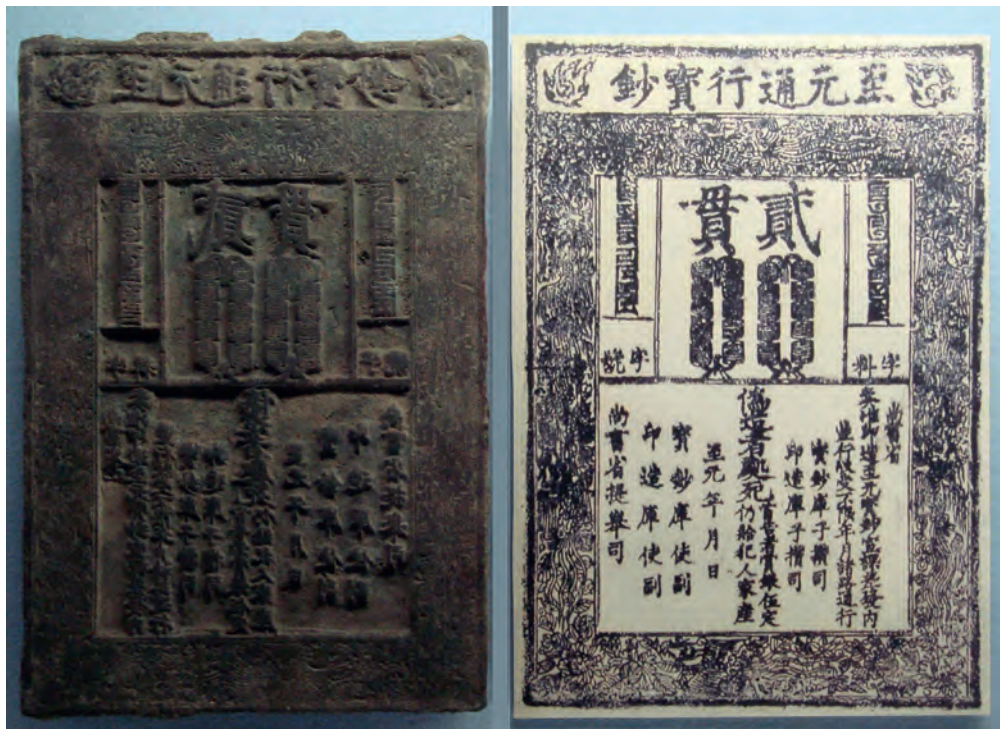
Příslušníci různých náboženských systémů, které se nacházely na obsazených územích, udávali, že Mongolská říše je nábožensky tolerantní. Někteří autoři mluvili dokonce o lhostejnosti dobyvatelů k náboženským záležitostem. To umožňovalo jak volné šíření islámu (a zároveň prohlubování konfliktu mezi oběma nejsilnějšími proudy – sunnity a ší'ity), tak i působení katolických misionářů, i když se Mongolové již před tím střetávali s nestoriánským křesťanstvím. O organizaci katolických společenstev se zasloužili především františkáni, kteří na území Mongolské říše odcházeli od poloviny 13. století. Mezi prvními významnými františkánskými misionáři byli Jan z Plano Carpini (asi 1180–1252) a Vilém z Rubruku (asi 1220–asi 1293). Oba nám zachovali popis své cesty^[17] do Karakorumu, mongolského hlavního města do roku 1267, kdy bylo přeneseno do Chánbalyku (dnešní Peking).

Prvním katolickým misionářem v Číně a zakladatelem františkánských misí na jejím území byl Jan z Montecorvina (1246–1328), první chánbalický arcibiskup (*archiepiscopus Cambalensis*) a patriarcha Východu (*summus archiepiscopus in toto dominio Tartarorum*, 1307–1328). K jeho spolupracovníkům

[16] Poštovní systém (*örtege*) vybuďoval již Čingischán. Za chána Chubilaje pokrýl také území Číny pod vládou dynastie Jüan. Poštovní stanice (známé Evropanům jako *jamy*) sloužily nejen pro přepravu oficiální pošty, ale byly také k dispozici pro cestující úředníky, vojáky a zahraniční hodnostáře. Na konci Chubilajovy vlády bylo jenom v Číně na 1400 poštovních stanic, které měly k dispozici na 50 000 koní, 1400 buvolů, 6 700 mul, 400 vozů, 6 000 člunů, přes 200 psů a 1150 ovcí. Stanice byly od sebe vzdáleny 40 až 50 kilometrů. Posel se zvláště důležitou poštou mohl za 24 hodin urazit kolem 450 kilometrů. — FRANKE – TWITCHETT (eds.) (1994): 397, 450.

[17] V češtině vyšly v rámci souboru tří cestopisů. — Viz *Putování k Mongolům* (1964).

s velkou pravděpodobností patřil i Odorik z Pordenone, který v té době byl v Číně a podal zprávu i o přítomnosti menších bratří na chánově dvoře: „*Neboť my menší bratři na onom dvoře máme místo pro nás zvlášť určené a musíme vždy (jako první) předstupovat a dávat panu vládci naše požehnání.*“^[18]

Ukázky platidel mongolské říše Jüan. Nahoře štoček na tisk papírových peněz a jeho otisk.

^[18] „*Nam nos Fratres Minores in hac curia habemus locum pro nobis specialiter deputatum, et nos semper oportet (primos) procedere, et dare domino Regi nostram benedictionem.*“ (Descriptio 1881: kap. LVIII, 187)

Přibližování Východu a Západu

Po staletí putovali obchodníci, diplomatická poselstva, poutníci a misionáři různých náboženství, dobrodruzi i celé národy ze Západu na Východ a opačně se svými koni, velbloudy, mezky a mulami nekonečnými středoasijskými stepmi a pouštěmi, náhorními plošinami a horskými průsmyky po významné cestě, kterou zřejmě znali pod různými jmény. Dnes tuto tisíce kilometrů dlouhou spojnicí Východu a Západu známe pod jménem „Hedvábná cesta“.^[1]

Italští cestovatelé 13. a 14. století putovali zcela jistě po jiné trase, než po jaké dováželi z Číny své zboží arabští středověcí kupci. Rovněž tak Byzantinci měli své obchodní cesty, jiné cesty vedly na jih do Indie. V čínských historických pramenech se například objevují pouze obecné názvy jednotlivých větví Hedvábné cesty ako „severní cesta“, „jižní cesta“, „střední cesta“, „přímá cesta“, „nová cesta“, „nová severní cesta“ apod.^[2]

Mezi Evropany, kteří ve 13. a 14. století navštívili východní Asii, si největší proslulost bezpochyby získal Benátčan Marco Polo. Jeho cestopis, známý pod jménem *Il Milione*, se začal překládat již od konce 14. století. Vyšel také v několika českých vydáních, včetně Práškovy kritické edice ze začátku 20. století a různých převyprávění pro děti.^[3] Znatelně méně pozornos-

[1] Uvedený moderní název vznikl až ve druhé polovině 19. století a vděčíme za něj Ferdinandovi Paulovi Wilhelmovi, baronovi von Richthofen (1833–1905). Tento německý geograf, geolog a cestovatel prováděl od roku 1868 po čtyři roky geologický a geografický výzkum Číny. Ještě za svého života byl oceňován jako jeden z největších světových zeměpisců. V roce 1877 vyšel první svazek jeho monumentálního díla *China. Ergebnisse eigener Reisen und darauf gegründeter Studien* (Berlin 1877–1912, 4 svazky a 2 díly atlasu), kde mimo jiné podal dějiny geografického výzkumu Číny. Zde jako první použil termínu „Hedvábná cesta“ (*Die Seidenstraße*) pro celou síť obchodních cest spojujících Čínu se Západem – takže by se spíše mělo mluvit o „hedvábných cestách“. Jméno Hedvábná cesta se brzy stalo všeobecně přijímaným pojmem a je paradoxem, že teprve poté bylo zavedeno i v Číně samé (čínské 絲綢之路 *S'-čhou č' lu*, *Sichóu zhī lù* nebo 絲路 *S'-lu*, *Silù* je vlastně doslovným překladem). — Blíže o „Hedvábné cestě“ viz LIŠČÁK (2000).

[2] *Tamtéž*: 72–77.

[3] Viz zejména POLO (1902); POLO (1989).

ti však bylo věnováno jeho předchůdcům, současníkům a následovníkům. Výjimku zde ještě tvořil „cestopis rytíře Jana Mandevily“, údajného cestovatele po Asii, poprvé do češtiny přeložený Vavřincem z Březové v 15. století.^[4] Naopak Odorik z Pordenone, který zanechal po Polovu *Miliónu* druhý nejvýznamnější popis „východních krajů světa“, zůstal u nás zcela stranou zájmu. Prvního překladu do češtiny se dočkal až v roce 1962.^[5]

Jedním z prvních Evropanů, který se ve středověku přiblížil k hranicím Číny (nebo dokonce Čínu navštívil), byl španělský rabín Benjamin z Tudely (1130–1173).^[6] Roku 1159 se vydal ze Zaragoza, hlavního města Aragonie, na Východ, aby navázal styky se vzdálenými židovskými komunitami. Ve své zprávě mimo jiné uvádí, že ze Samarkandu jsou čtyři dny cesty do Tibetu, není však jisté, zda tam skutečně byl. Stejně tak není jisté, zda ze Samarkandu putoval dále po Hedvábné cestě přes Kašgar, Jarkand do Chotanu nebo zda se obrátil rovnou na jih a cestoval východní Persií podél Tigridu do Perského zálivu. Popsal ostrov *Ibrig* (dnešní Šrí Lanka) a zemi *Zin*, jak označoval Čínu. I když nezmiňuje skutečnou návštěvu, jeho popis Číny zahrnuje též zprávu, že za ní leží velké moře. Pokud byl skutečně v Číně, doplul tam zřejmě mořskou cestou ze Šrí Lanky.

První kontakty Západu a Mongolů

Vlastním „stoletím styků Západu a Východu“ je však až následující 13. století (nebo přesněji počátek 13. až počátek 14. století). Po znovu otevřené Hedvábné cestě, ale i po moři kolem Indie, začali putovat obchodníci a ve stejné době i vyslanci evropských panovníků a papeže – osoby světské i církevní. Z vyslanců římskokatolické církve zdaleka nejúspěšnějšími v pronikání do východní Asie ve 13. a 14. století přitom byli představitelé františkánského a v menší míře i dominikánského řádu, v převážné většině pocházející z Itálie.

Bohaté styky Západu a Východu ve 13. století a začátku 14. století umožnila nová politická i společenská situace jak v Evropě, tak ve východní Asii. V Evropě to bylo období nových katedrál, v němž prosperovali umělci jako Cimabue (asi 1240–asi 1302) a jeho žák Giotto (asi 1267–1337).

[4] MANDEVILLE (1911).

[5] GEL – KOCOUREK (překl.) (1962).

[6] Své cesty popsal v cestopisu *Massaóth Binjamin* (Cesty [rabína] Benjamina, též *Sefer ha-Massaóth*, *Knihy cesty*), který byl nejdříve vytištěn v Cařihradu roku 1543. V roce 2002 vyšel i český překlad — viz Benjamin z Tudely (2002).

V oblasti architektury jsme svědky vzniku gotického slohu s jeho vysokými oblouky, symbolem nové touhy a odvahy. Bylo to rovněž období velkého politického rozmachu. V Itálii vznikají námořní republiky (*repubbliche marinare*, zejména Amalfi, Pisa, Janov a Benátky), v zemích jako Francie a Anglie se utvářejí důležité státy. Významný vliv v rámci Evropy mají jak papežové (v letech 1309–1377 v Avignonu), tak římsští králové a císařové.

Začal kvést evropský a středomořský obchod a ve svém přirozeném rozmachu se rozšířil na další kontinenty. Ve stejném období někteří velcí duchovní vůdcové, jako například italský mnich, později známý jako sv. František z Assisi (1182–1226), a španělský duchovní, pozdější sv. Dominik (asi 1170–1221), organizovali nové řády v rámci římskokatolické církve (františkánský a dominikánský řád).

Od počátku 13. století docházelo v Asii k rychlému nástupu Mongolské říše. Její zakladatel Čingischán zahájil do té doby bezpříkladné dobovačné pochody, v jejichž průběhu si Mongolové podrobili mimo jiné Jihosungské císařství (1127–1279) na východě a východní polovinu Evropy na západě. Jen něco málo přes třicet let trvalo Čingischánovi a jeho nástupcům, než vytvořili světovou Mongolskou říši, rozkládající se z východní Asie až po západní Rusko. Zatímco středověká Evropa o východní Asii mnoho nevěděla, mongolští chánové díky svým „zpravodajcům“, většinou muslimským kupcům, byli o poměrech ve Střední Asii a v Evropě dosti dobře informováni. To jim ostatně také pomáhalo ve výbojích.

V polovině 13. století, bezprostředně po mongolských výbojích, byly Východ a Západ připraveny navázat kontakty jako nikdy před tím. Střední Asie zbavená turkické nadvlády byla otevřena objevným cestám, řada evropských cestovatelů – misionářů i obchodníků – mapovala a zakreslovala její území a věnovala část svého života navazování vůbec prvních skutečných kontaktů s Východem.

Objevení se Mongolů u Dunaje a Jaderského moře vyvolalo na Západě všeobecné zděšení. Osud uherského krále Bély IV. (vládl 1235–1270), jehož državy byly zcela zpustošeny, svědčil o skutečné hrozbě visící nad Itálií, Francií a Německem. Kromě toho nepříznivé zprávy o Mongolech přicházely na Západ i z Gruzie (zprávy královny Rusudan, adresované papežům Honoriovi III. a Řehoři IX.) a Malé Asie (prosba o pomoc ze strany seldžuckého sultána Kajkubáda). V roce 1238 do Evropy rovněž přicestovalo poselstvo od vůdce sekty ismá‘ilitů, který žádal o ochranu před nájezdy Mongolů.^[7]

[7] SORANZO (1930): 30–35.

Evropané byli příchodem Mongolů zděšeni a přemítali o příčinách vlastních porážek a o síle útočníků. Za takových okolností vznikla myšlenka navázat mírové styky a dosáhnout s Mongoly přijatelné smlouvy. Přirozeně je k tomu nutily mnohé faktory, ale především to byla skutečnost, že vojenský odpor se ukázal jako neefektivní. Od vlastní návštěvy u Mongolů si slibovali, že by je mohla přimět změnit jejich expanzionistickou politiku a každopádně by zajistila užitečné informace v případě, že by bylo nutné navrátit se k ozbrojenému odporu.

Rovněž faktory hospodářského charakteru byly důležité. Někteří obchodníci se již pohotově chopili příležitosti obchodovat s tak velkou říší. Celé toto území, zejména jeho suchozemská část, se nacházelo pod jedinou kontrolou, odpadala cla na četných hranicích mezi malými státečky, která bránila rozvoji obchodu. Obyvatelé Západu mohli konečně svobodně obchodovat, prodávat své produkty a získávat koření, hedvábí a orientální výrobky bez větších překážek. I Mongolové dávali takovému vývoji přednost: stávali se stále usedlejšími a jejich zájem o evropské výrobky rostl. Benátčané, kteří již na Blízkém východě měli rozličné obchodní stanice, byli viněni z toho, že obětují evropskou soudržnost tím, že dodávají Mongolům informace výměnou za hospodářské výhody.

K podobné změně docházelo rovněž v oblasti náboženské. Na jedné straně bylo přání bránit křesťanství, ale spolu s tím i touha po tom navázat vztahy s nestoriánskými a arménskými křesťany, kteří žili po staletí ve Střední Asii (proslýchalo se, že mezi Mongoly existují i perští křesťané). Nadšení pro toto hledání bratrů ve víře bylo umocněno legendou, která přetrvávala až do 17. století – legendou o „říši kněze Jana“, křesťanském království kdesi na východě, o němž se předpokládalo, že existuje v několika částech izolovaných od zbytku křesťanstva.^[8] A konečně zde byla i naděje konvertovat na křesťanství samotné Mongoly, kteří vyznávali šamanismus a buddhismus. Někteří Evropané si kromě toho mysleli, že budou moci navázat spojení proti egyptským Mamlúkům, avšak taková myšlenka, podporovaná téměř výlučně anglickým králem Eduardem I. – a s menším přesvědčením i francouzským králem Ludvíkem IX. (vládl 1226–1270), se stala málo populární, zejména poté, co se mnozí Mongolové obrátili na islám.

Mise vysílané papeži měly pouze náboženský účel bez politických implikací. Nutnost vyslat křesťanské kněze do mongolské Číny fakticky pramenila z potřeby pomáhat křesťanským obchodníkům, kteří tam žili (např. formou římských liturgií). Kromě toho v sídlech tamních králů a knížat

[8] O hledání „říše kněze Jana“ viz podobněji na s. 45–48.

bylo zvykem hledat křesťanské otroky a někdy i křesťanskou manželku, která pak s radostí přijala kněze. Zdá se, že nestoriáni, kteří na Východě již staletí šířili křesťanství, k tomu neměli dostatek duchovních.

I mongolská politická scéna se měnila. Po smrti Ögedejova syna Gүjüka (Velikým chánem 1246–1248) rozeprě v Mongolské říši vyústily v otevřený konflikt. V roce 1251 se moci ujal chán Möngke (Velikým chánem 1251–1259). O dva roky později, když se dozvěděl, že konflikty ohrožují jihozápadní část říše, tam poslal svého bratra Hülegüho (vládl 1256–1265). Ten nejenže přiměl povstalce k tomu, aby se podřídili, ale vpadl do Baghdádu, na Arabský poloostrov, do Mezopotámie, Sýrie a Rúmského sultanátu. Hülegü poté vytvořil prakticky autonomní vládu – Ílchanát s centrem v Persii.

Mezitím chán Möngke a jeho bratr Chubilaj začali rozšiřovat říši směrem do jižní Číny. Chubilaj (vládl 1260–1294) se stal prvním vládcem mongolské Číny a v roce 1271 založil novou dynastii Jüan (1271–1368). Mongolové tak dobyli území, které se rozprostíralo od Tichého oceánu až k Byzantské říši. Do roku 1279 byl dobyt zbytek Číny (Jihosungské císařství) a Mongolská říše se rozrostla o další rozsáhlé území. Svět se značně zmenšil – benátská kupci byli v Pekingu (tehdejší Chánbalyk, *Cambalu*, *Cambalech* ve středověkých cestopisech, od roku 1267 hlavní sídlo Velikých chánů), mongolští vyslanci ve francouzském Bordeaux, francouzští řemeslníci v Karakorumu, arabští daňoví úředníci v Číně apod.

Mongolská říše dosáhla svého zenitu, co se moci, jednoty a rozlohy týká. Žádná předchozí říše dosud nezahrnula tak rozsáhlou část zemského povrchu. Její moc sahala od severní Číny přes většinu Střední Asie až do střední Evropy. Byl vybudován systém rychlých a bezpečných cest, který připravil cestu pro skvělou éru objevů, obchodních a kulturních styků mezi Východem a Západem, trvajících přibližně jedno století (1245–1345) a známou jako *Pax Mongolica* (Mongolský mír). Byla zajištěna relativní bezpečnost na cestách od Krymu až po Koreu. Například Francesco Balducci Pegolotti (též Francesco di Balduccio, činný 1310–1347) ve své *Pratica della mercatura* kolem roku 1340 psal: „*Cesta z Tany do Kathaje je zcela bezpečná, ať ve dne, nebo v noci, podle toho, co říkají obchodníci, kteří ji použili.*“^[9]

Vybudování obrovské Mongolské říše, zabírající většinu Eurasie, umožnilo nebývalou výměnu zboží i myšlenek mezi Východem a Západem. Tato příznivá situace však netrvala dlouho. Již na přelomu 14. a 15. století byly rozsáhlé oblasti Přední Asie ochromeny nájezdy Timura Len-

[9] „*Il chanmino dandare dalla Tana al Ghattajo è sichurissimo e di dì e di notte sechondo che ssi chonta pergli merchatanti che lhanno uxato...*“ — PEGOLOTTI (1913b): 172.

ka (v Evropě známého jako Tamerlán), které předznamenal konec styků po Hedvábné cestě.

Objevování Východu

Jan z Montecorvina, Jordan ze Sévéraku, Odorik z Pordenone, Jan Marignola – to jsou jedni z nejvýznamnějších cestovatelů, kteří na konci 13. a v prvních desetiletích 14. století navštívili země a moře jižní a východní Asie a pobývali ve vzdálených zemích na „krajích světa“. Byli to bezprostřední následovníci slavného Marka Pola, autoři zajímavých popisů těchto zemí, kteří – podobně jako Marco Polův *Milión* – vyvolali převrat v myslích Evropanů v době, kdy se nad Itálií začínaly objevovat první červánky renesance.

Putování po východních krajích a jejich popis byly v době Marka Pola a jeho následovníků těsně spjaty se svěbytnou epochou v dějinách politických, hospodářských a kulturních vztahů evropského Západu a asijského Východu. Právě v poslední čtvrtině 13. století vznikly přímé styky mezi Středomořím, Íránem (Persií), Indií a mongolskou Čínou (dynastie Jüan).

Mimořádně složitá historická situace, která se vytvořila na Blízkém východě na přelomu 13. a 14. století, přispěla k posílení na první pohled zcela zvláštních vztahů. Partnery a spojenci se staly papežská kurie, ílchání mongolského Íránu, králové Francie a janovští kupci, řeholníci františkánského a dominikánského řádu, vládcí Kilikijské Arménie a dvořané Velikého chána.

Přímé styky Západu a Východu se přerušily ve 40. až 60. letech 14. století, kdy se definitivně rozpadla Mongolská říše, obrovský a nestabilní politický systém, který vznikl v Asii v důsledku výbojů Čingischána a jeho bezprostředních nástupců. Nicméně za oněch padesát let (zhruba 1290–1340), kdy přes Írán a Indii probíhala cesta z jižní Evropy do východní Asie, poměrně těsné styky mezi Středomořím a zeměmi Východu vyvolaly významné posuny v materiálním i duchovním životě středověkého světa.

Čtyři výše jmenovaní vyslanci Západu, kteří do Evropy přinesli neuvěřitelné zprávy o východních zemích a mořích, sehráli v tomto procesu významnou roli. Jako synové své doby putovali na Východ, aby obraceli na „pravou víru“ tzv. schismatiky a pohany. Na Východ je vysílali papežové a představení františkánského a dominikánského řádu, jejich souputníky a společníky byli často agenti italských obchodních domů.^[10] Z jejich zpráv Evropané s údivem zjišťovali, že Země je daleko větší, než se dosud

[10] SVET (1968): 4.

domnívali, že ji obývají četné neznámé národy, že na ní žijí nevidaná zvířata a že nad ní svítí hvězdy, které nejsou vidět na italském, francouzském či španělském nebi. Takové zprávy rozbíjely celý systém středověkého myšlení a otřásaly základy, na nichž bylo vybudováno.

Samozřejmě jak Jan z Montecorvina, tak Jordan ze Sévéraku, Odorik z Pordenone, či Jan Marignola sdíleli mnohé předsudky své doby, to jim však nebránilo v tom, aby střízlivě posuzovali různé jevy reálného světa a spoléhali se na vlastní pozorování. Díla těchto autorů výrazně měnila pohled Evropanů na svět. Zatímco ještě v polovině 13. století v Evropě panovalo přesvědčení, že křesťanský svět zabírá většinu *orbis terrarum* (obydleného, dosažitelného světa), již v roce 1332 tzv. *Pseudo-Brocardus*^[11] uvádí, že křesťané netvoří ani desertinu, dokonce ani dvacetinu obyvatel Země. Kromě toho rovněž uváděl, že Asie je mnohem větší než Evropa, že postupuje daleko na sever a že cirkumpolární oblasti jsou obývané.^[12]

Na tento nový svět se i autoři *Božské komedie* (Dante) a *Dekameronu* (Boccaccio) dívali očima svých neposedných současníků, pobývajících v Indii či na březích čínských moří. Těsný svět církevních otců a jejich nesčetných komentátorů se náhle rozšířil do nekonečna. Dogmatika a scholastika utrpěly první a rozhodující porážku a v boji s nimi humanisté renesance úspěšně využívali cenné informace následovníků Marka Pola.

Práce zanechané středověkými návštěvníky Asie jsou svým bohatstvím různých svědectví o vzdálených zemích a jejich obyvatelích cenné nejen pro indology, mongolisty, sinology či íránisty, ale pro všechny, kdo se zajímají o minulost zemí Východu té doby. Odorik z Pordenone a jeho současníci z přelomu 13. a 14. století byli okouzleni bohatou kulturou – materiální i duchovní – zemí, jimiž procházeli, ať už to byl Írán, Indie, Cejlon či Čína. Itálie té doby se jim ve srovnání s východní Asií musela jevit zaostalou zemí – což fakticky vyplývá i z jejich zpráv.

[11] Toto dílo s názvem *Directorium ad passagium faciendum per Phillippum regem Francie in terram santam anno 1332* je jednak připisováno německému dominikánovi Brochardovi (Burkhardtovi, žil kolem 1332), jednak Guillaumeu Adamovi († asi 1341), francouzskému misionáři a arcibiskupovi.

[12] *Pseudo-Brocardus* (1906): 383.

Keraitský vládce Toghrila (Wang-chán) zobrazený jako „kněz Jan“. *Le Livre des Merveilles*, 15. století.

Hledání „říše kněze Jana“

Evropské „hledání Asie“ na několik století ovlivnila legenda o křesťanské „říši kněze Jana“.^[13] Legenda vznikla za křížových výprav, kdy evropští křesťané doufali, že od muslimů znovu získají Svatou zemi. V roce 1071 Seldžukové dobyli Jeruzalém. Roku 1145 se na papežský dvůr v italském Viterbu dostala z Palestiny zpráva o „knězi Janovi“, vládnoucím kdesi ve východních zemích. Legendu poprvé zaznamenal německý historik, biskup Ota z Freisingu (asi 1112–1158) ve svém díle *Chronica sive Historia de duabus civitatibus* (Kronika aneb Dějiny dvou měst, též známa jako *Chronicon*, 1145). Podle ní Jan, „král a kněz lidu žijícího za Persií a Arménií na krajním východě“, odvozuje svůj původ od biblických tří králů, porazil muslimské krále Persie v bitvě, v níž dobyl jejich hlavní město Ekbatana. Poté chtěl Jan údajně pokračovat do Jeruzaléma na pomoc křesťanům proti Seldžukům, narazil však na potíže při překračování Tigridu.^[14]

Některé popisované události mají reálné jádro. V září 1141 proběhla v Katvanské stepi nedaleko Samarkandu bitva, v níž kitanský panovník Jie-lü Ta-š' (vládl 1124–1143), zakladatel Karakitanské říše (též Západní

[13] Viz např. GUMILJOV (1974); OPPERT (1864).

[14] FREISING (1867).

Liao, 1124–1218)^[15] ve Střední Asii, porazil vojska seldžuckého sultána Ahmada Sandžara (vládl 1118–1153). Titul karakitanských vládců zněl *gürchán*, což podle některých názorů mohlo fonetickým zkomolením připomenout hebrejské *J^hhochánán*, *Jochánán* (SZ *Y^hhōhānān* יְהוֹחָנָן, NZ *Yōhānān* יוֹחָנָן) či syrské *Jóchanan* (*Yōhanan* ܝܫܘܚܢܢ) – a odtud je již krůček přes řecké *Iōánnēs* Ἰωάννης k latinskému *Iohannes*, tedy Jan.^[16]

Marco Polo a jiní cestovatelé zase „kněze Jana“ ztotožnili s keraitským vládcem Toghrilou (asi 1130–1203), který měl titul *Wang-chán*. Marco Polo zaznamenal zejména bitvu tohoto vládce (kterého nazývá *Uncham*)^[17] s Čingischánem roku 1203.

Zprávy, které postupně přicházely do Evropy, mluvily o velké říši vybudované nestoriánskými křesťany, již vládne král-velekněz Jan. Cisterciácký kronikář 13. století Alberic de Trois-Fontaines († asi 1252) ve své *Chronica Alberici Monachi Trium Fontium* zaznamenal, že v roce 1165 „kněz Jan“ zaslal dopis několika evropským panovníkům, mezi nimiž byl byzantský císař Manuel I. Komnenos (vládl 1143–1180) a římský císař Fridrich I. Barbarossa (vládl 1155–1190). Původní text byl údajně v arabštině (!), později přeložen do latiny a jiných jazyků, včetně hebrejštiny a staroslověnštiny.^[18]

Svou říši „kněz Jan“ v dopise nazývá „třemi Indiemi“^[19] a popisuje ji jako zemi přírodního bohatství, zázraků, míru a spravedlnosti, která je spravována dvorem arcibiskupů, převorů a králů.^[20] Jan v údajném dopi-

[15] BIRAN (2005).

[16] Přestože se karakitanští *gürchánové* klonili k buddhismu, mezi jejich poddanými bylo hodně nestoriánských křesťanů. Dokonce manželka najmanského knížete a později posledního karakitanského *gürchána* Kūčlūka (vládl 1211–1218) byla křesťanka.

[17] „...un grant sire que estoit appellés en lor lengajes *Unc Can*, que vaut a dir en françois *prestor Johan* – et ce fu le *Prestre Johan* de cui tout le monde en parolent de sa grant seignorie.“ (... veliký pán, který se v jejich jazycích nazýval *Unc Can*, což je francouzsky kněz Jan – a to byl ten kněz Jan, o němž všichni mluví, o jeho velkém panství) (*Divisament* 2006, kap. LXIV: 380); „...i jel jest [Chynchys = Čingischán] do země krále *Uncham*, jenž slove *pop Jan*...“ (POLO 1902, kap. liij: 53). Ne ve všech verzích je však tento titul uváděn — srv. např. toskánskou verzi (*Milione* 2006, kap. 63 a 64: 74-76).

[18] Přestože byl adresován byzantskému císaři, není znám žádný řecký text dopisu.

[19] Proto ve středověké latinsky psané literatuře byl označován též jako *Indorum rex* (král Indů). O koncepci „tří Indií“ podrobněji viz s. 158.

[20] Sám sebe „kněz Jan“ v dopise označil za „krále králů, vládce vládců“, zatímco byzantského císaře tituloval pouze jako „knížete Římanů“. — Viz např. zkrácený překlad textu „The Letter of Prester John (Abridged). Sent to Emanuel of Constantinople in 1165“ (<http://www.graveworm.com/occult/texts/pjohn.html>).

se prohlašoval, že zamýšlí přijít se svou armádou do Palestiny, aby bojoval proti muslimům za znovuzískání Božího hrobu. Zároveň uváděl, že je strážcem hrobu sv. Tomáše, indického apoštola, v Mailapúru v Indii.

V reakci na poselství „kněze Jana“ zaslal Alexandr III. (papežem 1159–1181) po svém osobním lékaři Filipovi odpověď Janovi, „*slavnému a velkolepému králi Indií a milovanému synovi Kristovu*“, datovanou 27. září 1177. Hledání mocné křesťanské církve na východě však ztroskotalo, stejně tak jako všechny další pokusy. Osud dopisu není znám – jeho záměrem bylo pravděpodobně získat podporu papeže v jeho sporech s Fridrichem Barbarossou. Hledání „říše kněze Jana“ pokračovalo ve 13., 14. i dalších stoletích. Hledali ho misionáři, vysílání papeži (Carpini, Montecorvino) i svěští cestovatelé, jako Polové. Tato hledání nakonec pomohla i v ustavení přímých kontaktů mezi Západem a Mongolskou říší.

Když nebyla „říše kněze Jana“ nalezena v Asii, začalo se křesťanské království ve 14. a 15. století hledat v Africe. Od poloviny 14. století se centrem hledání stala dnešní Etiopie, kde byla silná komunita křesťanů. Ještě v 17. století byla Etiopie nazývána *Regnum presbyteri Johannis* (Království kněze Jana). Hledání legendární říše motivovalo i cesty Portugalců do Indie v 15. století.

Snahy o spolupráci proti muslimům

Mongolská expanze na asijském kontinentě přibližně od roku 1215 do roku 1360 pomohla přinést politickou stabilitu a obnovit Hedvábnou cestu (přes Karakorum). Mezi polovinou 13. a počátkem 14. století, počínaje dobou kolem 7. křížové výpravy (1248–1254), bylo učiněno mnoho pokusů o zformování franko-mongolského spojení, doprovázených výměnou vyslanců a dokonce i omezenou vojenskou spoluprací ve Svaté zemi. ^[21]

Evropané byli otevření myšlence pomoci z Východu vzhledem k legendě o „knězi Janovi“, o němž mnozí věřili, že jednoho dne přijde, aby jim pomohl s bojem ve Svaté zemi. Mongolové a „Frankové“ ^[22] rovněž měli společného nepřítele v muslimech. Mezi Mongoly a Evropany došlo k výměně

^[21] Historikové poznamenávají, že ve zpětném pohledu se spojení mezi Mongoly a „Franky“ (tj. evropskými křižáky) často zdálo jako logická volba. — Viz např. ATWOOD (2004): 583.

^[22] Jako „Frankové“ byli v mongolské době běžně označováni obyvatelé západní Evropy. Původ tohoto označení leží v době křížových výprav, které zpočátku vedli šlechtici ze severní Francie, kteří se považovali za dědice Karla Velikého. Jak muslimové, tak křesťané proto křižáky nazývali „Frankové“. — Viz např. KROPÁČEK

četných dopisů, darů a vyslanců i k různým typům spolupráce. Avšak přes mnoho pokusů k dlouhodobé úspěšné vojenské spolupráci nakonec nikdy nedošlo. ^[23]

Velmi aktivní v tomto směru byl ílchán Abaka (vládl 1265–1282), který se snažil zajistit spolupráci Západu proti muslimům. V letech 1267–1268 si dopisoval s Klementem IV. (papežem 1265–1268) a údajně již v roce 1268 vyslal na papežský dvůr svého vyslance. Snažil se o vytvoření aliance mezi jeho silami, západními mocnostmi a silami jeho tchána, byzantského císaře Michaela VIII. Palaiologa. Obdržel odpovědi z Říma a od Jakuba I. Aragonského (vládl 1213–1276), i když je nejasné, zda právě to bylo impulzem k Jakubově neúspěšné výpravě do palestinského Akkonu v roce 1269. Abaka rovněž vyslal poselstva k anglickému králi Eduardovi I. a v roce 1274 i delegaci na 2. lyonský koncil. Vyslanci ílchána Abaky vyjednávali s papežem o příměří po dobu bojů s muslimy.

(1999): 16. Toto označení převzala i mongolská Čína. Jako Frangistán se ve středověku označovala západní, tj. křesťanská Evropa.

^[23] Dnešní historikové diskutují o tom, zda by takové spojení, kdyby bylo úspěšné, účinně přesunulo rovnováhu sil v oblasti a zda by z hlediska Evropanů bylo moudrou volbou. Tradičně měli Mongolové tendenci se dívat na lidi z vnějšku jako na své poddané nebo nepřátele. — ABATE – ALISON – FRANKEL (2002).

Mongolští bojovníci. Vyobrazení v Souhrnu Dějin perského historika Rašiduddína Fazlulláha, kolem 1305/1306.

První vyslanci k Mongolům

Ještě před rokem 1241, kdy byl poražen Mongoly v bitvě na řece Sajó (11. dubna), uherský král Béla IV. (vládl 1235–1270) vyslal několik františkánských a dominikánských duchovních, aby zjistili, jaký národ jsou tito „Tataři“ (Mongolové), kteří ohrožují Evropu, avšak jeho vyslanci byli zabiti. Mnozí evropští panovníci chtěli vytvořit vojenskou koalici, ta však ztroskotala na tom, že spojenci byli Mongoly poraženi. Ti, kdo před vpádem utekli, vybízeli ke křížové výpravě proti „Tatarům“ (či „barbarům“). Tuto myšlenku podporovalo shromáždění panovníků v čele s arcibiskupem mohučským Siegfriedem III. z Eppsteinu (1194–1249) a Řehořem IX. (papežem 1227–1241). Projekt však nebyl nikdy realizován pro rozdílné názory mezi křesťany.

Nový papež Inocenc IV. (papežem 1243–1254) nevyloučil možnost křížové výpravy, avšak znovu se snažil navázat mírové kontakty. V roce 1245, ještě před zahájením 1. lyonského koncilu (24. června 1245), který se měl mimo jiné zabývat i „ukrutnostmi Tatarů v Uhrách“, se podjal iniciativy poslat dopis (*Dei Patris Immensa* z 5. března 1245^[1]) mongolskému panovníkovi. Papežský dopis byl svěřen jednomu z nejstarších prelátů římské kurie, františkánovi Vavřinci z Portugalska. O osudu této mise nemáme bližší informace.^[2] Osm dní nato papež připravil nový dokument (*Cum non solum* z 13. března 1245^[3]), který byl svěřen jinému františkánovi, Janovi z Plano Carpini.

[1] Papežské listiny jsou označovány podle vybraných prvních slov. — Text viz MGH (1887): 72-73; viz též latinský text: http://la.wikisource.org/wiki/Dei_patris_immensa; anglický překlad: http://en.wikisource.org/wiki/Dei_Patris_Immensa.

[2] RONCAGLIA (1953); GUZMAN (1971): 234.

[3] „...regi et populo Tartarorum viam agnoscere veritatis. Cum non solum homines verum etiam animalia irrationalia nec non ipsa mundialis elementa machine quadam nativi federis...“ — Srv. MGH (1887): 75; viz též latinský text: http://la.wikisource.org/wiki/Cum_non_solum; anglický překlad: http://en.wikisource.org/wiki/Cum_non_solum.

Roku 1245 papež Inocenc IV. vyslal k Mongolům (*ad Tartaros*) celkem čtyři mise (včetně zřejmě nerealizované mise Vavřince z Portugalska).^[4] Pravděpodobně prvním papežovým vyslancem na Východ^[5], o jehož cestě máme zprávy, byl francouzský dominikán Ondřej z Lonjumel (též Longjumeau, † asi 1253), který podnikl celkem dvě cesty (v letech 1245–1247 a 1249–1251).^[6] Před tím několik let působil v Sýrii a Palestině ve službách francouzského krále Ludvíka IX.^[7] V roce 1245 využil papež Inocenc IV. jeho diplomatických i jazykových schopností a vyslal jej jako svého vyslance k mongolskému správci severozápadní Persie, kterým byl tehdy Bajdžu-noman (velitelem oblasti v letech 1241–1246), aby s ním vyjednával o propuštění křesťanských zajatců.

První cesta Ondřeje z Lonjumel vedla na jaře (v březnu či dubnu) 1245 z Lyonu, kde tehdy papež pobýval, na Blízký východ k patriarchům východních církví, mimo jiné i s cílem zprostředkovat uzavření dohody o unii s katolickou církví proti muslimům. Zároveň doručil papežský dopis mongolskému generálovi blízko perského Tabrízu.^[8] Tam se také setkal s vyslancem mongolského chána Simeonem Rabbanem Atou.^[9] Tento představitel syrského křesťanstva byl pověřen chány Ögedejem a Gүjükem dohledem nad křesťanskými záležitostmi ve Střední Asii.^[10] Stal se také prostředníkem mezi východními a západními křesťanskými církvemi. Ve svém dopise, který Ondřej z Lonjumel dopravil do Lyonu v polovině roku 1247, Rabban Ata mimo jiné uznával primariát Říma.^[11]

Druhým papežovým vyslancem na Východ se v březnu 1245 stal opět dominikán, Ascelin z Cremony († po 1247). Doprovázeli ho dominikánští bratři Simon ze Saint-Quentinu (činný 1245–1248), který z mise napsal zprávu

[4] SILVESTRI (1930); STANDAERT (ed.) (2001): 71–74.

[5] Protože všechny mise v roce 1245 byly zahájeny v období od března do dubna, jejich pořadí je pouze přibližné.

[6] Jeho cesty zaznamenal anglický benediktinský kronikář Matěj Pařížský (*Matthew Paris*, asi 1195–asi 1259) ve svém latinsky psaném díle *Chronica Majora*.

[7] V roce 1238 doprovázel na žádost Ludvíka IX. z Konstantinopole do Paříže relikvii trnové koruny, kterou latinský císař Balduin II. (vládl 1228–1261) daroval francouzskému králi.

[8] RACHEWILTZ (1971): 113.

[9] RICHARD (1996): 376; RACHEWILTZ (1971): 113. Syrské *rabban* bylo původně označení učitele, u nestoriánů se stalo čestným titulem.

[10] ROUX (1993): 587.

[11] JACKSON (2005): 94.

Historia Tartarorum^[12], Guichard z Cremony, jenž již pět let pobýval v Tiflisu (dnešní Tbilisi), a dva neznámí muži, Alberic a Alexandr.^[13] Dostali se však pouze do hlavního Bajdžuova stanu v údolí řeky Araks, kam dorazili 24. května 1247.^[14] Bajdžua bez zbytečných okolků vyzvali, aby se podrobil papeži – toto jejich nediplomatické chování jim téměř přivodilo smrt. Zachránilo je jmenování nového velitele oblasti severozápadní Persie a Anatólie, kterým se stal Gүjүkүv přítel Eldžigidej-nojan (velitelem v letech 1247–1251/1252), jenž Ascelina a jeho druhy 25. července 1247 propustil.

Ascelin vezl zpět do Evropy Bajdžuovu odpověď, v níž Bajdžu naopak žádal podřízení papeže.^[15] Na zpáteční cestě Ascelina také doprovázeli dva mongolští vyslanci, Ajbeg a Serkis^[16], kteří s ním cestovali až do Lyonu a v roce 1248 se setkali s papežem Inocencem IV.^[17] Oba vyslanci byli poslání zpět 22. listopadu téhož roku s papežovým listem *Viam agnoscere veritatis*, v němž papež apeloval na mongolské vládce, aby skončili s vražděním křesťanů.^[18]

Na velikonoční neděli (16. dubna) 1245 vyšlo z francouzského Lyonu poselstvo, v jehož čele stál významný františkánský mnich Jan z Plano Carpini^[19]. Jako papežský legát a nuncius (*Sedis Apostolice nuntius ad Tartaros et ad nationes alias orientis*) nesl list papeže Velikému chánovi (*Cum non solum* z 13. března 1245). Vybaven byl také druhým listem (*Cum simus super* z 25. března 1245), určený patriarchům, biskupům a arcibiskupům křesťanských komunit Orientu, který je nabádal k jednotě s latinskou církví.

[12] Tato práce se nedochovala, větší část (19 kapitol označených jako *ex libello fratris Simonis*) je však zachována v *Speculum Historiale* Vincenta z Beauvais. — Viz SAINT-QUENTIN (1965).

[13] ROUX (1985): 97-98.

[14] ROUX (1993): 313; RACHEWILTZ (1971): 116.

[15] ROUX (1993): 316.

[16] Tito dva první mongolští vyslanci v Evropě byli křesťané. Ajbeg byl pravděpodobně Ujgur, Serkis zřejmě syrský nestorián. — *Tamtěž*.

[17] GROUSSET (1936): 522.

[18] RACHEWILTZ (1971): 118; ROUX (1993): 316; latinský text dopisu viz např. http://la.wikisource.org/wiki/Viam_agnoscere_veritatis.

[19] Carpini byl jedním z prvních následovníků sv. Františka z Assisi, od roku 1222 hrál významnou roli v budování františkánského řádu. Působil několik let v Německu a Španělsku, stal se provinciálem františkánského řádu v Kolíně nad Rýnem. V letech 1248–1252 byl arcibiskupem v černohorském Baru (*Archidiaecesis Antibarensis*). — Viz RACHEWILTZ (1971): 89-111.

Na cestu se vydal s blíže neznámým Štěpánem z Čech^[20] a čtyřmi dalšími františkánskými mnichy. V polské Vratislavi se k nim připojil další františkán, Benedikt Polák (asi 1200–asi 1280)^[21]. Štěpána naopak kvůli nemoci zanechali v Kaněvu (ukrajinsky *Kaniv*) jihovýchodně od Kyjeva, krátce předtím (v prosinci 1240) dobytého a vypleněného Mongoly.

Cesta Janova poselstva vedla přes Německo, Čechy (Praha), Polsko (Vratislav, Krakov), Rusko (Moskva, Kyjev) a povolžským krajem^[22]. Dále pokračovali kolem Kaspického moře a Aralského jezera, přes řeky Syrdarja, Ču a Ili a severní částí Východního Turkestánu, až konečně na svátek Marie Magdaleny (22. července) 1246 dospěli do Šara-ordy, letního sídla právě zvoleného chána Gүjüka, půl dne cesty od Karakorumu. Za 106 dní tak urazili vzdálenost přibližně 3 000 mil. Ve městě našli na 3 000 až 4 000 vyslanců asijských a východoevropských panovníků a viděli poprvé i Číňany. Když byl vyzván, aby se stal křesťanem, Gүjük ve svém dopise papeži, psaném ve čtyřech jazycích (mongolsky, persky, turkicky a latinsky), naznačil, že nejdříve by papež a evropská knížata měli přijít a přísahat mu oddanost.^[23]

Carpini využil čtyři měsíce pobytu v Šara-ordě k pořízení seznamu mongolských vládců. Účastnil se i slavnostní inaugurace nového chána 24. srpna, kterou ve svém cestopise náležitě popsal. 13. listopadu 1246 se společně se svými společníky vydal na obtížnou zpáteční cestu přes Střední Asii, rozsáhlé ruské stepi, Kyjev, až po zhruba jednom roce, v listopadu 1247, dorazil na papežský dvůr v Lyonu.

Carpiniho mise sice nebyla úspěšná po politické a náboženské stránce, má však nesmírný význam pro poznání Mongolské říše. Jako první Evropan podal ve svém cestopise známém jako *Ystoria Mongalorum quos nos Tartaros appellamus* (Dějiny Mongolů, jež zveme Tatarý) nebo *Liber Tarta-*

[20] Františkán C. de Bridia ve své *Hystoria Tartarorum* z roku 1247 uvádí jeho jméno jako *Ceslaus Boemus*, tedy Česlav Čech. — BRIDIA (1967). Latinský text viz též <http://www.angelfire.com/rings/nomads/bridia.htm>.

[21] Benedikt je autorem krátké zprávy *De Itinere Fratrum Minorum ad Tartaros* (O cestě menších bratří k Tatarům) z roku 1247. — Jeden z dochovaných rukopisů byl publikován v SF (1929), I: 135-143.

[22] V mongolském táboře na dolní Volze si nechal přeložit papežův osobní dopis, který s sebou vezl, do ruštiny, arabštiny a mongolštiny.

[23] Dopis Velikého chána Gүjüka papeži Inocenci IV. z počátku listopadu 1246 (perská verze) je uložen ve Vatikánském archivu (reprodukce viz <http://asv.vatican.va/en/doc/1246.htm>). Perskou verzi a francouzský překlad viz např. PELLIOT (1922/1923): 17-23.

rorum či *Liber Tatarorum* (Kniha Tatarů) ^[24] popis způsobu života Mongolů, jejich odívání, obydlí a řadu dalších cenných údajů o zemích mezi Kyjevem a Mongolskem.

Nejdůležitější zprávou pro křesťanskou Evropu bylo, že na území i dvoře mongolského chána byl značný počet nestoriánských křesťanů. V následujících několika letech žádná z misí františkánských a dominikánských řeholníků nedošla dále než do Karakorumu, avšak všechny potvrdily informaci o vlivu nestoriánství u Mongolů. Vzhledem k nepřátelství vlivných nestoriánů na mongolském dvoře vůči římským katolíkům neměla však snaha křtít Mongoly v té době naději na úspěch.

V roce 1248 vyslal Eldžigidej dva východní křesťany, Davida a Marka, k papeži Inocenci IV. a k francouzskému králi Ludvíkovi IX. na Kypr, kde právě organizoval 7. křížovou výpravu (1248–1254). ^[25] Vyslanci nesli list chána Gūjūka Ludvíkovi IX., který se lišil od předchozích dopisů. Chán v něm francouzského krále nazýval „velikým králem“ (*maximus rex*) a přál mu štěstí v bojích s muslimy. ^[26] Vyslanci také tvrdili, že chán Gūjūk konvertoval spolu s osmnácti knížaty ke křesťanství a že Eldžigidej je již delší dobu křesťanem.

Francouzský král vyslal 26. ledna 1249 s odpovědí poselstvo, které se skládalo z obou mongolských vyslanců a sedmi francouzských vyslanců v čele s již zmíněným dominikánem Ondřejem z Lonjumel. Ve skupině byli dva další dominikánští řeholníci, Jan z Carcassonne a Ondřejův bratr Vilém, dva klerici, Jehanz Godriche a Robert de Poissy a dva královští důstojníci, Gilbert de Sens a Hesberz „li Sommelierz“. Ke skupině se též připojil

^[24] Knižně cestopis poprvé vyšel pod titulem *Opera dilettevole da intendere, nella qual si contiene doi Itinerarij in Tartaria* (Benátky 1537). V češtině vyšel v rámci souboru tří cestopisů — *Putování k Mongolům* (1964). Existuje však ještě jeden popis Carpinioho mise. V 50. letech 20. století koupila Yaleská univerzita variantu Carpinioho *Ystorie Mongalorum*, kterou sepsal C. de Bridia roku 1247 (datována 30. července) a jež byla pravděpodobně založena na Carpinioho vyprávění, respektive záznamu vyprávění Benedikta Poláka. Jeho *Hystoria Tartarorum* popisuje Carpinioho cestu včetně podrobností neobsažených v jeho vlastním textu. — GUZMAN (2006); BRIDIA (1967). Viz též latinský text (<http://www.angelfire.com/rings/nomads/bridia.htm>).

^[25] Král Ludvík přijel na ostrov 17. listopadu 1248 a oba vyslanci se s ním setkali 20. prosince. — ROUX (1985): 106.

^[26] Dopis byl, podle dobových zpráv, psán „persky v arabském písmu“ (*scriptas lingua Persica et litteris Arabicis*) a přeložen „slovo od slova“ (*de verbo ad verbum*) Ondřejem z Lonjumel, který uměl jak arabsky, tak persky („chaldejsky“) (*novit etiam linguam Arabicam et Caldeam*). — AIGLE (2005): 146. — Citován v ROUX (1985): 107. O okolnostech dopisu viz též AIGLE (2005): 146 a dále.

více méně nezávislý klerik jménem Théodule d'Acre, který později navštívil Karakorum.^[27] Poselstvo neslo bohaté dary krále Francie mongolskému panovníkovi: zejména šarlatovou stanovou kapli s vyšitou scénou ze života Ježíše Krista a vzácné části kříže, na němž byl Ježíš ukřižován. O cestě poselstva máme informace pouze z „druhé ruky“, z krátkých poznámek z pozdější Rubrukovy zprávy. Víme však, že z Antiochie nebo ze Saint-Jean-d'Acre skupina cestovala do Střední Asie pod mongolskou ochranou s využitím mongolského poštovního systému.^[28]

Do Karakorumu poselstvo dorazilo až dva roky po Gүjүkově smrti, někdy na začátku roku 1250 (denně urazili průměrně 10 lig^[29]). Tehdy byla moc v rukou jeho vdovy a regentky Oghul-chajmiš (regentkou 1248–1251), kterou současníci označovali diplomaticky jako „velmi omezenou“ ženu.^[30] Ta místo jednání žádala na francouzském králi daň, jinak vyhubí francouzský národ. Poslové se proto vrátili 6. dubna 1251 do Caesareje v Palestině.

Lonjumelovo poselstvo se vrátilo po dvou letech, aniž dosáhlo nějakého výsledku, avšak potvrdilo, že se skutečně mezi Mongoly nacházejí mnozí křesťané. Zpráva o cestě Střední Asií a zpět, i když je směsicí faktů a fikce, obsahuje cenná pozorování. Mezitím král Ludvík padl 6. dubna 1250 do zajetí egyptských Mamlůků po prohrané bitvě u Fariskuru, z něž se dostal až roku 1254 po zaplacení tučného výkupného (asi 400 000 egyptských zlatých dinárů).

Cenné informace, které Lonjumelova výprava o Mongolech přinesla, bezpochyby vzbudily pozornost vlámského františkána Viléma z Rubruku (asi 1220–asi 1293 nebo asi 1215–1270)^[31], který se králi Ludvíkovi IX. na-

[27] PELLIOT (1931–1932); ROUX (1985): 109.

[28] ROUX (1985): 110. Blíže k poštovnímu systému viz pozn. 17 na s. 37 této práce.

[29] Liga (z lat. *leuga, leuca*) je stará délková míra, používaná v různých zemích Evropy s různou hodnotou. Pokud by se jednalo o starou francouzskou ligu (*lieue ancienne*, používala se až do roku 1674), její hodnota byla 10 000 (královských) stop (*pied du roi*), tedy asi 3,25 km.

[30] Například perský historik a první ministr Ílchánské říše Rašiduddín Fazlulláh o ní ve svém *Souhrnu dějin* (mezi 1300 a 1310) psal: „Kromě jednání s kupci se žádnými záležitostmi nezabývala a trávila všechny čas ve společnosti šamanů, jejichž báhorky a nesmysly ji zcela zaujaly...“ — Cit. podle GUMILJOV (1974): 202.

[31] Pocházel z vesnice Rubroek ve Flandrech. Jeho jméno se v pramenech vyskytuje i v těchto podobách: *Wilhelm von Rubruk, Wilhelm von Ruysbroeck, Wilhelm von Ruysbroek, Guilelmus de Ruysbroek, William Rubruquis, Willem van Ruysbroek, Willelmus de Rubruk, William von Roebruk, William of Rubruck, William Rubruquis, Guilelmus de Rubruc, Wilhelm von Rubruck, Willem van Ruysbroeck, Guillaume de Rubrouck, Gulielmus de Rubruquis, Guillaume de Rubruquis, Willem van Ruusbroeck.*

bídl jako misionář do těchto oblastí.^[32] Čerstvé zprávy získal také od Filipa z Toucy († 1277), francouzského rytíře a regenta Latinského císařství v Konstantinopoli v letech 1241–1245, vyslaného k vládci Zlaté hordy císařem Balduinem II.

V roce 1252, kdy se papeži Inocenci IV. podařilo vyjednat vyslání poselstva k mongolskému chánovi, král nařídil Rubrukovi, aby se vydal do jihoruských stepí, do sídla chána Batua, vládce Zlaté hordy v letech 1242–1255. Ludvík IX. již nechtěl riskovat další diplomatický neúspěch, a proto poradil Rubrukovi, aby skrýval diplomatický charakter své cesty a aby cestoval jako misionář.

Na jaře 1252 se Rubruk vydal se svými společníky^[33] z Akkonu do Cařihradu (Konstantinopole). Po roce příprav, poté co dostali doporučující dopisy od císaře Balduina II., se 7. května 1253 všichni vydali na cestu do Asie. Cesta je vedla přes Krym, dále k severovýchodu do oblasti dolního toku Volhy, do sídla chána Batua v Saraji. Batu odmítl konvertovat ke křesťanství, avšak vyslance poslal k Velkému chánovi Möngkemu. Rubruk a společníci se z Batuova sídla vydali 16. září 1253 na 5 000 mil dlouhou cestu na chánův dvůr, po téměř stejné trase jako několik let před tím Carpini. K chánovu dvoru nedaleko Karakorumu dospěli po třech měsících, 27. prosince 1253.

Po pobytu na chánově dvoře Rubruk doprovodil panovníka do hlavního města, kam se společníky dospěl na velikonoce (5. dubna) 1254. Stal se tak prvním evropským vyslancem v Karakorumu, kde se neúspěšně snažil získat povolení křesťanských bohoslužeb pro místní obyvatelstvo. Jeho misionářské aktivity v hlavním městě se tak omezily na pokřtění tří dětí německého otroka. 30. května 1254 se rovněž účastnil teologické disputace s buddhisty za přítomnosti chána. Möngke svolal tuto disputaci, aby „zjistil, které náboženství, křesťanství či buddhismus, může nejpoklidněji koexistovat s mongolským lidovým náboženstvím“.^[34]

V Karakorumu se Rubruk neúspěšně snažil získat povolení křesťanských bohoslužeb pro místní obyvatelstvo. Jeho misionářské aktivity v hlavním městě se tak omezily na pokřtění tří dětí německého otroka. V květnu

[32] V roce 1248 Rubruk totiž následoval Ludvíka IX. do Svaté země, kde poté pobýval čtyři roky v Akkonu.

[33] S Rubrukem cestovali: Bartoloměj z Cremony, sluha jménem Gosset a tlumočník uváděný jako *Homo Dei*, „Boží člověk“, což je doslovný překlad arabského jména ‘Abdalláh.

[34] STANDAERT (ed.) (2001): 92–93.

1254 se rovněž účastnil teologické disputace s buddhisty a muslimy za přítomnosti chána.^[35]

Dne 10. července 1254 poselstvo nakonec opustilo Karakorum a odváželo s sebou Möngkeho odpověď na dopis Ludvíka IX. Když se po roce obtížné cesty Rubruk konečně na svátek Nanebevzetí Panny Marie (15. srpna) 1255 dostal do Tripolisu, hlavního města stejnojmenného křižáckého státu (Tripolské hrabství), zjistil, že král Ludvík se již vrátil do Francie. Protože však Rubruk byl pověřen funkcí lektora teologie v Akkonu v severní Palestině, nikdy se mu nepodařilo doručit osobně chánovu odpověď francouzskému králi. Vilém z Rubruku pěšky ušel na 12 000 kilometrů, což se odhaduje na největší pěší trasu za celý středověk.

Ve své zprávě králi Ludvíkovi IX. *Itinerarium fratris Willelmi de Rubruk de ordine fratrum minorum anno gratie millesimo CC° LIII ad partes orientales* (Cestopis do východních zemí bratra Viléma z Rubruku z Řádu menších bratří léta Milosti tisícího dvoustého padesátého třetího)^[36] psal například, že Karakorum není ani tak velký jako vesnice Saint Denis (dnes předměstí Paříže). Našel v něm dvanáct chrámů různých národností, mezi nimi i dvě mešity a jeden křesťanský chrám na samém konci města. Ve svém cestopise se mimo jiné zmínil i o Kathaji (*Cathay*), tedy Číně, kterou identifikoval se starověkou zemí, obývanou národem *Seres*.^[37]

Rubrukův list králi je ve skutečnosti podrobným popisem („itinerářem“) zemí, národů a obyčejů. Více než válečnictví se věnuje spíše každodennímu životu Mongolů a okolních národů. Také on však hodnotí šance křesťanů v případném vojenském střetu.

Italské obchodní republiky a jejich expanze

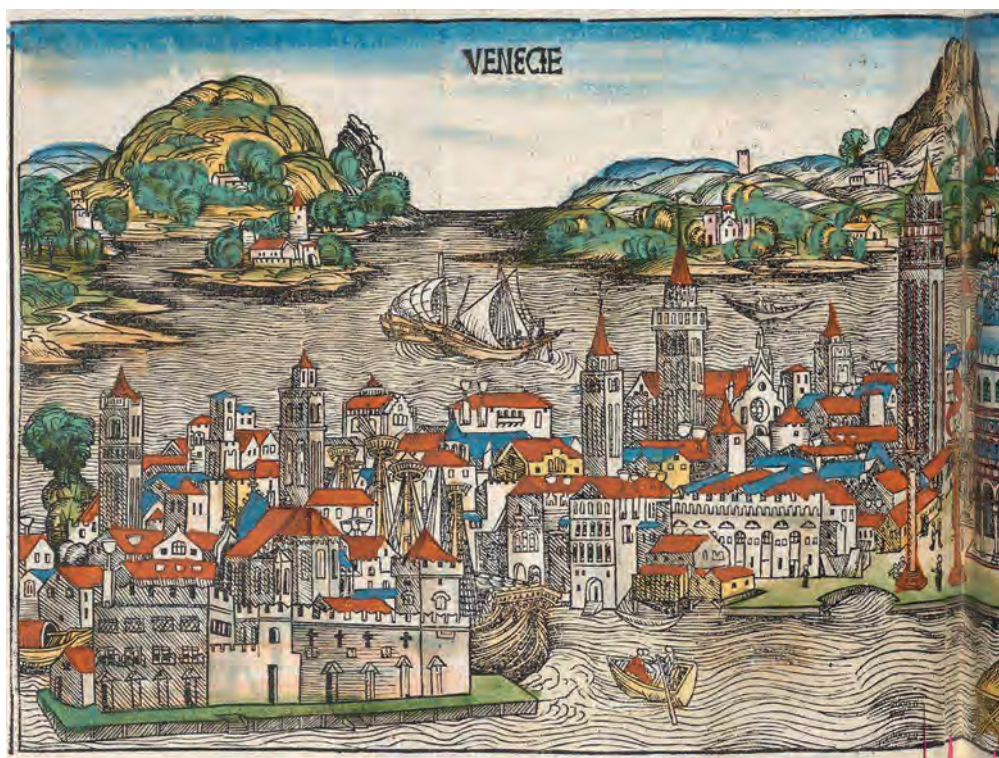
Až dosud jsme pojednávali o prvních kontaktech mezi Evropou a mongolským světem se zaměřením na diplomatická jednání ve 40. a 50. letech 13. století, která vedly vzájemně nepřítelští ústupné strany. Nicméně skutečnost, že Západ vypravoval do Mongolské říše četná poselstva, svědčí o mimořádném zájmu Evropy o navázání vzájemných styků.

V této době přicházejí na scénu, vedle centralizovaných západoevropských monarchií (Francie, Anglie) a papežské kurie, italské městské státy

^[35] STANDAERT (ed.) (2001): 92-93.

^[36] SF (1929), I: 164-332; RUBRUCK (1990). Český překlad je součástí *Putování k Mongolům* (1964).

^[37] SF (1929), I: 236-237, 268-270 a další.

Vyobrazení Benátek v tzv. norimberské kronice, 15. století (SCHEDEL 1493a: f. 93v).

– Benátky, Janov, Pisa, Florencie, Milán, Siena a Lucca. Tyto státy s republikánským zřízením se ve 12. a 13. století rozvíjely s takovou rychlostí, která byla pro pomalý středověk zcela neobvyklá, a jako první sklízely plody křížových výprav. Rozšíření evropského trhu, růst obchodu s Východem, dravé nájezdy na bohaté oblasti Sýrie, Palestiny, Malé Asie a Balkánu – to vše přispělo k rozkvětu italských měst, která se nacházela na křižovatce hlavních cest ve Středomoří.

Ve 13. století se italská města stala důležitými centry řemeslné výroby. Florentská sukna, hedvábné látky Lukky, aksamit janovské výroby, výrobky milánských zbrojířů či benátské sklo se staly populární nejen v Itálii, ale i daleko za hranicemi. Florentáné, Lombardané, Janované a Benátčané tak rozšiřovali sféru svého podnikání. Ve Francii, Anglii, Aragonii, Kastilii, Portugalsku a Německu vliv italských kupců a bankéřů neustále rostl.

V Janově a Benátkách, významných námořních republikách, byl hlavním zdrojem bohatství a moci tranzitní obchod mezi západní Evropou a Východem. ^[38] Jak Janov, tak Benátky měly politické zřízení, jež bylo ideální pro

^[38] Samozřejmě tyto městské státy nebyly jedinými prostředníky. Jejich hlavním soupeřem byla Pisa, a navíc se tranzitního obchodu aktivně podílelo mnoho neital-

vedení velkých obchodních operací. Veškerá moc v těchto obchodních republikách náležela kupeckému patriciátu, jemuž připadla převážná většina příjmů ze zámořského obchodu.

V Janově 13. a 14. století byla vláda v rukách obchodních domů Doriů, Fieschiů, Spinolů, Pallaviciniů a Lomelliniů, které ovládaly městskou správu, loďstvo, loděnice, celnice, jejich příslušníci byli bankéři, konzuly v zámořských državách, vyslanci u evropských dvorů, veleli válečným flotilám i konvojům obchodních lodí. Například Janovan Sinibaldo Fieschi (1195–1254) po jedenáct let vládl jako papež Inocenc IV. (v letech 1243–1254) křesťanské Evropě, ve prospěch svého rodného města. Jeho synovec Ottobuono de' Fieschi (asi 1205–1276) se v létě 1276 na pět týdnů stal papežem Hadriánem V. Janovský patriciát dodával papežské kurii nejen papeže, ale i kardinály, arcibiskupy a jiné církevní hodnostáře.^[39]

Podobně tomu bylo i v Benátkách, kde patricijské domy Dandolů, Morosiniů, Mocenigů, Contariniů, Zenů, Soranzů měly hlavní slovo ve Velké i Malé radě republiky, vysílaly flotily do zámořských zemí, řídily benátské državy a opěrné základny a spolu se svými soupeři Janovany zásobovaly papežskou kurii církevními hodnostáři, těsně spjatými s oligarchií města svatého Marka.

V Janově i v Benátkách vznikly ve 12. a 13. století nové formy organizace obchodních podniků, jež byly skvěle uzpůsobeny k praxi mezinárodního obchodu. Byly to jakési akciové společnosti, v nichž měly za určitých podmínek svůj podíl jak osoby financující obchodní expedici, tak i její bezprostřední účastníci. *Stans*, „zůstávající“ partner, vkládal dvě třetiny, *tractator*, „činitel“, odjíždějící na plavbu, vkládal do podniku třetinu kapitálu, avšak získával o něco větší podíl při dělení výnosu. Takovéto společnosti (v Janově nazývané *commenda*, v Benátkách *colleganzia*) často čítaly desítky účastníků, kteří své podíly mohli prodávat, podobně jako v současné době akcie.^[40]

V první polovině 13. století Benátčané, Janované, Pisánci, Katalánci a Marseillané výrazně posílili svou pozici na ostrovech v Egejském moři, na Kypru a v Kilikijské Arménii. Zvláště aktivní byli Benátčané, kteří se usadili na Krétě, Euboi, Kykladských ostrovech a na březích Marmarského moře. Avšak kontakty obchodníků Západu s mongolským Východem se v té době omezovaly pouze na předběžné vzájemné poznávání.

---

ských měst, zejména Narbonne, Marseille, Montpellier, Barcelona, Dubrovník.

[39] SAYONS (1937): 366-381.

[40] Blíže viz LUZZATTO (1949); POWER (ed.) (2006): 83.

Vyobrazení Janova v tzv. norimberské kronice, 15. století (SCHEDEL 1493a: f. 58v).

4. křížová výprava (1201–1204), zahájená v Benátkách^[41], vyústila v dobytí a vyrabování Konstantinopole.^[42] Benátčané pak z výpravy získali velkou kořist hmotnou i územní zisky na úkor Byzantské říše. Ovládli zhruba tři osminy jejího území: velkou část Konstantinopole a Adrianopolis, významné přístavy Dubrovník a Drač na Jadranu, Koroni a Methoni (Modone) na Peloponésu („oči Benátek“), Gallipoli na evropském břehu Dardanel, maloasijskou Hérakleiu a téměř všechny řecké ostrovy včetně Kréty a Euboie. Tím získali i územní základnu pro své dominantní postavení ve středomořském obchodu. Synovec benátského dóžete Marco Sanudo (asi 1153–1227) dále dobyl roku 1207 Kykladské ostrovy a založil zde vazalské křížácké Vévodství Naxos. Bronzová kvadriga na benátském Dómu svatého Marka, uloupená z Konstantinopole, symbolizuje vítězství tehdejšího dóžete Enrika Dandola (vládl 1193–1205).

[41] Benátčané křížákům poskytli vojenskou podporu i své galéry.

[42] PROCACCI (2007): 17.

Svůj válečný triumf Benátky v následujících desetiletích využily ke zřízení obchodního impéria a koloniální říše ve východním Středomoří. Řeťez jejich pobřežních pevností se táhl od Dalmácie, Řecka a Kréty až do Černého moře a jejich obchodní cesty nyní vedly až do nitra Asie. Hlavním rivalem Benátek se v té době stalo jiné italské obchodní město, Janov. S pomocí Janovanů dobyli roku 1261 Řekové překvapivě Konstantinopol zpět a Benátky musely Janovu přepustit část kolonií a obchodních privilegií.

Janované na mongolském Východě

Na počátku 60. let 13. století se politická situace dramaticky změnila v důsledku řady vzájemně spjatých událostí. Předně, roku 1261 byla obnovena Byzantská říše a Janované, kteří se účastnili převratu v Konstantinopoli, okamžitě vstoupili do Černomoří, kde začali zřizovat své obchodní základny. Za druhé, došlo ke konečnému oddělení ulusů Mongolské říše a v letech 1261–1262 Zlatá horda a nově zrozený stát ílchánů v Persii zahájili mezi sebou válku, což evropskému Západu přinášelo jisté výhody.

Zvláště velký význam měl konstantinopolský převrat roku 1261. Latinské císařství (1204–1261), vytvořené na Balkánském poloostrově a v západní části Malé Asie na troskách Byzantské říše po dobytí Konstantinopole křižáckými vojsky a Benáťany roku 1204, bylo předurčeno k zániku. Krátce po 4. křížové výpravě vzniklo na maloasijských březích Marmarského a Egejské moře Níkajské císařství (1204–1261), založené byzantskou aristokracií. Jeho panovník Jan III. Dukas Vatatzés (vládl 1222–1254) očistil Malou Asii od latinských rytířů a zahájil byzantskou reconquistu.

Dobýt Konstantinopol se podařilo až císaři Michaelovi VIII. Palaiologovi, který se spojil s Janovskou republikou, benátským rivalem. V maloasijském Nymfaiu (dnešní Kemalpaşa v Turecku), letním sídle níkajských císařů, s ní pak 13. března 1261 uzavřel významnou Nymfaiskou smlouvu, v níž se oba státy zavázaly spojenectvím proti Benátkám a latinskému císaři Balduinovi II. Janov měl poskytnout Byzantincům své lodě, za což měli Janované po dobytí Konstantinopole dostat všechny výhody, kterými byli dříve obdařeni Benáťčané. 25. července 1261 nakonec vstoupila byzantská armáda do města branami, jež jí otevřeli sami vzbouření obyvatelé Konstantinopole. Janované za pomoc prokázanou Byzantské říši získali právo svobodného obchodu na souši i na moři, byly jim vyhrazeny zvláštní čtvrtě v Soluni, Smyrně (dnešní Ízmir) a Konstantinopoli a zvláštní koncese na ostrovech Chios a Lesbos. Všechny vstupy do Černého moře byly uzavřeny pro nejanovské

Vyobrazení Konstantinopole v tzv. norimberské kronice, 15. století (SCHEDEL 1493a: f. 129v-130r).

a nebyzantské lodě (s výjimkou pisánských). Ve svých državách měli Janovské neomezená práva a podřizovali se pouze janovským konzulům.

Hlavní základnou Janova na Blízkém východě se nyní stala Pera, předměstí Konstantinopole na severním břehu Zlatého rohu, přezdívána poté „bosporský Janov“. Na počátku 13. století zde bylo centrum evropských (zejména janovských a benátských) kupců. Během Latinského císařství (1204–1261) zde sídlili především Benátčané. V roce 1273 byzantský císař Michael VIII. Palaiologos však Peru předal Janovské republice jako poděkování za podporu císařství při znovuzískání Konstantinopole (1261) a obnově Byzantské říše. Pera se stala kvetoucí obchodní kolonií, v jejímž čele, podobně jako v čele Janovské republiky (do roku 1339), stál *podestà*. Pod janovskou

kontrolou Pera zůstala až do 29. května 1453, kdy byla dobyta osmanskými Turky společně se zbytkem Konstantinopole.

Rozsáhlé oblasti Levanty tak vstoupily do sféry obchodních zájmů Janovanů. Každá oblast měla své centrum, odkud aktivní energie Janovanů vyzařovala v přísně stanovených směrech. To mělo i zásadní vliv na členění janovské koloniální říše. Janovská vlajka neomylně sledovala janovské zboží, takže není těžké na mapě vymezit provincie této obchodní říše a její centra. ^[43]

Po roce 1261 Janované zamířili na sever a v roce 1266 pronikli na Krym, tehdy pod panstvím Zlaté hordy. Po dohodě s jedním místním vládcem získali koncesi na východním břehu. Zde brzy vznikla nejvýznamnější zámořská kolonie Janovanů Kaffa (*Caffa*). ^[44] Kvetoucí obchodní osada se brzy stala hlavním centrem janovských kolonií v Černém moři. V jejím čele stál janovský konzul, od roku 1316 odpovědný za všechny janovské kolonie v Černomoří. Kaffa byla také centrem obchodu s otroky.

Roku 1274 se Janované usadili v Soldaii (dnešní Sudak), rovněž na Krymu, odkud vytlačili Benátčany, kteří se zde usadili pouhé čtyři roky před uzavřením byzantsko-janovské Nymfaiské smlouvy. V prvních desetiletích 14. století již janovská vlajka vlála nad několika desítkami černomořských kolonií a nad hlavním přístavem Azovského moře Tanou (dnešní Azov). ^[45] Ke konci 13. století pouze přes Janovany putovalo do Byzance a Itálie obilí z jihoruských stepí a z Kubáně. Prostřednictvím Janovanů Zlatá horda také prodávala živé zboží – zajatce z Ruska, Polska, Litvy a Kavkazu. ^[46]

[43] BRÁTIANU (1929): III.

[44] Město známé ve středověku jako Kaffa (dnešní Feodosija) bylo založeno v 6. století př. n. l. kolonisty z Miletu pod jménem Theodosia. Ve 4. století n. l. bylo zničeno Huny. Jako celý Krym bylo ve 12. století dobyto Kypčaky a na začátku 13. století Mongoly. Ve 13. století bylo město pod vládou Zlaté hordy, od níž ho v roce 1266 koupili Janované.

[45] Na východním břehu Černého moře a kolem Azovského moře bylo ve 14. a 15. století třicet devět janovských kolonií, z nichž nejjihnější byla v Sevastopoli (dnešní Suchumi; neplést s krymským Sevastopolem!). Nejméně čtyři desítky kolonií byly na konci 15. století na Krymu, v samotné Soldaii byla koncentrace osmnácti drobných kolonií. — ZEVAKIN – PENČKO (1938): 72-129; SKRŽINSKAJA (1947); BRÁTIANU (1929): 198 a další.

[46] Tímto obchodem se zabývali i samotní Janované. Základním odběratelem „živého zboží“ byl Egypt, transporty s otroky putovaly však také do Itálie. — ZEVAKIN – PENČKO (1938); BRÁTIANU (1929): 176-177; HEYD (1885-1886), II: 558-561.

Pera. Vyobrazení v *Liber insularum archipelagi Cristofora Buondelmontiho*, 1422, Res.GE. FF. 935I, f. 37v (Paris, Bibliothèque nationale de France)

V poslední třetině 13. století začali janovští kupci, bok po boku s františkánskými a dominikánskými misionáři, expandovat dále na východ. Janovské kolonie, faktorie a přední obchodní stanice byly zároveň opěrnými základnami řádových misíí.^[47] Východiskem všech janovských tras, vedoucích do Černomoří a do íránsko-indické oblasti, byla již zmíněná Pera, největší obchodní centrum Středomoří. Tato janovská kolonie na Zlatém rohu pře-

[47] Janovští obchodníci však – na rozdíl od misionářů – zanechali velmi málo informací o své činnosti. Nedochovaly se ani deníky, ani zprávy agentů janovských obchodních domů, pouze v notářských archivech Janova a jeho kolonií lze nalézt informace o pronikání Janova na východ. V posledních sto letech byla řada těchto dokumentů vydána zejména v janovském časopise *Atti della Società ligure di storia patria*.

konala svým obratem v polovině 14. století Konstantinopol. Balkán a Zlatou hordu zásobovala italským, francouzským a flanderským sukmem, hedvábím z Lukky, plátnem z Remeše, janovským sametem, řeckými, sicilskými a kyperskými víny. Přes Peru naopak z Východu přicházelo koření, drahé íránské a syrské tkaniny, koží vlna, sušené fíky, surové hedvábí apod.

Smyrna v západním Turecku, která se stala janovským opěrným bodem v roce 1261, zdaleka nedosahovala obchodního významu Pery, měla spíše strategický význam. Avšak roku 1275 bohatý janovský podnikatel Manuele Zaccaria († 1288) získal od byzantského císaře město Fókaia (dnešní Foça) na břehu Izmirského zálivu. Na území nové signorie byla velká ložiska kamence, na jehož vývoz Zaccaria získal monopol. Z Fókaie se stala další významná janovská základna, jejíž význam vzrostl zejména v 80. letech 13. století, kdy v jejím čele stanul Manuelův bratr Benedetto I. Zaccaria (asi 1235–1307), janovský diplomat a admirál.

V roce 1288 Benedetto Zaccaria uzavřel výhodnou smlouvu s králem Kilikijské Arménie Lvem II. (III.) (vládl 1269/1270–1289). Rok nato si od jeho nástupce Het'uma II. (vládl 1289–1293, 1295–1296, 1299–1301) vyžádal koncesi v přístavu Ajas, který byl centrem obchodu mezi Západem a Východem.^[48] A za nějaký čas nedaleko Ajasu vznikla druhá janovská námořní základna, známá pod latinským jménem Portus Palorum. V 80. letech 13. století Janované pronikali dále na východ – do Velké Arménie a do Trapezuntu. V roce 1306 zde získali hrad Leoncastro a zvláštní čtvrť, do které se nemohl nikdo nastěhovat bez povolení janovského konzula.^[49]

I když všechny tyto uzlové body na cestě do Íránu byly významné, nemohly se srovnávat s Tabrizem, hlavním městem Ílchánské říše a významnou křižovatkou velkých i malých tranzitních cest v Přední Asii. První svědectví o pobytu západních kupců v Tabrízu se vztahuje k roku 1264, kdy sem dospěl z Akkonu benátský kupec Pietro Viglioni (Vioni).^[50] Později Benátčané ustupují do pozadí a teprve ve 20. letech 14. století jejich pozice v Íránu značně posilují.^[51]

[48] BOURNOUTIAN (1997).

[49] BRÁTIANU (1929): 99–100.

[50] Viglioni nebyl jediným zástupcem Západu v Tabrízu v té době. Jeho závět z 10. prosince 1264 byla stvrzena několika podpisy, přičemž většina z nich patřila Italům. — *Archiv. Venet.* XXVI. pp. 161–165; BRÁTIANU (1929): 185; HEYD (1885–1886), II: 110.

[51] SVET (1968): 56.

Třebaže první svědectví o velké janovské kolonii v Tabrízu se vztahují až k roku 1304^[52], bezpochyby se zde mnoho Janovanů usadilo již v 70. a 80. letech 13. století.^[53] Obchodní činnost Janované úspěšně spojovali se službou na dvoře ílchánů – janovští tlumočníci byli členy poselstev k evropským dvorům a často Janované plnili i povinnosti vyslanců a byli svými mongolskými pány pověřováni vedením rozhovorů se Západem. Takovými diplomaty byli například Buscarello de Ghisolfi^[54] a Tommaso d'Anfossi^[55], oba pocházející z vlivných janovských rodin.

Nejvýznamnějších janovským podnikem v mongolském Íránu v 80. letech 13. století bylo vybavení „tajné“ flotily na Tigridu. Kolem roku 1288 do Baghdádu přibyli janovští stavitelé lodí a námořníci, kteří zde postavili dvě velké galéry určené k dálkovým oceánským plavbám.^[56] Vybavování této flotily se účastnil i Janovan Domenico Doria, který byl pravděpodobně také autorem prvních námořních map, známých jako portolánové mapy^[57]. Mohl se přitom zcela jistě opírat o bohaté zkušenosti perských kosmografů.^[58]

[52] Tehdy stál v čele kolonie konzul Raffo Pallavicini. — BRÁTIANU (1929): 187.

[53] Přítomnost italských obchodníků v Tabrízu zaznamenal již Marco Polo, který zde pobýval kolem roku 1275: „...et iluec vienent maint mecaant latin por acater de celes mercandies que hi venent des estranges pais.“ (...a přicházejí tam hlavně latinští [= italští] obchodníci, aby nakupovali zboží, jež tam přichází z cizích zemí). — *Divisament* (2006): 337.

[54] Tento mongolsko-janovský politik z mocné janovsko-židovské rodiny působil jako vyslanec ílchána Arghuna a vedl mimo jiné velké obchodní transakce na Krymu a na Kubáni. Jeho potomci vládli oblasti kolem města Matrega na Tamanském poloostrově u Azovského moře. — DESSIMONI (1884).

[55] Byl příslušníkem slavného janovského bankovního domu a v těsném styku s hlavou finančního úřadu ílchána Arghuna a někdejším lékařem, Sa'adem ad-Daula (asi 1240–1291). — PHILLIPS (1998): 102.

[56] Flotila však nakonec nevyplula kvůli sporům mezi členy posádky, v nichž většina námořníků zahynula. V roce 1301 se znesvářené kliky usmířily a jejich vůdci, námořníci z významných rodin Grimaldiů a Doriů prodali část svého majetku, aby obnovili flotilu. Koráby však přesto na moře nevypluly. — BRÁTIANU (1929): 188-189; FERRAND (1922): 307.

[57] Portolánové mapy byly italského původu a představovaly zcela nový typ středověké kartografické produkce. Název pochází z italského výrazu *portolani*, který znamenal písemné námořní pokyny. Zakreslovaly hlavně mořské pobřeží (zprvu Středozemního moře, západní a severní Evropy) se všemi přístavy, zálivy a zátokami. Vzhledem k tomu, že nebraly v úvahu zakřivení zemského povrchu, nebyly vhodné pro plavbu oceánem. Nejstarší dochovaná je anonymní *Carta Pisana* z konce 13. století.

[58] LA RONCIÈRE (1925): 54.

V Kaspickém moři měli Janované v 80. letech 13. století své lodě, o nichž Marco Polo uváděl, že tam začaly připlouvat teprve nedávno.^[59] V 70. a 80. letech 13. století Janované již pobývali v řadě měst na obchodních cestách vedoucích z Tabrízu do Hormuzu, např. v Šírázu, Jezdu a Kermánu. V Íránu tak vybudovali do roku 1290 síť opěrných bodů, které využívali i katolíční misionáři.

Středověké Benátky – východiště mnoha cest na Východ.

[59] Milione (2006): 26 a Divisament (2006): 328.

Evropští misionáři na asijských tranzitních cestách

Mejlépe o „pokrevních“ svazcích janovských obchodních kolonií a opěrných bodů řádových misionářů vypovídá mapa „františkánského Východu“, sestavená františkánským historikem Girolamem Golubovichem (1865–1941) na začátku 20. století.^[1] Mapa odpovídá kulminačnímu období v dějinách řádové misionářské činnosti – 20. a 30. letům 14. století, ale ve své předoasijské části vcelku vypovídá o její ranější etapě – 80. a 90. letech 13. století. Misie jsou všude tam, kde byly v té době janovské kolonie, tedy v uzlových bodech hlavních tranzitních cest Přední Asie.

Od konce 13. století, kdy františkánský řád intenzivně pronikal na Východ, vznikaly na nově spravovaném území vikarie.^[2] Jako první byla roku 1274 na základě rozhodnutí 2. lyonského koncilu založena vikarie „severní Tatarsko“ (*Vicaria Tartariae Aquilonaris*) na území Zlaté hordy s centrem v janovské obchodní kolonii Kaffa. Vikarii tvořily dvě kustodie – Chazarско^[3] (*Custodia Gazariae*), zahrnující Krym, dolní Podunají a dolní Podněstří, a Saraj (*Custodia Sarayae*), východní část Zlaté hordy, včetně Severního Kavkazu.

V letech 1279–1283 vznikla vikarie „východní Tatarsko“ (*Vicaria Tartariae Orientalis*) na území Ílchánské říše a jí podřízených zemí. Jejím centrem byl Tabríz, od 14. století Sultanie. Tato vikarie sestávala ze tří kustodií – konstantinopolské (*Custodia Constantinopolitana*), trapezuntské (*Custodia Trapezundis*) a tabrízské (*Custodia Thauris*).

A konečně kolem roku 1291 vznikla vikarie „Tatarsko čili Kathaj“ (*Vicaria Tartariae seu Cathay*) pro mongolskou Čínu, která zahrnovala celou Čínu, Mongolsko a Střední Asii.

---

[1] Příloha *Carta della Terra Santa e dell'Oriente francescano* ve třech listech viz GOLUBOVICH (1913).

[2] GOLUBOVICH (1917): 125, 262, 444.

[3] Jméno bylo odvozeno od někdejšího Chazarského chanátu (6.–11. století).

O charakteru styků mezi janovskými obchodníky a řádovými misionáři lze soudit podle janovských notářských zápisů a zpráv kustodií východních vikarií a opatů klášterů, založených františkány a dominikány na Krymu, v Gruzii, Malé Asii, Íránu a dalších východních zemích. Tyto kontakty byly velmi těsné a vzájemně výhodné. Misionáři často vystupovali jako prostředníci mezi janovskými konzuly zámořských kolonií a panovníky, na jejichž území byli Janované usazeni.^[4]

Františkánské misie na Východě

Odorik se ve svém cestopise často zmiňuje o františkánských sídlech (*loca*) v místech, kudy procházel. O činnosti katolíků (zejména členů františkánského a dominikánského řádu) na území Mongolské říše se dochovalo nevelké množství dokumentů. Údaje v nich obsažené jsou bezpochyby cenné, avšak zlomkovité. Mohou však přesto podat určitou představu o rozšíření katolické misijní činnosti na tomto rozsáhlém území i o jednotlivých misijních místech.

Velmi cenný fond těchto dokumentů se nachází v oddělení anglosaských a latinských rukopisů někdejší knihovny Britského muzea v Londýně, která byla v roce 1973 vyčleněna jako samostatná Britská knihovna (*British Library*). Zde jsou mimo jiné uloženy i dokumenty františkánského řádu o misionářské činnosti na Východě ve středověku. Velká část těchto dokumentů byla publikována ve II. díle sborníku Girolama Goluboviche *Biblioteca bio-bibliografica della Terra Santa e dell'Oriente francescano*^[5], mezi nimi i dílo anonymního minority o misionářských základnách františkánů na Východě kolem roku 1320.^[6] Dílo vzniklo nejpozději v roce 1329 a představuje soupis misionářských základen františkánů a dominikánů v různých městech a osadách Východu, někdy i s konkrétními údaji o místech a osobách v nich působících.

V dokumentu je výčet františkánských a dominikánských sídel (*loca*) – „klášterů“ (*monasteria*) v „severním Tatarsku“ na území Zlaté hordy. Uvádí, že na území vikarie je osmnáct stálých klášterů, i když je vyjmenováno pouze sedmáct. Důraz na „stálé“ či „nepohyblivé“ (*immobilia*) naznačuje existenci pohyblivých misíí, jež jsou zaznamenány v jiných pramenech. Termín „kláš-

[4] DESSIMONI (1884): 578-580.

[5] GOLUBOVICH (1913).

[6] Anonymi *Minoritæ De locis Fratrum Minorum et Predicatorum in Tartaria* (Londýn, British Library, Cotton MS Nero A IX, ff. 100v-101v).

ter“ se zřejmě používal proto, že ve stálých misiích byli i řeholníci, kteří se řídili pravidly katolických klášterů. Nicméně účelem těchto „klášterů“ byla z větší části misionářská činnost.^[7]

Text dokumentu rovněž zmiňuje františkánská sídla v Číně a „Indii“: čtyři *loca* v severní Číně (*Catay*) a jedno v Čchüan-čou (*Zayton*) v jihovýchodní Číně, jež je umístěno – v souladu s tehdejšími geografickými znalostmi a tradicí – do Velké Indie (*magna India*).^[8]

Vedle františkánských misií v „severním Tatarsku“ jsou v dokumentu zmíněny i dominikánské misie v Kaffě (*Capha*) a Taně (*Thana*). Dále je uvedeno dvanáct františkánských misií a tři dominikánské misie na území „východního Tatarska“ (na území Ílchánské říše a jí podřízených zemí).

DE LOCIS FRATRUM MINORUM ET PREDICATORUM IN TARTARIA.^[9]

In *Tartaria Aquilonari* fratres Minores habent monasteria immobilia 18, in civitatibus et villis infra scriptis, videlicet: in *vicina iuxta danubin*. In *Mauro castro*. In *Cersona*, ubi beatus Clemens fuit exulatus, et ibi fundavit lxx ecclesias... (...). In *Cimbalo*. In *Barason*. In *Soldaia*. In *Capha* duo loca. In *Thana*. In *Cummageria* duo loca. In *Saray*. In *Sancto Johanne*, ubi est sepulcrum *Coktogani* filii Imperatoris. In *Ugek*. In *Delena (Selena?)*. In *Yveria* duo loca, ubi rex illius gentis, et multi de populo istis annis sunt conversi... (...).

Item in *Catay* quatuor loca. In *Zayton*, que est in *magna India*, unus locus.

Loca fratrum Predicatorum duo tantum: videlicet in *Capha*, ubi dimisimus duos fratres sacerdotes, et duos clericos, et duos conversos; et in *Thana*, ubi dimisimus tres fratres.

In *Tartaria Orientali* fratres Minores habent xii monasteria, infrascripta, videlicet: In *Soldania*. In *Taurisio* duo loca. In *Salmastro*, ubi b. Bartholomeus fuit martirizatus. In *Carachisia*, ubi apostolus Thadeus fuit martirizatus et ibi ostenditur corpus suum. In *Arzerono*. In *Thephelisio*. In *Porsico*. In *Carpy*. In *Tarphexunda*. In *Summisso (Sumnusso?, Simmisso?)*.

Loca Predicatorum tria, videlicet: in *Taurisio* unus. In *Marga*. In *Diacorogon*.

[7] MALYŠEV (2006): 185.

[8] O koncepci „Indii“ podrobněji viz s. 158.

[9] Podle MALYŠEV (2006).

O SÍDLECH MENŠÍCH BRATRŮ A BRATRŮ KAZATELŮ V TATARSKU.

V Severním Tatarsku mají menší bratři osmnáct stálých klášterů, ve městech a obcích níže uvedených, totiž: ve Vicině^[10] v sousedství Danubie^[11]. V Maurocastro^[12]. V Chersonesu (Cersona)^[13], kde blahoslavený Klement^[14] byl ve vyhnanství a založil tam 70 chrámů... (...). V Cembalu^[15], v Barassonu^[16], v Soldaii, v Kaffě dvě sídla, v Taně, v Cummagerii^[17] dvě sídla, v Saraji, ve Svatém Janu^[18], kde je hrob Coktogana, císařova syna^[19], v Ugeku^[20],

-
- [10] Místo neznámé lokalizace v deltě Dunaje. (MALYŠEV 2006: 185) Golubovich ho lokalizuje do oblasti dnešního města Tulcea v rumunské Dobrudži. — Viz GOLUBOVICH (1913), mapa 2.
- [11] Jako *Danubia* se ve středověku označovala oblast na severozápadním pobřeží Černého moře, při dolním toku Dunaje.
- [12] Doslova „Černý hrad“, italské středověké jméno (též *Moncastro*, *Maurocastro*) dnešního ukrajinského Bilhorodu-Dnistrovského při ústí Dněstru do Černého moře.
- [13] Starobylé město na jihozápadě Krymu, antický Chersones Tauridský (neplést s Chersonem na jižní Ukrajině!), na jihu dnešního Sevastopolu (Gagarinský okres).
- [14] Je míněn sv. Klement I. (papežem asi 88/92–97/101 n. l.), jeden z prvních římských papežů, který byl do Chersonesu Tauridského vykázán císařem Trajánem (vládl 98–117).
- [15] Cembalo (*Cimbalo*) bylo středověké italské jméno dnešní Balaklavy na jihozápadě Krymu. — Viz GOLUBOVICH (1913): mapa 2.
- [16] Barasson (*Barason*) bylo s největší pravděpodobností středověké italské jméno města Karasu-Bazar, dnešního Bilohirs'ku na Krymu. — Viz GOLUBOVICH (1913): mapa 2.
- [17] Středověké italské jméno blíže neupřesněného místa na Tamanském poloostrově, možná na území středověké Tmutarakaně (dnešní stanice Taman). — Viz GOLUBOVICH (1913): mapa 2.
- [18] Místo misie sv. Jana není přesně lokalizováno. Podle některých pramenů se nacházelo asi 5 km západně od starého Saraje. — Viz GOLUBOVICH (1913): 170–171; mapa 2.
- [19] *Coktogan* či *Cotogont* je znám i z jiných františkánských pramenů. Jedná se pravděpodobně o Kutugana, syna Möngke-Timura († 1280), chána Zlaté hordy v letech 1266–1280. — TIZENGAUZEN (1884): 104, 108, 155, 157.
- [20] Místo pravděpodobně v Dolním Povolží. Najdeme ho i v jiných přehledech misí v prepisech *Ugek*, *Ugueth*, *Uguech*. Vydavatelé a komentátoři ho chybně umísťovali na půl cesty mezi Bolgarem a Samarou. — Např. GOLUBOVICH (1913): 570; mapa 2; SORANZO (1930): 502–503. Místo Samary má být správně Saraj. — MALYŠEV (2006): 186.

v *Deleně* (*Seleně?*)^[21], v *Iverii*^[22] dvě sídla, kde král toho národa a mnozí z lidu byli v oněch letech obráćeni [na křesťanskou víru]... (...).

Taktěž v Číně (*Catay*) čtyři sídla, v *Zaytonu*, jenž jest ve Velké Indii, jedno sídlo.

Bratři kazatelé mají pouze dvě sídla: totiž v *Kaffě*, kam jsme vyslali dva řeholníky, dva kleriky a dva konvertity, a v *Taně*, kam jsme vyslali tři bratry.

Ve Východním Tatarsku mají menší bratři dvanáct klášterů, zmíněných níže, totiž: v Sultanii (*Soldania*), v Tabrízu (*Taurisio*) dvě sídla, v *Salmastru*^[23], kde byl umučen bl. Bartoloměj, v *Carachisii*^[24], kde byl umučen apoštol Tadeáš a byl tam pohřben, v Erzerumu (*Arzerono*), v Tiflisu (*Thephelisio*), v *Porsiku*^[25], v *Carpy*^[26], Trapezuntu (*Tarphexunda*), v *Sumissu*^[27].

[21] O lokalizaci *Deleny/Seleny* existuje několik teorií: a) v Dolním Povolží či Předkavkazsku, b) na západním pobřeží Kaspického moře jižně od Baku (dnešní Saljan), c) v Gruzii, d) na Krymu nebo e) v deltě Dunaje (dnešní Sulina). — Viz GOLUBOVICH (1913): 565-566; mapa 2.

[22] *Iveria* (*Yveria*), staré jméno pro Gruzii, česky též Ibérie, Kavkazská Ibérie. Původně se tak označoval starověký gruzínský stát Kartli (302 před n. l.–580 n. l.). — Viz GOLUBOVICH (1913): mapa 2.

[23] Toto místo bývá lokalizováno západně od Tabrízu, do oblasti severozápadního cípu Urmijského jezera. Např. Golubovich ho přímo ztotožňuje v městě Salmas. — Viz GOLUBOVICH (1913): mapa 2. To však neodpovídá údajím v textu, že v něm měl být umučen sv. Bartoloměj. Ten byl podle arménské tradice umučen v místě někdejšího arménského města Adamakert, nyní na území východního Turecka (dnešní Baškale), nedaleko íránských hranic, jihovýchodně od jezera Van. Ve 13. století zde byl postaven arménský klášter sv. Bartoloměje, který však byl v 60. letech 20. století značně pobořen tureckou armádou. Sv. Bartoloměj je, spolu se sv. Tadeášem, považován za patrona Arménské apoštolské církve.

[24] Pravděpodobně se jedná o místo v severozápadním cípu Íránu, nedaleko města Čaldoran, kde se nachází klášter sv. Tadeáše. Klášter je mimo jiné znám pod perským jménem *Qareh keliseh* („Černý chrám“), odtud zřejmě má původ zkomolené jméno *Carachisia*. Na území kláštera má být podle arménské tradice hrob sv. Tadeáše. Golubovich má však tento klášter zakreslen daleko severněji a místo, které označuje jako *Caraclesia* (*Karakilissa*), umísťuje západně od něj. — Viz GOLUBOVICH (1913): mapa 2.

[25] Neznámé místo, snad v severním Íránu (?).

[26] Golubovich ho lokalizuje do oblasti dnešního Kerpe, okres Kandıra, v západním Turecku, na pobřeží Černého moře, 50 km severně od Ízmitu. — Viz GOLUBOVICH (1913): mapa 2.

[27] *Summisso* (*Sumnusso?*, *Simmisso?*) označuje nejspíš dnešní město Samsun na tureckém pobřeží Černého moře, v 13.–15. století jednu z janovských obchodních stanic.

Vyobrazení Marka Pola v prvním tištěném vydání jeho cestopisu (POLO 1477).

Sídla bratří kazatelů jsou tři, totiž: jedno v Tabrízu, v Maráze (*Marga*), v Diagorganu (*Diacorogon*)^[28].

Většina katolických misíí na území Zlaté hordy zanikla během vpádu Timura Lenka (Tamerlána, 1336–1405) v letech 1395–1396. V roce 1400 bylo na území vikarie „severní Tatarsko“ zřejmě již jen čtrnáct misíí, i když jejich jména se v pramenech neobjevují.^[29] Po roce 1400 existují zprávy pouze o misiích v severním Černomoří a na Severním Kavkaze.

Benátčan Marco Polo

Kavkaz, Krym, Povolží a Írán se v 60.–80. letech 13. století staly, jak jsme se již zmínili, předmětem osobitého pronikání účastníků obchodní a řádové expanze. Ti zpravidla po sobě nezanechali žádné viditelné stopy, až na několik výjimek. Jejich jména najdeme dnes pouze v notářských zápisech a v archivech františkánského a dominikánského řádu.

Na tomto pozadí zvláště vystupuje jméno velkého benátského cestovatele Marka Pola (asi 1254–1324), který téměř čtvrt století strávil v zemích Blízkého východu a východní Asie. Doprovázející svého otce a strýce na cestě do Číny přišel do Peking (Chánbalyku), získal si tam přízeň císaře a procestoval v jeho službách velkou část Číny, včetně jihozápadních provincií, a severní Barmu. Jako jeden z mála obchodníků podal o své cestě zprávu, i když o obchodních jednáních chybí jakákoli zmínka. Jeho mise měla, stejně jako mise jeho předchůdců, význam spíše politický.

Marco Polo (mladší) pocházel z bohaté benátské kupecké rodiny.^[30] Ve 13. století byla Benátská republika nejbohatším a nejmocnějším z italských městských států. Měla vybudovanou poměrně rozsáhlou obchodní

[28] Pravděpodobně Dehkhargan mezi Tabrízem a Marághou, ve 14. století sídlo biskupství. Dnešní Ázaršahr v severozápadním Íránu.

[29] GOLUBOVICH (1913): 260–261, 274.

[30] Není však jisté, zda se v Benátkách skutečně narodil. Podle jedné z teorií, hojně propagované bývalou Jugoslávií, je Markovým rodištěm dnešní Korčula (italsky *Curzola*), město na stejnojmenném ostrově v chorvatské Dalmácii. Město ve středověku patřilo Benátkám, stejně jako celá Dalmácie. *Chronicon Iustiniani* (1358) zaznamenává mezi obyvateli Benátek rodinu Polů, avšak uvádí, že jsou původem z Dalmácie (*Poli di Dalmazia*). — CESSI – BENNATO (eds.) (1964). Napovídalo by tomu i přijetí Polo, které je podle některých badatelů italizovanou podobou starého chorvatského „pol“ (vodní pták). — SKOK, Petar (1971, 1974). „O hrvatskoj staroj riječi „pol““, *Etimološki riječnik* (Zagreb), I: 343; IV: 294; t' SERSTEVENS (1969): XIX.

sít ve Středomoří i Černomoří. Markův děd Andrea Polo (di San Felice) měl syny Marka (staršího), Niccola (též *Nicolò*) a Maffea (*Matteo, Maffio*), kteří se věnovali obchodu. Roku 1255 se bratři Niccolò a Maffeo vydali do Konstantinopole (Cařihradu), odkud v roce 1259 nebo 1260, kdy se politická situace začala zhoršovat^[31], zamířili za svým bratrem Markem (starším) do tehdy benátské kolonie (do roku 1274) Soldaia na Krymu, kde již delší dobu působil.

Po krátkém pobytu pokračovali do Saraje, hlavního města Zlaté hordy.^[32] Pro válečné události se již nemohli vrátit na Krym, a pokračovali proto dále na východ přes Bolgar, Volhu do Buchary na západě Čaghatajova ulusu. Zde se roku 1264 setkali s mongolskými posly ílchána Hülegüho, kteří je pozvali, aby s nimi pokračovali na dvůr Velikého chána Chubilaje. Polové pozvání přijali, naučili se mongolsky a putovali dále přes Samarkand, po severní větvi Hedvábné cesty přes Turfan, Kumul, Tun-chuang do tehdejšího hlavního města Mongolské říše Chánbalyku.

Na dvoře Velikého chána, kam dorazili v roce 1266, byli Polové vlídně přijati a obdrželi listy k papeži a křesťanským králům západní Evropy. Téhož roku se vydali na zpáteční cestu a jakožto oficiální vyslanci mongolského chána byli vybaveni i zlatou destičkou *pajza*, jakýmsi glejtem, který zaručoval bezpečnost na území Mongolské říše.^[33]

V dubnu 1269 došli do Saint-Jean-d'Acre (dnešní Akkon). Zde se dozvěděli, že papež Klement IV. předešlého roku (1268) zemřel. Papežský legát Tebaldo Visconti je proto vyzval, aby vyčkali volby nového papeže. Bratři Polové se pak přes ostrov Negroponte^[34] vrátili do Itálie. Poněvadž se papežská volba dlouho nekonala, odešli Niccolò a Maffeo Polovi do Akkonu a vzali s sebou nyní již sedmnáctiletého^[35] Marka. Zde je dostihla zpráva, že legát Tebaldo Visconti byl právě zvolen papežem Řehořem X. (na

[31] Viz byzantská rekonquista, s. 62.

[32] Není bez zajímavosti, že chán Berke nechal v roce 1261 zřídit v Saraji pravoslavné biskupství.

[33] Podobné destičky (stříbrné a zlaté) se používaly na území Číny již v předmongolské době. Za dynastie Jüan byly nápisy na nich výhradně v oficiálním kvadrátním písmu *phagpa*, zavedeném v roce 1269 podle návrhu Chubilajova ministra Phagpalamy (1235–1280).

[34] Negroponte („Černý most“) bylo středověké benátské jméno pro ostrov Euboia, druhý největší řecký ostrov (po Krétě). Jméno ostrova odkazovalo na most, který ostrov spojoval s pevninou. Negroponte se také nazývalo hlavní město ostrova, dnešní Chalkis.

[35] O věku Marka Pola srv. *Milione* (2006): 11 a *Divisament* (2006): 313.

stolci v letech 1271–1276). Nový papež udělil Polům statut vyslanců a poslal po nich Velikému chánovi listy spolu s cennými dary a olejem z lampy nad Božím hrobem v Jeruzalémě.

Všichni tři Polové nastoupili cestu na Východ roku 1271, tedy ve stejném roce, kdy chán Chubilaj oficiálně založil na východě Mongolské říše, na území Číny, dynastii Jüan.^[36] Doprovázeli je dva dominikáni, Niccolò da Vicenza a Guglielmo da Tripoli, kteří je však v Arménii opustili.

Cesta je dále vedla přes Kurdistán do Baghdádu a po řece Tigris k Peruskému zálivu. Pobyli ve slavném Hormuzu^[37], a protože zřejmě nesehnali loď, aby se mohli přepravit do Indie, dali se iránskými pustinami přes Kermán a Balch. Za velkých útrap přešli Pamírskou náhorní plošinu a pokračovali přes Kašgar a Jarkand podél pohoří Kchun-lun do Chotanu a Čerčenu. Cesta je vedla dále „jižní trasou“ Hedvábné cesty kolem jezera Lobnor a přes poušť Gobi, až v květnu 1275 konečně dosáhli letního chánova sídla Šang-tu.

Polové pak strávili sedmnáct let na dvoře chána Chubilaje, a zejména Marco byl pověřován inspekčními cestami do vzdálených končin chánovy říše. V letech 1282–1285/1287 (tedy přibližně v době, kdy se narodil Odorik) snad byl dokonce prefektem města Jang-čou.^[38]

[36] Označována také jako ulus Velikého chána, jedna ze čtyř říší, na něž byla mongolská velkoříše rozdělena po Čingischánově smrti (a zejména mezi lety 1260 a 1264, kdy se tyto státy definitivně osamostatnily) mezi jeho potomky. Císařové dynastie Jüan měli zároveň i titul Velikého chána.

[37] V dobách své největší slávy ve 13. a 14. století byl Hormuz mocným námořním státem, kontrolujícím mj. obchod s otroky z Afriky a Arábie do perského Chorásánu. Království bylo založeno v 10. století arabskými knížaty a v roce 1262 se dostalo pod suzerenitu Persie.

[38] Tento údaj je sporný a ne všechna vydání *Miliónu* jej zachycují. Například staročeský překlad tento údaj nemá. V Pipinově latinském textu, který byl předlohou pro český překlad, stojí doslova: „*Ego autem Marcus annis tribus ex commissione magni Kaam habui in Civitate illa officium prefecture.*“ (Já Marco jsem tři roky z pověření velikého chána v onom městě zastával úřad prefekta.) — Viz POLO (1902): 136 (staročeský a latinský text). Srovnej rovněž Bahníkův překlad Pipinova latinského textu: „*Já Marco jsem v onom městě z pověření Velikého chána zastával úřad prefekta.*“ — POLO (1989): 134. Markův úřad císařského místodržitele Jang-čou zpochybnil již ve 40. letech 20. století profesor Jang Č'ťiou (1915–2002), který uvedl, že k omylu došlo pravděpodobně při opisování. Podle něj původní text uváděl, že Marco v Jang-čou „*sejourna*“ (pobýval), zatímco v opise se objevilo „*governa*“ (vládl, působil jako guvernér). — Viz YANG Zhijiu (1941). Srovnej též WOODOVÁ (1999): 131–133. Avšak již nejstarší dochovaná franko-italská verze má: „*Et meser Marc Pol meisme, celui de cui trate ceste livre, seigneurie ceste cité por trois anz.*“ (A pan

Pokud lze z jeho cestopisu usuzovat, vykonal ve službách chána Chubilaje zejména tyto cesty:

- brzy po roce 1280 cesta do Zadní a Přední Indie, jež celkem trvala šest měsíců (země Mien, nynější Barma/Myanma, a další země, včetně Annamu);
- po severní a střední Číně;
- cesta tangutská (do Tibetu), na níž přišel až na horní tok Dlouhé řeky;
- cesta mongolská do Karakorumu a k pohoří Altaj. Již po dvou letech po příchodu byl údajně jmenován komisařem tajné rady Velikého chána, později byl správcem krajiny *Mangi*^[39] se sídlem ve městě *Quinsay*^[40].

Ke zpáteční cestě do vlasti dostali Polové svolení až roku 1291 jako doprovod mongolské princezny, sedmnáctileté Kōkečin, do Persie, kde se měla stát manželkou ílchána Arghuna (vládl 1284–1291). Na konci roku 1291 nebo na počátku roku 1292 opustili Marco, Niccolò a Maffeo Polové Chánbalyk a ubírali se na jih Číny do přístavu *Zayten*^[41]. Odtud pokračovali dále mořskou cestou, se zastávkami na Cejlonu a některých místech na indickém Malabárském pobřeží, až do přístavu Hormuz v Persii, kam dospěli na jaře 1294. Arghun mezitím zemřel, proto princeznu nechali u nového vládcy Ghajchatua (vládl 1291–1295).

Zde se rovněž dozvěděli, že i chán Chubilaj zemřel (18. února 1294). Přes Trapezunt a Konstantinopol pak pokračovali do Benátek, kam došli v roce 1295. Po návratu byl Marco Polo zvolen do benátské Velké rady a účastnil se války s Janovany, kteří ho někdy mezi lety 1296 a 1298 zajali.^[42]

Marco Polo, o němž pojednává tato kniha, zastával úřad *seigneur*a v tomto městě tři roky.) (*Divisament* 2006: 503)

[39] Též *Manzi*, *Mançi* apod., označení pro jižní Čínu (tj. zhruba území bývalé říše Jižní Sung).

[40] Přístavní město Chang-čou na východě Číny a tehdy největší město světa (zhruba do poloviny 14. století). Od 12. století do roku 1276, kdy ho dobyli Mongolové, bylo hlavním městem Jihosungské říše.

[41] Též *Zayzen*, *Zaitun* apod., dnešní město Čchüan-čou v provincii Fu-tien.

[42] Tradičně se uvádí, že Marco Polo byl zajat v bitvě u Korčuly, která byla svedena 1. září 1298. Pro dřívější datum jeho zajetí v jiné bitvě mezi lety 1296 a 1298 mluví zejména to, že by jinak stěží mohl ve vězení nadiktovat celý svůj cestopis. — Podrobněji viz HRBEK (1989): 216. V originální předmluvě k Polovu cestopisu se pouze uvádí, že Marco Polo cestopis nadiktoval v janovském vězení v roce 1298: „*lo quale poi, stando nella prigione di Genova, fece mettere inn-iscritto tutte queste cose*

První strana Le Livre des merveilles s cestopisem Marka Pola (BNF, Département des Manuscrits, Français 2810).

Ve vězení, z nějž byl propuštěn zřejmě v létě 1299, se sprátelil s Pisáncem Rustichellem^[43], jemuž vypravoval o svých zážitcích a později mu i diktoval svůj slavný cestopis.^[44] Brzy se slavnému cestopisu i jeho autorovi začalo říkat *Il Milione*^[45], zejména pro popis neuvěřitelného bohatství Velikého chána a zemí na Východě.^[46] Někteří autoři však zpochybňovali a občas dosud

a messere Rustico da pPisa, lo quale era preso in quelle medesime carcere ne gli anni di Cristo 1298.“ (*Milione* 2006: 4); „*Le quel puis, demourant en le char[t]re de Jene, fist retraire toutes cestes chouses a messire Rust[i]ciaus de Pise, que en celle meisme chartre estout, au tens qu'il avoit MCCXCVIII anç que Jesucrit nesqui.*“ (*Divisament* 2006: 306)

[43] Rustichello (též Rusticiano, Rusticello apod.) da Pisa byl italským romanopiscem, píšícím starofrancouzským jazykem (*langue d'oïl, français du roy*). Jeho nejznámějším samostatným dílem je „Román o králi Artušovi“ (*Roman de Roi Artus*), který napsal kolem roku 1274.

[44] Původní text Markova cestopisu byl psán starofrancouzským jazykem, jenž byl v té době literárním jazykem severní Itálie. Starofrancouzská verze je zachována v několika rukopisech pod nejstarším známým titulem *Le devisement dou monde* (též *Le divisament dou monde*, Popis světa). Asi roku 1315 pořídil dominikánský mnich Frà Francesco Pipino (kolem 1270–po 1328) z Boloně latinský překlad a rychle následovaly překlady do řady jazyků. Nejstarší český překlad vznikl někdy na přelomu 14. a 15. století kdesi na Moravě podle latinského Pipinova textu a zachoval se v přepise pořízeném v Letovicích snad za krále Jiřího z Poděbrad (vládl 1458–1471). Místy je doplněn o údaje, jež v latinském textu chybí. Jediný existující rukopis z pozůstalosti Václava Hanky vlastní Knihovna Národního muzea v Praze. — Viz LIŠČÁK (1985); POLO (1902); POLO (1989).

[45] Kronikář Jacopo d'Acqui již na počátku 14. století uváděl, že kniha nesla titul *Liber milionis de mirabilis mundi* (Kniha miliónu o podivuhodnostech světa). O tom, že *Milión* se stal již ve 14. a 15. století populární předzvěstkou pro Polův cestopis, svědčí i závěrečná poznámka opisovače staročeského překladu: „*Dokonal jsem s božie pomoci knihy tyto, jenž slowú Milion Markušowy z Benátek, jenž z prvu tyto wiecei popsál o obyčejích a o položení krajín na wýchod slunce.*“ — Viz POLO (1902): 198. — K předzvěstce „Milión“ viz též SZCZESNIAK (1960).

[46] Jeden příklad za všechny: „*Já Marco jsem slyšel, že byly spočítány duchody, které Veliký chán dostává z království Quinsay, což je devátá část provincie Mangy, a bylo zjištěno, že ročně dosahovaly, nepočítaje v to sůl, výše patnácti tisíc tisíců [= miliónů] a šest set tisíc sagiů zlata.*“ — Podle Pipinova latinského překladu, viz POLO (1902): 147. *Sagium* (*saggio*) byla benátská váhová jednotka; 1 *sagium* = 4,72 g. *Exagium* (*solidi*) byla původně byzantská váhová jednotka pro verifikaci správné váhy byzantských *solidů*. Giovan Battista Ramusio (1485–1557), autor nejznámějšího italského překladu Polova cestopisu (*Viaggi* 1574), ve své předmluvě proto psal: „*E perché nel continuo raccontare ch'egli faceva piú e piú volte della grandezza del gran Cane, dicendo l'entrate di quello esser da 10 in 15 milioni d'oro, e così di molt'altre ricchezze di quelli paesi, riferiva tutte a milioni, lo cognominarono messer Marco Millionsi, che così ancora ne' libri publici di questa Repubblica, dove si fa menzion di lui, ho veduto notato; e la corte della sua casa a S. Giovan Crisostomo, da quel tempo in qua, è ancora volgarmente chiamata del Millionsi.*“ (Jelikož pak vypravoval stále znovu a znovu o velikosti Velikého chána, právě, že

zpochybňují, že Marco Polo v Číně skutečně byl.^[47] V jeho popisech je dost nepřesností a opomnění. Kromě toho, přestože údajně vykonával vysoké úřady ve službách chána Chubilaje, není o něm v čínských soudobých pramenech žádná zmínka. Mezi hlavní opomenutí patří například neexistence jakékoli zmínky o Velké čínské zdi či o čaji nebo o Číňanech vůbec.

Je celkem známo, že Marco Polo vůbec neuměl čínsky (v mongolské Číně to zřejmě ani nepotřeboval), proto místní zeměpisné názvy uvádí buď ve zkomolené čínské podobě, často však ve tvaru majícím původ v mongolštině nebo perštině. Řadu informací mohl snad čerpat i z dobových archívních pramenů přímo v Chánbalyku.^[48]

Předehra úspěšných františkánských misí

První pokusy evropských panovníků a papežů navázat diplomatické styky s cílem propagace katolického náboženství na dvoře mongolských vládců v první polovině 13. století nebyly – jak jsme viděli dříve – příliš úspěšné. Teprve po roce 1271 začalo krátké období úspěšných františkánských misí.

V květnu 1274 byl z iniciativy papeže Řehoře X. do francouzského Lyonu svolán ekumenický koncil římskokatolické církve (2. lyonský koncil). Na toto vrcholné shromáždění vysokých církevních představitelů přicestovali téměř současně i vyslanci z Konstantinopole a Tabrízu. Koncilu je představil Girolamo Masci (1227–1292), jenž byl právě zvolen generálem františkánského řádu (1274–1279), budoucí papež Mikuláš IV.

Mezi byzantským a mongolským poselstvem existovalo určité spojení. Jedna z žen ílchána Abaky totiž byla dcerou byzantského císaře Michaele VIII. Palaiologa, a jejím prostřednictvím tak byly navázány tajné kontakty mezi Tabrízem a Konstantinopolí. V pozadí stál zmíněný Girolamo Masci, kterého na Západě i na Východě považovali – nikoli bezdůvodně – za vynikajícího diplomata a státníka.

---

jeho příjmy činí deset až patnáct miliónů ve zlatě, a podobně i jiná bohatství oněch zemí uváděl všechny v miliónech, dali mu přezdívku pan Marco Miliónů, což jsem viděl zaznamenáno i v úředních knihách naší republiky, kde se o něm činí zmínka. Rovněž jeho dům u sv. Jana Zlatoústého je od té doby až dosud obvykle zván Dům miliónů.) — S využitím překladu v HRBEK (1989): 226.

^[47] Viz diskuse v WOOD (1995), česky: WODOVÁ (1999). Námitky Woodové byly spolehlivě vyvráceny v RACHEWILTZ (1997).

^[48] Obdivuhodně přesné jsou například jeho údaje o kmenech v jihozápadní Číně, které se téměř shodují s prameny dynastie Jüan. — Srv. LIŠČÁK (1992).

Abakovo poselstvo přicestovalo v doprovodu několika dominikánů, kteří sloužili jak papežům, tak na ílchánském dvoře.^[49] Prostřednictvím Girolama Masciho vyslanci předali papeži Abakův dopis s návrhem vojenského spojení proti mamlúkovskému Egyptu. Z Lyonu, kde se podařilo mongolské vyslance pokřtít, se poselstvo vydalo do Anglie, Francie a Aragonie. Od anglického krále Eduarda I. dostali pro Abaku dopis a v březnu 1275 se vrátili do Lyonu, kde v té době bylo přijato rozhodnutí o nové křížové výpravě proti muslimům. S dopisem vyslanci odjeli, pravděpodobně v dubnu 1275, do Tabrízu.^[50]

Roku 1276 do Říma přijeli noví vyslanci ílchána Abaky, opět křesťané, kteří vedli rozhovory o společném postupu proti Egyptu. Zároveň přibyli i vyslanci mongolského Velikého chána Chubilaje, křesťanský kupec neznámého původu Jákob Alemaldin a ujugurský nestorián Ašmut. Obsah Chubilajova poselství není znám, ale soudě podle odpovědi, kterou Velikému chánovi dal Mikuláš III. (papežem 1277–1280), v Římě vznikl dojem, že snad Chubilaj konvertoval ke křesťanské víře.^[51]

V roce 1278 bylo z iniciativy Girolama Masciho vypraveno k Chubilajovi poselstvo v čele s františkánem Gerardem da Prato († po 1283?), bratrem generálaů františkánského řádu Arlotta da Prato († 1287). Gerardo da Prato měl za sebou již několik diplomatických misí, k byzantskému císaři Michaelu VIII. Palaiologovi (1264) a k ílchánovi Abakovi. Nynější misi financovali florentští bankéři, její osud je však nejasný.^[52]

Ve stejnou dobu jako Polové cestovali do Číny po Hedvábné cestě opačným směrem dva nestoriánští mniši turkického (pravděpodobně ujugurského nebo öngütského) původu. První z nich, Rabban Sauma (asi 1220–1294), se narodil v Chánbalyku a se svým žákem Markosem (asi 1245–1317), narozeným na území dnešního Vnitřního Mongolska, se rozhodl navštívit svatá

[49] Mezi nimi byl i jistý mnich David, kterého roku 1261 vyslal papežský legát ve Svaté zemi Tommaso Agni (da Lentini, † 1277) v čele několika dominikánů k ílchánovi Hülegümu s evidentně výzvědným posláním. David, zřejmě na příkaz Říma, pak přešel na stranu Mongolů a jezdil do Evropy jako posel ílchána Abaky.

[50] SORANZO (1930): 219–223; WADDINGUS (1732a): 36; GOLUBOVICH (1913): 419–420.

[51] SORANZO (1930): 231–232.

[52] Historik františkánského řádu Konrad Eubel (1842–1923) v roce 1908 vyslovil domněnku, že mise Gerarda da Prato zahynula v Tabrízu cestou do Číny roku 1282 při protikřesťanském pogromu organizovaném nástupcem ílchána Abaky (EUBEL, ed., 1908). Je však doloženo, že všichni misionáři se v pořádku vrátili do Itálie a Gerardo da Prato byl v roce 1283 v Avignonu a Paříži (GOLUBOVICH 1913: 428). Do Číny však evidentně nedojeli.

místa v Jeruzalémě.^[53] Protože na území Sýrie se válčilo a cesty byly neprůchodné, do Jeruzaléma se jim nepodařilo dojít. Svým dočasným domovem učinili klášter v iráckém Mosulu, kde sídlili jakobitští patriarchové.

V roce 1281 zemřel nestoriánský patriarcha (patriarcha Církve Východu^[54]) Mar Denha I. (patriarchou 1266–1281) a Rabban Sauma s Markosem odcestovali do Marághy, sídla patriarchy, aby se účastnili volby nového představitele nestoriánské církve. Novým patriarchou se stal Markos pod jménem Mar Jaballaha III. (patriarchou 1283–1317).

Roku 1287 ílchán Arghun, jenž si přál spojit křesťanské státy v boji proti egyptským Mamlúkům k útoku na Jeruzalém a Sýrii, vyslal Rabbana Saumu s listy do Říma k papeži, do Anglie, Francie a dalších zemí. V jeho poselstvu byl i Tommaso Anfossi, zvaný „Bankéř“ podle své příslušnosti k janovské bankéřské rodině.^[55] Ve Francii předal Rabban Sauma králi Filipovi IV. Sličnému poselství a dary Arghunovy a zdržel se v Paříži několik měsíců. Z Paříže odešel do gaskoňského Bordeaux^[56], kde se setkal s anglickým králem Eduardem I. Jak Francie, tak Anglie vyslovily souhlas s utvořením koalice s Ílchánskou říší. Rabban Sauma se po úspěšné misi vrátil zpět do Persie.

---

^[53] O jeho cestě viz ROSSABI (1992).

^[54] Předchůdkyně dnešní Svaté apoštolské katolické asyrské církve Východu.

^[55] BRÄTIANU (1929): 185.

^[56] Tehdy doména anglického krále.

Dva typy mongolských pajz.

Druhá vlna křesťanství v Číně

Ue 13. století došlo ke druhé vlně šíření křesťanství do Číny.^[1] S expanzí Mongolské říše na západ byl vytvořen most přes celou Asii, který mimo jiné napomohl i tomu, že se Čína, jejíž celé území bylo do roku 1279 dobyto Mongoly^[2], vešla v bezprostřední styk se západním křesťanstvím.

Mongolové byli vcelku velmi tolerantní k většině náboženství, a zároveň jich několik přímo podporovali. Zatímco dnes jsou Mongolové především buddhisté, v Mongolské říši byl značný počet křesťanů, často na významných pozicích.^[3] Mnoho Mongolů bylo pokřtěno již asi v 7. století nestoriány.^[4]

Když Čingischán, ještě jako Temüdžin, přísahal v roce 1203 se svými muži věrnost na shromáždění u jezera Baldžuna, devatenáct z jeho mužů bylo příslušníky devíti kmenů. Temüdžin vyznával šamanismus, ostatní zahrnovali „několik křesťanů, tři muslimy a několik buddhistů“.^[5] I když sám Temüdžin vyznával šamanismus, byl tolerantní k ostatním náboženstvím. Jeho synové se ženili s křesťanskými princeznami z kmene Keraitů, jež měly značný vliv na mongolském dvoře.^[6] Nestoriánští křesťané Střední Asie mu byli obecně příznivě nakloněni.

[1] První vlna šíření křesťanství v Číně probíhala v 7.–9. století pronikáním nestoriánství z Přední Asie. — Podrobněji viz LIŠČÁK (2000): 188–191 a LIŠČÁK (2002b a 2006c).

[2] Od roku 1127 bylo území dynastie Sung omezeno na jižní polovinu Číny poté, co sever dobyla džürcenská dynastie Ťin. Do roku 1276 Mongolové dobyli většinu území Jihosungské říše a v námořní bitvě u Ja-menu v deltě Perlové řeky 12. března 1279 dovršili své vítězství konečnou porážkou jihosungských sil.

[3] FOLTZ (2000).

[4] WEATHERFORD (2004): 28.

[5] *Tamtéž*: 58.

[6] Keraité byli pokřtěni nestoriány již v 11. století. Zprávu o jejich pokřtění nám zanechal jakobitský historik Gregorius Bar-Hebraeus (asi 1226–1286).

Křesťanství z Číny prakticky zmizelo na konci dynastie Tchang. K jeho druhému uvedení do Číny došlo až těsně před nástupem dynastie Jüan v roce 1277. Po pádu dynastie Severní Sung (960–1127) se nestoriáni přestěhovali za nadvlády „barbarských“ dynastií Západní Liao (též Karakitanská říše, 1124–1218) a Ťin (1115–1234) do severních oblastí Číny. Kolem poloviny 13. století nestoriánský metropolitní biskup^[7] sídlil na území dnešního Peking, v pozdějším Chánbalyku (hlavním městě Mongolské říše od roku 1267). Bylo to v době, kdy na mongolský dvůr v Karakorumu, starém hlavní městě mongolské říše (1220–1267), přibyli první evropští vyslanci z Řádu menších bratří (františkánů).

Mongolové nazývali křesťany, bez ohledu na to, zda šlo o nestoriány, katolíky, východní či jiné křesťany, slovem *erkegün* (čínsky *jie-li-kche-wen*), což snad mělo původ v řeckém *erchón* (ἔρχων *érchōn*, „příchozí“).^[8] Tento termín obecně označoval nestoriánství druhé vlny^[9] a evropské křesťanství přicházející do Číny během dynastie Jüan. Pronikalo mezi lidi s podporou panovníků této dynastie, avšak vždy bylo považováno za malou sektu.^[10]

Vedle nestoriánů byly ve 13. století v Číně a jejím blízkém okolí usazeny čtyři skupiny římskokatolických křesťanů:

- italští obchodníci v čínských obchodních centrech, pobývající zde dočasně nebo usazení natrvalo,
- malý počet otroků deportovaných po mongolské invazi do východní Evropy,
- františkánští misionáři a papežští legáti,
- konvertité z řad domácího obyvatelstva.^[11]

V době, kdy první františkánští a dominikánští vyslanci byli vysíláni na Východ, tj. v polovině 40. let 13. století, existovala již v Karakorumu,

[7] Jména metropolitních biskupů se nedochovala. Podle jména známe pouze dva nestoriánské biskupy z této doby. V roce 1248 byl metropolitním biskupem Mar Giwargis (Jiří) a v roce 1263 Mar Nestoris. — BUDGE (1928): 127 a 132.

[8] Podrobněji k nestoriánství za dynastie Jüan viz LIŠČÁK (2002c): 59-67.

[9] Původní nestoriánství (*t'ing-tiao*) v Číně zmizelo po roce 845, kdy duchovenstvo nečínských náboženství bylo nuceno se navrátit k laickému životu. — MOULE (1930): 24; STANDAERT (ed.) (2001): 64-68. Zmínky o zbytcích křesťanů za dynastie Sung viz např. PELLIOT (1932).

[10] Po zániku dynastie došlo také k úpadku *jie-li-kche-wen*. Jedním z hlavních důvodů, proč toto náboženství nikdy nezískalo v Číně širší vliv, byla skutečnost, že se mu nikdy nedostalo sympatií a podpory čínských intelektuálů.

[11] REICHERT (1992): 287-293; STANDAERT (ed.) (2001): 68.

tehdejší hlavním městě Mongolské říše, malá římskokatolická komunita. Tato komunita se skládala zejména z Francouzů, vězňů zajatých mongolskou armádou v Uhrách v roce 1242.^[12]

Jan z Montecorvina

Roku 1289 Mikuláš IV. (papežem 1288–1292) v odpověď na žádost chána Chubilaje (zprostředkovanou ilchánem Arghunem a jeho vyslancem Rabbanem Saumou) o vyslání sta křesťanských misionářů pověřil misi do Číny františkána Jana z Montecorvina (1246–1328)^[13], který měl již za sebou dlouhodobější misionářské zkušenosti.

Mise Jan z Montecorvina byla těsně spjata s plány římskokatolického pronikání na Východ, které nový papež Mikuláš IV. začal realizovat již od samého počátku svého pontifikátu. Východním záležitostí totiž tento papež věnoval mimořádnou pozornost, mnohem větší než kterýkoli z jeho předchůdců.^[14] Ironií osudu právě Mikuláš IV. byl svědkem zániku posledních křesťanských bašt v Sýrii a Palestině. Proto připravoval misionářské cesty dál na východ a k tomu se mu výborně hodily zejména zprávy Rabba Saumy.

Klíče k Východu bylo třeba hledat v Maráze, Mosulu a Tabrízu – rezidencích nestoriánských a jakobitských patriarchů a Arghunově hlavním stanu. Odtud mohli římskokatoličtí misionáři, opírajíce se o systém pevných svazků mezi nestoriány Íránu a Číny a s podporou Arghuna, Chubilajova spojence, pronikat do vzdálených východních krajín – do Střední Asie, Číny i do Indie.

Plány Mikuláše IV. pronikání na Východ v konečné podobě dozrály právě roku 1289, kdy Montecorvino ukončil mnohaletou misionářskou práci v Kilikijské Arménii a Persii (v letech 1275–1289). A Montecorvino také nejlépe odpovídal jako vhodný kandidát pro misi na daleký Východ.

15. července 1289 Jan z Montecorvina vyjel z italského Rieti, letního sídla papežů, vybaven celkem 27 dopisy představitelům východních zemí, mimo

[12] Jediným pramenem o této komunitě křesťanů je dopis františkánského vyslance k Mongolům Viléma z Rubruku francouzskému králi Ludvíkovi IX. (SF 1929, I: 280).

[13] Pocházel z dnešního městečka Montecorvino Rovella v provincii Salerno v Kampánii, nedaleko Neapole.

[14] Ze 7 652 dokumentů období pontifikátu Mikuláše IV. je více než 2 000 věnováno východním záležitostem, což je počet ve 13. století bezprecedentní. — LANGLOIS (1905).

jiné pro 1) ílchána Arghuna, 2) Velikého chána Chubilaje, 3) prince Kajdua, faktického vládce středoasijského Čaghatajského chanátu, 4) nového krále Kilikijské Arménie Het'uma II. (na trůn nastoupil 1289) a 5) jakobitského patriarchu.^[15]

Přes Malou Asii a Svatou zemi pokračoval do perského Tabrízu, tehdy nejdůležitějšího města západní Asie. Tam se k němu připojili dominikán Nicolò da Pistoia^[16] a janovský (či benátský nebo pisánský^[17]) kupec Pietro di Lucalongo^[18]. Z Tabrízu se vydali do Hormuzu a mořskou cestou do Indie (1291), kde na západním, Malabárském pobřeží, za třináct měsíců Montecorvino pokřtil na 100 osob.^[19] Mimo jiné navštívil také Mailapúr, sídlo komunity místních syrských (nestoriánských) křesťanů, spjaté s misionářskou činností sv. Tomáše.^[20] Odtud jako první Evropan poslal někdy v letech 1292–1293 popis Malabárského i Koromandelského pobřeží (*Minibar a Maabar*).^[21]

[15] Výčet dopisů viz WADDINGUS (1732b). Registr a částečná publikace těchto dopisů viz též LANGLOIS (1886), # 2218-2244, s. 391-393.

[16] Ten zemřel cestou v Indii, na Malabárském pobřeží. — Viz *Epistolæ* (1929): 345; SELLA (2008), Appendice II: 123.

[17] Pisánská republika, jedna z italských námořních republik, měla – stejně jako Janov a Benátky – své základny ve Středomoří a její obchodníci pronikali dále na východ.

[18] Jeho „národní“ příslušnost se v jednotlivých pramenech uvádí různě.

[19] Malabárské pobřeží Indie má dlouhou křesťanskou tradici. Dosud zde žijí křesťané, kteří odvozující svůj původ od prvních indických křesťanů, údajně pokřtěných sv. Tomášem. Křesťané sv. Tomáše je název pro různé denominace křesťanské církve v Indii, zejména na Malabárském pobřeží, uctívající sv. Tomáše. Mezi prvními konvertity byli místní židovští osadníci i původní obyvatelé. — O malabárských křesťanech existuje bohatá literatura, viz např. MENACHERY (1973, 1987, 1998).

[20] Podle syrské (nestoriánské) tradice sv. Tomáš hlásal evangelium mimo jiné i v oblasti města Mailapúr v jihovýchodní Indii. Podle „spisů apoštolských otců“ zemřel jako mučedník nedaleko tohoto města, na Hoře sv. Tomáše, kolem roku 72 n. l. V Mailapúru byla na místě Tomášova údajného hrobu postavena v 16. století katedrála sv. Tomáše (portugalsky *São Tomé*) a zřízena diecéze sv. Tomáše Mailapúrského (portugalsky *São Tomé de Meliapore*, latinsky *Sancti Thomæ de Meliapor*).

[21] Viz první dopis (chybně datovaný 20. prosince 1210 – *die xx diciembre, anno Domini MCCX.*) — *Epistolæ* (1929): 340-345; SELLA (2008), Appendice I: 117-121. Originál tohoto Montecorvinova dopisu se nedochoval. Dochovaná verze je v podstatě volným zpracováním kopisty, dominikána Menentilla ze Spoleta, který řadu podle něj nepodstatných detailů vypustil a i jinak zacházel s předlohou velmi volně. Datum má být správně MCCXCII nebo MCCXCIII (1292 nebo 1293). — Anglický překlad s komentářem viz YULE (1866), vol. I: 209-218; YULE – CORDIER (1914): 58-70.

V roce 1294 Jan z Montecorvina dospěl do Chánbalyku, kde se dozvěděl, že Veliký chán Chubilaj zemřel na začátku téhož roku a na trůn dynastie Jüan nastoupil nový chán Temür Öldžejtü (vládl 1294–1307).^[22] V Chánbalyku Montecorvino založil roku 1299 první křesťanskou misii. Působení Montecorvina bylo natolik úspěšné (navzdory nestoriánské opozici), soudě podle jeho listů z let 1305 a 1306, že se mu ve městě podařilo postavit dva kostely a pokřtít na 6 000 lidí.^[23]

Již první rok po svém příjezdu do Chánbalyku Montecorvino zaujal öngütského knížete nestoriánského vyznání, který je znám z čínských pramenů jako *Kchuo-li-ti-s'* (turkický Korgiz, tj. Jiří).^[24] Montecorvinovi se podařilo pokřtít jak knížete, tak řadu dalších nestoriánů z jeho okolí.^[25] Syn knížete byl pokřtěn Jan (*Giovanni*, čínsky *Šu-an*) po Montecorvinovi.^[26]

I přes nestoriánskou opozici františkánská mise nadále sílila. Po příchodu dalších františkánů vznikala v pobřežních provinciích jihovýchod-

[22] Podle jiné interpretace, vycházející mimo jiné i z běžné délky cest ve východní Asii, mohl Jan z Montecorvina přijet do Chánbalyku již na přelomu let 1292 (prosinec?) a 1293 (leden?). V tom případě by přijel ještě za života chána Chubilaje, jemuž byl určen jeden z papežských dopisů, které s sebou vezl. — Viz SELLA (2008): 66-67.

[23] List z 8. ledna 1305: „*Unam ecclesiam edificavi in civitate Cambaliech, ubi est precipua residentia Regis, quam ante sex annos complevi, ubi etiam feci campanile et ibi tres campanas posui. Battizavi etiam ibidem, ut existimo, usque hodie, circa sex millia personarum. Et nisi fuissent supradicte infamationes, battizassem ultra xxx milia...*“ (Postavil jsem kostel ve městě Cambaliech, v němž král má svou hlavní residenci. To jsem dokončil před šesti lety; a postavil jsem zvonici k němu a umístil tam tři zvony. Pokřtil jsem tam dosud, pokud mohu odhadnout, na 6 000 osob; a kdyby nebyla proti mně učiněna ona obvinění, o nichž jsem mluvil, pokřtil bych více než 30 000...) — Viz *Epistolæ* (1929): 347; SELLA (2008), Appendice II: 124.

[24] Zmiňoval se o něm již Marco Polo při popisu provincie *Tenduc* (lokalizována v severní části ohbí Žluté řeky v dnešním Vnitřním Mongolsku), kterou spojuje s někdejší územím „kněze Jana“: „*E de questa provincia è re uno discendente del legnaggio del Prete Giovanni, e ancora si è Prete Gianni, e suo nome si è Giorgio. Egli tiene la terra per lo Grande Kane...*“ (A z této provincie je jeden král, pocházející z rodu kněze Jana, a jeho jméno je Jiří. A drží zemi pro Velikého chána...). — Viz *Milione* 2006, kap. 73: 105.

[25] Viz „*De bono Rege Georgio*“ v Montecorvinově druhém listu (*secunda epistola*) z Číny, datovaném 8. ledna 1305 v Chánbalyku. — *Epistolæ* (1929): 348-349; SELLA (2008), Appendice II: 125.

[26] „*Et filius dicti Regis vocatur Iohannes propter nomen meum...*“ (A syn řečeného krále se jmenuje Jan podle mého jména...). — *Epistolæ* (1929): 350; SELLA (2008), Appendice II: 127.

ní Číny (zejména ve městech Jang-čou, Chang-čou a Čchüan-čou) františkánská centra, o nichž se zmiňuje i Odorik ve svém cestopise.

Poté, co pracoval sám jedenáct let, byl mu v roce 1303 nebo 1304 na pomoc poslán německý františkánský kněz Arnold z Kolína, který do Chánbalyku přijel v roce 1306. Roku 1307 Klement V. (papežem 1305–1314) jmenoval Montecorvina pekingským (chánbalickým) arcibiskupem (*archiepiscopus Cambalensis*) a patriarchou Východu (*summus archiepiscopus in toto dominio Tartarorum*, v letech 1307–1328).^[27] Zároveň vyslal sedm misionářů, aby ho vysvětili a asistovali mu jako sufragánní biskupové. Z nich však pouze tři přežili útrapy cesty a došli do Chánbalyku: Gerardo Albuini († 1318), Peregrino da Castello († 1323) a Ondřej z Perugia (asi 1260–1330?).

Oprávnění, které papež novému patriarchovi Východu poskytl, bylo velmi rozsáhlé a bezpříkladné: udělil mu jurisdikci nad celou Mongolskou říší, tedy od Ukrajiny až k Japonskému moři, od Severního ledového oceánu až k Indickému oceánu. Pod jeho pravomoc měli spadat všichni biskupové, i nefrantiškánští, a zejména dominikáni, kteří působili v Persii a Mezopotámii^[28]. Jan z Montecorvina dokonce od papeže získal oprávnění zřizovat nové diecéze a dosazovat nové biskupy, aniž by musel žádat Řím o potvrzení.

Podle františkánské tradice, zaznamenané irským františkánským historikem Lukem Waddingem (1588–1657), Montecorvino kolem roku 1310 pokřtil Chajšana Külüga, třetího císaře dynastie Jüan (v letech 1307–1311), a jeho matku.^[29] Montecorvinova misie byla úspěšná nejen v severní, ale i ve východní Číně. V Čchüan-čou (*Zayton*) založil misii, kde výše zmíněné tři františkány jmenoval biskupy.^[30] Roku 1312 byli z Říma vysláni jako sufragánní biskupo-

[27] Jan z Montecorvina je běžně označován za prvního chánbalického arcibiskupa. Ve skutečnosti do tohoto úřadu byli před ním jmenováni tři františkáni: Nicolò da Banzia, Ulric von Seyfridsdorf a Andreuccio da Assisi, kteří však do Číny nedojeli (viz s. 94).

[28] Dominikáni tím nebyli přirozeně nadšeni a již roku 1318 se jim podařilo dosáhnout zřízení vlastního arcibiskupství v Sultanii (bula *Redemptor noster* Jana XXII. z 1. dubna 1318). Po rozdělení tak františkánům zůstala kontrola nad severní částí území Zlaté hordy (též Kipčak, Kypčak) až k Černému moři a Kavkazu, dále nad mongolsko-čínskou říší (*Cathay*) až ke Ganze, nad Malou Asií a Arménií. — Viz IRIARTE (1982): 207.

[29] Viz YULE – CORDIER (1914): 10. Většina historiků však o tom pochybuje.

[30] Prvním biskupem v *Zaytonu* byl jmenován Gerardo Albuini (v letech 1313–1318), v roce 1318 ho následoval Ondřej z Perugia, kolem roku 1320 Peregrino da Castello a Ondřej z Perugia nastoupil opět v roce 1323 (do roku 1327).

vé tři další františkáni, z nichž do Chánbalyku nakonec dorazil pouze Petr z Florencie († 1362).^[31]

Montecorvino byl na dlouhou dobu jediným Evropanem, který ve středověkém Pekingu úspěšně obracel na křesťanskou víru. Výsledky jeho snažení ho však dlouho nepřezily, zanikly s pádem Mongolské říše a nástupem Mingské dynastie.^[32]

Konec středověkých katolických misí

Kolem roku 1324 doplul do jižní Číny Odorik z Pordenone. Odtud pokračoval po východním pobřeží, kde navštívil všechna významná města – Čchüan-čou (*Zayton*), Fu-čou (*Fucho*), Chang-čou (*Cansaia*) a Jang-čou (*Iamzai*). V Čchüan-čou navštívil františkánskou misii, založenou Montecorvinem pouze několik let předtím. Přes Nanking se nakonec někdy v roce 1325 dostal do Chánbalyku. V hlavním městě Mongolské říše Odorik pobyl tři roky, až do roku 1328, kdy zde Montecorvino zemřel. Je proto pravděpodobné, že se v Číně s Janem z Montecorvina nebo s jeho biskupy osobně setkal, i když je ve svém cestopise jmenovitě nezmiňuje.

Posledním z významných františkánů vyslaných na dvůr mongolských císařů v Číně byl Jan Marignola (kolem 1290–asi 1358/1359). Pocházel z florentské patricijské rodiny, dostalo se mu dobrého vzdělání a později přednášel na univerzitě v Boloni (asi 1330–1338), proslulé studiem církevního práva. V prosinci 1338 byl Benediktem XII. (papežem 1335–1342) vyslán z Avignonu, tehdejšího sídla papeže, spolu s Mikulášem Bonetem (1280–1343/1352/1360), Mikulášem Nolanem (*Niccolò Nolano*) a Řehořem z Uher na mongolský dvůr.

Bezprostředním impulsem pro Marignolovo vyslání bylo to, že roku 1336 Veliký chán Uchaghantu Toghon-temür (vládl 1333–1368) vyslal do Evropy poselstvo šestnácti „Franků“, jak Mongolové Evropany nazývali, s dopisem papeži, v němž ho žádal o vyslání nového arcibiskupa (po smrti Jana z Montecorvina) a nových misionářů. V čele poselstva byl Janovan Andrea di Nascio, doprovázený dalším Janovanem, jménem Andalò di Savignone. Byla tak zahájena poslední fáze františkánských misí do Číny.^[33]

[31] Petr z Florencie byl biskupem v *Zaytonu* v letech 1332–1362.

[32] Další podrobnosti o Montecorvinově misi nejnověji viz SELLA (2008).

[33] JACKSON (2005): 314. Podle františkánského historika Vincenza Brocanelliho odešlo do Číny v letech 1334, 1336, 1362 a 1369 celkem 242 menších bratří, z toho 3 arcibis-

Z Avignonu se Marignola se svými souputníky^[34] vydal do Neapole, kde o velikonocích (28. března) 1339 nastoupil na janovskou loď, která přivezla posly od mongolského dvora.^[35] Plul nejdříve do Cařihradu (Konstantinopole), kde zůstal dva měsíce v Peře, a dále pokračoval přes Černé moře do Kaffy na Krymu. Odtud se přes Tanu odebral k chánovi (sultánovi) Zlaté hordy Muhammedu Uzbekovi (vládl 1313–1341)^[36], na jehož dvoře strávil zimu 1339/1340. Z chánova hlavního města Saraje na Volze, nedaleko dnešního Volgogradu, vyslanci pokračovali přes stepi do Almalyku, hlavního města Čaghatajova ulusu (západně od dnešní Kuldži v Sin-ťiangu). Zde Marignola vystavěl křesťanský chrám^[37] a přes poušť Gobi došel v srpnu 1342 do Chánbalyku (Pekingu). Protože byla v Evropě zřejmě známa záliba posledního panovníka dynastie Jüan v koních, vezlo poselstvo s sebou jako dar chánovi vzácného oře.^[38]

V Chánbalyku pobyl tři nebo čtyři roky a koncem roku 1346 nastoupil zpáteční cestu do Evropy, během níž poznával další místa východní a jižní Asie. První důležitou zastávkou bylo obchodní město Čchüan-čou (*Zayton*), kde františkáni, úzce spolupracující s evropskou obchodní kolonií v Číně, měli *fondaco*, čili ubytovnu pro zahraniční obchodníky, a tři kostely. 26. prosince 1346 Marignola opustil Čchüan-čou a zamířil na indické Malabárské pobřeží, kde v osadě křesťanů sv. Tomáše v Kollamu (*Columbum*) působil čtrnáct měsíců. Procestoval velkou část Indie a dostal se snad

kupové a 11 biskupů. — BROCANELLI (2008): 16.

[34] Celkem v poselstvu bylo na padesát františkánských misionářů.

[35] „Odešli jsme z Avignonu v prosinci, došli jsme na počátku pústu do Neapole a zde jsme až do velikonoc, které byly koncem března, čekali na janovskou loď, jež měla připlout s posly Tatarů. Chán z Pekingu, převelikého města, je vyslal k papeži, aby byli poslání vyslanci a aby se otevřela cesta a byla uzavřena smlouva s křesťany, protože velice ctíl a miloval naši víru. Také nejvyšší knížata celé jeho říše – a je jich více než třicet tisíc, nazývají se Alani a řídí celou východní říši – jsou křesťané ve skutečnosti i podle jména a říkají, že jsou služebníky papeže a jsou připraveni zemřít za „François“ – tak nás totiž jmenují...“ — MARIGNOLA (1987): 449.

[36] Muhammed Uzbek islamizoval Zlatou hordu krátce po svém nástupu na trůn. Krutě se vypořádal s opozicí – např. dal popravit na 70 princů z Čingischánova rodu, další šlechtice a lamy.

[37] „Kázali jsme volně a veřejně, aniž vadilo, že v minulém roce tamtéž vytrpěl slavné mučednictví pro Krista biskup a šest jiných bratrů minoritů skvělých se zázraky...“ — MARIIGNOLA (1987): 449.

[38] Tuto událost zaznamenaly i čínské anály: „Téhož měsíce (tj. 7. měsíce 2. roku éry Č'-čeng, Zhizhèng 至正 [= srpen 1342]) země Franků poslala tributem koně dlouhého 1 čang 1 stopu 3 palce, vysokého 6 stop 4 palce, tělo čistě černé, obě nohy celé bílé.“ — Dějiny dynastie Jüan (《元史. 本紀第四十. 順帝三》).

i na na ostrov *Saba* (Jáva?) a Sumatru. Zdržel se na Cejlonu a roku 1349 se přes Hormuz, Mezopotámii, Sýrii a Jeruzalém vracel domů.

Do Avignonu Marignola dospěl roku 1353 a Inocenci VI. (papežem 1352–1362) předal list od Velikého chána, v němž byl papež uznán jako „*dominus [...] super omnes christianos sui Imperii*“ (pán [...] nad všemi křesťany své říše). (*Chronica XXIV Generalium*). V březnu 1354 byl jmenován biskupem v Bisignanu v Kalábrii. Téhož roku byl povolán císařem Karlem IV. do Prahy, aby sepsal stručnou kroniku Čech od Adama až po jeho časy.^[39] Po roce 1354 tak vznikla *Kronika česká* (*Cronica Boemorum*), kterou autor propletl vzpomínkami na své cesty. Tím nabyla jeho kronika důležitosti pro poznání zeměpisu východních zemí ve středověku.^[40]

Marignolovo poselstvo je významné tím, že bylo předposledním poselstvem vyslaným k mongolskému dvoru a na dlouhou dobu posledním poselstvem, které dorazilo do Číny. Zároveň jím vyvrcholily předchozí styky papežského dvora s východní Asií.^[41]

Katolické misie do mongolské Číny měly krátké trvání. Konec této druhé vlny misionářů do Číny urychlily dvě velké katastrofy. Za první, černá smrt, největší známá pandemie moru, která v polovině 14. století postihla celou Eurasii, tak vyčerpala františkánská sídla, že nebyla schopna vysílat do Číny misie. Za druhé, moc mongolské dynastie Jüan, která katolické misie podporovala, začala slábnout. Roku 1362 byli ve Východním Turkestánu zavražděni Jakub z Florencie, poslední františkánský biskup v Čchüan-čou (*Zayton*), Vilém z Kampánie a další dva františkáni.^[42]

Roku 1368 k moci přišla nová dynastie Ming a přístup křesťanských misionářů do Číny byl na dvě století přerušeno. Již v roce 1369 byli všichni křesťané římskokatolického i syrského obřadu vyhnáni. Roku 1370 však

[39] Marignola ve službách císaře zastával i různé úřady, císař ho jmenoval i svým rádčem. V roce 1356 byl vyslancem Florencie k papeži do Avignonu.

[40] Viz MARIGNOLA (1987). České dějiny jsou celého díla slabší stránkou. Jako prameny mu sloužily pouze Kosmova *Kronika česká*, jeho pokračovatelé do roku 1283 a *Karlova legenda o svatém Václavu*.

[41] O Marignolově „cestopisu“ viz KUBÍNOVÁ (2008).

[42] „*Hoc eodem anno frater Jacobus de Florentia Archiepiscopus (sic!) Zaitonensis, & frater Guillelmus Campanus Minoritæ pro fidei Christianæ confessione occisi sunt a Sarra-cenis in Medorum imperio, & alii duo ejusdem Instituti in odium nominis Romani interempti sunt ab hæreticis Nestorinis.*“ (Téhož roku [= 1362] bratr Jakub z Florencie, arcibiskup (sic!) zaitonský, a bratr Vilém z Kampánie, minorité, byli pro křesťanskou víru zabiti Saracény v Médské říši, a další dva z téže instituce byli zabiti z nenávisti k Římanům [= římským katolíkům] nestoriánskými kacíři.) (WADDINGUS 1733, t. VIII: 154) Médskou říší je zde míněn Čaghatajský chanát.

Urban V. (papežem 1362–1370), který pravděpodobně ještě nevěděl o svržení mongolské dynastie, vyslal novou misii v čele s francouzským teologem a nově zvoleným chánbalickým arcibiskupem Vilémem z Prata, kterou tvořilo 50 františkánů. O jejím osudu není nic známo. Nicméně i poté, ještě do druhé poloviny 15. století, byli jmenováni titulární arcibiskupové v již neexistujícím Chánbalyku.^[43]

PŘEHLED ARCIBISKUPŮ A SUFRAGÁNNÍCH BISKUPŮ (po roce 1370 titulárních) v Chánbalyku^[44]

1. Jan z Montecorvina (*Iohannes de Montecorvino*), O.F.M. (asi 1247–3. 1. 1328), 23. 7. 1307–1328 (arcibiskup a patriarcha Východu)
  - a. Vilém z Villanovy (*Guilelmo de Villanova*), O.F.M., 23. 7. 1307–?, biskup, nevíme, zda došel do Chánbalyku
  - b. Mikuláš z Banzi (*Nicolaus de Bantia*), O.F.M. († 1308), 23. 7. 1307–1308, biskup, zemřel na cestě do Indie
  - c. Ulrich ze Seyfridsdorfu (*Ulricus de Seistdstorf*), O.F.M. († 1308), 23. 7. 1307–1308, biskup, zemřel na cestě do Indie
  - d. Andrucius z Assisi (*Andrutius de Asisio*), O.F.M. († 1308), 23. 7. 1307–1308, biskup, zemřel na cestě do Indie
  - e. Gerard Albuini (*Gerardus Albuini*), O.F.M. († 1318), 23. 7. 1307–1313, sufragánní biskup v Chánbalyku, 1313 pomocný biskup, poté biskup v Čchüan-čou
  - f. Peregrin z Castella (*Peregrinus de Castello*), O.F.M. († 7. 7. 1322), 23. 7. 1307–1313, sufragánní biskup v Chánbalyku, 1313–1320? pomocný biskup, poté biskup v Čchüan-čou
  - g. Ondřej z Perugia (*Andreas de Perusia, Andreas Perusinus, Andreas Guidonis de Perusia*), O.F.M. (asi 1260/1270–asi 1327/1332), 23. 7. 1307–1313, sufragánní biskup v Chánbalyku, 1313–1318 pomocný biskup, poté biskup v Čchüan-čou
  - h. Petr z Florencie (*Pietro da Firenze*), O.F.M. († 1362), 1311–1332, sufragánní biskup v Chánbalyku, poté biskup v Čchüan-čou
2. Mikuláš z Botras (*Nicholas de Botras*), O.S.F. († 1338), 18. 9. 1333–1338
3. Kosmas (*Cosmas*), O.F.M. († 20. 3. 1370), 1338–1370?
4. Vilém z Prata/z Villanovy (*Guglielmo da Villanova, Guilelmus de Prato, Guilelmus de Franchya sive de Villa longa aut Villanova*), O.F.M., zvolen 11. 3. 1370, zajat Turky
5. Josef (*Giuseppe, Josefus*), zvolen před 1403
6. Dominik (*Domenico, Dominicus*), O.F.M., 9. 8. 1403–před 1408
7. Konrád (*Conradus Scopper?*), O.P. († před 8. 1. 1427), zvolen 1408

[43] STANDAERT (ed.) (2001): 76.

[44] MOIDREY (1914): 1-3; MOULE (1914).

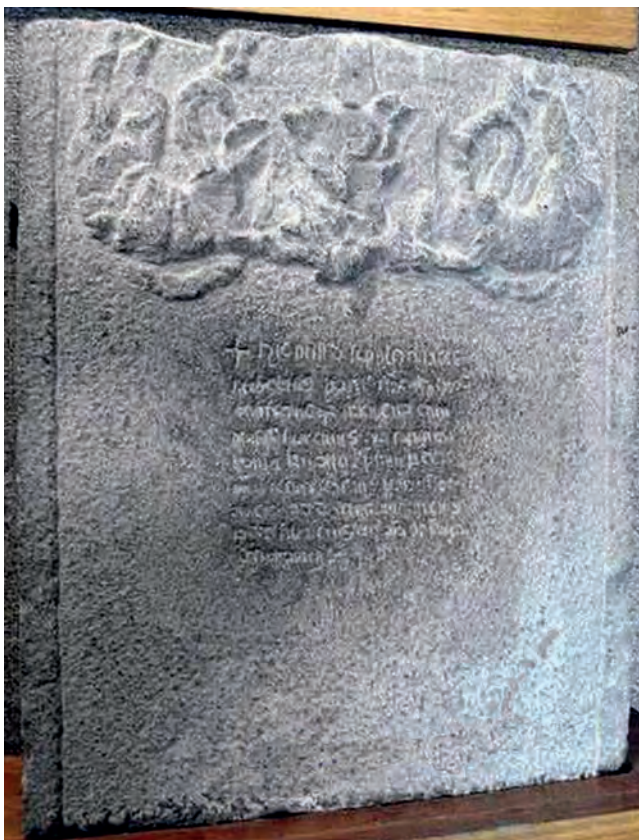
8. Karel (*Carol*), před 1410
9. Jan (*Giovanni*), zvolen 1410
10. Jakub, řečený Ital z Kaffy (*Jacobus, dictus Italianus de Capha, Jacobus Camporea*), O.P., 8. 3. 1427–23. 1. 1441, poté biskup v Kaffě
11. Leonard (*Leonardus*), před 15. 4. 1448
12. Bartoloměj I. (*Bartholomæus*), O.F.M., zvolen 15./25. 4. 1448
13. Bernard (*Bernardus*), O.F.M., před 1456
14. Johannes de Pelletz, O.F.M. († před 1462), zvolen 1456
15. Bartoloměj II. (*Bartholomæus*), O.F.M., zvolen po 1456
16. Alexandr z Kaffy (*Alexandro de Caffa*), O.F.M. († 1483), zvolen před 1462?; 1. 12. 1462–1483 poslední biskup v Cembalu (dn. Balaklava) na Krymu; 1475–1480 zajat Turky

PŘEHLED BISKUPŮ v Zaytonu ^[45]

1. Gerard Albuini (*Gerardus Albuini*), O.F.M. († 1318), 1313–1318
2. Peregrin z Castella (*Peregrinus de Castello*), O.F.M. († 7. 7. 1322), 1318–1322
3. Ondřej z Perugie (*Andreas de Perusia, Andreas Perusinus, Andreas Guidonis de Perusia*), O.F.M. (asi 1260/1270–1332), 1322–1327?
4. Petr z Florencie (*Pietro da Firenze*), O.F.M. († 1362), 1332–1362
5. Jakub z Florencie (*Giacomo da Firenze*), O.F.M. († 1362), 1362; zabit

^[45] MOIDREY (1914): 1-3.; MOULE (1914).

Náhrobní kámen biskupa Ondřeje z Perugia. (Námořní muzeum v Čchüan-čou)

† Hic ...sepultus est
 Andreas Perusinus (de-
 votus ep.) Cayton .....
 .....ordinis (fratrum
 min.) .....
 ... (Jesus Christi) Apostolus
 .....
 .....(in mense) .....
 M (cccxx)xii +

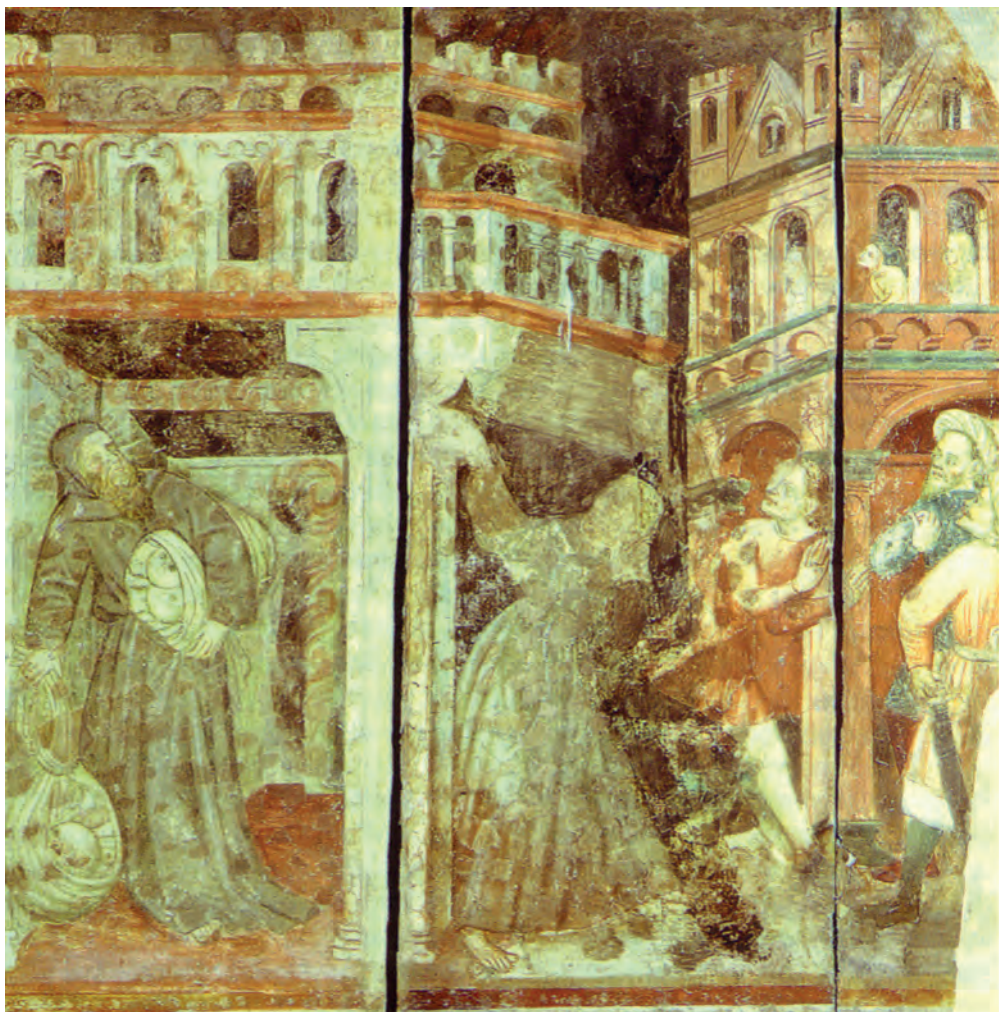
† Zde ... je pohřben
 Ondřej z Perugia (za-
 svěcený biskup) Zaytonu.....
 .....řádu (menších
 bratří).....
 ...apoštol (Ježíše Krista)
 .....
 ..... (v měsíci).....
 1332 +

Mapa Mongolské říše, 22,5" x 18", akvarel na papíře, Solongo Monkhooroi (2012).

■ Počíná se kniha o Odorikovi

Odorik přenáší ostatky umučených františkánů z indické Thány do jižní Číny. Freska z kostela sv. Františka, Udine.

Literatura o Odorikově misionářské činnosti a jeho cestopisu

U roce 1761 vyšla v Benátkách obsáhlá historická práce o misionářské činnosti blahoslaveného Odorika^[1], která obsahovala i tehdy objevený rukopis jeho cestopisu. Jeho objevitelem byl františkánský historik Giuseppe Venni (18. století), který ho věnoval kardinálovi Lorenzovi Ganganellimu, budoucímu papeži Klementu XIV. (vládl 1769–1774). Pro mnohé pozdější autory to bylo nejserióznější vydání, protože vedle textu obsahovalo i bohaté ilustrace a řadu map. Při přípravě textu Venni využil opis textu Odorikova cestopisu z roku 1401, který našel v klášteře v Padově. Ten však i přes jeho přesvědčení nepatřil k nejstarším a nejspolehlivějším. Obsahuje zejména větší množství různých dodatků.^[2]

Ve 3. díle svého díla *Storia universale delle Missioni Francescane* publikoval roku 1859 jiný františkánský historik, Marcellino da Civezza (1822–1906), latinský rukopis Odorikova cestopisu^[3] z mnichovského kodexu Cod. Lat. 903^[4], spolu s vlastním komentářem. Pro pozdější komentátory to však bylo nekritické vydání. Nicméně mu náleží zásluha na tom, že publikoval poprvé úplný text druhé redakce Odorikova cestopisu, kterou pořídil slezský františkán Jindřich z Kladska roku 1331 v Avignonu a která

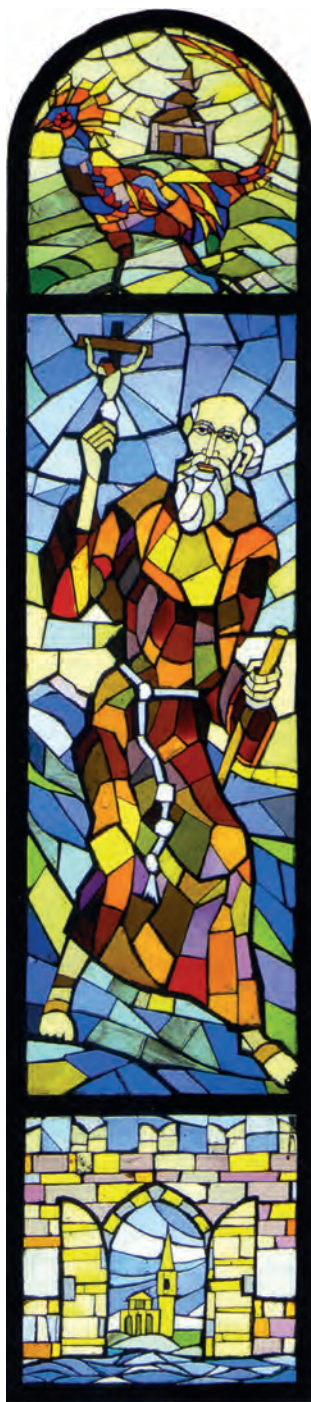
---

[1] Viz VENNI (1761).

[2] Rukopis VENEZIA, Museo Correr, Lat. 2408 (Cicogna.2389) (Liruti), opsaný v Padově roku 1401 notářem Filippem da Fagagna: „*Ego Philippus natus Ser Petri de Faganea publicus ac imperiali auctoritate notarius scripsi istos libros... et ipsos complevi die martis 16 mensi februarii die carnis privii hora tertia dum morabar Padue...*“ (Já, Filip, narozený panu Petrovi de Faganea, z veřejné a císařské moci notář, jsem napsal tyto knihy... a dokončil jsem je v úterý 16. února, na konec masopustu, o třetí hodině, když jsem pobýval v Padově...) — Viz záznam v oddíle *Biblioteca Odorician* na s. 494.

[3] Viz CIVEZZA (1859).

[4] Rukopis MÜNCHEN, Bayerische Staatsbibliothek, Clm 903 (Regensburg) (Ireland), 1422. — Viz záznam v oddíle *Biblioteca Odorician* na s. 517–518.

*Bl. Odorik na vitráži v kostele sv. Jana Boska v Pordenone.
Návrh: Ernesto Raffin, 1994–1995.*

byla znovu přepsána v Praze roku 1340. Mnichovský rukopis z roku 1422 je vzácnou kopií právě této první verze, která se v originále nedochovala.^[5]

Moderní studium Odorika začíná ve druhé polovině 19. století plukovníkem Henrym Yulem (1820–1889), skotským orientalistou a vydavatelem celé řady cestopisů o Orientu, který Odorikovi věnoval 2. svazek své monumentální práce *Cathay and the Way Thither*. Kromě biografických a historických poznámek přinesl rozsáhlou bibliografii známých rukopisů a tištěných prací a publikoval anglický překlad a latinský originál pařížského rukopisu Lat. 2584.^[6]

Zvláštní okolnosti tomu chtěly, že roku 1881 bylo připraveno nové obšírné vydání Odorikova cestopisu, které si i přes spěch, v němž bylo připraveno, získalo ve františkánských kruzích významné místo. Knihu *Sopra la vita e i viaggi del Beato Odorico da Pordenone dell'Ordine de' Minori*^[7], jež vyšla v Pratu u Florencie, připravil mladý františkánský bohoslovec Teofilo Domenichelli, a to na žádost několika osobností z Benátek, jež si přály, aby u příležitosti vybudování Odorikova památníku v Pordenone v září 1881 vyšlo vydání jeho cestopisu z historického pohledu.

V úvodní studii své práce^[8] Domenichelli podal přehled všech významných františkánských cestovatelů mezi 13. a 17. stoletím. Z výprav do východní Asie ve 13. a 14. století uvedl cesty Jana z Plano Carpini a Benedikta Poláka (1246), Viléma z Rubruku a Bartoloměje z Cremony (1253), Jana z Montecorvina (1292), Ramona Llulla (1315), Ondřeje z Perugia (1326), Jana Marignoly (1338) a Paskala z Vitorie (1338). Každý z nich přispěl k šíření znalostí o Asii mezi Evropany. Zvláštní místo v Domenichelliho práci má Odorik, jemuž věnuje samostatnou, poměrně rozsáhlou studii.

Po těchto úvodních studiích Domenichelli přináší vydání latinského rukopisu z mnichovského Cod. Lat. 903^[9], který již dříve publikoval Marcellino da Civezza. Při jeho vydání se Domenichelli opíral i o další latinské rukopisy. Následuje publikace italského rukopisu z kodexu Marciana, Cl. VI n. 102^[10], kde autor opět pro srovnání využívá několik dalších italských

[5] Podrobněji o redakci Jindřicha z Kladska viz na s. 234 a 227.

[6] Viz YULE (1866), vol. 1. Nové vydání, revidované a rozšířené francouzským sinologem Henrim Cordierem, viz YULE – CORDIER (1913).

[7] Viz DOMENICHELLI (1881).

[8] „Viaggiatori Francescani“, in: DOMENICHELLI (1881): 9-71.

[9] „Descriptio fratris Oderici de Ordine minorum de partibus infidelium“, in: DOMENICHELLI (1881): 153-200.

[10] „Viaggio del beato Odorico del Friuli“, in: DOMENICHELLI (1881): 201-255. Viz rukopis VENEZIA, Biblioteca Nazionale Marciana, It.5726 (VI.102) (Nani.95).

rukopisů. Texty jsou doplněny četnými ilustracemi a mapami převzatými z různých vydání. Domenichelliho vydání má zvláštní hodnotu v tom, že je v něm poprvé seznam všech do té doby známých opisů a překladů Odorikova cestopisu.

Roku 1891 francouzský lingvista, historik, etnograf a sinolog Henri Cordier (1849–1925) vydal monografii *Les Voyages en Asie au XIVe siècle du bienheureux frère Odoric de Pordenone, Religieux de Saint-François*^[11], která vyšla jako 10. svazek rozsáhle koncipované sbírky cestopisů a dokumentů k dějinám geografie 13.–16. století. V první části úvodní kapitoly Cordier podal přehled Odorikova života a cest, a to v rámci františkánských a dominikánských misí 13. a 14. století. Následovala bibliografie s popisy 73 kodexů s rukopisy Odorikova cestopisu, a dále bibliografie třinácti tištěných vydání Odorikova cestopisu, počínaje prvotiskem Pontica Virunia (kolem 1467–1520) z roku 1513. Hlavní částí publikace byla edice francouzského rukopisu z 15. století^[12] v překladu Jeana le Long († 1383)^[13], jednoho ze dvou známých překladatelů do francouzštiny, přičemž Cordier využil i několika variant překladu Jeana de Vignay (kolem 1283–po 1340?), druhého z obou překladatelů.

Z mnoha vydání překladů Odorikova cestopisu je pravděpodobně nejlepší kritická edice latinského textu Odorikova cestopisu, kterou roku 1929 publikoval belgický františkánský historik Anastasius van den Wyngaert (1884–1954) v 1. díle *Sinica Franciscana*.^[14] Odorikův cestopis je součástí sbírky cestopisů menších bratří ze 13. a 14. století. O tuto publikaci a doprovodnou studii se opírali všichni další badatelé o Odorikově životě a díle i dějin františkánských misí obecně. *Sinica Franciscana* je základním a kritickým vydáním cestopisů, jež menší bratři připravili během prvním dvou století své činnosti.

V posledních letech jsme svědky zvýšeného zájmu o Odorika, misionáře a furlanského rodáka. Jestliže se o něj dříve zajímali především pří-

[11] Viz CORDIER (1891).

[12] PARIS, Bibliothèque Nationale de France, F.Fr.1380 (Bigot.165) (7500.C.). Rukopis v tomto kodexu srovnal s variantou téhož překladu v kodexu PARIS, Bibliothèque Nationale de France, F.Fr.2810 (BNF Richelieu Manuscrits Français 2810) (Rés.8392) (Bourgogne) (Berry.116 a 198).

[13] Jean le Long pořídil překlad Odorikova cestopisu roku 1351, jak dokládá *explicit* rukopisu: „Et fu cilz livres translatez par frere Jehan le Lonc, né d'Yppre et moisne de Saint Bertin en Saint Aumer, en l'an de grace mil III C LI accomplis.“

[14] Edice rukopisu v kodexu ASSISI, Biblioteca del Sacro Convento (ex Biblioteca Comunale), Ms. 343. — Viz „B. Odoricus de Portu Naonis – Relatio“, in: WYNGAERT (1929): 413–495.

slušníci Řádu menších bratří, v současnosti mu věnují pozornost zejména církevní instituce Furlanska. Podíl na tom má i v roce 2002 zahájený proces směřující k Odorikovu prohlášení za světce.^[15] Téhož roku italský teolog Mons. Giancarlo Stival z diecéze Concordia – Pordenone vydal Odorikův životopis *Frate Odorico del Friuli. Da Pordenone alla Cina per «guadagnare anime»*.^[16] Udinský rodák, misionář z kongregace stigmatinů, Luigi Malamocco, publikoval ve stejném roce svou knihu *A piedi scalzi. In cammino con frate Odorico del Friuli*.^[17] V ní podrobně rozebírá údajné důkazy o Odorikově přítomnosti na Filipínách roku 1324. Dva roky nato vyšla v Centro Studi Antoniani v Padově studie historika Andrey Tilattiho (* 1962) *Odorico da Pordenone. Vita e Miracula*.^[18] Publikace mimo jiné obsahuje oficiální seznam Odorikových údajných zázraků.^[19]

V Německu se dlouhodobě životem a díla Odorika zabývá profesor Folker E. Reichert (* 1949), autor publikace *Die Reise des seligen Odorich von Pordenone nach Indien und China (1314/18–1330)*^[20], kde publikoval překlad latinského textu Odorikova cestopisu, a autor řady studií s částečnými edicemi a překlady, i některých dosud nepublikovaných italských rukopisů.^[21]

Francouzským rukopisům Odorikova cestopisu se v posledních letech věnovali zejména David A. Trotter, profesor francouzské literatury na Aberystwyth University ve Walesu, a Philippe Ménard, profesor francouzské středověké literatury na Pařížské univerzitě.^[22] Protože oblast Furlanska historicky zasahovala kromě severovýchodní Itálie i do jižního Rakouska a západního Slovinska, věnovali a věnují Odorikovi přirozeně pozornost i rakouští a slovinskí historici, včetně členů Řádu menších bratří.^[23]

[15] Podrobnosti viz na s. 227.

[16] Viz STIVAL (2002). Nové vydání viz STIVAL (2012).

[17] Viz MALAMOCCO (2002).

[18] Viz TILATTI (2004); též s. 219 této práce.

[19] Viz „Miracula“, in: TILATTI (2004): 91-156.

[20] Viz REICHERT (1987a).

[21] Viz např. REICHERT (1992; 2002).

[22] Viz TROTTER (1990); MÉNARD – ANDREOSE (eds.) (2010).

[23] O slovinských autorech viz KOLAR (2010): 30-33.

Komentátoři o Odorikově cestopisu a jeho osobě

Komentátoři obecně oceňují Odorikův cestopis ze dvou aspektů: jeho obsah, který je cenný historickými a geografickými poznatky, a jeho čtivost. Henry Yule viděl důležitost díla především v jeho obsahu ^[24], stejně jako řada dalších po něm. Například britský misionář a sinolog William E. Soothill (1861–1935) cestopis hodnotil jako cenné zápisky, poskytující množství materiálu o stycích Západu a Východu ve 14. století. ^[25] Pro amerického historika Donalda F. Lacha (1917–2000) spočívá význam Odorikova díla v šíření znalostí o Asii v Evropě. ^[26]

Rovněž britský historik Sir Charles Raymond Beazley (1868–1955) vysoce oceňoval obsah Odorikova díla: „*Neexistuje nikdo, kdo by zanechal cestopis podobného záběru, poutavosti či hodnoty.*“ ^[27] Odorikova zpráva je podle něj „*nejúplnějším, nejobraznějším a nejzábavnějším obrazem Asie, jaký kdy zanechal kterýkoli z církevních cestovatelů té doby.*“ ^[28] Americký historik Nigel Cameron (* 1911) oceňuje, že Odorik nám dodal informace, které nám předtím nikdo neposkytl, a poznamenává, že jeho cestopis zastiňuje i svým podáním všechno, čeho dosáhl Marco Polo. ^[29]

Jiní komentátoři zdůrazňují účinek Odorikova díla na čtenáře. Například americký literární historik William W. Appleton (* 1915) uvádí, že mezi zprávami františkánských misionářů o Asii je Odorikova snad nejzajímavější. ^[30] Německý sinolog Wolfgang Franke (1912–2007) rovněž shledává Odorikův cestopis zajímavým, i když se podle něj nedá srovnávat s popisem Marka Pola. ^[31]

Komentátoři však nejsou vůbec jednotni, pokud se týká osoby historického Odorika z Pordenone. Autoři do začátku 20. století ho hodnotili ze tří hledisek: jako světce, jako lháře nebo jako člověka s lidskými slabost-

^[24] YULE – CORDIER (1913): 26.

^[25] SOOTHILL (1925): 56.

^[26] LACH (1965): 40.

^[27] BEAZLEY (1949): 251.

^[28] *Tamtéž*: 255.

^[29] CAMERON (1989): 114–115.

^[30] APPLETON (1951): 5.

^[31] FRANKE (1967): 17.

mi a nedokonalostmi. Raní angličtí komentátoři (např. Samuel Purchas^[32] v 17. století, Thomas Astley^[33] v 18. století) ho spíše považovali za lháře.^[34] Henry Yule v polovině 19. století jako první přestal považovat Odorika za nevěrohodného autora, ale zároveň zpochybnil františkánskou hagiografickou tradici o Odorikovi-světci. Zdůraznil, že je v něm třeba vidět především cestovatele po Asii.^[35]

Autoři 20. století často vyjadřovali svou interpretaci ve smyslu uvedených tří hodnocení. Beazley ho považoval, podobně jako Yule, za cestovatele, americká profesorka literatury Mary B. Campbell (* 1954) v něm zase viděla jednoho z dalších františkánů putujících po Asii, „*propagandistu západních norem*“, který byl zděšen pohanstvím a barbarstvím, s nímž se setkával.^[36] Zatímco někteří shledávali Odorikovy názory eurocentrickými^[37], jiní ho naopak považovali za sinofila.^[38] Cameron Odorika označuje za „turistu“ a v Yuleově tradici ho nahlíží jako nedokonalého člověka se všemi chybami, který nebyl ani „*hluboce vázán na své kněžské povolání, ani nic jiného, jak se zdá, kromě cestování a zažívání podivných příhod, jež ho v životě potkávaly*“.^[39] Tvrdí rovněž, že Odorik byl „*vnímatelý vůči ženskému půvabu*“, jak můžeme vidět z jeho popisu „zlatých lilí“ či pokrývek hlavy Mongolek.^[40] Shledává rovněž podivným, že Odorik a nikoli Jan z Montecorvina byl prohlášen na blahoslaveného.^[41]

Velkou pozornost Odorikovi věnují tradičně italští autoři. V roce 1982 byly v Pordenone uspořádány dokonce dvě mezinárodní konference „Odo-

[32] PURCHAS (1614): 406 aj.

[33] ASTLEY (1745–1747).

[34] Diskuse k tomu viz např. KOSS (1999): 96–97; TESTA (2008).

[35] YULE – CORDIER (1913): 24.

[36] CAMPBELL (1988): 102, 106.

[37] *Tamtéž*: 102.

[38] MACKERRAS (1989): 21.

[39] CAMERON (1989): 107.

[40] *Tamtéž*: 115.

[41] *Tamtéž*: 119. Jan z Montecorvina je sice zařazen mezi blahoslavené františkánského martyrologia (*Beato Giovanni da Montecorvino*; 1. ledna je slaven jeho svátek jako „prvního apoštola Číny“), oficiální proces beatifikace však dosud neproběhl. Čínští katolíci ho dokonce označují za svatého. — Podrobnosti viz např. *Enciclopedia dei Santi. Bibliotheca Sanctorum*, online text „Beato Giovanni da Montecorvino“ (<http://www.santiebeati.it/dettaglio/36100>).

rico da Pordenone e la Cina“ (historická a socio-ekonomická).^[42] Sinolog Giorgio Melis (1925–1990) jako první rozlišoval mezi dvěma stylistickými metodami Odorikova cestopisu: „fantaskní a naivní“ v úseku z Evropy do Kantonu, zatímco v Číně se Odorik stal „střízlivým a racionálním“, téměř jako by se zaměřoval na „diplomatické či propagandistické cíle“. ^[43] Letité diskuse o pravdivosti Odorikova textu shrnul historik Giulio Cesare Testa ve svém příspěvku^[44] na mezinárodním kolokviu „Odorik z Pordenone: Z Benátek do Pekingu a zpět. Setkávání na cestách Starého světa ve 13.–14. století“ v Plzni v roce 2006.^[45]

Různé verze Odorikova cestopisu se shodují v jednom – cestopis jakoby se skládal ze dvou odlišných částí: při popisu cesty z Evropy do jižní Číny a od západních hranic Číny na zpáteční cestě do Itálie máme Odorieka fantaskního a důvěřivého, který jakoby se bavil zaznamenáváním kuriózností a podivností. V Číně však, aniž by ztratil na živosti, se Odorikův cestopis náhle stává střízlivým a racionálním.^[46]

Všimněme si, že zatímco popis Číny odpovídá skutečnosti, kterou částečně známe z jiných pramenů, texty týkající se Indie a jihovýchodní Asie jsou nejasnější a často přikrášleny legendou. Není snadné nalézt vysvětlení pro tuto nejednotnost – snad se Odorik spoléhal v některých oblastech, jimiž procházel, na informace „z druhé ruky“ a nemohl je sám ověřit. Nepochybně některé z jeho textů byly následně modifikovány a je těžké je posuzovat bez kritického vydání. Když například vyprávěl o jistých slepicích s tak bílým peřím, že je připodobňoval k vlně^[47], bylo později možné je interpretovat jako kura vlnatého (v roce 1818 zaveden vědecký název *Gallus lanatus*).^[48]

[42] MELIS (ed.) (1983a, b).

[43] MELIS (1983): 206.

[44] TESTA (2008).

[45] Sborník z kolokvia viz SOMMER – LIŠČÁK (eds.) (2008).

[46] MELIS (1983): 205.

[47] „*Galline vero sunt albe ut nix, non habentes pennas sed solum lanam ut pecus sunt portantes.*“ (A jsou tu [tj. ve Fu-čou] i slepice bílé jako sníh, které nemají peří, ale mají na sobě jenom vlnu jako ovce.) (*Descriptio* 1866: xxv).

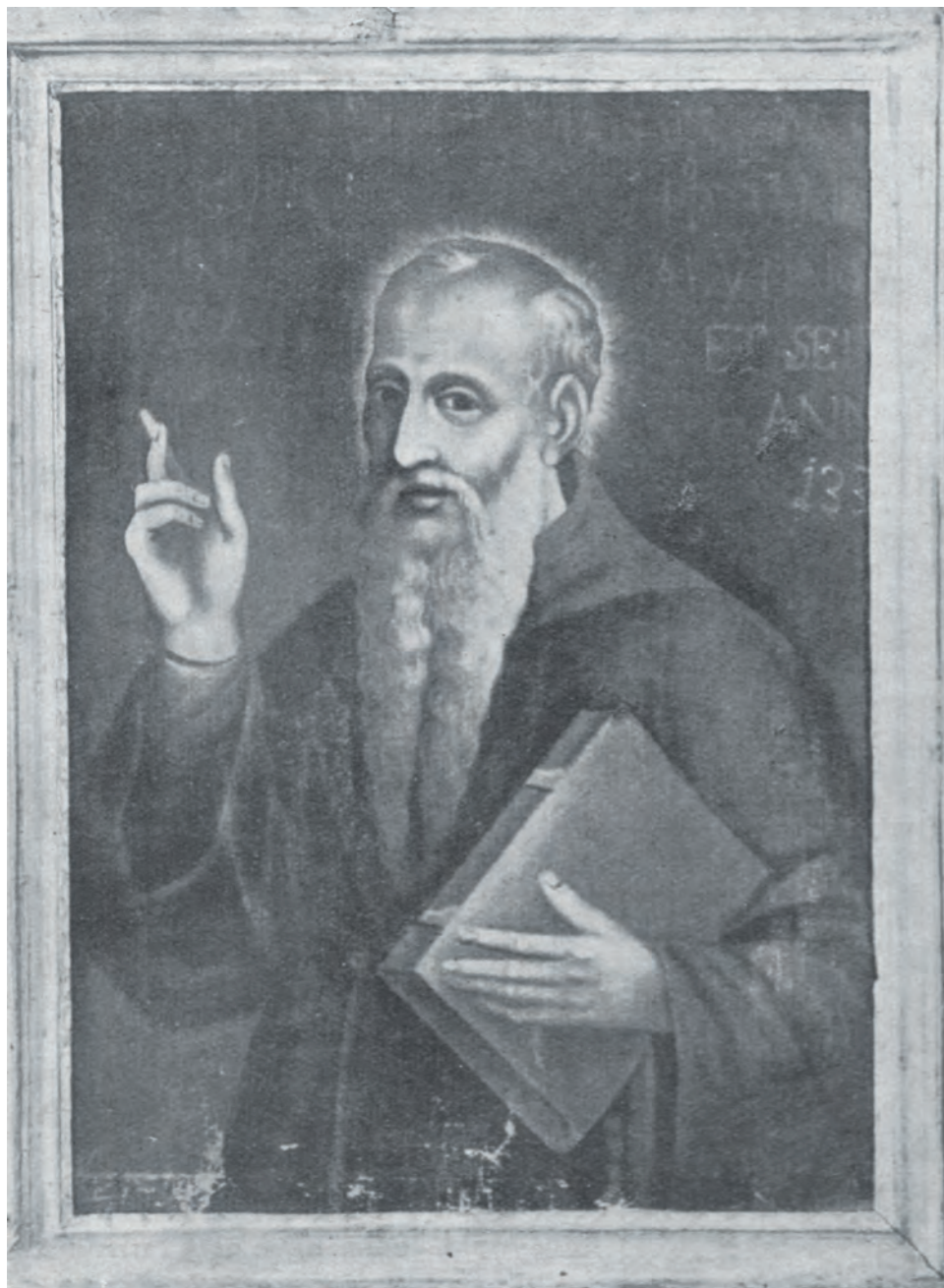
[48] Jednalo se o druh kura domácího s velmi jemným peřím podobným vlně. Jeho existenci například potvrzuje v 17. století německý jezuita P. Athanasius Kircher (1601/1602–1680), který ho však umísťuje do S'-čchuanu (*China illustrata* 1667: 196–197), jako řada dalších autorů. Viz též YULE (1866), vol. I: 110, pozn. 1. Tento druh kurů původem z Číny se chová i dnes – již ve středověku se vyskytovaly ve dvou barevných odrůdách: čistě bílé a zcela černé (s těmi se setkal Marco Polo). Dnes se

Legendy vložené později do Odorikova cestopisu však zkreslily poznání skutečné Asie. Není proto vždy lehké poznat, zda se jedná o čiré výmysly, nebo pouze o zkreslení skutečnosti, která byla autorovi (či redaktorovi) nepochopitelná. Čína byla v centru jeho zájmu a obdivu, proto někteří komentátoři zastávají názor, že jedním z cílů jeho knihy bylo podnítit lidi k návštěvě Číny, aby mohli obdivovat divy, jež nelze spatřit jinde.

Ulyssis Aldrovandi Ornithologiae tomus alter, Lib. XIV, Cap. XIV. Bononiae, apud Io. Bapt. Bellagambam MDC (1600).

v řadě jazyků tento druh nazývá „kur hedvábný“ nebo „hedvábníčka“ (anglicky *Silkie*, německy *Seidenhuhn* apod., odborný česko-latinský název je *Gallus gallus f. domestica* „hedvábníčka“ — viz databáze BioLib.cz <http://www.biolib.cz/cz/taxon/id21485/>).

Vyobrazení Odorika. Udine, Pinacoteca Marangoni.

ODORIK – JEHO PŮVOD A RODNÉ FURLANSKO

Odorik známý i neznámý

Františkánskému řeholníkovi a středověkému cestovateli, kterého počestěle nazýváme Oldřichem (bratr Oldřich z Furlanska) a jehož domácí jméno bylo nejspíše Odorik^[1], je věnována zasloužená pozornost spíše v zahraničí, zejména v Itálii (svůj podíl na tom má i připravované Odorikovo svatořečení).

„Supradictus autem frater Odoricus communis erat stature, propter acerbisatem vite pallidus in vultu, barba longa pendente bifurcate, coloris inter claucum et rubeum, in qua aliqui pili caniti erant; vita sanctus, oratione plenus, loquela placidus, gestu humillimus.“

(Řečený pak bratr Odorik byl běžné postavy, v důsledku asketického života bledé tváře, s dlouhým vousem rozděleným do dvou pramenů, rezaté barvy s některými nitkami šedivými; svým životem byl svatý, pln výmluvnosti, klidného projevu, pokorný ve svých činech.)

Tuto charakteristiku Odorikova vzhledu najdeme pouze ve dvou rukopisech jeho cestopisu, uložených dnes v klášterní knihovně rakouského Klosterneuburgu.^[2] Známe ji však z mnoha vyobrazení, počínaje nejstaršími: na jeho vlastním náhrobku z let 1331 nebo 1332 (nyní v kos-

^[1] V rukopisech jeho jméno najdeme v různých podobách, např.: *B. Odoricus de Portu Naonis*, *Ordericus de Portu Naonis*, *Odoricus Boemus de Foro Julii*, *Odericus de Foro-Julii*, *Odoricus de Foro Julio*, *Odoricus de Utino*, *Oderigo di Frigoli*, *Oderigo da Frigholi*, *Oderico di friuli*, *Odorico de Porto Maggiore de Friuli*, *Odric de foro Julii*, *Frere Audric* atd. atd. V německých rukopisech je uváděn výhradně jako *Ulrich*: „*prüeder vlrich von fryaul*“ (Ms. 482 (L. 153), původně: Fürstl. Fürstenberg. Hofbibliothek, Donaueschingen, po roce 1953 místo neznámé), „*prueder Vlreich von friawl*“ (Ms. 1083, Stiftsbibliothek, Klosterneuburg), „*prüeder Vlreich von Friaul*“ (Cgm. 7364, Bayerische Staatsbibliothek, Mnichov) atd. V *Acta Sanctorum* se již mluví o „*B[eato]. Odorico sive Orderico de Portu Naonis*“ (bl[ahoslaveném]). Odorikovi čili Ordelrikovi [Oldřichovi?] z Pordenone (*Peregrinatio* 1643).

^[2] Klosterneuburg, Stiftsbibliothek, Ccl. 722A a Ccl.1066 (S. Marie Neuburga Claustrali).

tele Panny Marie Karmelské v Udine)^[3] a na fresce v kostele sv. Františka v Cividale del Friuli ze stejné doby^[4]. Toto vyobrazení pak převzali i všichni pozdější umělci, malíři fresek i ilustrátoři tištěných vydání Odorikova cestopisu.^[5]

Věhlas Odorikovi přinesla jeho cesta na Východ v první polovině 14. století a misionářské působení v Číně v období mongolské dynastie Jüan. Tuto cestu popsal ve zprávě, známé obecně pod latinskými názvy *Relatio* či *Itinerarium*. Je to jeden z nejzajímavějších popisů cesty do východní Asie, jež se nám ze středověku dochovaly. Jeho popularita byla srovnatelná s cestopisem Marka Pola nebo fiktivním cestopisem tzv. Jana Mandevily. Kardinál Celso Costantini^[6] v roce 1946 napsal: „*Popisy Číny, jež podali Marco Polo a bl. Odorik z Pordenone, jsou stále živé, neboť zažili Čínu stabilní a stejnorodou, jakoby nehnutou, což v neklidných dějinách Západu nemá obdoby.*“^[7]

Přestože Odorik byl dozajista postavou významnou i v evropském měřítku, byla mu u nás až donedávna věnována minimální pozornost. Zatímco již záhy po svém vzniku byl text jeho cestopisu mnohokrát rozepsán v latinském originále a obratem přeložen do italštiny, němčiny, francouzštiny a dalších evropských jazyků, na překlad do češtiny si musel počkat až do roku 1962.^[8] Toto zpoždění překladu o více než šest století je zarážející, protože Odorikův cestopis byl u nás dobře znám i dříve.^[9]

[3] Viz vyobrazení v této publikaci, např. na s. 266.

[4] Viz vyobrazení v BUORA (ed.) (2008): 152.

[5] Srv. např. detail vyobrazení fresky z kostela sv. Františka v Udine — BRUNETTIN (2004): 55; fresky a sochy zobrazující Odorika, nacházející se v různých kostelích v Itálii i Číně; titulní listy v [TOSSINIANENSUS] (1586), Marco da Lisbona (1639), DEL NEGRO (1881) aj. Viz též vyobrazení v této publikaci.

[6] Celso Benigno Luigi Costantini (1876–1958), kardinálem od roku 1953, byl znám svým zaujetím pro Čínu, její historii a kulturu. V roce 1922 se stal prvním zástupcem Vatikánu (*Delegato Apostolico*) v Číně, roku 1924 dal podnět k Prvnímu čínskému koncilu (*Primum Consilium Sinense*), konanému v Šanghaji. Spolupracoval na založení katolické univerzity Fu-žen (nyní na Tchaj-wanu) a zřídil čínské kolegium v Římě. V roce 2008 se v Pordenone u příležitosti půlstoletí od jeho smrti konala výstava „Il Cardinale Costantini e la Cina“.

[7] „*Le descrizioni che fecero della Cina Marco Polo e il Beato Odorico da Pordenone sono ancora vive, perchè la Cina è vissuta sopra una stabilità e uniformità, quasi una immobilità, che non ha alcun riscontro nell'agitata storia dell'Occidente.*“ — COSTANTINI (1946): 204.

[8] GEL – KOCOUREK (překl.) (1962).

[9] Vydavatel Arnošt Kvasnička ve svém vydání sice uvádí, že v *Masarykově slovníku naučném* (1931) našel o něm pouhých devět řádek („Zámluva nakladatelova“, in: GEL – KOCOUREK, překl., 1998: 175), kdyby se však podíval např. do *Ottova slovníku na-*

Co o Odorikovi víme? Odorik byl františkánský řeholník, který byl někdy počátkem 14. století vyslán (není jasné kým, snad papežem, jak naznačují některé rukopisy^[10]) na misijní cestu do dnešní Číny, tehdy pod vládou mongolské říše Jüan. Poznatky ze své cesty nadiktoval spolubratrovi Guglielmovi da Solagna a vznikl tak jeden z nejvýznamnějších cestopisů středověku. Jelikož zahrnuje mnoho popisů skutečností, které jeho předchůdce Marco Polo ve svém *Miliónu* nezmiňuje, stal se jeho text důležitým zdrojem jak pro fiktivní zprávu tzv. Jana Mandevily, tak pro tzv. *Katalánský atlas* z roku 1375.^[11]

Co o Odorikovi nevíme? Je toho víc. Nevíme přesné datum jeho narození, nevíme přesně, jaké byl národnosti (i když pojem „národnosti“ ve středověku je značně relativní^[12]), neznáme ani podrobnosti jeho údajné misijnářské činnosti v Číně. Málo víme o Odorikově činnosti před jeho velkou cestou na Východ a o Odorikově misijnářských aktivitách v Číně a Asii vůbec^[13]. Mnoho toho také nevíme o jeho putování zpět do Evropy.

„Odorichus de rebus incognitis“ – to je jeden z mnoha titulů Odorikova cestopisu. Pod uvedeným názvem vydal roku 1513 italský humanista Pontico Virunio první tištěné vydání Odorikova cestopisu^[14], jednu z řady

učného (díl XXVIII, s. 1040), našel by těch řádek třicet osm, včetně zhodnocení díla a odkazů na Cordierovo vydání (CORDIER 1891) a Yuleovu studii (YULE 1881).

[10] O tom, že Odorik byl vyslán přímo papežem (Janem XXII.), se výslovně zmiňují pouze francouzské rukopisy přeložené Jeanem le Long, např.: „...*qui par le comant du Pape ala oultre mer pour preschier aux mescreans la foy de Dieu...*“ (Besançon, Bibliothèque d'Étude et de Conservation, Ms.667.G (II.C.4), Paris, Bibliothèque Nationale de France, F.Fr.1380 (Bigot.165) (7500.C.) či Paris, Bibliothèque Nationale de France, F.Fr.2810 (BNF Richelieu Manuscrits Français 2810) (Rés.8392) (Bourgogne) (Berry.116 a 198)). V rukopise Fr.2810 je navíc tato událost zdůrazněna nádhernou úvodní iluminací, kde papež předává pověření Odorikovi a jeho společníkovi (snad Jakubovi z Irska).

[11] CRESQUES (1375); GROSJEAN (ed.) (1977); LIŠČÁK (2008b, 2010a). Blíže viz též na s. 205-213 této práce.

[12] Například již český kronikář Kosmas ve své *Kronice české* (*Chronica Boemorum*) ukázal, že Čechové jsou jedním národem, který spojuje věrnost knížeti a jeho rodu. Sám Kosmas a řada jeho současníků, i když psali latinsky, se cítili být Čechy (*Boemi*), ale ve smyslu příslušnosti k českému státu. Ve své kronice nejednou mluví o „národu českém“, např.: „*Slavný Břetislav kníže, jenž zazářil vrcholem ctností, národa českého perla a zářívá hvězda svých otců...*“ nebo „*Po jeho smrti všichni z národa českého, velící i malí, z obecného usnesení a stejné vůle zvolili si prvorozeného jeho syna Spytihněva za knížete...*“ (KOSMAS 1972: 95 a 96)

[13] I to málo, co víme, není spolehlivé a je zpravidla poplatné hagiografickým účelům.

[14] VIRUNIUS (1513). — Mimochodem: první tištěné vydání cestopisu Marka Pola, který je u nás mnohem známější, vyšlo v německém překladu v Norimberku již

italských verzí této významné středověké památky.^[15] Věci nové, zvláštní a podivuhodné, které zřejmě středověké čtenáře nejvíce přitahovaly, jsou také nejčastějším tématem titulů, pod nimiž jsou rukopisy Odorikova cestopisu uváděny v katalogích knihoven.^[16]

Kolem Odorikova života vznikla záhy řada legend, z nichž nejstarší jsou zachyceny již v *Chronica XXIV Generalium ministrorum Ordinis fratrum Minorum*.^[17] Podle tradice chtěl Odorik po svém návratu z východní Asie putovat do Pisy, odkud zamýšlel pokračovat po moři do Avignonu, tehdejšího síd-

v roce 1477 (viz POLO 1477).

[15] Nenechme se mýlit latinským titulem – text cestopisu je italský (v toskánském dialektu), latinsky je napsána pouze předmluva a kolofon. — Viz MONACO – TESTA (eds.) (1986).

[16] Viz např. *Ista infrascripta sunt mirabilia que vidit frater Odoricus de foro Julii...* (Toto níže uvedené jsou podivuhodnosti, které viděl Odorik z Furlanska...) (Ms. B. 2 (Misc.p.III), Stadtbibliothek, Brémy), *Itinerarium fratris Odorici ordinis fratrum minorum de mirabilibus orientalium Tartarorum* (Cestopis bratra Odorika Řádu menších bratří o podivuhodnostech východních [a] tatarských [krajů]) (Ms.275 (S.Benet's.1280) (Markaunt.21) (Stanley.A.4), Corpus Christi College, Cambridge), *De rebus mirabilibus in variis partibus mundi* (O podivuhodných věcech rozličných částí světa) (Barberini. 2558 (XXXIII, 78), Biblioteca Apostolica Vaticana), *Odericus de mirabilibus mundi* (Odorik o podivuhodnostech světa) (Amplon. Q.393 (C.A.4°.393), Stadtbücherei Erfurt), *Incipit liber fratris odorici de foro Julio de ordine minorum de mirabilibus tartarorum et orientalium Regionum...* (Počíná se kniha bratra Odorika z Furlanska z Řádu menších [bratří] o podivuhodnostech tatarských a východních krajů...) (GB 0247 MS Hunter 458 (V.6.8), University of Glasgow Library (Special Collections)), *Finito el memoriale dele mirabel cose...* (Končí se zápisky o podivuhodných věcech...) (rukopisná předloha prvotisku 1513), *Comenceno i capitoli de lo libro de le nove e strane e meravioxe cose...* (Počínají se kapitoly knihy o nových a zvláštních a podivuhodných věcech...) (Urbinate.1013, Biblioteca Apostolica Vaticana), *Libro de strane (et) maravigliosse chose...* (Kniha o zvláštních a podivuhodných věcech...) (Vaticano.5256.a, Biblioteca Apostolica Vaticana), *Questo libro trata de frate Odorico, de diverse bele e strane cosse...* (Tato kniha pojednává o bratru Odorikovi, o různých krásných a zvláštních věcech...) (Ms. 1548 (E.V.1) (Misc.4.n.6), Biblioteca Casanatense, Vatikán), *Chominciano i capitoli de libro delle nuove e strane e meravilliose cose...* (Počínají se kapitoly knihy o nových a zvláštních a podivuhodných věcech...) (C.7.1170, Biblioteca Nazionale Centrale, Florencie), *Libro d(e)le meravegliose cosse...* (Kniha o podivuhodných věcech...) (Ms. 1296, (Lucchesini.26), Biblioteca Governativa, Lucca), *Dele cosse mirabile trovate i(n) Asia...* (O věcech podivuhodných nalezených v Asii...) (Ms. 488 (S.Francesco.E. I. 10), Biblioteca Comunale, Mantova), *Incomi(n)ciano e' capitoli del libro delle nuove (et) strane (et) maravigliose chose...* (Počínají se kapitoly knihy o nových a zvláštních a podivuhodných věcech...) (Ms. 2212 (Zoppino-Bracesco) (Rossi), Biblioteca Angelica, Řím).

[17] Kroniku sepsal neznámý autor (tradičně je připisována františkánovi Arnoldovi de Sarrant) někdy mezi lety 1369 a 1373.

la papeže, aby požádal o vyslání nových misionářů. Cestou se mu prý zjevil starý muž oblečený jako poutník (jinde uveden jako anděl), který ho oslovil jménem. Odorik se podivil a zeptal, odkud ho zná. Starý muž odvětil, že ho zná již dlouho, od doby jeho mise v Asii, a přiměl ho, aby se vrátil do svého kláštera v Udine, neboť za několik dní zemře. Odorik ho poslechl, vrátil se do Udine a zanedlouho zemřel, jak bylo předpovězeno.^[18]

Pozdější hagiografická tradice dává setkání nový význam. Cílem Odorikovy cesty do Avignonu je tentokrát modlitba za urovnání tehdejších potíží Řádu a osobou, jež se mu zjevuje, je sám sv. František z Assisi. Ten ho odradil k cestě do Pisy, protože v tomto městě sídlil vzdoropapež (v letech 1328–1330) Mikuláš V., sám františkán^[19], a proto si prý Pisa nezasloužila, aby v ní Odorik pobýval.^[20]

Existuje mnoho záhad ohledně Odorika a jeho cest, včetně pochyb, zda vůbec byl v Číně (stejně pochyby však vyjádřili někteří badatelé i ohledně Marka Pola).^[21] Jednou z mnoha otázek je: Byl skutečně v Tibetu, který ve své zprávě zmiňuje?^[22] Důležitou součástí všech rukopisů je proto Odo-

[18] Viz *Vita* (1897). Tuto legendu zaznamenávají i některé rukopisy Odorikova cestopisu, např. London, British Library, Royal.Coll.14.C.XIII nebo Oxford, Bodleian Library, KDr612 (Digby 11), f. 44r.

[19] Mikuláš V. byl vzdoropapežem v Itálii v letech 1328–1330 za pontifikátu Jana XXII. (papežem v letech 1316–1334) v Avignonu. Byl zvolen v Římě, později přesídlil do Viterba a nakonec do Pisy.

[20] Legendu o tomto zjevení uvádějí např. *Acta Sanctorum*: „*Sed in grauem incidens morbum vidit S. Franciscum sibi in magna nube interius lucida, exterius obscura apparentem, & dicentem: Ego pro te & pro reliquis vadam, & curabo quae tu concupiscis. Induere fortitudinem & surge, reuertere ad nidulum tuum; ibi morieris: non enim haec ciuitas, quae tantopere vero restitit Pontifici, meretur te vel mortuum possidere.*“ (Avšak když v těžkou nemoc upadl, spatřil sv. Františka, jenž se mu zjevil ve velikém oblaku zevnitř zářícím, vně temném, a pravil mu: Přicházím pro tebe a ostatky a postarám se o to, co zamýšlíš. Vzmuž se a vstaň a navrať se do svého hnízdečka; tam zemřeš: neboť toto město [tj. Pisa], kteréž se tolik vpravdě protivilo papeži, si nezaslouží, aby tě vlastnilo, třeba i mrtvého.) — *Vita* (1643): 984–986.

[21] O těchto obviněních a kritikách viz podrobněji v TESTA (2008).

[22] Autoři jediného českého vydání Odorikova cestopisu v doslovu tvrdí: „*S klidem, ba lhostejně vypráví Odorik v další kapitole o výkonu, jenž neměl předchůdce – a měl mítí následovníka až po třech stech letech: neboť není znám žádný Evropan, jenž by byl před Odorikem vstoupil na půdu Tibetu. Teprve tři sta let po Oldřichovi, synu Přemyslova vojáka, pronikl do Lhasy portugalský jezuita Antonio de Andrada (1624)...*“ (GEL – KOCOUREK, překl., 1962: 114). Jedním z prvních, kdo zpochybnili Odorikovu návštěvu Tibetu, byl počátkem minulého století německý orientalista Berthold Laufer (1874–1934). — Viz LAUFER (1914).

rikovo prohlášení (*testimonium Odorici*), že to, co napsal, viděl na vlastní oči, nebo slyšel od lidí hodných víry.^[23]

Odorik je jednou z důležitých postav pro římskokatolickou církev, která ho řadí v podstatě od jeho smrti mezi světce, přestože oficiální proces svatořečení probíhá teprve v současnosti. Hlavním důvodem byly záznamy o údajných Odorikových zázracích, pořizované oficiálně již záhy po jeho smrti.^[24] Lidová víra ho učinila předmětem uctívání, obec zřídila honosný náhrobek pro uložení jeho ostatků a jeho pověst světce i cestovatele se rychle rozšířila ještě před polovinou 14. století.

Trvalo však ještě několik století, než byl Odorik oficiálně církví prohlášen za blahoslaveného. K tomu došlo roku 1755, a Odorik se tak stal prvním misionářem, který byl kanonizován, aniž by podstoupil mučednickou smrt.^[25]

Místo a datum narození

Anglický sinolog Arthur Christopher Moule (1873–1957) před devíti desetiletími napsal: „*Není nic mlhavějšího než chronologie Odorikova života a cest,*

[23] „*Ego fr. Odoricus de Foroiulii de ordine fratrum minorum testifcor et testimonium perhibeo reverendo patri fratri Guideto ministro provincie S. Anthonii, cum ab eo fuerim per obedientiam requisitus, quod hoc omnia que superius scripta sunt aut propriis oculis ego vidi aut ab hominibus fide dignis audivi... Multa etiam alia dimisi que scribi, non feci, cum ipsa quasi incredibilia apud aliquos viderentur nisi illa propriis oculis perspexissent.*“ (Já, bratr Odorik z Furlanska z Řádu menších bratří, svědčím a svědectví vydávám ctihodnému otci bratru Guidottovi, ministru provincie sv. Antonína, neboť jsem mu byl povinován poslušností, že všechno, co zde výše psáno, buď na vlastní oči jsem viděl, nebo od lidí víry hodných slyšel... Mnoho též jiného jsem opomenul a napsat nedal, neboť pro některé by to bylo neuvěřitelné, pokud by to sami na vlastní oči nezhlédli.) (Assisi, Biblioteca del Sacro Convento di San Francesco (ex Biblioteca Comunale), Ms. 343 (S. Convento 20)). Toto závěrečné prohlášení se objevuje ve většině rukopisů všech jazykových verzí, v některých ho doplňuje svědectví Guglielma da Solagna (*protestatio Guillelmi*): „*Predicta autem ego fr. Guglielmus de Solagna in scriptis redegi sicut fr. Odoricus ore proprio exprimebat an: dom. MCCCXXX de mense maii Padue in loco S. Anthonii; nec curavi de latino difficili et ornato, sed sicut ille narrabat sic ego scribebam ad hoc ut omnes facilius intelligerent que scribuntur vel dicuntur.*“ (Výše řečené jsem pak já, Guglielmo da Solagna, vydal v psané podobě tak, jak mi bratr Odorik vlastními ústy vylíčil L.P. 1330 v měsíci květnu v Padově, v konventu sv. Antonína; a nesnažil jsem se o latinu obtížnou a vyumělkovanou, neboť tak, jak mi vyprávěl, tak jsem to napsal za tím účelem, aby všichni snadno pochopili, co bylo napsáno či řečeno.) (*tamtéž*)

[24] Viz TILATTI (2004); též s. 219 této práce.

[25] SEDRAN (1993): 27.

s jedinou výjimkou, a to data jeho smrti.“^[26] Od jeho doby se toho příliš nezměnilo.

Prameny se shodují v tom, že se Odorik narodil v Pordenone, respektive v blízké vesnici Villanova (dnes součást Pordenone)^[27], ve Furlansku v severovýchodní Itálii. Dosud zde místní lidé mluví, vedle furlanštiny, vlastním dialektem benátštiny (*veneto pordenonese*). Datum Odorikova narození není z pramenů známo – jednotliví historikové ho uvádějí v rozmezí let 1265–1286:

- a) **1265–1266** Toto datum udávali někteří historikové, jako Luke Wadding, Marcellino da Civezza, Girolamo Golubovich aj.^[28] Podle nich se Odorik údajně stal mnichem v patnácti letech (1280), knězem ve dvaceti pěti (1290), na Blízký východ odešel, po vzoru sv. Františka, v jednatřiceti letech^[29] (1296) a do Číny ve čtyřiceti devíti (1314). Tato cesta – podle dobového pramene *Vita fratris Odorici de Utino* – trvala údajně šestnáct let.^[30] V roce 1330, v době jeho návratu z Číny, bylo Odorikovi tudíž šedesát pět let.
- b) **1285–1286** Toto je tradiční datum, které uvádějí někteří další autoři.^[31] V tomto případě se Odorik údajně stal františkánským řeholníkem v roce 1299, knězem roku 1308, do Číny odešel v roce 1318 (toto datum uvádějí zejména italské rukopisy) a dožil se pouhých čtyřiceti pěti let.
- c) **70. léta 13. století** Někteří autoři se přiklánějí k názoru, že se Odorik narodil v 70. letech 13. století.^[32] Již Sir Henry Yule (1820–1889),

[26] „Nothing can be more vague than the chronology of Odoric's life and travels, with the single exception of the date of his death.“ — MOULE (1921): 275.

[27] O Villanově jako Odorikově rodišti poprvé píše až v 16. století furlanský historik Jacopo Valvason di Maniago (1499–1570) v *Li successi nella Patria del Friuli* (dochovaný rukopis v Archivio di stato di Udine pochází až z 18. století). Jeho údajný rodný dům je zde dosud k vidění, v současnosti je soukromým majetkem.

[28] WADDINGUS (1733); CIVEZZA (1859); GOLUBOVICH (1919).

[29] Na podzim roku 1212 se sv. František z Assisi vydal na cestu do Sýrie, kde chtěl obracet na křesťanskou víru „Saracény“, ale bouří byl zahnán na pobřeží Dalmácie, odkud se vrátil do Ancony.

[30] *Vita* (1897).

[31] GABELLO (1639), VENNI (1761), ASQUINI (1737), DOMENICHELLI (1881), CORDIER (1891), PULLÈ (1931) aj.

[32] ANDREOSE (ed.) (2000b): 32.

skotský orientalista a vydavatel celé řady cestopisů o Orientu, polemizoval se zastánci tradičního data (viz b) a uváděl, že se Odorik narodil „asi o deset let dříve“, tedy kolem roku 1274.^[33]

- d) **1280–1285** Zdá se, že problém datování doby Odorikova narození vyřešil s odchylkou pěti let nejnovější výzkum. V létě roku 2002 byl proveden průzkum mumifikovaného těla uchovávaného v náhrobku v kapli kostela Panny Marie Karmelské v Udine, které podle tradice náleží blahoslavenému Odorikovi. Lékařsko-antropologický výzkum odhalil, že pohřbenému bylo v době smrti mezi čtyřiceti pěti a padesáti lety. Tento výzkum rovněž potvrdil, že Odorik zemřel na plicní fibrózu a na celkové vyčerpání z cest.^[34]
- e) Ještě jeden fakt svědčí ve prospěch pozdějšího data Odorikova narození. Villanova byla založena kolem roku 1278 poté, co Otakarovi žoldníci museli opustit Pordenone. Pokud se tedy Odorik

Údajný Odorikův rodný dům ve Villanově. (Převzato z YULE – CORDIER 1913).

skutečně narodil ve Villanově, nemohlo to být dříve.

[33] „Judging, however, from the effigies of Odoric on his tomb at Udine, I should have guessed the date of his birth to stand a dozen years earlier than that mentioned.“ (YULE 1866, vol. I: 5; YULE – CORDIER 1913: 8).

[34] GIUROVICH (2003); PENSA (2003); TILATTI (2004): 15.

Oldřich či Odorik?

Obě jména mají společný, neslovanský původ. Jméno *Oldřich* ^[35] vzniklo ze starohornoněmeckého *Uodalrich* ^[36], což je pozdější německý *Udalrich* a moderní *Ulrich*. Jméno *Odorik* však vzniklo ze starohornoněmeckého *Hulderich*. ^[37] Nicméně se tato dvě jména často ztotožňují (latinské podoby: *Uodalrichus*, *Udalricus*, *Odalricus*, *Odelricus*, *Odoricus*, *Ordericus*, *Odoricus* apod.). ^[38]

V záznamu Francouzské národní knihovny (*Bibliothèque nationale de France*, BnF) v Paříži se k tam uchovávanému latinskému rukopisu *Odorikova cestopisu* (sign. Lat. 2584) uvádí: „*Samotné jméno Odorik je jménem cizím v této oblasti; je importováno; blíží se jménu Ulrich ... nebo Udalric, Ulderic či Ulric, což je jméno svatého v Horním Německu, který se narodil roku 890 a zemřel roku 973, biskupa augšpurského, současníka Oty Velikého. Tak zvané přesné místo narození Odorika, Villanova, nedaleko Pordenone, má kostel, pravděpodobně ze 13. století, který je zasvěcen právě sv. Ulderikovi.*“ ^[39]

[35] I když jméno *Oldřich* zřejmě není českého původu, objevuje se u nás již záhy. Připomeňme přemyslovské panovníky – českého knížete Oldřicha (vládl 1012–1033 a 1034) či moravského údělného knížete Oldřicha Brněnského (vládl 1092–1113).

[36] První složka jména *ôd(al)* znamená „dědičný statek“, druhá část je *rihhi* „bohatý“. Význam je tedy „vládce (bohatý) dědičným statkem“. Jméno se objevuje již v 9./10. století: *Othilricus* (kolem 836), *Odelric* (kolem 1154), *Ulich* (kolem 1358), *Ulrich* (kolem 1410).

[37] První složka jména *hulþa* znamená „milosrdný, dobrotivý“, druhá část je *rihhi* „bohatý“. Význam je tedy „bohatý milosrdností, dobrotou“. Jméno je známo například v italských podobách *Ulderico*, *Olderico*. — K oběma jménům viz např. BURGIO, Alfonso. *Dizionario dei nomi propri di persona*. Roma: Hermes Edizioni, 1992: 338.

[38] Je zajímavé, že *Odorico* se v Itálii vyskytuje rovněž jako příjmení – největší koncentrace výskytu v současnosti je právě ve Furlansku.

[39] „*Le nom même d'Odoric est un nom étranger à la région; il est importé; il se rapproche d'Ulrich ... ou d'Udalric, Ulderic ou Ulric, nom d'un saint de la Haute Allemagne, né en 890, et mort en 973, évêque d'Augsbourg, contemporain d'Othon le Grand. Le lieu soi-disant exact de la naissance d'Odoric, Villanova, près de Pordenone, a justement une église, probablement du XIIIe siècle, sous le vocable de S. Ulderico.*“ (reprodukce záznamu viz GEL – KOCOUREK 1962: mezi 96 a 97). Nicméně řada autorů uvádí, že jméno *Odorik* v různých jeho variantách (*Udalric*, *Vodaric* apod.) bylo běžným jménem v této oblasti, vyskytuje se často na starých furlanských seznamech a měli ho například akvilejší patriarchové a korutanští vévodové ve 12.–13. století.

Abychom však předešli nedorozuměním, budeme našeho mnicha-cestovatele nadále nazývat Odorikem, jménem běžným ve Furlansku.^[40] Ostatně ani autoři českého překladu Odorikova cestopisu v otázce jeho jména neměli jasno – občas píše o Oldřichovi (zejména když chtějí zdůraznit jeho příslušnost k „českému národu“), častěji však o Odorikovi.^[41]

V pramenech se Odorik objevuje nejčastěji s přídomkem „z Furlanska“, někdy „z Pordenone“, popřípadě s oběma^[42], podle místa narození, často ve zkomolené podobě, ale někdy též „z Udine“^[43], podle místa úmrtí.^[44] Františkánský kronikář Bartoloměj z Pisy (před 1338–asi 1401), ho nazývá „Ludovicus Odoricus“.^[45] Je možné, že první jméno dostal při křtu

[40] Několik Odoriků – současníků „našeho Odorika“ – známe z dobových dokumentů přímo z Pordenone, Udine i Akvileie (viz např. TILATTI 2004: 20–21). Jedním z místních svatých je také sv. Odorik (*Sant’Odorico*, *San Odorico*).

[41] Viz GEL – KOCOUREK (1962, 1998).

[42] Např. *Odoricus de Foro Julij* (H.IX (Metr. Kapituly H.9), Archiv Pražského hradu, Knihovna metropolitní kapituly), *Odoricus foro Iuliensis* (Ccl.1066 (S. Marie Neuburga Claustrali), Stiftsbibliothek, Klosterneuburg), *Oderigo de Frioli* (It.12496 (VI.585) (Philipps.8268) (Evans) (Guilford-Heber.1165), Biblioteca Nazionale Mariana, Benátky), *Hodorigho di Frigoli* (Ms. 2212 (Zoppino-Bracesco) (Rossi), Biblioteca Angelica, Řím), *Odorigo de Forioli* (Vaticano.5256.a, Biblioteca Apostolica Vaticana), *Odric (Audric) de fore iulii* (F.Fr.2810 (Rés.8392) (Bourgogne) (Berry.116 a 198), Bibliothèque Nationale de France, Paříž), *Odoricus de foro iulij de Portu Naonis* (II. IV.277 (Magliabechi.XXII.20) (Strozzi.362), Biblioteca Nazionale Centrale, Florencie), *B. Frate Odorico di Porto Maggiore del friuli* (Ms. 64 «Portolano delle Isole Egee», Archivio Ansaldo, Neapol) apod.

[43] Např. *b. Odoricus de Utino* (S.Ant.Conf.B.226.I (17), Archivio di Stato, Padova), *Odoricho da Udene de Feriolo* (Ms. 488 (S.Francesco.E. I. 10), Biblioteca Comunale, Mantova), *beato Udorico da Utine* (It.5881 (VI.208) (Morelli.14), Biblioteca Nazionale Mariana, Benátky) apod.

[44] Pontico Virunio ho v prvním tištěném vydání (1513) Odorikova cestopisu uvádí dokonce pod dvěma různými jmény: (kap. 2) „*Odorico de porto maggiore* [= Porto Naone, tj. Pordenone] *de friuli, della prouidentia de padua* [= provincia di S. Antonio]“; (kap. 31) „*Odorico, facto del ordine de gli frati minori de Friol et dela casa del ponte maore* [= Porto Naone] *de Ciuidale de belone* [= Belluno]“. V druhém případě se jedná o Viruniovu interpolaci, či dokonce falzifikaci, činící z Odorika jeho krajana. — Viz VIRUNIUS (1513): ff. 3v a 23v; MONACO – TESTA (eds.) (1986): 49 a 127.

[45] „...*Frater Ludouicus Odoricus suis virtutibus in Patriarchatu Aquilegiensi canonizatus, qui quasi totum orbem perambulauit praedicando & informando.*“ (...Bratr Ludvík Odorik, pro své ctnosti kanonizovaný v patriarchátu akvilejském, jenž procestoval téměř celý svět, aby kázal a sbíral informace.) (PISANUS 1510: f. cxxiii) Cit. podle AS (1643): 984, odst. 3. Srv. též YULE (1866), vol. I: 4, pozn. 1; YULE – CORDIER (1913): 7, pozn. 1. Jako „B[eatus]. Ludovicus Odoricus oder Ordericus“ ho uvádí i VHL (1869): 935.

a po vstupu do kláštera přijal jméno sv. Ulderika, v jehož kostele ve Villanově^[46] byl snad křtěn.

Snad nejstarším archivním dokladem o Odorikovi z Pordenone je notářský zápis z 9. února 1296, kde je zmíněn *Odorlicus puer fratrum Minorum* (Odorik, chlapec [z Řádu] menších bratří).^[47] Byl to snad „náš“ Odorik? V té době by mu mohlo být mezi jedenácti a šestnácti lety. O dvacet let později, 12. května 1316, je *frater Odorlicus de Portunahonis* jmenován mezi furlanskými kleriky účastnými při volbě prokurátora a nuncia Guida da Manzano^[48] v Cividale.^[49] V jiném dokladu, notářském zápise z 24. března 1317 sepsaném notářem Simonem (Simuttem) Simonuttim da Gemona v Castelporpettu (též Castello Porpetto, dnešní Castello, jižně od Udine), vystupuje jako svědek jistý *frater Odorlicus de Portunaonis* (bratr Odor[li]k z Pordenone).^[50] Protože však jméno Odorik bylo i v Pordenone zřejmě již v té době běžné, je také možné, že zmiňovaný svědek byl pouze současníkem „našeho“ Odorika.

[46] Dnešní farní kostel sv. Ulderika (Odorika) ve Villanově (*Chiesa Parrocchiale di Sant' Ulderico di Villanova*).

[47] Příslušný dokument se nachází ve Státním archivu (*Archivio di Stato*) v Udine (ASU, NA, b. 2220, vacchetta 7, f. 22^v). Cit. v: TILATTI (2004): 6.

[48] O něm viz GIANNI (2001): 239-263.

[49] TILATTI (2004): 19-20.

[50] ASU, NA, b. 4678, vacchetta n. 3 (1317), notaio Simone Simonutti, f. 10^v). — Přepsaný text viz TILATTI (2004): 18; viz též TUCCI (1976): 663, pozn. 88 (reprodukce dokumentu viz obr. 191); PERUSINI (1953): 92-93; MONACO (1990): 24, pozn. 6; ANDREOSE (2000): 31, pozn. 61.

Otázka „národnosti“

Skoupé historické prameny uvádějí, že Odorik byl synem jednoho z žoldnéřů českého krále Přemysla Otakara II. (vládl 1253–1278), kteří byli posádkou právě v Pordenone. Například korutanský historik Jan z Viktrinku (mezi 1270 a 1280–1347)^[51], dobře obeznámený s dějinami Akvilejského patriarchátu, kam Pordenone náleželo, ve své kronice *Liber certarum historiarum* (Kniha jistých [= nesporných] historických událostí) uváděl, že Odorik pocházel „ze zůstavších potomků těch, jež druhdy král Otakar při [městě] Pordenone k obraně určil.“^[52] Na jiném místě Jan z Viktrinku uvádí, že Otakarovo vojsko tvořili Češi.^[53]

Kdo byli oni „zůstavší potomci“? Tuto informaci poněkud konkretizuje anonymní lubenský^[54] kronikář (*Anonymus Leobensis*) konstatacím, že Odorikův otec byl „nájemný voják Otakara, krále českého“

[51] Jan z Viktrinku je všeobecně uznávaným historikem středověkých Korutan a přilehlých území. Pocházel z Lotrinska na severovýchodě dnešní Francie. V letech 1307–1345/1347 byl opatem cisterciáckého kláštera ve Viktrinku u Klagenfurtu (Celovce) v Korutanech v dnešním Rakousku, pak kaplanem a důvěrníkem vévody Jindřicha Korutanského (vládl 1295–1335) a jeho nástupce, vévody Albrechta II. Rakouského (vládl 1335–1358). Působil rovněž ve službách Betrama (1258–1350), akvilejského patriarchy. Jako důvěrník panovníků měl přístup k jejich tajným archivům, z nichž i z jednání na panovnických dvorech nabyval důležité poznatky. Z těch pak sestavil kroniku *Liber certarum historiarum* (Kniha jistých [= nesporných] historických událostí), která v původní podobě (rukopis v Mnichově) zahrnovala dějiny Rakous a Korutan v letech 1231–1341. V roce 1342 ji doplnil na dějiny celé říše, počínající rokem 1217. Nová verze z roku 1343 již zahrnovala i období dynastie Karlovců. Tato verze se nám dochovala až v pozdější *Kronice lubenského anonyma*.

[52] „Hoc tempore frater quidam Ulricus nomine, de reliquiis seminis eorum, quos olim rex Ottakarus apud Portum-Naonis ad custodiam deputavit, ordinis Minorum, qui longo tempore ad propagacionem fidei exulaverat in partibus transmarinis, rediens mirabilia retulit.“ (Toho času bratr jistý jménem Odorik, ze zůstavších potomků těch, jež druhdy král Otakar při [městě] Pordenone k obraně určil, Řádu menších [bratří], jenž dlouhou dobu k šíření víry v krajích zámořských prodléval, vrátiv se o podivuhodnostech vyprávěl.) — SCHNEIDER (ed.) (1910b): 113.

[53] „Et transiens canales, Forum-Julii lustrans, Bohemorum animos, qui eum comitabantur, traxit altitudo moncium in stuporem arbitrancium se Romanos limites attigisse.“ (A když [Otakar] překročil průplavy při tažení Furlanskem, mysl Čechů, kteří ho doprovázeli, udivovala výška hor a chybně se domnívali, že [ony hory] vytyčují hranice Římské říše.) — SCHNEIDER (ed.) (1910a): 209.

[54] Lubno (německy *Leoben*) je okresní město ve Štýrsku v dnešním Rakousku; jedno z nejstarších štýrských měst. Připomíná se již v 9. století jako Liubena.

(*mercenarius Ottacari, regis Bohemiae*).^[55] Přemysl Otakar II. se stal pánem Pordenone na přelomu let 1269 a 1270^[56].

Až na jediný rukopis (Bibliothèque Nationale de France, Lat. 2584) se žádný jiný z dochovaných rukopisů o Odorikově „češství“ nezmiňuje. Označení „Odorik Český“ (*Odoricus Boemus*) se vyskytuje pouze v titulu (*Descriptio orientaliū partium fratris Odorici Boemi de foro Julii provincie Sancti Antonii*) a v závěrečné kapitole (*explicit*), kde je uvedeno „Já bratr Odorik Český z Furlanska, provincie svatého Antonína...“.^[57] Podíváme-li se však na text oné pasáže pozorněji, velmi snadno zjistíme, že ono „Boemus“ je doplněno později, pravděpodobně na razuře původního textu.^[58] Z rukopisů vyplývá, že Odorik se rozhodně sám za Čecha nikde neoznačil. Přesto řada autorů, Yulem a Cordierem počínaje, z tohoto jediného „důkazu“ vyčetla, že Odorik byl Čech.^[59] Nicméně o jistém vztahu Odorika k Čechám může svědčit i fakt, že nejméně tři latinské verze rukopisu jeho cestopisu vznikly v Praze.

Jméno Odorikova otce neznáme, ani si nejsme jisti jeho „národností“. Až poměrně pozdní tradice uvádí, že Odorik pocházel z rodiny *Mattiussi*^[60], původem z Pordenone. Sám Odorik příjmení *Mattiussi* však nepoužíval a neobjevuje se ani v dobových dokumentech. Až o několik století později se *Mattiussiové* z Villanovy začali považovat za jeho potomky.^[61] Italští autoři uvádějí, že se jedná o příjmení typicky furlanské (*un cognome tipicamente*

[55] *Chronicon Anonymi Leobienensis*, publikována v Hieronymus Pez: *Scriptores rerum Austriacarum veteres ac genui*, I. Leipzig 1721: 751-966.

[56] To je také datum *post quem* pro stanovení narození Odorika.

[57] „*Ego frater Odoricus Boemus de foro Julii provincie sancti Antonii...*“ — Rukopis v Bibliothèque Nationale de France, sign. Lat. 2584, f. 126v.

[58] Viz např. reprodukce (f. 118 a 126) v GEL – KOCOUREK (1998): za s. 176. Srv. též TILATTI (2004): 15. Henri Cordier, obráncé Odorikova „češství“, však naopak tuto skutečnost bere za důkaz toho, že písař Odorika považoval za Čecha. — YULE – CORDIER (1913): 5-6, pozn. 2.

[59] Např. YULE (1866), Vol. I.; CORDIER (1891); HARTIG (1908); YULE – CORDIER (1913). *Catholic Encyclopedia* přímo uvádí, že Odorik pocházel „z české rodiny jménem *Mattiussi*“ (*of a Czech family named Mattiussi*). — HARTIG (1908).

[60] Viz například již zmíněný záznam Bibliothèque Nationale de France v Paříži k rukopisu sign. Lat. 2584: „*Příjmení Odorikovo bylo Mattiussi.*“ (*Le nom de famille d'Odoric était Mattiussi.*) — Srv. reprodukci v GEL – KOCOUREK (1962): mezi 96 a 97.

[61] Například na počátku 16. století vystupuje Odorico Mattiussi, tehdy *podestà* Villanovy, mezi signatáři jisté smlouvy z 10. září 1514. — GIORDANI (1930): 11.

friulano^[62], které snad může být překladem českého (či slovinského) příjmení (snad tedy *Odorik Matúšiw?* nebo slovincky *Odorik Matjuc?*).^[63]

Jisté je, že Odorik pocházel z etnicky různorodého prostředí na úpatí Karnských Alp a okraji Furlanské nížiny. Tudy procházela hlavní spojovací cesta mezi benátským územím a oblastmi severně od Alp. Protože se Odorikova etnická příslušnost nedá jednoznačně určit, je jeho „národní příslušnost“ – jako u málokoho – předmětem různých spekulací. Někteří rakouští autoři ho považují za Rakušana^[64], slovinští autoři za Slovince^[65].

Historické souvislosti

S Odorikovým životem jsou spojena, jak jsme si již ukázali, zejména dvě furlanská města – Pordenone a Udine. V Pordenone (nebo blízké Villanově) se narodil a v Udine vstoupil do františkánského řádu a také tam zemřel.

Furlansko (ve středověku latinsky *Forum Iulii*^[66]), je historická krajina v severovýchodní Itálii kolem Udine. Dnes tvoří větší část autonomního kraje Furlansko-Julské Benátsko. Několik obcí je součástí kraje Veneto (Benátsko). Historicky zasahovalo i do přilehlé oblasti dnešního Slovinska a oblasti kolem korutanského Villachu. Současné Furlansko zahrnuje provincie Gorice, Udine a Pordenone a část dvou provincií z kraje Benátsko:

[62] To se zdají potvrzovat i statistické údaje o výskytu tohoto příjmení v Itálii (podle vyhledávání na serveru *L'Italia dei cognomi*, <http://gens.labo.net/it/cognomi/genera.html>). Příjmení Mattiussi se v současnosti vyskytuje ve 124 obcích, jeho varianty Mattiuzzi v 81 obcích, Mattiuz v 61 obcích – a největší koncentrace je vždy ve Furlansku. Podle genealogů se jméno poprvé objevilo ve 12. století v oblasti Abruzzi, což je však ve střední Itálii.

[63] K tomu viz např. PULLÈ (ed.) (1931); též ANDREOSE (ed.) (2000): 33; GRUDEN (1905): 355. S příjmením Mattiussi (*Matthiussi*) byl Odorik i blahořečen. — Viz *Decretum* (1755). V Itálii a italským autorům je běžně znám jako Odorico Mattiussi (či Mattiuzzi), popřípadě jako Odorico Mattiussi da Pordenone, Beato Odorico Mattiussi da Udine apod.

[64] Např. FEIGL (1996); PAND (1999).

[65] Např. GRUDEN (1905); ZORE (1917). K Odorikově slovinské „národnosti“ viz též KOLAR (2010): 39-46.

[66] *Forum Iulii* (pojmenováno podle zakladatele Gaia Iulia Caesara) byl původně latinský název dnešního města Cividale del Friuli u slovinských hranic, někdejšího centra Furlanského vévodství, později sídla akvilejských patriarchů. Po něm pak byla latinsky pojmenována celá oblast.

někdejší (do roku 1923) Mandamento di Portogruaro^[67] z provincie Benátky a obci Sappada z provincie Belluno.

Kromě Udine, které je dnes správním střediskem stejnojmenné provincie a ve středověku bylo hlavním městem Akvilejského patriarchátu, jsou zde i další významná města: Pordenone, Spilimbergo, Gorice, Sacile, Latisana, San Daniele del Friuli, Codroipo, Cervignano del Friuli, Cividale del Friuli, Gemona del Friuli, Monfalcone, Tolmezzo.

Furlansko je oblastí, kde se od starověku střetávaly různé kultury a národy. Pozůstatkem toho je i dnešní mnohojazyčnost. Jedním z hlavních jazyků Furlanska je furlanština, románský jazyk blízký ladinštině a švýcarské rétorománštině. Dnes je jedním z úředních jazyků autonomního kraje Furlansko-Julské Benátsko. Tuto skutečnost velmi brzy odhalí návštěvník Udine a jeho okolí z důsledně dvojjazyčných názvů italsko-furlanských.

V oblasti blíže k slovinským hranicím žije slovinská menšina, což se projevuje i v slovinských názvech měst, například: Tarvisio (*Trbiž*), Malborghetto (*Naborjet*), Pontebba (*Tablja*), Gorizia (*Gorica*)^[68], a Udine (*Videm*). První slovanští obyvatelé do Furlanska přicházeli pravděpodobně již v 10. století z tehdy převážně slovanských Korutan.^[69] Východní část dnešní provincie Udine se slovinským obyvatelstvem byla k Itálii připojena v roce 1866. Tato historická oblast mezi městy Cividale del Friuli (*Čedad*), Tarcento (*Čenta*) a Gemona (*Humin*) je dodnes označována (zejména slovinskými autory) jako Benátské Slovinsko.^[70]

V severovýchodním Furlansku, zejména ve Val Canale (především v oblasti Tarvisia/*Tarvis* a Pontebby/*Pontafel*), žijí německojazyčné komunity mluvící vedle standardní němčiny i hornoněmeckými dialekty (zejména cimberštinou^[71]).

^[67] Tato historická administrativní jednotka zahrnovala obce Annone Veneto, Caorle, Cinto Caomaggiore, Concordia Sagittaria, Fossalta di Portogruaro, Gruaro, Portogruaro, Pramaggiore, San Michele al Tagliamento, San Stino di Livenza a Teglio Veneto. V těchto obcích na území dnešního Benátska se dosud mluví furlansky. — Viz *Delibera del Consiglio Provinciale di Venezia* del 21. 12. 2006, n. 120.

^[68] Na slovinské straně je Nova Gorica, město založené roku 1947 poté, co tato část Furlanska připadla Slovinsku (respektive tehdejší Jugoslávii).

^[69] Korutany byly osídleny Slovyany (předky dnešních Slovinců) již v 6. století, kteří zde v letech 658–828 dokonce vytvořili samostatný stát Karantanie. Dodnes v Korutanech žije slovinská menšina.

^[70] Viz např. KOLAR (2010): 40.

^[71] Cimberština je dialektem hornoněmecké bavorštiny. Nejstarší doklad o stěhování Cimberů do severní Itálie je z doby kolem roku 1050.

Sochařská a malířská výzdoba langobardského chrámu v Cividale del Friuli.

foto © Vladimír Liščák

Socha Gaia Iulia Caesar, zakladatele Fora Iulii před Palazzo comunale v Cividale del Friuli.
foto © Vladimír Liščák

V Pordenone a dalších místech západního Furlanska je vedle furlanštiny rozšířena i benátština, jazyk, který přes svou starobylost dosud nezískal statut úředního jazyka.^[72] V benátštině vznikla ve středověku bohatá literatura, část italských rukopisů Odorikova cestopisu je napsána rovněž v benátštině. V provincii Gorice je rozšířen bisiačský dialekt benátštiny, který je ovlivněn furlanštinou a dalšími okolními jazyky. Starší obyvatelé Udine stále ještě mluví benátsko-udinským dialektem, který pochází z doby, kdy Udine bylo ovládáno Benátskou republikou. Tento dialekt představuje přechodnou formu mezi benátštinou a furlanštinou^[73], stejně jako pordenonská benátština (*veneto pordenonese*) v oblasti Pordenone.

Nevíme, jakým jazykem mluvil Odorik, i když překladatelé jeho cestopisu do češtiny, František Gel (1901–1972) a Rostislav Kocourek (1903–1978), zcela samozřejmě předpokládali, že mluvil furlansky (přičemž z neznalosti zaměňují furlanštinu za rétorománštinu): „... *stařec mluvil nejen latinsky ale i rétorománsky (sic!), řeči těch několika starých místních lidí, kteří měli za matku nebo babičku Furlanku (sic!), ale za otce nebo děda měli vojáka slavného kdysi krále dálných Čech.*“^[74]

V Odorikově době bylo Furlansko součástí Akvilejského patriarchátu.^[75] Ten byl poprvé doložen ve 4. století, kdy do jeho správního obvodu patřily Benátsko, Noricum a Panonie, římské provincie v dnešní severovýchodní Itálii, Rakousku a Maďarsku. V 6. století, po vpádu Langobarďů, se od Akvilejského patriarchátu oddělil patriarchát s centrem v Gradu (od 15. století v Benátkách). Původní Akvilejský patriarchát přenesl své sídlo nejdříve do Cormons, poté do Cividale a v roce 1238 do Udine. Patriarchové postupně získali s podporou Karlovců a římských císařů rozsáhlá léna a majetky v oblasti Furlanska, Istrije a Kraňska.

Významným datem středověkých furlanských dějin je 3. duben 1077, kdy císař Jindřich IV. udělil akvilejskému patriarchovi Sigewardovi z Beilsteinu (vládl 1068–1077) za jeho věrnost císařské moci území někdejšího Furlanského hrabství lénem s vévodským titulem. Byl tak založen církevně-světský stát, známý od té doby pod jménem *Patria del Friuli* (furlansky

[72] Jako jazyk je benátština uznávána pouze v Benátsku (Veneto) a přilehlé oblasti, z hlediska italského státu se však jedná pouze o dialekt. — Viz *Legge Regionale* n.8 del 13 aprile 2007 – BUR del Veneto n. 37 del 17/04/2007, Art. 2.

[73] VICARIO (2005).

[74] GEL – KOCOUREK (překl.) (1962): 81.

[75] K dějinám Akvilejského patriarchátu viz např. BUORA (1992).

Patrie dal Friùl) tedy volně přeloženo „Furlanská domovina“. Tento státní útvar v různých historických dobách zahrnoval i Terst, Istrii, Korutany, Štýrsko a historickou horskou oblast Cadore v nejsevernější části dnešní provincie Belluno. Roku 1420 se téměř celé území Furlanska stalo součástí Benátské republiky. V roce 1421 východní část získal Zikmund Lucemburský (císařem 1433–1437), a stala se tak základem pozdějšího habsburského panství.^[76]

Pordenone, předpokládané Odorikovo rodiště, je položeno uprostřed nížiny mezi řekami Livenza a Tagliamento, která je od severu chráněna Karnskými Alpami. Od 12. století se rozvíjelo jako říční přístav na řece Noncello (latinsky *Naona* – odtud získalo latinské jméno *Portus Naonis*, „Přístav na řece Naoně“), krátké, avšak na vodu bohaté řece. Rozkvět obce jí roku 1314 přinesl povýšení na město.

Ve starověku bylo Pordenone uprostřed římské provincie Iulia Concordia, pozdější diecéze, které zabírala přibližně území dnešní provincie Pordenone. Jejím centrem byla dnešní Concordia Sagittaria.^[77] Celé starodávné concordské území (*agro concordiese*) se stalo součástí *Patria del Friuli*, státu akvilejských patriarchů. Výjimkou byl *Corpus separatum*, rozsáhlá oblast, zahrnující centra jako Cordenons, San Quirino a Pordenone, rozkládající se až k řece Fiume. Toto území bylo v majetku záalpských panovníků. V 11. a 12. století se zde střídali rakouští, korutanští a štýrští vévodové a markrabata, pouze malé území kolem hradu Torre, asi 3 km severně od centra Pordenone, patřilo akvilejským patriarchům.^[78]

Pro nás je důležité, že jedním z pánů Pordenone byl po určité době český král Přemysl Otakar II. (též Přemysl II. Otakar, vládl 1253–1278). Pánem Pordenone se stal roku 1252 z titulu rakouského markraběte^[79] – oblast do té doby patřila rakouským Babenberkům. Ve skutečnosti však v té době (nejméně do roku 1257) ve městě vládl a rozhodoval Meinhard III. (1194–1258), hrabě gorický, istrijský a tyrolský. Skutečným pánem Pordenone se Přemy-

[76] Později následovala série válek mezi Benátkami a habsburskou monarchií. Vídeňský kongres v roce 1815 nakonec Furlansko přiřkl Rakousku jako součást rakouské Lombardie a území se stalo součástí Lombardsko-benátského království.

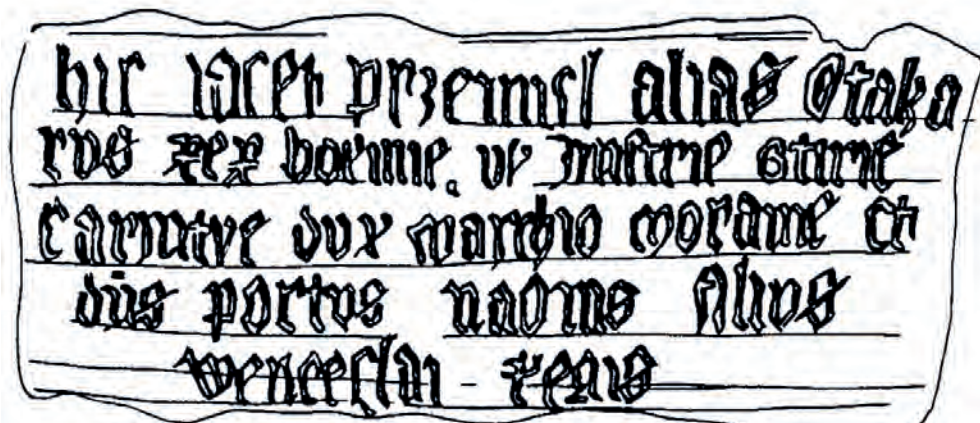
[77] Concordia, dnešní Concordia Sagittaria, je obec v provincii Benátky, první sídlo diecéze, založené již ve 4. století. Teprve roku 1425 se novým sídlem stalo Portogruaro.

[78] STIVAL (2002): 8-9.

[79] Za rakouského markraběte si Přemysla Otakara II. zvolila rakouská šlechta v roce 1251; svůj nárok na Rakousy a Štýrsko podpořil sňatkem s Markétou (roku 1252), sestrou posledního vévody z rodu Babenberků Fridricha II.

sl Otakar II. stal až roku 1270^[80], což se projevilo i v jeho panovníckém titulu, který v letech 1270–1276 zněl: *Otakarus* (popřípadě *Ottokarus*, *Othakarus*, *Ottakarus*, *Otokarus* apod.) *dei gratia Boemie rex, dux Austrie, Styrie et Karinthie, marchioque Morauie, dominus Carniole, Marchie, Egre et Portus Naonis* (Otakar, z Boží milosti král český, vévoda rakouský, štýrský a korutanský, markrabě moravský, pán Kraňska, Marky^[81], Chebu a Pordenone).^[82]

Přemysl Otakar II. si do Pordenone přivedl vlastní posádku, kterou tvořili žoldnéři zřejmě nejen z Čech.^[83] Po jeho smrti roku 1278 byli nuceni opustit pordenonský hrad a pravděpodobně založili novou obec Villano-

Olovená destička z hrobky Přemysla Otakara II. s uvedením titulu „pán Pordenone“.
(BRAVERMANOVÁ – LUTOVSKÝ 2001: 174)

- [80] Nicméně v letech 1270–1272 Pordenone dočasně dobyl jeho bratranec Filip ze Sponheimu († 1279), tehdy akvilejský patriarcha (1269–1271).
- [81] Markou je zde míněna Marka vindická (*feudum in Marchia*, *Windische Mark*, „slovanská marka“) na pomezí Kraňska a Chorvatska, v dnešním Slovinsku (oblast Dolenjska, Dolní Kraňsko).
- [82] Tuto skutečnost odráží i nápis na olovené destičce, která byla vložena do truhlice s pozůstatky krále při jejich přenosu do hrobky v katedrále sv. Víta na Pražském hradě roku 1373: *HIC IACET PRZEMISL, ALIAS OTAKARUS REX BOHEMIE ET AUSTRIE, STIRIE, CARINTHIE DUX, MARCHIO MORAVIE ET DOMINUS PORTUS NAONIS FILIUS WENCESLAI REGIS* (Zde spočívá Přemysl, jinak Otakar, král český a vévoda rakouský, štýrský, korutanský, markrabě moravský a pán Pordenone, syn krále Václava). — BRAVERMANOVÁ – LUTOVSKÝ (2001): 174.
- [83] Někteří slovinští autoři předpokládají, že v ní mohli být i Slovinci: „*In neki družine te posadke, ki je bila ali češka ali pa slovenska, je bil rojen leta 1286 blaženi Odorik.*“ (A jisté rodině té posádky, jež byla buď česká nebo i slovinská, se roku 1286 narodil blahoslavený Odorik.) — ZORE (1917): 108.

vu. Zde se pak podle tradice jednomu z nich narodil Odorik.^[84] O založení Villanovy cizinci napovídá i fakt, že místní kostel byl zasvěcen sv. Ulderikovi (Ulrichovi), augšpurskému biskupovi, který nepatřil mezi světce rakouského domu, nového pána oblasti.

V roce 1282 se Pordenone a jeho okolí (*Corpus separatum*) stalo osobním majetkem rakouských vévodů z rodu Habsburků a zůstalo v jejich držení až do roku 1508, kdy se stalo součástí Benátské republiky. Územně tak tvořilo enklávu Rakouského vévodství v Akvilejském patriarchátu.

Umístění Akvilejského patriarchátu na přelomu 13. a 14. století.

[84] STIVAL (2002): 9. Srv. rovněž text na s. 116-118.

Bl. Odorik z Pordenone. Oltářní obraz v kostele Panny Marie Karmelské, Udine.

Autor: Francesco Grillo, 18. století.

foto © Vladimír Liščák

Řád menších bratří čili františkáni

Zakladatelem františkánského řádu byl sv. František z Assisi (1182–1226), mimořádná osobnost církevních dějin.^[1] Sv. František nezamýšlel založit řád, ale jen bratrstvo (*fraternitas*), jehož členové vedli život *in via* (tj. na cestě, putující). Kázat proto mohli kdekoli a pracovali výhradně za naturálie potřebné k životu.

Sv. František z Assisi postupně založil tři duchovní řády: Řád menších bratří (*Ordo Fratrum Minorum*, OFM, františkáni), Řád svaté Kláry (*Ordo Sanctæ Claræ*, OSC, klarisky) a tzv. třetí, sekulární řád (terciáti, *Ordo Franciscanus sæcularis*, OFS, SFŘ). Svě stoupence zavázal řeholními pravidly ke službě bližním a církvi v chudobě a pokání. Souhlas s touto činností vyslovil roku 1209 Inocenc III. (papežem 1198–1216) a František z Assisi získal postavení generála řádu (*minister generalis*) – vedení se vzdal v roce 1220.^[2]

Oficiálně byl však Řád menších bratří (první řád sv. Františka) potvrzen teprve Honoriem III. (papežem 1216–1227) v roce 1223, neboť radikální požadavky chudoby se jevily církevním hodnostářům jako přehnané a sporné. Bratři vyzývali po celé Itálii k prostotě, víře a pokání. Odmítali jakékoli vlastnictví majetku, učenost i církevní úřady, jen několik z nich mělo církevní svěcení (sám František nikdy vysvěcen na kněze nebyl).

Ještě za Františkova života proniklo františkánské hnutí za Alpy a kolem roku 1230 se františkáni objevují i v Českých zemích. Formálně jednotný Řád menších bratří zůstával *de facto* od svého počátku vnitřně rozdělen

---

[1] František z Assisi je mimo jiné autorem jednoho z prvních významných děl v italské literatuře, *Písně tvorstva* (*Cantico delle creature*), známého též pod názvem *Píseň o bratru Slunci* (*Cantico di Frate Sole*). Hymnus je psán v umbrijském dialektu rytmičkou prózou, bohatou na rýmy a asonance, a světec v něm chválí Boha (od něhož pochází veškeré dobro) za vše, co stvořil. Významný cyklus fresek v bazilice sv. Františka v Assisi a v kapli Bardiů ve Florencii pochází od Giotta. František byl svatořečen již dva roky po své smrti, roku 1228.

[2] O sv. Františkovi z Assisi a františkánských řádech viz např. LE GOFF (2004); HLAVÁČEK (2004): 4; BUBEN (2006): 131 a další (*Minorité*), 227 a další (*Františkáni*); VLČEK (1997): 120, 143; *Katalog* (2010).

v otázce přísného dodržování řehole sv. Františka a pojmání chudoby. Již během 14. století se řád začal vzdalovat původnímu charismatu františkánské chudoby, což mělo za následek vznik reformního hnutí františkánské observance. To se pokoušelo *regulam sancti Francisci sine glosa observare*, tj. zachovávat řeholi sv. Františka bez pozdějších papežských koncesí a interpretací. Dalším hnutím uvnitř františkánského řádu bylo hnutí spirituálů, posléze prohlášených za kacíře pro jejich hlásání absolutní nemajetnosti a vystupování proti bohatství řádu.^[3]

Nevíme, nakolik se tyto rozpory projevovaly v okolí Odorika: zdá se, že provincie sv. Antonína se o tyto otázky zajímala málo. Bratři zde pravděpodobně byli jednotni v hledání náboženského zdokonalení, jež bylo ponecháno na svobodné vůli a odpovědnosti jednotlivců. Alespoň tak to vyplývá z rukopisů Odorikova cestopisu, kde se uvedené vnitřní polemiky Řádu neobjevují.

Ve druhé polovině 13. století byl františkánský řád v plném rozmachu. Františkáni byli přítomni v Evropě i na Blízkém východě (antická *Siria*) a z jedenácti provincií v roce 1217 se rozrostl na padesát jedna v roce 1282. K nim je třeba připočítat deset vikarií (z nich dvě v „Tatarsku“^[4] a jedna v Číně).^[5] Provincie a vikarie byly rozděleny na kustodie (175 v roce 1282) s celkovým počtem 1 271 až 1 583 konventů. Počet řeholníků v roce 1260 čítal kolem 35 000.^[6]

Františkáni ve Furlansku

Františkánský řád čili Řád menších bratří, do něhož se mladý Odorik rozhodl vstoupit, měl již na počátku 13. století v severní Itálii významné postavení. Pravděpodobně i díky tomu zde začal působit původem portugal-

[3] Řád, jenž se dnes označuje jako františkánský, navazuje právě na hnutí observance (*Ordo Minorum de observantia reformatorum Conventualium*, *Ordo fratrum minorum regularis observantiae* apod., OFM), zatímco umírnění konventuálové položili základ dnešním minoritům (*Ordo Fratrum Minorum Conventualium*, OFMConv.). — LE GOFF (2004); HLAVÁČEK (2004): 4; BUBEN (2006): 131 a další (*Minorité*), 227 a další (*Františkáni*); VLČEK (1997): 120, 143; *Katalog* (2010).

[4] Jako „Tatarsko“ (latinsky *Tataria* nebo *Tartaria*) nebo „Velké Tatarsko“ (latinsky *Tataria Magna* nebo *Tartaria Magna*) se ve středověku v Evropě označovala Mongolská říše. Toto geograficko-politické označení se udrželo až do 18. století (srv. např. heslo „Tartary“, in: *Encyclopedia Britannica*, Vol. III. Edinburgh, 1771: 887.).

[5] O rozdělení Mongolské říše na vikarie a kustodie viz podrobněji na s. 69.

[6] IRIARTE (1982): 61-139.

ský františkán sv. Antonín z Padovy (též sv. Antonín Paduánský, 1195–1231). V roce 1227 se stal představeným františkánů (*superiore*) celé severní Itálie se sídlem v Padově.^[7]

V roce 1239 byla původně jediná církevní provincie, Padovská provincie (*provincia Paduana*), v severní Itálii rozdělena na čtyři provincie. Ta, která zahrnovala tzv. Trojí Benátsko (dnešní kraje Benátsko, Tridentsko-Horní Adiže a Furlansko-Julské Benátsko) a byla spjatá s životem Odorika z Pordenone, vešla do dějin jako provincie sv. Antonína v Treviské marce (*provincia Sancti Antonii in marchia Trevisana*). Pod tímto jménem se také často objevuje v Odorikově cestopisu.

První františkánské kláštery začaly ve Furlansku vznikat již na počátku 13. století. Nejstarší byly kláštery v Gorici a Gemoně. Klášter v Cividale byl postaven před rokem 1238, v Udine v roce 1259, v Portogruaru se objevil roku 1281. V oblasti Pordenone existoval františkánský klášter v Polcenigu již v roce 1262 (byl zrušen roku 1769), kdy hrabě Guecello II. di Prata odkázal bratřím tohoto kláštera 100 soldů. Také v Sacile byl zřízen na konci 13. století klášter zasvěcený sv. Františkovi (opuštěn 1340, znovu založen 1520).^[8] Ke konci 13. století byly ve Furlansku zakládány také kláštery pro řeholnice druhého řádu, klarisky, stoupenkyně sv. Kláry: 1278 v Gemoně del Friuli, 1287 v Cividale del Friuli a 1294 v Udine.

Kláštery vznikaly s podporou akvilejských patriarchů; jejich přístup kopírovaly šlechtické rodiny místních vládců, kteří na svých malých lénech stavěli pro řeholníky malé domky (samoty) a v jisté době i začali dotovat tyto kláštery majetkem (*limosine di beni stabili*), jehož výnos zajišťoval řeholníkům živobytí. Prvním, kdo takto „sponzoroval“ klášter sv. Františka v Udine, byl Filippo Savorgnan v roce 1301.^[9]

Odorikův vstup do Řádu a činnost

Když se Odorik rozhodl vstoupit mezi františkány, v oblasti byly v té době františkánské kláštery v Gorici, Udine, Gemoně del Friuli, Polcenigu, Portogruaru a Sacile. Odorik zamířil do Udine a vstoupil do kláštera sv. Fran-

^[7] Antonín z Padovy byl svatořečen papežem Řehořem IX. již jedenáct měsíců po své smrti, tj. 30. května 1232, což představuje nejkratší proces svatořečení v dějinách římskokatolické církve.

^[8] Blíže viz STIVAL (2002): 16-17.

^[9] *Tamtéž*: 18. — V uvedeném klášteře se tento způsob podpory udržel až do druhé poloviny 18. století. — VENNI (1761): 4.

tiška.^[10] Proč si nevybral bližší klášter v Sacile, Polcenigu nebo Portogruaru, není známo. Možná to byla touha zanechat za zády vnější svět a uvolnit vazby s příbuzenstvem.^[11]

Odorikovi životopisci potvrzují, že do Řádu vstoupil, jakmile mu to dovolily kanonické zákony. Jedním z prvních biografických pramenů Odorikova života je *Chronica XXIV Generalium ministrorum Ordinis fratrum Minorum*, jeden z nejdůležitějších pramenů raných dějin františkánského řádu, sepsaný mezi lety 1369 a 1373. Podle tradice v něm zachycené (*Vita fratris Odorici de Utino*)^[12] vstoupil Odorik do františkánského řádu dosti mladý.^[13] Irský františkánský historik Luke Wadding (1588–1657) ve svých *Annales Minorum* k roku 1331 uvádí, v souvislosti se smrtí Odorika, že na duchovní dráhu vstoupil v útlém věku.^[14] Podobně portugalský františkán Marco da Lisbona († 1591) píše, že Odorik do Řádu vstoupil jako mladý muž.^[15]

V Odorikově době se kanonické zákony františkánského řádu teprve utvářely. Obecně bylo za minimální věk pro přijetí do noviciátu kteréhokoli řádu stanoveno 14 let. Narbonské konstituce (*Constitutiones generales narbonenses*, 1260) pro františkány však určovaly 18 let.^[16] Pouze výjimečně mohl být přijat patnáctiletý uchazeč, pokud byl fyzicky zdatný a vyzrálý.^[17] Těmto podmínkám Odorik určitě vyhovoval, když byl schopen podniknout dlouhou cestu do východní Asie a zpět.

[10] Viz např. VENNI (1761): 4; DOMENICHELLI (1881): 81. Budova kostela někdejšího kláštera patří k nejstarším v Udine. Kostel sv. Františka byl vysvěcen patriarchou Gregoriem di Montelongo (asi 1200–1269) v roce 1266. Vnitřek zdobily mimo jiné fresky místního umělce z počátku 15. století znázorňujícími příběh ze života bl. Odorika. V nově restaurované podobě (2008) byly poprvé vystaveny na výstavě „Splendori del Gotico nel Patriarcato di Aquileia“, pořádané 12. 12. 2008–19. 4. 2009 v kostele sv. Františka v Udine. — O freskách podrobněji viz BRUSAMONTI – CASADIO (2008); MORETTI (2008a).

[11] STIVAL (2002): 29.

[12] Předlohou *Vita fratris Odorici de Utino* (viz *Vita* 1897) byl zřejmě rukopis *Vita beati Oldarici* (ms. 1384, Fondo parmense, Biblioteca Palatina, Parma) (MONACO, ed., 1990: 21, pozn. 2).

[13] „...satis iuvenis Ordinem fratrum Minorum intravit“ (*Vita* 1897: 499).

[14] „...in tenerâ adolescentiâ Ordinem Minorum professus.“ — Cit. *Vita* (1643): 984.

[15] „...entrò questo buon Padre [Odorico] giovinetto nella Religione“. — Marco da Lisbona (1639).

[16] Blíže viz např. STIVAL (2002): 26–27. Text byl nejnověji publikován v CENCI – MAILLEUX (eds.) (2007).

[17] Běžně se však přijímali mladší kandidáti, což bylo nakonec kodifikováno v roce 1316, kdy obecný kanonický věk byl stanoven na 14 let. — IRIARTE (1982): 166–169.

Nic nevíme o Odorikově noviciátu, ani kněžské dráze. Víme však, jak byl regulován vstup do řádu a zkušební období, čili noviciát, v Odorikově době. Zpočátku František z Assisi do Řádu přijímal žadatele bez zvláštního období prověřování. Avšak již v roce 1220 papežská bula *Cum secundum consilium* nařizovala roční zkušební období (*anno probationis*), což se objevilo již ve druhé řeholi sv. Františka z roku 1221 (*Regula non bullata*)^[18]. Třetí řehole prvního řádu (*Regula bullata*), která byla schválena papežem Honoriem III. roku 1223 bulou *Solet annuere*, je konečnou verzí františkánské řehole.^[19] Má 12 kapitol a její platnost a nabádání k jejímu dodržování jsou obsahem i posledního Františkova díla, *Závěti (Testamentum)*^[20]. Tato řehole upřesňuje, že kandidáti musí být pečlivě prozkoušeni „pokud se týče katolické víry a svátosti církve“. Uvedené řehole dále zpřesňovaly již zmíněné Narbonské konstituce z roku 1260.

Během noviciátu byly značně omezeny kontakty s vnějším světem, nebylo povoleno účastnit se bohoslužeb a nebylo dovoleno mluvit se světskými osobami a příslušníky jiného řádu. Formování budoucího řeholníka se skládalo zejména z modliteb, práce nad sebou samým a byl veden k tomu, aby se učil řídit evangelijními radami.^[21]

Ukončením noviciátu však nekončilo období formování řeholníka, které trvalo nejméně další tři roky pod vedením vhodného mistra. Ne vždy bylo snadné zvládnout mladé řeholníky, kteří se prý v Odorikově době často vyznačovali „drzostí, nedostatkem respektu, arogancí a upovídáností“.^[22] Odorik, alespoň podle dostupných pramenů, byl naopak od prvních let

[18] MENESTÒ – BRUFANI (eds.) (1995): 183-212. — Kritické vydání textu viz PAOLAZZI (2007). Latinský nezkrácený text druhé řehole sv. Františka viz též zde: <http://www.franciscanos.org/esfa/regnb-b.html>; český překlad viz např. zde: <http://www.ofm.cz/includes/dokumenty/nepotvrzena.rehole.doc>. — Přívlastek *non bullata* (nepotvrzená) ji odlišuje od pozdější řehole, jež byla potvrzena (*bullata*) papežskou bulou v roce 1223.

[19] MENESTÒ – BRUFANI (eds.) (1995). — Kompletní latinský text viz např. zde: <http://www.intratext.com/IXT/LATo823/>; český překlad viz např. zde: http://www.ofm.cz/includes/dokumenty/potvrzena_rehole.doc.

[20] Tu František napsal těsně před smrtí a obrací se v ní k bratřím s prosbou, aby jej následovali a vytrvali v jeho původních záměrech.

[21] Během tohoto období podstupoval různé zkoušky, jež měly pomáhat formování „nového člověka“, jímž františkánský bratr musel být. — Další podrobnosti o formování institutu noviciátu na přelomu 13. a 14. století viz např. STIVAL (2002): 25-26.

[22] *Tamtéž*: 169. — Ustanovení Benedikta XII. (*Constitutiones domini Benedicti pape duodecimi*) z roku 1336 se proto snažila období formování mladých řeholníků prodloužit až na dvacet pět let, avšak bez úspěchu.

Kostel sv. Františka, Udine,
13. století.

foto © Vladimír Liščák

Bývalý klášter sv. Františka, Pordenone, 14. století.

foto © Vladimír Liščák

svého náboženského života vzorem skutečné uctivosti a ctnostného jednání. Wadding uvádí, že „na holém těle měl vždy cilicium čili železný oděv, za potravu přijímal chléb a nanejvýš vodu, oděn byl pouze v kutně, kráčel naboso, bičuje své tělo hojnými bičíky“.^[23]

Poté, co dokončil studia v udinském klášteře, jenž byl na počátku 14. století sídlem Studovny furlanské kustodie (*Studio della Custodia friulana*), byl Odorik vysvěcen na kněze a věnoval se apoštolské činnosti. Kněžský úřad vykonával ve složité politické situaci roztržitého Furlanska.

---

[23] „...super nudam carnem semper habebat cilicium vel ferream loriam; panem dumtaxat, & aquam in cibum admittens, vnâ tunicâ contentus, excalceatus incedens, crebris flagellis in suum corpus seuerè animaduertebat.“ — Cit. Vita (1643): 984.

Relikviář s Odorikovým ciliciem. Sakristie kostela Panny Marie Karmelské, Udine.

■ Odorikovo veľké putovanie

Domme le chemin de la peregrinacion ce du
voiage que fist vn bon homme de lordre des s'ires
meneus. nomme s'ire odre de s'c. aulx. ne de vne
terre que on appelle port de beusse qui par le comte
du pape ala outre mer pour precher aux mellez
ans la toy de dieu. Et sont en ce liure contee les
meueilles que li dis s'ires vit predominant de aus
si de plusieurs autres lespuelles il oy rompre en ses
pouces dis dures de gens dignes de toy. Mais celes quil oy rompre et
qual ne vit pour ne rompre il port pour vne fois pour or dire. ce le
ne en son langage quant a ce vint. Et fu ce liure sur ce latin par ce s'ire
nant nomme en lan de grace mil. CCC. xxx. p'ans le xiiij. iour de ianuaire

Odorik se společníkem (Jakubem z Irska?) přijímá od papeže Jana XXII. pověření k cestě na Východ. (Paris, BNF Richelieu Manuscripts Français 2810, f. 97v.)

Před cestou do východní Asie

S apoštolskou činností Odorik spojil volbu zjevně protichůdnou, totiž stát se (po vzoru sv. Františka) poustevníkem. Tuto volbu zdůrazňují různé dobové zprávy. Luke Wadding např. uvádí: „Se svolením svého ministra-provinciála se uchýlil do samoty, kde vedl osamělý život po dlouhý čas.“^[1] Existují však pochybnosti o tom, že by Odorik získal od svého provinciála či kustoda povolení žít skutečný život poustevníka. Tato skutečnost by totiž svědčila o Odorikově mimořádné duchovní vyspělosti a vysoké vážnosti, jíž by se těšil ze strany svých nadřízených.^[2]

Uvažuje se rovněž o přítomnosti Odorika v některém z malých klášterů, jež furlanští hradní pánové zřizovali při svých hradech na znamení zbožnosti a ve snaze vykoupit se ze svých hříchů. Takovéto malé kláštery vznikly například v Castello Porpetto (psáno též Castelporpetto)^[3], San Daniele, Collalto, Villalta a přetrvaly až do 17. století. Přestože k zázrakům spojeným s Odorikovou osobou docházelo téměř výlučně až po jeho smrti, *Vita fratris Odorici de Utino* zaznamenává již v této době jím způsobená dvě zázračná uzdravení.^[4]

Po skončení údajného poustevnického života Odorik působil spolu s dalšími františkány jako misionář v Arménii^[5], mongolské části Ruska (Kypčacký chanát, též Zlatá horda, v jižním Rusku) a přilehlých východ-

[1] „Ex Ministri sui licentiâ in eremum secessit, vbi solitariam vitam per longus tempus traxit.“ — Cit. *Vita* (1643): 984.

[2] STIVAL (2002): 62.

[3] Právě zde je dosvědčena přítomnost jistého bratra Odor[li]jika z Pordenone (*frater Odorlicus de Portunaonis*). — ASU, NA, b. 4678, vacchetta n. 3 (1317), notaio Simone Simonutti, f. 10^v. — Přepsaný text viz TILATTI (2004): 18; viz též TUCCI (1976): 663, pozn. 88 (reprodukce dokumentu viz obr. 191); PERUSINI (1953): 92-93; MONACO (ed.) (1990): 24, pozn. 6; ANDREOSE (ed.) (2000b): 31, pozn. 61.

[4] *Vita* (1897): 499.

[5] O tom, že Odorik snad uměl arménsky, svědčí pasáž v jeho cestopise: „...ille rector navis Armorice (= Armenice) fuit locutus dicens...“ (...onen lodivod [mi] řekl, mluvě arménsky...). — Viz např. *Descriptio* (1866): xii; *Relatio* (1929): 437. V některých rukopisech je pouze uvedeno, že spolu mluvili „jiným jazykem“ (...venne allora quello padrone e disse a noi e parlòcci in altro linguaggio...) (*Libro* 2000: 152).

ních oblastech, kde pracoval i jako tlumočnický apoštolského vikáře Konráda z Pegau (*Conradus de Pigan?*)^[6]. Bohužel tuto jeho ranou činnost známe pouze z podání zmíněného církevního hodnostáře, v jehož působnosti byla vikarie „severní Tatarsko“.

Ne mnoho misionářů ve východních krajích se mohlo pochlubit znalostí místních jazyků, jejich znalost byla mezi misionáři spíše vzácná. Jazyková bariéra představovala překážku nejen misijnímu úsilí, ale projevovala se i při přípravě korespondence. Přes doporučení nekázat skrze tlumočnický nacházíme v cestopisných zprávách řadu dokladů o tom, že se tak dělo. Výjimkou nebyli ani biskupové v Číně.^[7] Odorik byl jednou z mála výjimek. Již na své první misijní cestě, která probíhala přibližně v letech 1296–1310 nebo 1300–1314, se zřejmě naučil několika asijským jazykům, což ho předurčilo k významné cestě do východní Asie. V této době měl pravděpodobně i možnost navštívit Svatou zemi.^[8]

Cesta na Východ

Odorik odejel na Východ zřejmě bez oficiálního pověření, což bylo na tehdejší dobu nezvyklé, a také na rozdíl od ostatních františkánů mluvil málo – nebo téměř nic – o své misionářské činnosti. Otázkou zůstává – proč? a zda neměl jiný motiv ke své cestě. Většinou se v jeho cestopise uvádí, že na Východ odejel „*chtěje projít kraji nevěřících, abych získal žeň nějakých du-*

[6] „*Fr. Conradus de Pigan (?) vicarius Aquilonaris qui et ipse inter Saracenos XXX annis circuiens ... Hic anno domini Mo [CCCo ?] XIIIo die Januarii migravit ad dominum ...*“ (Br. Konrád z Pegau?, vikář Severního Tatarska, který sám 30 let putoval mezi Saracény... On léta Páně 1(3)13ho v měsíci lednu odešel k Pánu...) — *Rukopis Historia brevis Ordinis fratrum minorum* (ff. 272r-280r) kodexu Clm 3702 v Bayerische Staatsbibliothek v Mnichově. Cit. v GOLUBOVICH (1917): 21. Srv. též popis kodexu (<http://www.manuscripta-mediaevalia.de/hs/projekt-Muenchen-Augsburg-pdfs/Clm%203702.pdf>). *Pigan* – jedná se pravděpodobně o starobylé město Pegau v Sasku, nedaleko Lipska, s klášteřem z 11. století a kostelem sv. Vavřince z roku 1190.

[7] Podrobněji o jazykové bariéře a jejím překonávání ve východních misiích viz VALTROVÁ (2011): 41-48.

[8] SARTORI (1966): 17-18. Řada rukopisů Odorikova cestopisu je v katalogích tradičně řazena v kategorii „knihy o Svaté zemi“, např. *Odoricus de Foro Julii, liber de terra sancta* (XVII.E.2. (Břežnice) (Kolowrat.178), Knihovna Národního muzea, Praha), *Odorici de Foro Julii liber de Terra Sancta* (Theol. 141 (Mss.theol.lat IV.N.141), Staatsbibliothek Preussischer Kulturbesitz, Berlín), *Descriptio terrae sanctae fratris Odorici de foro julij* (D. IV. 8 (E.III.20) (Murbach), Universitätsbibliothek, Basilej).

ší“^[9]. To je také jediná (snad autentická?) zmínka o jeho misionářské činnosti. Některé verze dodávají, že tak učinil „se svolením svých nadřízených, kteří to podle ustanovení naší řehole mohou povolit“.^[10]

Jeden z Odorikových životopisců, Marco da Lisbona, zdůvodňuje Odorikův odjezd na Východ a jeho rozhodnutí stát se misionářem těmito slovy: „Poté, co byl již mnoho let v Řádu, dostalo se mu od Boha vnuknutí a požádal o svolení své představené a odešel kázat evangelium nevěřícím, jednak z touhy po mučednické smrti, jednak aby unikl poctám, jichž by se mu dostávalo od lidí.“^[11] Odorik sám však tyto důvody neuvádí, jediným důvodem uvedeným v rukopisech bylo „získat nějaké duše“. Kronikář vycházel zřejmě i ze situace v době Odorikova odchodu na Východ. Misionářem nemohl být nezkušený, i když snaživý mladík, vyzbrojený nadšením a dobrodružného ducha, ale zralý řeholník, který měl za sebou již mnoho let profese a náboženského života.

Podle určitých náznaků měl Odorik pověření od Jana XXII. (papežem 1316–1334), což se zdá logické, protože odcházel na začátku jeho pontifikátu.^[12] Nicméně v textu převážné většiny cestopisů na konkrétní údaj nenarazíme. Ostatně katolické křesťanstvo v té době bylo v hluboké krizi, zcela zřejmě zneužívání moci církevními hodnostáři, papeži počínaje, nutně vyvolávalo silný odpor. Jedním z jeho projevů byl například útěk k mysticismu, vznik různých sekt či „spor o chudobu“ uvnitř františkánského řádu.^[13]

^[9] „...volens transire per partes infidelium, ut aliquod lucrum facerem animarum...“ (f. 1^r rukopisu PRAHA, Knihovna Národního muzea, XVII.E.2. (Březnice) (Kolowrat.178)). Luke Wadding a pozdější hagiografická tradice uvádí, že Odorik „zasel sémě Evangelia a pokřtil 20 000 pohanů, Saracénů a jiných nevěřících“ (*disseminato ubique Euangelij semente, & sacro baptisate intinctis ultra viginti millia Paganis, Saracenis, aliisque infidelibus*) (WADDINGUS 1733, t. VII: 123).

^[10] „...et hoc de licentia prelatorum meorum, qui hoc concedere possunt secundum regularia instituta...“ (f. 1^r rukopisu PRAHA, Knihovna Národního muzea, XVII.E.2. (Březnice) (Kolowrat.178)). Viz též *Ramusio minor* (1574): f. 253v; *Peregrinatio* (1643): 986 aj.

^[11] Marco da Lisbona (1639): 32.

^[12] Tuto skutečnost připomíná pouze zmínka v překladech Jeana le Long, a především známá úvodní ilustrace v nádherně iluminovaném rukopise F.Fr.2810, fol. 97, v Bibliothèque Nationale de France v Paříži (15. století): „... qui par le comât du pappe ala oultre mer pour preschier aux mescreans la foy de Dieu.“ (... jenž z nařízení papeže odešel do zámoří, aby kázal nevěřícím víru v Boha) — Viz *Cy comence le liure Frere audric de lordre des Freres meneurs* (F.Fr.2810 (Rés.8392) (Bourgogne) (Berry.116 a 198), Bibliothèque Nationale de France, Paris). Srv. též oddíl *Biblioteca Odoriana*, s. 547-550 (# 116-118).

^[13] Podrobněji viz s. 34.

Existují různé verze data Odorikova odjezdu do Číny. Podle různých pramenů cesta trvala mezi dvanácti a šestnácti lety, a proto se její počátek klade obvykle mezi roky 1314 a 1318:

- a) **1314** Toto datum vychází z hypotézy (zejména na základě *Vita fratris Odorici de Utino*), že Odorikovy misie celkem trvaly 33 let (z toho 16 ve východní Asii)^[14]
- b) **1317** nebo **1318** Toto datum předpokládá celkem 23 let Odorikovy misie (z toho 12 až 14 ve východní Asii). Pro pozdější datum svědčí například notářský zápis z března 1317, sepsaný notářem Simonem Simonuttim, v němž vystupuje jako svědek jistý *frater Odorlicus de Portunaone* (bratr Odor[l]ik z Pordenone)^[15], a datování úvodu některých italských rukopisů do roku 1318.^[16] Dva kodexy upřesňují, že k tomu došlo „v měsíci dubnu“, ale toto upřesnění pochází až ze 16. století.^[17] Podle dalšího písemného dokladu byl Odorik ve Furlansku přítomen ještě na konci července 1318.^[18]

[14] „In XVI annis quibus ibi fuit, XX milia infidelium baptizavit...“ (Za 16 let, co tam byl, pokřtil 20 tisíc nevěřících...) (*Vita* 1897: 500). Srv. též WYNGAERT (1929): 382.

[15] Příslušný dokument se nachází v Archivio di Stato v Udine. — Viz ANDREOSE (ed.) (2000b): 31, pozn. 61.

[16] Některé rukopisy, zejména italské, přesně datují tuto první část cesty: „V roce našeho Pána Ježíše Krista 1318 jsem já, bratr Odorik z Furlanska, z Řádu menších bratří padovské provincie, poté, co jsem odešel z uvedené provincie, přišel do Konstantinopole...“ (Negli anni del nostro Signore Iesù Cristo MCCCXVIII io, frate Odorigo da Frigoli, dell'Ordine de' frati minori della provincia di Padova, partendomi della detta provincia venni in Ghostantinopoli...) (*Memoriale toscano* 1990: 93); „Léta Páně MCCCXVIII jsem já bratr Odorik z Furlanska z Řádu menších bratří padovské provincie odešel z řečené provincie a přišel do Konstantinopole...“ (Anno Domini MCCCXVIII io frate Odorigo da Friolli de l'ordine de' frati minori della provincia di Padova partimi de la detta provincia e venni in Gostantinopoli...) (*Storia* 1866: xliii). Některé rukopisy uvádějí, že jeho cesta na východ trvala 14 let, což by odpovídalo odjezdu v roce 1317 – viz např. (*Libro* 2000: 142; ANDREOSE, ed., 2000b: 34, pozn. 78).

[17] Např.: „v měsíci dubnu, s laskavým svolením mého nadřízeného“ (nel mese d'Aprile, con buona licenza del mio superiore) (*Ramusio minor* 1574: f. 253v). Uvedeno též v *Storia* 1866: xliii jako doplnění tam publikovaného textu.

[18] Tehdy v refektáři menších bratří z Portogruara, „za přítomnosti řeholníků bratřů Odorika a Gerarda z Pordenone“ (presentibus religiosus viris fratres Odorico et fratres Gerardo de Portunahonis), jistý Toskánec Simon potvrdil, že dostal deset denárů, které mu dlužil opat ze Summagy za jistý právní úkon (TILATTI 2004: 22, 26).

Někdy v roce 1317 nebo 1318 se tedy Odorik vydal na dlouhou pouť do východní Asie. Z Udine pravděpodobně zamířil nejprve do sídla provinciála, kláštera sv. Antonína v Padově, kde se měl zřejmě setkat s dalšími misionáři. Nevíme, kolik jich bylo; jeden dokument z roku 1331 zmiňuje jako Odorikova společníka jistého bratra Jakuba z Irska.^[19] Ten je pravděpodobně také vyobrazen na úvodní ilustraci k francouzské verzi Odorikova cestopisu.^[20] Doprovázel ho snad i sluha (*famulus*), zmíněný v některých verzích Odorikova cestopisu.^[21]

Odorik volil – podobně jako Jan z Montecorvina – jižní cestu po moři, která v té době byla zřejmě bezpečnější (i přes různá nebezpečí číhající na moři), i když značně delší^[22], a na zpáteční cestě naopak trasu severní, pozemní. Při této volbě zcela jistě vycházel z aktuální situace na zákla-

[19] Sám Odorik se o něm výslovně nezmiňuje, ani nevíme, kdy se k Odorikovi přidal. Jistý Jakub z Ibernii (dnešní Irsko) pomáhal při Odorikově pohřbu v Udine v roce 1331 a dostal za to 5. dubna od města symbolickou odměnu dvě marky akvilejské měny („...1331. Die quinto aprilis, dedit de mandato domini gastaldionis fratris Iacobo de Ibernica socio beati Odorici et amore Dei et fratris Odorici, marchas duas denariorum aquileiensium“. — *Memorie appartenenti alli padri di San Francesco di Centro alla città estratte dai libri de' camerari di commun*). — Cit. v TILATTI (2004), Appendice 1: 80, záznam 46. Viz též VENNI (1761): 27; ASQUINI (1737): 206. Jméno *Iacobus Hibernicus* zmiňuje např. GOLUBOVICH (1919): 393. O identitě Jakuba z Irska viz např. TILATTI (2004): 44-45. Sám Odorik se o Irsku zmiňuje pouze na jednom místě: „...sicut verum est quod in Ibernica sunt arbores facientes aves“ (...stejně jako je pravdivé, že v Irsku rostou stromy, jež rodí ptáky). — Cit. v SF (1929): 483. Rukopis C. 7. 1170 v Biblioteca Nazionale Centrale ve Florencii text doplňuje: „...ne reame d'Inghilterra overo di Scozia overo d'Erlanda...“ (...v zemi Anglie či Skotsko či Irsko). — Cit. v Libro (2000): 172.

[20] Viz kodex BNF Français 2810, f. 97v.

[21] Když Odorik vypravuje o přenesení kostí čtyř františkánských mučedníků z Indie do jižní Číny, uvádí: „...ipsa in Indiam superiorem ad unum locum Minorum fratrum cum socio et famulo deferrebam.“ (...přenesl jsem je se společníkem a služebníkem do Horní Indie (= jižní Čína) do jednoho sídla menších bratří). — *Relatio* (1929): 436. Onoho třetího účastníka cesty do Číny někteří autoři identifikovali s bratrem Michalem z Benátek, který se knězem stal až v Číně. — SARTORI (1966): 24; GOLUBOVICH (1919): 393-394.

[22] Jan z Montecorvina v jednom ze svých dopisů z mongolské Číny uvádí, že cesta po moři může trvat až dva roky, zatímco po souši pět až šest měsíců. Zatímco dříve byla cesta po souši bezpečná, nyní tomu již tak není pro různé války. — *Epistolae* (1929): 349. Francesco Balducci Pegolotti již nebyl tak optimistický: ve svém díle *Pratica della mercatura*, vypočítal, že je třeba 330 dní na cestu od Azovského moře do Chánbalyku. — PEGOLOTTI (1866, 1913b).

dě nejnovějších jemu dostupných informací.^[23] Svou cestu Odorik zahájil pravděpodobně v Benátkách^[24], kde nastoupil na loď plující do Konstantinopole (Cařihradu).^[25] Zde zřejmě navštívil tehdy existující františkánský klášter na předměstí Pera.^[26] Ve městě bylo několik křesťanských kostelů, z nichž zřejmě nejvýznamnější byl dominikánský kostel sv. Pavla z roku 1233.^[27] V roce 1299 dominikán Guillaume Bernard de Sévérac při něm zřídil klášter pro dvanáct mnichů.^[28]

Z Pery Odorik pokračoval po Černém moři do Trapezuntu (dnešní Trabzon) na severním pobřeží dnešního Turecka. Sídlo prosperujícího Trape-

[23] Výměna informací tohoto typu byla v této době obvyklá, jak dosvědčuje např. dominikán Jordan ze Sévéraku (kolem 1290–asi 1336) v roce 1321: „*Verum a nostris Latinis mercatoribus intellexi quod via Ethyopiæ est aperta, qui vellet ire.*“ (Právě jsem se od našich latinských obchodníků dozvěděl, že cesta do Etiopie je volná, takže se můžeme vydat na cestu.) — Cit. podle MONACO (ed.) (1990): 37.

[24] Benátky jako tradiční brána na Východ byly logickým výchozím bodem Odorikovy cesty. Z města sv. Marka do vzdálených krajin odcházeli v té době nejen obchodníci, ale i misionáři. Nicméně Benátky jako město, odkud Odorik zahájil cestu, uvádí pouze malá část rukopisů, a to vesměs italské provenience: „*Primo itaque de Venetiis cum galeis recedens...*“ (Nejprve jsem proto odejel s lodmi z Benátek...) (Lat. 4326 (ms. It. Cl. XIV, cod. XLIII) (Farsetti, 70), Biblioteca Nazionale Mariana v Benátkách; Cod. 405, Országos Széchényi Könyvtár, Budapešť; srv. CHIESA 1999–2000: 337). Nebo: „*Nam primo transiens mare Maurum mare Adriaticum de Venetiis me transtuli Trapesondam...*“ (Tedy nejprve jsem přeplul Černé moře [poté co jsem přeplul] moře Jaderské z Benátek a přepravil jsem se do Trapezuntu...) (VIII.D.68, Biblioteca Nazionale „Vittorio Emanuele III“, Neapol). Podobně i prolog k toskánskému rukopisu ms. C.7.1170, Biblioteca Nazionale Centrale ve Florencii: „*...che frate odorico di Friuli dell'ordine de' fra Minori trovòe di là da mare, fatto in Vinegia...*“ (...jež bratr Odorik z Furlanska z Řádu menších bratří tam hledal [cestou] po moři zahájenou v Benátkách...) (ANDREOSE (ed.) 2000b: 139).

[25] Většina rukopisů začíná vyprávění až v Trapezuntu v dnešním Turecku a cestu z Itálie přes Cařihrad opomínají. Přímá doprava mezi Benátkami a Trapezuntem byla však zahájena až roku 1319. — Viz MONACO – TESTA (eds.) (1986): 134.

[26] Tuto skutečnost připomíná pouze několik rukopisů (LONDON, British Library (ex British Museum Library), Arundel 13 (Arundel. 13 f. 38. b.); LONDON, British Museum Library, Royal Coll.14.C.XIII; CAMBRIDGE, Corpus Christi College, Ms. 407 (S.Benet's.1349) (Lumley?); *Itinerarium* 1599): „*Primo transiens mare Maius me de Pera iuxta Constantinopolim transtuli Trapesundam.*“ (Nejprve přepluv Větší moře dostal jsem se z Pery v blízkosti Konstantinopole do Trapezuntu.)

[27] Po přestavbě v roce 1325 byl zasvěcen sv. Dominikovi, mezi lety 1475 a 1478 byl přeměněn na mešitu (dnešní Arap Camii).

[28] JANIN (1953): 599.

zuntského císařství^[29], založeného roku 1204 byzantskými Komnenovci, bylo tehdy významnou dopravní křižovatkou a obchodním přístavem. Prosperita Trapezuntského císařství byla založena na tranzitním obchodu a těžbě stříbra. V tranzitním obchodu hráli vedoucí úlohu Janované, kteří roku 1306 v Trapezuntu získali hrad Leoncastro. Obchodní cesta z Trapezuntu do Tabrízu byla v té době ve skutečnosti janovskou obchodní cestou. V roce 1314 zde bylo zřízeno biskupství latinského obřadu (římští katolíci zde byli v menšině) a téhož roku jeden františkánský a jeden dominikánský klášter.^[30]

Některé rukopisy Odorikova cestopisu uvádějí, že nad trapezuntskou městskou branou je uloženo tělo sv. Athanasia, autora známého vyznání víry.^[31] V tomto textu však došlo ke ztotožnění dvou světců. Svátý zmíněný v rukopise je s největší pravděpodobností trapezuntský rodák sv. Athanasios Athoský (kolem 925–asi 1000), zakladatel kláštera Velká lavra na hoře Athos. O uložení jeho těla nad městskou branou však není nic známo. Za autora tzv. Athanasiova vyznání víry^[32] je však tradičně považován sv. Athanasios z Alexandrie (asi 295–373), jeden z církevních otců.

[29] Územní vývoj Trapezuntského císařství viz např. SHEPHERD (1911): 89; KARPOV (2007). V Odorikově době se v latinských textech objevuje nejčastěji jako *Trapesonda*, *Trapesunda*, italsky *Trebisonda*, *Trabisonda*, *Trepessunda* apod.

[30] STIVAL (2002): 69.

[31] Viz např. ASSISI, Biblioteca del Sacro Convento di San Francesco (ex Biblioteca Comunale), Ms. 343 (S. Convento 20); VENEZIA, Museo Civico Correr, ms. 2408 (2389).

[32] Athanasiovo (Atanásovo) vyznání víry „Kdokoli chce být spasen“ (*Quicumque vult salvus esse*) je jedním ze základních autorizovaných vyznání víry v katolické církvi (*Symbolum Athanasii*). Tradičně je připisováno sv. Athanasiovi (Atanáši) z Alexandrie. Ve východních církvích zůstalo toto vyznání neznámé až do 12. století, a proto je Athanasiovo autorství velmi nepravděpodobné. Jedním z předpokládaných autorů tohoto vyznání je sv. Ambrož (asi 340–397), jeden z církevních otců, avšak pro toto tvrzení neexistují dostatečné důvody. V současné době se má za to, že vyznání vzniklo v Galii (dnešní Francie) v 5. století. Roku 1940 byla nalezena ztracená *Excerpta* sv. Vincence z Lerina († kolem 450), jejichž jazyk je nápadně podobný jazyku tohoto vyznání. Z toho důvodu je za autora považován právě sv. Vincenc, autor dodnes uznávaného kritéria katolicity (*quod ubique, quod semper, quod ab omnibus creditum est*, „to, čemu se věřilo všude, vždy a čemu věřili všichni“), nebo jeho žáci. Nejstarší známý přepis tohoto vyznání pochází z předmluvy sbírky homilií Caesaria z Arles (468/470–542). Tzv. Athanasiovo vyznání víry obsahuje krátký a jasný popis církevní nauky o Trojici a vtělení a obsahuje též aluzi na další církevní dogmata. Na rozdíl od ostatních vyznání víry se *Quicumque* zaměřuje právě na tyto dvě základní nauky křesťanství, totiž trojici osob v Bohu a božskou přirozenost Ježíše Krista. Vyznání *Quicumque* bylo donedávna součástí modlitby breviáře (nedělní prima) a zůstává (vedle katolické církve) respektováno též např. v anglikánské církvi. Text tohoto vyznání latinsky s českým překladem viz např. <http://cs.wikipedia.org/wiki/Vyzn%C3%A1n%C3%AD.Quicumque>.

Dále Odorik a jeho společník (či společníci) pokračovali po karavanní cestě územím Velké Arménie^[33] přes Erzerum (dnešní Erzurum ve východním Turecku) do Persie. Procházel přitom i pod Araratem, na který chtěl i vystoupit, ale místní obyvatelé ho od toho odradili: „*Na tomto území je ona hora, na níž spočinula archa Noemova. Byl bych na ni rád vystoupil, kdyby chtěli ti, co mně provázeli, na mě posečkat. A když jsem přece [tam] chtěl jít, říkali místní obyvatelé, že se ještě nikomu nepodařilo [na ni] vystoupit. Neboť, jak říkali, by se to nelíbilo bohu nejvyššímu.*“^[34]

V mongolské Persii

Na území mongolské Persie (dnešního Íránu) pobyl Odorik několik let. Stejně jako Jan z Montecorvina třicet let před ním, i on prošel perským Tabrizem^[35], tehdejším významným obchodním centrem. V dobách Mongolské říše byl Tabriz v letech 1270 až 1305 hlavním městem Ílchanátu; v pozdějších stoletích byl centrem nástupnických říší. V tomto městě byly již od roku 1280 dva františkánské kláštery. „*Toto však vznešené město je lepší, pokud jde o zboží, než kterékoli jiné město na světě. Neboť není žádná potravina či nějaká užitečná věc, nezbytnost nebo zboží, jež by se tam nenašlo ve velkém množství. Je*

[33] Rozdělení arménského území na Velkou a Malou Arménii má původ v antice, avšak ve středověku tyto termíny získaly poněkud jiný geografický obsah. Velká či Větší Arménie bylo historicko-geografické označení centrální oblasti Arménie (mezi Malým Kavkazem, východním Taurem a horním Eufratem) a starověkých, respektive raně středověkých státních útvarů vzniklých na jejím území. Po roce 387, kdy byla Velká Arménie rozdělena mezi Sásánovskou říši a Byzanc, už nikdy nedokázala obnovit svou státnost. Ve 13.–14. století se jako Velká Arménie nazývalo území dnešní Arménie a severovýchodní oblasti Malé Asie na sever od horního toku Eufratu a jezera Van a na východ od řeky Yeşilirmak. Velká Arménie byla ve 30. letech 13. století dobyta Mongoly a stala se součástí říše chána Hülegüho, zakladatele Ílchanátu na území Íránu, Iráku, Malé Asie a na jižním Kavkaze. Jako Malá (Menší) Arménie (latinsky Armenia Minor) se v Odorikově době označovalo Arménské království v Kilikii na jihovýchodě dnešního Turecka. Tento stát založili arménští uprchlíci před invazí Seldžuků do Arménie.

[34] „*In hoc teritorio est mons ille in quo archa Noe requievit. Hunc libenter ascendissem, si me voluisset mea societas prestolari. Cum tamen ire voluissem, dicebat gens illa, quod nullus ascendere potuit. Quia hoc dicitur deo altissimo non placere.*“ — PRAHA, Knihovna Národního muzea, XVII.E.2. (Břežnice) (Kolowrat.178), f. r1b.

[35] Ve středověku bylo město Evropanům známo jako *Tauris*, *Taurisium*, *Tavris*, *Toris*, *Taurisio* apod.

také velmi vysoko položeno.^[36] Vpravdě téměř celý svět si s tímto městem vyměňuje zboží.^[37] A říkají to křesťané, že onen císař^[38] získává na daních [z tohoto města] více, než král Francie z celé své říše.“^[39]

Z Tabrízu Odorik pokračoval do Sultanie vzdálené asi 300 kilometrů. Bylo to město nové, postavené na konci 13. století ílchánem Arghunem. Výstavba města byla dokončena teprve v roce 1305, tedy krátce před tím, než do něj Odorik přišel. Sultanie byla letním sídlem ílchánů, na zimu odjížděli do příjemnějšího podnebí u Kaspického moře. „V něm přebývá císař Peršanů v době letní, neboť je chladné. V zimě však odchází do jiného, ... jež leží nad jedním mořem zvaným Abacuc.“^[40]

Také Sultanie (ve středověké Evropě známá jako *Soldania*) byla obchodním městem, v němž byli přítomni františkáni i dominikáni. 1. dubna 1318 zde bylo zřízeno arcibiskupství (*archiepiscopatus Soltamensis*), odkud dominikáni spravovali duchovní záležitosti římských katolíků v jižní části říše, zatímco severní část, spadající pod arcibiskupství chánbalické (*archiepiscopatus Cambalensis*), zůstala v rukou františkánů.

Odorik a jeho společník (společníci) dále prošli Kurdistánem a Íránskou vysočinou. Cestou do Jezdu, jednoho z nejstarších měst v Íránu, navštívili město Kášán (v rukopisech označované jako *Casan*, *Cassam*, *Casari* apod.), které Odorik, podobně jako Marco Polo, považuje za město, odkud pochá-

[36] Jiné rukopisy uvádějí pouze, že město je velmi dobře položeno. Tabríz leží v údolí v nadmořské výšce 1 363 m.

[37] Tato informace odráží skutečnost, že v době Ílchanátu byl Tabríz nejdůležitějším obchodním centrem Blízkého východu, žijícím zejména z tranzitního obchodu.

[38] „Císařem Persie“ byl v té době Abú Saíd Bahádur Chán (vládl v letech 1316–1335), poslední významný panovník dynastie Ílchánů.

[39] „*Hec autem civitas nobilis, melior est pro mercimoniis quam aliqua in mundo. Nam nichil est comestibile vel alicuius utilitatis, necessitatis, aut mercimonii, cuius illic magna copia non reperitur. Est etiam multum in alta sita. Nam quasi totus mundus huic civitati pro mercimoniis correspondet. De hac dicunt Christiani, quod plus recipiat de censu imperator ille quam rex Francie de toto suo regno.*“ — PRAHA, Knihovna Národního muzea, XVII.E.2. (Břežnice) (Kolowrat.178), f. 1rb.

[40] „*In hac moratur imperator «Persarum» tempore estivo, quia frigida est. In hyeme autem «vadit» ad aliam, ... que sita est super unum mare, quod dicitur Abacuc.*“ — PRAHA, Knihovna Národního muzea, XVII.E.2. (Břežnice) (Kolowrat.178), f. 1rb. — Jak uvádí Henry Yule, zimní sídlo ílchánů bylo obvykle v Mughanské nížině v dnešním jižním Ázerbájdžánu, na břehu řeky Kura, blízko jejího ústí do Kaspického moře. — YULE – CORDIER (1913): 105, pozn. 3. Dnešní Kaspické moře se ve středověku většinou nazývalo Bakuské moře (u Marka Pola *mare Abacou*, *mare Abacuc*, podobně i u Odorika), podle přístavního města Baku.

zeli tři králové. ^[41] „...a když jsem putoval mnoho dní, dospěl jsem do jednoho města tři mudrců jménem Casari. Bylo to královské město a vynikalo velkou úctou [jež mu byla prokazována]. Avšak Tataři ho velmi poničili. Toto město oplývá chlebem a vínem a má mnohé jiné statky. Z něj až do Jeruzaléma, kam mudrci přišli, je téměř padesát dní [cesty].“ ^[42]

Nově zrekonstruované mauzoleum ilchána Öldžejtüa z let 1302–1312 v Sultanii (stav 2010). Památka UNESCO.

^[41] Nám známý příběh o příchodu tří králů do Jeruzaléma se v Bibli objevuje pouze v *Evangelii sv. Matouše* (Mat 2:1-8). Zde jsou označeni neutrálně jako „mudrci z východu“. Podle legendy byli tři mudrci či mágové z bible pohané, hvězdopřevci zřejmě z Arábie. Poprvé se o třech mudrcích zmiňuje na počátku 3. století církevní spisovatel Origenes z Alexandrie (185–253), který počet tří zřejmě vyvozuje z počtu darů, jež Ježíši přinášejí. Označení „králové“ se objevuje až v 6. století u sv. Caesaria z Arles. Marco Polo popisuje, jak mu v perské Sabě (snad dnešní Sáveh jižně od Teheránu) byly ukázány tři hroby těchto mudrců (*Milione* 2006, kap. 30, *Divisament* 2006, kap. xxxi). Sabu uvádějí i italské rukopisy Odorikova cestopisu. Většina rukopisů však uvádí Kášán jako místo, odkud tři mudrcové přišli.

^[42] „...ad quam cum sic irem per multas dietas, applicui ad unam civitatem trium magorum nomine Casari. Hec regalis et magni honoris extitit. Sed Thartari eam plurimum destruxerunt. Hec civitas habundat pane et vino et habet alia multa bona. Ab hac usque in Ierusalem quo magi venerunt, sunt fere quinquaginta dyete.“ — PRAHA, Knihovna Národního muzea, XVII.E.2. (Březnice) (Kolowrat.178), f. 1va.

Starobylé město Jezd, asi 500 km jihovýchodně od Teheránu, bylo důležitým uzlem karavanních cest. V době islámského dobytí Persie v 7. století, stejně jako za Čingischánovy invaze na počátku 13. století, se Jezd stal útočištěm umělců, intelektuálů a učenců z celé Persie. Položen na cestě z Teheránu a Isfáhánu do Kermánu a téměř v samém geometrickém středu Persie, vynikal Jezd odedávna znamenitým průmyslem a obchodem. Již ve 13. století byl znám výrobou jemného hedvábí, které Marco Polo nazývá *yasdi*, a proslul i nejrůznějším ovocem (fíky, hrozinky, granátová jablka, vinné hrozny, melouny atd.). V Jezdu se Odorik dozvěděl, že den cesty od města je „Moře písku“^[43], „kteréžto moře je velmi nebezpečné i podivuhodné“^[44]. Zatímco některé rukopisy se omezují na toto suché konstatování, jiné (zejména italské) mu věnují poměrně velkou pozornost.^[45]

Cestou do Indie

V těchto místech se Odorik poněkud nelogicky obrátil na jihozápad a zamířil do Mezopotámie. Je rovněž možné, že v době, kdy Odorik o své cestě vyprávěl Solagnovi, již si přesně trasu nepamatoval – mohl do Mezopotámie dojít z bližší Sultanie a do Jezdu cestovat později.^[46]

[43] „Moře písku“ s největší pravděpodobností označuje rozsáhlou slanou poušť Daš-
te Lút, zabírající dnes plochu 85 500 km², která leží jihovýchodně od Jezdu. Duny
zde dosahují výšky až 300 metrů, a jsou tak nejvyšší na světě. Při měřeních v letech
2003–2005 zaznamenaly satelity NASA v této poušti historicky nejvyšší povrchov-
ovou teplotu na Zemi: 70,7 °C. (<http://earthobservatory.nasa.gov/IOTD/view.php?id=7149>)

[44] „...quod mare valde este periculosum et mirabile.“ — PRAHA, Knihovna Národního
muzea, XVII.E.2. (Břežnice) (Kolowrat.178), f. 1va.

[45] Např. Ramusio minor (1574): „E non fu niuno di noi che ardisse d'intrar in questo loco,
perché l'è un'arena asciutta e al tutto priva d'umore, e si muta a quella guisa che fa il
mare quando è in tempesta, hor qui hor li, e fa nel muoversi l'istesso ondeggiar che fa il
mare, in guisa tale che un'infinità di persone s'è trovata, camminando per viaggio, oppressa
& sommersa e coverta da queste arene, le quali dal vento dibattute & trasportate hor
fanno come monte in un loco & hor in un altro, secondo la forza del vento da cui sono elle
agitate.“ (A nebyl mezi námi nikdo, kdo by chtěl do tohoto místa vstoupit, protože
je ze suchého písku a zcela bez vlhkosti a přelévá se stejným způsobem jako moře,
když je v bouři, sem a tam, a jak se pohybuje, tvoří vlny, jaké dělá moře, a to takov-
ým způsobem, že bezpočet lidí, kteří touto cestou putovali, byl nalezen zasypan
a utopen a pokryt tímto pískem; ten zmítán a přemísťován větrem, vrší se jako
hora hned na jednom, hned na jiném místě, podle síly větru, jenž jím hýbe.)

[46] CHIESA (2004): 24.

Cestou navštívil město, které se v rukopisech nazývá *Coprum*, *Comum*, *Conium*, *Comerum* apod.^[47], „jež ve starověku bylo velkým městem. V minulosti způsobilo Římu velkou škodu.^[48] Jeho hradby po obvodu mají dobrých čtyřicet^[49] mil. Jsou v něm neporušené paláce^[50] a oplývá mnohými potravinami.“^[51] Historikové se většinou shodují v tom, že Odorik zde popisuje, jako první evropský cestovatel, ruiny starověké Persepole. Ruiny byly ve 13. století známy pod perským názvem *Čahal menare* („čtyřicet sloupů/minaretů“) a leží v dnešní lokalitě Tacht-e Džamšíd, asi 50 km severovýchodně od Šírázu. Odorik dále prošel dnešním Chúzestánem do „země Chaldejců“^[52], tedy starověké Babylónie, kde neopomněl navštívit slavnou „babylónskou věž“^[53]. Některé rukopisy Odorikova cestopisu dodávají, že Chaldea má

[47] Toto jméno snad odráží jméno nedaleké vesnice Kenáreh.

[48] Odorik zde zřejmě naráží na války na sásánovského krále Šáhpura I. ve 3. století, zejména jeho vítězství nad římským císařem Valeriánem I. v bitvě u Edessy v roce 259.

[49] Některé rukopisy (např. VYŠŠÍ BROD, Knihovna cisterciáckého opatství, Rp. V.B.18; *Descriptio* 1866/1913; *Relatio* 1929) uvádějí *padesát*.

[50] Některé rukopisy doplňují, že paláce jsou dosud neobývané (*Descriptio* 1866/1913; *Relatio* 1929: *adhuc inhabitabilia*; *Itinerarium* 1599: *non habitata*; VENNI 1761: *inhabitata*).

[51] „*Eius autem muri bene quadraginta miliarum sunt capaces. In ea sunt pallacia integra et multis victualibus plena hec habundat.*“ — PRAHA, Knihovna Národního muzea, XVII.E.2. (Březnice) (Kolowrat.178), f. 1va.

[52] Země Chaldejců, Chaldea, byl ve starověku stát na jihu Babylónie, v dolní Mezopotámii na pravém břehu Eufratu. V 7.–6. století př. n. l. panovala několik babylónských králů chaldejského původu (XI., novobabylónská, chaldejská dynastie, 626–539 př. n. l.). Po dobytí Novobabylónské říše Peršany roku 539 př. n. l. přestali Chaldejci existovat jako samostatný národ. Později se jako Chaldejci začali označovat příslušníci mezopotámské církve (Chaldejská katolická církev). Ve středověku se jako Chaldea označovala někdejší Babylónie. Henry Yule upřesňuje, že Chaldeou je u Odorika míněn zejména Baghdád a okolí. — Viz YULE – CORDIER (1913): 110, pozn. 1 a 2.

[53] Za „babylónskou věž“ se označovaly zbytky jednoho ze zikkuratů, stupňovité stavby starého Babylónu, k níž se vztahovala řada bájí a příběhů, např. o zmatení jazyků (Gen 11:1–9). Jedním z uvažovaných míst, kde se „babylónská věž“ nacházela, je zikkurat Etemenanki v Babylónu, který byl snad postaven ještě před Chammurapim (vládl asi 1792–1750 př. n. l.). Nejstarší texty se zmiňují o zikkuratu, který stavěl král města Uru kolem roku 2100 př. n. l. (tzv. Velký zikkurat v Uru). Poslední zikkurat na území Babylónu byl zničen Peršany roku 472 př. n. l. Cestovatelé všech dob se snažili zničenou „babylónskou věž“ lokalizovat: nejčastěji ji ztotožňovali se zmíněným zikkuratem Etemenanki, jiní se zbytky zikkuratu v Borsippě (dnešní Birs Nimrúd), asi 11 km jihozápadně od Babylónu, v blízkosti iráckého města al-Hilla. Zbytky Babylónu leží asi 90 km jižně od Baghdádu. Není jisté, zda Odorik navštívil i samotný Babylón. Rukopis XVII.E.2. z Knihovny Národního muzea např. uvádí: „*et sic eundo iuxta turrim*

vlastní jazyk.^[54] „V této Chaldeji jsou krásní muži, ženy vpravdě ošklivé. Muži chodí elegantně oblečení a ozdobeni, jak zde chodí naše ženy. Na svých hlavách nosí zlaté čelenky [zdobené] vzácnými perlami, ženy však nosí pouze jedinou prostou tuniku sahající po kolena a mají rukávy tak široké [a dlouhé], že sahají až k zemi. Ony ženy také chodí bosy a nosí kalhoty^[55] až na zem a nemají stužky (?), nýbrž jejich vlasy jsou rozházené na všechny strany. Muži je následují^[56], tak jako jinde ženy chodí za muži.^[57]

perveni Babel“ (a tak jsem šel kolem věže a dospěl jsem do Babylónu), zatímco text v jiných rukopisech dává odlišný význam: ... *perveni iuxta turrim Babel* (... prošel jsem kolem babylónské věže) (*Descriptio* 1881: 157); *ad quam dum sic irem ivi per iuxta turrim Babel* (z něhož když jsem takto odešel, šel jsem kolem babylónské věže) (VYŠŠÍ BROD, Knihovna cisterciáckého opatství, Rp.V.B.18; *Descriptio* 1866/1913) apod.

[54] Např. HAKLUYT (1599): „*Hæc regio suam linguam propriam habet*“; VYŠŠÍ BROD, Knihovna cisterciáckého opatství, Rp.V.B.18: „*est sua lingua propria*“. Ramusio maior (1574) tuto informaci upřesňuje: „*Nella detta Caldea est vero idioma caldeo, qual noi chiamamo lingua caldea*.“ (V řečené Chaldeji je vpravdě chaldejská řeč, kterou my nazýváme chaldejským jazykem.) Tímto jazykem je zřejmě míněna chaldejská novoaramejščina, kterou tehdy mluvili křesťanští Chaldejci v dnešním iráckém Kurdistanu a okolí Mosulu, tedy severně od dříve zmíněné „Chaldeje“, tj. Baghdádu a okolí. Dodnes tímto jazykem mluví kolem 206 000 lidí. Nejedná se tedy o arabštinu, jak uvádí Henry Yule. — Srv. YULE – CORDIER (1913): 110, pozn. 1.

[55] V rukopisech je použito slovo *sorobulas* (*serabulas*, *sarabulas* apod.), které je chaldejského původu (syrsko-aramejsky *sarbālā* سربال, hebrejsky *sarbāliyn* סרבלין), objevující se např. v latinském textu Bible *Vulgata* (Dan 3:94): „...*et sarabara eorum non fuissent inmutata*“ (v českém kralickém překladu: „... *ani pláštové jejich se nezměnili*“ Dan 3:27). Stejný termín (*sarābara* סאַרבאַראַ) se objevuje i v řeckém textu Bible *Septuaginta*. V Bibli je toto slovo nejčastěji překládáno jako „pláště“, nicméně komentátoři příslušného textu, např. Keil & Delitzsch *Commentary on the Old Testament*, je interpretují jako „široké kalhoty, jak se nosí na Východě“. (KEIL – DELITZSCH 1857–1878), i PARIS, Bibliothèque Nationale de France, F.Fr.2810 (BNF Richelieu Manuscrits Français 2810) (Rés.8392) (Bourgogne) (Berry.116 a 198): „*Sorabules en caldien, sont braies en françois*.“ Srv. též ruské *šaravary* шаравары, polské *szarawary*, perské *salvār* سلوار / *sirwāl* سروال, hindské *salvār* सलवार, paňdžábské *salvār* ਸਲਵਾਰ, urdské *šalwār* شلوار apod.

[56] Odorik zde zachycuje zvyk, který se lišil od zvyku muslimů, kde žena následuje svého muže ve vzdálenosti několika kroků. V českém překladu Odorikova cestopisu je chybně uveden opačný význam: „*A jako u nás muži pouštějí ženy, aby šly před nimi, tak zde ženy musejí pouštět muže, aby šli jako první*.“ (GEL – KOCOUREK 1962: 11)

[57] „*In hac Caldea sunt pulchri viri, mulieres vero turpes. Viri illi cooperati vadunt et ornati, sicut hic nostre incedunt mulieres. Portant super capita sua fasciola aurea de perlis pretiosis, mulieres autem ferunt unam solam vilem tunicellam usque ad genua pertingentem et habent manicas ita largas, quod usque ad terram pretenduntur. Iste etiam mulieres ambulant discalciate portantes sorobulas, scilicet usque ad terram et triclas non habent, sed earum capilli undique disperguntur. Viri sequuntur eas, sicut in aliis post viros mulie-*

Ze „země Chaldeců“ cesta vedla Odorika do „Indie, jež jest uvnitř země“ (*India que est infra*^[58] *terram*), tedy „Vnitrozemská Indie“. „Když jsem odtamtud odešel, přišel jsem do Indie, jež je uvnitř země, kterou Tataři velmi zpustošili.“^[59] Odorik tak označuje oblast jižního Iráku při severozápadním pobřeží Perského zálivu.^[60] V Odorikově době toponymum *Indie* označovalo širší a komplexnější geografickou oblast než v současnosti. Kromě toho u jednotlivých autorů má často odlišný význam.

Obvykle se vydělovaly (Dolní) Indie a Horní Indie. „Dolní Indie“ (obvykle uváděná pouze jako Indie) začíná v Hormuzu a končí u hranic Číny, zahrnuje i ostrovy Indického oceánu a Indonésie, a rovněž království Čampa. „Horní Indie“ (latinsky *India Superior*) odpovídá jižní Číně (ve středověkých pramenech též *Manči*, *Manzi* apod.), tedy zhruba oblasti někdejší říše Jižní Sung. V latinských a některých italských verzích Odorikova cestopisu se ještě vyskytuje výše zmíněná *India infra terram* (Indie uprostřed země, Vnitrozemská Indie), která označuje oblast jižního Iráku při Perském zálivu.

Odorikovo rozdělení se tak zařazuje do systému společného všem cestovatelům jeho doby. „Tři Indie“ uvádějí i dominikán Jordan ze Sévéraku a Marco Polo, i když každý z nich chápe tyto „Indie“ jinak. Na rozdíl od Odorika a dalších františkánských cestovatelů oba shodně vydělují jako jednu z oněch „tří Indií“ oblast Etiopie.^[61]

Odorik poté prošel „mnohými zeměmi“, dospěl k Indickému oceánu (*mare oceanum*), respektive k Ománskému zálivu.^[62] Prvním městem, kam

res incedunt.“ — PRAHA, Knihovna Národního muzea, XVII.E.2. (Březnice) (Kolowrat.178), f. 1vb.

[58] Slovo *infra* je zde třeba chápat v italském smyslu „mezi, uprostřed“, nikoli v latinském „pod, dole, na jihu“, jak se někdy uvádí. Vedle toho však existovalo v jiných pramenech i označení *India inferior* ve významu „Dolní Indie“ (viz níže).

[59] „Abinde veni exiens in Indyam, que est infra terram, quam Thartari multum destruxerunt.“ — PRAHA, Knihovna Národního muzea, XVII.E.2. (Březnice) (Kolowrat.178), f. 1vb. Odorik zde odkazuje na období po roce 1258, kdy Mongolové dobyli dnešní Irák a ukončili tak vládu Abbásovského chalífátu. Jenom v Baghdádu zahynulo v době jeho dobytí 200 000 až 1 milion lidí a mnoho památek bylo zničeno.

[60] Již například arabský historik a geograf Mas‘údí (asi 888/895–957?) uvádí, že v době dobytí země Araby se tato oblast nazývala *Arz al-Hind* (Indická země).

[61] Sr. WYNGAERT (1929): cxiv-cxvii; MONACO (1990): 168-169; CARDONA (1975): 647-648; O'DOHERTY (2010).

[62] „Ex hac Indya recedens per multas terras transivi et veni ad mare oceanum.“ (Poté, co jsem z této Indie odešel, prošel jsem mnohými zeměmi a přišel jsem k moři oceánu.) — PRAHA, Knihovna Národního muzea, XVII.E.2. (Březnice) (Kolowrat.178), f. 1vb. Jak z textu vyplývá, Odorik nešel k moři přímo z oblasti Basry, ale pokračoval přímořskou oblastí Íránu až do Hormozgánu, oblasti na jihu Íránu.

Odorik došel, bylo přístavní město Hormuz, významný cíl karavanních cest na stejnojmenném ostrově v Hormuzském průlivu mezi Perským a Ománským zálivem. Zatímco latinské rukopisy se většinou omezují na suché konstatování, že Hormuz byl prvním městem, kam Odorik na pobřeží Indického oceánu dorazil, některé italské rukopisy podávají zásadnější informace: „*Pak jsme přišli do Hormuzu, jenž je začátkem Indie a je na mořském mysu, kterážto země je na ostrově a je vzdálena od pevniny asi pět mil. Na tomto ostrově nerostou stromy a není tam sladká voda a je to město velmi pěkné a dobře opevněné.*“^[63]

Putování v Indii

V Hormuzu Odorik se společníkem nastoupil na jednu z lodí, které nazývá *iasse*^[64], a po dvaceti osmi dnech doplul do indického města Thána. Samotnému městu rukopisy většinou věnují poměrně značnou pozornost. Někdejší významné centrum kónkanského království (do konce 13. století) bylo v době Odorikovy návštěvy (někdy kolem roku 1322) již delší dobu součástí muslimského Dillíského sultanátu. Odorik také zaznamenává, že se někdejší nezávislý stát stal poddaným Dillí: „*Tuto zemi ovládají Saraceni, zmocnili se jí násilím a nyní podléhá říši Daldily.*“^[65]

Pro křesťany je Thána významná tím, že zde roku 1321 zahynuli mučednickou smrtí čtyři františkánští misionáři, patřící k misi Jordana ze Sévéra-

^[63] „*Poi venimo ad Ormes, che è incominciamento dell'India ed è in capo del mare la quale terra di lungi da terra ferma quasi cinque miglia; nella quale isola non nasce arbore e non v'a aqua dolce, ed è citta molto bella e bene murata.*“ (Memoriale toscano 1990) Témeř totožný text má i *Storia* (1866/1913). Původní přístav Hormuz ležel na pevnině a byl zničen Mongoly na konci 13. století. Kolem roku 1301 jeho obyvatelé přesídlili na blízký ostrov Džerun (dnešní Hormuz), kde byl založen nový Hormuz. Odorik tak byl pravděpodobně prvním Evropanem, který ho navštívil (kolem roku 1321).

^[64] Tento termín je pravděpodobně odvozen z obecného perského *džahāz*, „loď“. Podrobnější popis najdeme u Marka Pola v jeho kapitole o Hormuzu (Divisament 2006, kap. xxxvii; Milione 2006, kap. 36). Odorika udivilo, že loď je pouze svázána provazy, bez použití jediného kusu železa: „*In unum illorum ego ascendi, in quo nullum ferrum potui reperire.*“ — PRAHA, Knihovna Národního muzea, XVII.E.2. (Břežnice) (Kolowrat.178), f. 2^a.

^[65] „*Istam regunt terram Sarraceni, violenter ceperunt et nunc iacet imperio Daldily.*“ — PRAHA, Knihovna Národního muzea, XVII.E.2. (Břežnice) (Kolowrat.178), f. 2^a. *Daldily, Daldali, Daldili, Doldali* apod. bezpochyby vzniklo z italského *del Dili* či *del Deli*, jak můžeme vidět např. na mapě Frà Maura (15. století) v několika případech: *Questa citade nobillissima za dominaua tuto el paexe del deli...*, *Questa era za soto la signoria del deli...* apod. (*Mappamondo di Frà Mauro*, 1459). Thána byla dobyta muslimským Dillíským sultanátem kolem roku 1300.

ku, která původně směřovala do Číny. Většina rukopisů tak zachycuje příběh mučednické smrti bl. Tomáše z Tolentina a jeho tří druhů.^[66] Tomáš z Tolentina, Jakub z Padovy a laický bratr Demetrius z Tiflisu^[67] zahynuli 9. dubna, Petr ze Sieny o dva dny později. Odorik podle tradičního podání přenesl kosti umučených bratří do Číny, avšak je rovněž známo, že lebka Tomáše z Tolentina byla z Indie přenesena do Itálie a v 17. století umístěna v Tolentinu, kde je dodnes.^[68]

Odorik dále putoval podél západního, Malabárského pobřeží Indie až na jih poloostrova do dnešní Kéraly. Odtud pokračoval severovýchodním směrem podél východního Koromandelského pobřeží až do Madrásu. Zde neopomněl připomenout přítomnost křesťanů sv. Tomáše, apoštola Indie, jehož údajný hrob (jeden z mnoha) se nachází v blízkém Mailapúru.

Odorikova cesta po Indii není z jeho vyprávění příliš jasná, protože místa, která zmiňuje, nejsou ve správném geografickém pořadí. Spíše se jedná o soubor náhodně seřazených vyprávění o jednotlivých místech, jak si na ně vzpomněl. Mimo jiné, jako první evropský cestovatel, popsal hinduistické (?) božstvo a lidské oběti: „Uctívají pak dovedně zhotovenou modlu, jež je z polu vůl a z polu člověk. Tato modla dává nevěřícím odpovědi svými ústy. (Často) vyžaduje krev více než čtyřiceti panen. A tak muži a ženy slibují dát této [modle] své syny a dcery, tak jako u nás zaslíbují děti náboženství. Zaslíbené pak přivádějí před modlu a prolévají jejich krev jako oběť, čímž mnozí umírají. A onen lid činí i mnoho jiného, co kvůli ohavnosti se nedá vylíčit.“^[69]

[66] Uvedenou událost jako první potvrzuje bratr Jordan, který v říjnu 1321 napsal svým nadřízeným v Tabrízu dopis popisující umučení čtyř františkánů. — Viz SÉVÉRAC (1925). — Luke Wadding v 6. sv. *Annales Minorum* jako jeden z pramenů příběhu o jmenovaných františkánských mučednících uvádí i Odorikův cestopis. — WADDINGUS (1733), t. VI: 353. Obdobně je Odorik jako hlavní pramen tohoto příběhu uváděn i jinde, např. „*Frater Thomas de Tholentino de Merchia, frater Jacobus de Padua, frater Demetrius de Gorgia, laycus, frater Petrus de Senis: — Hij 4 martyrizati sunt pro fide Christi in ciuitate Chana a Saracenis; quorum passionis ordinem refert frater Odoricus in suo Itinerario. Passi A° dni. 1320, 9 die mensis Aprilis.*“ — *De Ordine Sancti Francisci* (1915). Uvedení roku 1320 místo 1321 je zřejmě způsobeno nejednotností v jednotlivých evropských kalendářích. — Blíže viz BLÁHOVÁ (2001): 332-336 aj.

[67] Tiflis je dnešní Tbilisi v Gruzii.

[68] Příběh byl zachycen i v sérii nástěnných maleb z někdejšího kostela sv. Františka v Udine, nyní nově zrestaurovaných. — Viz BRUSAMONTI – CASADIO (2008); MORETTI (2008a).

[69] „*Hii etiam aliud ydolum colunt fabrefactum, quod est per medium bos, et per medium sicut homo. Hoc ydolum per os infidelibus dat responsa. Hoc plus quam xl virginum sanguinem requirit. Huic ita viri et mulieres vovent filios et filias dare, sicut aput nos vovent pueros*

Vyobrazení modly a lidské oběti podle Odorikova popisu v kodexu BNF F.Fr.2810, f. 185.

Odorik podrobně popisuje místní zvyky zejména v „království Mobar“, jak se ve středověké Evropě označovalo Koromandelské pobřeží, tedy jihovýchodní pobřeží Indie, zejména jeho jižní část, kterou Arabové znali jako *Ma'abar*. Mimo jiné přinesl i velmi realistický popis Svátku vozů: „Ve výroční den onoho boha, kdy byla ona modla vztyčena, přichází král a královna se vším lidem oné země a s poutníky, kteří přišli na tento svátek, a táhnou sochu na velmi ozdobeném voze a vycházejí z chrámu s křikem a zpěvem a všemožnou hud-

tradere religioni. Illos autem votivas ante ydolum ducunt et ipsorum sanguinem ad ymolandum effundunt, ex quo plurimi moriuntur. Ista quidem et multa alia facit populus ille, qui propter abhominacionem non sunt sermonibus exponenda. — PRAHA, Knihovna Národního muzea, XVII.E.2. (Březnice) (Kolowrat.178), f. 4va. — Na základě Odorikova popisu zachytil uvedenou „modlu“ anonymní iluminátor známý jako Boucicautův mistr (působil zejména 1405–1420) ve slavném kodexu PARIS, Bibliothèque Nationale de France, F.Fr.2810, f. 185 (ilustrace k cestopisu Jana Mandevilla), obsahujícím i Odorikův cestopis. — MITTER (1992): II, 14, 291, pozn. 40.

bou. Když takto vycházejí, jdou před vozem četné panny vždy dvě a dvě a obdivuhodně zpívají. Pak se objeví pouťníci, kteří na tento svátek přišli, tvrdíce, že chtějí dobrovolně pro svého boha zemřít. A tehdy se vrhají, jak dosvědčuji, na zem a vůz drtí jejich těla a kosti rozbíjí a láme a takovým způsobem mnozí umírají.“^[70]

Zastávka na Filipínách?

Z jihovýchodní Indie se Odorik pravděpodobně přeplavil na Cejlon (*Silan, Sillam, Ceilam, Salam, Sylan* apod.) a navštívil také souostroví Nikobary (*Nicimeram, Nicuweram, Nichumera, Hicunera, Sacimeram, Mochimoran, Insimezan* apod.) a Andamany (*Dondin, Dandin, Dodin, Bodin, Dodyn* apod.) východně od Indie. Časový sled pobytu na těchto ostrovech však není jasný, protože jejich popis autor zařazuje až za popis jihovýchodní Asie.

Odorik významně rozšířil vědomosti Evropy o oblasti jihovýchodní Asie. Pravděpodobně jako první přinesl do Evropy jméno ostrova Sumatra (*Sumoltra, Sumolchra* apod.). Navštívil rovněž ostrov Jáva a Borneo. Některá jména, která Odorik uvádí, však nebyla dosud spolehlivě identifikována. Někteří autoři dokonce uváděli, že Odorik byl v Japonsku nebo o něm alespoň slyšel.^[71] K tomuto zřejmému omylu došlo záměnou Odorikova *Zampa, Zapa, Campa, Canpa, Carpa, Capa* apod. (Čampa) s Marco Polovým *Zipangu* (Japonsko).

V poslední době se opět diskutuje, zda Odorik navštívil některé z filipínských ostrovů. Již v roce 1896 se objevil názor, že Odorikův *Dondin* označoval ostrov na severu Filipín, který o staletí později dostal jméno Luzon. Rovněž tak *Thalamasin* (*Talamasin, Thalamasyn, Thalamasim, Thamalsi, Malamasin,*

^[70] „In anniversario autem dei illius, quo istud ydolum est erectum, venit rex et regina cum universo populo de contrata illa et peregrini, qui ad hoc festum et accedentes imponunt ymaginem in curru valde decorato et educunt de ecclesia cum clamore et cantu et omni genere musicorum. Cum autem sic educitur, procedunt multe virgines bine et bine currum precedentes et mirabiliter cantant. Deinde occurrunt peregrini, qui ad hoc festum convennerunt clamantes se voluntarie pro deo suo velle mori. Et tunc prosternunt se probavi in terram et currus corpora eorum conterit et ossa eorum cominuit et confrangit et tali modo plurimi extinguntur.“ — PRAHA, Knihovna Národního muzea, XVII.E.2. (Březnice) (Kolowrat.178), f. 5^a. — Tento zvyk je znám z různých míst Indie, zejména však z města Purí v Uríse, které je střediskem kultu Džagannáthy („Pán světa“), jedné z podob hinduistického boha Krišny. Zde se každoročně na přelomu června a července koná velká pouť u příležitosti Svátku vozů, jíž se účastní statisíce lidí. Socha boha je umístěna na vůz tak těžký, že ho musí tlačit stovky vyznavačů. Zprávy o této pouti trvající několik dní byly v minulosti nadsazené, i když nehody jsou běžné a občas se nějaký fanatický vyznavač pokusí vrhnout pod vůz.

^[71] Např. VENNI (1761); DOMENICHELLI (1881); SCHILLING (1942). Přehled diskuse v KOLAR (2010): 78-80.

Indický Svátek vozů v Praze (červenec 2011).

foto © Vladimír Liščák

Malamasi apod.) někteří autoři ztotožňují s dnešním Bolinaem na západě ostrova Luzon, kam se Odorik údajně uchýlil během bouře v roce 1324.^[72]

Uvedené tvrzení je však sporné už z toho důvodu, že Odorikův cestopis v příslušné pasáži ztotožňuje *Paten* (*Panten*, *Pancham*, *Panthen*, *Pacen*, *Patem* apod.) a *Thalamasin*. Obě místa mají být podle textu cestopisu blízko Jávy: „Blízko ní [= Jávy] je jiná země, která se nazývá *Paten*. Někteří ji

^[72] Viz např. CARBONETTO (2001); MALAMOCCO (2002): 79-86; KOLAR (2010): 80-81.

však nazývají *Thalamasim*; její král ovládá mnoho ostrovů.“^[73] Nicméně tradice Odorikovy zastávky na Filipínách o vánocích roku 1324, kdy podle filipínských křesťanů sloužil děkovnou mši a pokřtil několik obyvatel, je zejména v Bolinau velmi silná. Mladý filipínský básník Santiago Bergantinos Villafania (* 1971) jí dokonce věnoval jeden ze svých sonetů. Sonet je napsán v pangasinanštině, jednom z filipínských jazyků (překlad do jiného jazyka neexistuje)^[74]:

Talamasin (Bolinao), 1324

onong ed sulsulat nen Batuta^[75]
 anengneng to’y dali’y Tawalisi
 no iner nanuley si Urduja^[76]
 ya kinalakia’y Kaboloan

oala met so sakey ya istorya
 onong ed say praylin Italianon
 si Odorico na Pordenone
 ya ambassador tan misionario^[77]
 luga’y baloto paunla’d Tsina^[78]
 nen asabat da’y maksil a bagyo
 sinmakbit ira ed Talamasin
 ya panaarian nen Dalisay^[79]

[73] „*Penes illam est terra alia que dicitur Paten. Aliqui tamen appellant eam Thalamasim, cuius rex multis insulis dominatur.*“ — PRAHA, Knihovna Národního muzea, XVII.E.2. (Břežnice) (Kolowrat.178), f. 5va.

[74] Publikován jako 43. sonet ve VILLAFANIA (2007). Internetová verze v: *Our own voice* (March 2004) (<http://www.oovrag.com/poems/poems2004a-villafania.shtml>).

[75] Ibn Batúta, nejvýznamnější arabský cestovatel a kartograf středověku, pocházející z Maroka, se na Bolinau (*Tawalisi*) zastavil pravděpodobně cestou do Číny mezi lety 1344 a 1347.

[76] Urduja (asi 1350–1400), legendární princezna-válečnice v zemi *Tawalisi/Talamasin*, lidová hrdinka Pangasinanu (dnes provincie, v níž leží Bolinao). Příběh o ní jako první zaznamenal Ibn Batúta, moderní výzkum tuto historiku však považuje za pouhou fikci. — Srv. SCOTT – SALAMANCA (1984); MALAMOCCO (2002a). V roce 2008 byl natočen animovaný film „Urduja“ věnovaný legendární princezně. Tento první celovečerní animovaný film v tagalogštině natočilo studio GMA Films, Quezon City.

[77] Odorico na Pordenone / ya ambassador tan misionario = Odorik z Pordenone, vyslanec a misionář.

[78] Tsina = Čína.

[79] Dalisay, král *Tawalisi/Tamalasinu*, otec princezny Urduji.

diman agao'y Masanton Misa ^[80]
para'd saray bilay ya asalba

Odorikovu údajnou návštěvu připomíná od 18. listopadu 2007 památník stojící před katedrálou sv. Jakuba (*Iglesia de Santiago*) v Bolinau, postavenou augustiniány v roce 1609. Právě zde Odorik údajně v roce 1324 sloužil vánoční mši. ^[81]

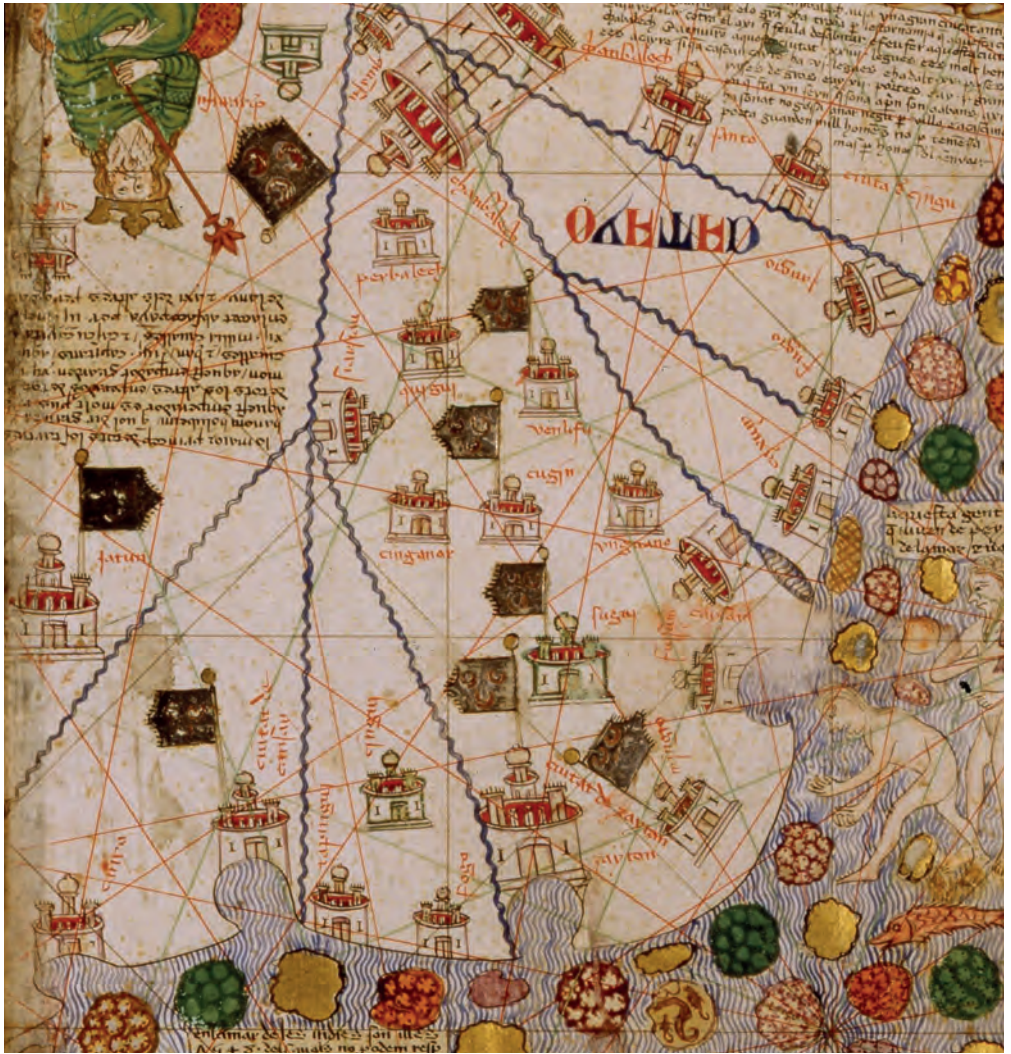
Katedrála sv. Jakuba v Bolinau. Památník bl. Odorika je v popředí.

Pamětní deska bl. Odorika na místě, kde údajně roku 1324 sloužil první mši na Filipínách.

[80] Masanton Misa = mše svatá.

[81] Viz zejména MALAMOCCO (2002) a různé internetové stránky filipínských křesťanů.

Tabule 6 Katalánskeho atlasu (kolem 1375); detail zobrazení Číny.

Příjezd do Číny

Z ostrovní části jihovýchodní Asie (u Odorika Dolní Indie nebo prostě Indie), která „zahrnuje 24 tisíc ostrovů“^[1], doplul Odorik po mnoha dnech do jižní Číny (Odorikova Horní Indie): „A když jsem plul oceánem na východ mnoho dní, [připlul jsem] do oné vznešené provincie Manzy, kterou nazýváme Horní Indie.“^[2]

První Odorikovou zastávkou v Číně byl Kanton (známý v Evropě jako Cens-Kalan, Censcalan^[3] apod.), kam dospěl cestou z Indie někdy koncem roku 1324.^[4] „Prvním městem oné [provincie], kam jsem vstoupil, je Senstalaria, jež je dobře třikrát tak velké jako Benátky. Je vzdáleno od moře jeden den a leží na jedné řece, jejíž voda kvůli samotnému moři zaplavuje zemi [do vzdálenosti] dobře dvanácti dní...“^[5] Jenom jediné toto město má více lodstva a tržišť, než může mít celá Itálie.“^[6]

[1] „...quod bene xxiiii milia contineat insularum“ — PRAHA, Knihovna Národního muzea, XVII.E.2. (Břežnice) (Kolowrat.178), f. 6^b. — Zatímco Marco Polo vypráví, že v oblasti je 12 700 ostrovů (*Divisament* 2006, kap. cxcii), Odorik uvádí již značně vyšší počet 24 000. Tento údaj obsahují všechny verze Odorikova cestopisu. A nebyl tak daleko pravdě, protože jenom Indonésii dnes tvoří přes 17 000 ostrovů.

[2] „Cumque navigarem per mare oceanum versus orientem per multas dyetas, [ego veni] ad illam nobilem provinciam Manzy quam superiorem Indyam vocamus.“ — PRAHA, Knihovna Národního muzea, XVII.E.2. (Břežnice) (Kolowrat.178), f. 6^b. — O Manzy podrobněji viz s. 179-180.

[3] Toto jméno (u Odorika jako Cescalam, Censscolan, Crustola, Censcalan, Censkalon, Conscala, Censcala apod.) se objevuje ve většině středověkých cestopisů. Pochází z arabsko-perského jména pro Kanton Čin *kilān* چین کیلان. V arabských pramenech se nazývá *Šin kalān* صين گلان nebo *Šin kilān* صين کیلان — Viz např. YULE – CORDIER (1913): 179-180, pozn. 5; Ibn BATŮTA (1829/2004): 208, 212, 213. V některých latinsky psaných rukopisech je však podoba tohoto jména značně zkomolená, např. *Senstalay*, *Cescabam*, *Teschola*, *Senstalaria* apod.

[4] Odorik nemohl do Číny přijet dříve, protože se například nezmiňuje o inauguraci nového chána Jesün Temüra (vládl 1323-1328). Nehledě na to, že údajně o vánocích 1324 sloužil mši ve filipínském Bolinau.

[5] Odorik zde evidentně popisuje ústí a deltu Perlové řeky, největší řeky jižní Číny.

[6] „Prima civitas huius [provincie] est quam intravi Senstalaria que bene magna est sicut tres Venetiarum. Hec distat a mari per unam dyetam posita super unum flumen cuius aqua

Přes Čchüan-čou (*Zayton, Zaiton, Zaycon, Zaton, Zanton, Kaitam, Saitan, Kaycon, Chaicham* apod.)^[7], které bylo biskupským sídlem ve správě františkánských misionářů, dále přes Fu-čou (*Fuzo, Fucho, Fuko, Fuco, Fuc, Suctio, Sucho* apod.), Chang-čou (*Cansaia, Cansana, Cansay, Chansay, Casai, Campsay, Ahamsane, Cansave* apod.)^[8], Nanking (*Chilefo, Chilenfu, Chilemphe, Chilopho, Ghilepho, Chilenzo, Chyleso, Chisenzo* apod.) a města na Císařském průplavu (též Velký čínský průplav) dospěl kolem roku 1325 do Chánbalyku (*Cambalech, Cambalet, Cambalec*), respektive Ta-tu (*Taydo, Taydu, Caido* apod.) na území dnešního Pekingu.^[9]

Města, jimiž Odorik procházel, na něj udělala patřičný dojem, zejména svou velikostí. U každého města, jímž projížděl, se Odorik snaží naznačit jeho velikost, zpočátku srovnáváním s evropskými městy.^[10] Tak například *Censcalan* (Kanton) je podle něj „veliký jako troje Benátky“ a *Zayton* (Čchüan-čou) „dvakrát tak velký jako Bologna“. Avšak jak cestoval dále a ne-

---

propter ipsum mare ascendit ultra terram bene xii dyetis... Civitas autem sola illa plus habet de navigio et mercationibus quam tota Ytalia posset habere. — PRAHA, Knihovna Národního muzea, XVII.E.2. (Březnice) (Kolowrat.178), f. 7ra. — Množstvím lodí v Kantonu byli udiveni i jiní návštěvníci ze Západu, kteří nadneseně psali o „stovkách tisíc“ člunů. — Srv. cit. v YULE – CORDIER (1913): 180-181, pozn. 5.

[7] Odorikův *Zayton* (z arabsko-perského *al-Zaytūn* الزيتون) byl v minulosti někdy interpretován jako Čang-čou nedaleko Sia-menu či Ťien-čou, dnešní Ťien-ou v Nan-pchingu v provincii Fu-tien. S největší pravděpodobností se však jednalo o Čchüan-čou, kde v době, kdy tam Odorik přibyl, již byla františkánská komunita. Ve městě, které bylo v roce 1313 učiněno sídlem sufragánního biskupa, byly založeny dva františkánské kláštery, o nichž se Odorik zmiňuje v příslušné kapitole. Arabský název města údajně vychází z tehdejšího lidového pojmenování tohoto města jako C'-tchung-čcheng odvozeného od jména stromu *c'-tchung* (*Catalpa ovata* G. Don., katalpa vejčitá), který se v okolí pěstoval od 10. století. — YULE – CORDIER (1913): 183, pozn. 2 a 3; MELIS (1983): 212; CARDONA (1975): 754; KALUS (2008).

[8] Středověcí Evropané ho znali též jako *Quinsay, Chinsai, Campsay, Cansaia, Casai* apod. Všechna tato jména byla odvozena z arabského jména *al-Chansá*, pod kterým Chang-čou znali již raní arabští návštěvníci. — Viz např. Ibn BATŮTA (1829/2004): 216.

[9] Uvedená jména měst v Číně jsou na mapovém díle poprvé zaznamenána v podobě *Cincalan, Zayton, Fussam, Caxum, ciutat de Chambalech, Magni Canis Catayo* ve slavném Katalánském atlasu (kolem 1375) *Mapamondi vol dir aytant con ymage del món e de les regions que són sus la terra e de diverses maneres de gens que en ela habitan* (BNF, Esp 30, Bibliothèque Nationale de France, Paříž). — Viz CRESQUES (1375); GROSJEAN (ed.) (1977). O atlase viz zejména na s. 205-213.

[10] Většina rukopisů srovnává čínská města se severoitalskými městy (která by podle Odorika v Číně nemohla být ani za města považována), německé rukopisy však činí srovnání s městy německými.

smírně velkých měst (na evropské poměry) přibývalo, byl nucen tento přístup opustit, a odhadoval proto velikost měst na míle. Tak například *Fucho* (Fu-čou) má „*obvod třiceti mil*“, *Cansaia* (Chang-čou) „*dobře sto mil po obvodu*“ a *Chilenfo* (Nanking) má hradby s „*obvodem čtyřiceti mil*“. *Cambalech* (Chánbalyk) a *Taydo* (Ta-tu) dohromady mají obvod „*více než čtyřiceti mil*“^[11]. A tak téměř u každého města, do něhož vstoupil, Odorik nejdříve odhaduje jeho velikost.

V jihočínských městech

Jak již bylo uvedeno dříve, františkánští biskupové ve třech městech na jihovýchodním pobřeží Číny zřídili tři sídla (*loca*): jedno bylo v Čchüan-čou, druhé v Chang-čou a třetí v Jang-čou.^[12]

Město Čchüan-čou (*Zayton*) v dnešní provincii Fu-tien bylo ve 14. století sídlem sufragánního biskupství, které krátce před Odorikovým příjezdem založil (roku 1313) pekingský (chánbalický) arcibiskup Jan z Montecorvina: „*Odešel jsem odtamtud a poté, co jsem prošel mnoha zeměmi a městy, přišel jsem do vznešeného města jménem Zaycio (Zaytio?), v němž naši menší bratři mají dvě sídla...*“^[13] Odorik přijel do *Zaytonu* kolem roku 1324. Z biskupů vysvěcených v roce 1307 byl v té době naživu pouze jediný: Ondřej z Perugie.

V *Zaytonu* Odorik pravděpodobně, alespoň podle většiny rukopisů jeho cestopisu, uložil ostatky mučedníků z Thány.^[14] Zdá se, že misionářské úspě-

^[11] Autoři českého překladu chybně uvádějí „*obě města mají obvod jedenácti mil*“ (GEL – KOCOUREK, překl., 1962: 39), protože překladatelé zřejmě číslovku xl četli jako xi. „*Harum civitatum circuitus plus ambit, quam xl miliaria magna.*“ — PRAHA, Knihovna Národního muzea, XVII.E.2. (Březnice) (Kolowrat.178), f. 8va. — Srv. též „*...et circuitus istarum duarum civitatum plura ambit quam xl miliaria.*“ (*Descriptio* 1866: xxx); „*...et circuitus istarum duarum civitatum plura ambit quam quadraginta milliaria.*“ (*Relatio* 1929: 472) apod. V italských verzích se toto číslo pohybuje kolem 50 či 60 mil (např. *Storia* 1866, 1913, [Ramusio maior]), tedy v žádném případě méně než 40 (!).

^[12] STANDAERT (ed.) (2001): 82-83, 89.

^[13] „*Abinde recedens et per multas terras et civitates transiens veni ad nobilem civitatem Zaycio (Zaytio?) nomine, in qua nostri fratres minores habent duo loca...*“ — PRAHA, Knihovna Národního muzea, XVII.E.2. (Březnice) (Kolowrat.178), f. 7^a. — Přehled sufragánních biskupů v *Zaytonu* viz s. 95.

^[14] „*...ubi transtuleram prius ossa illorum quatuor fratrum minorum, sicut superius est declaratum.*“ (...kam jsem předně přenesl kosti oněch čtyř menších bratří, jak je výše uvedeno.) — PRAHA, Knihovna Národního muzea, XVII.E.2. (Březnice) (Kolowrat.178), f. 7^a.

chy byly v tomto městě okamžité.^[15] Jak víme z dopisů Peregrina da Castello, Ondřeje z Perugia a Jana Marignoly, byly zde postaveny celkem tři kostely.^[16]

Jistá arménská bohatá dáma^[17] nechala v *Zaytonu* postavit kostel pro nově příchozí křesťany a arcibiskup Montecorvino z něj učinil katedrálu, již svěřil prvnímu biskupovi Gerardovi (biskupem v letech 1313–1318).^[18] Druhý kostel byl postaven z iniciativy Ondřeje z Perugia po roce 1322 a třetí kostel a přilehlé *fondaco*, čili ubytovnu pro zahraniční obchodníky, zmiňuje Jan Marignola.^[19]

Vedle křesťanů byla ve městě velká komunita muslimských obchodníků^[20], jelikož *Zayton* byl v té době předním mezinárodním přístavem Číny.^[21] Avšak Odorik, který jinak přítomnost „Saracénů“^[22] v různých místech znamená, tentokrát se o nich nezmiňuje.^[23]

[15] Činnost misionářů v Číně známe pouze ze záznamů či dopisů evropských autorů, nikoli z čínských pramenů. O stavu františkánských misí v prvních desetiletích 14. století informuje ve své zprávě *De statu, conditione ac regimine magni Canis* (kolem 1330) dominikán Jan z Cory, arcibiskup ze Sultanie v Persii, který údajně navštívil františkánskou misi v Číně jako inkvizitor kolem roku 1330. — STANDAERT (ed.) (2001): 48, 83. Francouzský překlad Jeana le Long *Livre de lestat du Grant Caan* (Paris, Bibliothèque Nationale de France, F.Fr.2810, ff. 136v-140v) viz např. JACQUET (1830).

[16] SF (1929), I: 366, 374-75, 375-76, 536; DAWSON (1955): 232, 236; MOULE (1930): 241, 259; [MATROD] (1930): 152.

[17] V některých čínských městech, včetně Chánbalyku, byly v té době komunity arménských obchodníků.

[18] Viz dopis biskupa Peregrina da Castello z roku 1318 v SF (1929), I: 366; DAWSON (1955): 232; dopis Ondřeje z Perugia z roku 1326 v SF (1929), I: 236.

[19] SF (1929), I: 536; STANDAERT (ed.) (2001): 83.

[20] Muslimskou přítomnost ve městě dodnes připomíná mešita Čching-ting-s' („Mešita dokonalé čistoty“), známá též jako mešita Ashab, kterou postavili Arabové v roce 1009 v damašském stylu a o tři století později přestavili Peršané. Patří k nejstarším mešitám v Číně. Ve městě se rovněž našlo mnoho náhrobních kamenů s arabskými nápisy. — WU Wenliang (1957); WU Wenliang – WU Youxiong (2005); CHEN Dasheng (1984); KALUS (2008).

[21] Podrobněji viz KALUS (2008).

[22] Jako Saracéni byli již ve starověku nazýváni obyvatelé severozápadní Arábie a v přiléhajících částí Sýrie. Poprvé *Sarakēnoi* připomíná kolem roku 150 n. l. *Zeměpis* Klaudia Ptolemaia (asi 85–asi 165). U Byzantinců a středověkých křesťanských spisovatelů jsou za Saracény označováni všichni Arabové vůbec. Nakonec bylo toto jméno přeneseno na všechny vyznavače islámu, proti nimž byly podnikány křížové výpravy. — Viz např. RETSO (2003).

[23] MATROD (1929); KALUS (2008).

Během svého pobytu v *Zaytonu* Odorik navštívil místní buddhistický klášter, který, jak se zdá, na něj udělal patřičný dojem: „*Je tam mnoho klášterů řeholníků, kteří uctívají modly. I já jsem [byl] v jednom klášteře, v němž byly tři tisíce oněch řeholníků, kteří měli ve své péči jedenáct tisíc model. A jedna [z těch model], jež se zdála menší, než ostatní, byla tak velká, jako se u nás zobrazuje svatý Kryštof. Byl jsem tam náhodou v tu dobu, kdy krmí své bohy, a viděl jsem, že všechna jídla, která jim lidé oběťují, jsou velmi horká...*“^[24] Někteří autoři se domnívají, že tímto klášterem byl Kchaj-jüan-s', založený roku 686 pod jménem Lien-chua-s' („Klášter leknínu“). Dnešní jméno dostal tento klášter za éry Kchaj-jüan (713–741) dynastie Tchang.^[25]

Dalším městem, jímž Odorik kolem roku 1324 projížděl a v němž tentokrát zaznamenal přítomnost jak křesťanů^[26], tak muslimů, bylo Chang-čou (*Cansaia*, *Chunsai*, *Cunsai* apod.). Toto přístavní město na východě Číny se v Odorikově době nazývalo Lin-an; dnešní jméno dostalo až roku 1366. Evropské jméno *Quinsay*, *Chinsai*, *Campsay*, *Cansaia*, *Casaie* apod. bylo odvozeno od arabského *al-Chansá* – tento název pak zřejmě od čínského označení *sing-caj*, respektive *sing-caj-suo*, „dočasné sídlo panovníka“.^[27] Přítomnost muslimů („Saracénů“) ve městě mimo jiné dosvědčuje skutečnost, že za dynastie Jüan v Chang-čou existovalo Osm pavilónů, které obývali bo-

[24] „*Multa sunt ibi monasteria religiosorum ydola colencium. Et in uno monasterio ego [fui], in quo erant tria milia religiosorum illorum, qui sub cura sua habebant undecim milia ydolorum. Et quod minus inter illa videbatur, ita magnum erat sicut sanctus Christophorus depingitur apud nos. In hora qua isti Diis suis dant ad manducandum, contigit me interesse, et vidi quod omnia cibaria, que illis offeruntur a populo, sunt calidissima...*“ — PRAHA, Knihovna Národního muzea, XVII.E.2. (Březnice) (Kolowrat.178), f. 7rb. — Sv. Kryštof († kolem 250), jeden ze čtrnácti svatých pomocníků, byl podle legendy muž neobyčejné síly, 12 stop vysoký. Odorik použil pro srovnání s obrovskou modlou právě Kryštofa, který byl ve středověké Itálii velmi uctíván, zejména v Padově.

[25] Viz např. PAUTHIER – BAZIN (1853): 117.

[26] Odorik zde navštívil další z františkánských sídel na východním pobřeží Číny. Toto *locus fratrum minorum* však již nezmiňuje Jan Marignola, který Chang-čou procházel roku 1347. Zdá se tedy, že v té době již bylo opuštěné. — STANDAERT (ed.) (2001): 83; MOULE (1930): 243.

[27] Překlad „nebeské město“, který se v evropských cestopisech objevuje a jež Odorik zřejmě přebírá od Marka Pola, vznikl pravděpodobně neporozuměním původnímu jménu. Podle jiného názoru měl tento překlad označovat město jako příslovecné místo požitků. — Srv. např. ANDREOSE (2000): 225, pozn. 1; MONACO (1990): 163. Henry Yule předpokládá, že toto evropské jméno mohlo vzniknout z označení pro hlavní město *ting-s'* (*jingshi* 京師, v jihočínské výslovnosti těchto znaků přibližně *gĩngsi*). — YULE (1866), Vol. I: 113, pozn. 3; YULE – CORDIER (1913): 192, pozn. 2.

hatí muslimové z Arábie a Turkestánu.^[28] Také Ibn Batúta nejvýznamněji arabský cestovatel a kartograf středověku původem z Maroka, psal, že „*muslimové jsou zde v neobvykle velkém počtu...*“^[29]

Odorik věnuje Chang-čou velkou pozornost – a to po zásluze. Před rokem 1276, kdy bylo dobyto Bajanem (1236–1295), generálem a prvním ministrem chána Chubilaje, bylo hlavním městem Jihosungské říše (v letech 1123–1276). Patřilo k největším a nejvýstavnějším městům v Číně. Od 13. do 15. století to bylo největší město světa s 1 miliónem až 2 milióny obyvatel.^[30] Tato skutečnost se obdivuhodně odráží i v rukopisech Odorikova cestopisu. Zatímco některé uvádějí pouze, že „*je větší než ostatní, jež jsem spatřil*“^[31], jiné přímo uvádějí, že „*je větší než kterékoli z těch, jež jsou dnes na světě*“.^[32] Jako největší město na světě ho označovali i jiní středověcí cestovatelé, např. Ibn Batúta, který navštívil Chang-čou (*al-Chansá*)^[33] asi dvacet let po Odorikovi: „*Je to největší město, jaké jsem kdy viděl na tváři země.*“^[34]

Tentokrát si Odorik všímá i demografických údajů a uvádí, že ve městě bylo osmdesát pět *tumanů*^[35] obyvatel a čtyři další *tumany* „Saracénů“. Vedle

[28] Přítomnost muslimů v Chang-čou připomíná mešita Feng-chuang-s' („Mešita fénixe“), známá též jako Čen-tiao-s' („Mešita pravého náboženství“), postavená za dynastie Tchang. Za dynastie Sung mešita vyhořela do základů a za dynastie Jüan byla renovována jistým Aláuddínem ze Střední Asie. — KHAMOUCH (2005): 6.

[29] Ibn BATŮTA (1829/2004): 217.

[30] Viz např. ABU-LUGHOD (1991): 337.

[31] „*Hec maior est alia quam conspexi.*“ — PRAHA, Knihovna Národního muzea, XVII.E.2. (Březnice) (Kolowrat.178), f. 7va.

[32] „*Hec civitas maior est aliqua que hodie sit in mundo.*“ — VYŠŠÍ BROD, Knihovna cisterciáckého opatství (ex České Budějovice), Rp.V.B.18 (Hohenfurt. 87) (Vyšší Brod.18.29), f. 158r.

[33] Přestože jméno *al-Chansá* bylo v Ibn Batútově době již několik století v používání, sám uvádí: „*Jméno tohoto místa je podobné jménu básničky al-Chansá, avšak nevím, zda je toto slovo arabské či nikoli...*“ — Ibn BATŮTA (1829/2004): 216. *Al-Chansá* (psáno též *al-Chansá*), „Gazela“ nebo „Krátkonosá“, 575–645) byla arabská básnička, která po roce 629, kdy se setkala s prorokem Mohamedem, přestoupila na islám.

[34] Ibn BATŮTA (1829/2004): 216.

[35] Jeden *tuman* odpovídal deseti tisícům „ohňů“. Termín *tuman* byl odvozen od obecného altajského slova *tümen* (deset tisíc). Vypůjčily si ho i perština a arabština, kde znamenal váhovou jednotku či určité množství peněz (původně deset tisíc stříbrných dirhamů, např. v letech 1825–1932 jako *toman* byl v Persii měnovou jednotkou v hodnotě 10 000 dinárů). V turkických armádách a později i v organizaci mongolské armády *tumen* znamenal jednotku deseti tisíc vojáků.

nich tam byli křesťané, obchodníci a jiní, kteří tudy pouze procházeli: „*Jsou tam ohně osmdesáti pěti tumanů. A Saraceni mají čtyři, což dohromady dává osmdesát devět; jeden pak tuman činí deset tisíc ohňů* [= domácností]. *Z ostatních národů někteří jsou křesťané, někteří obchodníci a někteří pouze procházejí.*“^[36] Nevíme, z jakých údajů Odorik vycházel, ale zřejmě byly nadhodnocené: 89 tumanů po deseti tisících ohních = 890 000 „ohňů“ (domácností?). Pokud použijeme běžnou čínskou demografickou jednotku *chu* 戶 (domácnost), která zpravidla čítala 3–4 lidi, dostaneme se na počet obyvatel kolem 3 milionů.

Dalším městem s křesťanskou komunitou ve východní Číně, které Odorik navštívil, bylo Jang-čou (*Iamzai, Iancy, Ianzu* apod.), „*kde je sídlo menších bratří. A v tomto městě jsou i nestoriánské kostely.*“^[37] To je jediná Odorikova informace o náboženské situaci v tomto městě. A opět nezmiňuje přítomnost muslimů, kteří i tentokrát jeho pozornosti unikli.

I ve městě Jang-čou, za dynastie Sung velmi rušném obchodním městě, byla muslimská komunita, stejně jako v dalších významných městech na pobřeží jihovýchodní a východní Číny. Nejstarší a největší mešitou ve městě je Sien-che-s' („Mešita jeřába“)^[38], postavená kolem roku 1275 jistým Pchu-cha-tingem (Burh ad-Dín?), muslimským duchovním, který byl údajně potomkem proroka Mohameda v šestnácté generaci.^[39]

Jang-čou je mimo jiné známé také tím, že zde byl údajně prefektem Marco Polo (v letech 1282–1285/1287).^[40] Objev náhrobního kamene Kateřiny Vilioni († 1342)^[41], příslušnice janovské kupecké rodiny v Jang-čou,

[36] „*Hi autem ignes sunt octogintaquinque thuman. Et Saraceni habent ibi iiii^{or}, qui simul constituunt lxxxix; unum autem thuman facit decem milia ignium. De reliquis populis, alii autem sunt christiani, alii mercatores, alii transeuntes per terram.*“ — PRAHA, Knihovna Národního muzea, XVII.E.2. (Březnice) (Kolowrat.178), f. 7rb. — „Ohně“ (ignes) odpovídají čínskému termínu *jen-chu* (yàn hù 焰戶, oheň + domácnost).

[37] „*...ubi est locus fratrum minorum. In hac civitate eciam sunt ecclesie Nestorianorum.*“ — PRAHA, Knihovna Národního muzea, XVII.E.2. (Březnice) (Kolowrat.178), f. 8rb. — V některých rukopisech je upřesněno, že tam byly tři nestoriánské kostely. — Viz YULE – CORDIER (1913), 210.

[38] *Sien-che* (仙鶴 *xiānhè*, doslova: „jeřáb nesmrtelných“) je tradiční jméno jeřába mandžuského (*Grus japonensis*), který je v čínské kultuře součástí pověstí a legend. V taoismu je symbolem dlouhověkosti a nesmrtelnosti. V umění a literatuře jsou často nesmrtelní zobrazení, jak letí na jeřábech, stejně tak smrtelníci, kteří dosáhnou nesmrtelnosti, odlétají na jeřábech.

[39] KHAMOUCH (2005): 6. Pchu-cha-tingova hrobka leží východně od mešity.

[40] Podrobněji viz s. 77, pozn. 37.

[41] Náhrobní kámen byl objeven Čínskou lidovou osvobozenou armádou v městských hradbách roku 1951. — Rouleau, Francis A. „The Yangchow Latin Tomb-

nicméně předpokládá existenci prosperující italské komunity ve městě ve 14. století.

Na dvoře Velikého chána

Do Chánbalyku (dnešního Pekingu), hlavního města mongolsko-čínské říše Jüan, Odorik přijel kolem roku 1325, tedy v době, kdy Jan z Montecorvina byl chánbalickým arcibiskupem a titulárním patriarchou Východu (do roku 1328). Je proto poněkud udivující, že ve svém cestopise nezmiňuje jeho jméno. O aktivitách františkánů v mongolské Číně vypráví pouze všeobecně, když se například zmiňuje o františkánských sídlech (*loca*). Více pozornosti věnuje pouze císařskému dvoru a moci Velikého chána, kterým byl tehdy Jesün Temür (vládl 1323–1328).

Odorik v Chánbalyku zůstal tři roky a byl často přítomen u chánova dvora. Zmiňuje se mimo jiné i o obracení na Kristovu víru, a to i mezi dvorskými hodnostáři, „...kteří skrze mne byli obráćeni na Kristovu víru, z nichž mnozí na onom dvoře jsou velkými barony, kteří jednají pouze s osobou panovníka.“^[42], a tak opět dosvědčuje své misionářské aktivity.^[43]

Za svého pobytu na chánově dvoře se Odorik mimo jiné zajímal o náboženské zaměření dvorských hodnostářů a uvádí: „Z těch, kdo slouží osobě panovníka, je čtyři sta Tatarů, osm křesťanů a jeden Saracén.“^[44] Samotný popis Chánbalyku je strukturován výrazně podle cestopisu Marka Pola: nejdříve popis paláce, pak chánova dvora, cest a systému komunikací a nakonec honitby a svátků. Originalita Odorikova podání však spočívá v podrobnostech informací.

---

stone as a Landmark of Medieval Christianity in China“. *Harvard Journal of Asiatic Studies*, 12 1954, 17 (3/4): 346-365.

[42] „...qui per me ad fidem Christi conversi sunt, quorum plures in illa curia sunt barones magni, aspicientes solummodo ad personam regis.“ — PRAHA, Knihovna Národního muzea, XVII.E.2. (Březnice) (Kolowrat.178), f. 9^b. — Slovo *rex* v Odorikově textu (stejně jako v jiných dobových textech) musíme chápat obecněji, než „král“, tedy spíše jako „vladař, panovník“.

[43] Některé rukopisy však „per me“ vynechávají, takže zmínka o misionářské činnosti je pouze obecná: „...kteří byli obráćeni na Kristovu víru...“ — Srv. *Descriptio* (1913): 321.

[44] „Qui vero custodiunt personam regis sunt Thartari quator centum, christiani octo, et unus Saracenus.“ — PRAHA, Knihovna Národního muzea, XVII.E.2. (Březnice) (Kolowrat.178), f. 9^b. — Z gramatického hlediska je zajímavé použití číslovky „čtyři sta“. Zatímco řada latinských rukopisů používá správnou číslovku *quadri(n)genti*, některé – pod vlivem italštiny (*quattrocento*) – uvádějí tvar *quator centum, quatercentum* apod.

Náhrobní kámen z hrobu Kateřiny Vilioni († červen 1342), příslušnice janovské kupecké rodiny, v Jang-čou. Na kameni je scéna umučení sv. Kateřiny.

„In nomine Dñi amen hic jacet
Katerina filia q(u)ondam Domini
Dñici de Vilionis que obiit in
anno Domini milesimo CCC
XXXX II de mense Junii.“

„Ve jménu Páně, amen. Zde leží
Kateřina, dcera kdysi pana
Dominika de' Vilioni, jež zemřela
léta Páně tisícího třístého
čtyřicátého druhého, v měsíci červnu.“

Část rukopisů přidává na samý konec textu dodatek známý jako *De reverentia magni Canis* (O úctě Velikého chána). Některé z nich za autora tohoto textu označují bratra Marchesina da Bassano^[45], jednoho z redaktorů Odorikova textu, a vyprávějí ve 3. osobě singuláru, jiné texty jsou v 1. osobě, tedy zaznamenány tak, jak je vyprávěl sám Odorik. V uvedeném textu je popsána úcta, projevená Velikým chánem křesťanské víře zastupované křížem. Došlo k tomu údajně během chánovy cesty z Chánbalyku do letního paláce v Šang-tu (u Odorica *Sandu*). Podle tohoto textu Odorik a (čtyři)^[46] další františkáni, z nichž jeden byl biskup^[47], potkali Velikého chána na cestě a pozdravili ho zpěvem hymnu VENI CREATOR SPIRITUS.^[48]

„...sám Odorik byl se čtyřmi menšími bratry ve stínu jednoho stromu u cesty, kudy měl projíždět [sám chán]. A když se již začal přibližovat, jeden z těch bratří, který byl biskupem, oděn do kněžského roucha, vzal kříž a připevněný na hůl ho zvedl do výše. Tehdy tito čtyři začali vysokými hlasy zpívat hymnus „Přijď, Stvořitelův Duchu“. Když to slyšel, sám chán se zeptal knížat stojících k němu nejbliže, co to je. Ti mu odpověděli: Jsou to čtyři franctí rabani, to jest křesťanští řeholníci. I zavolal si je k sobě a vida kříž, zvedl se na voze a sňav klobouk ze své hlavy, kříž uctivě pozdravil. A protože je stanoveno, že nikdo se k jeho vozu nesmí přiblížit s [prázdnýma] rukama, proto bratr Odorik ho obdaroval malou miskou [plnou krásných jablek]. A [on] dvě [přijal z oněch jablek] a z jednoho pojedl, druhé však drže v rukách [pokračoval odtud v cestě].“^[49] Z uctivého chánova chování ře-

[45] Jeho jméno (ve zkromolených podobách *Marchisinus de Basiano*, *Marchisinus de Baxido*, *Marchesino de Baiadon* apod.) nacházíme v některých verzích. O tzv. *recensio Marchesini* viz s. 236.

[46] Přesný počet je uveden pouze v některých rukopisech, jako např. MÜNCHEN, Bayerische Staatsbibliothek, Clm 903 (Regensburg) (Ireland), PRAHA, Knihovna Národního muzea, XVII.E.2. (Břežnice) (Kolowrat.178).

[47] Toto je zřejmě jediná zmínka o Janovi z Montecorvina nebo jednom z jeho sufragánních biskupů v Odorikově textu. — Viz YULE – CORDIER (1913): 270, pozn. 2.

[48] „Veni Creator Spiritus“ (Přijď, Stvořitelův Duchu) je jedním ze svatodušních hymnů, součástí gregoriánského zpěvu, a je považován za „nejslavnější z hymnů“. Údajně ho v 9. století napsal (blahoslavený) Rabanus Maurus, francký benediktinský mnich a mohučský arcibiskup. Často se zpívá při slavnostních příležitostech, v současnosti například při vstupu kardinálů do Sixtinské kaple při volbě papeže.

[49] „...ipse frater Odericus erat cum quatuor fratribus minoribus sub umbra unius arboris iuxta viam, ubi [ipse Chan] erat transiturus. Et cum iam appropinquare cepisset, unus fratrum istorum, qui erat episcopus, indutus pontificali ornatu accepit crucem et impositam baculo in altum erexit. Tunc hii quatuor ceperunt altis vocibus ymnum Veni Creator Spiritus decantare. Quo audito, ipse Can quesivit a vicinioribus sibi principibus, quid hoc

čený autor (či autoři) tohoto dodatku vydedukoval, že Veliký chán měl jisté povědomí o katolické víře, „což docela dobře mohl vědět od menších bratří, kteří dleli na jeho dvoře“.^[50]

Přestože Odorik popisuje velmi podrobně vše, co viděl, o jeho vlastní činnosti, ani o činnosti ostatních františkánů nenajdeme v cestopisu téměř žádné podrobnější zmínky. Jednu z mála konkrétních připomínek přítomnosti františkánů na císařském dvoře lze nalézt v kapitole o ceremoniálu trůnního sálu: „Já, bratr Odorik, jsem tam zůstal tři roky a byl jsem často takovým slavnostem přítomen. Neboť my menší bratři na onom dvoře máme místo pro nás zvláště určené a musíme vždy jako první předstupovat a dávat panu panovníkovi naše požehnání.“^[51]

Odorik a náboženství v Číně

Velkou část cestopisu zabírá příběh umučení čtyř františkánských misio-
nářů a údajné přenesení jejich kostí Odorikem z města Thána do jižní Číny.^[52] Uvedený příběh obsahují téměř všechny verze Odorikova cestopisu, některé ho však (až na krátkou zmínku o umučení čtyř františkánů) postrádají.^[53] Zdá se, že tato pasáž, která se ostatně i svým stylem od zbytku cestopisu značně odlišuje, je pozdějším dodatkem pod vlivem utvářející se hagiografické tradice.^[54]

*eset. Cui responderunt: Illos esse iiii^{or} rabant Franci, idest religiosi christiani. Et vocavit eos ad se et visa cruce erexit se in curru depositoque galerio capitis sui crucem humiliter deosculabatur. Et quia statutum est, quod nullus audeat appropinquare currui suo manibus, idcirco frater Odericus parvum calatum [plenum pomis] pulchris obtulit ei pro xenio. At [ille] duo [accepit de ipsis pomis] et de uno comedit, alterum vero gestans in manibus [inde recessit].“ — PRAHA, Knihovna Národního muzea, XVII.E.2. (Břežnice) (Kolowrat.178), f. 11va. — Slova v hranatých závorkách jsou doplněna z *Descriptio* (1881) a *Descriptio* (1913); v pražském rukopisu písař ponechal prázdná místa.*

^[50] „[Ex] quo loculenter apparet, quod ipse Can aliquid sapit [de fide catolica], et hoc per inductionem fratrum nostrorum, qui in curia sua continue commorantur.“ — PRAHA, Knihovna Národního muzea, XVII.E.2. (Břežnice) (Kolowrat.178), f. 11va.

^[51] „Ego enim frater Odericus mansi tribus annis et talibus festis sepius interfui. Nam nos fratres minores in hac curia habemus locum pro nobis specialiter deputatum et nos oportet semper primos procedere et dare domino regi nostram benedictionem.“ — PRAHA, Knihovna Národního muzea, XVII.E.2. (Břežnice) (Kolowrat.178), f. 9ra-9rb.

^[52] O nich viz blíže s. 159.

^[53] Srv. např. *Memoriale toscano* (1990); *Storia* (1866, 1913); VIRUNIUS (1513); *Peregrinatio* (1643) a další.

^[54] MELIS (1983): 226, pozn. 7.

Jako pozorný františkánský řeholník si Odorik přirozeně všiml i náboženství obyvatel Číny. Zajímavé jsou popisy jeho návštěv v buddhistických kláštorech. Líčí například návštěvu kláštera v *Zaytonu* (Čchüan-čou) s více než třemi tisíci mnichů a jedenácti tisíci „model“. ^[55] Odorik popisuje, jak mniši předkládají modlám horké jídlo a vysvětluje pak, že modlám stačí stoupající pára z jídla a mniši po obřadu snědí jídlo samotné. ^[56]

V kapitole o *Cansaii* je jedna z mála vzácných zmínek Odorika o misijnářské práci: „V něm naši dříve řečení čtyři bratři obrátili na víru Kristovu jednoho mocného muže, v jehož domě jsem byl trvale hostem.“ ^[57] Odorik rozsáhle popisuje návštěvu v jednom klášteře, kde se dozvěděl o převtělování. Svým hostitelem byl totiž pozván k návštěvě velkého kláštera, kde mu ukázali rozličná zvířata, která živí a o nichž se domnívají, že to jsou duše zemřelých. Tato návštěva na Odorika udělala velký dojem, jelikož živě vypráví o rozličných druzích těchto zvířat, včetně některých „s lidskou tváří“: „...mnohá a rozličná zvířata sestupovala z pahorku, jako různé opice ^[58] a mnoho dalších, i taková, jež měla jakoby lidské obličej.“ ^[59]

Zatímco zmínka o krmení model o několik kapitol dříve byla popisována s jistým humorem a ironií, ke koncepci převtělování Odorik přistupuá

[55] Tím klášteřem byl snad Kchaj-jüan-s' (viz s. 171).

[56] „... ita quod vapor in facies illorum ascendit et hoc modo ipsos asserunt comedysse. Substantia vero ciborum ipsimet sumunt et pro suis usibus reservant; et cetera multa.“ — PRAHA, Knihovna Národního muzea, XVII.E.2. (Břežnice) (Kolowrat.178), f. 7rb.

[57] „In ea fratres nostri quatuor predicti ad fidem Christi unum potentem hominem converterunt, in cuius domo ego continue hospitabar.“ — PRAHA, Knihovna Národního muzea, XVII.E.2. (Břežnice) (Kolowrat.178), f. 7rb. — Zjevná chyba, která se v některých rukopisech objevuje. Opisovač rukopisu, z něhož byla převzata, si je evidentně spletl se čtyřmi mučedníky, o nichž se píše o něco výše, když Odorik popisuje přenesení jejich ostatků do Zaytonu. Františkánské sídlo v Chang-čou, o němž se Odorik zmiňuje, však neuvádí Marignola, který městem projížděl v roce 1347, takže se zdá, že v té době již bylo opuštěno. — Viz STANDAERT (ed.) (2001): 83.

[58] V jednotlivých rukopisech si liší dobové latinské termíny pro různé druhy opic. V některých je uveden pouze obecný termín *simia* (pl. *simiæ*), v jiných i termín, který se objevuje už u Marka Pola (*gatti mamoni*), u Odorika pak v nejrůznějších pravopisných podobách: *gatti mamones*, *gatimagimones*, *gattimaymones*, *gatimaymones*, *cathi maimones*, *chati et maymones* (sic!) apod. První část tohoto slova je zkomoleně převzata z latinského *catta* či *cat(t)us*, respektive italského *gatta*, *gatto* (kočka, kocour), druhá část z arabsko-perského *maymūn* ميمون / *meymūn* ميمون (opice). Snad označení pro kočkodana (v moderní italštině *gattomammone*).

[59] „...animalia multa et diversa de illo monticulo descenderunt, sicut essent symee, chati et maymones et plura alia, et quedam faciem hominis videbantur habere.“ — PRAHA, Knihovna Národního muzea, XVII.E.2. (Břežnice) (Kolowrat.178), f. 8^a.

je seriózněji. Sám Odorik byl mnichům kláštera představen svým průvodcem jako řeholník, „francký *raban*“, tj. kněz ze Západu^[60], aby bylo jasné, že se nejedná o „pouhého“ cestovatele.

V klášteře Odorik viděl, jak mnich krmí opice. Protože nic takového neznal, Odorika to rozesmálo a zeptal se proto, co to má znamenat. Mnich mu vysvětlil, že tyto opice mají duše těch, kdo byli dříve šlechtici, zatímco duše prostých vesničanů vstupují do podoby nižších živočichů. Svě vyprávění uzavírá tím, že jakkoli argumentoval proti této myšlence, nebyl s to přesvědčit mnicha o opaku:

„*Toto jsou duše šlechticů, jež zde živíme pro lásku boží. Na to já: Tato zvířata nejsou duše duchovní podstaty, ale pouze zvíř s tělem. On odpověděl: Nejsou to zvířata, ale duše zesnulých. A dodal: Pokud byl někdo vznešenější i duše se převtěluje do vznešenějšího zvířete. Avšak duše prostých lidí se spojují s nižšími zvířaty. A ač jsem říkal a prohlašoval mnohé, nemohl jsem ho nijak odklonit od této pošestlosti.*“^[61] Odorik tak poskytuje jednu z nejranějších zmínek o převtělování duší v evropské literatuře.^[62]

Manzi a Kathaj

Stejně jako jeho středověcí předchůdci dělí Odorik Čínu na *Manzi* a *Kathaj*. Středověký název *Kathaj*, *Cathay* apod. byl do Evropy uveden Markem Polem a na několik století zde zobecněl. Označoval především severní Čínu a byl odvozen od jména Kitanů, kteří severní Čínu po určitou

^[60] Autoři českého překladu nepochopili originál, když překládají „francký rabín“, a to bez dalšího vysvětlení. — Viz GEL – KOCOUREK (1962): 33. Srv. např. „... *raban franchi (scilicet istum virum religiosum franchi)*“ (*Descriptio* 1866: xxvii); „... *raban franchi, id est virum istum religiosum*“ (*Relatio* 1929: 466); „...*Rabi Francum, id est, virum religiosum*“ (*Peregrinatio* 1643: 990); „...*raban franck, daß ist den geistleichen man*“ (STEKKEL, překl., 1968: 91) apod. V italských verzích však ono „Franchi“ atd. chybí (např. VIRUNIUS 1513: 9r; *Libro* 2000: 164; *Storia* 1866: lv). Aramejské či syrské *rab(b)an* ܪܒܢ bylo původně označením učitele, u nestoriánů se stalo čestným titulem (např. Rabban Sauma).

^[61] „*Iste sunt anime nobilium virorum, quas nos hic pascimus amore Dei. Ad quod ego: Ista animalia non sunt anime que spirituales sunt, sed solum bestie corporales. Respondit ille: Non sunt animalia, sed anime defunctorum. Et adiecit: Sicut hic quilibet nobilior fuit et anima in nobilium animal transformatur. Anime vero rusticorum vilibus animalibus coniungunt. Et licet multa sibi dicerem et predicarem, nunquam tamen ipsum ab hac perfidia revocare potui.*“ — PRAHA, Knihovna Národního muzea, XVII.E.2. (Březnice) (Kolowrat.178), f. 8ra.

^[62] [SACCAVINO] (1930); ROLING (2008).

dobu ovládali (říše Liao, 947–1125). *Mangi*, *Manzi*, *Manči* apod. bylo naopak označení jižní Číny, odvozené od čínského *Man-c'*, jak se v čínských pramenech označovala jihočínská etnika („jižní barbari“). V mongolské době to bylo označení pro bývalé poddané jihosungské dynastie, tvořící zhruba dvě třetiny obyvatel říše Jüan.

Zatímco jeho předchůdci putovali po souši a přicházeli tedy do styku nejdříve se severní Čínou, Odorik plul po moři do jižní Číny. Proto jeho vyprávění o Číně přirozeně vévodí kapitoly o jižní Číně, tedy *Manzi*, „*kteřou nazýváme Horní Indie*.“^[63] Některé z obrazů Číny v cestopisech Marka Pola, Odorika a Mandevily pokračují v tom, co bylo již dříve zmíněno ve starověkých latinských či řeckých textech. Jsou zde nicméně i jiné, zcela nové obrazy, které jsou u těchto středověkých textů v podstatě shodné, významně se však odlišují svým rozsahem. Zatímco Polova zpráva o *Manzi* a *Kathaji* má kolem 18 000 slov, Odorikův text (který je ostatně i celkově skrovnější) čítá asi 2 000 slov (v latinském originále) a ve francouzské verzi Mandevily je to dokonce jenom kolem 1 300 slov.^[64]

Hned v úvodní kapitole této části Odorik podává všeobecný obraz jižní Číny a jejích obyvatel. Tento obraz *Manzi* nebyl pro evropské čtenáře úplně nový, znali ho již od dřívějších návštěvníků Číny, jako byli například Jan z Plano Carpini či Vilém z Rubruku nebo Marco Polo. Odorik však úvodní obrazy svého všeobecného popisu dále rozvádí v dalších líčeních zážitků z vlastní cesty po jižní Číně: „...*tato Manzi má dva tisíce velkých měst, jež jsou tak velká, že dovnitř hradeb kteréhokoli z nich by se vešlo Treviso i Vicenza. A je tam takové množství lidí, že u nás by se to zdálo neuvěřitelné. A je tam nadbytek chleba, vína, rýže, masa, ryb a všeho, co jen lidé potřebují. Všichni [lidé] této provincie jsou řemeslníci a obchodníci, kteří nikdy nechudnou a nikdy nežebrají o nějaké milodary*.“^[65]

[63] „...*quam superiorem Indiam vocamus*.“ — PRAHA, Knihovna Národního muzea, XVII.E.2. (Březnice) (Kolowrat.178), f. 6vb.

[64] KOSS (1999): 291-292.

[65] „...*hec Manzy habeat bene duo milia magnarum civitatum, que tam grandes sunt, quod bene Tervisum et Vicentia aput muros ipsarum civilibus (? = cuiuslibet) possent stare. Unde tanta multitudo hominum est ibi, quod aput nos multas incredibile videretur. Est etiam ibi copia panis et vini, risi, carniū, pisciū et omnium que ad humanos usus necessaria requiruntur. Huius provincie omnes [homines] sunt artifices et mercatores, qui nunquam depauperantur, ut unquam aliquis ibi elemosinam petit*.“ — PRAHA, Knihovna Národního muzea, XVII.E.2. (Březnice) (Kolowrat.178), f. 8^a.

Čeho si Odorik v Číně také všimal

Velká města, nesmírné množství lidí a hojnost potravin – to jsou tři obrazy Číny dominující v Odorikově zprávě. Při popisu obyvatel se však spíše omezuje na obecná konstatování pohostinnosti a vlídnosti Číňanů, zběžně se zmiňuje, že jsou mezi nimi obchodníci a řemeslníci. Najdeme zde však i první zmínku v evropské literatuře o dlouhých nehtech šlechticů a podvazovaných nohách čínských žen, tzv. „zlatých liliích“: „[Známkou] urozenosti je mít dlouhé nehty. Pročež si mnozí nechávají růst nehty palců [do takové délky], že přímo obtácejí ruku. A u žen [známkou] krásy je mít malé nohy. Pročež, když se narodí dcera, svazující jí od dětství nohy a nedovolují jim růst.“^[66]

Zvyk podvazovat nohy (tzv. zlaté lilie) je v Číně zaznamenán již v 10. století.^[67] Původně tento znak ženské „krásy“ (ve skutečnosti zmrzačení nohy) byl rozšířen na císařském dvoře, v průběhu mongolské vlády se rozšířil do všech vrstev společnosti. Zanikl teprve s pádem mandžuské dynastie Čching počátkem 20. století. Ojedinele se na venkově vyskytoval ještě v 50. letech 20. století.

Vedle počtu obyvatel jednotlivých měst Odorika fascinoval všeobecný nadbytek potravin. V *Censcalanu* to byl například zázvor, husy, kachny, slepice a hadi – zvláštní pozornost věnuje jejich nízkým cenám. I *Cansaia* přes obrovské množství obyvatel udivovala nadbytkem potravin. Stejně tomu bylo i v dalších popisovaných městech.

Odorikův obdiv vyvolala i mongolská poštovní služba na území Číny, stejně tak jako celková správa říše. Věnoval pozornost také cenám a popisoval použití papírových peněz, neuvěřitelného systému pro Evropana připoutaného ještě k hodnotě kovu jako běžného platidla: „Nad mnohými výdaji, jež tam jsou, však nikdo žasnout nemusí, neboť v celé říši se nikomu za nic nevyplácejí mince, nýbrž lístky zhotovené z kůry morušovníků (?), jež zde považují za peníze“.^[68] Rovněž berní a daňový systém Odorik zaznamenal poměrně podrobně.

^[66] „Nobilitas ipsius et suorum est longos habere unguis. Unde tantum aliqui permittunt crescere sibi unguis pollicis, quod circumeant sibi manus. Pulchritudo autem mulierum est parvos habere pedes. Unde quando femella nascitur, ligantur sibi ab infancia pedes et eos crescere non permittunt.“ — PRAHA, Knihovna Národního muzea, XVII.E.2. (Břežnice) (Kolowrat.178), f. 11ra.

^[67] Nicméně ideál malé ženské nohy je však znám již z nejstarších starověkých textů.

^[68] „De expensis tamen multis nemo miretur, que ibi sunt, cum nihil aliud in toto regno pro monete expendantur, quam carte confecte ex corticibus moraticorum, que ibi pro pecunia computantur.“ — PRAHA, Knihovna Národního muzea, XVII.E.2. (Břežnice) (Kolowrat.178), f. 10^b. — Evropané se spíše divili, že tyto papírové peníze vydává stát, protože i v Evropě 14. století existovaly *note del banco*, které však nevydávaly ban-

„Zlatá lilie“ – znetvořená noha a střevíček.

Občas Odorik vyjádřil údiv nad skutečností, že šlechtic může mít různé konkubíny, nebo že lze nutit děti ke sňatku. Nevyjadřuje morální soudy, nýbrž pouze zaznamenává fakta. Mimořádná byla nádhera slavností a honů na císařském dvoře. Zcela novým pro Odorika byl zvyk zvat osoby na hostinu do hostince: taková podoba pohostinnosti byla v Evropě neznámá a Odorik, který se s tímto zvykem setkal ve městě *Iamzai* (Jang-čou), jej popsal se zájmem a velmi živě: „Toto město dodržuje tento zvyk: když chce někdo svým přátelům vystrojit velkou hostinu, jsou k tomu zvlášť určeny hostince. Jde ke kterémukoli z oněch hostinských a řekne: Vystroj mi hostinu pro mé přátele a já chci na to vynaložit tolik a tolik. Takto je stanovena cena. A tak je připravena hostina lépe než ve vlastním domě.“^[69]

ky, ale soukromí obchodníci. První skutečné bankovky začala vydávat až Stockholmská banka v polovině 17. století.

^[69] „Hanc consuetudinem hec civitas observat: quando unus vult facere convivium magnum amicis suis, ad hoc enim sunt specialiter hospicia deputata. Vadit ad aliquem de hospitibus illis et dicit sic: Fac mihi convivium pro amicis meis, quia ex hoc expendere tamen volo. Sic precium huiusmodi nominando. Et sic ibi convivium melius quam in domo propria prepara-

Lov s pomocí kormoránů

Odorik byl prvním Evropanem, který popsal rybolov s pomocí kormoránů^[70] v jižní Číně. Velmi přesně popisuje tuto praxi dosud živou v některých oblastech jižně od Dlouhé řeky^[71]: „Procházíte odtud osmnáct dní mnoha zeměmi a městy, přišel jsem k velké řece^[72] a tam jsem se přepravil do jednoho města, které leží přes tu řeku a má jeden most. A při vstupu na tento most mě jeden měšťan přijal ve svém domě jako hosta. A jelikož mi chtěl udělat radost, řekl mi: Jestli chceš vidět rybolov, pojď se mnou. A tak jsme oba přešli po mostě. I viděl jsem, že v jeho člunech jsou na bidlech přivázáni potápníci, jimž onen muž potom provázkem krk ovázal, aby ulovené ryby nemohli spolknout. Poté do jednoho člunu umístil tři dostatečně velké kádě, jednu na před, druhou doprostřed, a třetí na zád. Když to bylo učiněno, odvázal potápníky od bidel a ti se potápěli do vody a nachytali mnoho ryb, které sami ukládali do kádí. A tak se ony kádě rychle zaplnily. Poté muž sňal provázek s krku potápníků a dovolil jim znovu se ponořit do vody, aby se nasýtily ryb. Když byli dostatečně nakrmeni, ptáci se sami vrátili. A tehdy je on znovu přivázal k bidlům, kde byli předtím. A já jsem z těch ryb také pojedl.“^[73]

tur.“ — PRAHA, Knihovna Národního muzea, XVII.E.2. (Březnice) (Kolowrat.178), f. 8^a.

[70] Pták, kterého Odorik nazývá *mergus*, má v současné odborné zoologické terminologii jméno *Phalacrocorax carbo sinensis*, kormorán velký eurasijský. Jako *mergus* se v současnosti označuje morčák (druh potápivých kachen).

[71] Praxe lovení ryb za pomoci kormoránů se dodnes v Číně udržuje na více místech. Nejpopulárnější je v Jang-šuo na mělké řece řece Li-tiang, ale můžeme se s tímto způsobem rybolovu setkat i v Su-čou ve východní Číně. Je zajímavé, že obdobnou praxi znají i na více místech v Japonsku, zejména na řece Nagara, kde má 1 300 let dlouhou historii.

[72] Jde pravděpodobně o řeku Čchü-tiang, která se u Chang-čou, kam Odorik směřoval, vlévá do moře pod jménem Čchien-tchang-tiang. Zmíněné město, které je v některých rukopisech označeno jménem Belsa, se nepodařilo identifikovat. Giorgio Melis uvádí, že by to mohlo být město Ťin-chua v Če-tiangu – tímto městem protéká řeka vlévající se do Čchü-tiangu. — MELIS (1983): 213.

[73] „*Transiens hinc in decem et octo dietis per multas dietas (sic! slovo evidentně navíc) terras et civitates, veni ad unum flumen magnum, ibique applicui ad unam civitatem, que per transversum istius fluminis erat sita, habens unum pontem. Et in capite huius pontis in domo unius civis hospicio me recepi. At ille volens mihi complacere, dixit ad me: Si vis videre piscari, transi mecum. Et sic ambo perreximus super pontem. Aspiciens ergo, vidi in brachiis (= barchis) suis mergos super perticas alligatos, quos homo iste uno filo ligavit ad gulam, ne captos pisces deglutire possent. Postea in una barcha posuit tres cistas satis magnas, unam in capite navis, aliam in media, terciam in fine. Quod cum factum esset, dissolvit mergos a perticis, qui se submergebant in aquam et pisces multos capiebant, quos ipsimet in illas cistas reponabant. Et ita cistas omnes in brevi repleverunt. Deinde*

Rybář s kormorány v Jang-šuo.

„Moře nefritu“

Významným dokladem Odorikovy návštěvy císařského paláce v Chánbalyku je bezpochyby jeho popis nádoby zhotovené z jednoho kusu nefritu: „Uprostřed tohoto [paláce] je velká nádoba, vyšší než dva kroky^[74], která je celá z drahého kamene jménem merdacas. Je také celá po obvodu zdobená zlatem a v každém z jejích rohů je jeden zlatý had [= drak], který strašlivě otvírá tlamu. Tato nádoba má [na sobě] síť z velkých perel, jež z ní visí.^[75] A oka této sítě jsou široká na dlaň.“ Nádoba se dnes nachází v pekingském parku Pej-chaj, v části zvané Tchuan-čcheng (Kruhové město), na místě mongolského hlavního města, západně od pozdějšího Zakázaného města. Odorik pozoruhodně přesně za-

---

resolvit fila a collis eorum et eos in aquam abire permisit, ut ibi de pisciculis pascerentur. Cumque ad saturitatem comedissent, ad loca propria reversi sunt. Tunc ille iterato ligavit eos in perticis sicut prius. Ego autem de istis piscibus manducavi. — PRAHA, Knihovna Národního muzea, XVII.E.2. (Břežnice) (Kolowrat.178), f. 8ra.

[74] *Passus* byla původně římská délková jednotka (dvojkrok) s hodnotou 148 centimetrů. Ve středověku se však v jednotlivých zemích velmi lišil. Vzhledem k tomu, že nádoba je vysoká 70 cm, *passus* zde odpovídá přibližně kroku.

[75] „In medio huius [palacii] est una magna pinna, altior duobus passibus, que tota est de precioso lapide nomine merdacas. Ipsa etiam tota est auro ligata et in quolibet angulo ipsius est unus serpens de auro, qui verberat os fortissime. Hec pinna recia habet de perlis magnis que pendent ab ea, qua recia sunt lata ad unum palmum...“ — PRAHA, Knihovna Národního muzea, XVII.E.2. (Břežnice) (Kolowrat.178), f. 8vb.

znamenává i její název – v jednotlivých rukopisech se liší pouze nepatrně (*merdacas, merdicas, merdochas* apod.). Celý název se dá interpretovat jako italsko-turkické kompozitum *mar di kaš*, tedy „moře nefritu“.^[76]

V čínsky psaných pramenech se tato nádoba nazývá *Tu-šan ta-jü-chaj* („moře nefritu z hory Tu-šan“). Vysoká je 70 cm, průměr se pohybuje mezi 135 a 182 cm a hluboká je 55 cm. Nádoba o celkové váze 3 500 kg) je vyrobena z jediného kusu černého nefritu. Dříve se uvádělo, že ji chán Chubilaj obdržel v roce 1265 darem od krále Barmy. Podle nových výzkumů tento kus nefritu (největší v Číně) pochází z bohatého naleziště v oblasti hory Tu-šan u Nan-jangu v provincii Che-nan a původně vážil 5 tun. Roku 1265 ho Chubilaj nechal opravit do dnešní podoby a dovézt do hlavního města. Strukturou se nefrit z naleziště v nanjangském Tu-šanu blíží barmskému nefritu.^[77]

„Moře nefritu“ v Pekingu, detaily.

[76] *Kaš* (ujgursky *qaš* قاش) je původně ujgurské slovo pro nefrit, objevující se například ve jménu města Karakaš (dosl. Černý nefrit) a jménu řeky Jurungkaš (Řeka bílého nefritu), se používalo i v mongolštině (*qas He*).

[77] Blíže viz DE BIASIO (2003); DE BIASIO – TESTA (1998).

Vyobrazení bl. Odorika v katedrále v Pekingu.

Cesta z Číny na západ

Nejpozději na jaře roku 1328 nastoupil Odorik zpáteční cestu do Itálie. Důvodem Odorikova návratu do Evropy po třech letech pobytu v Chánbalyku byla pravděpodobně urgentní potřeba posílit čínskou misii, což se zdají i potvrzovat řádky v závěru jeho cestopisu, že se chce vrátit na Východ: „*Já pak den ze dne se chystám v ony kraje jít, kde se připravím na smrt, až zlíbí se jemu, od něhož všechno dobré pochází.*“^[1] Tento dodatek však najdeme v závěru pouze několika rukopisů.^[2]

O Odorikově zpáteční cestě existuje vůbec málo informací – s údaji v jeho cestopise si příliš nevystačíme. Je jisté, že putoval po souši, po Hedvábné cestě. Odorikova zpáteční cesta byla, pokud se budeme řídit interpretacemi odborníků týkajícími se epizod o „Děsivém údolí“ (či „Děbelském/Pekelném/Nebezpečném údolí“) a o „Starci z hory“^[3], pravděpodobně následující: oblastmi kolem severního ohybu Žluté řeky, přes provincie Šen-si a Kan-su a odtud kolem jezera Kukunor v Čching-chaji do dnešního Sin-tiangu, odtud jižní trasou kolem pouště Taklamakan do Kašgaru a dále přes Pamír, Persii a odtud buď k Černému moři nebo do některého středomořského přístavu (snad tehdejší *Saint-Jean-d'Acre*, dnešní Akkon v Izraeli).

Došel i „*do velikého království jménem Tybet*“ a popsal jeho hlavní a královské město (Lhasu?). Otázka, zda Odorik skutečně navštívil Lhasu, či zda ji popsal podle vyprávění, zajímá odborníky již nejméně od začátku minulého století. A byl vůbec v Tibetu?

[1] „*Ego autem de die in diem me preparo ad illas contratas accedere, in quibus dispono me mori ut illi placebit a quo cuncta bona procedunt.*“ (*Descriptio* 1866: xlii)

[2] Zejména PARIS, Bibliothèque Nationale de France, lat. 2584 (Colbert.1228) (Regius.3909) (Avignon.292) publikovaný Henrym Yulem a Henrim Cordierem (*Descriptio* 1866/1913).

[3] Jako „*Stařec z hory*“ (latinsky *Senex de monte* či *Vetulus de montanis*), byl ve středověké Evropě znám šejch Rašíd ad-Dín Sinán (asi 1133/1135–1192), jeden z vůdců muslimské sekty asasínů v Sýrii. Latinské jméno bylo odvozeno z jeho arabského titulu *šajch al-džabal* („šejch z hory“). Asasíni bylo tajné ismá'ilitské hnutí, které vzniklo kolem roku 1080 a zaniklo zhruba o dvě stě let později, když jej vyvrátili Mongolové. Mylně se předpokládá, že šlo pouze o společnost vrahů, ve skutečnosti šlo o svěbytnou náboženskou sektu, která vycházela z ší'itské tradice islámu.

„Kněz Jan“ a sv. Tomáš v Indii. Vyobrazení v tzv. norimberské kronice (1493).

Zemí „kněze Jana“

Na cestě z Chánbalyku směrem na západ Odorik prošel nejdříve územím legendárního „kněze Jana“. Odorik „říši kněze Jana“, ve shodě s Janem z Montecorvina, situoval na území dnešního Vnitřního Mongolska.^[4] V té době to bylo území mongolského kmene Öngütů, kteří již po staletí byli nestoriánskými křesťany. Od dob Čingischána se těšili poměrně značné suverenitě a většina jejich knížat měla i křesťanská jména.^[5]

„Ubíraje se z oné země Cathay směrem na východ (sic!, má být „na západ“), jsem po padesáti dnech, poté co jsem prošel mnoha městy a zeměmi, přišel do země kněze Jana, o které ani setina není [pravda] z toho, co se o ní ondy říkávalo. Její hlavní město se nazývá Rosan, jež patří k nejlepším v zemi.“^[6] Město Chosan, údajné hlavní město „říše kněze Jana“^[7], se v rukopisech Odorikova cestopisu vyskytuje v nejrůznějších podobách: Chosan, Kosan, Casan, Tozan, Thozan, Rosan apod. Už z toho důvodu je obtížná jeho identifikace. Zatímco starší badatelé (Klaproth, Pauthier) ho ztotožňovali s dnešním Ta-tchungem na severu provincie Šan-si, již Henri Cordier upozornil, že se jedná o město Tou Ch'eng nebo Toto Ch'eng, mongolsky Togto nebo Tokto (dnešní Togtoh)^[8], jihozápad-

[4] K legendě o „knězi Janovi“ viz např. LIŠČÁK (2000): 112-115; BAUM (1999); GUMILJOV (1974); OPPERT (1864).

[5] PETECH (1983): 81-82. Např. Korgiz (Jiří), öngütský princ známý z čínských pramenů jako Kchuo-li-ti-s', byl pokřtěn Janem z Montecorvina.

[6] „De hoc imperio Chathay recedens versus Orientem (sic! = Occidentem) in quinquaginta dietis, transeundo per multas civitates et terras, veni in terram Pretezoan, de qua centesima pars non est, sicut olim dicitur esse. Eius autem principales civitas Rosan vocatur, que sola de melioribus est in terra.“ — PRAHA, Knihovna Národního muzea, XVII.E.2. (Březnice) (Kolowrat.178), f. 10^b. — Zatímco rukopisy mají většinou správně, že se Odorik ubíral z Číny na západ, v některých rukopisech je chybně uvedeno „versus Orientem“, tedy „směrem na východ“. Kupodivu ani Yule, ani Cordier tuto chybu nezaznamenali, když srovnávali různé rukopisy.

[7] Francouzský překlad Jeana le Long i některé další rukopisy uvádějí jméno země jako *Penthexoire* (*Pentexoria*, *Pentexorie* apod.), což ukazuje na perské jméno končící na -šahr (snad *Tendekšahr* Henryho Yulea). — Viz PARIS, Bibliothèque Nationale de France, F.Fr.2810 (BNF Richelieu Manuscrits Français 2810) (Rés.8392) (Bourgogne) (Berry.116 a 198); WOLFENBÜTTEL, Herzog-August-Bibliothek (ex opatství Weissemburg, Alsasko), Weissemburg.40 aj. — Srv. YULE (1866), vol. I: 146-147, pozn. 2; YULE – CORDIER (1913): 244-245, pozn. 2.

[8] Již nejméně za dynastie Liao zde bylo město známé z čínských pramenů pod jménem Tung-šeng.

ně od Chöch-chotu, dnes správního střediska Autonomní oblasti Vnitřní Mongolsko.^[9]

Ze země „kněze Jana“ Odorik putoval opět po mnoho dní, až se dostal „do provincie zvané Cansan. Ta je jednou z nejlepších provincií a nejlépe obydlená. Tam, kde je nejužší, je široká padesát dní a dlouhá více než šedesát dní. Města této provincie jsou zbudována tak, že když vyjdete branou jednoho města, brzy na vás hledí brána druhého města.“^[10] Jméno Cansan (Casan, Cassum, Kansan, Consan, Cassi, Chausi, Causen apod.), „jedna z dvanácti částí říše, které vládne Veliký chán“, lze interpretovat jako arabsko-perské Kendžán (u Marka Pola Quengian), jak muslimové nazývali tehdejší Ťing-čao, dnešní Si-an v provincii Šen-si.^[11] Toto město bylo v prvních dvou desetiletích mongolské vlády střídavě s dalšími městy střediskem správních jednotek, které zahrnovaly dnešní provincie Šen-si, S'-čchuan, část Kan-su a Vnitřního Mongolska. Jméno města pak bylo přeneseno na celou správní oblast.^[12] Z toho lze odvodit, že Odorik pravděpodobně procházel územím dnešního Šen-si a možná i jižní částí Kan-su.^[13]

[9] YULE – CORDIER (1913): 244-245, pozn. 2; srv. HE Gaoji (překl.) (1981): 82, pozn. 1.

[10] „Deinde per multas dyetas veni ad provinciam que Cansan vocatur. Hec est de melioribus provinciis una et melius habitatur. Ubi autem in latum magis stricta est, quando (?) quinquaginta dyetas continet et in latitudine (sic! má být longitudine) plusquam sexaginta dyetas. Civitates istius provincie taliter edificate sunt, et (= ut) quando de porta unius civitatis quis egreditur, mox portam civitatis alterius intuetur. In hac est copia victualium et fructuum diversorum.“ — PRAHA, Knihovna Národního muzea, XVII.E.2. (Březnice) (Kolowrat.178), f. 10va.

[11] YULE – CORDIER (1913): 246, pozn. 3. Viz též poznámku k 6. větě kap. XLIV v *Libro* (2000): 237.

[12] Správní vývoj této oblasti byl v prvních dvaceti letech mongolské vlády značně složitý. V roce 1260 byla zřízena provincie Čchin-Šu sing-šeng zahrnující dnešní provincie Šen-si a S'-čchuan s centrem ve městě Ťing-čao. Roku 1265 bylo správní středisko provincie přestěhováno do Sing-jüanu (dnešní Chan-čung v provincii Šen-si), o tři roky později zpět do Ťing-čaa. V roce 1271 bylo znovu přestěhováno do Sing-jüanu a ve stejném roce byla provincie zrušena. Ťing-čao se stalo správním střediskem ústředně spravované provincie. Následujícího roku se císařův syn Mangghala stal vládcem oblasti s titulem *An-si-wang* – Šen-si a S'-čchuan byly poté spravovány jako knížecí doména (*wang-siang-fu*). Někdy v té době oblast navštívil Marco Polo. Po Mangghalově smrti byla knížecí doména zrušena a obnovena provincie Šen-si S'-čchuan sing-šeng (též *An-si sing-šeng*, „Pacifikovaný západ“) s centrem v Ťing-čau. V roce 1281 byl oddělen S'-čchuan, o tři roky později však znovu připojen. Roku 1285 byla definitivně zřízena provincie S'-čchuan; zbytek pod novým názvem Šen-si teng-čchu sing-šeng zahrnoval dnešní provincie Šen-si, část Kan-su a Vnitřního Mongolska. — ZLC (1986): 336.

[13] MELIS (1983): 217.

Byl Odorik v Tibetu?

V dalším textu Odorik vypráví, že „opustiv provincii Cansan“ přišel do „velkého království jménem Tybet, které se dotýká samotné [Indie] a je podřízeno Velikému chánovi“.^[14] Odorik sice věnuje Tibetu celou kapitolu a zmiňuje se i o Lhasu (nebo spíše o městě, které bylo později interpretováno jako Lhasa), ale zřejmě to byla informace z druhé ruky (alespoň pokud jde o Lhasu). „Hlavní město je celé [postaveno] z bílých a černých zdí a všechny jeho cesty jsou velmi dobré. V tomto městě se nikdo neodvážá prolít krev člověka či zvířete.“^[15]

Odorikův Tibet (*Tybet, Tibon, Tibor, Tibot, Tybek, Riboth* apod.) ležel pravděpodobně severněji od území, které tímto jménem označujeme dnes. To by nás však nemělo překvapit, uvědomíme-li si, že hranice Tibetu se nejednou výrazně posouvaly. V mongolské době zahrnoval i části dnešních provincií Čching-chaj, Kan-su a S'čchuan.

Oblast provincií Kan-su a Čching-chaj se v čínsky psaných pramenech přibližně od 9. století nazývala střídavě *Tchu-po*^[16] nebo *Si-fan* podle čínského jména místních tibetských kmenů. Na počátku dynastie Tchang se jméno *Tchu-po* (*Tchu-fan*) omezovalo na Tibetskou náhorní plošinu, do poloviny 9. století se rozšířilo až k oblasti kolem jezera Kukuror na severovýchodě dnešní provincie Čching-chaj, tedy v severozápadní Číně.^[17]

Jak to tedy s Odorikovým *Tybetem* bylo? Odorik zřejmě převzal oficiální topografickou terminologii Mongolské říše a jako Tibet, který s největší pravděpodobností osobně poznal, označoval oblast kolem jezera Kukuror (doslova „Modré moře“, „Modré jezero“, čínsky *Čching-chaj*).

Za dynastie Jüan a následující dynastie Ming se území Tibetu oficiálně označovalo jako *Wu-s' Cang Na-li su-ku-lu-sun*, tedy názvem převzatým z tibetštiny. *Wu-s' Cang* (tibetsky *Ü Cang*) označovalo vlastní Tibet (*Wu-s'* – Přední Tibet, kolem Lhasy; *Cang* – Zadní Tibet, středozápadní část). Oblast *Na-li su-ku-lu-sun* (tibetsky *Ngari korsum*) zahrnovala přibližně dnešní

[14] „De hac recedens, veni ad unum magnum regnum nomine Tybet, quod ipsi [Indie] contiguum est et subiectum magno Cani.“ — PRAHA, Knihovna Národního muzea, XVII.E.2. (Březnice) (Kolowrat.178), f. 10va.

[15] „Civitas principalis tota est ex muris albis et nigris et omnes vie eius sunt optime. In hac civitate nullus audet offendere sanguinem hominis vel animalis.“ — Tamtéž.

[16] *Tchu-po* (ve výslovnosti středověké čínštiny: /t'o-bwən/) byl středověký čínský ekvivalent tibetského Bö (Tibet), pocházející z turkického *Töbäd*. Ze středověkého mongolského *Tübet* jméno přešlo do evropských jazyků.

[17] PETECH (1983): 81-82; MELIS (1983): 217.

Rozdělení „Tibetu“ (*Sifan*) v prvním evropském atlase Číny *Novus atlas Sinensis* od Martina Martiniho (1655) na tři území: *Tibet Regnum*, *Usučang Regnum* a *Kiang Regnum*.

Ngari v západním Tibetu. Ve 13. století byly zřízeny dva pacifikační komisiáty, které měly v názvu *Tchu-po*:

- 1) *Tchu-po teng-čhu süan-wej š'-s' tu-jüan šuaj-fu* zahrnoval části dnešních provincií Čching-chaj, Kan-su a S'-čchuan (tj. pozdější Amdo);
- 2) *Tchu-po teng-lu süan-wej š'-s' tu-jüan šuaj-fu* zahrnoval část S'-čchuanu, dnešního Tibetu a Čching-chaje (tj. pozdější Kham).^[18]

[18] ZLC (1986): 148; YS (1985): 35, 116-117; MELIS (1983): 232-232, pozn. 55. Podobné rozdělení „Tibetu“ můžeme najít i v prvním evropském atlase Číny *Novus atlas Sinensis* od Martina Martiniho z roku 1655 (MARTINI 1655). Na celkové mapě Číny je jasně vidět, že oblast označená jako *Sifan* se člení na tři území: *Tibet Regnum* severně od jezera Kukunor, *Usučang Regnum* na jihu až k Barmě a Bengálsku a *Kiang Regnum*, od konce dynastie Sung území kmenů Čchiang, mezi nimi.

Ani Odorikem popisované zvyky neobjasňují, zda v dnešním Tibetu skutečně byl, nebo zda projížděl severněji položenou částí. V obou se mohl setkat s tibetskými lamy: „V onom městě sídlí abassy, jak zní papež v jejich řeči. On je hlavou všech modloslužebníků...“^[19] Slovo *abassy* (lo *abassi*, *albassi*, *labassi*, *la abasin*, *lo cibasci* apod.) se vysvětluje jako turkicko-mongolské *baqši*, ve významu „učitel, lama“.^[20]

Návrat do Itálie a smrt

Stejně jako je zamlžená Odorikova zpáteční cesta, tak ani nevíme přesně, kdy a kudy doplul do Itálie. Jeho návrat se obvykle klade mezi konec roku 1329 a začátek roku 1330. Odorik se mohl vylodit v Benátkách a odtud pokračovat do Pisy, přičemž se zastavil v Padově. Z Pisy pak mohl zřejmě plout do Avignonu, tehdejšího sídla papeže.^[21] Nebo se mohl vylodit přímo v Pise, kde – vzhledem k náhlému onemocnění – se rozhodl vrátit do Udine, přičemž se zastavil v Padově a Benátkách. Existují však ještě další verze.

Jisté je pouze to, že v květnu 1330 byl v Padově, kde v klášteře svatého Antonína diktoval své zážitky bratrovi Guglielmovi da Solagna, jak je uvedeno v kolofonu k Solagnově redakci.^[22] V Padově se Odorik později také potkal s Marchesinem da Bassano, který zaznamenal další epizody a pozdě-

[19] „In hac civitate moratur abassy, quod sonat papa in illa lingua. Iste caput est omnium ydolatrarum...“ — PRAHA, Knihovna Národního muzea, XVII.E.2. (Březnice) (Kolowrat.178), f. 10va.

[20] Viz YULE – CORDIER (1913): 250-251, pozn. 4.

[21] Odorikův záměr navštívit papežský dvůr, zasažený v té době krizí františkánského řádu, a poté se vrátit do Orientu („ráje rozkoší“) uvádí například toskánský rukopis ms. C. 7. 1170, Biblioteca Nazionale Centrale ve Florencii: „...elli fece scrivere questo libro essendo di là tornato e dovendo andare al papa per notificarli queste ed altre meravigliose cose. E poi di là tornato, intendea d'andare al Paradiso Delitiarum e quine finire la sua vita secondo la volontà di Dio. Poi andando a corte infermò a Pisa; e conoscendo che'l termine della sua vita era venuto, volendo morire nell sua patria, ritornò a Vinegia e poi n'andò in Udine di Friuli e quivi santamente finì.“ (... nechal napsat tuto knihu poté, co se odtamtud navrátil, chtěl odejít k papeži, aby ho zpravil o těchto a jiných pozoruhodných věcech. A poté, co se odtamtud navrátil, měl v úmyslu odejít do Ráje rozkoší a tam ukončit svůj život podle vůle Páně. Poté na cestě ke dvoru [papeže] onemocněl v Pise; a protože poznal, že nadešel konec jeho života a jelikož chtěl zemřít ve své vlasti, vrátil se do Benátek a poté odtamtud přišel do Udine ve Furlansku a tam svatě skončil [život].) — *Libro* (2000): 139.

[22] „Predicta autem ego fr. Guilgelmus de Solagna in scriptis redegei sicut predictus fr. Odoricus ore proprio exprimebat anno Domini MCCCXXX de mense madii, Padue in loco S. Antonii...“ (Shora řečené jsem pak já, bratr Guglielmo da Solagna, písemně za-

ji je připojil k tomu, co Odorik nadiktoval Guglielmovi da Solagna. Tato konečná verze pak byla předána na papežský dvůr v Avignonu.

V lednu 1331 již vážně nemocný Odorik přišel do kláštera konventuálů v Udine, kde zanedlouho nato umírá. Datum jeho smrti je v různých rukopisech uváděno velmi přesně – i když datace je rozdílná, odpovídá 14. lednu 1331.^[23] V několika případech je však uvedeno datum 13. ledna 1331 nebo 1330^[24], v jednom případě 4. ledna 1330^[25]. To, že je v některých rukopisech

znamenal, tak jak shora řečený bratr Odorik vlastními ústy vypovídal léta Páně 1330, v měsíci květnu, v Padově u svatého Antonína...) — *Relatio* (1929): 494.

[23] Toto datum potvrzují i archivní záznamy kláštera sv. Františka v Udine, kde jsou k 15. lednu 1331 uvedeny různé výdaje spjaté s pohřbem blahoslaveného bratra Odorika (*expense sepulture beati fratris Odorici*). — Cit. v: TILATTI (2004), *Appendice* 1: 79. Londýnský rukopis ze 14. století – i většina dalších – uvádí datum podle našich zvyklostí: „Anno Domini 1331. decima quarta die mensis Ianuarij obiit in Christo Beatus Odoricus ordinis fratrum Minorum, cuius precibus omnipotens Deus multa, et varia miracula demonstravit.“ (Léta Páně 1331., čtrnáctého dne měsíce ledna, zesnul v Kristu blahoslavený Odorik z Řádu menších bratří, na jehož prosby všemocný Bůh způsobil mnohé a rozličné zázraky.) (Royal Coll.14.C.XIII, British Museum Library, Londýn). Podle některých rukopisů z přelomu 14. a 15. století Odorik umírá „v roce od vtělení Páně 1331, den před lednovými Idami“: „*Qua propter in utino de foro Iulii civitate anno ab incarnatione domini M.CCC.XXXI. pridie idus ianuarii de hoc mundo triumphans pervenit ad insulam beatorum, ubi virtutibus et miraculis quam plurimis corruscat.*“ (Pročež v Udine, městě furlanském, v roce od vtělení Páně 1331, den před lednovými Idami, odešel vítězně z tohoto světa na ostrovy blažených, kde zazářil ctnostmi a tolikerými zázraky.) (Lat. 4326, Biblioteca Nazionale Mariana, Benátky). Podobně i Clm 903, Bayerische Staatsbibliothek, Mnichov. Ojedinele se objevuje i datování církevní: „Anno Domini millesimo CCC XXXI in crastinum octavae epiphaniae, anima predicti sancti benedicta, circa horam nonam, migravit ad Dominum ad gaudia paradisi possidendum...“ (Léta Páně tisícího 331, nazítří po oktávu Zjevení Páně, blahořečená duše výše řečeného svatého, asi o hodině deváté, odešla k Pánu, aby si užívala radosti ráje...) — Cit. v: TILATTI (2004): 159-160. Na vysvětlení časových údajů: *oktáv* označoval nejbližší následný stejnojmenný den. Slavil se sice pouze u některých svátků, v datování se však používal nemezeně. — BLÁHOVÁ (2001): 350. Svátek Zjevení Páně (Tří králů, 6. 1.) připadl roku 1331 na neděli, tedy „nazítří po oktávu Zjevení Páně“ odpovídá pondělí 14. 1. Podle středověkého dělení dne na sedm úseků (církevní hodinky, *horae canonicæ*) *hora nona* (devátá hodina) původně odpovídala časovému úseku „uprostřed odpoledne“ (tedy mezi 14. a 15. hodinou). Později docházelo k posunům a *nona* byla přesunuta na poledne (z toho pochází anglické *noon*); např. ve střední Evropě k tomu došlo již ve 12. století. Toto dělení dne se používalo až do poloviny 15. století, kdy začalo být vytlačováno moderními hodinami. — BLÁHOVÁ (2001): 284.

[24] Ms. 343, Biblioteca del Sacro Convento, Assisi; Clm 21259, Bayerische Staatsbibliothek, Mnichov; HB I 20, Württembergische Landesbibliothek, Stuttgart; CU. C. 26, Uppsala universitetbibliothek, Uppsala aj.

[25] Msb 0002, Staats- und Universitätsbibliothek, Bremen.

uveden rok 1330, může být chyba opisovače, ale také to může být oprava podle místně používaného kalendáře. Přestože se v Evropě jednotně používal juliánský kalendář, v jednotlivých zemích byly odlišné začátky roku – nejčastěji 1. ledna a 25. března. [26]

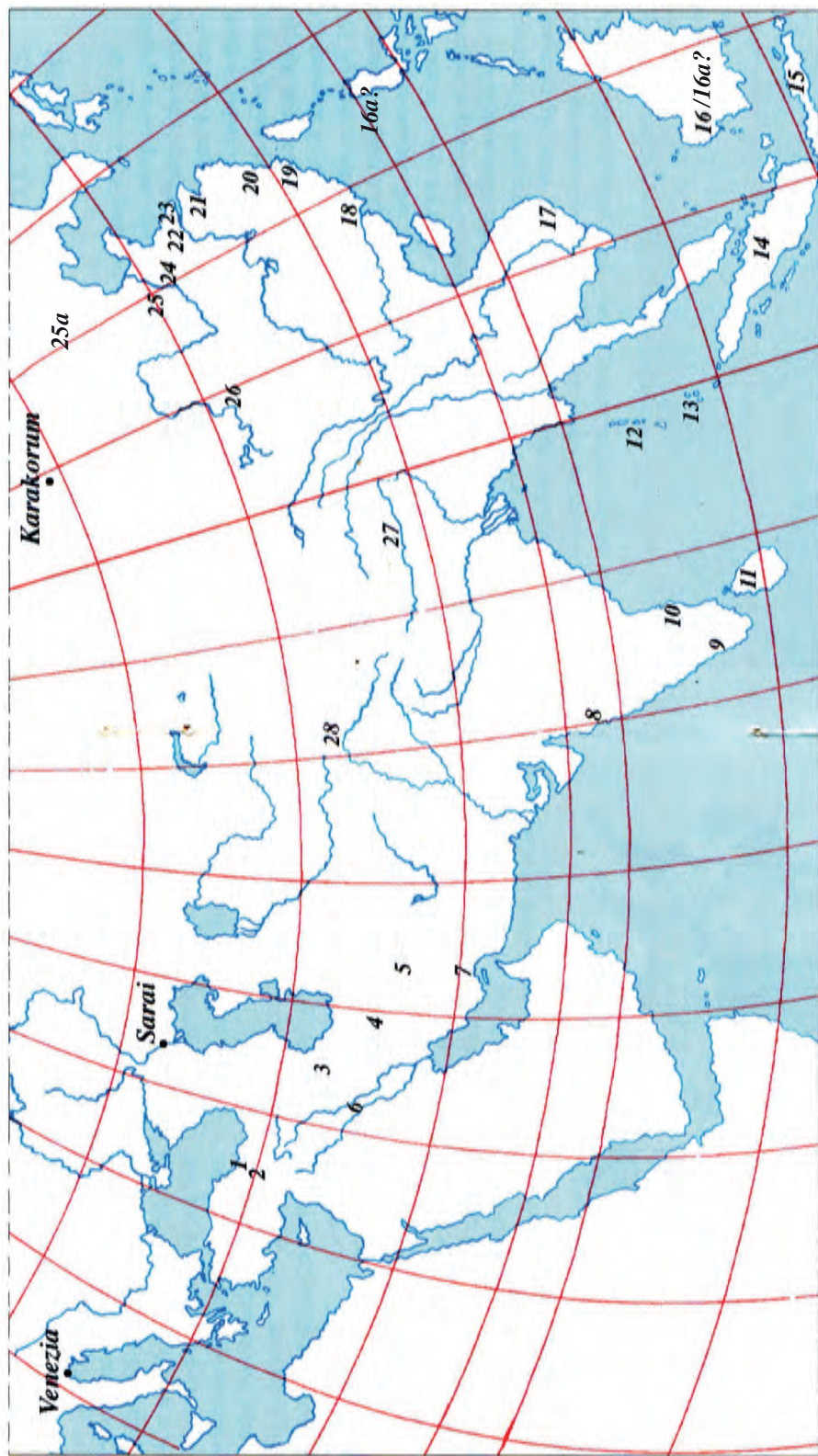
Většina latinských rukopisů má v závěru různě dlouhou a různě koncipovanou kapitolu o smrti blahoslaveného Odorika, například tohoto znění:

„Blahoslavený pak muž bratr Odorik, když se roku tisícího třístého třicátého navrátil ze zemí nevěřících do své provincie, to jest Marky treviské, provincie nejvyššího kněze, to jest pana Jana XXII., se chystal [za ním] odejít, aby ho požádal o svolení vzít s sebou do zámořských krajín k šíření víry padesát bratří sebraných z rozličných provincií, kteří byli dobrovolníky [ochotnými odejít] na ta místa. Když pak odešel z Furlanska, kde se narodil, a přišel do Pisy, byl postižen vážnou nemocí. Kvůli ní byl nucen navrátit se zpět. A když přišel do Udine, jež je městem ve Furlansku, rok od vtělení Páně tisícího třístého třicátého prvního, před lednovými Idami, přešel z utrpení tohoto světa ke slávě blažených. Avšak nyní spočívá v zemi ctností a mnohých zázraků. Neboť u jeho hrobu slepí, chromí, hluší, němí a mnohými dalšími nemocemi postižení, prostřednictvím jeho zásluh dostávají milost zdraví od pana Ježíše Krista...“ [27]

[26] Ve středověké Evropě nebyl 1. leden až na výjimky začátkem kalendářního roku, nýbrž byl považován za začátek roku slunečního. Dokonce již 2. koncil v Tours v roce 567 prohlásil začátek roku 1. ledna za *antiquus error* (starý omyl) a hrozil exkomunikací těm, kdo se ho budou držet. Nicméně například ve Francii se 1. leden jako začátek roku začal prosazovat sporadicky již od 13. století, rovněž tak ve Svaté říši římské. V Českých zemích se objevuje na přelomu 13. a 14. století. V Itálii naopak až do poloviny 18. století se za začátek roku považoval svátek Zvěstování P. Marie (*Annunciatio S. Mariæ*) připadající na 25. březen. Proto datum 14. ledna 1331 podle juliánského letopočtu majícího 1. leden za počátek odpovídá 14. lednu 1330 s 25. březnem jako počátkem roku. — K počátkům roku viz BLÁHOVÁ (2001): 332-336.

[27] „*Beatus autem vir frater Odericus, cum anno millesimo CCC^o xxx de partibus infidelium ad suam provinciam remeasset, scilicet Marchiam Trivisinam, provinciam summi pontificis, scilicet domini Johannis xxii, adire disposuit, ut ab eo licentiam peteret, quod quinquaginta fratres de quibuscumque provinciis collectos, qui voluntarii essent ad eundem locum, secum duceret ad seminandum fidem in partibus transmarinis. Cum autem recederet de Foro Julii unde natus erat, et venisset Pisis, gravi infirmitate correptus erat est. Ea propter ad locum suum redire compulsus est. Et veniens in Utinum, que est civitas de Foro Julii, anno Domini Incarnacionis millesimo CCC^o xxxi^o, pridie ydus Januarii, de huius mundi naufragio transiit ad gloriam Beatorum. Sed in terris virtutibus et multis miraculis nunc constat. Nam ad tumulum eius ceci, claudi, surdi, muti et alii multi diversis morbis pregravati, per merita ipsius gratiam accipiunt sanitatis a Domino Iesu Christo...*“ — PRAHA, Knihovna Národního muzea, XVII.E.2. (Březnice) (Kolowrat.178), f. 12ra.

Mapa nejvýznamnějších míst Odorikova cestopisu

Legenda

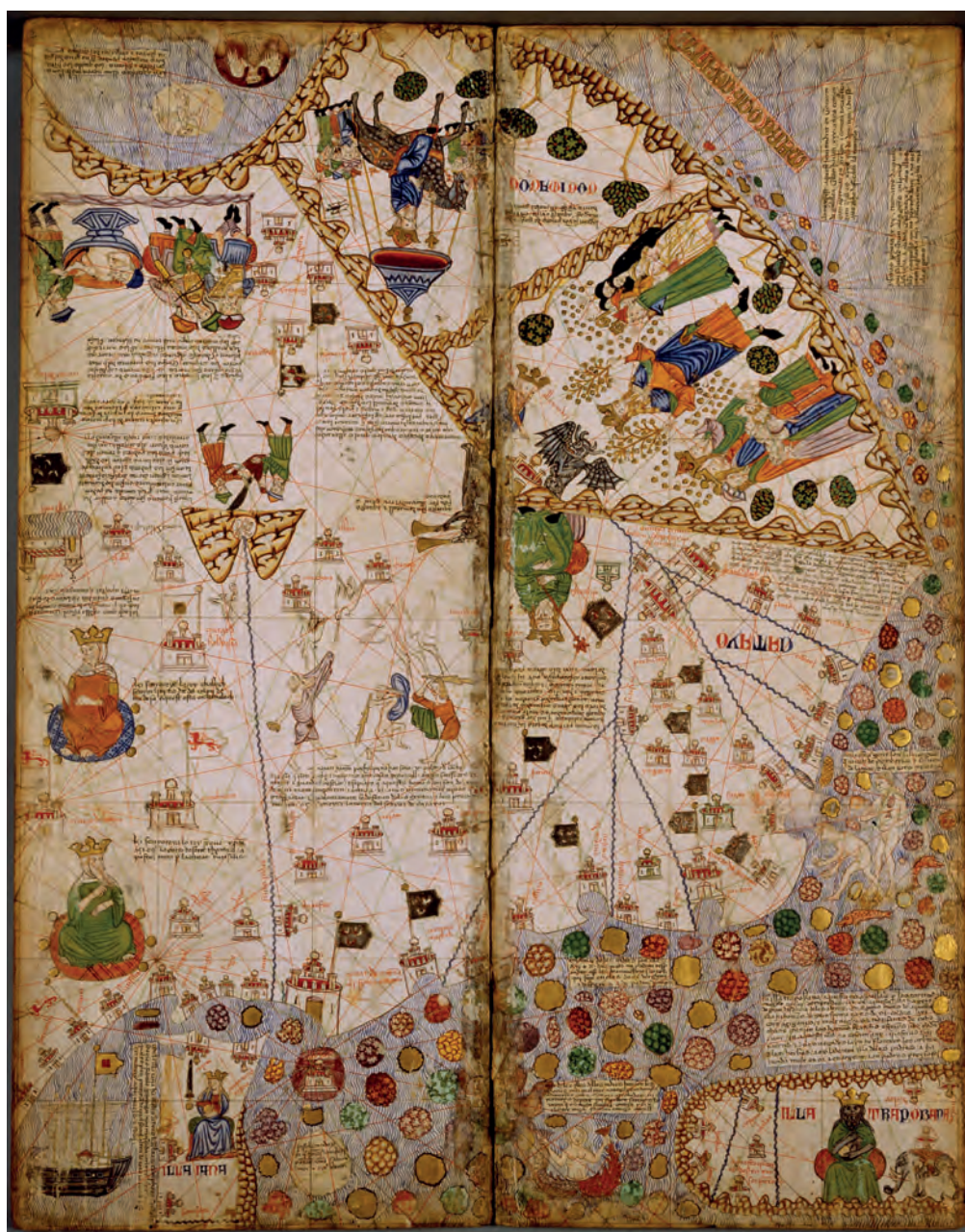
Venezia (Benátky) — místo, odkud Odorik pravděpodobně zahájil svou cestu na východ

Sarai (Saraj) — hlavní město Zlaté hordy

Karakorum — staré hlavní město Mongolské říše

- 1 *Trapsonda, Trepessunda, Trapsunda, Trebisonda, Trabisonda, Trapessenda, Trapensanda* apod. (Trapezunt)
- 2 *Arziron, Azaron, Açiron, Acheron, Aritiron, Arzirai, Azaroti, Azarum, Arciron, Caricon, Carztron, Orzaloni, Atiron* apod. (Erzerum)
- 3 *Tauris, Thauris, Taurisium, Taurisio, Torissi, Tautisio* apod. (Tabriz)
- 4 *Cassan, Cassam, Casim, Casan, Cassà, Gassum, Cassum* apod. (Kášán)
- 5 *Gest, Iese, Geste* apod. (Jezd)
- 6 *turris Babel* („babylónská věž“, v dnešní lokalitě Birs Nimrúd)
- 7 *Ormes, Ornes, Orviries, Orines, Ormer* apod. (Hormuz)
- 8 *Thana, Tana, Chana* (Thána)
- 9 *Polumbum, Polumbrum, Palinbum, Pabulum* apod. (Kollam)
- 10 *Mobar, Mabar, Babar, Babarum, Mebor* apod. (Koromandelské pobřeží)
- 11 *Silan, Sillam, Ceilam, Salam, Sylan* apod. (Cejlon)
- 12 *Dondin, Dandin, Dodin, Bodin, Dodyn* apod. (Andamany)
- 13 *Nicimeram, Nicuweram, Nichumera, Hicunera, Sacimeram, Mochimoran, In-simezan* apod. (Nikobary)
- 14 *Sumoltra, Summoltra, Sumolchra, Sumolcra, Zumptloc, Simultam, Simultra, Simoltra, Sumolara* apod. (Sumatra)
- 15 *Iava, Iana, Iaua* (Jáva)
- 16 *Paten, Panten, Pancham, Panthen, Pacen, Patem* apod. (místo na jihozápadě Bornea?)
- 16a *Talamasin, Thalamasyn, Thalamasim, Thamalsi, Malamasin, Malamas-mi* apod. (místo na jihozápadě Bornea nebo na Filipínách?, snad Bolinao? na Luzonu)
- 17 *Zampa, Zapa, Campa, Canpa, Carpa, Capa* apod. (Čampa)
- 18 *Censsolan, Crustola, Censcalan, Censkalon, Conscale, Censcala, Senstalay* apod. (Kanton)
- 19 *Zayton, Zaiton, Zaycon, Zaton, Zanton, Kaitam, Saitan, Kaycon, Chai-cham* apod. (Čchüan-čou)
- 20 *Fuzo, Fucho, Fuko, Fuco, Fuc, Suctio, Sucho* apod. (Fu-čou)
- 21 *Cansaia, Cansana, Cansay, Chansay, Casai, Campsay, Ahamsane, Cansave* apod. (Chang-čou)

- 22 *Chilefo, Chilenfu, Chilemphe, Chilopho, Ghilepho, Chilenzo, Chyleso, Chisenzo* apod. (Nanking)
- 23 *Iamsai, Iamzay, Iamzai, Iantu, Iamzu, Iancus, Ianzi, Iancy* apod. (Jang-čou)
- 24 *Sucumat, Sumacoto, Sumakoto, Suzumatu, Sunzumatu* apod. (Ťi-ning?)
- 25 *Lenzin, Lenzi, Lencim, Lencym, Lensium, Benzin, Bencin* apod. (Lin-čching)
- 25a *Cambalech, Cambalet, Cambalec* (Chánbalyk, Peking) — nové hlavní město Mongolské říše
- 26 *Pretezoan, Precezoan, Prestigene, Pretegoani, Presticane, Pertisane* apod. (říše kněze Jana)
- 27 *Tybet, Tybot, Tiboc, Tibot, Tybek, Tibek, Tibet, Riboth, Riboch* apod. (Tibet)
- 28 *Valle terribile, Valle infernale* apod. (Děsivé údolí, Pekelné údolí apod., Badachšán?)

Odorikovy údaje o Číně byly jedním z pramenů pro zobrazení této části Asie v tzv. Katalánském atlase z roku 1375. (BNF, Esp 30, Bibliothèque Nationale de France, Paříž)

■ **Odorik a poznávání Asie**

Větrná růžice v Katalánském atlase (kolem 1375), první svého druhu v mapovém atlase.

Odorikovo vidění Asie

Odorikův cestopis není přirozeně vědecká práce, přesto můžeme vysledovat určité metody, jimiž se autor řídil. Přispěl nesmírně, spolu s knihami svých předchůdců i tzv. Mandevily a několika dopisy napsanými misionáři, k poznání Asie v Evropě. Odorikovy texty pouze jako celek mohou podat představu o jeho vidění Asie. Bohužel jeho cestopis není příliš dlouhý, s ohledem na jeho pravděpodobně značné zkušenosti. Někdy při čtení máme dojem, že se jedná o první koncept, který měl být dokončen později, avšak smrt mu v tom zabránila.

Odorik sbíral informace pomocí přímého pozorování, ale také prostřednictvím rozhovorů a dotazů. Odorik se důsledně snažil rozlišovat mezi tím, co viděl přímo, a tím, o čem se dozvěděl z „druhé ruky“. Mnohokrát se odvolává nikoli na to, co viděl, ale na to, co mu bylo řečeno, a také často zaznamenává své zdroje: „*Já, bratr Odorik z Furlanska, dosvědčuji před Bohem a Ježíšem Kristem, že všechno, co zde napsáno, jsem buď na vlastní oči viděl, nebo z větší části od lidí víry hodných [slyšel. Viděl jsem i mnoho jiného, o čem jsem nenapsal, neboť lidé] našich zemí by považovali za [ne]možné, co by osobně viděli, tak jako já, v zemích nevěřících.*“^[1]

Jelikož byl středověkým člověkem udiveným mimořádnými rozměry asijské civilizace, snadno uvěřil příběhům o neobvyklých událostech. Pro příští editory bylo proto důležité vyšperkovat text, aby přitáhli zvědavost svých potencionálních čtenářů.^[2]

[1] „*Ego frater Odericus de foro Julii testificor coram Deo et Christo Iesu, quod omnia que hic scripta, ut propriis oculis vidi, aut a maiori parte fide dignorum hominum [hec audivi. Multa alia vidi que non scripsi, quia hominibus] terrarum nostrarum [im]possibilia viderentur, que ea in terris infidelium, sicut ego, personaliter vidissent.*“ — PRAHA, Knihovna Národního muzea, XVII.E.2. (Břežnice) (Kolowrat.178), f. 11vb. — Místa v hranatých závorkách píše omylem vynechal. Doplněno z *Descriptio* (1881): 198.

[2] Například v Ramusiově verzi (tzv. Malý Ramusio, *Ramusio minor*) Odorikova textu v kapitole 60 se uvádí, že viděl koně se šesti nohama, pštrosy se dvěma hlavami, lidi pouze s jediným okem... obra vysokého 20 stop... apod. („*Le bestie*

Cestopis je zajímavý z geografického hlediska, protože cesta napříč kontinentem je popsána přesně, a to platí jak pro perské oblasti, tak pro Čínu. Můžeme předpokládat, že Odorik si pořizoval poznámky během zastávek na své cestě. Víme, že Čína byla v té době na evropských mapách nejasně označena jako „Horní Indie“ a na některých se dokonce ani neobjevovala. Přesněji zobrazovaná východní a jihovýchodní Asie se začala objevovat na mapách v Evropě až ve druhé polovině 14. století, a to zejména na základě zpráv Marka Pola a samotného Odorika.^[3]

Jednou z méně jasných epizod je vyprávění o trpasličích kmenech (*terra pigmeorum*, v některých verzích doplněno *id est biduinorum*, v jiných ponecháni pouze „beduini“)^[4], které Odorik umísťuje do povodí řeky *Thanay* (*Talay, Talaig, Talai, Dotalay* apod.).^[5] „Odsud jsem došel k jakési velké řece jménem *Thanay*... Tato řeka teče prudce ve dvou částech světa, uprostřed je neobyčejně

---

poi di tate sorti strane sono infinite che lui tiene: fra quali erano sei caualli, che haueano sei piedi e sei gambe per vno; e vidi dui grandissimi struzzi... cō dui teste... huomini di un' occhio nella fronte... E uiddi un gigate grande circa 20 piedi...“ — *Ramusio minor* (1574); cit. podle YULE – CORDIER (1913): 229-230, pozn. 4. V původním Odořikově textu tato líčení nenajdeme.

[3] Od římské a řecké doby do Evropy proniklo o Asii málo zpráv. Přesto během jediného století františkáni Jan z Plano Carpini, Vilém z Rubruku, Jan z Montecorvina, Odorik, Jan Marignola a obchodník Marco Polo přinesli takové bohatství informací o Asii, že to vyžadovalo určitý čas, než je geografové vstřebali. Odorikovo vidění nabylo nového významu spolu s díly ostatních františkánů a lidí ze Západu, mezi nimiž byli Italové v naprosté převaze. Pád dynastie Jüan v roce 1368 a odpor vůči cizincům izolovaly znovu Čínu, avšak zárodky styků a vzájemné výměny byly zasety a o století později se začaly znovu rozvíjet. Prvním opravdovým zúročením snah o přesnější zachycování asijského kontinentu byl *Katalánský atlas* z doby mezi 1375 a 1380, který mimo jiné využíval i zprávy evropských cestovatelů po Asii ve 13. a 14. století.

[4] Tato pasáž se stala nejasnou nejen pro kopisty, ale i pro překladatele a ze zřejmě původního *terra pigmeorum* vznikla „terra primiera“ (= přední země), později „Pygmei“ byli zkomoleni na „Pumeaux“ (F.Fr.2810 (Réf.8392) (Bourgogne) (Berry.116 a 198), Bibliothèque Nationale de France, Paříž) či „Piemeori“ (*Libro* 2000: 165), z čehož vznikla „terra chiamata Piemaronni“ (*Ramusio minor* 1574), „terra che se chiama pie Moronni“ (VIRUNIUS 1513: 9v, MONACO – TESTA, eds., 1986: 70, 72) nebo „città Piomario“ (*Storia* 1866: lv). Zajímavé je, že u německého překladu ke zkomolení nedošlo, uvádí „Pigmein“ (STEKKEL, překl., 1968: 95).

[5] *Thanay, Talay, Talaig, Talai, Dotalay* apod. je jméno Dlouhé řeky (též Jang-c', Jang-c'-tiang) odvozené od mongolského *dalai*, „velká [plocha vody]“. Ve středověku (tedy i v mongolské době) byla v Číně známa jako Ta-tiang („velká řeka“); její pozdější (současný) název je Čchang-tiang nebo Jang-c'-tiang (druhé jméno se dnes v Číně prakticky nepoužívá; původně označovalo dolní tok řeky). Odorik tak zřejmě zaznamenává oficiální mongolské jméno.

velikosti. Tam, kde je nejužší, má šířku sedm mil. A teče uprostřed země beduínů, jejichž město se nazývá Catan, jež je jedno z nejlepších a nejkrásnějších měst.“^[6] Není jasné, kde se „země trpaslíků“ nacházela. Obvykle se v případě Odorikova cestopisu klade do čínské části Střední Asie a jejich město Catan se ztotožňuje s Chotanem v dnešním Sin-ťiang.

Odorikovi neunikla ani rozmanitost jídla: zaznamenal kromě jiného používání vína (rýžového, které se nazývalo podle rukopisů *bigin*, *bigni*, *bigivi* apod.).^[7] „A je tam velké množství chleba, vepřového masa a vína i rýže, kteréžto víno nazývají *vigim* a považují ho za vznešené pití: vskutku se tam nalézají velké množství rozličných potravin.“^[8] Popisuje také pěstování pepře, rebarbory, bambusu, ságové palmy a výrobu hedvábí (nejlepšího na světě). Zaznamenává rovněž, že se jedli hadi (věc běžná v různých zemích, avšak nikoli v Evropě). „Jsou tam největší hadi na světě, jež lidé chytají a jedí jako pochoutku. Je to celkem běžná krmě, z těch hadů, takže když někdo udělá hostinu a nebude je podávat, ostatní to nebudou považovat za jídlo.“^[9]

Odorik a Katalánský atlas

Jedním z konkrétních výsledků Odorikova příspěvku k rozšíření geografických znalostí Evropanů je publikování tzv. *Katalánského atlasu*.^[10] Tuto tehdy nejdokonalejší mapu známého světa zhotovili kolem roku 1375

[6] „Hinc eciam veni ad quoddam flumen magnum nomine Thanay... Istud flumen currit cum impetu in duas partes mundi, medium est eciam mire magnitudinis. Nam ubi strictus est, ibi sunt vii miliaria latitudinis. Et transit per mediam terram Bydumorum, quorum civitas vocatur Catan, que est de melioribus et pulchrioribus civitatibus una.“ — PRAHA, Knihovna Národního muzea, XVII.E.2. (Břežnice) (Kolowrat.178), f. 8^b.

[7] Uváděné jméno vína je pravděpodobně turkického původu a označovalo obecně jakýkoli kvašený nápoj (PELLIOT 1914). Pasáž se zřejmě vztahuje k rýžovému vínu, *šao-sing-tiou* nebo *chua-tiao-tiou*, které Mongolové nazývali *darasun* (terra-cina u Rubruka).

[8] „In ea est copia magna panis, carniū de porco, et vini, ac risi, quod vinum *vigim* [jinde: *bigini*, *bignii*, *bigum* apod.] aliter nominatur, quod etiam potacio nobilis reputatur: omnium etiam aliorum victualium illic copia maxima reperitur.“ — *Descriptio* (1866): xxvii. — V některých rukopisech část „ac risi, quod vinum *vigim* aliter nominatur, quod etiam potacio nobilis reputatur“ chybí.

[9] „Serpentes maiores de mundo ibi sunt, qui ab hominibus capiuntur et dulciter comeduntur. In tantum solempne ferculum est, de serpentibus istis, quod si aliquis convivium faceret, sine istis quasi pro nihilo cibi alii reputarent.“ — PRAHA, Knihovna Národního muzea, XVII.E.2. (Břežnice) (Kolowrat.178), f. 7^a-7^b.

[10] Podrobněji viz LIŠČÁK (2006b), (2008b) a (2010a).

dva Židé z Mallorky, Cresques Abraham (1335–1387)^[11] a jeho syn Jehuda Cresques (asi 1350–1410/1427). Tvoří ji šest samostatných listů, proto je označovaná jako atlas.

Cresques Abraham (uvádí se též jako Abraham Cresques)^[12] byl autorem celé řady námořních map, které tvořil pro aragonské panovníky (připisuje se mu na 21 děl).^[13] Se svou manželkou Settadar obýval velký dům v židovské čtvrti v Mallorce (dnešní Palma de Mallorca). Abraham věnoval svůj život tvorbě map, konstrukci hodin, kompasů a dalších typů námořních přístrojů až do roku 1375, kdy obdržel pověření od prince Jana Aragonského (1350–1396) s úkolem vytvořit úplnou sérii námořních map, která bude prezentovat prakticky celý tehdy známý svět. Za tento úkol měl od prince, podle dochovaných dokumentů, získat 150 aragonských zlatých florenů a 60 mallorských liber.

Abraham zřejmě nebyl kartografem, nýbrž ilustrátorem knih. Dobovými prameny je označován jako *magister mappamundorum et bruxolarum* (mistr map světa a kompasů), zatímco jeho syn *magister cartorum navigandi* (mistr navigačních map). Činnost obou autorů s největší pravděpodobností spočívala v kopírování, kompilování a malířské výzdobě již existujících předloh.

Atlas (*Mapa mundi*)^[14] je považován za mistrovské dílo katalánské (mallorské) kartografické školy^[15] 14. století a za jedno z nejlepších děl středověké kartografie. Jako první atlas vůbec mimo jiné znázornil větrnou růžici,

[11] Uvedená životní data Cresquese Abrahama viz GROSJEAN (ed.) (1977): 13. Většinou se udává pouze „zemřel asi 1387“.

[12] Jeho jméno najdeme často v podobě Abraham Cresques. Cresques je jeho osobní jméno, Abraham jeho patronymum (jméno po otci), znamená tedy „Cresques [syn] Abrahamův“. Stejně tak jméno jeho syna znamená „Jehuda [syn] Cresquesův“. — Viz GROSJEAN (ed.) (1977): 12.

[13] V roce 1368 mu byl přiznán titul *familiaridad real* (královský důvěrník), což podtrhovalo zvláštní přízeň královského dvora a neslo s sebou různá privilegia. Jeho syn Jehuda (Jafudà) spolupracoval s otcem možná již na tomto atlase, v každém případě se jeho spolupracovníkem stal nejpozději roku 1382. V roce 1391 byl pokřtěn (není jasné, jestli násilně nebo zda konvertoval) a přijal jméno Jaume Ribes (Ribes).

[14] Atlas nemá vlastní titul, předmluva však začíná: *Mapa mundi vol dir aytant con ymage del món e de les diverses etats del món e de les regions que són sus la terra de diverses maneres de gen qui en ela habiten* (Mappa mundi, to jest obraz světa a oblastí, jež jsou na zemi a rozličných národů, jež ji obývají). — Přepis viz GROSJEAN (ed.) (1977): 41.

[15] Významná kartografická škola 14. a 15. století s centrem na Mallorce. — Blíže viz např. LIŠČÁK (2010a).

kteřá sama o sobě představuje umělecké dílo. Obsahuje 32 směrů (po 11,5°) a vyznačení osmi větrů zastupujících hlavní a vedlejší světové strany^[16].

Objednavatelem této mapy světa byl princ Jan Aragonský, pozdější král Jan I. (vládl 1387–1396). Atlas nechal připravit jako dar pro svého bratrance Karla, pozdějšího francouzského krále Karla VI. (vládl 1380–1422). Ve francouzské královské knihovně se atlas nacházel nejméně od roku 1380, jak dosvědčuje inventární záznam pořízený Jeanem Blanchetem v listopadu 1380, po smrti krále Karla V. (zemřel v září téhož roku).^[17] Atlas je zde uveden pod číslem 201: *Une carte de mer en tabliaux faicte par manière de unes tables, painte et historiée, figurée et escripte* (Námořní mapa ve více listech, zhotovená v podobě jednotlivých tabulí, malovaná a opatřená historickými poznámkami, s vyobrazeními a popiskami).^[18]

[16] Toto rozdělení podle osmi větrů pochází z antiky (na mapě jsou jejich názvy převzaty z různých jazyků, včetně benátštiny, janovštiny a zřejmě i okcítánštiny): *Tramuntana* (sever), *Grego* (severovýchod), *Levante* (východ), *Laxaloch* (jihovýchod), *Metzodi* (jih), *Libetzo* (jihozápad), *Ponente* (západ), *Magistro* (severozápad). — K jejich jazykovému původu viz ROSSELLÓ I VERGER (1997): 49–51.

Tramuntana je z latinského *trans montanis* (za horami). Studený vítr foukající od severu až severovýchodu v jižní Francii (*tramontane*), severní Itálii (*tramontana*) a severním Katalánsku (*tramuntana*). *Grego*, katalánsky *grech* (v dnešní katalánštině *gregal*), v dnešní italštině *grecale*, je silný suchý vítr od severovýchodu, pojmenovaný podle toho, že přichází směrem od Řecka (katalánsky *Grècia*, italsky *Grecia*). *Levante*, katalánsky *levant*: historicky se jako Levanta označuje východní Středomoří, na větrné růžici *Katalánského atlasu* je doplněn křížem naznačujícím, že východním směrem je Boží hrob v Jeruzalémě. Název sám označuje „vycházející; místo, kde vychází Slunce“. *Laxaloch*, katalánsky *exeloch* (v dnešní katalánštině *xaloc*), v dnešní italštině *scirocco*, je silný teplý jižní až jihovýchodní vítr vanoucí ve Středomoří. Vzniká nad Saharou a okolními severoafrickými oblastmi. *Metzodi*, katalánsky *migjorn*, je vítr vanoucí od Středomořího moře. Význam slova je „poledne, polední“ – i v češtině se jižní strana kdysi označovala jako „polední“ (v protikladu k severní, „půlnoční“). *Libetzo*, katalánsky *lebeg* (v dnešní katalánštině *llebeig*), v dnešní italštině *libeccio*, je vítr pojmenovaný podle toho, že vane z Libye (tj. obecně severozápadní Afriky). *Ponente*, katalánsky *ponent*, je čerstvý vítr od západu ve Středomoří. Název sám označuje „zapadající; místo, kde zapadá Slunce“. *Magistro* je z latinského *magistralis ventus*, „hlavní vítr“; katalánsky *mestre* (v dnešní katalánštině *mestral*), v dnešní italštině *maestrale*, francouzsky *mistral*. Suchý a studený vítr od severozápadu.

[17] Tento inventář byl kopií a rozšířením nedochovaného inventáře z roku 1373, pořízeného Gillesem (či Giletem) Mailetem († 1411?), který působil 40 let jako královský knihovník.

[18] V jiném opise katalogu Gillesa Maleta je atlas uveden pod číslem 200: *Une quarte en tabliaux faiz par manière et [de] une[s] tables ystoriee, figuree et escripte et fermant a IIII fermoir*. (Mapa ve více listech, zhotovená v podobě jednotlivých tabulí, opatřená historickými poznámkami, s vyobrazeními a popiskami a uzavřená do čtyř

Na rozdíl od většiny katalánských map té doby nemá tato mapa světa kruhovou podobu, ale obdélníkovou. Princ Jan jako zadavatel díla se pravděpodobně nezajímal ani o severní části Evropy, ani o jižnější oblasti Afriky, ale spíše o Orient a Západní oceán. Kartograf ho uspokojil tím, že provedl výřez požadované části z kruhové mapy světa. Pozdější katalánské mapy, jako např. *Mappa mundi Estense* (mezi 1450 a 1460)^[19], mají opět kruhový tvar.

Dílo tvoří šest pergamenových listů, původně přeložených napůl, později v polovině rozříznutých a nalepených na dřevěné panely. Listy jsou bohatě iluminované různými barvami, zlatem a stříbrem. Každý list (tabule) měří 65 x 50 cm, celkem má atlas rozměry 65 x 300 cm. Uspořádání atlasu se měnilo – dnešní podoba jakéhosi leporela pochází z doby krátce po roce 1500.

Katalánský atlas se skládá ze tří zcela odlišných částí. Nejvýznamnější částí jsou tabule 3 a 4, kopie portolánové mapy^[20] Středomoří a okolí. Jenom na severním pobřeží Středozemního moře bylo napočítáno 620 jmen, celkem tato mapa obsahuje na 1 120 jmen v pobřežních oblastech, což je téměř polovina z 2 300 jmen celého atlasu. Tato část zahrnuje všechny země v Evropě a Středomoří (včetně severní Afriky), známé ve 14. století (mezi 10° a 60° severní šířky).

Druhá část atlasu, tabule 5 a 6, obsahují rozšíření portolánu na mapu světa (*mappa mundi*), na což byla mallorská škola zvláště hrdá. Je zde zachyceno území od Kaspického moře a Perského zálivu, přes Indii až na východní pobřeží Číny. Města známá ze zpráv cestovatelů jsou umístěna často náhodně na plochu nebo na pobřeží, prázdné místo je vyplněno vyobrazeními z Bible, ze světa pověstí a ze zpráv cestovatelů. Kupodivu relativně přesné je umístění měst v oblasti Číny. Třetí část atlasu obsahuje na tabulích 1 a 2 kompilaci kosmografických, astronomických a astrologických textů přeložených do katalánštiny.

---

rámů.) — Viz [PRAET] (ed.) (1836): 44, # 200, # 201. Blanchet na okraj připsal: „Il y est.“ (Existuje.) — GROSJEAN (ed.) (1977): 9.

[19] Mapa katalánské školy, nacházející se nyní v Biblioteca Estense v Modeně, patří do kategorie *mappæ mundi*, tedy map známého světa. Z této kategorie však poněkud vybočuje tím, že zachycuje nejen země známého světa, ale i země předpokládané, ještě neobjevené.

[20] Portolánové mapy byly italského původu a představovaly zcela nový typ středověké kartografické produkce. Název pochází z italského výrazu *portolani*, který znamenal písemné námořní pokyny. Zakreslovaly hlavně mořské pobřeží (zprvu Středozemního moře, západní a severní Evropy) se všemi přístavy, zálivy a zátokami. Vzhledem k tomu, že nebraly v úvahu zakřivení zemského povrchu, nebyly vhodné pro plavbu oceánem. Nejstarší dochovaná je anonymní *Carta Pisana* z konce 13. století.

Tabule 5 a 6, které nepatří do kategorie portolánových map, jsou kompilovány, stejně jako texty na tabulích 1 a 2, z rozličných pramenů. Autor předlohy mapy Asie pravděpodobně znal ptolemaiovské mapy, protože zde najdeme řadu útvarů převzatých z těchto map, ale v některých případech špatně umístěných. Autor například zaměnil (alespoň v popiskách) ostrovy Cejlon a Jávu. Na vyobrazení Cejlonu je popiska *Illa lana* (= Iaua) a na ostrově Jáva *Illa Trapobana*.^[21]

Originalita *Katalánského atlasu*, oproti soudobým mapám, ať už italským či katalánským, spočívá v přidání východní poloviny známého světa. Zde autoři nevyházeli ze zkušeností středomořských námořníků, jak tomu bylo u portolánových map, nýbrž využívali různé prameny, včetně zpráv Marka Pola a Odorika z Pordenone.

O tom, že atlas vycházel z různých pramenů, svědčí mimo jiné i zobrazení území Indie, které zachycuje politické rozdělení na sever a jih. Tehdy severní Indii ovládal Dillíský sultanát, jižní Indie byla rozdělena mezi množství států. V severní Indii je proto vyobrazen „král Dillí, velký sultán“ (*lo rey Delli, soldà gran*), zatímco v jižní Indii „král Kolomba“ (*lo rey Colo[m]bo*), což je s největší pravděpodobností vládce Kollamu.^[22]

[21] Viz CRESQUES (1375), listy 6a a 6b faksimile; přepis viz GROSJEAN (ed.) (1977): 90-91 a 94-95. Na ptolemaiovských mapách má Cejlon jméno *Taprobana* (nebo *Taprobanes Insula*) v souladu s antickou tradicí. *Támraparní* („list v barvě mědi“) bylo jedno ze starých domácích jmen Cejlonu. Z toho vzniklo někdy ve 4. století př. n. l. řecké *Taprobané*. Podle jiné etymologie vzniklo ze sanskrtského *Tambrapani* („velký rybník“, „rybník pokrytý červeným lotosem“). V době renesance chyba Abrahama Cresquese uvedla v omyl další učence (např. Frà Maura v roce 1459, Gérarda Mercatora, Sebastiana Münstera, Nicolu de' Conti aj.), kteří zaměnili ostrovy Cejlon a Sumatra, proto se Sumatra na některých mapách značuje jako *Taprobane* místo Cejlonu. — Srv. Thomas Suárez. *Early Mapping of Southeast Asia*. Periplus Editions, s. 100.

[22] Viz GROSJEAN (ed.) (1977): 24; CRESQUES (1375), list 5b faksimile; přepis viz GROSJEAN (ed.) (1977): 86-87. Grosjean ve svých vysvětlivkách uvádí, že se jednalo o Vidžajanagarskou říši, to však není pravděpodobné. Vidžajanagarská říše sice ovládala jižní Indii v době vzniku atlasu (v letech 1336–1649), ale jejím hlavním městem nebylo „Kolombo“, ale Vidžajanagar (nedaleko dnešního Hampi v severní Karnátace). Jako „Kolombo“ (*Colo[m]bo*) je zde míněn významný přístav Kollam (*Quilon*), město a přístav v jižní části Malabárského pobřeží Indie, v dnešním indickém státě Kérala. Ve 13.–14. století to bylo velké obchodní centrum a do 14. století konečný přístav lodí plujících z Číny do Indie. Z Kollamu se kromě tranzitního zboží, zejména koření ze Sumatry, Jávy a Cejlonu, vyvážely místní „jemné druhy“, zejména byl proslavený kollamský zázvor a barvířské dřevo. Předpokládáme-li, že pramenem informací byl Marco Polo, popřípadě Odorik z Pordenone (oba Kollam popisují), „králem Kolomba“ je zřejmě míněn Ravivarma Kulašékhara (vládl 1299–1314), nejvýznamnější panovník místního Vénádského království s centrem v Kollamu. *Katalánský atlas* zde uvádí, že král je „křesťan“ (*Açi senyo[re]ja lo*

Karavana na Hedvábné cestě. Detail z Katalánského atlasu 1375.

Ve Střední Asii, na slavné Hedvábné cestě z Číny přes Tarimskou pánev do západní Sibiře a na Levantské pobřeží Středozemního moře, využil malíř atlasu prázdné místo pro nejbohatší a nejkrásnější motiv celého díla, velbloudí karavana následovanou skupinou kupců jedoucích na koních. ^[23]

rey Colo[m]bo, christià. „Zde vládne král Kolo[m]ba, křesťan.“). Král nebyl křesťan, ale v Kollamu byla křesťanská kolonie. Na mapě je přítomnost křesťanů naznačena vlajkami s křížem.

[23] Vyobrazení na listě 5b doprovází text: „Aquesta caravana és partida del imperi de Sarra per anar a Alcatayo.“ (Tato karavana se vydala z říše Sarra na cestu do Číny.) Na protějším listě 5a je však daleko podrobnější popis cesty od města Lop přes poušť, evidentně převzatý od Marka Pola. — Viz CRESQUES (1375), listy 5a a 5b faksimile; přepis textů viz GROSJEAN (ed.) (1977): 85 a 82. „Sarra“, jak vyplývá z textu na jiném místě atlasu, je Saraj na dolním toku Volhy, hlavní město chanátu Zlatá Horda, se 600 000 obyvateli jedno z největších měst středověku.

Atlas obsahuje řadu zajímavých etnologických, hospodářsko-geografických a obchodních informací převzatých ze zpráv cestovatelů. Dozvídáme se například, že Baghdád je důležitým místem obchodu s kořením a vzácným zbožím z Indie. Podobně zjišťujeme například, že Jemen produkuje myrhu, kadidlo a jiné aromatické látky, ostrov *Illa Iana* (= Jáva?) aloe, kafr, santálové dřevo, muškát apod.

Je zde zachycena řada míst židovské i křesťanské tradice, ve dvou případech i hroby apoštolů: sv. Matouše v klášteře arménských bratří u jezera Issyk-Kul, což je jinak neznámé podání, a sv. Tomáše v Mailapúru v jižní Indii. Z atlasu je zřejmá tendence nahlížet na svět očima křesťana – což by napovídalo, že autorem původní předlohy byl křesťan a Cresques Abraham (žid) pouze kopíroval texty a postaral se o iluminaci. I ve vzdálených oblastech Asie je často uvedeno, že obyvatelé či panovníci jsou křesťané. Najdeme i nějaké informace o islámu, nicméně se zde objevuje v té době běžná chyba, že Mohamedův hrob se nachází v Mekce. ^[24]

Mongolská Čína v Katalánském atlase

Katalánský atlas zachycuje přibližnou expanzi Mongolské říše rozmístěním různých vlajek, které však se skutečnými vlajkami nemají moc společného. Podobné vyobrazení je známo i z jiných map, např. portolánových map benátského kartografa počátku 15. století Zuana Pizzigana. ^[25]

Čínu (*Catayo*) zachycuje tabule 6. Tuto část bylo pro autory zřejmě nejobtížnější zkompileovat. Nedostatek zeměpisných informací je řešen bohatou dekorací. Orografie a hydrografie nejsou typické pro ostatní mapy – zde jsou spíše dekorativním prvkem k orámování ploch. Podobnému účelu slouží i vegetace. Hlavním pramenem pro mapu Asie v *Katalánském atlase* byl cestopis Marka Pola, který v letech 1271–1295 podnikl se svým otcem Niccolou a strýcem Matteem cestu přes Střední Asii

^[24] „*Mecha. En esta ciutat és l'archa de Mafumet, proffeta dels sarrayns...*“ (Mekka. V tomto městě je hrob Mohameda, proroka Saracénů...) — Viz CRESQUES (1375), list 5a faksimile; přepis viz GROSJEAN (ed.) (1977): 84.

^[25] Zuane Pizzigano, pocházející z rodiny benátských tvůrců map, kam patřili i významní kartografové 14. století, bratři Francesco a Domenico Piz(z)igano (*fratelli Pizigani*), je pravděpodobným autorem tzv. Pizziganovy mapy z roku 1424. Tato mapa zachycovala mimo jiné i ostrovy západně od portugalských Azor, z nichž některé byly interpretovány jako Antily (tedy ještě před jejich „objevením“ Kryštofem Kolumbem). — Viz např. CORTESÃO (1954).

do Číny a řadu let pobýval na dvoře chána Chubilaje – ten je na mapě vyobrazen a označen jako *Holubeim*.^[26]

Katalánský atlas zachycuje na listě 6b celou řadu vnitrozemských a pobřežních měst jihovýchodní a východní Číny. Některá jsou zakreslena na správném místě, jiná jsou umístěna chybně, některá se nedají identifikovat vůbec. Autoři čerpali opět zejména z Marka Pola, některá města, např. *Zayton*, *Fogo* a *Mingio* však najdeme i u Odorika. Některá města jsou zakreslena několikrát, jak autoři čerpali z různých zdrojů: *ciutat de Zayton*, *Zayton*, *Jatun* (?) (= Čchüan-čou); *Fugio*, *Fogo* (= Fu-čou); *Caysam*, *ciutat de Cansay* (= Chang-čou). Na mapě jsou schématicky zakresleny i hlavní řeky propojené kanály.

Města známá z jejich popisů jsou na mapě často umístěna s přesností, která určitě vyžadovala další nezávislé zdroje informací. Například *Chambalech* (= Peking) je správně umístěn v nejsevernější části říše, *Cincalan* (= Kanton) a ostrov *Caynam* (= Chaj-nan) na jihu, *Zayton* (= Čchüan-čou) a *Mingio* (= Ning-po)^[27] v jihovýchodní a východní Číně. Stejně tak místa v jihozápadní části říše jsou zakreslena v sousedství města (a říše) *Michem*^[28] – mezi nimi je zakreslena hranice označená popiskou *Finis Indie* (hranice Indie). Hranicí Číny je řeka Indus, která podle dobové tradice pramení v pohoří velkých rozměrů, pravděpodobně Himálaj. Estuárové ústí řeky Čchien-tchang-ťiang v Chang-čou (na mapě jako *Caysam*) je zakresleno jako jezero, nicméně ukazuje jistou znalost místa.

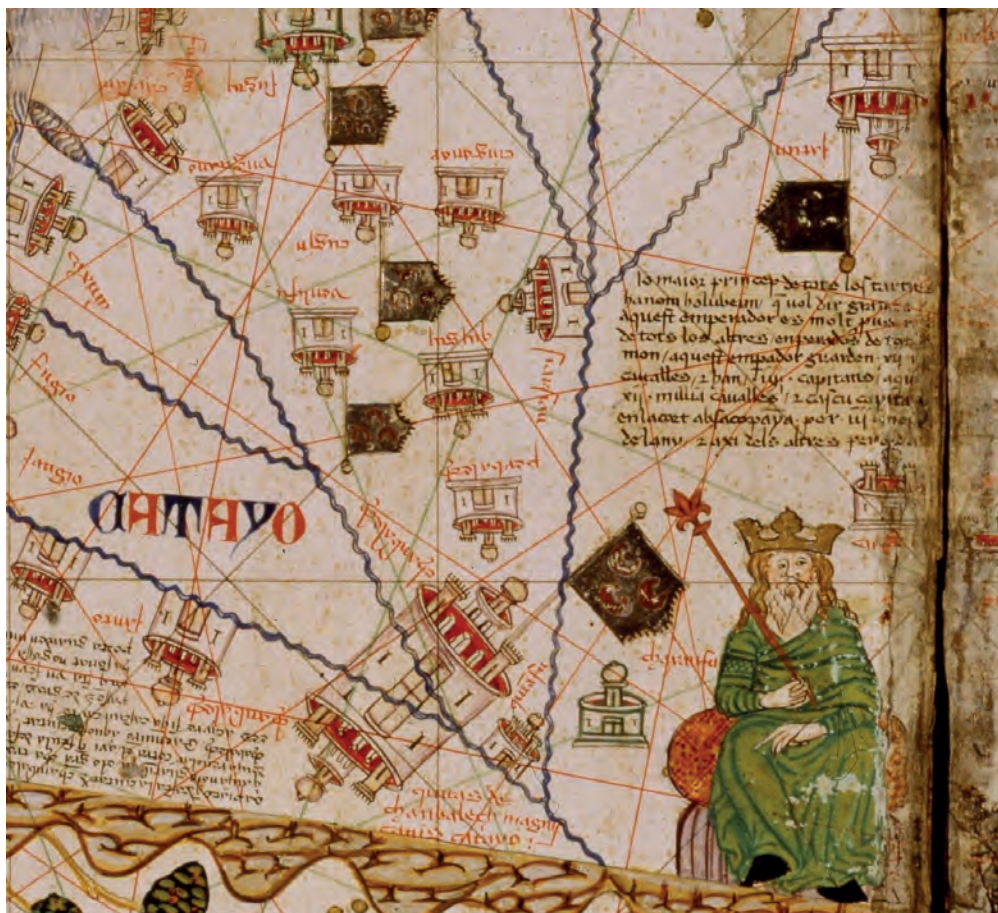
Hlavní město Chubilajovy říše bylo vlastně dvojměstí, skládající se ze starého Chánbalyku a nového Ta-tu.^[29] Tuto skutečnost zachycují všech-

[26] Viz CRESQUES (1375), list 6b faksimile; přepis viz GROSJEAN (ed.) (1977): 93.

[27] U Odorika se objevuje v podobě např. *Menzu*. Zaznívá v něm jméno Ming-čou, staré prefektury se střediskem v dnešním Ning-pu (v letech 738–1133).

[28] U Marka Pola uvedeno jako *Myen* (*Mien*). Jméno je bezpochyby odvozeno od starého pojmenování Barmy (nyní oficiálního) – Myanmar. Stejně tak i v čínštině se od roku 1273 nazývala *Mien*, tj. dnešní *Mien-tien*. Zmíněným městem je hlavní město několika barmských říší Pagan (v roce 1287 dobytý Mongoly).

[29] V roce 1215 Mongolové dobyli hlavní město džürčenské říše Ťin (1115–1234) Čung-tu („Prostřední hlavní město“), ležící na území Pekingu (jihozápadně od centra dnešního města, kolem chrámu Tchien-ning-s'), a obnovili jeho starobylé jméno Jen-ťing. Roku 1260 sem chán Chubilaj přestěhoval hlavní město říše, které dosud bylo v Karakorumu (poblíž dnešního Charchorinu) na horním toku řeky Orchon, a město se začalo nazývat Chánbalyk (turkicky „chánovo město“). V roce 1267 byla zahájena výstavba nového města asi půl míle severovýchodně, kam byl po jeho dokončení roku 1272 přestěhován dvůr a státní správa mongolské říše Jüan. Nové hlavní město dostalo jméno Ta-tu („velké hlavní město“), a je vlastním počátkem dnešního Pekingu.

Chán Chubilaj a Chánbalyk (Holubeim). Detail z tzv. Katalánského atlasu z roku 1375.

ny cestopisy, včetně Marka Pola a Odorika. Město je zakresleno na mapě jako dvě spojená města a jeho význam podtrhuje vedle dlouhého textu i trojí uvedení jména: *ciutat de Chambalech*, *Magni Canis Catayo* (město Chánbalyk, [rezidence] Velkého chána Číny), a 2x *Chanbalech* (z obou stran kresby).^[30]

^[30] Text opět vychází z popisu Marka Pola: „*Sapiats que costa la ciutat de Chambalech avia una gran ciutat antigament qui avia nom Guaribalu e lo gran Cha trobà per l'estornamia que aquesta ciutat se devia revelar contra él, axi que féu-la desabitar e féu fer aquesta ciutat de Chambalech. E a environ aquesta ciutat ·XXIII· legües, e és molt ben murada e és a cayre, si que a cascun cayre ha ·VI· legües, e ha d'alt ·XX· passes e ·X· passes de gros, e ay ·XII· portes e ay ·I· gran torra en què sta un seyn qui sona a prin son o abans, axi pus ha sonat no gossa anar negun per villa, e a cascuna porta guarden mill hòmens no per temensa mas per honor del senyor.*“ (Vězte, že vedle města Chánbalyk bylo v dávných dobách veliké město, které mělo jméno Guaribalu. Veliký chán

Na jih od Číny je zakresleno množství ostrovů v Indickém moři a udán jejich počet (7 548) v souladu s popisem u Marka Pola (podle různých rukopisů 7 448, 7 459 apod.)^[31], který je však klade do Čínského moře.^[32]

V centrální části listu 6b je vyobrazen a popsán Veliký chán Chubilaj, zakladatel mongolské dynastie Jüan. Jeho jméno je zde zkomoleno na *Holubeim*^[33] – není to však nic neobvyklého: např. na listině papeže Mikuláše III. z roku 1278 je uveden jako *Qolibey*.

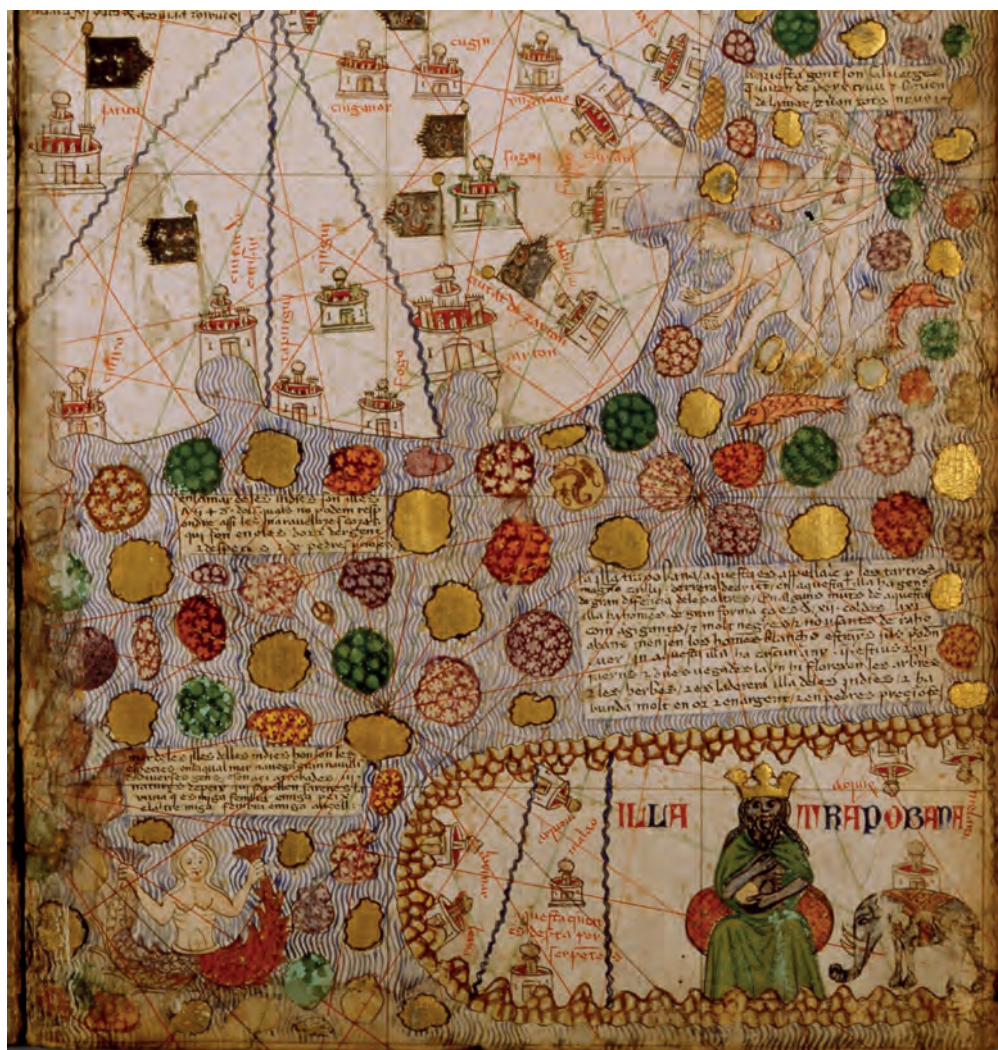
---

zjistil prostřednictvím astronomie, že se toto město musí přemístit naproti němu. Nechal přestěhovat jeho obyvatelstvo a postavit město Chánbalyk. Toto město má obvod 24 mil, je velmi dobře opevněno a má čtvercový půdorys. Každá strana je dlouhá 6 mil a je vysoká 20 kroků a silná 10 kroků a má 12 bran a jednu velkou věž, na níž visí velký zvon, který bije v hodině prvního spánku [tj. večer] nebo dřívě. Když zazní, nikdo už nesmí vycházet do města a na každé braně střeží tisíc mužů – nikoli kvůli strachu, nýbrž pro čest pána.) — Viz CRESQUES (1375), list 6b faksimile; přepis textu viz GROSJEAN (ed.) (1977): 92-93. — Text evidentně čerpal z Marka Pola – i s chybami. Italská verze totiž jmenuje původní město *Gari-balu* [zkomolené *Canbalu*] a nové *Canblau* (kap. 84). Starofrancouzská verze však správně uvádí *Taidu*. — Srovnej např. toskánskou verzi v POLO (2003): 129-130 a starofrancouzskou v *Divisament* (2006): 420.

[31] Odorik naproti tomu uvádí 24 000 ostrovů.

[32] „En la mar de les Indies són illes 7548, dels qual no podem respondre assi les marravellozes cosas qui són en eles d'orr, d'ergent e d'espècies e de pedres precioses.“ (V Indickém moři je 7548 ostrovů o nichž nemohu vypovědět všechny pozoruhodné věci, pokud jde o zlato, stříbro, koření a drahé kameny.) — Viz CRESQUES (1375), list 6b faksimile; přepis viz GROSJEAN (ed.) (1977): 94.

[33] Text zde uvedený čerpal informace hlavně z Marka Pola: „Lo major príncep de tots tartres ha nom Holubeim, que vol dir gran Ca. Aquest emperador és molt pus rich de tots los altres enperadors de tot lo món. Aquest emperador guarden ·XII· [millia] cavallés e han ·III· capitans. Aquests ·XII· millia cavallés e cascú capità [és] en la cort ab sa companya per ·III· [meses] de l'any, e axi dels altres per [ordre].“ (Nejmocnější kníže všech Tatarů má jméno Holubeim, což znamená Veliký chán. Tento císař je mnohem bohatší než všichni ostatní císařové na celém světě. Tomuto císaři slouží 12 000 rytířů a ti mají čtyři velitele. Těchto 12 000 rytířů vykonává službu u dvora v oddílech, přičemž každý ze čtyř velitelů slouží se svým oddílem tři měsíce v roce.) — Viz CRESQUES (1375), list 6b faksimile; přepis viz GROSJEAN (ed.) (1977): 93.

Pobřeží jižní Číny a ostrovy v Indickém oceánu.

Uctívání a kult Odorika

Bronzová socha bl. Odorika před farním kostelem sv. Ulderika ve Villanově. Autor: Pierino Sam, 1995.

foto © Vladimír Liščák

Utváření hagiografické tradice

Brzy po Odorikově smrti se kolem jeho osoby začala vytvářet hagiografická tradice směřující k jeho prohlášení za světce, patrona Akvilejského patriarchátu.^[1] U jeho těla, vystaveného ve fran-tiškánském klášteře v Udine k veřejnému uctění, se totiž, podle dobových záznamů, začaly dít zázraky, zejména zázračná uzdravení. Úřady se nakonec rozhodly uložit ho do hrobu, aby se zabránilo srocování lidu a uchovávala se neporušenost těla. Když byl hrob po několika dnech otevřen, aby byly Odorikovy ostatky pohřbeny do nové hrobky, jeho tělo bylo údajně nedotčeno a vykazovalo znamení zázračné svatosti. Kromě toho bylo měkké na dotek a krev v jeho žilách byla stále v tekutém stavu.^[2]

Na konci května 1331, tedy méně než pět měsíců po Odorikově smrti, nařídil akvilejský patriarcha Pagano della Torre († 1332), do jehož správy území Udine náleželo, přezkoumání uvedených zázraků. První seznam třiceti sedmi zázraků vztahujících se k období od 14. ledna do 6. února 1331 sepsal notář Guecello di Damiano da Portogruaro.^[3] Komisi, v jejímž čele byl Corrado di Bernareggio, komoří a hlavní administrátor města Udine, se po dvou měsících pátrání podařilo shromáždit na sedmdesát důkazů o zázracích, spjatých s Odorikem. Výsledek zkoumání pak byl sábo mostatně publikován – každý uvedený zázrak doprovází příslušné *probatio*, čili dokazování.^[4]

[1] K tomu blíže viz BRUNETTIN (2004): 38-60.

[2] CHIESA (2004): 21.

[3] Jednostránkový pergamen ze 14. století se dochoval a je dnes uložen v Biblioteca Comunale „V. Joppi“, Udine, *Archivio Torriani*. Jeho text viz TILATTI (2004), *Appendice 2*: 85-90.

[4] Výsledný text *Vita et miracula beati Odorici* se dochoval ve třech rukopisných podobách: ve dvou případech je vložen do příslušného kodexu přímo za Odorikův cestopis (Ms. 343, Biblioteca del Sacro Convento, Assisi, ff. 25r-57r; B. 226. I, Archivio di Stato, Corporazioni Soppresse – Monasteri padovani, Sant'Antonio, Padova), v jednom případě Odorikův cestopis není zahrnut (Ms. 212, Civica Biblioteca Guarneriana, San Daniele del Friuli). Latinský text byl publikován v TILATTI (2004): 101-158. Další podrobnosti viz též BRUNETTIN (2003) a (2004).

Průčelí kostela Panny Marie Karmelské v Udine, 16. století.

foto © Vladimír Liščák

Moderní kostel bl. Odorika v Pordenone. Dílo švýcarského architekta Maria Botty, 1990–1992.
foto © Vladimír Liščák

Detail zvonice kostela bl. Odorika v Pordenone.

foto © Vladimír Liščák

Oltář v kostele bl. Odorika v Pordenone.

foto © Vladimír Liščák

Krátkou zmínku o „svatém muži Odorikovi“ najdeme i ve slavné „norimberské kronice“ *Weltchronik* či *Liber chronicarum* z roku 1493^[5]: „Oderik, svatý muž Řádu menších bratří (bosáků), procestoval Asii a Indii, kterým přinesl světlo (křesťanských) zázraků, a zázračně přenesl těla čtyř mučedníků z města Hermes přes moře do Horní Indie, do města Carra^[6]. A popsal své putování.“ (V německém překladu poslední věta chybí.)^[7]

Pro řadu současníků byl však Odorik svatým i bez papežského pozhnaní. V záznamech o nákladech na jeho pohřeb z 15. ledna 1331 se dočteme: „*Die XV mensis januarij, dedit de mandato dñi Gastaldionis et Consilij pro solutione Casse in qua fuit primo Beatus Frater Odoricus repositus denarios xij.*“ (15. ledna bylo z nařízení pana castalda a Rady vydáno na zaplacení domu, v němž byl blahoslavený bratr Odorik nejprve uložen, 12 denárů).^[8] Z roku 1392 máme první záznam o slavení svátku blahoslaveného Odorika, spolu s obnosem na obětní dary v kostele: „*Item eodem die in festo Beati Odorici sol. 25 parv. 2.*“ (A rovněž, téhož dne na svátek blahoslaveného Odorika 25 solďů a 2 parvi).^[9]

Již pouhých sedmnáct let po Odorikově smrti se na něj odvolával krok nikář Jan Winterthurský slovy: „*Hec testatur frater sanctus Odoricus de Padua oriundus (sic!)... qui peragratis cunctis regionibus orientalibus...*“ (Dosvědčuje to svatý Odorik pocházející z Padovy (sic!)..., jenž prošel všemi východními

[5] Tzv. norimberská kronika vyšla tiskem nejprve latinsky (12. 7. 1493) a o několik měsíců později (23. 12. 1493) i německy v norimberském dialektu. Jejím autorem je norimberský humanista Hartmann Schedel (1440–1514). Kniha je bohatě ilustrována (1 809 dřevorytů tištěných z 645 štočků) a obsahuje mimo jiné první vyobrazení řady evropských měst, např. Prahy, Norimberka apod. Vyobrazení jsou dílem Michaela Wolgemuta (1431–1519) a Wilhelma Pleydenwurffa (1460–1494), umělců z Dürerova okruhu.

[6] Městem Carra má zřejmě být Odorikův Zayton (Čchüan-čou), kam přenesl ostatky františkánských mučedníků.

[7] „*Odericus vir sanctus de ordine minorum in asia et india euangelizando discurrit miraculis clarus. Et quatuor sanctorum martinuz corpora de civitate hormes transtulit per mare ad superiorem indiam in civitatem carram nō sine miraculis. Et descripsit peregrinationem suam.*“ (SCHEDEL 1493a: CCXXVIIIr). „*Odericus der heillig man parfueßer ordens hat Asiam und Indiā durch wanderende und predigēde an wunderzaichē geleuchtet. Und vier heilliger martier leichnam von der statt Hermes durchs meer gein obern Indiā in die statt Carra wunderperlich gebracht.*“ (SCHEDEL 1493b: CCXXVIIIr).

[8] MCCCXXXI. *Expense Sepulture Beati Fratris Odorici.* (Ex Quadernis Camerarium Comunis terrae Utini, tom. X; Biblioteca Civica di Udine, Collez. Fabrizio.) — cit. v DOMENICHELLI (1881): 397.

[9] VALE (1931): 11.

kraji...)^[10] Protože i u jiných františkánských světců byl proces kanonizace na počátku 14. století zastaven, začaly po františkánských kláštorech obíhat jako „kompenzace“ tzv. *catalogi sanctorum* (seznamy svatých), jež dostaly definitivní podobu v roce 1335. Tyto seznamy obsahovaly jak Odorika, tak např. i Tomáše z Tolentina.^[11]

Odorikův cestopis byl zařazen též do *Acta sanctorum* (Životy svatých)^[12], jednoho z nejvýznamnějších souborů hagiografické literatury. V roce 1429 bratr Stefano da Udine Guardiano přispěl finanční částkou na *opus muri cymiterii et coperturæ capellæ Beati Patris Odorici* (stavbu hřbitovní zdi a střechu kaple blahoslaveného otce Odorika).^[13] Tato kaple byla v kostele sv. Františka v Udine.

Odorikovy posmrtné osudy

Odorik neměl klid ani po smrti. Jeho uctívané tělo bylo nuceno několikrát „cestovat“. Pohřben byl nejdříve do dvojité dřevěné rakve, zhotovené tesařem Nicolaem, v roce 1332 pak byl přemístěn do nového sarkofágu, vytesaného benátským sochařem Filippem De Sanctis^[14] a umístěného v kapli sv. Ludvíka z Anjou kostela sv. Františka v Udine.^[15]

S výhledem na oficiální Odorikovo blahořečení byla na začátku 18. století v kostele sv. Františka zřízena Odorikovi nová kaple. K přenesení těla došlo 27. února 1735, druhou postní neděli. Slavnost celebrou kardinál Daniele (II.) Dolfín (1686–1762), v té době patriarcha akvilejský^[16], přítomny byly místní autority, klér a „mimořádné množství lidu“. Odorikovo tělo

^[10] BAETHGEN (ed.) (1924): 231.

^[11] MIOTTO (2003): 84; MIOTTO (2004): 86.

^[12] *Peregrinatio* (1643).

^[13] *Tamtéž*.

^[14] Ten je poprvé jmenován v záznamu z 10. května 1331 o platbě za Odorikův náhrobek: „Item, Dedit magistro Philippo de Venetiis qui fecit Archam Beati Fratris Odorici de mandato dñi Gastaldionis et Consilij soldos x grossorum.“ (Dále bylo vydáno mistru Filipovi z Benátek, který z nařízení pana castalda a Rady zhotovil náhrobek blahoslaveného bratra Odorika, 10 grošů.) — cit. v DOMENICHELLI (1881): 400.

^[15] Tato kaple byla později (v 15. století) vyzdobena „odorikovským“ cyklem fresek.

^[16] Daniele (II.) Dolfín (Delfino) byl posledním akvilejským patriarchou (v letech 1734–1751) a prvním arcibiskupem v Udine (v letech 1751–1762).

D E C R E T U M
U T I N E N.
C A N O N I Z A T I O N I S
B E A T I O D O R I C I
M A T T H I U S S I

Sacerdotis Professi Ordinis Minorum S. Francisci.

Admisa ad relationem Eminentissimi & Reverendissimi Domini Cardinalis Prosperi Columnæ de Sciarra Ponentis à Sacrorum Rituum Congregatione Ordinaria, ex dispensatione Apostolica absque interventu Consultorum, habita die 14. Aprilis 1753. Commissione Introductionis Causæ Canonizationis prædicti BEATI ODORICI MATTHIUSSI Sacerdotis Professi Ordinis Minorum Sancti Francisci, illaque subinde die 25. ejusdem Mensis, & Anni a Sanctissimo Domino Nostro BENEDICTO PAPA XIV. manu propria signata cum in ejus executionem instante Patre Fratre Laurentio Ganganelli ejusdem Ordinis Minorum Sancti Francisci Conventualium Postulatore, propositum fuerit ab eodem Eminentissimo Ponente in Sacrorum Rituum Congregatione Ordinaria, atque discussum Dubium = *An Sententia lata per Eminentissimum, & Reverendissimum Ordinarium Utinensem super Cultu ab immemorabili tempore prædicto Beato præstito, sive casu excepto a Decretis san. mem. Urbani Papæ VIII. sit confirmanda in casu, & ad effectum, de quo agitur* = Sacra eadem Congregatio prævio maturo examine Processus informativi super præfato casu excepto in Civitate Utinens. ab Eminentissimo & Reverendissimo Ordinario ejusdem Civitatis constructo, ac audito R. P. D. Benedicto Veterani Fidei Promotore, qui suam sententiam scripto exposuit, referribendum censuit: *Affirmativè*, si Sanctissimo Domino Nostro placuerit. Die 14. Junii 1755.

Et factâ deinde per me infrascriptum Secretarium de prædictis eidem Sanctissimo Domino Nostro relatione, Sanctitas Sua benignè annuit. Die 2. Julii ejusdem Anni 1755.

D. F. Card. Tamburinus Præfectus.

Loco ✠ Sigilli.

M. Marefusus Sac. Rit. Congreg. Secretarius.

Text dekretu o blahorečení Odorika v roce 1755. — Podle VENNI (1761): 32-33.

bylo umístěno do cypřišové truhly pokryté zeleným sametem, jež byla vložena dovnitř náhrobku.^[17]

Když v roce 1332 zemřel akvilejský patriarcha Pagano della Torre, proces Odorikova blahorečení se zpomalil a ani další zázraky nebyly zaznamenány. Složitou proceduru blahorečení, očekávaného již za papeže Urbana VIII. v roce 1634, zahájil na žádost bratří z kláštera sv. Františka poslední akvilejský patriarcha kardinál Daniele (II.) Dolfin. Byly shromážděny důkazy, které podávaly obraz o Odorikově kultu, bylo podniknuto ohledání ostatků uchovávaných u sv. Františka a byly rovněž předloženy historické dokumenty.

Uvedené materiály předal kardinál Dolfin 16. března 1750 do Říma Svaté kongregaci obřadů. Ve stejné době dopisy kardinála Carla della Torre di Rezzonico (1693–1769), biskupa padovského a pozdějšího papeže Klementa XIII. (papežem 1758–1769), a zástupců „furlanského lidu“, zaslané roku 1750 Benediktovi XIV. (papežem 1740–1758), požadovaly Odorikovo blahorečení a potvrzení jeho kultu.^[18]

13. května 1750 Svatá kongregace vydala dekret o zahájení řádného procesu zkoumání svatosti Odorikova života a kultu. Nakonec 2. července 1755 papež Benedikt XIV. potvrdil kult Odorika z Pordenone a Svatá kongregace obřadů vydala *Decretum canonizationis* blahoslaveného Odorika Matthiussiho.^[19]

Roku 1769 benátský Senát zrušil malé kláštery (*conventini*), obývané méně než deseti řeholníky. Týkalo se to též kláštera karmelitánů v Udine při kostele Panny Marie Karmelské. Městské úřady zde chtěly zřídit nemocnici, ale ukázalo se, že místo nevyhovuje danému účelu. Vhodnějším se jevil stávající klášter konventuálů u sv. Františka. V jednáních bylo dohodnuto, že bratři konventuálové získají výměnou objekt kláštera karmelitánů. Dohodu stvrdil dekret Senátu z 29. prosince 1770.^[20]

[17] STIVAL (2002): 154.

[18] Důležitost, jakou severoitalské autority přikládaly oficiálnímu blahorečení Odorika, dokládá výčet žadatelů. Kromě zmíněných kardinálů Daniela Dolfina a Carla della Torre di Rezzonico k nim patřili biskupové Vicenzy, Verony, Concordie, Tridentu, Trevisa, Cenedy (dnešní Vittorio Veneto), Belluna, Koperu, Poreče, Puly, Novigradu, Arezza a Cortony, arcibiskupové Florencie, Sieny a Pisy, kapituly akvilejská, cividalská, udinská a treviská, Benátská republika, zástupci Furlanska a město Pordenone. — Viz *tamtéž*: 154, pozn. 1.

[19] *Decretum* (1755). — Zde je pravděpodobně poprvé zmíněno Odorikovo „příjmení“ Matthiussi, pod nímž je i zapsán v seznamu blahoslavených a svatých.

[20] STIVAL (2002): 155.

Do nově získaného objektu bylo potřeba přestěhovat relikvie a zejména ostatky blahoslaveného Odorika. Při této příležitosti byl náhrobek Filippa De Sanctis rozebrán a složen na novém místě v poněkud jiném sestavení. Část skončila v depozitáři. K dalším přesunům došlo za Napoleona I., jenž se roku 1806 rozhodl koncentrovat řeholníky do několika málo konventů. Konventuálové od Panny Marie Karmelské byli například soustředěni v Padově. ^[21]

U příležitosti šestistého výročí úmrtí blahoslaveného Odorika v roce 1931 mu byla v kostele Panny Marie Karmelské zřízena nová kaple a sarkofág přestavěn podle původních plánů jeho autora Filippa De Sanctis a podle vyobrazení publikovaných Giuseppe Vennem v polovině 18. století. ^[22] V roce 1966, u příležitosti 700. výročí narození, se Odorikovy ostatky na několik dní vrátily do Pordenone. Stejně tak v roce 1998 u příležitosti zasvěcení nového kostela blahoslaveného Odorika.

V roce 2002 byl zahájen přípravný proces k Odorikovu svatořečení. ^[23] Přestože o Odorikově misionářské činnosti nevíme v podstatě nic, je v římskokatolické církvi oficiálně uctíván jako „apoštol Číňanů“ (*l'Apostolo dei cinesi*). Každý rok 14. ledna se konají oslavy výročí jeho smrti. V roce 2008 se tyto oslavy nesly v duchu blížících se Olympijských her v Pekingu. Byla tak využita příležitost připomenout si misionářské dílo Odorika z Pordenone a zlepšit vztahy římskokatolické církve a čínské vlády. ^[24]

---

^[21] Podrobnosti viz *tamtéž*: 156.

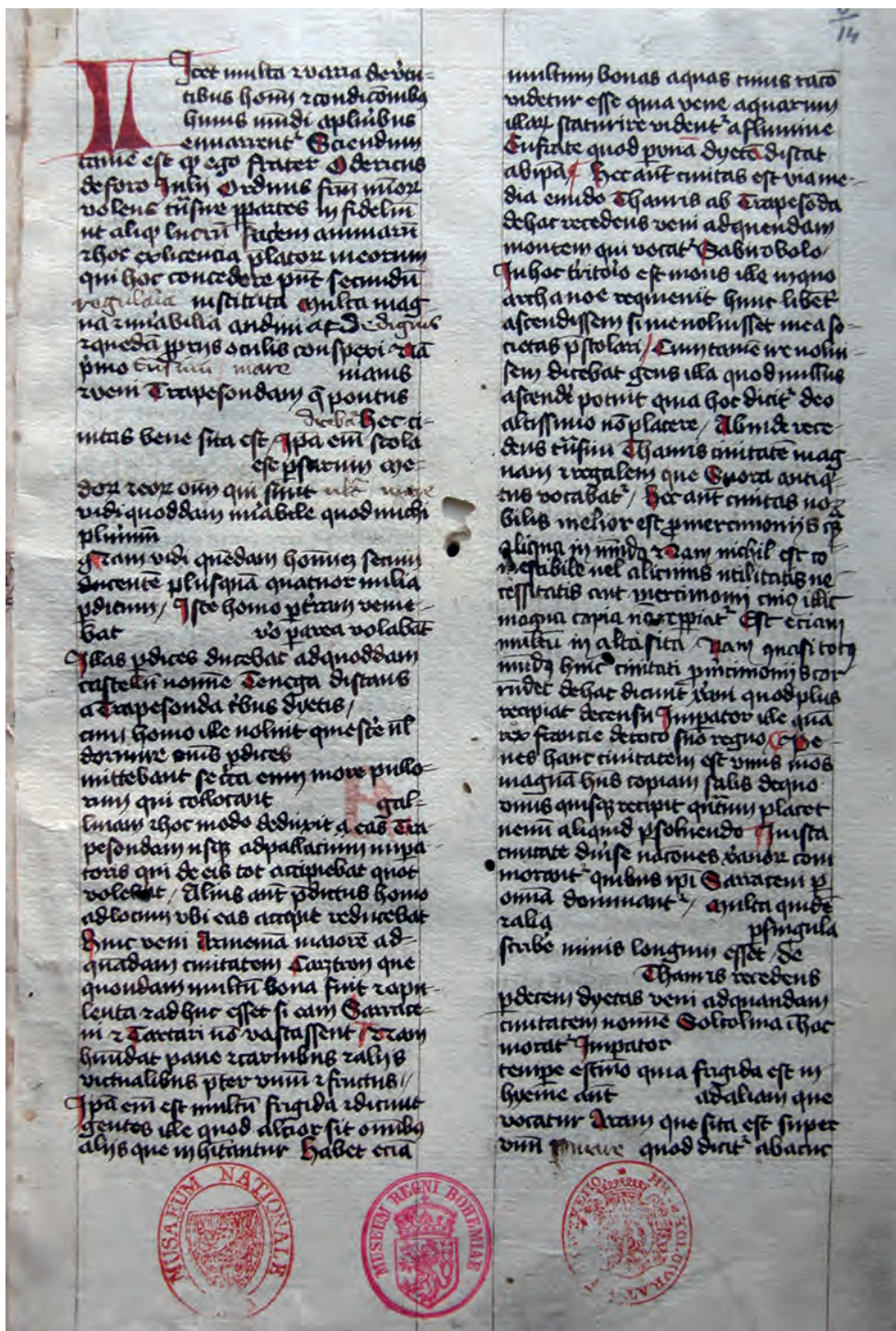
^[22] VENNI (1761); SPAGNOLO (ed.) (1966).

^[23] Viz např. „Beato Odorico, nuova tappa verso la santità.“ *Il Gazzettino di Pordenone*, 29. II. 2004; „Beato Odorico verso la canonizzazione.“ *Il Messaggero Veneto (cronaca di Pordenone)*, 13. I. 2005; ARZARETTI (2005). Podle křesťanů Odorik prošel cestou svatosti. Jak františkánský řád, tak i farnosti Udine a Concordina-Pordenone doufají, že hrdinství Odorikových činů bude uznáno jeho kanonizací. Řád klade tuto kauzu na přední místo již od roku 1928. — Viz VICARI (1928): 6, pozn. 5. Biskupská konference Trojího Benátska (*Conferenza Episcopale Triveneta*), která se sešla v Udine, zaslala 6. června 1995 papeži Janu Pavlovi II. žádost o zahájení procesu Odorikova svatořečení.

^[24] „Un mese per ricordare il Beato Odorico,“ *Il Gazzettino (Veneto)*, 14. I. 2008; „Il Friuli celebra Odorico da Pordenone, il frate che aprì la strada alla conoscenza dell'Oriente,“ *Il Gazzettino (Veneto)*, 15. I. 2008.

Odorikovo dědictví

Titulní strana rukopisu XVII.E.2. v Knihovně Národního muzea, Praha, f. 1r.

Zpráva o východních krajích

Odorikův cestopis je stručná, avšak fascinující zpráva, napsaná nejdříve lidovou latinou (*lingua latina vulgaris, sermo vulgaris*) jednoduchým a jasným stylem. Není ani zatížen teologickými a apologetickými odbočkami, jak tomu bylo u některých jiných zpráv z cest a popisů východních krajů. To je také důvodem podivuhodného úspěchu Odorikova cestopisu v pozdně středověké Evropě.

Úspěch zprávy, vedle zajímavého obsahu a snadného čtení, rovněž zaručovala pozdější autorova *fama sanctitatis* (pověst svatosti).^[1] Kromě toho skutečnost, že Odorik byl františkánským řeholníkem, zajišťovala jeho zprávě jistou autoritativnost. Odorikův cestopis se ve své době stal přinejmenším stejně oblíbeným, jako cestopis Marka Pola. Na rozdíl od něj však nevíme o žádném českém středověkém překladu^[2] – Vavřinec z Březové dal přednost „cestopisu“ tzv. Jana Mandevily.^[3] Některé pasáže z tzv. Mandevilova cestopisu se až nápadně shodují s Odorikovým popisem. Je ostavně zajímavé, že některé rukopisy Odorikova cestopisu z 15. století obě osoby ve svých titulech spojují.^[4]

Předávání Odorikova textu bylo velmi spletité a rekonstrukce původní podoby je velmi nesnadná. Ve skutečnosti se jedná o typický případ „aktivního“ textu, který prošel četnými a často hlubokými modifikacemi v následných fázích jeho šíření. Tyto modifikace, i když respektují stavbu

---

[1] V římskokatolické církvi je *fama sanctitatis* (pověst svatosti), doklad ctnosti zemřelého, základním předpokladem zahájení procesu blahorečení.

[2] Staročeský překlad cestopisu Marka Pola viz POLO (1902).

[3] MANDEVILLE (1911). Překlad Vavřince z Březové vznikl mezi lety 1398 a 1419. Vycházel z německé verze Otty von Diemeringen z poloviny 90. let 14. století (?) a patří k nejstarším překladům Mandevilova „cestopisu“.

[4] Např. *Itinerarius fidelis Fratris Oderici, socii militis Mendavil, per Indiam* (Věrné popsaní cesty bratra Odorika, společníka rytíře Mandevily, do Indie) (Mainz, Kapitäl der Kathedrale, Ms. 52) nebo *Itinerarius fidelis Fratris Oderici socii militis Mandavil per Indiam* (Wolfenbüttel, Herzog August Bibliothek, Weissemburg.40).

díla a jeho obsah jako celek, vedly k radikální deformaci jeho formy, často proto, aby vylepšily jeho jazyk a styl.^[5]

Rukopisy a jejich latinské redakce

Dosud bylo identifikováno přes sto třicet rukopisů Odorikova cestopisu.^[6] Převážná většina z nich je dochována v jazyce latinském (89, z toho 11 publikovaných)^[7], který je původním jazykem cestopisu. Brzy vznikaly i překlady do italštiny (24, z toho 9 publikovaných), francouzštiny (9, z nich 3 publikovány) a němčiny (7, z nich 4 publikovány).^[8] Známa je i španělská^[9] a velšská^[10] verze, obě z 15. století.

Nevíme, jaký byl původní titul díla, protože originál se nedochoval. Latinské texty ho ve svých titulech nejčastěji označují jako *Itinerarium* (Popis cesty)^[11], *Diversae historiae* (Rozličné příběhy), *De ritibus hominum et condicio-*

[5] CHIESA (2004): 28.

[6] První podrobný přehled rukopisů Odorikova cestopisu sestavil Henry Yule a významně ho doplnil Henri Cordier. — YULE (1866), vol. I: 29-41; YULE – CORDIER (1913): 39-75. Zatím nejúplnější seznam rukopisů a edic tohoto díla vyšel před více než dvaceti lety. — TESTA (1983): 121-150. Jeho součástí je i přehled nedochovaných (popřípadě hypotetických) rukopisů, sestavený na základě zmínek v dostupných pramenech. Přehledná tabulka nevydaných rukopisů a edic je rovněž v MONACO – TESTA (eds.) (1986): 18-19. Celkový přehled (až do současnosti) viz v oddíle *Biblioteca Odoriciana* této práce.

[7] Zde uvedené počty jsou na základě TESTA (1983): 121-150, které jsem doplnil z MONACO – TESTA (eds.) (1986): 18-19 a CHIESA (1999–2000): 311-350, pokud se týká latinských verzí, a o edice po roce 1987 u ostatních jazyků.

[8] Z těchto rukopisů drtivá většina (až na tři rukopisy v USA) se nachází v evropských knihovnách a archívech, zejména v Itálii, Francii, Velké Británii, Německu, Rakousku a České republice. Existují určité náznaky, že minimálně jeden rukopis se s jezuitou dostal i do Číny. — TESTA (1983): 145.

[9] GUGLIELMI (1987).

[10] WILLIAMS (1929).

[11] *Itinerarium fratris Odorici ordinis fratrum minorum de mirabilibus orientalium Tartarorum* (Popis cesty bratra Odorika Řádu menších bratří o východních podivuhodnostech Tatarů) (Ms. 275 (S. Benet's. 1280) (Markaunt. 21) (Stanley. A. 4), Corpus Christi College, Cambridge), *Fr. Oderici de Foro-Iulii, ordinis Minorum, itinerarium in partibus infidelium a. 1331 compositum* (Bratra Odorika z Pordenone, Řádu menších [bratří], popis cesty do krajin nevěřících, sepsaný r. 1331) (Theol. 291 (151. Phillips. 1789) (429/650. Cat.) (S. J. Paris) (Io. Iulii Bell), Deutsche Staatsbibliothek, Berlín), *Itinerarium fratris Odorici de foro iulij de Portu Naonis ordinis fratrum Minorum in oriente, septentrione, et meridie* (Bratra Odorika z Furlanska a Pordenone, Řádu menších bratří, popis cesty na východ, sever

nibus huius mundi (O obyčejích lidí a poměrech tohoto světa)^[12], *De mirabilibus orientalium Tartarorum* (O podivuhodnostech východních [a] tatarských [krajů])^[13], *De (rebus) mirabilibus* (O podivuhodných věcech)^[14] atd. Podobně je tomu i v překladech do jiných jazyků^[15].

a jih) (II. IV. 277 (Magliabechi. XXII. 20) (Strozzi. 362), Biblioteca Nazionale Centrale, Florencie) a další.

[12] *Multe et diverse hystorie beati odorici fratris minoris de ritibus et condicionibus huius mundi et de martyrio IIII fratrum minorum* (Mnohé a rozličné příběhy blahoslaveného Odorika menších bratří o obyčejích a poměrech tohoto světa a o umučení čtyř menších bratří) (No. 343 (S. Convento 20), Biblioteca comunale, Assisi), *Diverse historiae b. Odorici de Utino ordinis fratrum minorum de ritibus et condicionibus diversarum gentium huius mundi et de martirio quatuor fratrum minorum inter infideles* (Rozličné příběhy bl. Odorika z Udine menších bratří o obyčejích a poměrech rozličných národů tohoto světa a o umučení čtyř menších bratří mezi nevěřícími) (S. Ant. Conf. B. 226. I (17), Archivio di Stato, Padova), a další.

[13] *Odoricus de Foro Julij de mirabilibus orientalium Tartarorum* (Odorik z Furlanska o podivuhodnostech východních [a] tatarských [krajů]) (H. IX (Metr. Kapituly H. 9), Archiv Pražského hradu, Knihovna metropolitní kapituly), *Liber fratris odorici de foro Julio de ordine minorum de mirabilibus tartarorum et orientalium Regionum...* (Kniha bratra Odorika z Furlanska z Řádu menších [bratří] o podivuhodnostech tatarských a východních krajů...) (GB 0247 MS Hunter 458 (V. 6. 8), University of Glasgow Library (Special Collections), Glasgow), *Itinerarium fratris Odorici ordinis fratrum minorum de mirabilibus orientalium Tartarorum* (Cestopis bratra Odorika Řádu menších bratří o podivuhodnostech východních [a] tatarských [krajů]) (Ms. 275 (S. Benet's. 1280) (Markaunt. 21) (Stanley. A. 4), Corpus Christi College, Cambridge) a další.

[14] *De rebus mirabilibus in variis partibus mundi* (O podivuhodných věcech v různých částech světa) (Barberini. 2558 (XXXIII, 78), Biblioteca Apostolica Vaticana), *Odelricus de mirabilibus mundi* (Odorik o podivuhodnostech světa) (Amplon. Q. 393 (C. A. 4. 393), Stadtbücherei Erfurt) a další.

[15] Jehan le Lonc (překl.): *Ytinaire Odric de foro Julii de lordre des freres meneurs qui fist ce livre en lan de grace mil cccxxx* (Popis cesty Odorika z Furlanska z Řádu menších bratří, jenž zhotovil tuto knihu léta Páně 1330) (Ms. 125 (Bongars.), Burgerbibliothek, Bern), *Libro de le nove e stranie e meravigiose cose* (Kniha o nových a zvláštních a podivuhodných věcech) (Urbinate. 1013, Biblioteca Apostolica Vaticana), *Dele cosse mirabile trovate i(n) Asia, cioè in I(n)dia et i(n) le altre p(ar)te orie(n)tale, et viste p(er) frate Odoricho da Udene de Feriolo* (O podivuhodných věcech v Asii, to jest v Indii a v dalších východních krajích, jež viděl bratr Odorik z Udine ve Furlansku) (Ms. 488 (S. Francesco. E. I. 10), Biblioteca Comunale, Mantova), *Hie hebnt sich prueder Vleisch sag von friawl die er gesagt hatt von allerlai wunderleichen dingn dy er hat gesehn in den landen...* (Zde se počíná to, co bratr Odorik řečený z Furlanska vyprávěl o všelikých podivuhodných věcech, které viděl v zemích...) (Ms. 1083, Stiftsbibliothek, Klosterneuburg) a další.

Odorikův cestopis v latinském originále (ostatní jazykové verze ze 14. a 15. století ponechávám stranou^[16]) měl několik redakcí. Popis cesty do Orientu pod redakcí Guglielma da Solagna, kterému Odorik svou cestu ústně popsal, byl dokončen začátkem roku 1331. Byla pořízena kopie rukopisu, s níž se vydala do Avignonu, tehdejšího sídla papežů, delegace františkánů vedená bratrem Marchesinem da Bassano, která byla zároveň pověřena předložit papeži Janovi XXII. požadavek na Odorikova voblahořečení. Při této příležitosti měl slezský františkán bratr Jindřich z Kladska^[17] zřejmě možnost pořídit si opis cestopisu a v roce 1340 v Praze sestavit vlastní verzi.

Podle posledních výzkumů, zejména prof. Paola Chiesy, se dá rozpoznat šest základních typů redakcí latinských rukopisů Odorikova cestopisu: *recensio Guillelmi*; *recensio Marchesini*; *recensio Henrici* (+ *copia Calvi*); *recensio Guecelli*; *recensio Germanica*; *recensiones breviores*.^[18]

Většina latinských rukopisů Odorikova cestopisu i některé rukopisy v jiných jazycích^[19] jsou podepsány bratrem Guglielmem da Solagna^[20], který ujišťuje, že zapsal věrně to, co mu Odorik vyprávěl ve františkánském klášteře sv. Antonína v Padově v květnu 1330.^[21] *Recensio Guillelmi*

[16] K francouzským verzím viz např. TROTTER (ed.) (1990); k italským verzím viz např. ANDREOSE (ed.) (2000b), REICHERT (2002); k německým verzím viz STRASMANN (ed.) (1968).

[17] Název Kladsko (německy *Glatz*, polsky *Kłodzko*) v jeho jméně je v rukopisech často zkomolen na Glats, Glars apod.: *Henricus, dictus de Glatz / Glats* (AS 1643), *Henricus dictus de Glars* (*Descriptio* 1881), *heynicus dictus de Glaz* (Ms. Phill. 1789, Staatsbibliothek zu Berlin – Preußischer Kulturbesitz, Berlín) apod.

[18] CHIESA (1999–2000); viz též CHIESA (2004): 28–32.

[19] Italský: Venezia, Biblioteca Nazionale Marciana, It.5881 (ms. It. Cl. IV, cod. CCVIII) (VI.208) (Morelli.14); francouzské: London, British Museum Library, Royal.Coll.19. D. 1; Paris, Bibliothèque Nationale de France, F.Fr. (Rothschild.3085) (Barbois.19) (Asburnham.432) (Murray); německé: Donaueschingen, Fürstl. Fürstenbergische Hofbibliothek, Ms. 482 (L. 153); München, Bayerische Staatsbibliothek (ex Mikulov), Cgm. 7364; Klosterneuburg, Stiftsbibliothek, Ccl. 1083 (1038 ?).

[20] V rukopisech se jeho křestní jméno objevuje v podobách *Guillelmus*, *Guilgelmus*, *Guilhelmus* apod.

[21] Viz např. „*Predicta autem ego fr. Guilgelmus de Solagna in scriptis redegit sicut fr. Odoricus ore proprio exprimebat an: dom. MCCCXXX de mense maii Padue in loco S. Anthonii...*“ (Assisi, Biblioteca del Sacro Convento di San Francesco (ex Biblioteca Comunale), Ms. 343 (S. Convento 20)); „*Predicta autem fideliter frater Guillelmus de Solagna in scriptis redegit, sicut predictus frater Odoricus ore proprio exprimebat, anno Domini MCCCXXX mense maii Padue in loco Sancti Antonii.*“ (Venezia, Museo Correr, Lat. 2408 (Cicogna.2386) (Liruti)); „*Et fratre Udorico* [napsáno jinou rukou – zřejmě chyba] *da Salogna ho scripte le presente*

je tak chronologicky první verzí Odorikova cestopisu, která jasně dokazuje, že Odorik svůj nenapsal osobně, nýbrž ho diktoval. Tato redakce obsahuje samostatné prohlášení (*protestatio*) autora redakce, které je pouze v jedné skupině rukopisů (pocházejících převážně ze severovýchodní Itálie) psáno v první osobě ^[22], v ostatních ve třetí osobě ^[23].

Rukopis v Guglielmově redakci byl dokončen začátkem roku 1331 – končí zápisem o Odorikově smrti v lednu 1331. ^[24] Původní Guglielmův rukopis podle Odorikova diktátu z roku 1330 se nedochoval. Podle dosud nejlepší edice, vydané belgickým františkánským historikem Anastasiem van den Wyngaert (1884–1954) v roce 1929, Guglielmo da Solagna pořídil celkem čtyři redakce. ^[25]

Z *recensio Guillelmi* vycházela další významná redakce, *recensio Guecelli*. Většina rukopisů této redakce je dnes uchovávána ve Velké Británii. Jeden

---

cose, secondo chel sudicto fratre Udorico me le dicea cum la propria bocha nel ano del signor 1324 (!) del mese de mazo nel loco de scto Ant° de Padua.“ (Venezia, Biblioteca Nazionale Marciana, It.5881 (ms. It. Cl. IV, cod. CCVIII) (VI.208) (Morelli.14)); „*Frere Guillaume Sollengin de l'ordre des meneurs mist loiaument en escript toutes les devant dites choses si comme le dit frere Odoric li devisa de sa propre bouche. En l'an de Nostre Seigneur mil CCC. et XXX. el mois de mai en la cité d'Espade [= de Pade] ellieu Saint Anthoine...*“ (London, British Library (dř. British Museum Library), Royal.Coll.19. D. 1); „*Auch hatt daz buech priueder Wilhelm von Golanga geschribn, alß jch im daz gesait han auz mein selbß mund. Daz gesdiadi ze Padaw zu Sand Anthonienn ze den Minnêrn Priuedern...*“ (München, Bayerische Staatsbibliothek (ex Mikulov), Cgm. 7364).

[22] Např.: „*Predicta autem ego fr. Guilgelmus de Solagna in scriptis redegi...*“ (Shora řečené jsem pak já, bratr Guglielmo da Solagna, písemně zaznamenal...) (*Relatio* 1929: 494)

[23] Např.: „*Predicta autem fideliter frater Guilhelmus de Solagna in scriptis redegit...*“ (Shora řečené pak bratr Guglielmo da Solagna věrně zaznamenal písmem...) (Ms. 53, Kapitel der Kathedrale, Mohuč, viz YULE – CORDIER 1913: 46)

[24] Viz např.: „*Supradictus autem fr. Odoricus postea ex hoc seculo, transivit ad dominum in conventu Utini an: dom. MCCCXXXI die xiii ianuarii, qui postmodum multis et magnis corruscavit miraculis.*“ (Assisi, Biblioteca del Sacro Convento di San Francesco (ex Biblioteca Comunale), Ms. 343 (S. Convento 20)); „*Supradictus autem fr. Odoricus postea ex hoc seculo transivit ad Dominum in conventu Beun in Foro Iulii ubi est residentia D. Patriarche de Aquileia anno Domini M° CCC° XXXI die XIII mensis ianuarii, qui postmodum multis et magnis coruscavit et non cessat coruscare miraculis.*“ (Città del Vaticano, Biblioteca Apostolica Vaticana, Barberini. 2558 (XXXIII, 78)); „*Et veniens in Utinum, que est civitas de Foro Julii, anno Dominice Incarnacionis millessimo CCC° xxxi°, pridie ydus Ianuarii, de huius mundi naufragio transiit ad gloriam Beatorum...*“ (PRAHA, Knihovna Národního muzea, XVII.E.2. (Břežnice) (Kollowrat.178), f. 12ra).

[25] WYNGAERT (1929): 396. Viz též TROTTER (ed.) (1990): XI a XX.

z těchto rukopisů se stal základem známé tištěné Hakluytovy verze.^[26] Z této verze pravděpodobně vycházely i novější rukopisy ze 17.–18. století.^[27] Pro skupinu rukopisů zařazených do této kategorie je charakteristická restrukturalizace závěrečných částí Odorikova textu, včetně přípisu notáře Guecella di Damiano da Portogruaro^[28], který byl pověřen shromažďováním dokumentace o Odorikových zázracích *post mortem*.^[29] Text přípisu zněl například takto: „... kteréžto jsem já, *Guecellus, notář obce Udine, syn pana Damiána z Portogruara, na příkaz a z vůle ctihodného pana Corrada di Bernareggio, udinského gastaalda a rady, sepsal co nejvěrněji a předal jsem menším bratrům kopii; avšak nikoli všech, neboť jsou nesčetné a pro mne nesnadné k zapsání.*“^[30]

Autorem další z latinských redakcí, *recensio Marchesini*, byl františkán Marchesino da Bassano, který stejně jako Solagna prohlašuje, že text zapsal podle Odorikova vyprávění: „*Je třeba poznamenat, že jsem to já, Marchesino da Bassano z řádu menších [bratří], slyšel od samotného bratra Odorika výše řečeného, jenž [tehdy] ještě žil.*“^[31] Tento text charakterizuje poměrně dlouhý úvod, kde se mimo jiné dozvídáme (na rozdíl od jiných rukopisů), že Odorikova cesta trvala čtrnáct a půl roku: „*Čtrnáct a půl roku pobýval jsem v oněch krajích v odě-*

[26] Richard Hakluyt (1552/1553–1616) publikoval Odorikův cestopis v *The principal navigations, voyages, traffiques and discoveries of the English nation...* (Londýn 1589; 2. úplnější vydání o 3 svazcích 1598–1600; další v 5 svazcích 1809–1812; v letech 1903–1905 vydala Hakluyt Society reprint 2. vydání, tentokrát ve 12 svazcích). — 1. vyd. viz *Itinerarium* (1599), *Journall* (1599). Vydání je založeno pravděpodobně na textu rukopisu: LONDON, British Museum, Royal Collection, 14. C. XIII.

[27] Göttingen, Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek, Böhmer 13; Hannover, Niedersächsische Landesbibliothek, VI.623; Paris, Bibliothèque Nationale de France, lat. 686 (Collection Dupuy.686). — Viz CHIESA (2004): 29.

[28] V přehledu furlanských notářů je uváděn jako Uccello degli Uccellis (CHIESA 1999–2000: 330, pozn. 56).

[29] Rukopisy Guecellovy redakce se o seznamu zázraků pouze zmiňují. Seznam těchto zázraků je připojen toliko ke dvěma latinským rukopisům Guglielmovy redakce (Assisi, Biblioteca del Sacro Convento di San Francesco (ex Biblioteca Comunale), Ms. 343 (S. Convento 20); Padova, Archivio di Stato, Corporazioni Soppresse – Monasteri padovani, Sant'Antonio, S.Ant.Conf.B.226.I (17)).

[30] „...*quæ ego Guetelus notarius communis Vtini, filius domini Damiani de portu Gruario, de mandato et voluntate nobilis viri Domini Conradi de Buardigio Castaldionis, et consilij Vtini, scripsi, sicut potui, bona fide, et fratribus Minoribus exemplum dedi; sed non de omnibus, quia sunt innumerabilia, et mihi difficilia ad scribendum.*“ — LONDON, British Museum Library, Royal Coll., 14.C.XIII.

[31] „*Notandum est quod ego frater Marchisinus de Basiano de ordine minorum ista audi vi a fratre Odorico predicto ipso adhuc vivente.*“ — VENEZIA, Biblioteca Nazionale Marciana, Lat. 4326 (ms. XIV.43) (Farsetti.70), f. 73r.

vu Františka, laskavého uctíváče Kristova.“^[32] Dalším důležitým údajem je, že Odorik sestavil cestopis na přímý pokyn svého nadřízeného, otce Guidotta: „Na žádost velebného bratra Guidotta, tou dobou ministra-provinciála provincie Svatého Antonína, sestavil jsem v Padově toto stručné dílko.“^[33]

Marchesinova edice se od Guglielmovy (a potažmo Guecellovy) edice liší i v tom, že poměrně rozsáhlou epizodu o setkání františkánů s Velikým chánem na jeho cestě do Chánbalyku, známou jako *De reverentia magni Canis* (O úctě Velikého chána), v Guglielmově podání vypráví sám Odorik^[34], zatímco v Marchesinově edici ji podává editor ve 3. osobě.^[35] Podle Paola Chiesy původní Guglielmova verze tuto epizodu neobsahovala, editor ji doplnil až na základě Marchesinovy edice, zrevidoval celý text, a teprve tato finální verze byla poslána na papežský dvůr do Avignonu, kam byla zaslána též Marchesinova verze.^[36]

Marchesinovu edici zkopíroval v Avignonu slezský františkán^[37] Jindřich z Kladska, který text pravděpodobně nakonec i stylisticky přepracoval.^[38] Je známo na šestnáct kopií této pražské redakce (*recensio Henrici*), většinou z 15. století. K nejstarším z nich patří rukopis XVII.E.2. v pražské Knihovně Národního muzea a rukopis D.IV.8 (E.III.20) v basilejské Universitätsbibliothek (Öffentliche Bibliothek der Universität Basel), oba ze 14. století. Tato verze je datována poměrně přesně: „A já, bratr Jindřich ře-

[32] „*Quatuordecim annis cum dimidio in habitu almi confessoris Christi Francisci in huiusmodi partibus sum moratus.*“ — tamtéž.

[33] „*Ad petitionem reverendi fratris Guidoti tunc temporis provincialis ministri provincie Sancti Antonii hoc breve opusculum in Padua compilavi.*“ — tamtéž.

[34] „*Unum referam de magno Cane quod vidi...*“ (Pouze vyprávím o Velikém chánovi, co jsem viděl...)

[35] Viz např.: „*Ego Frater Marchisinus de Baxido Fratrum Ordinis Minorum, protestor, quod a Fratre Odorico praedicto, dum adhuc viveret, audivi plurima quae non scripsit. Dum enim quadam vice semel Chan magnus Imperator Tartarorum iret de Cambalech Sandu, ipse Frater Odericus erat cum Fratribus Minoribus sub umbra unius arboris iuxta viam ubi ipse Chan erat transiturus...*“ (Já, bratr Marchesinus da Bassano z Řádu menších bratří, dosvědčuji, že jsem od řečeného bratra Odorika, dokud ještě žil, slyšel mnohé, které nenapsal. A tak když jednou Veliký chán, císař Tatarů, putoval po silnici z Chánbalyku do Šang-tu, tento bratr Odorik byl s [dalšími] menšími bratry ve stínu jednoho stromu vedle cesty, po níž sám chán právě procházel...) (*Descriptio* 188r: kap. LXXV: 199)

[36] Viz CHIESA (2004): 30.

[37] Často je uváděn jako „český františkán“ — viz např. REICHERT (2002): 471; CHIESA (2004): 30.

[38] To, že se jednalo o Marchesinovu verzi, zcela jasně dokazuje, mimo jiné, v textu ponechané *protestatio Marchesini*.

čený Kladský, jenž jsem vše shora řečené přepsal, prodlévaje v Avignonu na dvoře pana papeže léta Páně výše řečeného, sotva bych mohl uvěřit něčemu z toho, co popisuje, kdybych se nedozvěděl o toliké dokonalosti a svatosti děl pozhnaného bratra Odorika od jeho společníků, kteří s ním byli. Avšak upřímnost jeho života mne přinutila, aby uvěřil tomu, co říkal. Toto pak jsem napsal léta Páně 1340 v Praze kolem svátku Všech svatých (tj. kolem 1. listopadu 1340) a mnohem více z toho jsem slyšel v Avignonu.“^[39]

Jindřichova pražská redakce kolovala zejména ve východním Německu a v Čechách.^[40] Existuje ještě jedna pražská redakce, kterou v roce 1346, „kolem svátku sv. Stanislava biskupa a mučedníka“^[41], pořídil jinak neznámý kněz Herman Calvus: „A já Herman kněz řečený Calvus jsem vše to, co již sestavil bratr Jindřich, muž důvěryhodný, rovněž přepsal v Praze, léta Páně 1346 kolem svátku svatého Stanislava biskupa a mučedníka.“^[42] A kromě toho existovala zřejmě ještě jiná pražská verze, původní opis Jindřicha z Kladska z roku 1331, který později redigoval.^[43]

Na území středo-jížního Německa vznikla tzv. německá redakce (*recensio Germanica*), pro níž je mimo jiné charakteristické, že jména italských měst

[39] „Et ego frater Henricus dictus de Glarz, qui predicta omnia transcripsi, existens Avinionis in curia domini pape anno Domini supradicto, si non ibidem intellexissem de felice fratre Oderico a sociis suis qui secum fuerant, tot perfectiones et sanctitatis opera, vix aliquibus hic per eum descriptis credere potuissem. Sed cogit me vite sue veritas, dictis eius fidem credulam [adhibere. Scripsi autem haec anno Domini 1340 in Praga, circa festum omnium Sanctorum, et copiosius eam audieram in Avenione.]“ — PRAHA, Knihovna Národního muzea, XVII.E.2. (Břežnice) (Kolowrat.178), f. 12rb. — Za slovem „credulam“ pražský rukopis náhle končí. Zbytek textu jsem doplnil z *Descriptio* (1881): 200.

[40] CHIESA (2004): 30.

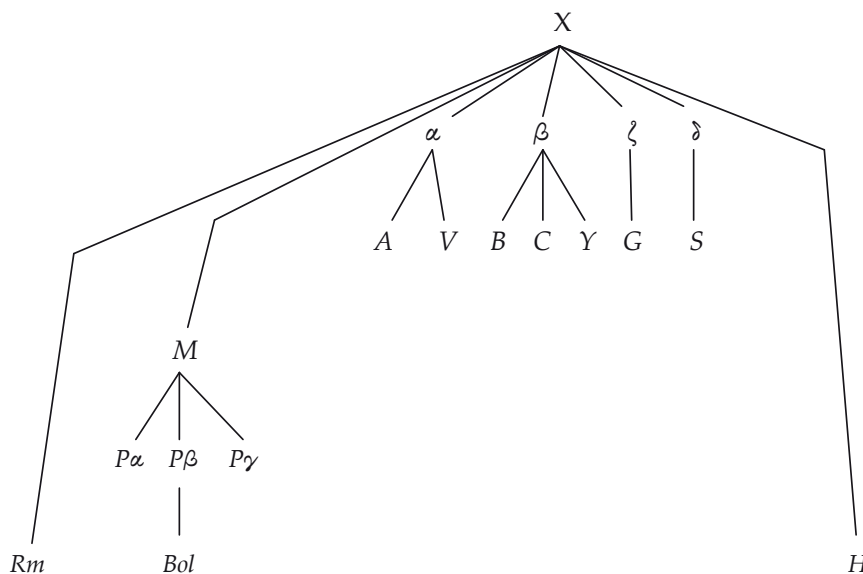
[41] Jedná se o svatého Stanislava biskupa a mučedníka (sv. Stanislav ze Szczepanowa), patrona Polska. Památka připomínající jeho zavraždění v roce 1079, se slaví 11. dubna (celé Polsko), připomíná se však i v jiné dny: 8. května a 27. září (Hnězdno), 6. října (Ostřihom).

[42] „Et ego Hermannus sacerdos dictus Calvus hec omnia a iam dicto fratre Henrico viro fidedigno rescripsi in Praga similiter, anno Domini MCCCXLVI circa festus sancti Stanislai Episcopi et martyris.“ — WROCŁAW, Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu (ex Moskva), IV. F.96.d (Vok Ursini-Rozemberg) (Jo. Chr. Fridrichio) (Moskva UH.3188). — Datování podle polského světce napovídá, že redaktor byl pravděpodobně polského původu.

[43] Všechny tři pražské verze uvádí ve svém katalogu Giulio Cesare Testa: *Pragensis pristinus* („nejstarší pražský rukopis“) (1331), *Pragensis prior* („raný pražský rukopis“) (1340) a *Pragensis posterior* („pozdní pražský rukopis“) (1346). — TESTA (1983): 136, # 145; 137, # 149; 138, # 152.

používaných Odorikem k srovnávání velikosti východoasijských měst jsou nahrazována jmény měst německých.^[44]

Vedle zmíněných redakcí lze jako *recensiones breviores* (kratší redakce) vyčlenit skupinu rukopisů, které jsou oproti jiným výrazně zkráceny. Většinou chybějí závěrečné pasáže následující po epizodě o „hrozném údolí“, zejména o Velikém chánovi, o Odorikově smrti a další.^[45]

Posloupnost latinských redakcí a vybraných edic^[46]:

- X — nedochovaný Guglielmův autograf (1330)
- α — Guglielmova redakce reprezentovaná rukopisy A (Assisi, Biblioteca del Sacro Convento di San Francesco (ex Biblioteca Comunale), Ms. 343 (S. Convento 20)) a V (Città del Vaticano, Biblioteca Apostolica Vaticana, Vat. lat. 5256-b (Vaticano.5256.b))
- β — Guglielmova redakce reprezentovaná rukopisy B (Città del Vaticano, Biblioteca Apostolica Vaticana, Barberini. 2558 (XXXIII, 78)), C (Città del Vaticano, Biblioteca Casanatense, Ms. 276 (B. IV. 13)) a Y (Paris, Bibliothèque Nationale de France, lat. 2584 (Colbert.1228) (Regius.3909) (Avignon.292), publ. YULE 1866 a YULE – CORDIER 1913)

[44] REICHERT (1987); CHIESA (1999–2000): 332.

[45] CHIESA (1999–2000): 322–323.

[46] Podle WYNGAERT (1929): 396; TROTTER (1990): XI a XX; TESTA (1983): 135 a další.

- γ — Guglielмова redakce reprezentovaná rukopisem G (Venezia, Museo Correr, Lat. 2408 (Cicogna.2389) (Liruti), publ. VENNI 1761)
- δ — Guglielмова / Guecellova redakce reprezentovaná rukopisem S (Cambridge, Corpus Christi College, Ms. 407)
- M — Marchesinova redakce
- Pa — 1. pražská redakce (nedochovaný autograf) Jindřicha z Kladska (*Pragensis pristinus*, 1331)
- Pβ — 2. pražská redakce Jindřicha z Kladska (*Pragensis prior*, 1340)
- Pγ — 3. pražská redakce, text Hermana Calva (*Pragensis posterior*, 1346)
- Rm — *Ramusio minor*
- Bol — edice bollandistů (AS 1643)
- H — Hakluytova edice

Latinské rukopisy Odorikova cestopisu v České republice

V České republice, pokud se mi podařilo zjistit, se nacházejí latinské rukopisy Odorikova cestopisu se čtyřmi úplnými (nebo téměř úplnými) texty, jedním neúplným a v jednom kodexu marginália doprovázející Mandevilův text. V Praze jsou uchovávány čtyři latinské rukopisy Odorikova cestopisu^[47], z nichž tři pocházejí z redakce Jindřicha z Kladska (*recensio Henrici*). Čtvrtý z nich patří do skupiny rukopisů německé redakce (*recensio Germanica*). Jeden latinský rukopis je v cisterciáckém klášteře ve Vyšším Brodě, bohužel mu chybí závěrečné kapitoly, takže ho nelze s jistotou zařadit. Úvodní pasáž naznačuje, že by mohl náležet k redakci Guglielma da Solagna (*recensio Guillelmi*).^[48] Úryvky (*marginalia*) Odorikova cestopisu vykazující známky německé redakce obsahuje kodex Mk 29 v Moravské zemské knihovně (do roku 1993 Státní vědecká knihovna) v Brně.

PRAHA, Archiv Pražského hradu, Knihovna metropolitní kapituly:

1. Sign. H.IX (Metr. Kapituly H.9) Desc[ri]ptio terrarum fr[at]ris odorici deforo Julii. Začátek rukopisu (*incipit*): „*Licet multa et varia de ritibus hominum et condicionibus huius mundi...*“ (14.–15. století), folia 173v-185r. — *Recensio Henrici*.

[47] V knihovnách v České republice jsou uloženy pravděpodobně i rukopisy německého překladu, ty však nemám zmapované.

[48] REICHERT (1992); CHIESA (1999–2000).

2. Sign. Rp.G.XXVIII (Trzébenycz G.53) (Metr. Kapituly G.28) [Odoricus de Pordenone Itinerarium de mirabilibus orientalium Tartarorum]^[49] Začátek rukopisu (*incipit*): „*Licet multa et varia de ritibus hominum et condicionibus huius mundi a pluribus enarrentur...*“ (1. pol. 15. století), folia 63r-76r. — *Recensio Henrici*.
3. Sign. Rp.N.X (G.3) (Metr. Kapituly N.10) [Odoricus de Pordenone De mirabilibus orientalium Tartarorum] Začátek rukopisu (*incipit*): „*Multa et varia scribuntur a multis maxime qui terras ignotas perambularunt maria navigarunt...*“ (1. pol. 15. století), folia 140r-157v. — *Recensio Germanica*.

PRAHA, Knihovna Národního muzea (dar Kolovratů ze zámku v Březnici):

4. Sign. XVII.E.2. (Březnice) (Kolowrat.178) [Odericus de foro Julij liber de terra sancta] Začátek rukopisu (*incipit*): „*Licet multa et varia de ritibus hominum et condicionibus huius mundi a pluribus enarrentur...*“ (14. století), folia 11r-12v. — *Recensio Henrici*.

VYŠŠÍ BROD, Klášterní knihovna (vráceno v restituci):

5. Sign. Rp.V.B.18 (Hohenfurt.87) (Vyšší Brod.18.29) Začátek rukopisu (*incipit*): „*Licet multa et varia de ritibus et conditionibus huius mundi a multis enarrentur...*“ (15. století), folia 144r-164v. — *Recensio Guillelmi (?)*.

BRNO, Moravská zemská knihovna:

6. Mk 29 – marginálie. — snad *recensio Germanica*.

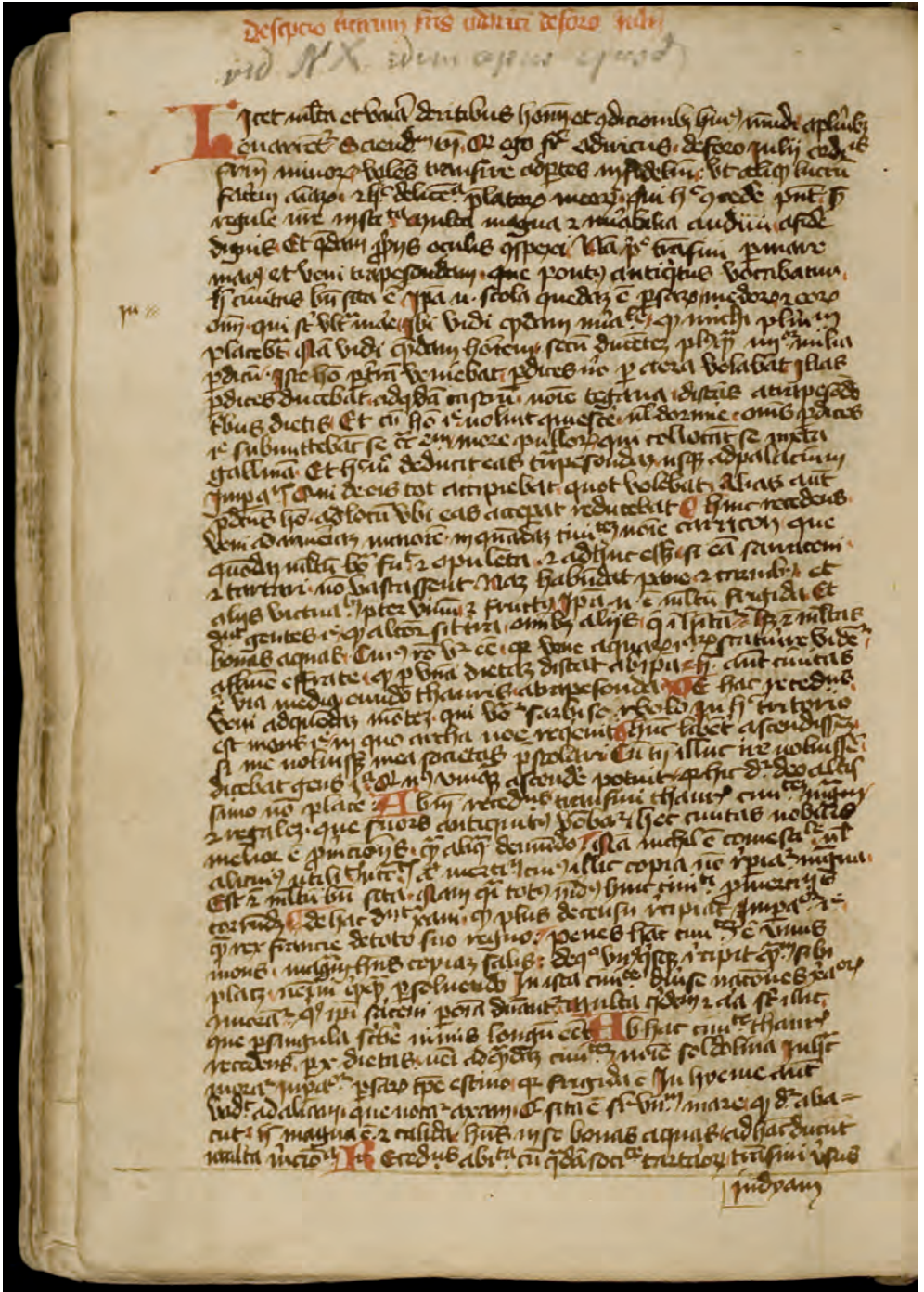
Ani jediný z výše uvedených rukopisů nebyl dosud publikován. Autoři jediného překladu do češtiny si vybrali již do angličtiny přeložený pařížský rukopis Lat.2584 (jako jediný totiž uvádí národnost Odorika: *Odoricus Boemus*), který je verzí Guglielma da Solagna. Ten doplnili o text dalších, blíže nespecifikovaných rukopisů.^[50]

Středověcí překladatelé Odorikova cestopisu

Pouze u některých rukopisů známe jména překladatelů textů z latiny. O překlady z latiny do francouzštiny se podělili dva překladatelé, Jean le Long a Jean de Vignay, německý překlad je z pera Konrada Steckela,

[49] Převážná většina rukopisů nemá klasický nadpis díla v našem smyslu. V hranatých závorkách proto uvádím tituly, pod nimiž je dílo známo v katalozích.

[50] GEL – KOCOUREK (1962 a 1998).

Úvodní strana z rukopisu H.9 Odorikova cestopisu, Pražský Hrad, Knihovna Metropolitní kapituly, f. 173v.

velšský překlad pořídil Dafydd Vychan z Glamorganu (kolem 1450–kolem 1490).

Jean le Long (d'Ypres) († 1383) pocházel z Yper (dnes ve vlámské části Belgie). Kolem roku 1340 vstoupil do benediktinského opatství sv. Bertina v Saint-Omeru (ve francouzské části Flander). Studoval právo v Paříži, poté se vrátil zpět do svého opatství. 24. března 1366 se stal opatem (potvrzen 16. dubna a požehnan z Avignonu 19. dubna). Někdy mezi lety 1362 a 1370 se v Avignonu setkal s Urbanem V. (papežem 1362–1370). Poté se vrátil do Saint-Omeru a věnoval se správě opatství. Je známo osm kodexů^[51] s jeho překlady Odorikova cestopisu z latiny do francouzštiny, datovaných většinou do roku 1351.^[52] Všechny obsahují Odorikův cestopis (*Le yteneraire Odric de Foro Julij de lordre des freres meneurs*), část i jeho další překlady cestopisů o Asii a jiných dokumentů.^[53] Jean le Longův překlad zřejmě posloužil jako podklad pro cestopis tzv. Jana Mandevily.^[54]

Jean de Vignay (kolem 1283–po 1340?), další z překladatelů do francouzštiny, byl jedním z nejdůležitějších a nejplodnějších středověkých překladatelů.^[55] Narodil se v Bayeux v Normandii, kde také navštěvoval školu. Později studoval právo v Paříži, kde zřejmě strávil zbytek života. Ve většině svých překladů se představuje jako „špitálník řádu sv. Jakuba

[51] Bern, Burgerbibliothek, 125, f. 180a-196b, XIV; Besançon, Bibliothèque municipale, 667, f. 84v; London, British Library, Cotton, Otto D II; Paris, Bibliothèque nationale de France, français, 1118, f. 39-55; Paris, Bibliothèque nationale de France, français, 1380, f. 95-119; Paris, Bibliothèque nationale de France, français, 2810, f. 97-115; Paris, Bibliothèque nationale de France, français, 10913; Paris, Bibliothèque nationale de France, français, 12202, f. 108b-134b.

[52] „Et fu cilz liures translatez par frere iehan le lonc ne dyppre et moisne de saint bertin en saint aumer. En lan de grace mil. iijc. lj. acomplis.“ (Paris, Bibliothèque Nationale de France, F.Fr.2810 (BNF Richelieu Manuscrits Français 2810))

[53] *Livre des hystoires des parties d'Orient, compilé par religieux homme frere Hayton, frere de l'ordre de premonstré...*; *Le Ytineraire de la peregrinacion frere Riculd [= Riccoldo da Monte di Croce]*; *L'estat de la Terre sainte et aussi en partie de la terre de Egipte; De l'estat et de la gouvornance du grant Caan de Cathay, sowerain empereur des Tartres...*; *La coppie des lettres que li emperes sowerains des Tartres, le grant Caan de Cathay, envoya au pappe Benoit le XIIIe de ce nom.* — Podle přehledu zpracovaného v Archives de littérature du Moyen Age ARLIMA (http://www.arlima.net/il/jean_le_long.dypres.html).

[54] Ostatně i některé kodexy s Jean le Longovým překladem Odorika obsahují též francouzskou verzi Mandevily, např. *Le Liure de Messire Guillaume (sic!) de Mandeville* v kodexu Paris, Bibliothèque nationale de France, français, 2810.

[55] Blíže o něm viz zejména KNOWLES (1954).

z Altopascia“.^[56] Ve 30. letech 14. století pravděpodobně pobýval u dvora francouzského krále Filipa VI. z Valois (vládl 1328–1350) a jeho manželky Jany Burgundské, jimž některé ze svých překladů věnoval.^[57]

Je známo celkem 11 překladů Jeana de Vignay, které patřily k dobovým bestsellerům. Jedním z nich byl i překlad Odorikova cestopisu (*Merveilles de la terre d'outremer*).^[58] Text se nám dochoval pouze ve dvou kodexech.^[59] Jeho překlady vznikly bezprostředně po Odorikově smrti (mezi lety 1331 a 1333)^[60], a zřejmě tak patří k vůbec prvním překladům Odorikova cestopisu z latiny.

V roce 1359 (na den sv. Jana a Pavla, tj. 26. června) dokončil svůj německý překlad Odorikova cestopisu vídeňský probošt Konrád Steckel.^[61] Tento překladatel, patřící snad k rodu Stöckelů z Tegernsee v Horním Bavorsku, asi 50 km jižně od Mnichova, je znám jenom z překladu Odorikova cestopisu.^[62] Dochovalo se pouze pět kodexů se Steckelovým překladem.^[63]

Velšský překlad pořídil mezi lety 1450 a 1490 básník Dafydd Vychan z Glamorganu. Podle *The Cambrian Biography* (1803) a dalších velšských prací je au-

[56] Řád sv. Jakuba z Altopascia (symbol: kříž ve tvaru řeckého *tau*, proto též Řád rytířů Tau) byl jeden ze středověkých rytířských a špitálních řádů, založený roku 952 v toskánském Altopasciu (dnes v provincii Lucca). V roce 1180 tento řád získal pozemek na předměstí Paříže (dnes obvod Paris V), kde zřídil komendu (sídlo generálního komtura řádu). V roce 1459 však byl řád z nařízení papeže Pia II. zrušen. Dnešní kostel sv. Jakuba z Altopascia pochází až z počátku 17. století, kdy byl přestavěn menší kostel z roku 1584. — Podrobněji viz BERTELLI (2000).

[57] TROTTER (ed.) (1990): XIII.

[58] Kritická edice viz *tamtéž*.

[59] London, British Library, Royal, 19. D. I, f. 136ra-148va; Paris, Bibliothèque nationale de France, Rothschild, 3085, f. 207r-236r.

[60] Podle přehledu zpracovaného v Archives de littérature du Moyen Age ARLIMA (<http://www.arlima.net/il/jean.de.vignay.html#cho>); viz též TROTTER (ed.) (1990): XIII.

[61] „So hatt dasselb puechlein ain layphaff, genant Chónradt der Stekkel von Tegernsee, in slechtew, vngereimtet vnd vngexiertew deúsch pracht cze Wienn in der statt. Do man zalt von Cristi gepúrd drewczehen hundert jar vnd in dem newvndfünfczigistn jar, an der heylygn weterherren tag Johanneß vnd Pauli, ward ez volpracht. Dez mach in gott vnd ewch all reich an der seil in dem ewigen himelreich.“ (München, Bayerische Staatsbibliothek (ex Mikulov), Cgm. 7364, f. 558v)

[62] Kritické vydání viz STRASMANN (ed.) (1968).

[63] Karlsruhe, Landesbibl., Cod. Donaueschingen 482; Klosterneuburg, Stiftsbibl., Cod. 1065; Klosterneuburg, Stiftsbibl., Cod. 1083; München, Staatsbibl., Cgm 7364; München, Stadtbibl., Cod. L 1603.

torem překladu s titulem *Taith y Brawd Odrig yn yr India* (Cesta bratra Odorika do Indie).^[64] Jedná se zřejmě o rukopis Llanstephan, MS 2, nyní v Národní knihovně Walesu v Aberystwythu. Tento rukopis vydal v roce 1929 Stephen Joseph Williams spolu s latinským textem z Hakluytovy edice.^[65]

Tištěná vydání a edice

První tištěná vydání začala vznikat již od počátku 16. století, a to buď celých rukopisů, nebo částí. Nejstarší je italské Viruniovo vydání^[66], následované francouzskou edicí^[67] a dvěma Ramusiovými verzemi.^[68] Ještě v téže století vyšel v Hakluytově edici první anglický překlad, publikovaný spolu s latinským originálem.^[69]

„V tomto krátkém běhu bidného času [roku] 1318. ponížene a oddane prosím svého Pána Boha, jehož jménem se chvějí smysly toho, co osvětluje veškerý můj intelekt, takže mohu vyprávět úplně i částečně o podivuhodných věcech, jež se zjevily mým očím.“^[70] Takto začíná první tištěné vydání (*editio princeps*) Odorikova

[64] William Owen Pughe: *The Cambrian Biography* (1803): 81; R. T. Williams: *Cymry Enwog Cyfnod y Tuduriaid* [Slavné velšské období za Tudorovců]. Y Bala, 1914. Další informace o Dafyddovi Fychanovi viz WILLIAMS (1929): xi-xiii (*Y cyfieithydd* [Překladatel]). Bohužel celá tato studie i další informace o překladateli jsou ve velštině, tím byly do jisté míry omezeny mé možnosti. Kromě toho uvedená studie, ani zmíněný rukopis nejsou zahrnuty v dosud publikovaných přehledech rukopisů Odorikova cestopisu a studiích o nich.

[65] WILLIAMS (1929). Latinský text srv. *Itinerarium* (1599).

[66] VIRUNIUS (1513).

[67] SAINT DENYS (1529).

[68] *Ramusio maior* (1574) a *Ramusio minor* (1574). Giovan Battista Ramusio (1485–1557) byl italský humanista, vydavatel řady významných děl. Působil rovněž jako kancléř Benátské republiky a předseda Senátu. Jeho největším počinem je vydání monumentálního díla *Nauigationi et viaggi*, které mimo jiné obsahuje i cestopisy Marka Pola a Odorika. Dílo bylo již na přelomu 16. a 17. století vydáno v několika vydáních (1. díl: 1550/1554/1563/1588/1606/1613; 2. díl: 1559/1574/1583/1606; 3. díl: 1556/1565/1606). Odorikův cestopis ve dvou verzích obsahuje 2. díl od roku 1574.

[69] *Itinerarium* (1599) a *Iournall* (1599).

[70] „In questo breuissimo curriculo [= corso] de miserabel tempo del. M.CCC.XVIII. humile: & deuotamente prego el mio signore dio: al cui nome tremano le intellegëtie del celo: che allumine tanto el mio intellecto: chio possa in tutto: o in parte narrare le mirabile cose: che aparueno allocchi mei.“ — VIRUNIUS (1513): f. 3v; MONACO – TESTA (eds.) (1986): 48.

cestopisu, jež vyšlo roku 1513 pod názvem *Odorichus de rebus incognitis* v italském Pesaru.

Vydání vzniklo z dočasné spolupráce humanisty Pontica Virunia^[71] a představitelů významné židovsko-lombardské tiskařské rodiny Geršoma Soncina († 1533)^[72]. O jejich spolupráci se dozvídáme z předmluvy k tomuto vydání. Pontico Virunio v roce 1513 připravoval několik prací k vydání a Soncino měl zajistit typografii řeckých písmen.^[73]

V kolofonu v závěru knihy Pontico Virunio uvádí, že předlohou pro toto tištěné vydání byl rukopis (nedochovaný) jistého Francesca Olivieriho z Jesi.^[74] Proč si vybral právě Odorikův cestopis? Poměrně kuriózní důvod je zřejmý již z prvních řádek předmluvy, kde uvádí „*Odorika Virunia* [= z Belluna], *našeho spoluobčana* (sic!).“^[75] Na jiném místě Virunio přímo uvádí Odorika jako pocházejícího z Belluna.^[76] Více či méně vědomě tak ztotožňuje *Cividale de Belone* s Cividale (dnešním Cividale del Friuli), starověkým Forem Julii, jež dalo latinské jméno celému Furlansku.

Od první tištěné edice z roku 1513 byly vydány desítky vydání a překladů Odorikova cestopisu, nejnověji první vydání v nizozemštině a slovinštině

[71] Virunio (latinsky *Virunius*) je umělecké jméno znamenající „bellunský, z Belluna“. Podle některých autorů však nepocházel z Belluna, nýbrž z Milána, o čemž svědčí zřejmě notářský zápis z roku 1508: „*doctissimus ac praestans vir dominus Ponticus de Carcanis filius quondam Domini Georgii de Carcanis de Mediolano*“ (učený a znamenitý muž, pan Ponticus de Carcanis, syn druhdy pana Jiřího de Carcanis z Milána). — MONACO – TESTA (eds.) (1986): 31-32, pozn. 1. O jeho životě podrobněji viz např. *Virunio* (1753): 293-316. Adjektivum *Virunius* lze rovněž interpretovat jako *vir unus* (jedinečný, výjimečný muž). — MONACO – TESTA (eds.) (1986): 22.

[72] O něm podrobněji viz např. BUSI (2007). Jeho činnost byla spjata s lombardským městečkem Soncino, odtud jeho „příjmení“.

[73] „...*℞ litterae graecę nōdū matricibus essent infusae a Hieronymo Soncino uiro humanissimo: ℞ impressoria arte primario: ℞ doctissimo rerū recūditarū.*“ (... a řecká písmena, pokud nebyla v matricích, byla odlita Geršomem Soncinem, mužem velmi vzdělaným a předním v umění tiskařském a učeným ve věcech skrytých) — VIRUNIUS (1513): f. 2r; MONACO – TESTA (eds.) (1986): 39.

[74] „*Collatione facta cū exemplari Frācisci Oliuerii Esiatici ciuis ornatiffimi...*“ (Sestaveno s použitím exempláře Francesca Olivieriho, vznešeného občana města Jesi...) — VIRUNIUS (1513): f. 23v; MONACO – TESTA (eds.) (1986): 127. Otázkou zůstává, zda tento text vůbec existoval, a jestli existoval, co doplnil Virunio a co zůstalo z původního Odorikova textu. — MONACO – TESTA (eds.) (1986): 27-28.

[75] „... *Odorici Virunii conciuus nrī.*“ — VIRUNIUS (1513): f. 1v; MONACO – TESTA (eds.) (1986): 38.

[76] „*Odorico, facto del ordine de gli frati minori de Friol et dela casa del ponte maore* [= Porto Naone] *de Cividale de belone* [= Belluno].“ — Viz VIRUNIUS (1513): f. 23v; MONACO – TESTA (eds.) (1986): 127.

IN questo breuissimo curriculo de miserabel tempo del. M. CCC. XVIII. humile: & deuotamente prego el mio signore dio: al cui nome tremano le intellegētie del celo: che allumine tanto el mio intellecto: chio possa in tutto: o in parte narrare le mirabile cose: che apparueno allocchi mei: lequale: repensando non sonno da marauigliare: imperhoche al nostro signore dio ogni cosa e possibile: ma pure a coloro: che cio udito: & ueduto nō hāno : me piace demōstrare: cossi me credo che ogni psona me debbia credere: & prometto: & giuro nella mia consciētia: & per lo sacramēto della messa: & per lo habito: chio porto indegnamēte ad dosso: che io uerificamēte diro senza alchuna cosa aggiūgere: o minuire le marauigliose cose diuerse : & in diuerse parte del mondo: lequale ho trouato: & quelle che in la memoria me tornerāno apertamente mostraro.

NEl tempo che e de sopra dicto cum determinato pensiero io frate Odorico de porto maggiore de friuli: della prouidentia de padua del mese de Aprylle cū bona licentia del nō maggiore me parti: & nauigando per mare cum lo aiuto de dio: & cū li uenti prosperi giūgemmo in Cōstātinopoli: & quindi passamo el mare maggiore: & uenemo in Trabisanda in una cirta metropoli de Pōto: nella quale terra giace el corpo del beato Athanasio : in questa terra fo la prima marauiglia: che io uiddi: & non temo de dirlo: che in Venetia ho cum molti parlato: chel simile dicono hauer ueduto cio uiddi io: uno homo barbuto: & deferoco aspetto: che menaua cum lui circa doe milia perdice: come fanno li pastori le pecorelle: & queste uolando: & andādo le cōdusse a donare allo imperatore: el quale ne

ně.^[77] Kromě překladů do hlavních evropských jazyků byl Odorikův cestopis přeložen několikrát i do čínštiny. První čínské vydání pochází z roku 1889, autorem překladu a komentáře byl Joseph Kuo Tung-Chen.^[78] Toto vydání, avšak bez komentářů, bylo později přetištěno v hongkongském katolickém časopise *Kung Kao Po* (Katolické noviny). V roce 1981 (a nově 2002) byl publikován Che Kao-ťiho překlad podle klasického Yuleova vydání; překladatel vynechal rozsáhlé komentáře a svůj překlad doplnil o nové vysvětlivky.^[79]

První čínský překlad Odorikova cestopisu (1889).

[77] Odoric van Friuli (2008); KOLAR (2010).

[78] KUO Tung-Chen (překl.) (1889). (reprodukce jednotlivých stránek viz <http://archives.catholic.org.hk/books/dzfh/>)

[79] HE Gaoji (překl.) (1981, 2002).

befe und wie doch vil luten also
 erzogen worden Das si mit verre
 komen sint behoret si doch geve
 von fremden landen zefagen und
 was fremdes wnt gehört das wolt
 man noch lieber gesehen han dar
 zu ver hochen mit hatt und hat
 ding conder sein wil Den darff mit
 benugen eines lands kunstschafft allen
 Karob durch weert einer vil land
 durch Ritterschafft der ander durch
 in dacht der dritte umb kauffman
 schaf Der fichte zomuder zespichen
 der fünfte umb minne oder ander
 dingt und vnder allen die ie land
 durch faren hand So listet man
 lütel von kornen der wo stömde
 landen als vil gesehen hab als
 der Riter der die buch gemacher
 hatt von vil landen wo nich dun
 klich dz es mit zungmliche sit nach
 sinem tod So wil ich es kunden ze
 Paris ze Brug in Engelland von
 ander swa und es ist vo oberen
 luten Riten und köffluten für war
 gehalten und wan gen drey
 vultt eines maule vil köffflute
 kament wo münzchen küngrich
 er der sechlicher des buch georne
 gehört hatt dar umb zoich ich es
 von hochron von latin ze wist
 Er selb Riter des disses

buch nach sinem tode zu einem sel
 gerat gemacher hatt der hebr als
 an dem Spricht

Ich Johannes von Monteville
 Riter geboren von Engelland wo
 der stat die heisset sint Alban Saff
 in ein schiff des jare da man zalt
 nach gars gebürt in tri ppj jar
 und bin gedawet über mer und bin
 lang zit uff ge wesen und han vil
 landen prouincen und Inselen
 durch faren und bin gebliben durch
 vultt durch Amerye die flouen
 und die grossen durch Tartarie

Vyobrazení „rytíře“ Jana Mandevily v německém rukopise St. Gallen, Stiftsarchiv (Abtei Pfäfers), Cod. Fab. XVI, f. 8v.

MANDEVILA A ODORIKŮV CESTOPIS

Cestopis tzv. Mandevily a jeho autor

Badatelé se často zabývají otázkou, do jaké míry byl ve středověku velmi populární cestopis tzv. Jana Mandevily ovlivněn právě Odorikovým cestopisem. Kniha Jana Mandevily^[1] byla jedním z nejpopulárnějších děl pozdního středověku, jež přečetlo velké množství čtenářů od konce 50. let nebo počátku 60. let 14. století až do 18. století.^[2] Obrovský počet známých rukopisů a raných edic v celé Evropě^[3] svědčí o jeho oblíbenosti. Do 20. let 15. století byly pořízeny verze ve francouzštině (původní jazyk?), anglonormanské francouzštině, angličtině, němčině, vlámsčině, češtině, kastilštině, aragonštině a latině, během dalších padesáti let vznikly verze v italštině, dánštině a irské gaelštině.^[4]

Tajemství identity autora této knihy zaměstnává badatele již více než jedno století, Johnem Ashtonem (1834–1911) počínaje: „Nevím o ničem, co by více svádělo k literárním bojům, než otázka fyzické osoby Jana Mandevily.“^[5] Autor se sám představuje obvykle jako: „Já, Jan Mandevila, rytíř, i když zatím bez zásluh, narozený a vychovaný v Anglii ve městě St. Albans, který přeplul

---

[1] Původní francouzský (normansko-francouzský) titul nesl označení „kniha“ nebo „činy“ — viz např. *Le Liure de Messire Guillaume (sic!) de Mandeville* v kodexu Paris, Bibliothèque nationale de France, français, 2810 nebo *Le geste de sire Jehan Mandeville de merveille de mounde* (ms. London, Harley 212). Teprve v 16. století se začalo používat označení „cesta, cesty“ — např. *The voiage and travayle of Syr John Maundeville, knight* (1568). — Srovnání Mandevilova a Odorikova cestopisu viz též LIŠČÁK (2009b).

[2] TZANAKI (2003).

[3] Jenom během 15. a 16. století bylo vytištěno celkem 72 edic této knihy.

[4] MANDEVILLE (2000). Dodnes je známo přes 200 rukopisů: 58 v němčině, 57 ve francouzštině, 49 v latině, 36 v angličtině, 15 ve vlámsčině, 13 v italštině, 8 v češtině, 4 v dánštině, 3 v irštině a 2 ve španělštině. — QUESADA (2008): 59.

[5] „I know of nothing more likely to be provocative of a literary war than the question of Sir John Mandeville's personal entity.“ — MANDEVILLE (1887): ix.

moře roku 1322^[6] na den sv. Michala^[7] a jenž byl od té doby dlouhou dobu za mořem“.^[8] Tuto dobu upřesňuje dále tím, že uvádí rok dokončení díla 1357 (jinde 1356)^[9], tedy 35. (34., též 33.) rok poté, co se vydal na cesty.^[10] Toto datum je dnes také obecně přijímáno jako datum *post quem* pro vznik tohoto „cestopisu“.

V samotném St. Albans jsou dodnes nedaleko vchodu místního opatství následující nápisy ze 16. století:

„*Siste gradum properans, requiescit Mandevil urna,
Hic humili; norunt et monumenta mori.*“

(Stranou uspěchaného chodu, spočívá schránka Mandevily,
zde pokorného; i pomníky poznají smrt.)^[11]

„*Lo, in this Inn of travellers doth lie,
One rich in nothing but in memory;
His name was Sir John Mandeville; content,
Having seen much, with a small continent,*

[6] Anglické verze vesměs uvádějí rok 1332 nebo neurčitě 1300 (!). — Srv. Appendix v SEYMOUR (ed.) (2002): 185-214.

[7] Míněn je svátek archanděla Michaela (též sv. Michala) 29. září.

[8] „*ieo Johan Maundeuille, chiualer, ia soit ceo qe ieo ne soie dignes, neez et norriz Dengleterre de la ville Seint Alban, qi y passay la meer lan millesme ccc^{me} vintisme et secund, le iour de Seint Michel, et qi depuis ay estee vltre meer par long temps...*“ — Podle edice nejstaršího datovaného textu (1371), Paříž, BNF (Nouv. Acq. Franc. 4515) v LETTS (1953): 231. Podobně i anglické verze, např. tzv. *Defective Version* z doby kolem 1400: „*I loon Maundeuyle knižt, if al it be þat Y be not worþi, þat was ybore in Engeland in þe toun of seynt Albans, and passid þe see in þe zere of oure lord Ihesu Crist a þowsand þre hundrid and two and þirty on Mizghelmasday and siþþe hiderward haþ be long tyme ouer þe see...*“ — SEYMOUR (ed.) (2002): 5.

[9] Stejně jako odchod, tak i dokončení díla je v některých rukopisech posunuto o 10 let (1366), např. „*I haue compiled þis booke and lete write hit þe zere of oure lord a m^l.ccc. lx and sixe at xxxiiii. zere aftir my departyng fro my cuntre...*“ (SEYMOUR, ed. 2002: 136); „*I haue compyled this boke and do wryte it the yere of oure lorde M.ccc.lxvi. at xxxiiii. yere after my departyng fro my cowntre.*“ (SEYMOUR, ed. 2002: 186). Některé rukopisy i zde uvádějí pouze neurčitý rok 1300 (!). — Srv. Appendix *tamtéž*: 185-214.

[10] „*lan de grace mil ccc. lvii., le xxxve an que ie me party de nostre pays*“ (požehnaného roku 1357, 35. roku od té doby, co jsem odešel z naší země) — LETTS (1953): 411.

[11] Z popisu geografa Abrahama Ortelia je však znám nápis na Mandevillově hrobě, který se nacházel v klášteře vilemitů či Řádu sv. Viléma v Lutychu. Ten uvádí i přesné datum jeho smrti 17. listopadu 1372. — Text viz *Itinerarium* (1584): 16 (<http://books.google.com/books?id=w15bAAAAQAAJ&pg=PT21#v=onepage&q&f=false>).

*Toward which he travelled ever since his birth,
And at last pawned his body for ye earth
Which by a statute must in mortgage be,
Till a Redeemer come to set it free.*“

(Hle, v tomto příbytku pocestných spočívá ten, jenž neoplývá ničím než pamětí; jeho jméno bylo Sir Jan Mandevila; spokojený, poté co viděl mnohé, s malým kontinentem, k němuž cestoval již od svého narození, a nakonec vložil v zástavu své tělo do této půdy, jež podle statutu musí být v zástavě, dokud Vykupitel nepřijde ho osvobodit.)^[12]

Mandevilův současník, lutyšský historik Jean d’Outremeuse (1338?–1400?), ztotožnil autora cestopisu s jistým lékařem Jeanem de Bourgogne („zvaným bradatý“, *Jehan de Bourgoigne autrement dit à la Barbe*) z Lutychu, který musel roku 1322 opustit Anglii a pod tímto jménem se posléze usadil v tehdejší Biskupském knížectví Lutych.^[13] Badatelé od konce 19. století jednak tvrdili, že autorem byl Jean de Bourgogne, který použil pseudonym Mandeville, jednak že Angličan Mandeville přijal jméno Jean de Bourgogne.^[14] Jean d’Outremeuse je s největší pravděpodobností autorem lutyšské verze (kolem roku 1390?).^[15]

Odborníci se také zabývají otázkou, zda autorem byl Angličan či Francouz.^[16] Malcolm Letts (1882–1957) vychází z tradičního d’Outremeuseova tvrzení, že Mandevila byl anglický rytíř, který si změnil jméno na Jean de Bourgogne poté, co uprchl z Anglie.^[17] Michael C. Seymour argumentuje, že autorem byl domácí francouzsky mluvící spisovatel, který knihu zkomponoval v některé velké kontinentální knihovně, pravděpodobně v severní Francii nebo Flandrách.^[18] Ve prospěch toho, že autorem byl Angličan, svědčí podle některých autorů například to, že originál byl sepsán fran-

[12] KING (1869): 727.

[13] Tento fakt potvrzuje i epilóg lutyšské verze Mandevilova cestopisu.

[14] Viz WARNER (ed.) (1889); FAZY (1949); LETTS (1949) a (1953).

[15] HIGGINS (1997): 22, 285 n. 8; též viz HAMELIUS (1919).

[16] Přehled diskuse viz např. KOSS (1999): 145–149.

[17] LETTS (1949) a (1953).

[18] SEYMOUR (ed.) (2002).

couzštinou, která se mimo jiné používala i na anglickém dvoře poloviny 15. století.^[19]

Podle nejrozšířenějšího názoru se „kontinentální verze“ (*Continental version*), která je známá ve třiceti dvou rukopisech, dostala do Anglie před rokem 1365 a zde vznikla anglo-francouzská „ostrovní verze“ (*Insular version*), známá ve dvaceti třech rukopisech. Ta se stala základem všech verzí vzniklých v Anglii (čtyř anglických a čtyř latinských). První anglický překlad vznikl někdy mezi lety 1377 a 1385.^[20] Do Čech se cestopis dostal velmi záhy a do češtiny jej z německého překladu Otty von Diemaringen přeložil kronikář Vavřinec z Březové.^[21] Nejstarší dvě tištěná vydání vyšla v Lyonu roku 1480. Z téže doby jsou též dvě latinská vydání v Itálii. Německé překlady vyšly roku 1481 v Augšpurku a 1484 ve Štrasburku.^[22]

Na rozdíl od některých soudobých cestopisů, které byly psány primárně v latině (Rubrukův, Odorikův a další), zvolil autor Mandevilovy knihy francouzštinu jako obecně srozumitelný jazyk, a to i pro Angličany: „A vězte, že jsem chtěl tuto knihu sepsat v latině, aby popis byl stručnější. Avšak protože většina lidí rozumí francouzsky lépe než latinsky, sepsal jsem ji ve francouzštině, aby jí každý mohl rozumět a aby páni a rytíři a jiní šlechtici, kteří umí latinsky málo nebo vůbec ne, a byli za mořem, mohli poznat a porozumět, zda mluvím pravdu či nikoli.“^[23]

Francouzština jako primární jazyk byla pro autora výhodná rovněž z toho důvodu, že jedním z pramenů, z nichž čerpal, byly francouzské překlady Jeana le Long d'Ypres. Ve druhé polovině 15. století začalo používání francouzštiny jako literárního jazyka v Anglii upadat a vynořila se potřeba překladů do angličtiny.^[24]

Hlavními prameny knihy tzv. Jana Mandevily byly cestopisy Odorika z Pordenone, dolnosaského rytíře a cestovatele v Orientu Wilhelma von

[19] Např. BENNETT (1954): 176 a 179.

[20] Viz SEYMOUR (ed.) (2002): xi.

[21] Nejstarší dochovaná verze tohoto překladu je z roku 1445. — Viz MANDEVILLE (1911). Na počátku 15. století vznikla pravděpodobně v Praze i obrazová verze bez textu (British Library, MS. Add. 24189).

[22] Viz WARNER (ed.) (1889); HIGGINS (1997); SEYMOUR (ed.) (2002).

[23] „Et sachiez que ie eusse cest liuret mis en latin pour plus briefment deuiser. Mais pour ce que plusieurs entendent mieulx rommant que latin, ie lay mis en rommant, par quoy que chascun lentende, et que les seigneurs ei les cheualiers et les autres nobles hommes qui ne sceuent point de latin ou pou, qui ont este oultre mer, sachent et entendent se ie dy voir ou non.“ — Cit. podle LETTS (1953): 231.

[24] KOSS (1999): 150.

Boldensele (asi 1285–1338/1339) a arménského mnicha a historika Het'uma (Hajtona) z Koryku (1230/45–po 1309) ve francouzském překladu Jeana le Long d'Ypres.^[25] Jiným pramenem mu bylo dílo dominikána Vincenta z Beauvais (asi 1190–1264?) *Speculum Maius*, které využíval opět zejména v jeho francouzském překladu, ale srovnával ho i s latinským textem, aby doplnil chybějící pasáže.^[26]

Cestopis nese známky kompilace i z jiných soudobých cestopisů přikrášlených fantazií autora. Ve své době však popularita tzv. Mandevilova cestopisu dočasně zastínila i *Milión Marka Pola*. Autor využíval četné latinské a francouzské prameny popisující místa, která podle svého tvrzení navštívil. Nedá se také poznat, kdy právě z kterého pramene čerpá: propojuje Het'uma z Koryku do Odorika a mísí s Vincentem z Beauvais, jak zrovna potřebuje.^[27] Proto byl již v 19. století označen za plagiátora a vykradače textů.

Dnešní badatelé, zabývající se dílem tzv. Mandevily, jsou ve svých soudech opatrnější. Tento autor se dozajista snažil uspokojit touhu středověkých čtenářů po poznávání východních zemí, a protože zřejmě sám nikde v Orientě necestoval, využil stávající cestopisnou literaturu, dostupnou ve velkých knihovnách v Anglii a Francii. Vytvořil tak bezesporu pozoruhodné dílo, které se na dvě století stalo bestsellerem.^[28]

Mandevilova kniha vznikla v době nové mamlúcké expanze na konci 14. a počátku 15. století a konverze chánů Zlaté hordy na islám, což omezilo přístup křesťanů na Východ. To ale na druhé straně zvyšovalo zájem o tyto země a zprávy o asijském kontinentu se staly velmi populárními. Z toho mohl těžit i autor Mandevilova „cestopisu“. Důležitou pro úspěch Mandevilovy knihy byla i změna obecného požadavku čtenářů, aby autorova hodnověrnost byla založena nikoli na hodnověrnosti jeho pramenů, ale na sa-

[25] *Le yteneraire Odric de Foro Julii* (překlad z latinského *Itinerarium de mirabilibus orientaliū Tartarorum*, asi 1351); *L'estat de la Terre sainte et aussi en partie de la terre de Egipte* (překlad z latinského *Liber de quibusdam ultramarinis partibus et præcipue de Terra sancta*, asi 1351); *Le livre des hystoires des parties d'Orient* (překlad z latinské verze Niccolò Falconiho Hajtonova díla *La fleur des estoires d'Orient*, asi 1351). — Podrobnosti a přehled jednotlivých rukopisů viz v Archives de littérature du Moyen Age ARLIMA (http://www.arlima.net/il/jean_le_long_dypres.html).

[26] TZANAKI (2003): 6; HIGGINS (1997): 168–169 aj.

[27] MOSELEY (ed.) (1983): 19.

[28] Z přehledných studií posledních let jmenujme zejména TZANAKI (2003) a HIGGINS (1997).

motné osobě autora jako cestovatele. „Kniha byla hodnověrná pouze tehdy, jestliže cestovatel, jehož zpravu obsahovala, byl rovněž hodnověrný.“^[29]

Několik srovnání

Mandevila a Odorik byli v některých rukopisech Odorikova cestopisu uváděni jako společníci či spolucestovatelé.^[30] Benátský rukopis ze 16. století *La peregrinatione del beato Udorico da Utine* při popisu „Děsivého údolí“^[31] přímo doplňuje (interpoluje) Odorikův text rozsáhlejším textem Mandevily.^[32] V tomto údolí se, podle textu zmíněného rukopisu převzatého z vyprávění Mandevily, jejich cesty rozdělily: Odorik se vydal na vlastní cestu, opustiv Mandevilu a ostatní společníky.^[33]

Stejně jako Odorikovi, i Mandevilovi je věnována krátká zmínka v Schedelově „norimberské kronice“ z roku 1493: „Jan Mandena, ostatními zvaný de Monte villa, slavný doktor lékařství a anglický rytíř, cestoval po velké části světa a obeplul většinu zeměkoule a napsal o divech světa a různých jazycích a nádržích Asie a Indie a v této době ukončil svůj život.“^[34] V Mandevilově knize

[29] ELSNER – RUBIÉS (eds.) (1999): 37.

[30] Např. *Itinerarius fidelis Fratris Oderici, socii militis Mendavil, per Indiam* (Věrné psání cesty bratra Odorika, společníka rytíře Mandevily, do Indie) (Mainz, Kapitäl der Kathedrale, Ms. 52) nebo *Itinerarius fidelis Fratris Oderici socii militis Mandavil per Indiam* (Wolfenbüttel, Herzog August Bibliothek, Weissemburg.40).

[31] Pasáž o „Děsivém“ či „Dábelském“ údolí patří k nejpůsobivějším v Odorikově vyprávění. V tomto rukopise je také údolí pojmenováno, na rozdíl od většiny rukopisů Odorikova cestopisu: „...alcuni chiamano questa valle la valle de Fentana, altri la chiamano la valle Pericolosa, altri la valle Dyabolica, altri la valle Infernale.“ (... někteří nazývají toto údolí Údolím zakletí, jiní ho nazývají Nebezpečným údolím, jiní Dábelským údolím, jiní Pekelným údolím.) (VENEZIA, Biblioteca Marciana, it. VI.208 (5881), f. 25r-27r) — Text viz Paolo CHIESA: *Odorico di Pordenone, volgarizzamenti inediti* (odkaz na textový dokument Marciano+it+208+(5726).doc na stránce <http://armida.unimi.it/handle/2170/1072>).

[32] „De questa valle parla Zuan de Mandevilla più difussamente, peroché lui fu in essa cum frate Udorico [...] compagno. Questo Zuanne dice che...“ (O tomto údolí mluví Jan Mandevila obsáhleji, neboť v něm byl s bratrem Odorikem, společníkem. Tento Jan praví, že...). A následuje rozsáhlá pasáž převzatá z Mandevily.

[33] Viz kapitolu „Como frate Udorico se partí da Zuan de Mandevilla e dali altri compagni per andar al suo viazo.“ (Jak se bratr Odorik oddělil od Jana Mandevily a ostatních společníků, aby šel vlastní cestou.) (*tamtéž*, f. 27v).

[34] SCHEDEL 1493a/b: CCXXVIIr.

Odorikovo jméno nenajdeme, až na obecnou zmínku o dvou františkánech z Lombardie^[35], kteří provázeli cestovatele „Děsivým údolím“.^[36]

Mandevila přebíral z Odorika rozsáhlé pasáže, a to průběžně. Odorikův cestopis zaznamenává bez výběru to, co autora cestou upoutalo, nebo na co si při diktování svých zážitků po návratu vzpomněl. Naproti tomu Mandevilova kniha je literárním zpracováním těchto zážitků a činí Odorikův cestopis čtivějším, a to i vlastní revizí textu, doplňováním či naopak vypouštěním určitých pasáží.^[37]

Na rozdíl od některých jiných pasáží, je Mandevilův popis Číny (respektive jižní Číny, *Manzi*) poněkud stručnější než Odorikův (v latinské verzi), přičemž Mandevila z původního textu zachovává velmi málo. Často se také, jako i jinde v textu, snaží o jeho revizi. Zatímco latinský text Odorikova cestopisu^[38] uvádí, že *Manzi* byla provincie říše Velikého chána^[39], Mandevilův francouzský text^[40] ho opravuje na „velkou zemi a velké království“.^[41]

Středověký evropský termín *Manzi* zahrnuje zhruba území říše Jižní Sung, nezávislé do roku 1279, kdy byla dobyta Mongoly. Proto ji Odorik, který Čínu skutečně navštívil, označuje jako provincii. Je možné, že Man-

[35] Jak víme, Odorik pocházel z Furlanska. Lombardie zde neoznačuje území dnešní Lombardie (správní středisko: Milán) a jejích historických předchůdců. Až do 15. století (a někdy i později) se tak v Evropě označovala severní Itálie jako celek, „Lombardané“ bylo označení pro kupce a bankéře přicházející ze severní Itálie. Původ označení můžeme vidět ve staré Langobardské říši, která v 6.–8. století ovládala sever Itálie.

[36] Interpolace v benátském rukopise oba františkány jmenovitě uvádí: „...*doi valenti homini frati minori che ne guidavano, cioè frate Udorico e frate Benedecto, che erano di Lonbardia...*“ (...dva zdatní lidé, menší bratři, kteří je provázeli, totiž bratr Odorik a bratr Benedikt, kteří byli z Lombardie...) (*tamtéž*, f. 25v). Zmíněný Benedikt však není nikde jinde zmíněn.

[37] Např. BENNETT (1954): 27-39.

[38] V následujících citacích budu vycházet z textu pařížského latinského rukopisu *Descriptio orientalium partium fratris Odorici Boemi de foro Julii provincie Sancti Antonii* (Paris, Bibliothèque Nationale de France, lat. 2584), publikovaného v YULE – CORDIER (1913).

[39] „...*ad illam nobilem provinciam Mansi ego veni quam Indiam vocamus superiorem.*“ (...přijel jsem do oné skvělé provincie Manzi, již nazýváme horní Indii.) — *Descriptio* (1913): 309.

[40] Zde vycházím z textu pařížského francouzského rukopisu z roku 1371 (Paris, Bibliothèque Nationale de France, Nouv. Acq. Franc. 4515), publikovaného v LETTS (1953).

[41] „...*un grant pays et grant royaume, que on apelle Marchi [Mancy]; et est en Ynde la maiour*“ (... velká země a velké království, které se nazývá Manzi; a je ve větší (!) Indii) — cit. podle LETTS (1953): 344.

deville tuto informaci opravil na základě starších údajů z doby před mongolskou okupací. Je také možné, že nepochopil zcela text Marka Pola z kapitoly o dobytí *Mangi*, v níž se mluví o králi někdejší Sungské říše.^[42]

Jak Odorik, tak i Mandevila uvádějí, že v *Manzi* je 2 000 velkých měst^[43], avšak Odorik popisuje podrobně deset měst, včetně uvedení jejich jmen, zatímco v Mandevilově textu je jmenovitě uvedeno pouhých šest měst a pouze třem je věnována pozornost v rozsahu alespoň jednoho odstavce. Pokud jde o rozměry měst, Mandevilův text jejich velikost, ve srovnání s Odorikovými údaji, poněkud redukuje:

ODORIK: „*Prima civitas hujus provinciae quam inveni vocatur Censsolan; haec civitas bene ita magna est pro tribus Venetiis, distans a mari per unam dietam...*“ (První město, kam jsem přišel, se nazývá *Censsolan*; toto město je velké nejméně jako troje Benátky a je vzdáleno od moře jeden den...)^[44]

MANDEVILA: „*Et la premiere cite de ce pays, qui est a vne lieue de la mer, a nom Latorii; et est assez plus grande que Paris ne soit...*“ (A první město této země, jež je jednu míli od moře, se jmenuje *Latorii*; a je o dost větší než Paříž...)^[45]

Odorik zdůrazňuje velký počet obyvatel v každém městě, jež navštívil. Mandevila na druhé straně zaznamenává počet obyvatel pouze pouze u *Cansaie*, a nadto ho uvádí daleko menší, než je v Odorikově textu^[46]:

ODORIK: „*Haec civitas major aliqua sit in mundo, & bene circuit c miliaria.*“ (Toto město je větší než kterékoli na světě a jeho obvod činí dobrých sto mil)^[47]

[42] *roi dou Mangi* (*Divisament* 2006, kap. cxxxix); *re del Mangi* (*Milione* 2006, kap. 135).

[43] **ODORIK:** „...*et dicunt quod provincia Manzi habet bene duo millia magnarum civitatum, quae in tantum sunt magnae illae civitates quod Trevisium neque Vincentia in ipsarum numerum ponerentur...* (...a říkají, že provincie *Manzi* má dobře dva tisíce velkých měst, a že tato města jsou tak velká, že ani *Treviso*, ani *Vicenza* by do jejich počtu nemohly být zahrnuty...) — *Descriptio* (1913): 309; **MANDEVILA:** „*Et si y a plus de ii. mille grandes cites, senz les autres ville.*“ (A je tam dva tisíce velkých měst, bez dalších měst.) — *LETTS* (1953): 344-345.

[44] *Descriptio* (1913): 309.

[45] *LETTS* (1953): 345.

[46] Ostatně i samotný Mandevilův text o tomto městě je výrazně stručnější, ať už ve francouzské či anglické verzi. — Srv. ukázky textů v *KOSS* (1999): 223-224.

[47] *Descriptio* (1913): 312.

MANDEVILA: „...*la plus grande du monde... Ceste cite a l. et vne lieues de tour...*“
 (... největší na světě... Toto město má padesát jedna mil po obvodu...) [48]

Mandevilův obraz náboženství v *Manzi* vychází z Odorikova vyprávění o tom, jak mniši v klášteře v *Zaytonu* krmili modly, a z jiného příběhu o tom, jak mniši v klášteře ve městě *Cansaia* krmili zvířata, o nichž tvrdili, že jsou to převtělené duše jejich pánů. [49] V prvním příběhu Mandevila informaci zkracuje přibližně na polovinu, a zejména vynechává informace o počtu a velikosti model i o samotné návštěvě Odorika v klášteře:

ODORIK: „*In hac multa sunt monasteria religiosorum qui idola universaliter adorant. In uno autem istorum monasteriorum ego fui in quo bene erant tria milia religiosorum habentium xi millia ydola; et unum illorum ydolorum quod minus aliis esse videbatur erat bene ita magnum esset sicut Sanctus Christophorus. Illa autem hora qua istis diis suis dant ad manducandum ivi ad videndum. Et hii isto modo comedere sibi dant. Omnia quæ illis offerunt comedenda eis calidissima porrigunt, ita quod fumus illorum ascendit ad ydola quem ipsi pro comestione istorum ydolorum esse dicunt, aliud autem totum pro se habent et manducant; et sic isto modo dicunt se bene pascere deos suos.*“ (Je v něm mnoho klášterů mnichů, kteří všeobecně uctívají modly. Byl jsem v jednom z těchto klášterů, v němž byly dobře tři tisíce mnichů, kteří měli jedenáct tisíc model. A jedna z jejich model, která se zdála menší než ostatní, byla dobře tak velká jako svatý Kryštof. Šel jsem do toho kláštera v hodině, kdy krmí své modly, abych to viděl. A dávají jim jíst tímto způsobem. Všechno, co jim dávají k snědku, je horké, takže kouř z toho stoupá k modlám, a ten, jak říkají, je potravou těchto model; všechno ostatní mají pro sebe a snědí to. A tak říkají, že dobře nakrmili své bohy.) [50]

MANDEVILA: „*Et si a moult deglyses de leur loy, et sont en ces eglyses grandes ydoles comme iaians, aus quelles ydoles ilz donnent a mangier aus iours de leurs festes en tell maniere. Car ilz portent deuant eulz les viandes toutes cuites, si chaudes quelles viennent du feu, et laissent les fumees monter vers les ydoles. Et adont dient il que lydole a mangie, et puis manguent les religieux les viandes apres.*“ (A je tam mnoho kostelů jejich zákona a v těchto kostelech jsou velké modly jako obři, kterýmžto modlám přináší jídlo v dny jejich svátků tímto způsobem. Přinášejí před ně maso zcela rozkrájené, tak horké, jak přichá-

[48] LETTS (1953): 346.

[49] Český překlad viz GEL – KOCOUREK (překl.) (1962): 33 a 36-37.

[50] *Descriptio* (1913): 311.

zí z ohně, a nechávají kouř stoupat k modlám. A tehdy říkají, že modla jí, a poté mniši snědí připravené maso.)^[51]

Do druhého příběhu Mandevila dokonce vkládá vlastní odstavec kritizující mnichy za to, že věnují více pozornosti duším mrtvých než živým:

MANDEVILA: „*Ces bestes, quant elles sont ieunes, ilz les font prendre et les nourrissent ainsi de laumosne, ce quil en peuvent trouuer. Et nous leur demandasmes se il ne vaudroit mieulx que ilz donnasent ce relief aus poures gens. Mais ilz nous respodirent que non et quil nauoit nuls poures ou pays. Et combien quil y eust des poures, si leur semble il que laumosne soit mieulx employee a ces ames, qui font leurs penances et qui ne peuvent ne ne sceuent riens gaaignier ne labourer, que elle ne seroit aus poures gens, qui sont fors et qui ont sens et pouoir de gaaignier leurs despens.*“ (Tato zvířata získávají, dokud jsou mladá, a krmí je také z almužen, kolik jen mohou nalézt. A my jsme se jich otázali, zda by nebylo lepší, kdyby dali toto jídlo chudým lidem. Avšak oni nám odpověděli, že nikoli a že v zemi nejsou žádní chudí. A i kdyby měli chudé, zdá se jim, že almužna by byla lépe využita pro tyto duše, jež konají své pokání a které nemožou ani nic získat, ani pracovat, což neplatí o chudých lidech, kteří jsou silní a mají smysly a mohou získávat své živobytí.)^[52]

Cestovatelé do vzdálených krajin si již ve středověku uvědomovali kulatost Země, kterou mohli dobře potvrdit přímým pozorováním. Mandevila vychází z Odorikova textu, že v Lamori (na Sumatře) již není vidět Severka.^[53] Doplňuje tuto informaci však o poznatek, že místo ní je vidět „jižní (antarktická) hvězda“.^[54] Zároveň přímo potvrzuje kulatost Země:

ODORIK: „...veni ... ad unam contratam que vocatur Lamori, in qua incepti amittere tramontanam cum terra michi acceperit eam.“ (...přijel jsem ... do země,

^[51] LETTS (1953): 345.

^[52] tamtéž: 347.

^[53] Podobné pozorování učinil již Marco Polo na Jávě a Sumatře: „...ceste ysle est tant a midi, que la stoille de tramontaine ne apert ne pou ne grant.“ (...tento ostrov je tak na jihu, že severní hvězda se neobjevuje ani malá, ani velká.) — *Divisament* (2006), kap. CLXVI.

^[54] Informace o „jižní hvězdě“ Mandevila zřejmě převzal od anglického astronoma Jana Sacroboska (asi 1195–asi 1256), autora středověkého astronomického textu *Tractatus de Sphaera*. Její využívání námořníky popsal Brunetto Latini (asi 1220–1294), italský filosof, učenec a státník, autor encyklopedického díla *Li Livres dou Trésor*. — TZANAKI (2003): 87.

jež se nazývá *Lamori*, v níž jsem začal ztrácet severní hvězdu, neboť země mi ji zakryla.)^[55]

MANDEVILA: „*En celle terre ne en ce pays ne en plusieurs autres par dela on ny voit point destoille tremontaine, cest lestoille de mer qui ne se muet point, qui est vers bize. Mais on voit vne autre, qui est au contraire de celuy, vers mydi, que on appelle Antarctique. Et tout aussi que les maronniers prennent aduis yci et se gouuernent par ceste estoille vers bise, aussi font les maronniers de la par ceste estoille deuers mydi, la quelle ne appartient point a nous, et ceste deuers bise ne appartient point a eulz. Pour quoy on puet apperceuoir que la terre et la mer sont de ronde fourme; car la partie du firmament appartient a vn pays qui ne appartient point a autre ... par ces ii. estoilles, qui ne sont point mouuables, tout le firmament tourne, ainsi comme la roe se tourne par son moyeul.*“ (V této zemi a v této krajině i v mnohých jiných v této oblasti není vůbec vidět severní hvězda, to jest mořská hvězda, jež se nepohybuje a která je na severu. Avšak je vidět jiná, která je proti této, směrem na jih, jež se nazývá antarktická hvězda. A tak jako námořníci zde kormidlují a řídí se touto hvězdou k severu, činí námořníci tam totéž s onou hvězdou k jihu, jež se u nás vůbec neobjevuje, a ta [navádějící] k severu se neobjevuje u nich. Pročez si můžeme povšimnout, že země a moře mají kulatý tvar; neboť část nebeské klenby v jedné zemi se neobjevuje v jiné ... Okolo těchto dvou hvězd, jež nejsou pohyblivé, se celá klenba otáčí, jako když se kolo otáčí kolem své osy.)^[56]

Mandevila dále uvádí i svá vlastní měření výšky Severky v Brabantsku (53°), Německu a Čechách (58°) a v severních zemích (62°). Kromě toho uvádí i řadu dalších poznatků, například o rozměrech Země, které přirozeně u Odorika nenajdeme.^[57]

Mandevilovým hlavním pramenem pro legendu o „knězi Janovi“ je kromě údajného dopisu „kněze Jana“ Odorikův cestopis. Odorik jako poslední cestovatel umístil „zemi kněze Jana“ do Asie, blízko území Velikého chána. S despektem uvádí, že „*ani setina není pravda z toho, co se má o ní za jistě.*“^[58] Mandevila s ním však nesouhlasí a ještě legendu rozhojňuje o další údaje. Podle jeho textu „kněz Jan“ kontroluje 72 (!) provincií, z nichž každá má v čele vlastního krále; jeho území leží mnoho dní cesty z *Kathaje*. Fan-

[55] *Descriptio* (1913): 299.

[56] LETTS (1953): 331.

[57] TZANAKI (2003): 90 a dále.

[58] „...non est centesima pars ejus quod quasi pro certo de ipso dicitur.“ — *Descriptio* (1913): 244-245.

tastické jsou i jeho údaje o armádě „kněze Jana“: každý z 13 zlatých křížů, používaných jako standarty, stráží 10 000 rytířů a 100 000 pěšáků. Jeho palác v hlavním městě je neuvěřitelně luxusní. Překoná ho jedině moc a bohatství Velikého chána *Kathaje*. U Odorika toto srovnání obou velkých asijských panovníků nenajdeme:

MANDEVILA: „*Par desoubz le firmament na point de seigneur si grant ne si poissant comme est le Grant Cham, ne dessus terre ne dessouz. Ce nest mie Prestre lehan, qui est empereur de la haute Inde, ne le soudan de Babiloine ne lempereur de Persie trestous ensemble nont nulle poissance enuers lui, ne de richesce ne de noblesce, car en tout ce il passe tous les principaux terriens du monde. Dont cest grant damaige et pities quil ne croient fermement en Dieu.*“ (Pod nebeskou klenbou není pána tak velkého ani mocného, jako je Veliký chán, ani na zemi, ani pod ní. Ani kněz Jan, který je císařem horní Indie, ani babylónský sultán, ani císař Persie všichni dohromady nemají ve srovnání s ním žádnou moc, ani v bohatství, ani v urozenosti, neboť v tomto všem překonává všechna pozemská knížata světa. Proto je velká škoda a litujeme toho, že nevěří pevně v Boha.)^[59]

Mandevilova kniha, i když plná fantaskních obrazů světa, měla stejně jako Odorikův cestopis vliv na formování geografických představ středověkého člověka. Sebrané poznatky o kulatosti Země určitě inspirovaly Kryštofa Kolumba (1451–1506) k jeho údajné cestě do Číny západním směrem (i když z italských map mohl mít jistou povědomost o jakési pevnině na západě). Popisy a vyobrazení fantaskních bytostí (kynokefalů, tj. lidí s psími hlavami, dvouhlavých trpaslíků apod.) zase převzala uznávaná geografická encyklopedie *Cosmographia* od Sebastiana Münstera (1488–1552) z roku 1544.^[60] Text často ještě „vylepšili“ ilustrátoři neznalí konkrétních popisovaných reálií.

^[59] LETTS (1953): 368.

^[60] Český překlad této práce vyšel roku 1554 pod názvem *Kozmograffia Česka*.

Bl. Odorik z Pordenone se zjevuje nemocnému. Freska z kostela sv. Františka v Udine.

První polovině 14. století byly mezi Akvileiou a Udine zbudovány čtyři náhrobky svatých či blahoslavených. K těmto významným památkám patří i náhrobek františkána Odorika z Pordenone.^[1] Zobrazení tohoto světce a misionáře v mongolské Číně nás pak provází v různých podobách až do současnosti. Po staletí umělecká díla týkající se Odorika obohacovala kostel sv. Františka v Udine: mramorový náhrobek s ostatky světce, pozdněgotický cyklus fresek s příběhy ze života bl. Odorika pokrývajících stěny jeho kaple a jemu zasvěcený rokokový oltář z počátku 18. století. Ve druhé polovině 18. století, při rušení kláštera sv. Františka, však byly vytrženy z původního kontextu: náhrobek přemístěn, oltář spálen a zničen, fresky začaly chátrat.

Odorikův náhrobek

V jedné z postranních kaplí po levé straně kostela Panny Marie Karmelské na via Aquileia v Udine se nachází vzácný mramorový náhrobek, obsahující ostatky blahoslaveného Odorika Mattiussiho z Pordenone. Když se františkáni v roce 1771 do konventu karmelitánů stěhovali z někdejšího kláštera sv. Františka, přenesli rovněž sarkofág, který však změnil v jednoduchý oltář.^[2] Teprve v roce 1931, u příležitosti 600. výročí Odorikova úmrtí, byl náhrobek sestaven do původní podoby ze 14. století a umístěn v nové kapli projektované architektem Cesarem Mianim (1891–1961).

Náhrobek je zajímavou ukázkou benátského sochařského umění první poloviny 14. století, která zaujme mimo jiné i realistickým ztvárněním historických osob, včetně Odorika. Když se městská rada Udine rozhodla zřídit Odorikovi náhrobek^[3], k jeho sochařské výzdobě byl vyzván benátský

[1] Podrobněji viz TOMASI (2008); MIOTTO (2003 a 2004).

[2] Fotografii této podoby viz SOMEDA (1930): 85.

[3] Odorikovo tělo bylo dočasně umístěno v hrobce pod podlahou kostela sv. Františka. Informace o tom zanechal zápis městského komořího o nákladech Odorikova pohřbu a zřízení hrobu z 29. května 1331. Publikován v BIANCHI (1845): 528–529, n. 684. — Viz též MIOTTO (2003): 50; MIOTTO (2004): 78.

Náhrobek bl. Odorika z Pordenone. Kostel Panny Marie Karmelské, Udine. Sochař: Filippo De Sanctis, mezi 1331 a 1332. Dole: detail Odorikova těla. foto © Vladimír Liščák

Detail spodní části náhrobku bl. Odorika.

foto © Vladimír Liščák

Čtyři ze šesti soch náhrobku bl. Odorika z Pordenone: sv. František, svatá mučednice, sv. Ludvík z Anjou a Zvěstování Panny Marie.

foto © Vladimír Liščák

sochař Filippo De Sanctis. Práce na náhrobku byly dokončeny v září 1331^[4], kdy byl přestěhován z Akvileie do Udine. Vše bylo připraveno k umístění náhrobku v kostele sv. Františka, z neznámých důvodů však byly práce pozastaveny.

Práce na náhrobku byly obnoveny až na jaře roku 1332 a v květnu téhož roku bylo Odorikovo tělo slavnostně umístěno do nového náhrobku^[5]. Kaple s náhrobkem byla nejdříve zasvěcena sv. Ludvíkovi z Anjou (či z Toulouse)^[6], na konci třetího desetiletí 15. století však bylo posvátné místo přestavěno a plně zasvěceno Odorikovi.^[7]

V současném stavu z počátku 30. let 20. století (rekonstruujícím původní podobu) má náhrobek podobu velké mramorové schránky, spočívající na čtyřech hladkých cylindrických sloupech s elegantními hlavicemi, zakončenými volutami zdobenými lidskými obličejí a stylizovanými zvířaty. Odorikův náhrobek je typickou ukázkou benátských pohřebních stavebních památek prvních desetiletí 14. století.^[8] Sochař Filippo De Sanctis však do konzervativního benátsko-byzantského stylu vnáší některé toskánské, sienské a piánské inovace.^[9]

Hlavním obrazem přední stěny náhrobku je *Vyzvednutí Odorikova těla z hrobu* (*Riesumazione del corpo di Odorico*).^[10] Odorik spočívá na rubáši, který po stranách drží dva andělé. Postavy za tělem byly identifikovány takto (z leva): akvilejský patriarcha Pagano della Torre, hlavní administrá-

[4] Dokládají to dochované účty ze září 1331, kdy bylo zapláceno „*Magistris qui fecerunt fundamentum sub Archa beati Fratris Odorlici*“ (Mistrům, kteří zhotovili podstavec pod náhrobkem blahoslaveného bratra Odorika). — Viz též MIOTTO (2003): 50, pozn. 3.

[5] V pokladním zápise z 10. května 1332 je uvedeno: „*quando elegerunt homines debentes custodire apud ecclesiam Sancti Francisci in festo translationis beati Fratris Odorlici*“ (kdy byli vybráni mužové povinni strážit u kostela sv. Františka o svátku přenesení blahoslaveného bratra Odorika). — Viz *tamtéž*, pozn. 4.

[6] Francouzská tradice dává přednost přídomku „z Anjou“ podle Ludvíkova původu z královského anjouovského rodu, jiné tradice upřednostňují přídomek „z Toulouse“ (italsky *di Tolosa* nebo *da Tolosa*) podle místa, kde jako biskup působil.

[7] Z této doby pochází cyklus fresek ze života bl. Odorika, který roku 1434 financovala obnosem 66 zlatých dukátů (určených *pro depicturis*, tedy na malířskou výzdobu) jistá dáma, „která z dobrých důvodů nechtěla být jmenována“ (*qui noluit nominari bono respectu*). — Viz VALE (1931): 11.

[8] Srv. např. vyobrazení podobných náhrobků v TOMASI (2008).

[9] Viz *tamtéž*: 86.

[10] Podrobněji k Odorikově náhrobku viz SOMEDA (1930): 84-86; MIOTTO (2003): 52 a dále; MIOTTO (2004): 80 a dále; TOMASI (2008): 83-86 a 90-95.

tor (*gastaldo*) města Udine, jímž v té době byl Corrado di Bernareggio, dále tři františkáni a neidentifikovaná postava, snad městský *cameraro*.^[11]

V centru spodní části přední stěny je zobrazena postava Odorika, který v každé ruce drží jeden prapor; pod každým z nich je jeden znak. První byl identifikován jako znak patriarchy Pagana^[12] a druhý, dnes již nečitelný, jako znak františkánského řádu^[13].

Zadní stěně náhrobku vévodí obdélníkový panel s basreliéfem *Odorik káže věřícím* (*Odorico predica ai fedeli*). Pravou část vyplňuje postava bl. Odorika, který pronáší kázání vnuknuté mu andělem (vyobrazeným v horní části) shromážděným poutníkům, včetně františkánů, rytířů východního vzhledu a mrzáků, kteří dodávají scéně realistickou podobu vzdálenou jakékoli idealizaci.

V rozích náhrobku je celkem šest samostatných soch. V levém rohu přední části je vyobrazen sv. František z Assisi, vpravo je socha označovaná jako *Santa martire* (Svatá mučednice), pravděpodobně sv. Canzianilla^[14]. Zadní část ohraničují sochy Zvěstování Panny Marie (*Vergine Annunciata*) a Zvěstujícího anděla (*Angelo Annunciante*). Na pravé boční straně je socha sv. Ludvíka z Anjou (či z Toulouse), na levé boční straně je vyobrazen františkánský světec, který byl identifikován jako bl. Tomáš z Tolentina, jeden z mučedníků z indické Thány.^[15]

Cyklus fresek

Mezi obrazovými zpodobněními Odorika z Pordenone k nejvýznamnějším patří cyklus fresek, pokrývající kdysi obě boční stěny bývalého kostela sv. Františka v Udine.^[16] V rámci prací na restrukturalizaci kostela byly fres-

^[11] MIOTTO (2003): 52; MIOTTO (2004): 80.

^[12] Znak rodiny Della Torre tvořily dvě lilie v podobě kopí, zkřížené na způsob kříže sv. Ondřeje a položené na modrém poli. Na pozadí byla zobrazena ještě věž, která odkazovala na jméno rodiny („od Věže“).

^[13] Znak je zřetelný ještě na fotografii v SACCAVINO (1926): 103. Představuje zlatý latinský kříž obklopený zlatými paprsky, u jehož paty jsou dvě zkřížené paže, vyrůstající ze stříbrného oblaku. Paže sv. Františka z Assisi v hnědém rukávu řádového hábitu je částečně překryta obnaženou paží Ježíše Krista, obě s červenými stigmaty. — Popis a vyobrazení viz např. BUBEN (2006): 132 a 228.

^[14] Podle tradice byla sv. Canzianilla spolu se svými bratry Canziem a Canzianem umučena ve 4. století v Akvileji. — MIOTTO (2004): 80.

^[15] Mučedníka na Odorikově náhrobku jako první identifikoval VENNI (1761): 28.

^[16] Podrobně o cyklu fresek a jejich restaurování viz BRUSAMONTI – CASADIO (2008), MORETTI (2008a) a MORETTI (2008b).

ky sejmuty krátce před 2. světovou válkou, v letech 1938 a 1939. Jelikož byly značně poškozeny, rozsáhlé části chyběly, bylo nezbytné jejich restaurování. Celkem 38 fragmentů bylo umístěno na 19 sklolaminátových panelů.

Práce přerušila válka; při bombardování města v březnu 1945 byla budova kostela dokonce těžce poškozena, takže i kostel bylo po válce třeba rekonstruovat. Z tohoto důvodu byly práce na restaurování fresek zahájeny až v červenci 1949 a probíhaly s přestávkami šest desetiletí.^[17] Konečná fáze restauračních prací na freskách byla realizována od konce roku 2007 do října 2008.^[18]

Fresky, jež evidentně vznikly po roce 1435^[19], zachycují cesty bl. Odorika po východních krajích v podobě známé z italských vydání Giuseppe Venniho^[20] a Antonia Sartoriho (1903–1970)^[21]. Cyklus byl v roce 1978 z ikonografického hlediska analyzován Georgem Kaftalem (1897–1987) v jeho monumentální práci o ikonografii severovýchodní Itálie.^[22] Claudiu Morettimu (* 1956) se pak v průběhu nejnovější restaurace podařilo s pomocí dalších pramenů^[23] zrekonstruovat a uvést do souvislostí všechny známé fragmenty.

Fresky se před sejmutím v roce 1938 nacházely ve dvou výklencích.^[24] Podle stavu známého před sejmutím byla v prvním oblouku vlevo nahoře, kde je dnes prázdné místo, scéna s profily dvou ze čtyř františkánů, umučených v Tháně.^[25] Při analýze fotografie, přes poměrně špatný stav fresky, badatelé ještě odhalili loď a domnívají se, že scéna měla znázorňovat příjezd čtyř františkánů do Thány.

Na poměrně neporušené části prvního výklenku vpravo nahoře je zobrazen hodnostář na trůně v dlouhém šatu okrové barvy doprovázený řadou

[17] Viz BRUSAMONTI – CASADIO (2008): 39.

[18] *Tamtéž*: 51, pozn. 33.

[19] Toto datum celkem spolehlivě určuje jednak dříve zmíněný zápis, že roku 1434 přispěla jistá dáma na malířskou výzdobu kostela, jednak je na nich zachycena podoba kostela sv. Františka se změnami provedenými roku 1435. — MORETTI (2008a): 58.

[20] Giuseppe Venni vydal italský rukopis VENEZIA, Museo Civico Correr, ms. 2408 (2389). — Viz VENNI (1761).

[21] Antonio Sartori vydal italský rukopis PADOVA, Archivio di Stato, S.Ant.Conf.B.226.I (17). — Viz SARTORI (1966).

[22] KAFTAL (1978).

[23] Zejména vydání Odorikova cestopisu v PULLÈ (ed.) (1931) a TILATTI (2004).

[24] Viz nákresy 15a–15b v BRUSAMONTI – CASADIO (2008): 40–41.

[25] Viz MORETTI (2008a): 52 a obr. 3 na následující straně. Autor však tyto čtyři mučedníky chybně označuje za „confratelli di Odorico“, tedy Odorikovy druhy.

funkcionářů se špičatými kónickými čapkami, snad mongolského typu.^[26] Scéna pravděpodobně zachycuje epizodu, kdy uvedení františkáni stáli před soudem *kádího* v Tháně. Ikonograficky se scéna podobá vyobrazení na miniatuře v italském rukopise z 2. poloviny 14. století.^[27] Na další scéně jsou františkáni vyváděni strážemi na prostranství, kde je rozdělán oheň. Ztvárnění vojáků napovídá o jisté malířově znalosti orientálního, zejména mongolského vojska. V centrální scéně jsou obžalovaní a žalobci před *melichem*, místním vládcem.^[28]

Hlavní scéna druhého výklenku je věnována příchodu Odorika do Thány, posbírání kostí svatých mučedníků a jejich převoz do františkánského sídla v jižní Číně. Jedna ze scén znázorňuje Odorikovo vyloďení buď v *Polumbu* (Kollam) v jižní Indii nebo v *Zaytonu* (Čchüan-čou) v jižní Číně. Celá pravá strana dolní části fresky v tomto výklenku se nedochovala. Pravděpodobně znázorňovala další námořní cestu Odorika a jeho průvodu po pobřeží Číny.^[29] V zachovalé levé dolní části najdeme mimo jiné i scénu, která podle interpretace George Kaftala znázorňuje příběh o tom, jak jistý Giovanni da Cordovado, řečený Gallucio, který si při práci poranil ukazováček, že s ním nemohl hýbat, byl zázračně uzdraven Odorikem, jenž se mu v noci zjevil. Scéna zachycuje světce vznášejícího se nad lůžkem nemocného.^[30]

[26] Viz obr. 9 *tamtéž*: 55.

[27] CITTÀ DEL VATICANO, Biblioteca Apostolica Vaticana, Urbinate.1013. Viz též fotografii v GANZER – BRUNETTIN (eds.) (2003): 213.

[28] Vyobrazení fragmentů viz MORETTI (2008a): 55.

[29] Vyobrazení fragmentů viz *tamtéž*: 57.

[30] Zázrak č. 19 *Miraculum Gallucii de Cordivado* ze seznamu zázraků připojeného k některým rukopisům Odorikova cestopisu. — Záznam viz TILATTI (2004): 141-142. — Vyobrazení fragmentu fresky viz MORETTI (2008a): 59.

Závěrem

„Così como io sum venuto a la fine de questo mio librecto memoriale, così humelmente rengratio el nostro Signore Dio... Finito el memoriale de le mirabel cose che trovai per el mundo io, Odorico, facto de l'ordine degli frati minori de Friol e de la casa del Ponte Maore de Cividale de Belone: le quale viddi andando parte cum le nave de' mercadanti, di quali in ogni loco etiam remotissimo per mare se trova, e parte aiutato da' parenti mei e da elemosine...“

(A tak jak jsem dospěl ke konci této mé knížky poznámek, tak skládám pokorné díky našemu Pánu Bohu... Dokončil jsem poznámky o pozoruhodných věcech, jež jsem ve světě shledal, já, Odorik, z řádu Menších bratří z Furlánska a z konventu v Pordenone; ty, jež jsem viděl, cestuje částečně na lodích obchodníků, které se nacházejí v každém místě, i tom nejbližším po moři, a částečně s [finanční] pomocí mých příbuzných i milodarů...)^[1]

Odorik z Pordenone nikdy nepřestal od onoho vzdáleného odpoledne (či poledne) před více než 680 lety, kdy zesnul v klášteře sv. Františka v Udine, fascinovat své potomky. Někdo v něm viděl spolehlivého vypravěče dlouhé cesty do Indie a Číny, následovníka Marka Pola, bystrého pozorovatele, který neopomněl zaznamenávat to, co Benátčan přeskočil. Jiní v něm viděli neúnavného misionáře, který tím, že odešel na Východ, aby získal pro katolicismus co největší počet duší nevěrců, přispěl ke zvýšení prestiže františkánského řádu.

Množství informací poskytnutých Odorikem je impozantní. Někdy rozvíjí to, co před ním napsal Marco Polo, někdy naopak uvádí nová fakta. Odorik se důsledně snažil rozlišovat mezi tím, co viděl přímo, a tím, o čem se dozvěděl „z druhé ruky“. Pro příští editory však bylo důležité vykšperkovat text, aby přitáhli zvědavost svých potencionálních čtenářů. A pro misionáře bylo zase důležité znát zeměpisné údaje. Generální kapitula

[1] VIRUNIUS (1513): 23r-23v; MONACO – TESTA (1986): 125, 127. Autoři komentovaného faksimile poznamenávají, že *el memoriale* byl v toskánské oblasti odborný termín pro „knížku poznámek“, které je třeba zaznamenat, a že tento termín používali toskánská obchodníci ve 14. století (MONACO – TESTA 1986: 127, pozn. 2). *Ponte Maore de Cividale de Belone* vlastně spojuje dvě toponyma: *Ponte Maore* (= *Porto Maggiore*, tedy Pordenone) a *Cividale de Belone* (= Belluno). Jedná se o geografickou neznalost či manipulaci Pontica Virunia (*tamtéž*: 127, pozn. 2; 178).

dominikánů si v roce 1315 objednala u bratra Pipina latinský překlad knihy Marka Pola. A provinciál bratr Guidotto zase nařídil Odorikovi sepsat cestopis se stejným záměrem.^[2]

Odorikův *Cestopis* je zajímavý z geografického hlediska, protože cesta napříč kontinentem je popsána přesně, a to platí jak pro perské oblasti, tak pro Čínu. Můžeme předpokládat, že Odorik pořizoval poznámky během zastávek na své cestě. Víme, že Čína byla na západních mapách nejasně označena jako „Horní Indie“ a na některých se dokonce ani neobjevovala. Ani pro cestovatele jako Odorik nebylo snadné si opatřit mapy: kartografie byla teprve v počátku. Nedostatek přesných údajů byl značný pro jihovýchodní Asii, avšak Odorik dodal docela přesnou představu.

Za několik století od římské a řecké doby do Evropy proniklo o Asii málo zpráv. Přesto během jediného století (mezi polovinou 13. a polovinou 14. století) františkánští poutníci i kupec Marco Polo přinesli takové bohatství informací o Asii, že to vyžadovalo určitý čas, než je geografové vstřebali. Odorikovo vidění nabylo nového významu spolu s díly ostatních františkánů a lidí ze Západu, mezi nimiž Italové byli v převaze.

Pád dynastie Jüan v roce 1368 a odpor vůči cizincům izolovaly znovu Čínu, avšak zárodky styků a výměny zde již jednou byly a o století později se začaly znovu rozvíjet. Prvním opravdovým zúročením snah o přesnější zachycování asijského kontinentu byl *Katalánský atlas* z doby kolem roku 1375, který mimo jiné využíval i zprávy evropských cestovatelů po Asii ve 13. a 14. století.

Již se asi nedozvíme, proč právě Odorikovi se dostalo té cti stát se „apoštolem Čínanů“, jak je jeho dnešní oficiální označení v katolické církvi, a proč právě on byl ze svých současníků vybrán k blahořečení a svatořečení. Jisté je, že již záhy po jeho smrti se začala kolem Odorikovy osoby utvářet hagiografická tradice. Již pouhých sedmáct let po Odorikově smrti se na něj odvolával švýcarský kronikář Jan Winterthurský: „*Dosvědčuje to svatý Odorik..., jenž prošel všemi východními kraji...*“

Bartoloměj z Pisy na přelomu 14. a 15. století zaznamenává, že „*v Udine je pochován svatý bratr Odorik, který... po smrti učinil mnohé zázraky, pro něž byl v Akvilejském patriarchátu kanonizován.*“ Odorikův cestopis byl také zařazen do *Acta sanctorum* (Životy svatých), jednoho z nejvýznamnějších souborů

[2] „*Ad petitionem reverendi fratris Guidoti tunc temporis provincialis ministri provincie Sancti Antonii hoc breve opusculum in Padua compilavi.*“ (Na žádost velebného bratra Guidotta, tou dobou ministra-provinciála provincie Svatého Antonína, sestavil jsem toto stručné dílko.) (Lat. 4326, Biblioteca Nazionale Marciana, Benátky, f. 73r)

hagiografické literatury, kde jsou jeho život a skutky již opředeny rozsáhlou legendou.

Teprve v roce 1755, kdy byl kanonický proces obnoven, prohlásil papež Benedikt XIV. Odorika z Pordenone za blahoslaveného (2. července 1755). Tím však snahy o povýšení Odorika mezi světce neskončily. V současnosti (od roku 2002) probíhá přípravný proces k Odorikovu svatořečení.^[3]

^[3] Viz např. „Beato Odorico, nuova tappa verso la santità.“ *Il Gazzettino di Pordenone*, 29. II. 2004; „Beato Odorico verso la canonizzazione.“ *Il Messaggero Veneto (cronaca di Pordenone)*, 13. I. 2005.

Ukázka a faksimile textu

Ukázka z textu o Odorikovi

Následuje ukázka z textu Odorikova cestopisu, podle níž vznikl cyklus fresek. Text jsem přepsal a přeložil podle rukopisu PRAHA, Knihovna Národního muzea, XVII.E.2. (Březnice) (Kolowrat.178) a doplnil vybranými dodatky z jiných rukopisů.

O umučení čtyř bratří

[f. 2'a] *In hac Thana passi sunt quatuor Minores martirium gloriosum. Dum enim hii fratres essent <in> Ormes, conduxerunt unam navim ut irent Polumbum. In qua cum navigarent flanta contrario vento, usque ad Thanam de que portati sunt. Illic sunt xv domus Christianorum, scilicet Nestorianorum, qui sunt scismatici et heretici pessimi. Cumque descendissent de navi, in domo unius illorum se hospito receperunt. Unde dum mane manerent, contigit litem oriri inter hospitem et eius confeminam qui eam secundo graviter verberavit. Eius afflictiones ferre non valens, ivit ad cady, quod sonat episcopum dicte civitatis, et coram ipso de viro suo conquesta est. Cady vero eam interrogavit utrum quod dicebat posset probare, vel testes inducere. Que respondit: Quatuor <raban> franci, id est viri religiosi, sunt in domo mea, qui de omnibus testimonium || [f. 2'b] possunt perhibere. Muliere sic loquente astitit vir quindam de Alexandria, qui rogabat cady ut mitteret pro eis. Et quia essent homines magne scientie scripturas bene intelligentes, idcirco bonum esset de fide disputare cum eis.*

[f. 2'a] V této Thaně podstoupili čtyři Menší bratři slavnou mučednickou smrt.^[1] Když totiž tito bratři byli v Ormesu^[2], najali si jednu loď, aby odje-

[1] Některé rukopisy mají podrobnější text, např. **Vyš YuL Wyn** „V tomto kraji, jenž se nazývá Tana, jak již bylo řečeno, čtyři Menší bratři podstoupili slavnou mučednickou smrt pro víru v Krista, což se událo takto.“

[2] Hormuz, v té době významné perské město a přístav na stejnojmenném ostrově (původně Džerun) v Hormuzském průlivu.

li do *Polumba*^[3]. A když tak pluli s plachtami (?) proti větru^[4], byli dopraveni až do *Thany*. Je tam patnáct domů křesťanů, to jest nestoriánů, kteří jsou nejhoršími rozkolníky a kacíři. A když z lodi vystoupili, byli přijati jako hosti do domu jednoho z nich. A když tam pobývali, došlo k tomu, že se strhla hádka mezi hostitelem a jeho manželkou, již následně těžce zbil. Ta nehodlala snášet své utrpení a šla ke *kádímu*^[5], jak zní [titul] biskupa řečeného města, a tváří v tvář jemu si stěžovala na svého muže. *Kádi* se jí však vyptával, zda to, co říká, může dokázat či přivést svědky. A ona odpověděla: „Čtyři francí *rabani*^[6], to jest zbožní muži, jsou v mém domě, a ti o všem mohou podat svědectví.“ || [f. 2'b] Když žena takto hovořila, stál tam jistý muž z Alexandrie, který požádal *kádiho*, aby pro ně poslal. A protože to jsou muži velké učnosti dobře rozumějící Písmu, bude dobré s nimi disputovat o víře.

Quo audito cady misit pro eis. Aducti sunt videlicet frater Thomas de Tolentino, frater Jacobus de Padua et frater Demetrius Zorczanus, qui erat frater laycus sciens optime linguas illas. Frater vero Petrus de Senis non erat cum eis, quia tunc iverat extra domum pro alio negotio peragendo. Tres igitur fratres predictos interrogare cepit et de fide nostra multum inquirere. Astantes etiam Sarraceni disputantes contra eos, dicebant Christum purum solum hominem esse et non Deum. Tunc frater Thomas ostendit eis Christum esse verum Deum et hominem, rationibus et exemplis, et in tantum confudit Sarracenos quid quod contradicerent non haberent.

- [3] Město známé ve středověkých pramenech pod různými jmény: *Coilon*, *Coilum*, *Coulam*, *Coylum*, *Coillon* (Marco Polo), *Columbum* (Montecorvino a Marignolli), *Columb*, *Columbi* (Jordan ze Sévéraku) je ve většině verzí Odorikova cestopisu uváděno jako *Polubum*, což se dá pravděpodobně vysvětlit chybou prvního opisovače. Dnešní Kollam (dříve též Quilon), město a přístav v jižní části Malabárského pobřeží Indie, ve státě Kérala.
- [4] Většina ostatních verzí uvádí, že čtyři františkáni byli do Thány dopraveni proti jejich vůli (**Ven** *ultra velle suum*, **Vyš** *YuL malo suo velle*, **Hak** *violenter deportati sunt*). Zde došlo pravděpodobně k nepochopení, protože od *velle* (přát si) je blízko k *vele* (plachty). Autor zde používá slovo *flanta* zřejmě v tomto smyslu (?).
- [5] *Kádi*, v islámu soudce s pravomocí ve všech právních záležitostech muslimů. Původně byl jím chalífa (nejvyšší duchovní autorita islámu) sám, při rozšíření území islámu stanovil *kádími* své zástupce v provinciích. V latinském textu je překládán jako *episcopus*, což od středověku znamená zejména „biskup“. Lze ho však také chápat v obecném smyslu původního řeckého *ἐπίσκοπος* *episkopos*, „dohlížející, dozorce“, tedy člověk, který má dohled nad určitou oblastí správy.
- [6] Aramejské či syrské *rab(b)an* bylo původně označení učitele, u nestoriánů se stalo čestným titulem.

Když to *kádí* uslyšel, poslal pro ně. Předvedeni byli, totiž bratr Tomáš z Tolentina, bratr Jakub z Padovy a bratr Demetrius Zorczanus, jenž byl bratrem-laikem známým výborně tamních jazyků. Bratr Petr ze Sieny^[7] však s nimi nebyl, neboť tehdy odjel mimo dům kvůli jiné záležitosti, kterou bylo třeba projednat.^[8] [*Kádí*] se tedy začal vyptávat tří dříveřečených bratří a dotazovat se ohledně naší víry. Saraceni stojící kolem a disputující proti nim říkali, že Kristus byl pouhý člověk a nikoli Bůh^[9]. Tu bratr Tomáš jim důkazy a příklady prokázal, že Kristus byl ve skutečnosti Bůh i člověk a zcela Saracény zmátl, že nebyli schopni nic namítat.

Cady vero videns qui inquisitione fidei nostre non poterat proficere, ad respondendum sibi, de sua cepit eos inducere et specialiter quid de Machometo et eius lege sentirent. Vyš, f. 146v [Nunc autem istam consuetudinem habent Saraceni, quod si se verbis defendere non possunt se ensibus tuentur et pugnis.] At illi responderunt: Sicut probavimus validis rationibus Christum Dei filium Deum verum et hominem esse, qui legem evangelicam, que est excellentissima, omnibus salvandis in terra dedit. Machometus autem venit qui legem vilissimam et contrariam isti fecit. Si sapiens es, quid de ea sciendum est, tu optime scire potes. Tunc cady cum Sarracenis altis vocibus clamabant: De Machometo quid dicitis?

Když však *kádí* viděl, že ve zkoumání naší víry neuspěje, aby získal odpověď, začal je sám směřovat, kam potřeboval, a zejména [zjišťovat], co si myslí o Mohamedovi a jeho zákonu. **Vyš, f. 146v** [*Neboť nyní Saraceni mají takový zvyk, že když se nemohou bránit slovy, hájí se meči a pěstmi.*] Avšak oni mu odpověděli: „Tak jsme prokázali nezvratnými důkazy, že Kristus je synem Božím, pra-

[7] Jakub z Padovy, laický bratr Demetrius z Tiflisu (dnešní Tbilisi v Gruzii) a Petr ze Sieny jsou známi pouze z tohoto příběhu jejich mučednické smrti v Tháně. Odorik přenesl kosti umučených bratří do Číny, avšak je rovněž známo, že lebka Tomáše z Tolentina byla z Indie přenesena do Itálie a v 17. století umístěna v Tolentinu, kde je dodnes. Henry Yule kromě toho uvádí, že na zdi kláštera sv. Antonína v Padově viděl fresku br. Jakuba z Padovy s popiskou Ss. *Jacobus Martyr Patavinus*. (YULE – CORDIER 1913: 119, zbytek pozn. 2 z předchozí stránky.)

[8] Některé rukopisy naopak uvádějí, že „*byl ponechán doma, aby se staral o jejich věci*“ (např. **Vyš Ven Yul**).

[9] Je však třeba připomenout, že Korán na několika místech uznává Ježíše Krista (Ježíš, syn Mariin, *إِسْمَ ابْنِ مَرْيَمَ عِيسَى*) coby proroka poslaného od Boha, jako „Slovo Boží“ (Súra 4:171), jehož význam není přesně určen, jako někoho, kdo byl „stvořen jako Adam“ (Súra 3:59). Jediné, co v Koránu akceptováno nebylo, byla nauka o Ježíši coby Synu božím ve smyslu pozdějšího učení o svaté Trojici (např. „Tvůrce nebes a země jak by mohl mít děti, když nemá družku žádnou a Sám stvořil všechny věci a o všem je vševědoucí.“ Súra 6:101).

vým Bohem i člověkem, jenž všem na zemi, kteří mají být spaseni, daroval zákon evangelia, který je nejlepší. Avšak přišel Mohamed, jenž zhotovil zákon velmi špatný a protivící se onomu [tj. zákonu evangelia]. Jsi-li moudrý, nejlépe můžeš poznat, co je o něm třeba soudit.“ Tehdy *kádí* a Saracéni hlasitě křičeli: „Co [tedy] řeknete o Mohamedovi?“

Frater Thomas respondit: Ipse est filius perdicionis et cum patre eius dyabulo positus est in inferno, ubi erunt secum omnes qui legem eius pestiferam observant, que tota contra Deum est et animarum salutem.

Bratr Tomáš odpověděl: „Je to syn zkázy a se svým otcem ďáblem je v pekle, kde spolu s ním budou všichni ti, kdo zachovávají jeho škodlivý zákon, jenž celý je proti Bohu a spásе duší.“

Cady vero ensem extrahens et super capita eorum vibrans, cepit vehementer insistere ut Machometum prophetam magnum et Dei nuntium faterentur. Qui constanti animo eadem, que prius dixerant, repetebant. At illi impetum unanimiter in felices fratres facientes, ipsos contumeliis et verberibus affecerunt. || [f. 2va] Deinde vinctos manibus et pedibus ad solem posuerunt, ut virtute caloris eorum corpora extinguerentur. Nam illic tam intensus calor est, ut si quis per spatium unius misse staret in sole, positus moreretur. Ipsi autem glorificantes Deum, permanserunt in sole usque ad horam nonam hilares atque sani.

Avšak *kádí* vytasil meč a mávaje jím nad hlavou, začal vehementně trvat na tom, aby uznali, že Mohamed je velký prorok^[10] a posel Boží^[11]. A ti mu s pevnou myslí opakovali to, co dříve řekli. A oni jednomyslně útočice na blahoslavené bratry, uštěďrovali jim urážky i rány. || [f. 2va] Nato, svázavše jim ruce a nohy, vystavili je na slunce, aby silou žáru jejich těla zahynula. Neboť tam je žár tak nesmírný, že kdyby někdo po dobu jedné mše^[12] stál na slunci, na místě by zemřel. Oni však vlebíce Boha setrvali na slunci až do hodiny deváté^[13] v dobré mysli a zdraví.

^[10] Mohamed (Muhammad) je podle islámu posledním a největším z proroků; v Koránu je označován za „pečet proroků“ (*hātam an-nabiyyin* خَاتَمَ النَّبِيِّينَ): „A Muhammad není otcem žádného muže z vás, ale je poslem Božím a pečetí proroků.“ Súra 33:40).

^[11] Součástí muslimského vyznání víry (*aš-šahādah* الشهادة) je: „Muhammad je posel Boží.“ (*Muḥammad rasūlu ʾllāh* محمد رسول الله). (Súra 48:29)

^[12] Délka mše římského obřadu se různí podle příležitosti. Zpravidla může trvat od půl hodiny do půl druhé hodiny.

^[13] Některé rukopisy upřesňují: „od třetí do deváté“ (např. **Vyš Yul Hak**). Den se ve středověku dělil podle různých kritérií. Nejběžnější byl dělení na tzv. církevní či kanonické hodinky (lat. *horæ canonicæ*), kdy den a noc se členily na sedm časových

Hoc videntes infideles consilium inierunt et ipsis fratribus dixerunt: Volumus ignem magnum accendere, in quem vos proiecti, sicut dicitis, fides vestra iusta, flamma vobis non nocebit. Si autem mala, consumemini ab igne. Responderunt fratres dicentes: O cady, parati sumus ignem, carcerem et omnia tormentorum genera, que nobis inferre volueris, pro fide nostra sustinere. Verum tamen hoc scire debes, quod si ignis nos incendium comburet, non hoc credas ex defectu fidei nostre procedere, sed ex peccatis nostris, propter que nos Deus posset permittere in mortem cadere temporalem. Hoc semper salvo, quod fides nostra ita perfecta est et bona, ut sine ea nullus umquam salutem consequi valuit sempiternam.

Když to nevěřící uviděli, poradili se a oněm bratrům řekli: „Chceme zažehnout velký oheň a uvrhnout vás do něj. Pokud, jak říkáte, je vaše víra pravá, oheň vám neublíží. Jestliže je však špatná, budete ohněm stráveni.“ Bratři odpověděli, řkouce: „Ó kádí, jsme připraveni pro naši víru snést oheň, žalář a všeliké mučení, které chceš na nás uvalit. Avšak musíš vědět, že jestliže nás oheň stráví žárem, neměl bys věřit tomu, že se tak stalo kvůli nedostatečnosti naší víry, nýbrž kvůli našim hříchům, pro něž Bůh může dopustit, abychom upadli do dočasné smrti. A z toho všeho vyplývá, že naše víra je tak dokonalá a dobrá, že bez ní by nikdo nemohl nikdy dosáhnout věčné spásy.“^[14]

Cum autem ordinatum esset ut fratres in ignem mitterentur, rumor per totam civitatem insonuit, unde omnes utriusque sexus pervi et magni ad spectaculum properabant. Ascenso igitur copioso igne in maydano, id est platea civitatis, frater Thomas signo crucis se muniens voluit incendium illud intrare, quem quidam Sarracenus per capucium rapuit dicens: Non intres ignem, quia senex es et multa in mundo expertus: forte aliquid habes circa te, cuius virtute igne in te non ageret. Sed permitte alium precedere iunioem.

Když však bylo nařízeno, aby byli bratři uvrženi do ohně, pověst o tom zazněla po celém městě, pročež všichni oběho pohlaví, malí i velcí, kvapili

---

úseků (podle doby modliteb). Podle tohoto dělení třetí hodina (*tercia*) odpovídala období uprostřed dopoledne (kolem 9. hodiny dopolední), devátá hodina (*nona*) nastávala uprotřed odpoledne (kolem 3. hodiny odpolední). Časem se doba některých hodin posouvala, takže *nona* se přesunula na poledne (odtud anglické *noon*). K posunu docházelo postupně, většinou mezi 13. a 14. stoletím, ve střední Evropě dokonce již ve 12. století. Podle kanonických hodin byl od raného středověku počítán také občanský den (zejména od 12. století). — BLÁHOVÁ (2001): 284. Zde je tedy zřejmě použito ještě původní dělení dne.

^[14] Odorik zde přináší krásný příklad praktické aplikace učení o křesťanské víře.

na podívanou. Poté, co byl na *majdánu* ^[15], to jest na městském prostranství, rozdmýchán velký oheň, bratr Tomáš, chráně se znamením kříže, se chystal vstoupit do onoho ohně. Jakýsi Saracén ho však popadl za kápi a pravil: „Nevstoupíš do ohně, neboť jsi stár a velmi znalý světa; mohl bys mít při sobě něco, s pomocí čehož by oheň na tebe nepůsobil. Ale dovol, aby šel někdo mladší.“

Tunc iiii^{or} viri iniqui fratrem Jacobum rapientes, eum in flammis proicere nitentantur. Quibus ille ait: Sinite me quia voluntarie pro fide mea hunc ignem intrabo. Cuius verba non curantes, ipsum in incendium proiecerunt. Et erat autem tam ignis magnus et altus ut ipse intus existens minime videretur. Ventum flante et flammis quandoque deprimente vox audiebatur invocantis nomen Virginis. Igne igitur totaliter consumpto, stabat Christi || [f. 2vb] adletha super prunas, manibus in modum crucis extensis, sano corpore et mundo corde Dominum laudando. Vyš, f. 147v [Et quamquam ignis fuit ita magnus et copiosus, nichil tamen de eo lesum vel combustum breviter fuit inventum.] Hoc videns populus cepit unanimiter exclamare: Isti sunt sancti, isti sunt iusti! Nephas est eos occidere. Nunc solum autem non audivimus sed et vidimus, quoniam fides eorum est iusta. Vocatus ergo ab eis frater Iacobus de igne exivit illesus. Cady vero vociferans contra populum exclamavit dicens: Sanctus non est neque iustus! Sed ideo ardoribus ignis non consumitur, quia tunica, qua induitur, est de lana terre Abrahe, que lana, ut dicitur, diu potest in igne durrare.

Tu čtyři zlotřilci, uchopivše bratra Jakuba, snažili se ho uvrhnout do plamenů. Jimž on pravil: „Nechte mě, abych sám dobrovolně pro svou víru do tohoto ohně vstoupil.“ Oni však na jeho slova nedbali a uvrhli ho do ohně. A byl oheň tak velký a vysoký, že on uvnitř nebyl téměř vidět. Když zafoukal vítr a plameny se poněkud snížily, bylo slyšet hlas vzývající jméno Panny Marie. Když pak oheň zcela dohořel, povstal Kristův || [f. 2vb] [...] ^[16] na řevavém uhlí, s rukama roztaženými na způsob kříže, zdráv a s čistým srdcem chválil Pána. *Vyš, f. 147v* [A přestože oheň byl tak veliký a vydatný, nebylo zkrátka na něm shledáno žádné zranění či spálenina.] Když to spatřil lid, jal se jednohlasně křičet: „Jsou svatí, jsou spravedliví! Je hříchem je zabít. Nyní nejenže jsme to slyšeli, ale i vidíme, neboť jejich víra je správná.“ Jimi volaný bratr Jakub z ohně vystoupil nezraněn. *Kádi* však zvedl hlas a počal na lid křičet: „Není svatý, ani spravedlivý! Ale žár ohně ho nestrávil jen proto, že

[15] Z arabsko-perského *mídan/medán*, náměstí, prostranství. V Indii rovněž nezastavené prostranství, planina.

[16] Nejasné místo i v jiných rukopisech; v originále *adletha* (jinde *atleta*).

plášť, jenž měl oblečený, je z vlny ze země Abrahámovy, kterážto vlna prý může v ohni dlouho vydržet.“^[17]

Iterato ignis incenditur et oleo ac adipe superfuso duplo vel triplo quam antea fuit maior. Deinde frater Jacobus vestibus expoliatur et oleo toto corpore perunctus nudus in ignem impellitur. Frater autem Thomas et frater Demetrius extra ignem genibus flexis, Creatori omnium devotissime supplicabant. Gratia autem Altissimi, tamquam angelo descendente de celis, vim virtutis sue oblitus ignis et frater Jacobus totaliter eo consumpto ut prius illesus exivit.

Znovu rozdělali oheň a ten [polit] olejem a tukem byl dvakrát až třikrát větší, než předtím. Načež bratr Jakub byl zbaven oděvu a poté, co celé jeho tělo potřeno olejem, byl nahý vhozen do ohně. Bratr pak Tomáš i bratr Demetrius klečeli u ohně a co nejvroucněji se modlili k Stvořiteli veškerenstva. Milostí však Nejvyššího, stejně jako anděla sestoupivšího z nebes, byl silou jeho ducha oheň zničen a bratr Jakub, který byl zcela jím pohlcen, vyšel z něj nezraněn jako prve.

Populus autem magna voce clamabat: Peccatum est occidere iustos, quia sunt et amici Dei. Vyš, f. 148r [Et sic in populo rumor magnus habeatur.] Viso hoc miraculo melich, id est potestas, vel iustarius civitatis, fratrem Jacobum ad se vocans, vestibus suis eum indui fecit et dixit: Vyš, f. 148r [Vadete fratres, ite cum gratia Dei, quia nullum malum patiemini vos a nobis.] Iam videmus vos fratres esse iustos et fidem vestram optimam et perfectam. Tantummodo ab hac civitate et terra recedite festinanter, quia cady, id est episcopus, pro posse laborat, ut propter salvandam fidem Machometi penitus vos extinguat. Erat autem tunc quasi hora completorii. Totus autem populus Sarracenorum et omnes ydolatre, stupefacti et exterriti, clamabant dicentes: Tot et tanta vidimus ab istis sanctis miracula, quod ignoramus, cui credere debeamus.

Lid však hlasitě volal: „Je hříchem zabíjet spravedlivé, neboť jsou přátelé Boží.“ **Vyš, f. 148r** [A tak bylo mezi lidem velké pozdvižení.] Když melich^[18], to jest

^[17] Odorik zde naráží na židovskou tradici, podle níž byl Abrahám uvržen do ohně mezopotámským králem Nimrodem za to, že ničil modly, avšak zůstal nezraněn. Abrahámův příběh je popsán v Bibli, Gn 11-25, kde je Abrahám popisován jako první Bohem povoláný člověk, který jelikož uvěřil a zcela se svěřil do vůle boží, se měl stát praotcem velkého národa. Korán nepřejímá židovskou myšlenku vyvoleného národa, ale přesto považuje Abraháma (arabsky *Ibráhím*, *Ibrāhīm* إِبْرَاهِيمَ) jednak za praotce Arabů, jednak za zbožného *hanífu*, tj. věrného ctitele jediného Boha. Je proto jedním ze vzorů čisté koránské víry, stejně jako pozdější proroci.

^[18] *Melich* je odvozeno z arabského *al-malik*, „král“, ale má i řadu dalších významů. Mimo jiné je to jedno z 99 jmen Alláha, ve významu „král králů“. Později však byl

podesta^[19], neboli městský soudce, tento zázrak spatřil, zavolav k sobě bratra Jakuba, dal ho obléci do jeho oděvu a pravil: **Vyš, f. 148r** [„Jděte, bratři, v milosti Boží, neboť od nás již neutrpíte žádné špatnosti.“] Již vidíme, že vy bratři jste spravedliví a vaše víra nejlepší a dokonalá. V každém případě z tohoto města i země odejděte co nejrychleji, neboť *kádí*, to jest biskup, učiní vše, co bude moci, aby pro záchranu Mohamedovy víry vás zcela zahubil.“ Byla pak tehdy již téměř hodina večerní pobožnosti^[20]. Veškerý pak lid Saracénů a všichni modloslužebníci, ohromeni a vyděšeni, volali: „Viděli jsme od těchto svatých toliké zázraky, že nevíme, komu bychom měli věřit.“

Melich igitur iussit eos fratres transduci per quoddam brachium maris, quod ab illa civitate modicum distabat, et fecit eis hominem illum sociari, in cuius domo prius in Thana fuerant || [f. 3'a] hospitati. Transducti igitur ad unum burgum, in domo cuiusdam idolatrae hospicium habuerunt.

Melich tedy rozkázal, aby tito bratři byli přepraveni přes jisté rameno moře, jež bylo nedaleko od onoho města, a dal jim jako doprovod onoho muže, v jehož domě byli předtím v *Thaně* || [f. 3'a] ubytováni. Byli tedy přepraveni do jednoho městečka^[21], kdy byli hosty v domě jistého modloslužebníka.

Interea cady perrexit ad melich, dicens ei: Quid fecimus dimittendo istos rabant franci, qui tot et tanta fecerunt in hac urbe mirabilia, que videns populus simplex, derelicta lege Machometi, ad eorum legem penitus convertetur? Scire eciam debes, quod ipse Machomeus in Alkarano, id est in lege sua, mandavit, quod si quis unum christianum occideret, tantum meritum inde haberet ac si ad Meham peregrinaretur.

Mezitím *kádí* přišel k *melichovi* a řekl mu: „Co bychom měli udělat, aby-
chom se zbavili oněch franckých *rabanů*, kteří v onom městě učinili tolike-

---

tento termín převzat do dalších jazyků, často s posunutým významem. V Dilliském sultanátu například to byl velitel 10 000 jezdců, jinde to byl guvernér apod.; perské *ul-mulk* الملك bylo součástí titulu (hodnostář království).

[19] *Podestà*, titul používaný ve středověkých italských městských státech, vyšší správní úředník.

[20] *Hora completorii, completorium*, večerní pobožnost, spadala do nejpozdějšího, sedmého časového úseku tzv. kanonických či církevních hodin (viz výše), které se s postupem času ustálily v latinském obřadu římskokatolické církve. Večerní pobožnost, závěrečná pobožnost denní církevní bohoslužby, se vykonávala po západu Slunce. — BLÁHOVÁ (2001): 284.

[21] V originále *burgus*. Tento termín původně označoval hrad, ve středověku i opevněné menší město (srv. moderní anglické *borough*).

ré zázraky, které když viděl prostý lid, opustiv zákon Mohamedův obrátí se v nitru na jejich zákon? Musíš také vědět, že sám Mohamed stanovil v Koránu, to jest ve svém zákoně, že ten, kdo zabije křesťana, bude mít takovou zásluhu, jako kdyby putoval do Mekky.“^[22]

Ubi notandum, quod Alkaran dicitur lex Sarracenorum. Mecha vero locus, ubi iacet corpus Machomei. Et illuc pergunt Sarraceni, sicut Christiani ad sepulchrum Domini, vel ad alia loca sancta. Tunc melich dixit ad cady: Fac ut vis, et sicut animo concepisti.

Zde je třeba poznamenat, že Koránem se nazývá zákon Saracénů. Mekka je vpravdě místem, kde spočívá tělo Mohamedovo.^[23] A Saraceni tam putují, tak jako křesťané k hrobu Božímu nebo na jiná svatá místa. Tehdy melich pravil kádímu: „Čiň, jak chceš a jak sis usmyslil.“

Assumptis ergo cady iii^{or} armatis viris, misit eos post fratres, ut ipsos interficerent. Pervenientibus illis ad aquam, facta est nox, et sic tenebris preoccupati eos, usque prope noctis mediam non sequuntur. Interim melich, id est iudex, fecit omnes christianos in Thana teneri et carceri mancipari. Cum autem perventum esset ad noctis medium, surrexerunt fratres ad persolvendum Domino officium matutinum. Mox isti iiiior viri in domum irruerunt et capientes fratres, ipsos extra burgum, sub quamdam arborem deduxerunt et dixerunt illis: Viri fratres, scire debetis, quod admandatum habemus a cady et melich occidendi vos. Quod licet inviti faciamus, cum sitis homines iusti et sancti, tamen aliter facere non audemus. Nam si (...) eorum non obedierimus, nosmet ipsi cum uxoribus et liberis nostris moriemur.

Kádí tedy vzal čtyři ozbrojené muže, poslal je za bratry, aby je zabili. Když přišli k vodě, byla již noc, a takto je předešla tma a až téměř k půlnoci nepokračovali dále. Mezitím melich, to jest soudce, dal všechny křesťany v Thane zadržet a vsadit do vězení. Když však nastala půlnoc, bratři vstali k vykonání ranní pobožnosti^[24] služby Páně. Brzy nato oni čtyři muži vpadli

[22] Takové ustanovení v Koránu samozřejmě nenajdeme. Text svaté knihy muslimů je vůči křesťanům i židům poměrně tolerantní.

[23] Ve středověku rozšířený omyl, podle nějž je Mohamed pochován v Mekce. Ve skutečnosti se Mohamed v Mekce narodil a pochován je v Medíně, kam přišel roku 622 poté, co byl nucen Mekku opustit (*hidžra*).

[24] *Matutinum*, jitřní modlitba, spadala do nejčasnějšího časového úseku tzv. kanonických či církevních hodinek (viz výše) v latinském obřadu římskokatolické církve. Vykonávala se v noci, před úsvitem, respektive ve třetí čtvrtině noci (od půlnoci do třetí hodiny ranní). Takto se dodržovala zejména v kláštorech. V běžném životě byla jitřní mše (latinsky *missa matutina*) v Evropě asi ve 14. století přeložena na dobu při východu Slunce, někdy i na dobu pozdější. — BLÁHOVÁ (2001): 284.

do domu a zajavše bratry, odvedli je ven z města, pod jakýsi strom, pravili jim: „Bratři, musíte vědět, že máme rozkaz od *kádiho* a *melicha*, abychom vás zabili. I když tak neradi činíme, neboť jste lidé spravedliví a svatí, nicméně neodvažujeme se učinit jinak. Neboť nebudeme-li poslušni jejich [rozkazů] ^[25], zemřeme my sami a s námi naše manželky a děti.“

Responderunt fratres dicentes: Nos scimus quod per mortem temporalem vitam consequemur eternam. Idcirco quod nobis preceptum est, diligentius adimplete. Pro fide enim nostra et amore Domini nostri Ihesu Christi, quecumque nobis intuleritis tormenta, parati sumus humiliter sustinere. Vyš, f. 148v [Unde sic itis audacter respondentibus et constanter,] Vir eciam ille, qui eos associaverat, iii^{or} litteribus viriliter respondit defidelitate arguen||do [f. 3'a] dicebat enim: Et ego ex eadem lege sum et hunc quem isti predicant confiteor, et pari sententia subiacebo. At illi verba sua non attendentes, fratres beatos vestibus exuerunt et fratrem Thomam vinctum manibus simul in modum crucis, capitis abscissione Christi martirem fecerunt. Similiter fratrem Jacobum unus illorum crudeliter per barbam rapiens, caput illius ense usque ad oculos scidit, post hec totaliter amputavit et fratrem vero Demetrium unus gladio per pectus transfigens et amputatione capitis transmisit ad bravium supernorum. Compleverunt autem gloriosi viri martirium suum anno Domini M^o CCC^o xxli^o (sic!) Kalendis Aprilis ante Palmas.

Bratři odpověděli řkouce: „Víme, že světskou smrtí dosáhneme věčného života. Pročež to, co je nám předurčeno, splňte co nejpečlivěji. Neboť pro víru naši a lásku k Pánu našemu Ježíši Kristu jsme připraveni pokorně snášet jakákoli muka, která nám způsobíte.“ **Vyš, f. 148v** [*Když odpověděli s takovou odvahou a pevností,*] onen muž, který se k nim přidal, čtyřem zlotřilcům mužně odpověděl, usvědčiv je z bezvěrectví || **[f. 3'a]**, řekl jim totiž: „I já jsem téhož zákona [= náboženství] a vyznávám to, co oni kážou, a se stejným názorem budu podroben.“ Nedbajíce těchto jeho slov, vysvlékli blahoslavené bratry a bratra Tomáše, který měl spojené ruce na způsob kříže, utětím hlavy učinili mučedníkem Kristovým. Podobně jeden z nich surově uchoopil bratra Jakuba za vousy, hlavu mu svým mečem rozsekl až k očím, poté zcela odťal. Bratra pak Demetria jeden mečem bodl do hrudi a utětím hlavy ho přenesl k chrabrým nebešťanům. Svou mučednickou smrt [tito] slavní muži podstoupili léta Páně 1331(1322?)ho (sic!), o dubnových kalendách před Květnou nedělí. ^[26]

[25] V originále nečitelné místo; doplněno podle **Doml.**

[26] K mučednické smrti uvedených tří františkánů došlo 9. dubna 1321. Tomu přibližně odpovídá i datování uváděné například v redakci Jindřicha z Kladska: „anno Domini millesimo trecentesimo vicesimo primo Kalendis Aprilis feria quarta ante Pal-

Zázraky bratří po smrti

Divina vero maiestas ostendit animas eorum coronatas in celis, dum in eorum transitu quedam in terras miraculas demonstravit. Nam subito, non sine cunctorum admiracione, noctis illius umbra illuminata est, et aer prius caliginosus resplenduit maxima claritate. Similiter et luna ostendit lumen insolitum et splendorem. Post vero tot voces et tonitrua, coruscationes et fulgura deverunt, ut omnes clamarent, mortis periculum imminere. Navis etiam illa quam conduxerant ut irent Polumbum, sed violenter eos duxerat Thanam, quia cum omnibus qui in illa erant, mersa est in profundum, quod alias de illo mari numquam est auditum.

Boží vpravdě vznešenost ukázala jejich duše na nebesích se svatozáří, zatímco v okamžiku jejich úmrtí v některých zemích představila zázraky. A náhle, nikoli bez údivu všech, tma oné noci byla ozářena a vzduch předtím mlhavý se rozzářil velikou jasností. Podobně i Měsíc vydával světlo nezvykle jasné a zářivé. Poté nastaly tolikeré zvuky a hromy, záblesky a blesky, že všichni křičeli, že jim hrozí nebezpečí smrti. A ona loď, kterou si [druhdy] vzali, aby se dopravili do *Polumba*, avšak násilím je dopravila do *Thany*, se všemi, jež na ní byli, se potopila, takže již nikdy o ní nikdo v onom moři neslyšel.

Umučení a smrt bratra Petra ze Sieny

Mane autem facto, misit cady, ut res sanctorum martirum tollerentur et inventus est frater Petrus de Senis, qui cum tribus fratribus non fuerat presentatus, quem capientes duxerunt ad cady. Cady [et alii Saraceni] vero ipsum dulciter alloquentes, dona maxima promittunt, si fidem Christi abnegare vellet, et Sa-

---

mas“, tj. L.P. 1321, o dubnových kalendách, ve středu před Květnou nedělí. Kalendy označovaly podle římského kalendáře první den v měsíci. Toto datování se objevuje ještě ve 14. století, často s posunutým významem. — O římském datování viz BLÁHOVÁ (2001): 343-346. Křesťanský týden začínal nedělí (lat. *Dies Dominicus, Dominica*, řidčeji *feria prima*, proto *feria quarta* označuje středu – do dnes zachováno v portugalštině: *quarta-feira*). Květná neděle připadla v roce 1321 na 12. dubna, středa před ní tedy byla 8. dubna. Náš text však vypouští *feria quarta*, tím pouze určuje období mezi 1. a 12. dubnem. Uvedený rok M° CCC° xxli° je buď omylem písaře – v této formě by znamenal 1331 – nebo označuje rok 1322 (pokud L nahradíme I), který se rovněž často uvádí jako rok mučednické smrti bl. Tomáše z Tolentina a jeho druhů. Toho roku Květná neděle připadla na 4. dubna; jednalo by se tedy o období mezi 1. a 4. dubnem 1322. — K rozdělení křesťanského týdne viz BLÁHOVÁ (2001): 276-277. O umučení čtyř františkánů (k mučednické smrti Petra ze Sieny došlo později, 11. dubna 1321) viz např. OTHMER (1929).

*racenicam profiteri. Quorum verba pulchris responsionibus deridebat, et mu-
nera contemnebat.*

Když pak nastalo ráno, poslal *kádi* [své lidi], aby odnesli věci svatých mučedníků. A našli bratra Petra ze Sieny, který v době, kdy přišli pro tři bratry, nebyl přítomen, zajali ho a přivedli ke *kádímu*. A *kádi* [a jiní Saracéni] k němu sladce promlouvali, slibovali největší dary, když bude chtít se zříci Kristovy víry a veřejně se přiznat k saracénské. Na jejich krásná slova odpovídal s posměchem a dary pohrdl.

Vyš, f. 149r [Eo autem sic de ipsis deridente, ipsum tormentare ceperunt a mane usque ad meridiem, diversis generibus tormentorum. Quod quamquam sic eum ei inferrent semper tamen in fide immobilis permanebat et constans, sua falsificando et eam viriliter destruendo.] *Die tertia, cum Christi miles constanter in sancto proposito permaneret, per gugulam ipsum ad quamdam arborem suspenderunt. Ibi a meridie pependit usque ad noctem, nichil omnino sentiens lesionis. Deponentes autem || [f. 3va] eum circa crepusculum, gladiis ipsum per medium dividerunt. Mane autem facto nichil de eius corpore inveniunt. Sed cuidam persone fidedigna revelatum fuit, quod Dominus ipsum occultavit, usque ad tempus a sue voluntatis beneplacito prefinitum.*

Vyš, f. 149r [Když se jim tak posmíval, začali ho mučit, a to od rána až do poledne, různými druhy mučení. A i když mu tak činili, přece stále setrval v neměnné a stálé víře, ukazuje jejich blud a statečně ho rozbíjeje.] Třetího dne, když voják Kristův neustále setrval ve svatém přesvědčení, pověsili ho za krk na jakýsi strom. Tam visel od poledne^[27] až do noci, aniž by však utrpěl jakékoli zranění. Sňali ho tedy || [f. 3va] za soumraku (sic!)^[28] a mečem ho rozřali ve dvě. Když pak nastalo ráno, nic z jeho těla se nenašlo. Avšak jakési důvěryhodné osobě bylo vyjeveno, že Pán ho ukryl až do doby, kdy uzná za vhodné [ho odhalit].

Vyš, f. 149r [Ut autem omnipotens Deus ostenderet quod eorum anime iam regna celestia optinebant,] *In illa die, qua beatissimi fratres martirium compleverunt, melich se sopori dederat iacens in stratu suo et ecce apparuerunt ei gloriosi martires fulgidi, ut sol, tenentes singuli enses in manibus et super melich vibrantes, ac si ipsum dividere voluissent. Quod videns ille, pretimore ut bos ululavit in tantum, ut tota familia eius concitata ad eum curreret, querendo, quid haberet aut quid vellet. Evigilans tandem et ad se reversus dixit: Illi ra-*

[27] V jednotlivých rukopisech se tento časový údaj liší: **Vyš** od deváté hodiny (lat. nona); **DomL** od rána; **Ass** má chybně uvedeny dva časové údaje nona a tertia (o uvedených časových údajích viz výše).

[28] Neodpovídá předchozímu časovému údaji.

bant franci quos interficere feci, huc venientes, michi mortem suis ensibus minabantur. Melich vero misit pro cady, cui totum quod viderat narravit, consuluit ipsum, quid faceret, ut tale periculum vitaret. Suasit igitur sibi cady, ut pro illis fratribus occisus magnam ecclesiam faceret, si manus ipsorum evadere vellet. Ad cuius consilium misit melich pro omnibus christianis, quos in carcere recluserat, petens ab eis veniam humiliter pro eo quod ipsis intulerat multa mala. Post preceptum statuit hec, ut si quis aliquem christianum offenderet morte puniretur. Deinde omnes christianos libere permisit abire. Insuper ipse melich edificare mandavit iiiior mischetas, id est ecclesias, in memoriam martirum beatorum, et in qualibet ecclesia sacerdotes quosdam Sarracenorum fecit commorari.

Vyš, f. 149r [*Aby všemocný Bůh vyjevil, že jejich duše již setrvávají v království nebeském,*] Téhož dne, kdy blahoslavení bratři podstoupili mučednickou smrt, melich upadl do hlubokého spánku, leže ve své posteli (?), a náhle se zjevili oni slavní mučedníci zářící jako slunce, každý drže v ruce meč a mávajíc jím nad melichem, jakoby ho chtěli rozetnout. To když on viděl, strachem zařval jako tur tak silně, že celá jeho rodina kvapně k němu spěchala, ptajíc se, co mu je, nebo co si přeje. Probudiv se konečně a obrátiv se k nim, pravil: „Ti frančtí rabani, které jsem dal zabít, sem přišli, svými meči mi hrozili smrtí.“ I poslal melich pro kádího, jemuž vyprávěl, vše, co viděl, a radil se s ním, co by měl udělat, aby takové nebezpečí přežil. Kádí mu tedy poradil, aby pro ony usmrcené bratry zřídil velký kostel, chceli vyvážnout z jejich rukou. Na jeho radu melich poslal pro všechny křesťany, jež držel ve vězení, žádaje je pokorně o prominutí toho, že zakusili mnohé špatné. Poté vydal takový rozkaz, aby ten, kdo ublíží jakémukoli křesťanovi, byl potrestán smrtí. Nato všem křesťanům dovolil svobodně odejít. Mimoto onen melich nařídil postavit na paměť blahoslavených mučedníků čtyři mešity, to jest kostely, a v každém kostele nechal přebývat několik saracénských kněží.

Odplata Boží bezbožníkům

Sed quia sine fide impossibile est placere Deo, ipsum infidelem Melich ultio divina fuit subito subsecuta. Nam audiens imperator, dictos fratres tam morte miserabili consumatos, misit ut captus melich et vinctis manibus adduceretur. Quem intuens imperator dixit: Qua re tam crudeliter egistis in fratres illos? Cui respondit: Ipsos digne sic mori permisi, quia legem nostram subvertere volebant, et malum dixerunt de Machometo propheta Dei.

Jelikož však bez víry je nemožné se zalíbit Bohu, samému nevěřícímu *melichovi* se ihned dostalo odplaty Boží. Když císař^[29] uslyšel, že řečení bratři zahynuli takovou bídnou smrtí, poslal [své muže], aby *melicha* zajali a předvedli ho se svázanýma rukama. Císař se na něj podíval a pravil: „Proč jsi se k těm bratrům tak krutě zachoval?“ [*Melich*] mu odpověděl: „Dopustil jsem, aby tak zemřeli po zásluze, neboť chtěli zvrátit náš zákon [= naše náboženství] a mluvili špatně o Mohamedovi, prorokovi Božím.“

Im||perator [f. 3vb] ait: Canis crudelissime, tamen vidisti, quod Dominus bis liberavit eos ab igne. Quomodo ausus fuisti tales eis inferre cruciatus? Cumque eum sic reprehendisset crudelissime, iussit eum cum omni familia sua per medium scindi, ut sicut beatos fratres mortem pati fecit talem mortem pateretur.

Císař || [f. 3vb] pravil: „Ty krvelačný pse, viděl jsi přece, že Pán je dvakrát zachránil z ohně. Jak ses mohl odvážit je podrobit takovému mučení?“ Když ho takto velmi přísně pokáral, nařídil, aby on a celá jeho rodina byli rozseknuti vedví, aby podstoupili stejnou smrt, jakou nechal skonat blahoslavené bratry.

Bratr Odorik sbírá kosti bratří

In hac terra servatur pessima consuetudo: nunquam enim aliquod mortuum corpus sepellitur, sed mortuorum cadavera in campis dimittuntur, ubi ex nimio calore corrupta breviter consumantur. Unde et istorum fratrum corpora bene xiiii diebus iacuerunt recentia et integra, sicut eadem die, qua marturium subierunt. Quod videntes christiani in terra illa, acceperunt corpora, et ea cum magna reverentia, quod longum foret dicere, sepulture tradiderunt.

V této zemi zachovávají velmi špatný zvyk: nikdy totiž žádné mrtvé nepochovávají, nýbrž těla mrtvých pohazují na polích, kde zkažena nesmírným žářem se rychle rozloží. Pročež i těla těchto bratří ležela čtrnáct dní, [avšak] čerstvá a neporušená, tak jako v den, kdy podstoupili mučednickou smrt. Když to viděli křesťané oné země, vzali těla a s velkou úctou, o čemž vyprávět by trvalo dlouho, je pohřbili.^[30]

[29] Císařem je míněn dillíský sultán, jímž v té době byl Ghijásuddín Tughlak Šáh I. (vládl 1320–1325), zakladatel Tughlakovské dynastie.

[30] Je zajímavé, že Odorik zde nezmiňuje úlohu bratra Jordana (viz s. 159), který ve svém 2. dopise datovaném v Tháně v lednu 1323 píše: „Poté co mučedníci obdrželi své svatozáře, přišel jsem do Thány, jak jsem dříve podal zprávu, a pohřbil těla těchto svatých.“ — „Letters and Reports of Missionary Friars,“ in: YULE – CORDIER (1914): 78. O umučení tří františkánů, které sám do Indie doprovázel, se zmiňuje ve svém předchozím dopise z 12. října 1321. — Viz *tamtéž*: 76.

Tunc frater Odericus de foro Julii audiens, felices fratres ex hoc mundo per martirium migrasse, illuc veni et apertis sepulcris, suscepi ossa eorum humiliter ac devote, et pulcris roaliis involuta, ipsa in Indyam superiorem ad unum locum nostrorum fratrum, cum uno et socio et famulo deportavi.

Když tehdy bratr Odorik z Furlanska uslyšel, že blažení bratři odešli z tohoto světa mučednickou smrtí, přišel tam a otevřev hrob, pokorně a zbožně vyňal jejich kosti a zabalil do nádherných přikrývek. Dopravil je pak, s jedním společníkem a sluhou, do Horní Indie, do jednoho místa našich bratří.

Slavné zázraky

*Omnipotens quoque Deus, qui per prophetam mirabilis in sanctis suis dicitur, etiam per istos sanctos sua voluit mirabilia demonstrare. Cum enim sacra ossa illa per viam sic deferrem, in domo cuiusdam hominis hospicio me recepi. Et cum sero pergerem ad quiescendum, illa ossa **Vyš, f. 150r** [ymo potius reliquie sancte dici deberent] capiti supposui et dormivi. Et ecce subito domus a Sarracenis, michi mortem intentantibus vel immanentibus «est accensa» **Vyš, f. 150r** [Nam hoc est imperatoris preceptum ut cuius domus accenditur ipse penitus moriatur.] et socio et famulo citius domum exeuntibus, ego in flammis unicus sum relictus. In arto igitur positus, accepi reliquias [sanctas], et invocato Dei auxilio et sanctorum suffragio, in uno domus angulo me collegi. Mira Dei clemencia, que se pie invocantibus non elongat, me pertexit. Tres anguli totaliter comburuntur, illo tamen salvo in quo cum fiducia residebam. **Vyš, f. 150r** [Quamquam diu autem in domo cum istis ossibus permanebam, ignis nunquam descendebat set ad modum aeris ipse residebat.] Me tandem sine lesione ignem egrediente, tota illa domus quam plures illi coniuncte penitus concremantur.*

A všemohoucí Bůh, jenž skrze proroka vyjevuje podivuhodné [věci] ve svých svatých, rovněž prostřednictvím těchto svatých chtěl zjevit své divy. Když jsem tedy ony svaté kosti takto dopravoval po cestě, přijal jsem pohostinství v domě jakéhosi muže. A když jsem se v pozdní hodině chystal ke spánku, uložil jsem si ony kosti **Vyš, f. 150r** [nebo lépe by se mělo říci svaté ostatky,] pod hlavu a usnul jsem. A tu náhle dům [je zapálen] Saracény chystajícími se přivodit mi smrt. **Vyš, f. 150r** [Neboť existuje nařízení toho císaře, že ten, jehož dům je zapálen, musí uvnitř zemřít.] Společník a sluha rychle z domu odešli a já jsem byl v plamenech zanechán sám. Uvržen do takovéto situace (?), vzal jsem [svaté] ostatky a žádaje o Boží pomoc a podporu svatých, uchýlil jsem se do jednoho kouta domu. Dostalo se mi však obdivuhodné Boží šlechtnosti, jež není odmítnuta těm, kdož o ni oddaně žádají. [Zatímco] tři rohy [domu] zcela shořely, ten, jež jsem s důvěrou

obýval, byl však zachráněn. **Vyš, f. 150r** [*Dokud jsem však s těmi kostmi v domě setrval, oheň se nikdy nešířil, nýbrž vznášel se na způsob vzduchu.*] [Zatímco] já jsem nakonec vyšel z ohně nezraněn, celý ten dům, stejně jako mnohé k němu přiléhající, shořel.

Aliud quoque accidit michi per viam eunti. Cum || [f. 4^a] enim irem per mare versus civitatem que Polumbum dicitur, ubi pipere crescit, defecit totaliter necessarius ventus nobis. Quapropter idolatre deos suos invocantes, ut eis prosperum ventum reddere dignarentur, nec in nullo proficerunt. Deinde Sarraceni orando multum laborabant, nec tamen poterant ventum suis supplicationibus obtinere. Post hoc michi et socio meo mandaverunt cuncti qui erant in navi dicentes: Vos surgentes adorate Dominum Deum vestrum et si orationibus vestris salutem consequimur, honorem vobis maximum impendemus, sin autem cum ossibus istis vos in navi submergemus. Tunc nos cum tremore surgentes, fiduciam habentes tamen in Deo, qui iuxta est hiis tribulato sunt corde, orationes Deo et multas missas celebrare promisimus Virgini gloriose. Cum autem nec sic ventum optatum haberemus, ego clamavi ad dominum Ihesum Christum, ut per merita istorum fratrum dignaretur nostrum desiderium exaudire. Et accipiens de reliquiis sacris unum os dedi famulo nostro occulte precepitque, ut iret ad caput navis, et illud os in mare mergeret sine mora. Quod cum factum esset mirificavit Dominus sanctos suos et nos clamantes ad se sub nomine eorum misericorditer exaudivit. Nam mox venit ventus optate prosperitatis, qui nos cum salute perduxit ad portum.

A i jiná věc se mi přihodila po cestě. Když || [f. 4^a] jsem totiž plul po moři do města jménem *Polumbum*, kde roste pepř, nastalo nám úplné bezvětří. Pročež modloslužebníci vzývali své bohy, aby jim ráčili navrátit příznivý vítr, avšak neměli žádný úspěch. Načež i Saracéni se velmi modlili, avšak ani oni si nemohli vítr vymodlit. Poté všichni, kdo byli na lodi, požádali mne a mého druha, řkouce: „Vstaňte a modlete se k vašemu Pánu Bohu a jestliže vašimi modlitbami dosáhneme záchrany, budeme vám projevovat nejvyšší úctu, jinak vás i s těmi kostmi na lodi utopíme.“^[31] Tehdy jsme rozechvělí vstali, majíce však důvěru v Boha, který je blízký těm, kdo mají trápení srdce, slíbili jsme modlitby Bohu a sloužit mnoho mší Panně Marii. Když jsme však ani poté neměli žádaný vítr, modlil jsem se k Pánu Ježíši Kristu, aby pro zásluhy oněch bratří laskavě vyslyšel naši žádost. A vzav ze svatých ostatků jednu kost, dal jsem ji tajně našemu sluhovi a nařídil mu, aby šel na příď lodi a onu kost vrhl bez meškání do moře. Když se tak

[31] V některých rukopisech, např. **Ven Yul**, je uvedeno, že to řekl kapitán té lodi arménský, aby mu ostatní nerozuměli („...ut alii hoc intelligere non possent, ille rector navis Armorice (= Armenice) fuit locutus dicens...“).

stalo, povznesl Pán své svaté a nás volající k němu jejich jménem milostivě vyslyšel. Neboť ihned nastal příznivý vítr, který nás ve zdraví dopravil do přístavu. ^[32]

Jiný zázrak

Cum autem Polumbum venissemus, aliam navim ascendissemus, ut ad superiorem, sicut dictum est, in Indyam veniremus. Transivimus vero ad quamdam civitatem Sandon nomine, ubi duo loca fratrum nostrorum sunt constructa, ut ibi sanctas reliquias poneremus. In ista autem navi erant septuaginta homines ydolatre, preter quosdam alios mercatores. Isti autem ydolatre habent hanc consuetudinem, quod prius quam applicant ad portum, totam navim perquerunt, considerantes quid in ea sit et maxime si inveniunt cadavera aut ossa mortuorum, mox illa in mare illius proiciunt, tenentes illam fidem, quod propter hec pericula || [f. 4^b] eis in mari eveniant.

Když jsme pak přijeli do Polumba, nastoupili jsem na jinou loď, abychom jeli, jak již řečeno do Horní Indie. Přeplovili jsme se tedy do jistého města jménem Sandon ^[33], kde byly postaveny dva domy našich bratří, abychom tam uložili svaté ostatky. V této lodi však bylo sedmdesát (sedm set?) ^[34] modloslužebníků, vedle některých dalších i obchodníci. Avšak tito modloslužebníci mají takový zvyk, že dříve než se přiblíží k přístavu, prohledají celou loď ^[35], zkoumajíce, co na ní je, a zejména, když najdou těla nebo kosti mrtvých, ihned je vrhnou do onoho moře, protože věří, že kvůli jejich blízkosti || [f. 4^b] se jim na moři mohou přihodit nebezpečství.

Cum sic antecedente scrutarentur in navi, licet essent in magna quantitate, numquam tamen illa invenire autem contingere potuerunt. Domino Deo, qui iam absconderat animas eorum in abscondito faciei sue, ossa eorum ab infidelibus occultante. Pervenimus ergo ad locum fratrum, ibique ossa beatorum

[32] **Vyš YuL** dodávají, že se do přístavu dostali ve zdraví díky zásluhám oněch bratří („ad quem meritis istorum fratrum devenimus cum salute“).

[33] Zkomolené jméno východočínskému přístavu Čchüan-čou, známého z evropských středověkých pramenů většinou jako *Zayton* apod. V dalších rukopisech Odorikova cestopisu viz např. **Vyš** *Caytari*; **YuL** *Zaiton*; **Ven** *Caytam*; **Udi** *Zaytum*; **Domlt** *Caitam*; **Ven**, *Caychan*; **Hak** *Carchan*; **Bol** *Sandon*; **RamA** *Zailo*.

[34] V různých rukopisech se uvádí odlišné číslo, protože v latině je velmi malý rozdíl mezi „sedmdesát“ (*septuaginta*) a „sedm set“ (*septingenti*).

[35] Podobné důkladné prohlídky lodí před vstupem do čínského přístavu byly běžné, jak dokládají i jiní cestovatelé, např. Ibn Batúta.

martirum cum magna, sicut decuit, reverentia condivimus. Et sic usque ad hodiernum diem Deus omnipotens non solum fidelibus suis miracula sed etiam infidelibus operatur. Nam ydolatre et Sarraceni cum morbo aliquo detinentur, accipiunt de terra illa, in qua beati martires sanguinem sacrum fuderunt et illam abluentes nostram (?) loturam bibunt et multi mox ab omni egritudine liberantur. Prestante domino nostro Ihesu Christo, cui est honor et gloria in secula seculorum. Amen.

Když tak uvedené důkladně na lodi vyhledávali, třebaže jich [tj. kostí] bylo velké množství, přece je nemohli nalézt ani se jich dotknout. [Díky] Pánu Bohu, který již ukryl jejich duše ve skrytu své tváře, jejich kosti [zůstaly] před nepřáteli ukryty. Dojeli jsme tedy do domu našich bratří, kde jsme kosti blahoslavených mučedníků uložili, jak se sluší, s velkou úctou. A tak až dodnes všemohoucí Bůh vykonává divy nejen pro své věřící, ale pro nevěřící. Neboť když modloslužebníci a Saraceni jsou postiženi nějakou nemocí, berou [půdu] z oné země, v níž blahoslavení mučedníci prolili svatou krev, propláchnou ji a vodu z onoho omytí pijí. A mnozí jsou brzy zbaveni všech svých neduhů.^[36] Se skvělým Pánem naším Ježíšem Kristem, jemuž jest čest a sláva na věky věků. Amen.

^[36] Víra v léčebné účinky posvátné hlíny smíchané s vodou je známa z celého světa. Např. křesťané na Malabárském pobřeží připravovali svou svatou vodu tím, že mísili půdu z hrobu sv. Tomáše. Podobně se i v Evropě používal ve středověku prach z hrobů nejrůznějších svatých. Existují nesčetné historky o tom, která na smrt nemocné vyléčila prach a hlína z hrobu sv. Jana Nepomuckého. Kuriózní na této věci je, že se před polovinou 18. století stal tento „záračný lék“ předmětem zámořského obchodu. — YULE – CORDIER (1913): 132, pozn. 2; GEL – KOCOUREK (překl.) (1962): 104-105.

Použitá sigla

- Ass** — ASSISI, Biblioteca del Sacro Convento di San Francesco (ex Biblioteca Comunale), Ms. 343 (S. Convento 20) (*Biblioteca Odoriciana*, č. 1)
- Bol** — *Peregrinatio* (1643) (*Biblioteca Odoriciana*, č. 145)
- DomL** — DOMENICHELLI (1881) [edice lat. rukopisu MÜNCHEN, Bayerische Staatsbibliothek, Clm 903] (*Biblioteca Odoriciana*, č. 184)
- Hak** — *Itinerarium* (1599) (*Biblioteca Odoriciana*, č. 140)
- Lon₁** — LONDON, British Library (ex British Museum Library), Arundel 13 (Arundel. 13 f. 38. b.) (*Biblioteca Odoriciana*, č. 31)
- RamA** — *Ramusio maior* (1574/1583) (*Biblioteca Odoriciana*, č. 137, 138)
- Rom** — CITTÀ DEL VATICANO, Biblioteca Casanatense, Ms. 276 (B. IV. 13) (*Biblioteca Odoriciana*, č. 13)
- Ste** — STEKKEL (překl.) (1968) (*Biblioteca Odoriciana*, č. 328)
- Tro** — TROTTER (ed.) (1990): 3-86. (*Biblioteca Odoriciana*, č. 360)
- Udi** — UDINE, Conv. S. Francesco, Ms „Monteniani“ (ztracen); publikován in: VENNI (1761) (*Biblioteca Odoriciana*, č. 8)
- Vat₁** — CITTÀ DEL VATICANO, Biblioteca Apostolica Vaticana, Barber. lat. 2558 (XXXIII, 78) (*Biblioteca Odoriciana*, č. 10)
- Ven** — VENNI (1761) [edice rukopisu: VENEZIA, Museo Civico Correr, ms. 2408 (2389)] (*Biblioteca Odoriciana*, č. 156)
- Ven₁** — VENEZIA, Biblioteca Nazionale Marciana, Lat. 4326 (ms. It. Cl. XIV, cod. XLIII) (Farsetti.70) (*Biblioteca Odoriciana*, č. 40)
- Vir** — VIRUNIUS (1513) [faksimile viz: MONACO – TESTA 1986] (*Biblioteca Odoriciana*, č. 134 a 350)
- Vyš** — VYŠŠÍ BROD, Knihovna cisterciáckého opatství, Rp.V.B.18 (*Biblioteca Odoriciana*, č. 76)
- Wyn** — *Relatio* (1929) (*Biblioteca Odoriciana*, č. 227)
- Yult** — *Storia* (1866/1913) (*Biblioteca Odoriciana*, č. 175 a 207)
- Yul** — *Descriptio* (1866/1913) (*Biblioteca Odoriciana*, č. 175 a 207)

Faksimile textu

(PRAHA, Knihovna Národního muzea, sig. XVII E 2,
ff. 1^r-12^r)

[f. 1^v]

Itae multa rvaria de vici-
abus homi rcondicombz
hunis mundi aplibus
emauerunt. Sacendum
tamē est qz ego frater **S**tercus
de foro **I**nli Ordine sui mior
volens tūne pates in fidelin
ut aliqz hūm fūdem ammati
rhor ex hūcāa pūtorū incotum
qui hoc concedere pūe secundū
regulāa iustitūa qmā mag
na rmiabilia andm at **S** dignis
rāqeda pūis dūlis conspici rā
pūo hūmā mare māns
rōem **T**rapezondam q pūntis
^{deba} **H**ec ci-
uitas bene sita est. **I**pa em scola
est pūamū aye
dōr rōoz omū qui sūnt ^{ut mare}
vūdi quoddam miabile quod mūch
plūmū
Itam vūdi quidam homiū sūmū
dūente plūsqā quatuor milia
pūamū. **I**ste homo pūamū veme
bat
^{ut parca volabat}
Itas pūices dūabat ad quoddam
castellū nomē **T**enega dūctus
a **T**rapezonda rōus dūctus
amū homo ille noluit que sic nū
dūmūe omū pūices
mūtebant se tū omū more pūlo
rūmū qui rōkorant
Inam rhor modo dūxit a cas **T**
pūndam nūqz ad pūatūmū nūpa
rōus qui de eis tot acūnebat quot
volēbat. **A**liū aut pūctus homo
ad locūm vbi cas acūpūe redūcebat
hūc vēm **A**menā nūiore ad
quoddam ciuitatē **C**artūm que
quoddam mūltū bona sūnt rāpn-
lenta rād hūc effer si am **S**arūce
m r **C**artūm nō vāstāssent **T**am
hūndat pūno rāvūmūbz rālyb
vūctūmūbz pūer vūmū r sūctūmū.
Ipa em est mūltū frīgida r dūmū
gētos ille quod alīqz sit omūbz
alībz que mūctūmūr **H**abet enā

mūltūmū bonas aquas tūmū rāto
vūdetur esse quia veme aquarūmū
ūlāy sūmū rē vūdent a sūmūmūe
Sūfate quod pūna dūctū dūctat
abūpā. **H**ec aut ciuitas est vīame-
dia emūdo **T**hamis ab **T**rapezōda
dūgar rēcedens vēm ad quendam
mōntem qui vocat **S**abū dūolo
In hoc tūctōlo est mōns ille mūno
arctū noē rēquēntē hūmū libet
ascēdissēm si mē nolūssēt mēca sō-
rētās pūstolā. **C**ūntamē nē nolū-
sēm dūcebat gēns illa quod mūltūmū
ascēdē potuit quia hoc dūct **D**eo
alīssimū nō placere **A**lmū rēce-
dēs tūssū **T**hamis ciuitatē mag-
namū rēgālem que **S**ūra antūq-
tūbz vocābat. **H**ec aut ciuitas nōz
būbz mēlior est pūmercōmūbz qz
qūmā mūmū rāam mūctū est rō
mēctūbz nēl alīcūmūbz nūctūbz nē
rēssētās aut mēctūmūmū emū ille
māgna rāpā nōz pūat. **E**t enām
mūctū mū alta sūta **T**am quāsi tōz
mūctū hūmū ciuitatē pūmōmūbz dūor
rūdet dūgar dūmū rām quod plūz
rēcipiat dūctū **I**mpātor ille quā
rōz sūctū dūctō sūo rēgūo **P**e-
nēs hūmū rūctūctūmū est vūmū mōs
māgna hūbz rōpāmū salis dūctūo
vūmū quīssē rēcipit quāmū plāret
nēmū alīquid pūstūctūo **I**nūsta
ciuitatē dūmū nāctōmū dūmū rōmū
mōrāt quībz nū **S**arūcemū pū
omūa dūmūctūmū. **A**lmū quōbz
rāly pūngūla
frābz mūmūbz lōngūmū effer **D**e
Thamis rēcedens
pūctūmū dūctūbz vēm ad quendam
ciuitatē nomē **S**olrōmā hūc
mōrāt **I**mpātor
rēmpē estūmū quia frīgida est mū
hūmē aut ^{idaliāy que}
vōctūmū **A**ramū que sūta est sūper
vūmū ^{mare} quod dūct **A**barū

Her magna est calida habens
 in se bonas aquas ad hanc ducunt
 multa inermoma. Recedens ab ista
 cum quadam societate tartarorum
 in finem usque in dyam superiorem ad
 qua cum sic ueni punitas dicitur
 applicam ad una civitatem in unum
 forum nomine Casan her regalis
 et magni honoris exiit. Et tartar
 cum plurimum destruxerunt her ci
 vitas habundat pane vino et
 alia multa bona. Ab hac usque in
 finem quomagi uenit. Sunt fere
 quinquaginta dyce vidi talia mul
 ta multa que scribere non aucturum.
 Post her in ad quadam civitatem
 nomine Sest magna dicitur mare a
 renor portam dicitur quod mare
 valde est periculosum et inuisibile. In
 Sest est copia mineralium et omni
 bonorum que natura sunt humani
 vice fieri aut in humidancia est in
 navis non fides vides ut in bar mil
 ita in unum illic ubi res reperitur
 quam in aliqua parte mundi ista est
 omnia demeritibus qua per
 impator possidet in toto suo regno
 de hac dicitur Tartarorum quod in ea nul
 lus christianorum possit vivere ultra
 unum annum. Ab hac in finem per rivi
 rates et terras veni ad quadam
 civitatem nomine Coprum que
 antiquitas civitas magna fuit.
 Her maximum dampnum quondam
 in unum Rome eius antem muri
 bene quadraginta milium fuit
 raptae. In ea sunt palatia in te
 gra et multis virtualibus plena
 her humidat. Ex hac recedens punit
 tas civitates et terras per rivi ad
 terram videri omnis situs est pul
 ter et civitas virtualibus plena
 et humidat. Penes hanc sunt mo
 tes pasuum animalium humidates

Aliter etiam melius manna et ma
 iori copia quam alibi in unum alne
 reperitur. In pa quandoque quatuor
 bone pedes in unum unum quaz
 uno grosso veneto. In ea sunt pul
 crimi senes ibi uenit et felant con
 liens non non her. Civitas corinder
 accipit Caldee in suo visumontana
 et id exiens in
 ad caldeam quod est regnum mag
 num et sic emido mixta turrim p
 veni. Sabel que p quatuor dyctas
 forte dicitur ab ea. In hac caldea
 sunt pulchri viri mulieres et per
 pes viri illi cooperati vadunt et or
 nat sicut her in unum incedunt mulie
 res. Portant super capita sua fasces
 et amara et plis prois conliens
 ante ferunt una sola in unum omni
 cellam usque ad gemma peringentem
 et habent manicas in largas et
 usque ad terram per tendunt. In ea
 mulieres ambulat distalitate por
 tantes. Sorbularas facti usque ad ter
 ram tartas non habent sed et capel
 li videri dissipant. Viri sequuntur
 eas sunt in aliis per unum mulies
 incedunt. Sunt et multa alia que
 expedit declarare.

Aliunde ueni exiens in
 in dyam que est in ista ter
 ram qua tartarum in unum
 destruxerunt. In ea sunt homines
 pulchri tantum. Saculos comedentes
 quorum xlii libris in unum pa so ha
 bent qua sic unus grossus venetus
 Ex hac in dyam recedens p multas
 itas in finem ueni ad mare oceanum
 In unum aut Civitas qua in unum
 vocabatur. Viri et mulieres multa bona et
 bene in unum et est magnorum inermi
 moma. In ea cum in unum calor
 est quod plia et resuruli hominum exiit
 totum unum uolunt facere sibi una
 unum unum qua per unum et quibusda

[f. 2r]

saculis pilia ponit cum se auget
 do **I**usac cont homines nauigio q
 vocat iasse sicut solim spago i vni
 uerum Ego a stendi in quo multum
 feram potui repire In ulla ergo na
 m pvgmto odo dyctas veni ad the
 nam in qua p fide xpi quatuor mi
 fies glo sum martiri sustinuerunt
 sicut in fens est conscriptum Her bi
 sta est thabet copia panis vni et
 arborum diuisar et fuit antiquis
 valde magna q. rany fuit ciuitas
 ponti ut pti qui cum alexandra
 magno plim com sit Eius tunc
 plius ydolatrie rany adorant que
 sperem rarborez qstam rogant
 rany Sarraceni nolent reperunt
 tunc iacet impio / Sal dily in hac
 repuntur diuisa gna besia rpo
 tissime leones maxime quantitat
 Sunt etiam Symoc r magm eati
 rnoctne magne Item mices tra
 grandes ibi sunt sicut mirc ranoz
 qui dicunt depi q deo ranoz illic ca
 pmt mices quia unilati mch ad h
 valnt Et unilte sunt ibi alie no
 mitates

In hac Thana passi sunt quatuor
 minores martiri glori sum dnm
 emm qm fies essent Omnes condu
 runt vnam nauim ut nec polubn
 magna cum nauigaret flante con
 tio vento usq ad Thanam depor
 ti sunt Illic sunt xv domus vano
 cum salz r estom auoz qui fuit si
 finatici r heretici pessimi Cumq
 descendisset de nam in domo vni
 uerum se hospio recepit Unde
 dnm mane manent vntaqz liter
 orunt hospite r ems y femam
 qui ca fimo gnt vbedant r tunc
 emm afflictiones fies no nalcns mit
 ad Cady quod sonat Epim dicit a
 mitatis r coram ipso deono suo con
 questa est Cady vō cam mrogant
 vni quod drebant possi probare ut
 testes m dnt r tunc rudit r natior
 fua i vni reliqosi sunt in domo
 in ea qui de omnibus testimonium

possunt prohibere amplius sic lo
 quete astat vni quida de alexan
 dra qui rogabat cady ut mitteret
 pro eis Et quia essent homines mag
 ne sciencie r pntas bene intelligen
 tes idco bonu esset de fide dypntae
 cum eis r no audito Cady misit p
 eis aduati sunt vidi frater Thomas
 r tholomus fr Jacobus de padua
 r fr Dometius zortamus qui erat
 fr layms frons optime liguas illas
 fr no petrus de semis no cat cu eis
 quia tunc in cat potra domi palio
 nagono pagendo r tunc igit frates
 p dicos mrogare cepit r de fide ma
 multu inquirere qstas ead Sar
 raram dypntantes contra eos di
 rebant xpm p mly solim hominem
 esse r no domi tunc fr Thomas ou
 dit eis xpm esse vni domi r homin
 vmbus r exmplo r mstant qnd
 Sarracenos quod q cont ducunt non
 gerent Cady vō videns qui magni
 rone fidei me no potat profice ad
 rindendum d de fua cepit eos indu
 cere r palie quid de mathome r eis
 lege sentret At illi viderunt Sicut
 phammis vndis vmbus xpm d
 filim domi vni r homin esse qui
 legem ewanglizarum que est doctle
 tissima omnibus saluandis m terra
 dedit r ayathometus aut venit
 qui legem vltissima r gram isti fe
 rit Si sapiens es quid de ea sciendu
 est tu optime sine potes tunc Ca
 dy cu Sarracenis aliis voabus cla
 mabant de ayathometo quid dicit
 fr Thomas rudit Ipe est filius p
 duomo r m pte ems dya postius
 in fuis vbi aut facti omes q legem
 ems pestifera obpnat q tota qra
 den est r anna r salmte Cady vō cu
 sem vocatens r sup capra cor vi
 brans cepit vehemet m pte ut ay
 thometu ppham magm r di m m m
 fratent r m qstans amos cat que
 pns dixit reuerbat At illi impetu
 vnanimit in felices si aores fructos
 ipse omnibus verberibus affecit

PO STOPÁCH BRATRA ODORIKA / Styky Evropy a mongolské Číny ve 13. a 14. století

Demide unctos manibus pedibus
 ad solem posuerunt ne virtus caloris
 eorum corpora extingueret. **Q**uam
 illic tam incensus calor est ut si quis
 p[er] sp[irit]um unius misse staret in sole
 positis moreret[ur]. **I**psi aut[em] glorificantes
 deum p[er]uascent in sole usq[ue] ad hora
 nona hilares atq[ue] salu[ti]. **H**oc viden-
 tes in fideles q[ui] solum m[er]uerunt et ip[s]i
 stabu[n]t donec volu[n]t igne[m] magnu[m]
 accendere ma[n]e[n]s peccati su[n]t dia-
 tis fides ma[n]e[m] ista flamma vobis
 no[n] noceret. **S**i aut[em] mala q[ui]sumem
 ab igne. **E**ndu[n]t fies dicentes
Ecce p[er] pati sumus igne[m] arde[n]tem
 roma[m] tormentu[m] quod que nobis in
 fie[m] nos[tri]s p[er] fide[m] ma[n]e[m] sustine[n]t. **Q**ui
 tamen hoc sine debet quod si ignis
 nos incendit comburet no[n] hoc ac-
 dus ex deo fide[m] me p[re]me[n]t. **S**i q[ui]
 ratio[m] meo p[ro]pter que nos deus possit
 p[er]mittere in morte cadere in p[ar]tem.
Hoc semp[er] saluo quod fides ma[n]e[m] ita
 p[er]fecta est et bona ne sine ea nullu[m] in-
 qua salu[m] consequi valuit semp[er]
 nam. **E**um aut[em] ordinari esse ut fra-
 tres in igne[m] nutrent[ur] t[ame]n p[ro]p[ter]
 amicitia[m] in somno. **D**icit om[n]i v[er]u[m]
 q[ui] sp[irit]us p[er] magi ad sp[irit]ualib[us]
 p[ro]cabant. **A**scento igni copiosu[m] ig-
 ne in maydaia i[n] platea mutatis se
Thomas signo crucis se munice[m] vo-
 luit incendit aliud in t[er]ra que q[ui]da[m]
Sarraceno p[ro]cipua[m] rapuit. **D**e-
 no in t[er]ra ignem quia senex es t[er]ra
 ta in i[n]do de p[er]to forte aliquid h[ab]et
 ita te om[n]i virtute igno[m] me no[n] agit.
Si p[ro]mittit alim[en]t[um] p[ro]cedere morem
Eum in v[er]u[m] iniqui p[er] Jacobu[m]
 rapientes cum i[n] flammis p[er] me
 habet. **Q**uibus dicit. **E**mitte me q[ui]
 voluntate h[ab]ere igne[m] p[er] fide[m] mea[m]
 trabo aut[em] v[er]ba no[n] auantes ip[s]i in
 incendiu[m] p[er]uenit. **E**t ait aut[em] ta-
 ignis magnus calidus in i[n]pe i[n]tus
 e[un]s in me videret. **D**ento cum
 flante i[n] flammis qu[ia] d[omi]n[us] v[er]o
 andrelia[m] in v[er]o tanto nom[ine] ignis
 igne[m] igni totalit[er] q[ui]sumo stabat.

ad lectu[m] super primas manibus
 in modo d[omi]ni auas extens[us] sano corp[or]e
 i[n] mudo corde d[omi]ni laudando. **H**ec
 videns p[ro]p[ter] copit vnammiter ex-
 clamare. **I**sti su[n]t sancti. **I**sti su[n]t
 iusti nephas est eos occidere. **E**t tunc
 solim[en]t aut no[n] audim[us] si ead[em] vidim[us]
 qua[m] fide[m] e[un]d[em] est i[n]sta. **V**ocatus
 go ab eis minor. **J**acobus digne ex-
 mit ulesus. **E**cce v[er]o v[er]o ficans cont[ra]
 p[ro]p[ter] p[ro]clamant. **D**e Sanctis no[n] e-
 neq[ue] in fide[m] si ideo arduibus ignis
 no[n] q[ui]sumit qua[m] t[er]ra qua[m] i[n]diu-
 tur est d[omi]n[us] ab abrahe que lana
 ut dicit. **D**iu p[er] igne[m] dicitur. **J**ac-
 to ignis in tendit. **R**olus ac adipe si
 p[er]p[er]so duplo ut triplo qua[m] antea
 su[n]t maior. **D**emide si. **J**acobus ve-
 stibus expoliatur. **R**olus toto corp[or]e
 p[ro]victus in d[omi]n[us] in igne[m] repellit
 p[ro]rator aut. **Th**omas et si. **D**omestus
 extra igne[m] gombus fleas rator
 om[n]i deuotissime simplicitate[m] q[ui]
 aut altissimi tamq[ue] anglo d[omi]n[us].
 te d[omi]n[us] v[er]o d[omi]n[us] sic oblatu[m] igne[m]
 et si. **J**acobus totalit[er] ea co[m]sumpto ne-
 p[ro]p[ter] ulesus comit[ur] p[ro]p[ter] aut magna
 vore flammabat. **P**ari est scendere
 i[n]stos qua[m] su[n]t rama dei. **P**ro
 hoc miraculo chelich i[n] p[ar]te[m] ut i[n]sta
 mis imitatis fide[m] Jacobu[m] ad se vo-
 catus vestibus suis cum in d[omi]n[us] fecit
 et dicit. **J**am videmus vos fide[m] esse
 i[n]stos et fide[m] v[er]am opima[m] et p[ro]p[ter]
 t[er]ra[m] ab h[ab]it[ur] amate[m] et ita v[er]o d[omi]n[us]
 festinant[ur] qua[m] **E**cce i[n] q[ui]s p[ro]p[ter]
 laboat ne p[ro]p[ter] sabuday fide[m] cha-
 rhomei p[ro]p[ter] nos et obtingebat. **E**t
 aut tunc hora completoru[m]. **T**onus
 aut p[ro]p[ter] **S**arraceno[r] roma[m] ydola-
 tre[m] stupefa[m] et t[er]ra clamabant. **D**e
Tot t[er]ra v[er]o v[er]o ab istis sanctis
 miracula quod igno[n]amus t[er]ra d[omi]n[us]
 addeamus. **A**chelic igni i[n]stic eos
 fies in d[omi]n[us] p[ro]p[ter] d[omi]n[us] h[ab]uim[us] ma-
 tis q[ui] ab illa imitare[m] modu[m] d[omi]n[us]
 bat et fecit eis homine[m] ut i[n] p[ro]p[ter]
 in d[omi]n[us] d[omi]n[us] p[ro]p[ter] i[n]stima fuerant

[f. 37]

Hospitium. **T**ransmigravit ad
 vnu. **I**ngressus in domo cuiusdam ydo-
 lacte hospitium habuit. **I**nter
 ydolatras ad meliora. **S**ed ei **Q**uid fecimus
 dimittendo istos tabernacula sua quod
 tanta fecerunt in hac urbe miracula
 que videns ipse simplex derelicta
 lege arachonici ad eorum legem penitus
 conuertit. **S**ane etiam debet quise
 arachonensis maffariano. **I**n lege
 sua mandavit quod si quis vnu xianu
 occiderit tunc in unum mactabit ac si ad
 metum peruenit. **Q**ui non dicitur
 quod alliarum dicitur **S**araceni enim
 apocha vbi locus ubi iacet corpus
 arachonici iustitiam peruenit **S**araceni
 fuerunt xiani ad sepulchrum domini uel
 ad alia loca sancta. **T**unc apeliach
 dixit ad **E**ady fac ut me et similes
 occidat. **A**ssumpsit ergo **E**ady in
 armatis vnu misit eos post fratres
 ut ipos mitterent pueris illis
 ad aqua facta est nox et sic tenebre
 potuerunt eos usque per noctis media
 non sequuntur. **Q**uam melior fecit omnes
 xanos in **E**thiopia tunc iustitiam
 pari. **C**um autem puerum esset ad
 noctis medium simonem fratres ad-
 pofoluerunt deo offerunt matutini
 arce ipsi in vnu in domo in uenerunt
 raptores fratres ipos et **I**ngressus
 quada arborum de dicitur et dicitur
 illis vni frater sine debetis quod ad man-
 datum huius a **E**ady in uelut oc-
 cidenti vos quod licet in uici sanamus
 cum sine homines in ista et sancti in
 aliter facere non audemus. **R**amsi sim-
 sionibus eorum non obedierunt nos
 met ipsi in uoluntate libere in uoluntate
 in. **E**ndunt fratres dicitur et eos
 simonem quod puerum in palam uiam
 quod sequitur etiam. **Q**uod dicitur quod nobis puer-
 tu est diligenter adimplere. **P**ro-
 nra rancie dicitur in ista et querunt
 nobis in uoluntate tormentum pari su-
 mmo simonem sustinere et tunc quod eos
 afforariat in uoluntate libere in uoluntate
 rudit eos de fidelitate aliter argue

do dicebat enim **E**t ego exaudiente
 ge simonem et hinc que isti puerum co-
 fiteor et pat' sua subirebo ac ubi uba
 sua non attendentes fratres brios uos ab
 conerunt et simonem **T**homas uoluntate
 manibus simul in modum oras capi-
 tis ab aspersione in uoluntate fecerunt. **S**ic
 factum **J**acobum vnu uoluntate andele
 per barbam rapens rapit ubi in case
 usque ad omnes sedit usque totaliter
 amputavit et factum uoluntate domestum u-
 nus gladio ipse in uoluntate raptus et ampu-
 tatione capitis in uoluntate ad barbam
 simonem **C**ompleverunt autem gladii uoluntate
 in uoluntate in simonem anno dicitur quod e e e
 xpoli et hinc aplos ante palmas

Quonia uoluntate in uoluntate
 uoluntate coronatas in uoluntate dicitur
 uoluntate uoluntate quada in uoluntate in uoluntate
 cula de uoluntate in uoluntate in uoluntate non
 sine amictor amictor noctis illa
 uoluntate uoluntate est et aer puer cali-
 quosus in uoluntate in uoluntate clau-
 tate **S**imiliter luna in uoluntate in uoluntate
 in uoluntate in uoluntate. **P**ost uoluntate uoluntate
 uoluntate uoluntate uoluntate in uoluntate
 quada uoluntate ut omnes clamaret
 mortis puerum in uoluntate et rancie
 etia illa quada in uoluntate ut uent po-
 lumbu **S**imiliter eos dicitur et
 nam quia in omibus qui in uoluntate e-
 ruit in uoluntate est in uoluntate quod alias
 de uoluntate in uoluntate est audientum

Inc aut
Misit **E**ady ut res sua
 in uoluntate in uoluntate e-
 frater petrus de simonem qui in uoluntate
 frater no fiat in uoluntate que raptores
 dicitur ad **E**ady **E**ady uoluntate in uoluntate
 aliter alioqueres dona in uoluntate p-
 mittunt si frater et ad uoluntate in uoluntate
 et **S**araceni in uoluntate **E**t uoluntate uba
 pulchras in uoluntate de uoluntate et
 in uoluntate de uoluntate die tua cum et
 miles constant in uoluntate in uoluntate p-
 maneret in uoluntate in uoluntate ad quada
 arborum in uoluntate in uoluntate in uoluntate
 uoluntate in uoluntate in uoluntate in uoluntate
 uoluntate in uoluntate in uoluntate in uoluntate
 uoluntate in uoluntate in uoluntate in uoluntate

cum ad accusatum gladius ipsum
 p[ro]medium dimiserunt arane autem
 facta nihil de eius corpore invenit
 Sed eandem p[ro]pone fide digna revela-
 tum fuit q[uo]d domus ip[s]i occubant
 nisi ad p[ro]p[ri]e a sine voluntatis h[ab]ita-
 ato p[ro]mittunt. In illa die qua bea-
 tissim[us] fr[ater] martini complevit
 v[er]itatis se populo dedit iacens in tra-
 tu suo et ecce apparuerunt ei gl[ori]o-
 si martires fulgidi ut sol tendentes su-
 g[er]i eius in manibus et sup[er] avelas
 vibrantes ac sup[er]um d[omi]ne nolunt
 fere. Quod videns ille p[ro]more
 ut eos v[er]baliter m[on]uit ut tota fami-
 lia eius concitata ad eum cerneret
 qu[er]endo quid haberet aut quid vellet
 Singulans tandem ad se reversus di-
 xit Illi crabant f[ra]tra quos in t[er]re
 fca h[ab]ere venientes michi morte suis
 v[er]ibus m[on]strabant. V[er]itas vero
 nisi p[ro]p[ri]e ad totum quod viderat
 narravit q[uo]d filius ip[s]i quid faceret
 ut tale p[ro]p[ri]um videret. Quis it[er]um
 ead[em] ut p[ro]p[ri]e f[ra]tribus occisus magna
 etiam faceret si manus ip[s]orum ena-
 dero vellet ad omnes consilia misit
 avelas p[ro]p[ri]e x[rist]ianis quos i[n] carce-
 re h[ab]eret petens ab eis vema h[ab]ere
 licet p[ro]p[ri]e q[uo]d ip[s]i m[on]strat m[on]stra mala
 Post p[ro]p[ri]um p[ro]mittit q[uo]d si quis
 aliquo offendet x[rist]iani morte p[ro]m-
 ritur. Deinde omnes x[rist]ianos p[ro]mittit li-
 bere abire. In sup[er] e[un]de avelas edi-
 ficat madant m[on]stra austeritas id est
 coras ibi memoriam m[on]stra b[ro]m[us]
 in qual[is] cora sacerdotes quosdam
 Caritatenor[um] fene commemorat.

Sed quia sine fide impossibile
 est placere deo ip[s]i in fidele avelas
 v[er]itas v[er]itas dimissa fuit subito
 subsecuta. Nam audiens impa-
 tor dictos f[ra]tes tam morte m[on]strat
 confirmatos misit ut carceres m[on]strat
 vinctis manibus adduceret. Quom-
 it[er]um impator dixit. Et mare tam
 candidit[er] e[un]de in f[ra]tes illos om[n]i v[er]o
 ip[s]os digne sic mon[uit] p[ro]mittit quia lege
 m[on]stra subire volentibus et malum
 d[omi]ne de a[nt]agonico p[ro]mittit d[omi]ne

patro aut Camb[od]ianissime tamen vi-
 dita quod dominus bis liberavit eos
 ab igne. Quomodo autem fuit f[ra]tes eis
 inferre cruciatibus. Cuius sic v[er]itatis
 candidissime in f[ra]te cum omni fami-
 lia sua p[ro]medium sandi ut fuit b[ro]s
 f[ra]tes mortem pati fecit talem mortem
 pateretur.

Ter[ti]o et hac r[ati]o p[ro]mittit pessima co[m]m[un]i-
 do et r[ati]o quia cum aliquod mortuum
 corpus sepelitur. Sed cadavera in campis
 dimittunt[ur] ubi a nimio calore corru-
 pta brevit[er] consumuntur. V[er]o i[n]stocum
 f[ra]t[er]um corpora bene x[rist]ianis diebus u-
 auctant v[er]itatis integra sicut eadem die
 qua martiri subierunt. Quod v[er]itatis
 res x[rist]iani m[on]stra illa accepit corp[or]a
 r[ati]o cum magna v[er]itatis quod lon-
 gum foret d[omi]ne sepulture a cadaveribus
 Tunc f[ra]ter Odoris de foro. In h[ab]itu au-
 diens felices f[ra]tes p[ro]mittit m[on]stra
 r[ati]o in p[ro]mittit v[er]itatis v[er]itatis sepul-
 cris suscipi ossa cor[por]um humiliter ac devo-
 te et pulchre v[er]itatis in m[on]stra ip[s]a in m[on]stra
 d[omi]ne in p[ro]mittit ad v[er]itatis loci in v[er]itatis
 f[ra]t[er]um in v[er]itatis et famulo d[omi]ne
 Omnipotens quomodo deus qui p[ro]mittit
 m[on]stra in sanctis suis d[omi]ne etiam p[ro]mittit
 sanctos sua v[er]itatis m[on]stra d[omi]ne

Quomodo enim
 suata ossa illa p[ro]mittit sic de fer-
 rem in domo eandem domus
 hostium me recepi tam fero p[ro]mittit
 ad quicquid illa ossa capia p[ro]mittit
 in domum. Et ecce subito dominus
 a Saracenis michi morte m[on]strat
 abus ut mantibus et sono et famulo
 acius domus ex eum abus ego i[n] flam-
 mus v[er]itatis f[ra]t[er]um relictus. Quarto
 igit[ur] postquam accepit reliquias stans
 invocato dei auxilio et st[ati]m suffragio
 in v[er]itatis dominus angulo me colligi mi-
 ra dei clemencia que se pie invocanti-
 bus no[n] elongat me p[ro]mittit. Tres an-
 guli totale comburunt[ur] v[er]itatis in sal-
 no in quo cum fiducia respiciam me
 tandem sine lesione igne egredere
 tota illa domus ip[s]i plures illi co-
 mite p[ro]mittit comeniant. Aliud
 quomodo accidit michi p[ro]mittit cum

[f. 4^r]

enim nem puate vsus amittentem
 que polimibim dicit ubi piper ac
 fat & fat totalis uatibus uentus
 nobis Quapropter ydolatre deos suos
 inuocantes ut eis p spm uenit red
 deit dignaretur munito p fiamt
 Deinde Sarraceni orando multum
 laborabat n' tamen potant uentum
 suis supplicationibus obtine post
 hoc miris & spm meo mandant
 munit qui cant muam d' vos sin
 gentes adorate dnm demm vrm et
 si orombus vris saltem osequimur
 honore nobis maximi impendes
 Sim aut in ossibus istas nos imari
 submergemus Tunc nos in hemo
 re surgentes fiducia hntes in m deo
 qui m' est h'ia tubifato p' corde
 orones deo rmltas missas relecte
 p' m' sum' v'gim' glose. **E**ny ante
 n' p' uentum optatu h'emus ego cla
 mani ad dnm ihu xpm ut p' m' ita
 istou san' dignaret' m' m' d' fidem
 edas exaudire r'acipies dereliquis
 facies vni os dedi famulo m' or
 culre p'cipit q' ut nec aduipit na
 me r'ubus os in mare mergit sine
 mora. **Q**uid cum factu esset m' i
 fiamt domi' s'ros suos r' nos r'clama
 tes ad se sub nomine cor' nuro d'iter
 exandit r'eam mox uenit uetus
 optate p' p'uaris que nos p' d'ixit
 ad portum

Quoniam aut polimibim uentum
 formis alkam namu a s'cu
 dissems ut ad sup'orem
 sicut dicitur est in d'xam ueniremus
 T'nsimms v' ad quada amitate
 Sarraceni nomine ubi dno loca sim
 moen sunt o'stenta ut ibi stas
 reliquias ponemus. In ista aut
 nam' eant septuaginta homines
 ydolatre p'ter quo p' d' alios mirato
 res q' n' aut ydolatre hnt hac con
 f'cedime q' p'ns qua appl'icant
 ad portu totam namu ponent
 o'sidantes quid r'ca sic r' maxime
 si uenit r'adania aut ossa moctna
 cum mox ista in mare uisus p' m' it
 tenetes istam fidem q' p' p' m' ita

ab in mari euocant. **E**ny ante
 sic stantent' m' nam' licet essent
 in magna quantitate inq'is in ista
 in uenire aut continge potuit dno
 deo qui iam abscondat annas eoz
 in abscondito faaci sue ossa eorum
 ab in fidelibus scultate p'uenimus
 ergo ad locum sim ibiq' ossa b'v'm
 martiri cum magna sicut docuit re
 uentia q' d' m' m' r' p' n' q' ad hodi
 erunt d'om' d'na o'm' p' o'ns non
 solim' f' d' abus suis miracula sed
 eoz in fidelibus opatur. **E**ny
 ydolatre r' Sarraceni cum uerbo
 aliquo d' m' etur accipunt de fra
 ista in qua b' n' m' r' s' sanguinem
 sim f' d' emut r' istam ab h'etes m' r'
 latitany b' b' m' r' m' m' d' mox ab a
 c' g' d' m' e libeant' q' putate d'no
 m' d' ihu xpo m' est honor r' gloria
 i' ista p' d' ante

Distandim q' m' p'io quonda
 am' b' nonne ad quod ego f'
 d' d' r' m' s' appl'icant piper nash'
 r' no r' aliqua p' r' m' d' r' r' m' b' n'
 m' p' p' o' ac' s' it' m' p' p' r' conuict
 r' m' d' r' e' t' a' s' m' n' o' n' e' m' d' e' p' m' t' d' n' e' a
 m' t' a' t' e' s' v' n' a' n' o' m' i' n' e' f' l' a' n' d' r' i' n' a' a' l' i' a' u' r'
 r' a' t' a' n' g' l' i' . **I** n' f' l' a' n' d' r' i' a' r' a' m' h' i' t' a' n' t'
I n' a' l' i' a' u' o' m' d' i' m' e' t' e' r' h' a' s' c' i' u' i' t' a' t' e' s' s' e' p'
 h' e' l' i' u' m' g' e' i' t' i' t' a' t' i' s' r' a' m' p' l' u' s' i' n' d' e' o' s'
 s' i' n' p' a' n' t' r' d' e' u' i' n' c' i' t' . **P** i' p' e' r' n' o' h' e' t' m'
 p' h' i' m' e' m' o' d' i' . **E** n' i' m' p' i' m' o' a' c' s' i' t' i' n'
 p' o' l' i' s' q' o' l' e' r' a' q' u' e' f' o' l' i' a' m' i' t' a' a' r' b' o
 r' e' s' p' l' a' n' t' a' n' t' s' i' n' t' m' e' m' t' e' s' m' i' t' a'
 p' a' u' i' l' o' s' e' r' i' g' u' n' t' . **D** e' f' o' l' i' a' p' p' i' u' e' s'
 s' i' n' c' t' i' s' i' n' t' a' p' u' t' n' o' s' u' n' a' t' r' a' m'
I n' t' a' n' t' a' . **A** n' t' e' q' u' a' n' t' i' t' a' t' e' u' s' i' m' s' i' n' c' t' i' t' a'
 a' s' s' e' r' u' n' t' q' q' u' a' s' i' s' i' a' n' g' i' u' d' o' u' t' m'
E n' i' m' a' u' t' e' s' t' p' i' p' e' r' m' a' t' r' e' z' u' i' d' i' s' r' o' l' d'
 u' i' s' e' s' t' s' i' p' o' m' i' t' u' s' i' n' d' i' n' s' o' l' e' n' t' s' i' c' e' t'
 t' m' r' i' u' a' s' p' o' s' t' e' a' r' o' l' l' o' r' a' t' . **E** o' l' l' i' g' i'
 a' n' t' p' i' p' e' r' s' i' n' t' a' p' u' t' n' o' s' u' n' c' u' n' d'
 e' m' a' n' t' . **I** n' d' o' c' e' a' n' t' e' m' o' d' e' s' i' n' t'
 f' l' u' m' i' n' a' m' q' u' i' b' u' s' s' i' m' u' l' t' a' s' p' e' n' t' a'
 u' e' n' e' r' a' t' a' u' i' d' e' l' i' . **E** o' d' u' b' i' t' a' t' i' a' p' h' i'
 a' c' c' i' p' i' o' u' s' i' m' s' n' e' m' o' r' i' s' u' s' i' n' m' i' d' i' e'
 e' s' t' t' u' i' t' a' s' n' o' m' i' n' o' p' o' l' i' m' i' b' u' d' a' n' a'
 p' i' s' d' n' i' e' s' t' i' b' i' n' a' s' t' i' t' u' m' e' l' i' u' s' q' u' i'
 s' i' b' e' r' d' e' u' i' n' s' i' t' i' s' t' o' r' e' t' a' n' t' a' m' e' o'
 t' i' m' o' n' i' a' m' u' l' t' a' q' u' a' m' u' l' t' i' m' p' s' q' u' i'

vidisset incredibile videri potest
Hic similitudo
 ipsi adorant bone dicentes ip-
 sum fore sanctum. Cuius pro a-
 mis laborare faciunt et septimo ponit
 in romm ob suant at illi homines ab-
 hominabilem ritum talem accipiunt
 enim quod mane duo bacula ante
 a sit argentea et in mittit bone in
 sabulo in uno vase iam dicto capi-
 me vinda ipsius bone. In alio vo-
 manū dūctorem de rila prima lavat
 fauces suas. Deum mundicia autem
 peccatoris primo ponit in medio in-
 vaulos deinde in similitudine ge-
 nax et postea in medio istore. Et tū-
 quos quatuor locas sic fecit di-
 cunt se esse sanctificatos et sic h-
 facit omnis ipius sic rex regina
 similit opantur.

Hic etiam aliud ydolum colunt
 fabricatum quod est ymodum
 hoc ymodum sicut homo
 hoc ydolum pos in fidelium dat in
 sa. hoc plus quia et regnum sag-
 vnde regunt. Sicut ita viri et
 mulieres nonet filios et filias dāe
 sicut apud nos videntur pūds tradere
 religionem. Illos aut votinas an-
 ydolum dicitur in ipso sagome ad
 ymmolandum effundunt de quo
 plium morunt. Ita quidem multa
 alia facit ipius iste qm ipse ab hor-
 nationem no sunt similibus co-
 ponenda. Et etiam ydolatus ipis
 alia confectudo. In cui viri que
 moritur. mor ipm corpus cobu-
 runt et si uxorem habent et illam
 cum eodem incendio tradunt. Di-
 centes eam debere immolare. Ubi
 pūat pūat si vult nec s ad ve-
 midiam pūat. Si aut mulier
 mortua sunt in illa lo inponitur
 uno qui sibi noluit pū aliam du-
 cere uxorem. Et talia confue-
 tudo quod mulieres vni bibunt
 vni vo no mulieres et tradunt bac-
 lam vni inqum gens her bestia-
 litates obseruat mirabiles.

[f. 4v]
Hic regno ydorem die-
 tas est aliud regnum nomine
 yobas magnum et latum
 habens sub se multas civitates et
 ritas. In hoc regno positum fuerit
 corpus huius et bone apli. Etia vo-
 eius mit ydolis plena est iuxta qd
 xv. nestonatorum sunt qui sunt xam
 si pessimi heretici in hoc regno e vni
 ydolum si valde mirabile qd omnes
 contrate in die suo veniatur. Et
 aut tam magnum sicut sanctorum xpo-
 foris quumter deponit totum an-
 rem sedens in cathedra ex auro
 ymissimo fabricata et habet appen-
 sam ad colum contere una cordam
 de preciosis lapidibus que pthezaris
 maximo computat. Eius etiam
 etia in tota et pūmeto deano pu-
 ro qd servata est ad hoc ydolum ado-
 randum tunc gentes delonginq
 sunt xam solent ad loca sancto in
 pegrinari. Deinde aut istuc
 quida sunt cordam ad colum suspo-
 sam et alij cum manibus ad colum
 sine una tabula colligatis alij cum
 intellectu p brachium in saxo que non
 remonet donec ad ym ydolum
 puenit et sic sepe brachium totū
 de seime et mare sit alij quoq per
 mo valde mirabilem istuc pūnt
¶ Itam exentes domos suas
 faciunt passus ambudado in qd
 cadunt vna vena sup tūm rea-
 piendo. Deinde surgentes accep-
 to thimbulo in mrenso adolent
 sine lotum vbi sem longitudo in-
 stant et sic qd tunc factū quo
 nq ad ydolum est pūnt unde
 multū expendunt de tpe sic emudo
 supressi aut isto ita quili veman
 faciunt vni signum ut sicut postea
 qd deo suo venias obtulim. Tpe
 etiam huius ydoli lacus vnus est
 manū sicut in persona in que ad ve-
 metes pūnt ad honore eiusdem
 ydoli radearis et stamaronie pro-
 mit am y argenti et alij lapides

[f. 5']

prenas de unde tunc voluit tra vob
 duntal enus eatum aliquid re part
 re thezauri qui in eia fuerunt extra
 dunt. **I**n annis paria aut dei vltius
 quo istud ydolum est creatum venit
 rex regina cum vniuerso populo de tota
 illa pegrini qui ad hoc festum rane
 dentes imponunt ymaginem manu
 valde decorato redunt de curia in
 clamore rantu roni genle misro
 umy. **E**nny aut sic eduat pcedit
 milia ymages vme r bme hny pre
 dentes pgrina vbitant r antat dem or
 runt pegrini qui ad hoc festum co
 nenit clamantes se voluntarie p dco
 suo velle mori r tunc p sterunt se
 p m i r dny rans corpa cor ranc
 r ossa cor comittunt r onstrangit r
 ralu no plinny d r ongnit. **S**uq
 dedunt illud ydolum ad depina
 tum locum vbi est ad ydolatrie ml
 ta tenenda p obiter. **S**imilit r d u
 aut istum cu magno ranti r m se
 mustas mfermetus no est exo
 annis magno no moiant plures q
 quigeni homines isto modo. **C**ol
 leues aut corpa illoz m ffoz con
 rramant ea r d raut ea esse sancta co
 quia p dco suo morti se hie tradid
 runt. **A**liud quoq mirabile fit ab
 istis nam venit aliquis pretis et
 strenuus r dicit Ego p honore dei
 meum m ffrico r m rans tana
 nolo mori hoc audientes pntes
 ranti eius in d rntis h r t r m bnd
 ad ipm venientes p m m ymagini
 rny ei p ant. **E**no sro suspendit
 ad r d rny quiq rntellos acutissos
 dunt rny rny in ranti r r r t r m bnd
 tota ydola sanctas. **E**nni ille
 reapit vni oxniq rntelias ralia
 voce clamat d. d carne mea ym
 molo r p honore eius me m ffrico
 no p tunc sro. **E**t tunc sic madit de
 carne sua p iat m fane ydoli vba
 p d rnt a lns vobis repetedo sic
 rante m fer morte m pabili con
 finat mox eius corpa r m bnd
 r p d rnt m sanctus quia p dco suo

mortis supplicium non expavit.
Et qmms m fule dntes est mano
 r r r g rnto lapidibus p d rntis. **I**stae rnt
 bone p l r r p r m m m r s rnt m aliqua
 parte m m d r.
D h ac rra r r r d rnt m p r r
 mar o r r r m r v s u s m e r i
 d r m r m f r a q u a d r a g i t a
 d i e t a s p r e m a d q u a d a t r a m n o r e
 L o m o r i m g n a e s t u a m m e n s u s r a
 l o r q u o d o m n i r a n y v n i q u a m u l t e s
 m r e d u n t m u d i m m u l t a s e p t e r o n t e
 g e n t e s s i m e v i d e n t e s m u l t i d e
 r i d e b a n t d i c e t e s d e u s a d a m m i
 d n y r r a n t r n v e s t i t u s a u b u l a s
 r o n t n a m. **I**n h a c r o n t r a o m n e s
 m u l t e s p o s t e s u n t m r o m u l t i u t a q
 n e m o v o l a t d i c e p t h o c e s t r o m y
 m e a t r o m u l t o i s t e e s t m a r t i r m s
C u m q m u l t e r p l e m p e p e r i e t d a t
 i l l a m v n i m r o r a u n i q s u o p l a c u t
 v o l u n t a t i. **E** s t e a d r o t a n a r o m m s
 r m u l t u s p r o d i c e p t h e r m i l l a p r e
 t r a m e a d o m o s m q u s m h r a n t
 s p a l e s i s t a g e n s e s t p e r i f i c a r m
 m m d a n a m r a r n e m a n d u r a t h u
 m a n a s u n t a l b i r a r n e s h o m i n e r
 a m m a l i n i m a n d u r a t. **T** r a a u t
 m s e b o n a e s t r h m d r a n s h l a d o r
 r i p o a m v r r g r n t o l i n g u a s a l o e
 r C a m p h o r a r m u l t i s a l i s r o b i s
A d h a n t m f u l a m e r a t o r e s v e n i u t
 d e l o n g u m q n o p r a t e s s e n h o m e s
 q n o s i l i e m u t a d e d u d i. **I**n c a
 d e m m f u l a e s t q u o d d a r i t o r m m
 n o m i n e s m m o l e r a m q n o h u r a t h o m i
 q u e d a g r u a d s i n g l a r i s h i j q u o d a
 f i o p m o r a l i d o r a n t a r r a n t s e m
 p n l o r i s m f a n e f i g n a d o. **E**t h o r f a
 c i u t t a m v n i q u a m u l t e s. **I** s t i r u
 l i n e q m m y s t i m u d i m r e d u n t c o n t i
 n u i g e n t b e l i m h a r t i r a m a g n a
 e s t r o r o p i a d r i n p r. **P** o s t h e r
 a l i u d r e g i m n o m i n e r o r e n g o v s u s
 m e r i d i e r m u l t a q u e i b i s u n t p t
 p l u r i t a t e s s t b e r e n o a n t i m e. **S** e n c s
 h o r r e g i m e s d n a m a g n a m f u l a
 r i a q u e b e n e r o b i s m l i b o r m m
 d a t u r. **E** t q m s r a n n s i b i s e p t e m

Faksimile textu

reges habet coronatos hoc insula
multi ebene habitantur rest de melio
vrbus mundi vna m pā nāfat. Cam-
phora et Cubebe acsunt ibi melage-
ne mures qd mnsate tmmkē spēs
preaose. Huc est magna copia vic-
tualium pē vni

BErpe habet vni pallas
tam preaosim emabile q
multis mposibile videtur
Scale huius pallas sunt magne
calte har gradū vms est de arge-
to z alius de amō. Pallas vni
cuis habet vni larem de amō z al-
teum de argento. Amri quoqz ems
mthscus lammis amris sunt ve-
stia m quibz lammis scripti sunt so-
lms dcm hntes ita caput vni
magni dntur amri. Sunt apu-
nos sanctor dyademata de pōmē.
Hec aut amlis ploms est lapidibus
pāsis recti huius pallas est de
amō puri ssimo fabricatum. Tunc
m magis. Bahay sepms sunt
m bello am mō rege m campis de
quo semp solempnt iste crimi-
phaut. Sunt ead ibi alia plura q
nō pono penes istam est ita alia
que dicit pāten aliqui m apptāu-
cam. Chalamasim am vni mltis
mstis dnatu. In hac ita regi-
nut arbores farina p dntes
alia mē alie vō vncim q ammi
veneno pūlosms estimat quod
mkt remediū accipit pter vni
qm em ills veneno sunt si fms
recipiat de sterore homis z am a-
qua dntampet z hoc m m p p p p
labatur. Sed arbores que faciunt
farina st quda magne nō tame
mktā st et homis farinam
hūe nolime opant. Ito modo ac-
bore em ita pedes scnti m dnt
exqua m sione quda liquor de-
flint que colligentes pmit i fact
so folijs frs z hoc factos dnt m
m sole p v dies ad sicandū. In
sue vō vms qudōne ex pō ligte
farina optima reperit q ex tur

p dnos dies pmit magna manna
postea lavat aqua dulci z sic q fiant
bona pasta z ex illa faciat quod qd
volunt f nōbos z pulmēta z panem
mktū bonū. De quo ego scater
dericus nō solim p mctate si cā
p dntone plures manducant. H
vō panis quims pulter ē mktū at
aliquaculum mgt apparet. In fine
hms tix est mare mortū usqz mē
drem amū aqua semp curit z si ali-
quō ita vpan vadens cā m pām
maderit mgtū vltms m ventū
In hac ita st came ac am dines xl
passibns longiores z ita magne sū
quōqz alia lingua siluaz. Omni
z alie came q notant Casan q p
tram dignit ut quodam hba que
aput nōs dicit. Emamegvar m q
hūdo ipāe camaz exemit radi-
ces q tē m figurit. Ite m came h
pūm m hāre s hōies de fūmē de dū
cūm. In hōe ead camis m venit
lapides de qm si aliquē sup se p
lant magna nō potit vlnēran
Ito venit hōes illi p tantes p m
suos quos m bā m m dū m adū
z dē illis lapidibus m as m m p
mt. Et m vltms cito fūmē de
pūmē an dām p fās sup pōmē
sic vltms pūmē solēdat. Et quia
ista lapides st magne hnt nō hōe
hōies illi sup eos se p tantes effi-
cūm andaces m bello z m m m ma-
xim pūgnatōes. vō quia na-
m gantes pū mare ab eis vntē
lapidē sepms st offensi. Ito ita
pūm vni demē fūmē v mē
dū m nē m p tantes n se q p de
fendit vō pūlos acutos. De ligno
quedam fortissimū. Emktū z p
gittas acutās hōies ligas sine
fīs. Et quia illi st male armati
q fidentes m nēte sua isti eos
vlnērant z dermānt h m m dū
pūm acut z sagittā de ist z ca-
mū Casan faciūt vela m am
bū fms. Historia z de m dū
mktā qz alia hūmō vī fū vī
na z alia mktā nōra st illi qz

[f. 6']

scribere propter plurimam me obmittit
Hic regio pulchra dicitur
 etas est aliud regnum no-
 mine zapa pulchra habens
 in se copia omni victualium et bonorum
 Rex huius dicitur ut dicebat quod erant
 ibi herbar filios et filias bene ducen-
 tas nec maribus de hoc cum plures
 haberet uxores hic rex habuit quod
 morderam milia elephantorum domi-
 sticorum qui inveniuntur amittant sibi
 subiectis sicut quod nos bonos et
 alia animalia in eadem terra vni mia-
 bile reperit. **R**ex vni quodque ge-
 nus piscium depiscibus qui sunt in
 illo mari ad hanc terram veniunt et
 tanta multitudine quod perit in
 terra aliud nisi pisces humanis oculis
 intrant. **H**ii autem pisces prope lictus
 serpos erant super terram venientes
 homines de piscis recipiunt quantum
 voluit et sic pisces isti tribus diebus
 stant immobiliter iuxta ripam. **D**e
 inde venit aliud genus piscium fa-
 cientes similes sicut pumi et sic de su-
 gulis usque ad vltimum genus ordina-
 te procedunt. **S**ed hoc facit tri-
 semel in anno quod tam ab intolis
 tunc quereim quare sic faciunt isti pi-
 sces videtur istomodo. **S**olent nos pro
 imperatori etiam venenam et hile
 est etiam quod fecerit ibi quod in aliis
 moitum habes uxorem ipse et sunt
 tunc cum vna uxore dicentes quod
 cum multo debet in alio seculo co-
 morari et sic de aliis multis que quasi
 videtur in credibilia nisi qui pro his
 oculis in sepe. **D**einde de terra
 namque in mare orientem reperit
 multas in silas et has quarum vna
 innumeratim.

Hic in sila est magna quod bene
 duo milia militum peritum
 habet. **A**lii vni et mulieres
 facies sunt rannas et hii bonem
 vni ydeo suo colunt idem quilibet
 eorum in fronte aurea et argentum

bone prant omnes tam vni qua
 mulieres in di incedunt nisi vna
 pulchra. **T**healia verenda sua conte-
 gunt et abscondunt. **H**ii etiam sunt
 magni corpe et multum fortes et bello
 et in sic in di procedunt ad bellum v-
 no tanto accipere usque ad pedes so-
 lum ino statuerunt et si contingat e-
 os in bello aliquo capere de adu sa-
 ris qui se perennia libertate non va-
 let mox ipse occidunt carnes ei-
 mabo finunt. **S**i autem preterea se re-
 dunt et ipse libere abire permittit.
Rex huius dicitur bene esse plus ma-
 gnas in collo prae et rotundus esse
 pedis suis prope ordines hoc etiam
 vni prope in lapidum bene tra-
 magnum sicut vna que in mari
 sua gestare solet tam in mari cu-
 dem prae ipse quasi flamma ignis
 in spicibus apparere dicitur ibi quod
 gemma sit ita nobilis quod non
 possit in mundo prior in veniri.
Ceterum magnus imperator **T**har-
 rator **T**harum hunc lapidem ab isto
 regem vni nec pro aut aliquo in
 ingenio ponit obtinet. **R**ex etiam
 ipse in facibus bonis quod vni
 bene pacifrat et gubernat vni quilibet
 pro in regno suo omni tempore se-
 cure ambulare.

Lia est in sila nomine Syllan-
 trucus quibus quod duo mi-
 lia militaria magna sunt ser-
 pentes in in et alia animalia sila-
 scia maxime quidam et prope
 elephantos. **I**n hac terra est quidam
 magnus mons de quo dicunt quod
 res ille quod super eum luxit adam
 filii sunt tentum amissis. **I**n summo
 huius montis est quidam plumaes
 pulchra magna quod vni lacus non
 multum magnus super profundus huius
 lacu aquas generes curae debet di-
 cunt esse lacunas quas subterunt
 adam et eua pro filio abel cum in
 viderit ipsa aqua dicit in silis

PO STOPÁCH BRATRA ODORIKA / Styky Evropy a mongolské Číny ve 13. a 14. století

statum. **H**ec aqua sanguifugis plena est omnis carum fundus humida dmsis lapidibus preciosis istos lapides non tollit ne rex si profutur sua fenelet tanq; bis in anno paupibus sic dimittit ut eis ipoz copia subleuet qna ppter sanguifugas malum est aquas subintare accipit ut ipi paupes limone quondam fontem quem bene pstant rulo se bene ptingunt et sic merfi aquas ut iam p sanguifugas non leduntur.

Indestensu huius aque de fto more fodunt' submii optum' et omi ada mantes talij lapides valde boni.

Sicut dicit ibi q rex iste plures hec preciosas gemas et plias qna alijs in hoc mudo. **I**n hac in sola amatis virtualibus sunt multa qia anima huius ranni dicitur et affirant homines quod hec animalia multum forenses ledat nisi tunc ea i fectet.

Hec in sola amatis virtualibus huius dat et sunt ibi anes multu magne ranseres duo capita habentes.

Hauderedens vsus meidre ad nadam in silam apiani nomine dody qm pxtatur inua dmy ibi mali mbitant hoies edures carnes andas raliam inu dnam quod abhominabile est audie habent et hanc pessimam consuetudinem quod pater filiu et filius ptez carnis uxorem et omiso q agit istom si pater in fndam filius accedit ad sacerdote ydolor' d. dne pater nre us cto exortat consulite de myru utrum possit vme amoy **O**mne sacerdos eodem emtes ad ydolum aut rem al' argentem oronem fatum' ediant' **D**ominu tu es deus in ruis te p dco colim' radoramus pctim' in nobis mians uti talis homo possit vme rabsatndme hac labo' ci **E**tur demon quq; ex dolo d' ronalofrenca r'p'pondet m'bens p' r'ratione illius in firmi aliquas fi

cerimonias r'olardnes r'dorens si linu qud mittiat patrem r'qualiter usq; ad plenam saturationem ei debeat d' pme.

Si aut dicit eum ena d'ere non posse tunc sacerdos accedens ad infirmu r'pones vni panem super os eius ipm sufforat r'extinguit q' hoc cadaver illud in frustra r'ona die r'parat ad r'omodendum' r'ome ptes r'annu am' h'ist'omibus imitate ita ad hoc r'ommu m'vitant' **E**planm itaq; cum r'ant' r' gaudio magno post hoc ossa accipientes sepulture t' dunt cum magna solennitate.

Si aut aliquis de q'gnone ita ad hoc q'mm' no' fuit vocatus hoc sibi p'ecandia magna r'p'mant.

Has ego frater **O**dertus p'roci uti plurim' reprehendi **Q**uere alia quoq; exempla quib' r'nduabilitate coru argu' dicit **S**i canis oculus ab aliq' r'ane no' comedat' or vos r'entes ho mes fueris vos bestias viliores **A**d hoc illi r'ndunt hoc id f'omus ne vices comedat' eius carnes **N**a cibus carnes vices f'acerant c'rdi q' ex hoc antea eius sustinet mag nas penas **E**t quibus p'dicare illis quim' volebam r'potu' unqm' ty ab hac p'edia d'f'edere voluit' qu'tre sime' r'bi nom'ates alie r'niabilia q' no' sunt bona qna v'v'at' r'ed' potset nisi qui p' r'is oculis vidisset.

O Magnitudine huius i f'ior' m die annis qu' r' no' est dilige' tms exquifim' qm vno ore p'stant' quod bene x'm' m'lia contineat in silaz magna etia sim' p'ragm'a quatuor r'ages conati q' r'ior pars huius m'x' ab h'omibus m' habitatur.

Quiaq; namgate p'mare ore aua vsus orationem orate p'multas dycas aditav' nobilem p'mariam q'aruy q' sup'ior' m' d'iam r'oramus d' r'ca f'ulni r' q' f'ini q' r'is **S**armentis r' d'olatis ab h'omibus q' officialibus magis

[f. 7']

Can qui omnes eodem modo face
 bantur quod her cany habeat in
 duo milia magnarum civitatu que
 tam grandes sunt quod bene cum
 sumi tractentia apud multos ipse
 similibus possent stare unde tanta
 multitudo boni est ibi quod apud
 nos nullus incredibile videt. Est
 cadu ibi copia panis vini rivi car
 niu piscium roni que ad humidos
 vsus necessaria requirunt. Eius
 pormae omnes sunt artifices r mer
 catores qui nunquam deparant ut michi
 aliquis ibi elemosinam petat. Romi
 sunt torpe fatis pulcri si paldi hu
 tes barbati ita rati r longa sicut
 mulieri amles vo nuniu sunt for
 mose. Una civitas huius est qui
 maani Scustalaria que bene magna
 est sicut res venerat her dicitur ama
 ri ponam dycam postea sup vnum
 fluvium eius aqua pter ipm mare
 ascendit vltra riam bene r dycas
 Omnes pti huius civitatis r roni
 pormae cany colunt ydola. Cim
 tas aut sola ista plus habet de na
 mgio r mercatoribus qua tota va
 lia possit her. Nusar civitate bene
 centum libere Angibens r centis pos
 sunt haberi vno miori grosso rono
 In eam civitate sunt maiores et
 pulchiores anseres definitis terris
 vnius illoz est ita magnus e sicut
 in pibus nris duo rotusqz albus
 ut lac hns vni os incipit ad qua
 ratem vnius omis utoloris rubei
 ut sanguis habent etia hii anseres
 subgola pellem vna pnam semis
 sem pendentem. Sunt etia pmgum
 stini roni roni bene totus
 est r conditus vno miori grosso ha
 betur r sic af de alijs ambns r gal
 hms que ibi sunt valde magne

Serpentes maiores de mudo
 ibi sunt qui ab hominibus ca
 piunt r dicitur comedunt
 in sui solempne feruntur e de spe
 ribus istis quod si aliquis quini

facere sine ipsis q. promissis tibi alii
 reputarent. Ab inde recedens r p
 multas rias rontares transiens ve
 ni ad nobilem civitatem zavico no
 mie magna mri frates mores hnt
 duo loca vbi transuleram pns ossa
 vltorim quatuor fcy nrm sicut su
 pms est declaratum. Hic est copia
 bonoz omi que nra sunt hane
 ruc Tres eam libere r octo vna gi
 gibens miori dmi die grosso ibi e
 nnt. Her civitas est ita magna
 sicut hic roma ab omnibus estima
 cuncta se ibi monasteria religiosoz
 ydola colentim r vno monaste
 rio ego m quo cant tria milia re
 ligioz vltorim qui sub omni sua ha
 bebant vnde om milia ydolorum
 Et q. mior mter ista videbat ita
 magna est sicut sanctus xpo foto
 depngit apud nos m hora q. ista
 dno sine dant ad manducandum
 conngit me me esse rudi q. omnia
 abatia quo vltis offerunt apud
 sunt calidissima r isti sic calida
 corpa diu sine eleuant ita quod
 vapor r facies vltorim ascendit r h
 modo ipos afferunt comedisse.
 Substantia vo aboz r pmet sunt
 r ipus vsibus r rono r r multa
 r rhar r roni vsus r rono r rono
 ad quadaam civitate rono r rono
 que m rono r rono m r rono dicit
 hnt magna sunt maiores galli ds
 vidi Galme vo ita magne no se
 si sunt albe sicut m r plimas et
 pennas no hntes si lanam r rono
 nclit r rono. Her civitas est p
 ra valde r rita sup mare. Recedens
 ab inde m r rono r octo dicit r rono
 pmultas dietas r rono r rono
 ad vni monte magum r rono la
 tere nigra r rono m r rono
 Ex alio aut lacere r rono r rono
 sunt r rono m r rono r rono
 r rono r rono r rono r rono
 vniendi hnt. r rono r rono

vni magnum buncle dorum in capite
 portantur tamquam in ptra ab alijs
 cognoscant. **T**ransiens hinc i de
 rem toto diebus pmutas dicitur
 rontales veni ad vni flumie mag
 ubi qd apponit ad vni amitate quo
 ptiunsum yfne flumie cat fit hne
 vni ponte in capite huius positis i
 domo vnius amie hospitiu me rece
 pi at ille volens michi complacere
 dicit ad me **S**i me videri pstra qd
 metum r sic ambo p vni ad po
 tem **A**spiciens ergo vidi mstracis
 sine nigros sup pncis alligatos qd
 homo ipse vno filo ligavit ad qd
 ne capros pisces deglutie possent

Postea in vna bartha ponit
 tres aptas fuis magnas v
 nari in capite namc aliam
 in medio itam in fine **E**t in factu
 effec dissoluit nigros amos qui se
 ingebant magna r pntes multos
 capiebant quos ipmet mltas aptas
 reponcbant r ita ritas omis i brem
 replemit. **T**unc de replemit sila a
 collis eoz r eos magna abire pro
 misit ut ibi de pntibus pascentur
Eniq ad fatitatem comedisset
 ad lora ptra rensi sunt **E**niq ille
 vato ligavit eos in pncis sicut
 pns ego aut dicitur pntibus ma
 duram

Oransiens nide pmutas die
 bus aliu modum vidi pnta di
 ram homines habant vas
 vni aqua calida plenu in vna bar
 cha **E**niq demda ad collum factu
 singuli suspendunt postea se itaq
 mergeres pisces in manibus capie
 bant r in suis faculis posunt **E**n
 q de aquis ascendebant pisces in
 bartham in sunt r mox in illa aq
 descendit faciens sicut pns r pso
 no qua plures capiebant. **T**unc
 vero deus veni ad quidam civitate
 nomine **C**hampane quod dicitur in
 talis reli her maior est alia quam

conspici. **I**nterim em habet fere
 centum miliaria r optima mltat
 vno rara est domus que no dicitur
 ut dno domi suppellectiles idem msa
 mltas in se habeat **H**ec habet xii
 portas pncipales r pte quali forte
 ad octo miliaria sunt **C**ivitates ma
 iores qua esset civitas veneciarum
 r padua **S**and igit pso ut psoptem
 dicitur p vni illoz **E**niq vni rante
 videt modum messa. **H**ec civitas
 bene sita est in aquis lacuarum qua
 stat sicut civitas veneciarum **I**pa em
 habet xii milia ponem in quorum
 quoti morantes fortes homines cu
 stodiunt **C**ivitate p vni magno **C**auc
 alare huius civitatis labit vni
 flumie in tra quod ipa sita est sicut
 forama in tra padu. **S**tatutum
 p lege ab impatore est qd quilibet
 ignis soluit vni balis i quiq car
 tas bombas qui florum in dmi
 dio valet dicitur ut dno domi suppel
 lectiles facit vni igne qua tot
 soluit p vni p vno igne hui ante
 ignes sunt octoginta quiq chimia
 r **S**arrarem hnt ibi mox qui sunt
 qstunt **L**xxxv vni aut chimia
 facit dicitur milia ignis **D**e reliquis
 plis alit aut sunt vni alit vna r des
 alit in fenestris pntam vnde multum
 muratus sui quo tot r dmsi sunt po
 terant habitare **I**stic est copia
 panis vni carum r aliqua gria po
 tus nobilissima r omi vni alimij
 abundancia ibi reperit **H**ec est civitas
 regia in qua rex qranzy olym mora
 bat **M**ea fratres in quatuor pdicti
 ad fidem xpi vni potente hominem
 comitavit in m) domo ego continue
 hospitabam **E**t ille michi aliquando
 dicit ara id est pater vis venie r
 pceditione conspice **C**ivitate **I**nt
 conspice me asensum a sedimo
 in vna bartham r in m) ad quidam
 magni monasterii reliquo foram
 qui sunt ibi r evocato ad se vni

[f. 8^r]

vultis dicit **V**ides hinc frumentum
 rabant. et vnum religiosum. **I**ste
 venit a regionibus ubi sol occidit
 et tunc vadit Cambalens ut roget p
 vica magni. **C**an ideo aliquid sibi
 ondas ut si aliqui venis fuit ad
 ritus suas possit illis hominibus dicit
 quanta tale nonum et tunc in Caruzana
 ego vidi vidit aut se posse libenter
 aliquid demonstrare. **D**emum duas
 magnas sportas accepit plenas q
 mense supsuant fragmetoz et ap
 ta porta nos in quodam mirdam
 mroduric. **T**unc aut meo mirdam
 bus quidam plenus arboribus a
 memis accepto q vno **C**ambalo rep
 pulsat ad ruis somnum mor aia
 lia multa et dicit de iis monticulis
 descendunt sunt essent symee. **C**ha
 ti et maymones et plina alia et quoda
 suae hominis videbant. **H**ic **E**t tunc
 videremus de bestis illis usq ad ta
 milia nam ordinare quomodo ille
 papstiles point de illis sportis sedm
 nature sue exigentiam distibuit
 illis abim. **E**t tunc quomodo sentent
 comedissent tunc rymbalmy pul
 farot ita amalia ad loca pvia re
 meabant. **E**go aut multum videns
 illi sem dicit. **E**differere mihi quid q
 ta amalia significent. **A**t ille. **I**ste
 sunt annie nobilitu vnoz quas nos
 hic pasimus amore di ad quod ego
Ista amalia no sunt annie que
 spales sunt sed solum bestie corpa
 les. **R**espondit ille. **E**t an se amia
 lia si anne de finitoy radiocit sunt
 hic quib nobilitoy fuit z amia in
 nobilito annual pformat anne
 va tufaroz mibz annualibz p con
 munt. **E**t hinc multa sibi dicit et
 p dicitur magis et vnum abhar p
 fidia renovare potui. **S**i quis velli
 quibus magnitudinem et amalia
 que mea sunt scribe vix vms mag
 nus quatinus posset continere. **D**e
 har tunc dicit p se dyctas veni ad

aliam civitatem magnam nomine chi
 lepo bene munitam que p qdragn
 ta miliaria se extendit. **I**n fine ecc
 lo lapidei pontes pnsiores de hoc
 mudo. **I**n hac civitate fuit pedes p
 ma regis auzy qec bene ageribz
 mstratur mea tam magni nam
 gium. **C**anzu est plurimum est mna
 dmy. **C**iam bene est sita habens
 romam bonoz. **T**unc etiam veni
 ad quoddam flumem magni nome
Chanay hic est de quo p p p y sodo
 xv. ho. **E**sti archane pmo regis sibi
 rvara denominatus qui de zophis
 filijs descendens descendit. **C**uzo
 pam abazya. **I**nd flumem currit
 cum impetu in duas pres mudi
 medum est oram mte magtu
 dnis. **T**am ubi struimus est ubi
 sunt vi miliaria latitudinis et tunc
 sic pmedum tunc. **B**ydunorum
 quoz civitas vocat. **C**atan que est
 demelioribus et pulchrioribus civi
 tatis una. **H**ic videm sunt legi
 tabus palms et facit maiora
 opa goton ibombaris qua aliqui
 homines mhor mudo. **H**omines n
 magni qui ibi sunt filios quare
 qui quasi p dimiditate. **B**ydunius
 illis similes sunt. **C**etero tot by
 dunnor ytoz nasunt. **I**bi q cor
 no est mib mcongruente gndua
Cum aut p p p d flumem **C**hanmay
 tussissent p mltas civitates
 veni ad vno civitate nomine Jan
 in ubi locus est fin mroz. **I**n hac
 civitate etia se etiam nestoranoz
Est etia nobilis et magna habes
 in se fere quinquaginta chinnas
 igitur et alia nostra mropia hinc
 ibi. **D**omus istius civitatis soln
 de sale h mrensi quinquaginta
 chinnas balis. **S**alis aut valet
 vni florenm in dimidio et p vna
 chinnas balis computat p xv mili
 bus florenoz. **H**ic consuetudic

her amitas obfnat. Quando vnus
 ut facere conuini magna amitas
 sine ad hoc em spaliē sunt hospi-
 na deputata vadit de hospitibus
 illis rēiat sic sic mēdi omnium
 parras meis quia color copende
 tū vob sic parras hūmōi noian-
 do rēbi rōmū melius qm dōmo
 parras parras. **A**l hac amitate est
 quedam alia amitas in capite flu-
 mis. **T**hamay nomine coenoi p v
 miliaria ab ita qd habet manū
 rplāns namqū amitis tās ob
 nanes ibi sunt velud abbe fiant
 mix rēse dēpico rē multa sunt illi
 alia namqū dē rōbus ornata. **E**t
 redens ab hac porto dietas pultras
 amitates rēiam pagua dūlcē veni
 ad **S**unt amitas grandem nomine len-
 tū que sic est sup vni flūmen
Thanamoran nomine flūmie p me
 dūmū **T**hathay dūpōm dāmpm
 magnū infect rē nūm dūc. **S**unt
 est padus rēficus rēficus fāriam
Cum autem vni p hoc flūmie vni
 orientem rēficus multas amitates
 rēficus p hūc dē rēas veni ad amita-
 tem nomine **S**namat que magna
 hūm dānciam. **S**eriana qm maior
 carētia ibi solet esse seua tūc
 quadragūtre libere hūm octo sol-
 adis qd soz minor. **I**n ea sunt
 magna mercimonia rēopia parras
 rēim rōmū vntualm. **A**nde rēre
 dens p multas amitates rēficus vni
 orientem veni ad **A**ham nomine
 noblem amitates **T**hambaleb
 que vetus est rēantiqua p rōmāa
 thathay hūc rēpmit thathay rē
 inde p dūm dūm mliare aliam
 amitates nomine **T**haydo qd rē
 dūnt her dno dēim habet portas
 rēmagūbz carū sunt dno miliaria
 magna rēficus amitas hū p hōies
 hū dūm. **T**hay amitates amitas
 plus ambit quā rē miliaria ma-
 gna. **I**n hac amitate magnus dān

sedem imperij hūmū habet palla-
 tum magnū ibi habet amitas mūti
 p rōm dūm se extendunt iustā quod
 spārium multa sunt pultra pallāo
 consecrata. **I**n dūmū hūmū magnū
 pallāo factus est mons vnus ignis
 consecratum est aliud pallāo me-
 stimalūlc pultra. **I**n hoc monte se
 arbores plantate rē rēmons vūbz
 nomātur altare montis hūmū fā
 est lacus magnus sup que est pons
 pultra m patus. **I**n hoc lacū sunt
 tot auferes fūbz fāre rāncere rēfere
 qd quasi mēdibile videtur. **I**n ipse
 domus **C**ayū dēit domū suam
 p rōm dūm amū ibidem her omnia
 habeant. **I**n eodem pallāo se p hūa
 vūbz dūm dūm dē rē rēaz gūbz p hū
 na quas qm vob rē vōbz potest
 absqz eo quod p solāo p fūbz rē
 mōta venari solet. **P**allāo i quo
 sedes regis est. **E**st pultra rēmagū
 mūbz p amūm dūbz p hūbz
 elenatū est rē hūbz mūbz rē rē
 rōlūpnas amitas rōmū mūbz eius
 sunt rēbz p hūbz rē rē dūbz
 quō sunt p hūbz mūbz nobilōes
 i medio hūbz.

Est vna magna pūmā alāoz dūbz
 p hūbz que tota est dē p rōso lapi-
 de nomine rē dūbz. **I**n ea tota o
 anno ligata rēmagūbz angulo mūbz
 est vnus spens dūbz qui vberat
 os fortissime. **H**er pūmā rē rē hūbz
 dēplis magnis que pendunt ab ea
 que rē rē sunt lāta ad vni p hūmū
 p hūbz pūmā m fērtur p hūbz rē
 nāra regis rē rē rē rē rē am rē
 vāsi dūbz omz qui vob hūbz
 p hūbz sunt. **I**n hoc eā p hūbz se
 am rē p hūbz mūbz rē rē rē rē
Thathay mūbz dūbz dūm hūbz vnt
Pogem tūc p fērt aliquid vūbz rē
 rādo vūbz rē rē rē ad vni vūbz
 p hūbz rē rē rē rē rē rē rē rē
 rē rē rē rē rē rē rē rē rē rē
 hūbz am rē rē rē rē rē rē rē rē
 hūbz am rē rē rē rē rē rē rē rē

[f. 9^r]

ut forte in gemo humano sub terra
Quando ipse dominus can sedet sup
 sedem imperialem tunc tunc
 diate ad sinistram eius est regina
 rimum gradu inferni dicit pedifica
 sedent In primo aut gradu ma
 trone multe deputata eius sedent
 acnobiles mulieres Omnes ipse mu
 lieres que impte sunt sup caput.
 habent quidam ornatum in modo
 pedis hominis longi sicut brachium
 cum dimidio Et ille pes ornatus e
 magnis plus xpianis alare vo dex
 tro ipius can sedet filius eius pri
 mo genitus qui regnatus est post
 ipm Post hunc in fine sedent oes
 viri de sanguine regio griati Sunt etia
 ibi quatuor scriptores sanguinantes
 omnia vbia que procedunt alioze regis
 in conspectu oram eius sicut barones
 sui multitudine quoz quasi inuicibilis
 nobilitate alioz nullus audet loq nisi
 cum ab ipso magno demandatum. Et
 sunt etiam astiones qui ipm dnm le
 tificare solent sed nihil audent fac
 nisi scdm legem ipius imperatorum.
 Ante portam huius palatii sunt ba
 rones hostium intradentes et prohiben
 tes dnm sine tangat Quod si qd
 contingit ut cont in huiusmodi appu
 neit gnt vber

Quando aut ipse can magno so
 lempne amittit vult hie
 tunc assumit sibi ad finem
 milia baronum qui omnes gestat ame
 as coronas in caputibus suis et milibus
 vestis ppter plus et alia ornamenta
 prosa plus qm x milia florenoz
 Omnia etia ipius est optime dispo
 sita pcentenarios qui omnes sic or
 dinati sunt ut alii obediant alijs
 officijs suis quicquid de foris alijs
 inuenit. Ego est f. Octidius ma
 si ibi tribus annis et alibus festis se
 ipius inter sui et am nos fies mo
 res in hac curia huiusmodi loci quod

specialiter deputatum in nos optet
 se ipios procedere et dare dno regi
 manum benedictionem

Quod etiam de hystoribus regis
 inquisitum tam ab ambo quam
 a paracenis tunc et qd ydola
 teris necno zabilis qui ipse ad fil
 xpi comisi sunt quoz plures in illa
 curia sunt barones magni aspectus
 solimus ad personam regis qui omnes
 uno ore dicunt qd hystones unum sci
 tredecim. Et hunc sunt. Iste aut qui
 tunc suant et bestias siluestres ac a
 nes sunt tres et huiusmodi. Et in vo custo
 diunt personam regis sunt. Chartari q
 tor totum iam octo annis. Sarra
 mo. Hys omnibus et huiusmodi
 bus omnia pudentur. Et sunt aut reliq
 familia quasi sine modo reputat. Do
 minus ipse magno estimo tunc moda
 tum in quada civitate que dicit. Can
 do que supra monte sita est et est tur
 tis frigidior. Quam quibuscum vo ma
 net. Cambalere.

Quod etiam vult de una civitate in
 titam ad aliam tunc tenet
 hunc modum. Et in mag
 ni etiam capitulum habet quoz unus
 ipm auerit una dyeta et alia et tunc
 Similit et quarto ita quod ipse est se
 in medio in modo grati. Cum autem
 sunt pcedunt omnes huiusmodi dyetas
 detinatas et ibi inuenit omnia netra
 sibi ad vestem. Et para et procedit aut
 pvia ipso. Et aut quidam vas ipam
 ricens in abis totis in quo facta est una
 sella pulcherrima tota detinatus ab
 es zamo et plus qm ar milibus lapidibus
 adornata. In hac sedet rex et quoz
 elephantes huiusmodi ornati et quoz capi
 pnesse coopti dicit in rem ipm in
 etia barones tunc. Et tunc nomur in
 produnt in nullo nequis offendit postea
 magni. Cane dicit in sup scdm se
 duodecim. Et in filios quos tunc videt
 aliquas aquas volantes volare puit
 tit ad rapedas alias inces. Et Consi
 tudo etia est talis ob fine qd adiacet

vniis liquidis milibus andit omni a
 pumquax nisi isti qui ad hoc spaliat
 deputant. Tali eam solempnitate
 gradit. regina mōn suo cum mulier
 bus suis. Sanctam quoq; pompam in
 cundo pias regis pmogetibus obf
 nare. In magnam nō pōt qna pe
 ne incredibile est quōm dñs habeat
 gloriā atq; gentē. Scimus em̄ qui en
 antedime sunt quingenta thūmū ha
 beentes nōtra dēnia sua integraliter
 rōmplet. Et si aliquē dēnio mori
 contigit mor alius loco sui substitui
 tur ut nūq; hor nūs mimat. Im
 petu cōa sim ipse. Eam in dno dēny
 ptes dñi sit eoq; vna ps est illud
 regim ayazy q; habet in se dno mi
 lia magnā. Amittim; ut dicitur est
 firmiter vna magna est nūmū sim
 quod homo pcedens pōitūm; ptes
 ipis sine mlongum finorlatu ne
 noluit satis pedurando in sex mēsis
 mlam; ne laborat ab fō; in mēsis
 que se quāq; milia que in mēno pom
 tur rōi opulente sunt q; tūc mētib;
 in mētis nōris subnoie possunt
 Et totum cōa mpmū sim constan
 terit hospina domos rōgnia q; hyam
 illic nōtur in quibus pata sunt qm̄
 q; nōtra sunt humanente. Cui ant
 nōitas aliqua mpio orat. statim r̄
 sōres sui in bonis camē ad ipm̄ ven
 unt r̄ hor ci mēant sine mora. Si
 aut ardm̄ sim negotiū aut pūlo si
 tuit ascensū dno dēniis volōisse
 pūfōm; Et om̄ ad hyam appm̄uat
 tunc fortit suffiant rōmū ad dēnis
 somim; hospim; illius hospes p̄at
 vni equū quo ascensū recipit lēam
 quā ille atulcat rāham hyam dēff
 festinat. Et om̄ appm̄uant fuit
 codemū dēff p̄m; modū mōna
 dycta māli vni nōm rōmōre de
 xxx diebus ipse m̄pator p̄ape potest
 Alimū quoq; modū m̄māndi p̄di
 tes h̄at r̄ tam multi m̄pores ad hoc
 ordm̄ati sunt in domibus que obidēdo
 voratim a sōne qm̄orantur h̄aētūas

vni angulim; in quo dēndet nola
 fōnsē. Domoz aut̄ itay dīstācia ad
 m̄vicem sunt tria milia tūr aut domū
 appm̄uare cepit tūc nolas fortissias
 istas fortissimē pūfōat. Tūc alius
 m̄pator quim̄ domo est subito p̄at ad
 em̄dem r̄ appm̄uare aliter dñm; fa
 cit similit̄ p̄at p̄mū r̄ p̄t dēnis m̄
 p̄oribus dōnet p̄m̄m; sim; ad mag
 m̄m; rōne vnde nūpio suo m̄p̄t agi
 qui b̄om; ipse f̄at

Quoniam aut̄ ipse domū vadit ad
 venandim; h̄m; m̄venatōbo
 f̄nat modūm; r̄ am; corā
 Chambalecti ad xy dētas est qd̄am
 nemus pulcherrimū s̄o dētal p̄m̄m;
 in quo totā glia dñi f̄at am̄m;
 quod est m̄ctis hominibus adm̄m;
 m̄ta illud nemus p̄m; se r̄ m̄ctes
 qui h̄m; dñm; custodiant r̄ p̄ m̄ctes
 aut q̄m; am̄as ad q̄m; nemus in
 suo dēni vadit r̄ p̄m̄t. Canes ve
 natōs subm̄tare r̄ anes affinetas
 post illos emittit r̄ ipi r̄ anes ad m̄
 vrem p̄ressi vadunt r̄ anes dēff
 volitantes p̄m̄m; illa silēstia dē
 m̄mālia ad vna pultrā plamae que
 est in medio h̄m; nemoris. Ibi bo
 nes silēstres canes r̄ rōm; congre
 gant; r̄ nariay bōstax maxima m̄
 tūdo v̄n fit ibi tantus clamor tam
 garricus am̄ qm̄ vni vni p̄m̄m;
 sim p̄ m̄ctis colloquē. Statim
 aut r̄ h̄m; p̄lamore illa animalia
 m̄har plamae r̄ gregata. Tūc ma
 gnus Can ascensū p̄p̄hante m̄ct
 illa animalia quāq; sagittam; emittit
 quas am̄ icōto tota faciens sua s̄t
 facit. Em̄m; aut̄ vni sagittae sua
 signa h̄at p̄ape ab aliis dēffiatim;
 Post hoc domū Can p̄lamū facit
 suo idem m̄m; illis bestijs que s̄t dē
 remāsim; que cōa ad h̄m; vorem
 subito nemus m̄ctit. Tūc rex et
 om̄ti barones accēdit ad animalia
 m̄fēta r̄ r̄nsidēantes sagittam;
 s̄tāha quod em̄m; sagitta p̄m̄m;
 ipse tollit

[f. 10^v]

Quatuor ante magna festa p
 annu ipse cuius celebrat ipa
 pnc festum amuritionis rna
 tuitatis sue dicit ibi veniit hystores
 curti enotur omnes Barones tunc
 coronas in caputibus suis deferentes.
 Sed tunc utaq; in cathedra sua ipso Ca
 ne omnes Barones mota gradum dig
 nitatis vestiti habentes singulos an
 ros bene uno semisse alios. Habet
 etiam singuli in manibus thabulam
 albam & dentibus Elephantinis.
 Stant q; erecti pmo silentiu obser
 nantes mota istos sunt sapientes phy
 adpnta zad etas horas attendentes
 tunc hora depnata adnotis demissa
 cor vms valent clamat debetis im
 patiti mo dno magna humiliter
 capita mfirmare Tunc omib; nobiles
 dpositis coms inclinant se pnaetes
 capita sup terram doud idem qui pns
 clamat dicit **S**urgite omis at illi
 pms erigunt. Cum aut venit
 alia hora detimata ut in isto clamat
Venite dignitum manre vram &
 facto mber corabte ipso multa signa
 faciunt que dicit aliquid importare
 & pncpe obedientia r roncna mag
 no can. Sunt ibi multi officiales
 mstrates r confidantes tam hysto
 nes qua Barones ne de ferri aliq; s
 pariat. Et si negligencia fiet isti pe
 nam maximam reportabant. Cum
 aut hora hystomni occurrerit phy di
 cunt facite festum iocundu dno
 mo. Qui mox incipiunt psallere
 r psallere mstra mstrumera r tanto
 et ibi clamor r rancus quod ames
 audierunt obtemperant. **S**emde nox
 alia clamat. Omnes tuncat r amofrat
 on parim ab omnib; obedu. **P**ost
 hor omis de rogatione regis veniit
 m capis albis pulchissime pangs co
 mde voce pulchra pclamant. Talis
 & ista pncela tot roncna pmet illos
 videt utaq; m re dible dicit quis
 albis qui hinc dno pntant. **S**emis

eam cepte alioru nobilium pncima
 exhibent. Omnes etiam pncipales
 demona stens ydoloz accedunt ut sua
 bent dno bndictam r hor idem opret
 face mas frs. **H**or facto alqum hystores
 accedunt r etiam quodam rancatutes
 fit dnlar corā ipso rancetes qn quodam
 iocunditas est audire. **S**emde iocula
 tores r mmi suis artibus agunt ut
 leones veniant r roncna faciat mag
 no ram. **A**liis faciunt typhos r rancos
 plenos vno pacro am bnlac ad ho
 nolentem habere se mfirmare r multa
 tlia corā dno r suis hospitiab; opant.
Rarare laudare magnificare hinc
 curie mardible videt esse n qui her
 oculis pncis ipsoisset. **D**e expensis
 tunc multis nemo mret que ibi sunt
 cum nichil aliud m toto regno pmo
 nete expendat. **Q**ua ranc q; fit r ranc
 abus morantoz que ibi pncura co
 pntant al rancant r dnc ranc co si
 tunc vni balis qui pncis florento m
 dimidio rncat r sic mfirmat r ranc
Pncis dno r roncndunt. **C**um ante
 mox ipse canis ipm pncis omis r ranc
 tari nentant alind q; multa mardible
 pncis q; no vidi pncis r rancis
 andm dicit n. q; r rancis est magm
 regm m quo pncis mo motes q; r rancis
 roncndunt m quib; r rancis pncis
 valde magm qui qm matum finit
 appnt r rancis m r rancis ad
 modm vnius agruli qui ibi pncis
 bulissimo finit r rancis r rancis
 mpossibile videt. **T**u na pncis esse
 vni dncis q; m r rancis pncis r rancis
 sup aquas dulces q; r rancis pncis
 iocundi r rancis omi qui dno r rancis
 r rancis r rancis pncis. **J**udic
 nono de hor m pncis. **C**harisay r rancis
 vncis vncis r rancis r rancis
 r rancis pncis r rancis r rancis
 pncis no est r rancis r rancis. **S**emis
 aut pncis pncis. **C**um r rancis r rancis
 que sola de m r rancis est m r rancis

multas eorum habet in se amicos
 et semper iusto parvis magni. Eius
 filiam rex eorum accepit in uxore uxore
 demum punitas dyctas veni ady-
 vniat que causam vōtm. hoc est
 demelioribus punitis una motus
 hūat. ubi aut melioribus magis sita
 est qm quinquaginta dyctas cotinet
 emelioribus plus qm sexaginta dy-
 ctas omittas istius punitas totalit
 edificare sunt rqn dyctas vnius
 omittas qm egradiat mox pntam
 omittas altius mnet. In hac est
 copia vniat huius et fructu dnuorum
 ubi nascit malus barbarus omis.
 ubi tanta copia est q pondus vnius
 asini sed grossos mōrbo compant.
 hoc punita vna est de dno demum
 punitis magni ramb. De hac vte
 deus veni ad vni magni regem
 nomine. Vbi et qm punitis est et
 subiectu magno. Tanti ubi punitis
 vni vniandancia repitit. Sena hu-
 ius vte motus mōrtonis et filia
 magnis factis. Civitas pūpialis
 tota est omnis albis et nigris et
 omis vte eius se optime. In hac mū-
 tate mltis andet offendere sanguis
 homis et animalis. Et hoc obreden-
 riam ydoly vnius q ubi colit mhar
 civitate mōatm abassy q pignat
 sonat papa mltis lingua.

Iste caput est
 omni ydolatrie quibus scdm more
 sui distibnt gradus et infiria
 dignitatum mhar ragnio punit m-
 lieres plus quā centū tās et hnt d-
 os dentes m ore longos et mnuentes
 sicut mimus hnt porcos. Consue-
 rado mhar tū aplmms obgnat.
 Et qm mōat pū aliquis tū filius
 eius dnt honore nolo mponere
 pū meo. Demum fuit vorax pntes
 suos vnius illius q tūc rōms sa-
 rōtes q omittas q religiosos forte
 vnius atq hnt pntes. Et tūc a sūnt
 corpus de sūnti tūm magno gan-

dio cuius patris dicitur magnus sup
 que sabbatos amputata sibi caput
 quod postea filio suo tradunt. filio
 vō ruitota pōctate rōgnatōne ran-
 tat r pco multas orōnes facit. Sa-
 rōtes quoq sūnt dādo corpus illud
 mcedunt mētra singla videntes.
 dimittentes. Demum veniunt vltius
 raquile demonibus quaz quilibz
 frustum vni accipit rāpnt. Sāb-
 tes pū alta vōce clamant dūctos
 videri quales homis vte sūnt rāna
 sanctus qm angelū dei pnt dēfernt
 mpa dīno rōctali sūnt pnt sūi
 filius se reputat multū honōatū
 postea rāpnt pnt filius dērognit r
 manducat. Decepta vō ut hēbels
 fuit et fci vni cyphum dēqno pē r
 domus eius tota pū dēuōne h-
 omnt dēfīcti mēmorā sūctes. Et
 hoc dūnt se illi magnā rēuēnciam
 exhibere quilibz sūnt ille ofīvetudī-
 nes vanc r muales mhar terra.

Quomant
 essent m pūmōa avary tūf-
 mi mēta pallacm mōdān
 homis pūlar qui vna sūa dīpōsūnt
 mmodum rān hū quinquaginta ho-
 mnes vgnies sibi cotūmē sūctos
 Cūm tūmēsa pēderit ad rōmē dēdī
 omnia sūla quina rāpna ab hūis v-
 gūmbus dēfermt r pāfīmt cūm
 bo sūnt mambus mōs eius pōctes
 sūnt pūntis ab amōla pāfīnt et
 semp aū conspīmt eius rānta dē-
 nec yta sūla sūnt rōmēta. Tūc alia
 quāq sūla ab ab hūis quāq vgnibus
 pūntant tū mltis rāntū r dūnt gūē
 mmsicōz r sic cotū dīdie splēndē tū
 flūbus dē hūis opūlat. Sic hō xxx
 qmmas rāgans rīf hūm rēfī quēf
 cūmna fūit v mltā vni aut ce-
 gar est pōctus asini magni. Cūm
 tū pallacm sūi dūct dūo mltā rā
 cotūmē et pallacm aut m quo pēder
 cotūmē facm est tūmē mōdū

[f. 11']

Adon panmectum manus huius
 facerem deaurum abis de argento In
 medio huius palarii factus est vna
 olenatus iudicialibus de argento 2 de
 amio in quo pultra aboria 2 ampiani-
 lia facta sunt sunt imonastens solet
 fieri. **D**icitur aut quatuor homines deli-
 cti 2 mobiles sunt in regno auzv i-
 ter q' isto in finibus reperit. **R**obili-
 tas ipius 2 suoz est longos hie wng-
 wes in vn tantu aliqui punitunt ac-
 sperere si unguos possias q' tunc am-
 sibi manus 2 pulcritudo aut mulier
 est pmas hie pedes vs q' femella na-
 facta ligant sibi abm finaa pedes 2 eos
 accipere no punitunt. **D**omy aut wcedi
 detra **P**oteroan veni vsus ouente ad
 quidam thau que vadit aylestorte q'
 fertilis est 2 multu pultra. **I**n hac aut
 vniu qui vocabat' fco fenoz demonce
 qui me dnoz motes huius contrate
 fecit vnu mnx qui istos moues in-
 tribat 2 retera
In hac hinc mnx multa pultrini
 fontes aut mnta quos manebat for-
 mo siores puella que potant iuveni
 hinc aut padifim nomabat vbiqz
 vidit mientes abom pultridius 2
 valoris illos rapiebat 2 in padiso pom-
 fanebat n' car maria sua qui vitatem
 istius delusiois intelliget except' sine
 fenctariis valde panna. **A**raquebat n'
 iste homo mientes fortes torpe 2 ipos
 i sandis canoz stabulis reposit' rubide
 in fime mntrebat atq' despia hui in
 dnt uer eos de istis stabulis exire sue-
 bat ut q' omo nescibat quid esset bla-
 diae ut solana hui mundi. **S**ic aut afflic-
 tos tunde eos panniada porom fortasse
 soporabat 2 manentate padifi finit
 istas puellas trispabat. **I**n hac etia post
 dan 2 eos meuros vniu 2 hac de fco de
 facebat. **E**t in nolebat minime aliqua
 regem ut barone missit istum q' hinc pa-
 dido pcat ante iuestigat' q'uis mter
 omis ibide huanes. **D**icitur in istis de-
 licis mane comora. **E**no mnto missit
 eidae porom qua soporatus i termi

q'usensibilis reddon ipsum sic dormie-
 tem de padiso facebat potabi. **E**nn in
 tandem cocatus cocra padifim se vi-
 dete itanta mctis angustia ponebat
 q' quid ptedio ager pemois ignoret
Quato fenem istum demore rogabat
 in pcurans ut cum in padisu ubi pins
 suat reponet omi tndit. **E**n ubi mtrio
 no potes nisi tale regem ut baronem
 omdas. **E**t tnt sine vices sine moiat
 nullo padiso pueno remanebis. **E**t sic
 ille msp ulectio t'li delatone mxi
 madatum dui fin facebat. **E**t qm ml-
 tos plim' moi fetarios de facebat ob-
 rages orientales hinc sene mnebant
 rei t'nta magna de facebat. **C**u aut
Thartari omis rationes idas occupat
 sent venit ad hie sene 2 ems domnia
 truasunt. **I**ste aut mlros fetarios em-
 sit de padiso panos de thartals plim-
 mos m' fecit. **E**no compro thartai om-
 tatis magna fenoz car obsedunt ut
 ab ea discessit donec eam pomas
 m' gasser. **E**t tnt sene capm vniculis
 artissimis construxit r'p'm m' t' t'
 pissima d'p'namit
In hac ita omnipotens deus nris sub-
 cont' inuidos spns magna corulit p-
 restare 2 eos 2 an' sic eos eximut
 ab obsess' torpibus sicut qui defaali
 de domo 2 pellet vnu tanc. **I**do mlti
 ad emombus obsessi 2 caribus ligati
 ad p'os fies pderem dyctas 2 amptius
 addunt. **I**lli aut qui sic ad emons li-
 gantur mox se punitunt 2 p'ent bap-
 tizari. **T**unc fies v' dola de filio f'ra
 que isti colneant accipit p'antes se-
 rum t'ru 2 aqua bndictam ad ignem
 p'hor paco de ferunt ad emadadi. **T**nt
 omis de contrata comenit ad p'rao-
 lum emptres vult qua' d'ij monom
 suoz afibus combunt. **E**t tnt fies
 v' dola igne p'ant' faceret agere d'ni
 cocra igne p'hlit tunc n'p aqua lu-
 dicta igne app'unt 2 sic v' dola pem-
 tus m' m' gunt. **I**n d'ignibus q' facta
 nas cum sine q' n'p d'ni p'ulso ann

PO STOPÁCH BRATRA ODORIKA / Styky Evropy a mongolské Číny ve 13. a 14. století

sent mare vociferantur dno videte
quale demes hinculo annu miria
fimi expulsus ppter hoc de gentibus
ulis ad baptisim gratiam pvenierunt

Aliud
quoque super dno rabiile
ego vidi cum omi ne pvalde
vna que sic est sup flumie deliaaz
multa corpa mortuoz ibi vidi audi
in mbac valle avitu dnu qm m
fitor maxime aut arduu que ibi mi
rabilit pulsat vni p amulim
olunoris rgar tñ ytor tuorma
xmu magis manibe bat hec vallis
longa est fere vim mliabns tie m
qua ut dicit Et h q pto and meti
ti m hanc in domio ut
videtom finalit quid hoc esset
Et omi m m tatem ut dixi vidi
tot corpa mortua m tñ m
mirabilia videbant 2 m vno
late hui9 vallis m quodam
furo vidi faciem homis que p
aspectu erat tribus q p tmo
nimo pntabam me sim cratic
q das aliud ewangelium vbius caro
factum est moie meo totum p fere
bam ad ipam aut face no audebam
accedere Et tunc at suspens ab
ipa sepe ut oco passibus ego p tci
demit tñm ad almu sine vallis
2 sup montem arcuosum ascendi de
quo amspiciens m tñ vteba p
ula arda que pulsai mirabilite ande
bam cum aut esset m vne motis
mveni vñc argenti m mltm quasi
fanamas pñm conggarum de quo
accipiens posim m gremio meo si qm
m dignitate deo mltm miram vñ
aliud m tiam pñc Et sic profere do
absq pñc vñm rad huc tones ho
m m remicam Samuicem vñ omis
cum reserent me nalle pñsise et
sine pñcilo enasisse remicam ex
hibeant m tñ dices me ee bapti
zatum 2 sanctum 2 pñc aut mortuos

nestio qua divisione ut fantastica y
magmatone decepti dicebant hores
esse demonum m fernalim

Quo frater
Odericus de foro Julii testifi
cor coram deo xpo istu quod
omnia que hic scripta continentur ne pñs
onlis vdi aut amatori pte fide dignu
runt homi itatum m tñ possidit vi
derentur que ea m tñ m fide hui9 sic
ego psonalit vidi sent

Ego frater marchisimus de ba
xidou ordino sui minoru
pescor quod apud Oderico
p dno dnm ad huc vñc nudm pñ
rma que no sepit dixit em qd
semel dnm lam magno impator
thitator vñc de cambaleth bandu
m p fater Odericus cum quatuor
tribus moribus pñm vñc
vboris vñc vñc ubi eat tñm
tam iam appmret cepit vñc
fñm vñc qui eat epb vñc
pontificali ornatu accepit tñc et
mposita baculo malim exivit em
hñ qñoz cepit vñc vñc
pñm vñc vñc creator spns de carie
vñc vñc vñc em que fñm vñc
m m oibus s pñcibus vñc h
esset em vñc vñc vñc m vñc
bant fñc i religiosi vñc et notis
eos vñc vñc ante exivit se m
tñc de posita qz galerio capite
fñc tñc hñc vñc vñc et quia
statutum est quod nullus vñc
appmret tñc suo manens vñc
frater Odericus pñc aliam
pñc vñc vñc ei pñc vñc
duo vñc vñc vñc
vñc gestans m m m m
quo hñc vñc vñc vñc vñc
quid fñc vñc vñc vñc
nem fñc m m m m m m
comodant vñc vñc vñc vñc
obvenciam vñc vñc vñc vñc
dmi vñc vñc vñc vñc vñc
vñc vñc vñc vñc vñc vñc

[f. 12']

tota maritima Trimsina
In sup andmi a fce Odeuco qd
 iste magnus em semel in anno
 mittit vni de chartanis suis hori-
 fce emy comitatu ad Soldam
 Babilonie que Soldanus recipit
 emy honore z die p hoc constituta
 iste Chartanus sup vna rapam
 pmi riuu scit ponedo vnam
 arcem exten sum emy sagittis ve-
 nentis Soldanus v m alia ri-
 pa flumis manet qombz flexis
 t manibus complor indutus ve-
 ste conui z in capite nihil habes
 Chartanus aut ille emy grandi
 voce alloquit z interrogans dicit
 Confiteris quod vitam habeas
 pniagm emy z quod es seruis
 emy Soldanus tendit emy re-
 nentia q sic Et nisi sic humilit
 videret Chartanus emy mifi-
 ceret emy sagittis Hoc aut facit
 ipse Can ne signi sic magificet
 z oportune manifestet

Batus aut vni fce Odeucus
 emy anno millesimo ccc
 xxx septibus infidelu ad
 suam poma venisset f. avar-
 riam Trimsinam pnciam suam
 pontifas f. domi Johans xxii
 adire disponit ut ab eo licentiam
 petet q quinquaginta fies de qbus
 cuqz pmiis collectos qui volu-
 tari essent ad eundem locu scilicet
 ducet ad seruandam fidem in
 ptibus trimsinans. Cum aut
 videret de foro Inli unde natus
 eat venisset pntis qm Infirmat
 correptus eat est ap ad locum
 suu redire compulsus est Et ve-
 mens ad vni que est Emras
 de foro Inli Anno duce in car-
 nationis millesimo ccc xxxj
 pdie ydus Jannarij de hinc

mundi naufragio tunc ad glan-
 btos S; mare vnicibus z multis
 miraculis tunc constat z ad tu-
 multu ems cet clandi fudi multi
 raly multi diuisis morbis pgnati
 pmita ipms gram accipit sani-
 tati adno ihu xpo. **H**oc testi fira-
 tus latis suis munda pte ptraorba
 aquilegeni monis dioces fier
 fuit z ptestat. **S**oria z Carmitia
 z multi deytalia z raciones plui-
 me antiquaq; Et ego f. Henricus
 dicitur de Glaz qui pdita omnia
 tunc pti cont ammuans maria
 dm pape anno dm supscipto Si-
 no ibidem intellexisse de felice fe
 Odeuco a foris suis qui scilicet fiant
 tat p foms z fanti opa vix aliqbo
 q pen desipit fce potuisse S; cogit
 me vte sue vitas dicit ems fidem
 credulam.

Achometus scilicet p ppa bn
 Gregon pape **E**m
 rby ab hominalem doctria
 pmo Tarabia vni orimdo
 conat z postea bestiali pto mpti-
 bus viciis homibus indibus
 z mculis pmi pdicantat pmi q
 pmiorem z violenciam in errorez
 sui contradicetes impulcat Em
 furesores tanto fiore z fiore du-
 furesi sunt ut pestifera mgn su
 doctriam non solum vbi z q hor-
 tarombus plos mspicetes idrent
 sed etiam metu z gladijs ta arabes
 qua orientales plos implent. **S**e-
 ductor ergo ille qui dicitur Emano-
 metus q alt antipps z pmogezis
 factane tanq; Sathan in angli-
 curis tiffignatus in f dei maxna
 Tdignacionem magm sustinente
 vni qre hincians coopantur
 plures gentes pntit z errorem
 suum tuxi qua aliquis alius an

Summary

Odoric of Pordenone (1280/85 – 1331), a Franciscan missionary, born (according to the tradition) at Villanova near Pordenone, Friuli, Italy, ranks among the most important persons travelling in the 13th/14th centuries to China. There are many questions about his life. When and where was he born? Was he of Italian, Friulan, Slovenian or Bohemian (Czech) origin? Some scholars, beginning with Colonel Henry Yule, the author of excellent voluminous “Cathay and the Way Thither” (1866), take him as Czech (according to the only mention in Ms. Lat. 2584, Paris). The present book is summarizing the known data about Odoric and his travel to China and back, including some recent studies made mainly by Italian researchers, on the background of the development in the Mongolian Empire during the 13th/14th centuries and its contacts with Europe.

Shortly after his return Odoric betook himself to the Minorite house attached to St. Anthony’s at Padua, and it was there that in May 1330 he related the story of his travels, which was taken down in homely Latin by Friar William of Solagna. Travelling towards the papal court at Avignon, Odoric fell ill at Pisa, and turning back to Udine, the capital of his native province, died there on 14 January 1331. The fame of his vast journeys appears to have made a much greater impression on the laity of his native territory than on his Franciscan brethren. Popular acclamation made him an object of devotion, the municipality erected a noble shrine for his body, and his fame as saint and traveller had spread far and wide before the middle of the century, but it was not till four centuries later (1755) that the papal authority formally sanctioned his beatification.

The numerous copies of Odoric’s narrative (both of the original text and of the versions in French, Italian, German &c.) that have come down to our time, chiefly from the 14th century, show how speedily and widely it acquired popularity. Odoric’s credit was not benefited by the liberties which “Sir John Mandeville” took with it. The substance of that knight’s alleged travels in India and China is stolen from Odoric, though amplified with fables from other sources and from his own invention, and garnished with his own unusually clear astronomical notions.

Odoric has widely promoted knowledge of the Southeast and East Asia in Europe. He is probably the first to introduce name of Sumatra (*Sumoltra*, *Sumolchra* etc.). he has also visited Java and Borneo, and maybe also

the Philippines (Luzon?). The most valuable is his description of China, the cities along its coast, in particular, and the capital, where he has spent three years. Odorico's account has come a valuable source for the most up-to-date cartographical work of the 14th century, the *Catalan Atlas* (it is also the first atlas to incorporate a wind rose).

In Odorico's narrative his return voyage is less clearly described. Returning overland across Asia, first he has passed through the Kingdom of Prester John (also Presbyter John), a mythical Christian patriarch and king popular in Europe from the 12th through the 17th centuries, who was said to rule over a Christian nation lost amidst the Muslims and pagans in the Orient. According to Odorico's description, it may be localized in today's Inner Mongolia. Further, he entered the province of *Casan*, probably modern Shaanxi. Thereafter, the traveller seems to have entered Tibet, and even perhaps to have visited Lhasa (he has left a detailed description of a town in Tibet build of white and black stones). After this we trace the friar in northern Persia, in Millestorte, once famous as the Land of the Assassins in the Elburz highlands. No further indications of his homeward route (to Venice) are given, though it is almost certain that he passed through Tabriz. The vague and fragmentary character of the narrative, in this section, forcibly contrasts with the clear and careful tracing of the outward way.

PRAMENY A LITERATURA

STRUKTUROVANÝ PŘEHLED PRAMENŮ A LITERATURY

a. Základní použité prameny (mimo edic cestopisů)

1. **ALDROVANDI**, Ulisse (Aldrovandus, Ulysses) (1600). *Vlyssis Aldrouandi Philosophi et Medici Bononiensis Ornithologiae Tomus Alter ad Illustrissimum Principem Alexandrum Perettum S.R.E. Card. Montaltum Vicecancellarium, & Bononiae Legatum Cum Indice Copiosissimo Variarum Linguarum*. Bononiae Apud Io: Bapt. Bellagambam MDC.
2. **AS** (1643). *Acta Sanctorum Quotquot toto orbe coluntur, vel a Catholicis Scriptoribus celebrantur, Quae ex Latinis & Graecis, aliarumque gentium antiquis monumentis collegit, digessit, Notis illustravit Ioannes Bollandus Societatis Iesu Theologus, Seruatâ primigeniâ Scriptorum phrasi. Operam Et Studium Contulit Godefridus Henschenius Eiusdem Societ. Theologus. Prodit nunc duobus Tomis Ianuariis, In quo MCLXX. nominatorum Sanctorum, & aliorum innumerabilium memoria, vel res gestae illustrantur. Ceteri menses ex ordine subsequuntur*. Antverpiæ: Apud Ioan-nem Mevrsivm. Anno M. DC. XLIII. Ianuarii Tomus I. (faksimile: Bruxelles: Culture et civilisation 1966)
3. **BAETHGEN**, Friedrich (ed.) (1924). *Iohannis Vitoduranis Chronica / Die Chronik Johannis von Winterthur*. In Verbindung mit C. Brun herausgegeben von Friedrich Baethgen. Berlin: Weidmannsche Buchhandlung („Monumenta Germania Historica“. Scriptores rerum Germanicarum. Tomus III.).
4. **BIANCHI**, Giuseppe (1845). *Documenti per la storia del Friuli dal 1326 al 1332*. Udine, Dalla nuova tipografia di Onofrio Turchetto. (dokument č. 684)
5. **BRIDIA**, C. de (1967). *Hystoria Tartarorum C. de Bridia Monachi*. Ed. et annot. instruxit Alf Önnefrors. Berlin: de Gruyter.
6. **CARDONA**, Giorgio R. (2003). *Indice ragionato*, in: POLO, Marco (2003): 489-761.
7. **CENCI**, Cesare – **MAILLEUX**, Romain Georges (eds.) (2007). *Constitutiones generales narbonenses (1260): Opusculum IV*. — In: *Constitutiones Generales Ordinis Fratrum Minorum I (Sæculum XIII)*. Grottaferrata: Frati Editori di Quaracchi Fondazione Collegio S. Bonaventuræ [Analecta Franciscana XIII, Nova Series Documenta et Studia 1]: 65-104.
8. **CESSI**, Roberto – **BENNATO**, Fanny (eds.) (1964). *Venetiarum historia, vulgo Petro Iustiniano Iustiniani filio adiudicata*. A cura di Roberto Cessi e Fanny Bennato. Venezia.
9. **CORDIER**, Henri (ed.) (1925). *Mirabilia Descripta. Les merveilles de l'Asie par le Père Jourdain Catalani de Séverac de l'ordre des frères precheurs, éveque de Colum-*

- bum* (XIVe siècle). Texte latin, fac-simile et traduction française avec introduction et notes par Henri Cordier. Paris: Librairie Orientaliste Paul Geuthner.
10. **CRESQUES, Abraham – CRESQUES, Jafudà (1375).** *Mapa mundi vol dir ay tant con ymage del món e de les diverses etats del món e de les regions que són sus la terra de diverses maneres de gen qui en ela habiten.* 6 podélně dělených pergamenových listů. Od roku 1380 uloženo v Paříži (nyní BNF Richelieu Manuscrits Espagnol 30). Faksimile viz GROSJEAN, Georges (ed.) (1977).
  11. **DALIMIL (1988).** *Staročeská kronika tak řečeného Dalimila. Vydání textu a veškerého textového materiálu.* Svazek 1 a 2. Praha: Academia.
  12. ***De Ordine Sancti Francisci* (1915).** „Register of the Grey Friars of London: De Ordine Sancti Francisci“, in: KINGSFORD, C.L. (1915). *The Grey Friars of London.* London: 178-201. (<http://www.british-history.ac.uk/report.aspx?compid=51602>)
  13. **FREISING, Otto von (1867).** *Chronicon*, ed. G. H. Pertz, MGH SSRG (Hannover, Hahn), VII, 33: 334–335, přeloženo v James Brundage: *The Crusades. A Documentary History.* Milwaukee, WI: Marquette University Press 1962. (<http://www.fordham.edu/halsall/source/otto-prester.html>)
  14. **GOLUBOVICH, Girolamo (1913).** *Biblioteca bio-bibliografica della Terra Santa e dell'Oriente francescano.* Tomo II: *Annali di Terra Santa. Addenda al sec. XIII e Fonti pel sec. XIV. Con tre carte geografiche dell'Oriente francescano del Secoli XIII-XIV.* Ad claras aquas (Quaracchi – Firenze): Apud Collegium S. Bonaventuræ. VIII+641 stran.
  15. **GOLUBOVICH, Girolamo (1919).** *Biblioteca bio-bibliografica della Terra Santa e dell'Oriente francescano.* Tomo III: *Annali di Terra Santa dal 1300 al 1332.* Ad claras aquas (Quaracchi – Firenze): Apud Collegium S. Bonaventuræ. VII+496 stran.
  16. **GROSJEAN, Georges (ed.) (1977).** *Mapamundi, der Katalanische Weltatlas vom Jahre 1375.* Herausgegeben und Kommentiert von Georges Grosjean. Dietikon-Zürich: Urs Graf Verlag.
  17. **HAKLUYT, Richard (1599).** *The Second Volvme of The Principal Navigations, Voyages, Traffiqves, And Discoveries of the English Nation, Made By Sea Or Ouer Land, To the South & South-East Parts of the World. At Any Time Within the Compasse of these 1600. yeres: Diuided Into Two Seuerall Parts: Whereof the First Containeth the Personall Trauels, &C. of the English, Through And Within the Streight of Gibraltar, To Alger, Tunis, and Tripolis in Barbary, to Alexandria and Cairo in Aegypt, to the Isles of Sicilia, Zante, Candia, Rhodes, Cyprus, and Chio, to the Citie of Constantinople, to diuers parts of Asia Minor, to Syria and Armenia, to Ierusalem, and other Places in Iudea; as also to: Arabia, downe the Riuer of Euphrates, to Babylon and Balsara, and so through the Persian Gulph to Ormut, Chaul, Goa, and to many Islands adioyning vpon the South Parts of Asia; and likewise from Goa to Cambaia, and to all the Dominions of Zelabdim Echebar the Great Mogor, to*

the Mighty Riuer of Ganges, to Bengala, Aracan, Bacola, and Chonderi, to Pegu, to Iamahai in the Kingdome of Siam, and almost to the very Frontiers of China. The Second Comprehendeth the Voyages, Trafficks, &C. of the English Nation, Made Without the Streight of Gibraltar, to the Islands of the Acores, of Porto Santo, Madeira, And the Canaries, to the Kingdomes of Barbary, to the Isles of Capo Verde, to the Riuers of Senega, Gambra, Madrabumba, and Sierra Leona, to the Coast of Guinea and Benin, to the Isles of S. Thome and Santa Helena, to the Parts about the Cape of Buona Esperanza, to Quitangone, neere Mozambique, to the Isles of Comoro and Zanzibar, To the Citie of Goa, Beyond Cape Comori, to the Isles of Nicubar, Gomes Polo, and Pulo Pinaom, to the maine Land of Malacca, and to the Kingdome of Iun-salaon. By Richard Haklvyt Preacher, And Sometime Student Of Christ Chvrch In Oxford. Imprinted at London by George Bishop, Ralph Newberry, and Robert Barker. Anno 1599.

18. **China illustrata** (1667). Athanasii Kircheri E Soc. Jesu China Monumentis Qua Sacris quâ Profanis, Nec non variis Naturæ & Artis Spectaculis, Aliarumque rerum memorabilium Argumentis Illustrata, Auspiciis Leopoldi Primi Roman. Imper. Semper Augusti Munificentissimi Mecœnatis. Amstelodami: Apud Jacobum à Meurs, in fossa vulgò de Keyfersgracht, Anno M. D. C. LXVII.
19. **Chronica** (1897). *Chronica XXIV Generalium ministrorum Ordinis fratrum Minorum, cum pluribus appendicibus inter quas excellit hucusque ineditus Liber de Laudibus S. Francisci*, in: *Analecta Franciscana*, t. III. Ad claras aquas (Quaracchi – Firenze): Ex typographia Collegii S. Bonaventuræ: 499-504. [sepsána mezi 1369 a 1373]
20. **KOSMAS** (1972). *Kosmova Kronika česká*. Přeložili Karel Hrdina a Marie Bláhová. Praha: Svoboda. (nové vydání: Praha – Litomyšl: Paseka 2005)
21. **LANGLOIS, Ernest** (1905). *Les registres de Nicolas IV: Recueil des bulles de ce pape*. Paris: Thorin et fils – A. Fontemoing (Bibliothèque des Écoles françaises d'Athènes et de Rome, 2e série., Registres des papes du XIIIe siècle, 4)
22. **MENESTÒ, Enrico – BRUFANI, Stefano** (eds.) (1995). *Fontes Franciscani*, a cura di Enrico Menesto e Stefano Brufani e di Giuseppe Cremascoli [et al.]; apparati di Giovanni M. Boccali. S. Maria degli Angeli / Assisi: Porziuncola.
23. **MGH** (1887). *Monumenta Germaniæ Historica, inde ab anno Christi quingentesimo vsque ad annum millesimum et quingentesimum. Epistolæ Sæculi XIII: E Regestis Pontificum Romanorum*, ed. Karl Rodenberg. Berlin: Apvd Weidmannos MDCCCLXXXVII, Tomvs II.
24. **MOULE, A[rthur] C[hristopher]** (1914). „Documents Relating to the Mission of the Minor Friars to China in the Thirteenth and Fourteenth Centuries“, in: *Journal of the Royal Asiatic Society of Great Britain and Ireland*: 533-599.
25. **PAOLAZZI, Carlo** (2007). *La Regula non bullata dei Frati Minori (1221) dallo 'Stemma codicum' al testo critico*. Editiones Archivum Franciscanum Historicum. Grottaferrata-Roma: Ed. Collegii S. Bonaventuræ: 5-148.

26. [PRAET, Joseph B. B. van] (ed.) (1836). *Inventaire ou catalogue des livres de l'ancienne bibliothèque du Louvre, fait en l'année 1373, par Gilles Mallet, garde de ladite bibliothèque*. Précédé de la dissertation de Boivin le Jeune sur la même bibliothèque, sous les rois Charles V, Charles VI et Charles VII. Avec des notes historiques et critiques. A Paris, chez De Bure Frères, Libraires de la Bibliothèque Royale, Rue Serpente, N° 7. M. DCCC. XXXVI.
27. **Pseudo-Brocardus** (1906). Kohler, C. (éd.). Brocardus, „*Directorium ad passagium faciendum*, traduit sous le titre de *L'avis directif pour faire le passage d'outremer*“, in: *Recueil des historiens des croisades. Documents arméniens*, t. 2, Paris, 1906, p. 367-517,
28. PUGH, Emyr R. E. (2005). *The Secret History of the Mongols (mongyol-un niyu-ča tobčiyān)*. Text, Translation and Notes. (www.linguamongolia.co.uk)
29. **RAMUSIO**, Giovan Battista (ed.) (1574). *Secondo Volume delle Navigazioni et viaggi raccolto già da m. Gio. Battista Ramvsio, et hora in questa nuova edizione accresciuto: nel quale si contengono l'Historia delle cose de Tartati, & diuersi fatti de'loro Imperatori, descritta da m. Marco Polo Gentilhuomo Venetiano, et da Hayton Armeno. Varie descrittioni di diuersi avttori, dell'Indie Orientali, della Tartaria, della Persia, Armenia, Mengrelia, Zorzania, & altre prouincie: nelle quali si raccontano molte imprese d'Vssuncassan, d'Ismael Soffi, del Soldano di Babilonia, di diuersi Imperatori Ottomani, & particolarmente di Selim contro Tomombeï, ultimo Soldano dee Mamalucchi, & d'altri Principi. Et il viaggio della Tana. Con la descrittione de'nomi de'Popoli, Città, Fiumi, & Porti d'intorno al Mar Maggiore, come si nominauano al tempo dell'Imperator Adriano, & molte altre narrationi, così dello stato de Moscouiti, Sciti, & Circassi, come d'altre genti barbare a gli antichi incognite. Et il naufragio di m. Pietro Quirino, gentilhuomo Venetiano, portato per fortuna settanta gradi sotto la Tramontana. Con l'Indice diligentemente ordinato, delle cose più notabili. Con Priuilegio dell'Illustrissimo Senato di Venetia. In Venetia nella stamperia de Givnti, l' anno M D LXXIII.*
30. **SF** (1929). WYNGAERT, P. Anastasius van den OFM (ed.). *Sinica Franciscana*. Vol. I. *Itinera et relationes fratrum minorum sæculi XIII et XIV*. Collegit, ad fidem codicum redegit et adnotavit P. Anastasius van den Wyngaert O. F. M. Ad claras aquas (Quaracchi – Firenze): Apud Collegium S. Bonaventuræ.
31. **SCHEDERL**, Hartmann (1493a). *Liber Chronicarum cum figuris et imaginibus ab inicio mundi*. Norimberga: Anthonius Koberger. (Barevné faksimile viz <http://daten.digital-sammlungen.de/0003/bsb00034024/images/index.htm?file=193.174.98.30&id=00034024&seite=1>.)
32. **SCHEDERL**, Hartmann (1493b). *Das Buch der Cronicken vnnd gedechtnus der wurdigern geschichten von anbegyn der welt bis auf diese vnnsere zeit*. Nürnberg: Anton Koberger. (Od roku 1975 vyšla řada knižních faksimilí německé verze, v poslední době například *Weltchronik. Kolorierte Gesamtausgabe von 1493*. Einleitung und Kommentar von Stephan Füssel. Augsburg: Weltbild 2004.)

33. **SCHNEIDER, Fedor** (ed.) (1910a) *Iohannis abbatis Victoriensis Liber Certarum Historiarum*. Edidit Fedorus Schneider. Tomus I. Hannoveræ et Lipsiæ Impensis Bibliopolii Hahniani („Scriptores rerum Germanicarum in usum scholarum ex monumentis Germaniæ historicis separatim editi“), Liber I.
34. **SCHNEIDER, Fedor** (ed.) (1910b) *ibidem*. Tomus II., Liber V.
35. **VHL** (1869). *Vollständiges Heiligen-Lexikon oder Lebensgeschichten aller Heiligen, Seligen etc. etc. aller Orte und aller Jahrhunderte, deren Andenken in der katholischen Kirche gefeiert oder sonst geehrt wird, unter Bezugnahme auf das damit in Verbindung stehende Kritische, Alterthümliche, Liturgische und Symbolische, in alphabetischer Ordnung*. Herausgegeben von J. E. Stadler, F. J. Heim und J. N. Ginal. 3. Band: [I]K–L, Augsburg: B. Schmid'sche Verlagsbuchhandlung (A. Manz).
36. **WADDINGUS** (VVaddingus), Lucas (1732a). *Annales Minorum seu Trium Ordinum a S. Francisco Institutorum auctore A. R. P. Luca Waddingo Hiberno S. T. Lectore Jubilato, & Ordinis Chronologo*. Tomus Secundus. Editio secunda, locupletior, & accuratior opera, et studio R.^{mi} P. Josephi Mariae Fonseca ab Eboræ S. T. Lect. Jubilati, S. & U. Inquisitionis Consultoris, S. C. Consistor. Votantis, Episcop. Examinatoris, & Ord. Min. in Cismont. Familia Commiss. Generalis. Romæ: Typis Rochi Bernabò.
37. **WADDINGUS** (VVaddingus), Lucas (1732b). *Annales Minorum seu Trium Ordinum a S. Francisco Institutorum auctore A. R. P. Luca Waddingo Hiberno S. T. Lectore Jubilato, & Ordinis Chronologo*. Tomus Quintus. Editio secunda, locupletior, & accuratior opera, et studio R.^{mi} P. Josephi Mariae Fonseca ab Eboræ S. T. Lect. Jubilati, S. & U. Inquisitionis Consultoris, S. C. Consistor. Votantis, Episcop. Examinatoris, & Ord. Min. in Cismont. Familia Commiss. Generalis. Romæ: Typis Rochi Bernabò.
38. **WADDINGUS** (VVaddingus), Lucas (1733). *Annales Minorum seu Trium Ordinum a S. Francisco Institutorum auctore A. R. P. Luca Waddingo Hiberno S. T. Lectore Jubilato, & Ordinis Chronologo*. Tomus Sextus, Tomus Septimus, Tomus Octavus. Editio secunda, locupletior, & accuratior opera, et studio R.^{mi} P. Josephi Mariae Fonseca ab Eboræ S. T. Lect. Jubilati, S. & U. Inquisitionis Consultoris, S. C. Consistor. Votantis, Episcop. Examinatoris, & Ord. Min. in Cismont. Familia Commiss. Generalis. Romæ: Typis Rochi Bernabò.
39. **WANG Dayuan** (元) 汪大渊著 (1981/2000). *Daoyi zhilüe* 《島夷誌略》. Komentoval Su Jiqing 蘇繼頤校釋. Beijing: Zhonghua shuju 北京：中华书局.
40. **YS** (1985). *Yuan shi* (Zhongguo da baike quanshu. Zhongguo lishi) 元史. 《中国大百科全书. 中国历史》 (Dějiny dynastie Jüan. „Velká encyklopedie Číny. Dějiny Číny“). Beijing: Zhongguo Da Baike Quanshu Chubanshe 北京：中国大百科全书出版社.
41. **YULE, Henry** (1866). *Cathay and the Way Thither; being a Collection of Medieval Notices of China*. Translated and edited by Colonel Sir Henry Yule, C.

- B., late of the Royal Engineers (Bengal). With a preliminary essay on the intercourse between China and the Western nations previous to the discovery of the Cape route. London: Printed for the Hukluyt Society M. DCCC. LXVI. Vol. I. a Vol. II.
42. **YULE, Henry – CORDIER, Henri (1915).** *Cathay and the Way Thither being a Collection of Medieval Notices of China.* Translated and edited by Colonel Sir Henry Yule, R. E., C. B., K. C. S. I. Corr. Inst. France. With a preliminary essay on the intercourse between China and the Western nations previous to the discovery of the Cape route. New edition, revised throughout in the light of recent discoveries by Henri Cordier, D. Litt., Hon. M. R. A. S., Hon. Cor. M. R. G. S., Hon. F. R. S. L., member of the Institute de France, professor at the École des Langues orientales vivantes, Paris. Vol. I. Preliminary essay on the intercourse between China and the Western nations previous to the discovery of the Cape route. London: Printed for the Hukluyt Society MDCCCCXV.
43. **YULE, Henry – CORDIER, Henri (1913).** *Cathay and the Way Thither being a Collection of Medieval Notices of China...* Vol. II. Odoric of Pordenone. London: Printed for the Hukluyt Society MDCCCCXIII.
44. **YULE, Henry – CORDIER, Henri (1914).** *Cathay and the Way Thither being a Collection of Medieval Notices of China...* Vol. III. Missionary Friars—Rashiduddin—Pegolotti—Marignolli. London: Printed for the Hukluyt Society MDCCCCXIV.
45. **YULE, Henry – CORDIER, Henri (1916).** *Cathay and the Way Thither being a Collection of Medieval Notices of China...* Vol. IV. Ibn Batuta—Benedict Goes—Index. London: Printed for the Hukluyt Society MDCCCCXVI.
46. **ZHAO Rukuo 赵汝适著 (2006).** *Zhu fanzhi jiaoshi 《诸蕃志校释》* [Zápis-ky o cizích zemí. Komentované vydání]. Komentář Yang Bowen 杨博文注释. Beijing: Zhonghua shuju 北京：中华书局.
- b. Obecně historické práce**
47. **ABU-LUGHOD, Janet L. (1991).** *Before European Hegemony: The World System A.D. 1250-1350.* Oxford: Oxford University Press.
48. **APPLETON, William C. (1951).** *A Cycle of Cathay: The Chinese Vogue in England During the Seventeenth and Eighteenth Centuries.* New York: Columbia University Press.
49. **BERTELLI, Lino (2000).** *I cavalieri del Tau ossia la Bibbia di Altopascio.* Altopascio: Marinari.
50. **BLÁHOVÁ, Marie (1995).** *Staročeská kronika tak řečeného Dalimila v kontextu středověké historiografie latinského kulturního okruhu a její pramenná hodnota.* [Díl] 3, Historický komentář. Dalimil. Praha: Academia.

51. **BLÁHOVÁ, Marie** (2001). *Historická chronologie*. Praha: Nakladatelství LIBRI.
52. **BOURNOUTIAN, Ani Atamian** (1997). „Cilician Armenia“, in: *The Armenian People From Ancient to Modern Times, Volume I: The Dynastic Periods: From Antiquity to the Fourteenth Century*. Ed. Richard G. Hovannisian. New York: St. Martin's Press: 283–290.
53. **BRAVERMANOVÁ, Milena – LUTOVSKÝ, Martin** (2001). *Hroby, hrobky a pohřebiště českých knížat a králů*. Praha: Nakladatelství LIBRI.
54. **BUBEN, Milan M.** (2006). *Encyklopedie řádů a kongregací v Českých zemích*. III. díl/1. svazek. *Žebravé řády*. Praha: Nakladatelství LIBRI.
55. **BUDGE, E. A. Wallis** (1928). *The Monks of Kublai Khan, Emperor of China or The History of the Life and Travels of Rabban Sawma, Envoy and Plenipotentiary of the Mongol Khans to the Kings of Europe, and Markos Who as Mar Yahbh-Allaha III Became Patriarch of the Nestorian Church in Asia*, translated and edited by Sir E. A. Wallis Budge. London: Religious Tract Society.
56. **CADORINI, Giorgio** (ed.) (1999, 2003). *Cramârs. Furlánští a italští obchodníci v Českých zemích*. Sv. 1, 2. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta. 92 s., 92 s. (Svatobor. Sv. 1, 2) (též v elektronické podobě jako *Svatobor: Seznámení s Furlany a s Furlanskem*, <http://www1.cuni.cz/~cadorini/svatobor/>)
57. **DESSIMONI, C.** (1884). „I conti dell'ambasciata al chan di Persia nell MCCXCII“, *Atti della Societa Ligure di storia patria*, t. XIII: 537-698.
58. **FERRAND, Gabriel** (1922). „Une navigation européenne dans l'océan Indien au XIV s.“, *Journal Asiatique*, XX.
59. **FOLTZ, Richard** (2000). *Religions of the Silk Road: overland trade and cultural exchange from antiquity to the fifteenth century*. New York: St. Martin's Griffin.
60. **FRANKE, Herbert – TWITCHETT, Denis** (eds.) (1994). *The Cambridge History of China*. Vol. 6. *Alien Regimes and Border States, 907–1368*. Cambridge: Cambridge University Press.
61. **HARDIE, Peter** (1985). „China's Ceramic Trade with India“, *Transactions of the Oriental Ceramic Society 1983-1984*, 48: 14-31.
62. **HLAVÁČEK, Petr** (2004). „Čeští františkáni v historické retrospektivě“, in: *Historia Franciscana* (2004): 4-6.
63. **HONZÁK, František a kol.** (1997). *Evropa v proměnách staletí*. Praha: Nakladatelství LIBRI.
64. **CHEN Dasheng 陈达生** (1984). *Quanzhou Yisilanjiao shike 泉州伊斯兰教石刻 [Islámské nápisy v Quanzhou]*. Yinchuan: Ningxia Renmin Chubanshe 银川宁夏人民出版社.

65. **IRIARTE, Lázaro** (1982). *Storia del Francescanesimo*. Edizione italiana con aggiornamento bibliografico a cura dell'autore e di Fiorenzo Mastroianni. Napoli: Edizioni Dehoniane.
66. **JANIN, Raymond** (1953). *La Géographie Ecclésiastique de l'Empire Byzantin*. 1. Part: *Le Siège de Constantinople et le Patriarcat Oecuménique*. 3rd Vol.: *Les Églises et les Monastères*. Paris: Institut Français d'Études Byzantines.
67. **KAFTAL, George** (1978). *Iconography of the saints in the painting of North East Italy*; with the collaboration of Fabio Bisogni. Florence: Sansoni.
68. **KATZ, Nathan – GOLDBERG, Ellen S.** (1993). *The Last Jews of Cochín: Jewish Identity in Hindu India*. Foreword by Daniel J. Elazar. Columbia, SC: University of South Carolina Press.
69. **KEIL, Carl Friedrich – DELITZSCH, Franz** (1857–1878). „Commentary on Daniel 3:21“, in: Carl Friedrich Keil and Franz Delitzsch. *Commentary on the Old Testament* (online: <http://sacred-texts.mahdisworld.net/bib/cmt/kad/dan003.htm>)
70. **KHAMOUCH, Mohammed** (2005). *Jewel of Chinese Muslim's Heritage*. Manchester: FSTC Limited.
71. **KING, Charles** (2004). *The Black Sea: A History*. Oxford: Oxford University Press.
72. **KIRSCH, Johann Peter** (1910). „Pope John XXII“. In: *The Catholic Encyclopedia*. Vol. 8. New York: Robert Appleton Company (internetové vydání viz <http://www.newadvent.org/cathen/08431a.htm>).
73. **KONEČNÝ, František Filip** (1921). *Svatý Dominik, zakladatel řádu kazatelského*. Praha: Lad. Kuncič.
74. **KROPÁČEK, Luboš** (1999). „Půlměsíc na severní obloze. Muslimové v zemích Evropské unie“, in: *Variace na korán. Islám v diaspoře. Archiv orientální. Česká řada*. Sv. 1. Praha: Orientální ústav AV ČR: 16.
75. **LA RONCIÈRE, Charles de** (1925). *La découverte de l'Afrique au Moyen Age*. Le Caire: Mémoires de la Société Royale de Géographie du Caire, t. I.
76. **LE GOFF, Jacques** (2004). *Svatý František z Assisi*. Praha: Nakladatelství Vyšehrad.
77. **LIŠČÁK, Vladimír** (2000). *Čína – Dobrodružství Hedvábné cesty. Po stopách styků Východ – Západ*. Praha: SetOut.
78. **LIŠČÁK, Vladimír** (2002b). „Počátky křesťanství v Číně 1.“ *Fénix (Informační zpravodaj Česko-čínské společnosti)*, 3, č. 2: 43-59.
79. **LIŠČÁK, Vladimír** (2002c). „Počátky křesťanství v Číně 2.“ *Fénix (Informační zpravodaj Česko-čínské společnosti)*, 3, č. 3-4: 55-67.

80. **LIŠČÁK, Vladimír (2006c)**. „The early Christianity in Tang China and its scripture in Chinese“. In: Marián Gálik and Tatiana Štefanovičová (eds.): *Trade, Journeys, Inter- and Intracultural Communications in East and West (up to 1250)*. Papers Presented at the International Workshop (Humboldt-Kolleg), Dolná Krupá, Slovak Republic, June 2-6, 2004. Bratislava: Institute of Oriental Studies, Slovak Academy of Sciences – Lufema: 160-181.
81. **LIŠČÁK, Vladimír (2012a)**. „Italské obchodní republiky a katolické misie v Mongolské říši“ (1. část), *Nový Orient*, **67**, č. 1: 17-21.
82. **LIŠČÁK, Vladimír (2012b)**. „Italské obchodní republiky a katolické misie v Mongolské říši“ (2. část), *Nový Orient*, **67**, č. 2: 16-19.
83. **LIŠČÁK, Vladimír (2012c)**. „Italian City-states and Catholic Missions in Mongolian World of the 13th and 14th Centuries“, *Anthropologia Integra*, **3**, č. 2: 27-36.
84. **LOPEZ, Robert Sabatino (1943)**. „European Merchants in the Medieval Indies: The Evidence of Commercial Documents“, in: *Journal of Economic History*, vol. III, č. 2: 164-184.
85. **LUZZATTO, Gino (1949)**. *Storia economica d'Italia. I: L'Antichità e il Medioevo*. Roma: Edizioni Leonardo. XIV, 395 stran.
86. **MEDLYCOTT, A. E. (2005)**. *India and the Apostle Thomas: An Inquiry with a Critical Analysis of the Acta Thomae*. Piscataway, NJ: Gorgias Press LLC. (původní vydání: London: David Nutt 1905.)
87. **MENACHERY, George (ed.) (1973)**. *The Saint Thomas Christian Encyclopedia of India*. Trichur: B.N.K. Press.
88. **MENACHERY, George (ed.) (1998)**. *The Indian Church History Classics, Vol. I, The Nazranies*. Ollur (India).
89. **MENACHERY, George et al. (1987)**. *Kodungallur: City of Saint Thomas*. Azhikode (nakladatel neznámý).
90. **MITTER, Partha (1992)**. *The Much Maligned Monsters. A History of European Reactions to Indian Art*. Chicago: University of Chicago Press.
91. **MOIDREY, Joseph de, S.J. (1914)**. *La hiérarchie catholique en Chine, en Corée et au Japon (1307-1914). Essai par le Père Joseph de Moidrey, S.J. (Variétés sinologiques 38)*. Zi-ka-wei près Chang-hai: Imprimerie de l'orphelinat de T'ou-sè-wè.
92. **NOLD, Patrick (2003)**. *Pope John XXII and his Franciscan Cardinal: Bertrand de la Tour and the Apostolic Poverty Controversy*. Oxford: Clarendon.
93. **OSN IX (1893)**. *Ottův slovník naučný. Díl IX*. Praha: Vydavatelství a nakladatelství Jan Otto. (heslo „Furlansko“)
94. **PAUTHIER, (Jean Pierre) G(uillaume) – BAZIN, (Antoine Pierre Louis) (1853)**. *Chine Moderne ou Description Historique, Géographique et Littéraire de*

- ce vaste empire, d'après des documents Chinois.* 2 parts in 1 vol. Paris: Firmin Didot Frères.
95. **PHILLIPS, J. R. S.** (1998). *The Medieval Expansion of Europe* (second edition). Oxford: Oxford University Press.
  96. **PISANUS, Bartholomæus** (1510). *De Conformitate Vitæ Beati Francisci ad Vitam Domini Iesu.* Mediolanum [= Milán].
  97. **POWER, Daniel** (ed.) (2006). *The Central Middle Ages: Europe, 950–1320.* Oxford: Clarendon Press. xv + 304 stran.
  98. **PROCACCI, Giuliano** (2007). *Dějiny Itálie.* Překlad Drahoslava Janderová, Bohumír Klípa, Kateřina Vinšová. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 496 stran.
  99. **PUTHIAKUNNEL, Thomas** (1973). „Jewish colonies of India paved the way for St. Thomas“, in: MENACHERY (ed.) (1973), Vol. II.
  100. **RETSO, Jan** (2003). *The Arabs in Antiquity: Their History from the Assyrians to the Umayyads.* London: Routledge.
  101. **RICHARD, Jean** (1996). *Histoire des Croisades.* Paris: Fayard.
  102. **ROCKHILL, William Woodville** (tr.) (1913). „Description of the Barbarians of the Isles“, *T'oung Pao.*
  103. **ROSSELLÓ I VERGER, Vicenç** María (1997). „Els italianismes de les cartes portolanes mallorquines“, in: Josep Massot i Muntaner (ed.): *Estudis de llengua i literatura en honor de Joan Veny*, vol. I. Barcelona: Universitat de Barcelona.
  104. **ROUX, Jean-Paul** (1993). *Histoire de l'Empire Mongol.* Paris: Fayard.
  105. **SAYONS, A.** (1937). „Les nobles et l'aristocratie a Genes“, in: *Annales d'histoire économique et sociale*, t. IV, 46.
  106. **SCOTT, William H. – SALAMANCA, Bonifacio S.** (1984). *Prehispanic Source Materials for the Study of Philippine History.* Quezon City: New Day Publishers.
  107. **SHARAN, Ishwar** (1995). *The Myth of Saint Thomas and the Mylapore Shiva Temple.* New Delhi: Voice of India.
  108. **SHEPHERD, William** (1911). *Historical Atlas.* New York: Henry Holt & Company.
  109. **STANDAERT, Nicolas**, ed. (2001). *Handbook of Christianity in China*, vol. I: 635–1800. Leiden – Boston – Köln: Brill.
  110. **VLČEK, Pavel** (1997). „Františkáni“, in: Vlček, P. – Sommer, P. – Foltýn, D.: *Encyklopedie českých klášterů.* Praha: Nakladatelství LIBRI: 120-122; „Minoriiti“, in: *tamtéž*: 143-145.
  111. **WU Wenliang** 吴文良 (1957). *Quanzhou zongjiao shike* 泉州宗教石刻 [Náboženské nápisy náhrobních kamenech v Quanzhou]. Beijing: Kexue Chubanshe 北京：科学出版社.

112. **WU Wenliang** 吴文良 – **WU Youxiong** 吴幼雄 (2005). *Quanzhou zongjiao shike* 泉州宗教石刻 [Náboženské nápisy na náhrobních kamenech v Quanzhou]. Beijing: Kexue Chubanshe 北京：科学出版社.

c. Katalogy

113. **BUORA, Maurizio** (ed.) (2008). *Splendori del Gotico nel Patriarcato di Aquileia*. Catalogo a cura di Maurizio Buora. Udine: Comune di Udine, Civici Musei e Gallerie di Storia e Arte.
114. **GANZER, Gilberto** – **BRUNETTIN, Giordano** (eds.) (2003). *Odorico da Pordenone: dalle rive del Noncello al trono del Drago*. A cura di Gilberto Ganzer e Giordano Brunettin. Pordenone: Comune di Pordenone.
115. *Historia Franciscana* (2004). Katalog výstavy pořádané k 400. výročí příchodu bratří františkánů do kláštera Panny Marie Sněžné v Praze (1604-2004). Praha: Provincie bratří františkánů.
116. *Katalog* (2010). *Katalog mužských řeholních institutů začleněných do KVPMŘ v ČR* (stav k I. I. 2010) (<http://www.kvpzr.cz/KVPMR-10.doc>).
117. *Odoric of Pordenone* (2004). *Odoric of Pordenone: from the bank of Noncello river to the dragon throne*. [souběžný čínský titul: 波德诺内人鄂多立克, 从浓且罗河的岩到龙御座]. Pordenone: Comune di Pordenone.

d. Slovníky, příručky

118. **CAPPELLI, Adriano** (2006 [1990]). *Lexicon abbreviaturarum: Dizionario di abbreviature latine ed italiane usate nelle carte e codici specialmente del medio-evo, riprodotte con oltre 14000 segni incisi, con l'aggiunta di uno studio sulla brachigrafia medioevale, un prontuario di sigle epigrafiche, l' antica numerazione romana ed arabica ed i segni indicanti monete, pesi, misure, etc.* Per cura di Adriano Cappelli, Archivista-Paleografo. Sesta edizione corredata con 9 tavole fuori testo. Milano: Ulrico Hoepli Editore S.p.A. 1990. (Ristampa 2006)
119. **KANE, Daniel** (1989). *The Sino-Jurchen vocabulary of the Bureau of Interpreters*. Bloomington, Ind.: Indiana University, Research Institute for Inner Asian Studies (Uralic and Altaic series).
120. **KANE, Daniel** (2009). *The Kitan language and script*. Leiden; Boston: Brill (Handbook of oriental studies/Handbuch der Orientalistik, Section Eight, Central Asia).
121. **SVANTESSON, Jan-Olof** – **TSENDINA, Anna** – **KARLSSON, Anastasia Mukhanova** – **FRANZÉN, Vivian** (2008). *The Phonology of Mongolian*. Oxford: Oxford University Press.
122. **ZLC** (1986). *Zhongguo lishi da cidian. Liao, Xia, Jin, Yuan shi* 中国历史大辞典. 辽夏金元史 [Velký slovník čínských dějin. Dějiny říší Liao, Xia, Jin a Yuan]. Shanghai: Shanghai Cishu Chubanshe 上海：上海辞书出版社.

e. **Středověcí geografové, cestovatelé, obchodníci a misionáři (včetně edic cestopisů)**

123. **ASTLEY, Thomas (1745–1747).** *A New general collection of voyages and travels consisting of the most esteemed relations, which have been hitherto published in any language; comprehending everything remarkable in its kind, in Europe, Asia, Africa, and America, With respect to the Several Empires, Kingdoms, and Provinces; their Situation, Extent, Bounds and Division, Climate, Soil and Produce; their Lakes, Rivers, Mountains, Cities, principal Towns, Harbours, Buildings, &c. and the gradual Alterations that from Time to Time have happened in each: Also the Manners and Customs of the Several Inhabitants...* London: Printed for T. Astley. 4 vols.
124. **Ibn BATŪTA (1829/2004).** *The Travels of Ibn Batūta; translated from the abridged Arabic manuscripts copies, preserved in the Public Library of Cambridge.* With notes, illustrative of the history, geography, botany, antiquities, &c. occurring throughout the work, by the Rev. Samuel Lee. Oriental Translation Fund Publications 1. London: Printed for the Oriental translation committee, and sold by J. Murray, 1829. [nová edice: *The Travels of Ibn Battuta in the Near East, Asia and Africa 1325–1354.* Mineola, New York: Dover Publications, Inc., 2004]
125. **BEAZLEY, Charles Raymond (1949).** *The Dawn of Modern Geography.* Volume III. *A History of Exploration and Geographical Science from the Middle of the Thirteenth Century to the Early Years of the Fifteenth Century (c. A.D. 1206-1420).* New York: Peter Smith; original ed.: London 1901.
126. **Benjamin z Tudely (2002).** *Dva středověké hebrejské cestopisy / Benjamin z Tudely, Petachja z Řezna.* Z hebrejských originálů přel. Jiřina Šedinová. Praha: Argo.
127. **BENNETT, Josephine Waters (1954).** *The Rediscovery of Sir John Mandeville.* MLA Monograph Series 19. New York: Modern Language Association.
128. **CAMERON, Nigel (1989).** *Barbarians and Mandarins. Thirteen Centuries of Western Travellers in China.* Hong Kong: Oxford University Press; původní vydání: New York & Tokyo, John Weatherhill, Inc. 1970.
129. **CAMPBELL, Mary Baine (1988).** *The Witness and the Other World: Exotic European Travel Writing 400–1600.* Ithaca: Cornell University Press.
130. **CHABOT, J. B. (1894).** „Histoire du patriarchs Mar Jabalaha III et du moine Rabban Čauma“, *Revue d'Orient Latin*, t. II, Paris.
131. **CORTESÃO, Armando (1954).** *The Nautical Chart of 1424 and the Early Discovery and Cartographical Representation of America. A Study on the History of Early Navigation and Cartography.* Coimbra: University of Coimbra.
132. **COSTANTINI, Celso (1946).** *Con i missionari in Cina.* Roma: Unione Missionaria del Clero. Vol. I.

133. **CYBIKOV**, Gonbožab Cebekovič (1987). *Cesta k posvátným místům Tibetu. Po-dle deníků vedených v letech 1899–1902*. Přeložil Josef Kolmaš. Praha: Vyšehrad.
134. **Divisament** (2006). *Le divisament dou monde*, in: POLO, Marco (2006): 303-662. [franko-italská redakce]
135. **ELSNER**, Jás – **RUBIÉS**, Joan-Pau (eds.) (1999). *Voyages and Visions: To-wards a Cultural History of Travel*. Chicago: The University of Chicago Press.
136. **Epistolæ** (1929). *Epistolæ Fr. Iohannis de Monte Corvino*, in: SF (1929): 340-355.
137. **FAZY**, R. (1949). „Jehan de Mandeville: ses voyages et son séjour discuté en Egypte“, *Études Asiatique*, Vol. 3: 30-54.
138. **GUZMAN**, Gregory G. (1971). „Simon of Saint-Quentin and the Dominican Mission to the Mongol Baiju: A Reappraisal“, *Speculum*, Vol. 46, No. 2. (April).
139. **GUZMAN**, Gregory G. (2006). „The Vinland Map Controversy and the Discovery of a Second Version of The Tartar Relation“, in: *Terrae Incognitae. The Journal for the History of Discoveries*, vol. 38: 19–25.
140. **HAMELIUS**, P. (ed.) (1919 a 1923). *Mandeville's Travels, translated from the French of Jean d'Outremeuse*. Edited from MS. Cotton Titus C. XVI, in the British Museum. EETS O.S. Vols. 153 a 154. (Reprint: Oxford University Press 1960 a New York: Kraus 1987)
141. **HEYD**, Wilhelm von (1885–1886). *Histoire du commerce du Levant au Moy-en-Âge*. Édition française refondue et considérablement augmentée par l'au-teur publiée sous le patronage de la Société de l'Orient Latin par Furcy Ray-naud. 2 forts volumes. Leipzig: Harrasowitz – Paris: Lechevalier.
142. **HIGGINS**, Iain Macleod (1997). *Writing East. The „Travels“ of Sir John Man-deville*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
143. **HIRTH**, Friedrich – **ROCKHILL**, William Woodville (1911). *Chau Ju-kua, His work on the Chinese and Arab trade in the twelfth and thirteenth centuries, entitled Chu-fan-chî*. Edited, translated from the Chinese and annotated by Fried-rich Hirth and W. W. Rockhill. St Petersburg: Imperial Academy of Sciences.
144. **HRBEK**, Ivan (1989). „Marco Polo jako člověk a jako cestopisec“. Doslov k POLO (1989): 215-228.
145. **al-IDRÍSÍ** (1999). Idrísí. *La première géographie de l'Occident*. Présentation, notes, index, chronologie et bibliographie par Henri Bresc et Annliese Nef. Traduction du chevalier Jaubert, revue par Annliese Nef. Paris: Flammarion. (reprint staršího vydání)
146. **KOSS**, Nicholas (1999). *The Best and Fairest Land: Images of China in Mediaeval Europe*. Taipei: Bookman Books, Ltd.
147. **LETTS**, Malcolm (1949). *Sir John Mandeville: The Man and his Book*. London: Batchworth.

148. **LETTS**, Malcolm, ed. and trans. (1953). *Mandeville's Travels: Texts and Translations*. Vol. II. London: Hakluyt Society.
149. **LIŠČÁK**, Vladimír (1985). „Benátčan Marco Polo, Čína a středověké Čechy.“ *Nový Orient*, 40, č. 5: 149–153.
150. **LIŠČÁK**, Vladimír (1992). „Marco Polo and Yunnan.“ *The Thai-Yunnan Project Newsletter* (Canberra), No. 15: 20–25.
151. **LIŠČÁK**, Vladimír (2006b). „Katalánský atlas 1375 a Čína.“ *Fénix (Informační zpravodaj Česko-čínské společnosti)*, 7, č. 2: 40–53.
152. **LIŠČÁK**, Vladimír (2009b). „Mandevila a Odorik – porovnání dvou cestopisů“, *Nový Orient*, 64, 2009, č. 4: 21–26.
153. **LIŠČÁK**, Vladimír (2010a). „Katalánský atlas z roku 1375 a obraz Asie ve 14. století“, *Nový Orient*, 65, 2010, č. 1: 18–23.
154. **MANDEVILLE** (1887). *The voyage and travayle of Sir John Maundeville knight, which treateth of the way toward Hierusalem and of marvayles of Inde with other islands and countreys*. Edited, annotated, and illustrated in facsimile by John Ashton. London: Pickering & Chatto.
155. **MANDEVILLE** (1911). *Cestopis t. zv. Mandevilla*. Český překlad pořázený Vavřincem z Březové. K vydání připravil, úvodem a slovníkem opatřil Dr. František Šimek. V Praze: Nákladem České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění.
156. **MANDEVILLE** (2000). Jean de Mandeville. *Le livre des merveilles du monde*. Édition critique par Christiane Deluz. Paris: CNRS Éditions (Sources d'histoire médiévale, 31).
157. **MARIGNOLA**, Jan (1987). *Kronika česká*, in: *Kroniky doby Karla IV*. Praha: Svoboda: 445–516.
158. **al-MAS'ÚDÍ**, Abu l-Hasan 'Alí ibn Husain (1983). *Rýžoviště zlata a doly drahokamů*. Z arabštiny přel., předml., pozn. a chronologickou tabulkou muslimských dynastií opatřil Ivan Hrbek; mapky nakreslil Vladimír Vokálek. Praha: Odeon.
159. **Milione** (2006). *Milione*, in: POLO, Marco (2006): 1–302. [toskánská redakce]
160. **MOSELEY**, C.R.W.D. (ed. and trans.) (1983). *The Travels of Sir John Mandeville*. Harmondsworth: Penguin. [moderní edice Egertonova textu]
161. **MOULE**, Arthur Christopher (1957). *Quinsai, with other notes on Marco Polo*. Cambridge: University Press.
162. **OLSCHKI**, Leonard (1960). *Marco Polo's Asia: An Introduction to His „Description of the World“ Called 'Il Milione'*, translated by John A. Scott. Berkeley and Los Angeles: University of California.

163. **PEGOLOTTI, Francesco Balducci (1866)**. *Avixamento del viaggio del Ghattaio per lo chanmino della Tana ad andare e ttornare chon merchatantia*. PuP blikováno v: YULE (1866), Vol. II., Appendix III: lxiv.
164. **PEGOLOTTI, Francesco Balducci (1913a)**. *Pegolotti's Notices of the land Route to Cathay*. in: YULE – CORDIER (1913), Vol. III: 137-71.
165. **PEGOLOTTI, Francesco Balducci (1913b)**. *Avixamento del viaggio del Ghattaio per lo chanmino della Tana ad andare e ttornare chon merchatantia*. Pu blikováno v: YULE – CORDIER (1913), Vol. III: 172.
166. **PEGOLOTTI, Francesco Balducci (1936)**. *La pratica della mercatura*, ed. Allan Evans. Cambridge, Mass.: Mediaeval Academy of America.
167. **PELLIOT, Paul (1922/23)**. „Les Mongols et la Papauté. Documents nouveaux édités, traduits et commentés par M. Paul Pelliot“, avec la collaboration de MM. Borghezio, Masse et Tisserant (part 1), *Revue de l'Orient Chrétien*, 3e sér. 3 (23): 3-30.
168. **PELLIOT, Paul (1932)**. „Un témoignage éventuel sur le christianisme à Canton au XIe siècle“, *Mélanges chinois et bouddhiques* 1: 217-219.
169. **PELLIOT, Paul (1959–1973)**. *Notes on Marco Polo: Ouvrage Posthume Publié sous les Auspices de l'Academie des Inscriptions et Belles-Lettres et avec le Concours du Centre National de la Recherche*. Fwd in French by Louis Hambis. Text in English. 3 Vols. Paris: Imprimerie Nationale.
170. **POLO, Marco (1847)**. *I Viaggi di Marco Polo veneziano*, tradotti per la prima volta dall'originale francese di Rusticiano di Pisa, e corredati d'illustrazioni e di documenti da Vincenzo Lazari, pubblicati per cura di Lodovico Pasini membro eff. e segretario dell' T. R. Istituto veneto. Venezia: coi tipi di Pietro Naratovich.
171. **POLO, Marco (1902)**. *Marka Pavlova z Benátek Milion. Dle jediného rukopisu spolu s příslušným základem latinským*. Vydal Dr. Justin V. Prášek. V Praze: Nákladem České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění.
172. **POLO, Marco (1989)**. *Milión neboli O zvycích a poměrech ve východních krajích*. Přeložil Václav Bahník. Praha: Odeon.
173. **POLO, Marco (2003)**. *Milione*. Versione toscana del Trecento. Edizione critica a cura di Valeria Bertolucci Pizzorusso. Indice ragionato di Giorgio R. Cardona. III edizione. Milano: Adelphi Edizioni S.p.A. (gli Adelphi).
174. **POLO, Marco (2006)**. *Milione. Le divisament dou monde*. Il Milione nelle redazioni toscana e franco-italiana. A cura di Gabriella Ronchi. Introduzione di Cesare Segre. Milano: Arnoldo Mondadori Editore S.p.A. (I Meridiani Collezione).
175. **PURCHAS, Samuel (1614)**. *Pvrchas his Pilgrimage. Or Relations of the World and the Religions observed in all Ages and Places discovered, from the Creation vnto*

- this Present. In *Fovre Parts. This First containeth a Theologicall and Geographical Historie of Asia, Africa, and America, with the Ilands Adiacent. Declaring the Ancient Religions before the Flovd, the Heathnish, Jewish, and Saracenicall in all Ages since, in those parts professed, with their seuerall Opinions, Idols, Oracles, Temples, Priests, Fasts, Feasts, Sacrifices, and Rites Religious. Their beginnings, Proceedings, Alterations, Sects, Orders and Successions. With briefe Descriptions of the Countries, Nations, States, Discoveries; Priuate and Publike Customes, and the most Remarkable Rarities of Nature, or humane Industrie, in the same. The second Edition, much enlarged with Additions through the whole Worke*; by Samvel Pvrchas, Minister at Estwood in Essex... London: Printed by William Stansby for Henrie Fetherstone, and are to be sold at his Shop in Pauls Church-yard at the Signe of the Rose.
176. **Putování k Mongolům** (1964). *Putování k Mongolům. Cesta Jana de Plano Carpiniho ke dvoru Kujuk-chána, Cesta Viléma z Rubruku ke dvoru Mangu-chána, Ruy Gonzalese de Clavijo Poselstvo k Tamerlánovi*. Z různých vydání, původně latinských a španělských originálů a jejich překladů do různých jazyků, vybral a přeložil, úvodem *Tři poutníci a jejich doba* a úvodními poznámkami opatřil Edgar Knobloch; doslov, poznámky a vysvětlivky Pavel Poucha. Praha: SNKLU.
177. **QUESADA, Miguel Ángel Ladero** (2008). „Reale und imaginäre Welten: John Mandeville“, in: Feliciano Novoa Portela, Javier Villalba Ruiz de Toledo (Hrsg.): *Legendäre Reisen im Mittelalter*. Stuttgart: Theiss Verlag.
178. **RACHEWILTZ, Igor de** (1997). „Marco Polo Went to China“, *Zentralasiatische Studien* 27: 34-92.
179. **ROLING, Bernd** (2008). „The soul of an animal? The transmigration of souls in Medieval Latin and Arab travel reports“, in: SOMMER, Petr – LIŠČÁK, Vladimír (eds.) (2008): 145–172.
180. **RONCAGLIA, Martiniano** (1953): „Frère Laurent de Portugal, O.F.M., et sa légation en Orient (1245–1248 env.)“, *Bollettino della badia greca in Grottaferrata* (II serie), 7: 33–44.
181. **ROSSABI, Morris** (1992). *Voyager from Xanadu: Rabban Sauma and the first journey from China to the West*. Tokyo: Kodansha International Ltd.
182. **ROUX, Jean-Paul** (1985). *Les explorateurs au Moyen Age*. Paris: Fayard. [nová edice: Hachette Pluriel 2007]
183. **RUBRUCK, William of** (1990). *The Mission of Friar William of Rubruck: His Journey to the Court of the Great Khan Mongke, 1253-1255*, translated by Peter Jackson, David Morgan, with commentary and extensive notes by two noted Mongol specialists make it the preferred edition for those who wish full scholarly annotation. London: Hakluyt Society (Works Issued by the Hakluyt Society, 2nd Series, Part II, No. 173).
184. **SAINT-QUENTIN, Simon de** (1965). *Histoire des Tartares*. „*Historia Tartarorum*“, publiée par Jean Richard. Dijon: P. Geuthner.

185. **SELLA, Pacifico** (2008). *Il vangelo in Oriente: Giovanni da Montecorvino, frate minore e primo Vescovo in terra di Cina (1307–1328)*. Assisi: Edizioni Porziuncola.
186. **SÉVÉRAC, Jourdain Catalani de** (1925). *Mirabilia Descripta. Les merveilles de l'Asie par le Père Jourdain Catalani de Séverac de l'ordre des frères precheurs, évêque de Columbum (XIVe siècle)*. Texte latin, fac-simile et traduction française avec introduction et notes par Henri Cordier. Paris: Librairie Orientaliste Paul Geuthner.
187. **SEYMOUR, Michael C.** (ed.) (2002). *The Defective Version of Mandeville's Travels*. Oxford: Early English Text Society and Oxford University Press (Early English Text Society OS 319).
188. **SILVESTRI, P. Cipriano, OFM** (1930). „Di tre precursori del B. Odorico: Giovanni da Pian Carpino, Guglielmo Rubruquis e Giovanni da Montecorvino“, *VI Centenario del Beato Odorico da Pordenone*. Periodico mensile illustrato. Anno I, N. 12. Udine, Dicembre (IX): 177-79.
189. **SVET, Ja[kov] M[ichajlovič]** (Свет, Я[ков] М[ихайлович]) (1968). *После Марко Поло. Путешествия западных чужеземцев в страны трех Индий*. Пер. с лат. и староритал. яз., вступит. статья и прим. Я. М. Света. Москва, изд-во Наука.
190. **SZCZESNIAK, Boleslaw** (1960). „Marco Polo's Surname 'Milione' According To Newly Discovered Documents“, *T'oung Pao*, 48, 1-3: 447-452.
191. **t'SERSTEVENS, André** (1969). *Le livre de Marco Polo ou le Devisement du monde*. Texte intégral, mis en français et commenté par t'Serstevens. Préface par Pierre Sabbagh. Genève: Cercle du Bibliophile.
192. **TUCCI, Ugo** (1976). „I primi viaggiatori e l'opera di Marco Polo.“ In: *Storia della cultura veneta*. 1. *Dalle origini al Trecento*, a cura di G. Arnaldi e M. Pastore Stocchi. Vicenza: Neri Pozza: 633-670.
193. **TZANAKI, Rosemary** (2003). *Mandeville's Medieval Audiences. A Study on the Reception of the Book of Sir John Mandeville (1371-1550)*. Burlington, USA, and Aldershot, UK: Ashgate.
194. **Viaggi** (1574). *Dei viaggi di messer Marco Polo Gentilhuomo Venetiano*, in: RAMUSIO, Giovan Battista (ed.) (1574), ff.
195. **WARNER, George F.** (ed.) (1889). *The Buke of John Maundeuill being the Travels of sir John Mandeville, knight 1322-1356*. A hitherto unpublished English version from the unique copy (Egerton Ms. 1982) in the British Museum edited together with the French text, notes, and an introduction by George F. Warner, M.A., F.S.A., assistant-keeper of Manuscripts in the British Museum. Illustrated with twenty-eight miniatures reproduced in facsimile from the additional MS. 24,189. Printed for the Roxburghe Club. Westminster: Nichols and Sons.... MDCCCLXXXIX.

196. **WOODOVÁ**, Frances (1999). *Byl Marco Polo opravdu až v Číně?* Přeložil Václav Klumpar. Praha: FAUN.
197. **YANG Zhijiu** 楊志玖 (1941). „Guanyu Make Boluo li Hua de yi duan hanwen jizai“ 關於馬可·波羅離華的一段漢文記載 [Jeden čínský zápis o odjezdu Marka Pola z Číny], *Wenshi zazhi* 文史雜誌 [Časopis kulturních dějin], 1, č. 12.

f. Odorikova doba. Čína a Západ

198. **ABATE**, Mark T. – **ALLISON**, Robert J. – **FRANKEL**, Benjamin (2002). *History in Dispute*. Vol. 10. *The Crusades, 1095–1291*. Farmington Hills, MI: Thomson Gale.
199. **AIGLE**, Denise (2005). „The Letters of Eljigidei, Hülegü, and Abaqa: Mongol Overtures or Christian Ventriloquism?“ *Inner Asia*, 7, č. 2: 143–162.
200. **APPADORAI**, Angadipuram (1936). *Economic conditions in Southern India 1000–1500 A.D.* 2 vols. Madras: University of Madras.
201. **ATWOOD**, Christopher P. (2004). „Western Europe and the Mongol Empire“, in: *Encyclopedia of Mongolia and the Mongol Empire*. New York: Facts on File, Inc.
202. **BAUM**, Wilhelm (1999). *Die Verwandlungen des Mythos vom Reich des Priesterkönigs Johannes*. (Rom, Byzanz und die Christen des Orients im Mittelalter). Klagenfurt: Kitab-Verlag.
203. **BIRAN**, Michal (2005). *The Empire of the Qara Khitai in Eurasian History: Between China and the Islamic World*. Cambridge: Cambridge University Press (Cambridge Studies in Islamic Civilization).
204. **BRĂTIANU**, George Ioan (1929). *Recherches sur le commerce génois dans la mer Noire au XIIIe siècle*. Paris: P. Geuthner.
205. **BRETSCHNEIDER**, Emil (1871). *On the knowledge possessed by the ancient Chinese on the Arabs and Arabian colonies, and other Western countries*. London: Trübner & Co.
206. **BROCANELLI**, Br. Vincenzo, OFM (2008). *Franciscans without frontiers*. [Strasbourg]: Éditions du Signe.
207. **BUORA**, Maurizio (1992). *Aquileia. Il patriarcato. Guida storica*. Tavagnacco: Arti Grafiche Friulane Società Editrice.
208. **CORRADINI**, Piero (1983). „La Cina plurinazionale dell'epoca Yuan“, in: MELIS, Giorgio (ed.) (1983a): 57–67.
209. **DAWSON**, Christopher Henry (1955). *The Mongol mission: Narratives and letters of the Franciscan missionaries in Mongolia and China in the thirteenth and fourteenth centuries*. London and New York: Sheed and Ward.

210. **FRANKE**, Wolfgang (1967). *China and the West*. Tr. R. A. Wilson. New York: Harper Torchbooks.
211. **GALLIANI**, Luigia (1950). „L’etnologia dei popoli asiatici nelle relazioni di viaggio dei missionari francescani dei secoli XIII e XIV“, *Studi francescani*, 3rd ser. 22: 73-90.
212. **GIANNI**, Luca (2001). „La carriera ecclesiastica di un canonico friulano nel Trecento: Guido da Manzano.“ *Memorie Storiche Forogiuliesi*, roč. 81: 239-263.
213. **GROUSSET**, René (1936). *Histoire des croisades – III. 1188-1201 L’anarchie franque*. Paris: Perrin.
214. **GUMILJOV**, Lev Nikolajevič (1974). *Hledání vymyšlené říše (Legenda o „říši kněze Jana“)*. Praha: Mladá fronta.
215. **JACKSON**, Peter (2005). *The Mongols and the West, 1221-1410*. London: Longman.
216. **KALUS**, Ludvik (2008). „La ville de Zayton/Quanzhou du temps d’Odoric“, in: SOMMER, Petr – LIŠČÁK, Vladimír (eds.) (2008): 227-236.
217. **KARPOV**, Sergei P[avlovič] (Карпов, Сергей Павлович) (1986). *L’ impero di Trebisonda, Venezia, Genova e Roma, 1204-1461. Rapporti politici, diplomatici e commerciali*. Trad. E. Zambelli. Roma: Il Veltro.
218. **KARPOV**, Sergej Pavlovič (Карпов, Сергей Павлович) (2007). *Istorija Trapezundskoj imperii (История Трапезундской империи)*. Sankt-Peterburg: Aleteja (Санкт-Петербург: Алетея).
219. **LACH**, Donald F. (1965). *Asia in the Making of Europe. Volume I: The Century of Discovery*. Chicago: The University of Chicago Press.
220. **MACKERRAS**, Colin (1989). *Western Images of China*. Hong Kong – Oxford – New York: Oxford University Press.
221. **MOULE**, Arthur Christopher (1930). *Christians in China before 1550*. London: Society for Promoting Christian Knowledge; reprint: Taipei: Ch’eng-wen Publishing Company 1972.
222. **OPPERT**, Gustav Solomon (1864). *Presbyter Johannes in Sage und Geschichte*. Berlin: J. Springer.
223. **OTHMER**, Cajus (1929). „Das Martyrium von vier Franziskanern zu Tana in Indien am 9. und 12. April 1321“. In: *Franziskanische Studien*, 16: 72-80.
224. **PANG**, Paul P., OFM (1983). „Il cristianesimo cinese nel secolo XIV“, in: MELIS, Giorgio (ed.) (1983a): 85-100.
225. **PETECH**, Luciano (1979). „I francescani nell’Asia centrale e orientale nel XIII e XIV secolo“, in: *Espansione del francescanesimo tra Occidente e Oriente nel secolo XIII. Atti del VI convegno internazionale, Assisi 1978*. Assisi: Società internazionale di studi francescani: 213-240.

226. **PETECH**, Luciano (1983). *I Mongoli in Asia al tempo della Relatio*, in: MELIS, Giorgio (ed.) (1983a): 69-84.
227. **RACHEWILTZ**, Igor de (1971). *Papal Envoys to the Great Khans*. London: Faber and Faber.
228. **REICHERT**, Folker E. (1989). „Chinas Beitrag zum Weltbild der Europäer. Zur Rezeption der Fernostkenntnisse im 13. und 14. Jahrhundert“, in: *Das geographische Weltbild um 1300 = Zeitschrift für historische Forschung Beih.* 6: 33-57.
229. **REICHERT**, Folker E. (1992). *Begegnungen mit China: Die Entdeckung Ostasiens im Mittelalter*. Sigmaringen: Thorbecke.
230. **SKRŽINSKAJA**, Jelena Česlavovna (Скржинская, Елена Чеславовна) (1947). „Генуэзцы в Константинополе в XIV в.“, *Византийский временник*, т. I (XXVI): 215–234.
231. **SOOTHILL**, William Edward (1925). *China and the West: A sketch of their Intercourse*. London: Humphrey Milford; Oxford University Press; reprint: London: Curzon 1974.
232. **SORANZO**, Giovanni (1930). *Il papato, l'Europa cristiana e i Tartari: un secolo di penetrazione occidentale in Asia*. Milano: Società editrice „Vita e pensiero“.
233. **VALTROVÁ**, Jana (2011). *Středověká setkání s „jinými“*. Modloslužebníci, židé, saracéni a heretici ve středověkých misionářských zprávách o Asii. Praha: Argo.
234. **WEATHERFORD**, Jack (2004). *Genghis Khan and the Making of the Modern World*. New York: Three Rivers Press.
235. **ZEVAKIN**, Je. S. – **PENČKO**, N. A. (Зевакин, Е. С. – Пенчко, Н. А.) (1938). *Очерки по истории генуэзских колоний на Западном Кавказе в XI и XV веках*. Т. 3. Москва.

g. Život a dílo Odorika. Odorik v umění

236. **ARZARETTI**, Walter (2005). *Dieci anni con il Beato Odorico (1995–2005)*. Attività storico-culturali di culto e devozione nel tempo della ripresa causa di canonizzazione. In memoriam dell' arcivescovo P. Antonio Vitale Bommarco (1923–2004), presidente della Commissione B. Odorico. Testo di Walter Arzaretti, segretario della Commissione per la canonizzazione e il culto del Beato Odorico da Pordenone, notaio attuario del processo diocesano di canonizzazione. Opuscolo edito dalla Provincia Patavina dei Frati Minori Conventuali, Basilica del Santo. Padova.
237. **ASQUINI**, Basilio (1737). *Vita e viaggi del B. Odorico da Udine descritti da don Basilio Asquini bernabita, e dedicati alli MM. RR. PP. Guardiano, e religiosi tutti Del Ven. Convento di San Francesco della stessa Città*. In Udine: Nella Stamperia di Giambattista Murero MDCCXXXVII.

238. **BRUNETTIN**, Giordano (2003). „L'invenzione del Santo Patrono. Un tentativo della prima metà del XIV secolo per dare un patrono al Patriarcato di Aquileia: il beato Odorico da Pordenone“, in: GANZER, Gilberto – BRUNETTIN, Giordano (cur.) (2003): 26-47.
239. **BRUNETTIN**, Giordano (2004). „The invention of the Patron Saint“, in: *Odoric of Pordenone* (2004): 38-60.
240. **BRUSAMONTI**, Raffaella – **CASADIO**, Paolo (2008). „Il restauro degli afreschi con Storie del Beato Odorico da Pordenone“, in: BUORA (ed.) (2008): 39-51.
241. **CARBONETTO**, Gianpaolo (2001). „Beato Odorico da Pordenone. La scoperta fatta dal missionario udinese padre Luigi. Odorico anche nelle Filippine. Il beato vi si sarebbe fermato nel 1324 per evitare una tempesta Malamocco a Bolinao“, *Messaggero Veneto*, 16 dicembre 2001.
242. **DE BIASIO**, Antonio (2003). „La giada e il suo utilizzo durante la dinastia Yuan“, in: GANZER, Gilberto – BRUNETTIN, Giordano (cur.) (2003): 140-165.
243. **DE BIASIO**, Antonio – **TESTA**, Giulio Cesare (1998). *Mar di Cas, Mare di Giada. Il Catai rivelato da Odorico e da nessun altro*. Opuscolo per la mostra didattica al Museo Civici. Pordenone: Academia Liviana, 10–31 ottobre.
244. **Decretum** (1755). *Decretum Utinen. Canonizationis Beati Odorici Matthiussi Sacerdotis professi Ordinis Minorum S. Francisci, Die 2. Julii ejusdem Anni 1755*. — Publikováno v: VENNI, Giuseppe, OFM CONV (1761): 32-33 a YULE, Henry – CORDIER, Henri (1913), Vol. II: 35-36.
245. **DEL NEGRO**, Giovanni (1881). *Il B. Odorico da Pordenone. Cenni storici* (con ristretto) per mons. Giovanni Del Negro (estratto dal «Cittadino Italiano» di Udine, 23 sett. 1881). Udine, Tip. Lit. Patronato.
246. **ESPADA**, Antonio García (1999). „Fray Odorico y el Karmapa. El Tibet de los viajeros medievales“, *Medievalismo*, 9: 83-103.
247. **GABELLO**, Giambattista (1639). *Vita del B. Odorico Mattiussi*. In Udine, MDCXXXIX, Appresso Nicolò Schiratti.
248. **GHINATO**, Alberto (1965). „Il viaggiatore solitario. In margine al centenario della nascita del B. Odorico Mattiusi“, *Frate Francesco*, 32: 31-35, 65-68.
249. **GIORDANI**, D. Annibale (1930). *Il B. Odorico da Pordenone*. Brevi cenni con illustrazioni. A cura del Comitato per le onoranze al Beato. Portogruaro: [b. n.].
250. **GIUROVICH**, Irene (2003). „Odorico è morto di fibrosi polmonare.“ *Il Gazzettino*, II. I. 2003.
251. **GOLUBOVICH**, Girolamo (1917). „Il beato Odorico da Pordenone O. F. M. Note critiche bio-bibliografiche“, in: *Archivum Franciscanum Historicum*, X: 17-46.

252. **HARTIG, Otto** (1908). „Odoric of Pordenone“, in: *The Catholic Encyclopedia*, Volume XII. New York: Robert Appleton Company (internetové vydání viz <http://www.newadvent.org/cathen/12281a.htm>).
253. **CHIESA, Paolo** (2004). „Odoric’s places“, in: *Odoric of Pordenone* (2004): 20-37.
254. **KOLAR, Bogdan** (2010): *Mirabilia Mundi – Potopis brata Odorika iz Furlanije, člana Reda manjših bratov*. Ljubljana, Teološka fakulteta (Znanstvena knjižnica 21). 167 s.
255. **KUBÍNOVÁ, Kateřina** (2008). Jan Marignola a jeho „cestopis“. In: SOMMER, Petr – LIŠČÁK, Vladimír (eds.) (2008): 95-106.
256. **LAUFER, Berthold** (1914). „Was Odoric of Pordenone ever in Tibet?“, *T’oung Pao*, 15: 405-418.
257. **LIŠČÁK, Vladimír** (1998). *Blahoslavený Oldřich Čech z Pordenone, Cesta do říše Velkého chána (1316–1330)*, *Nový Orient*, 53, č. 10: 395-396.
258. **LIŠČÁK, Vladimír** (2002). „Bratr Odorik-Oldřich z Furlanska.“ *Fénix (Informační zpravodaj Česko-čínské společnosti)*, 3, č. 3-4: 19-39.
259. **LIŠČÁK, Vladimír** (2004). „Odorik z Pordenone – první Čech v Číně?“ *Nový Orient*, 59, č. 2: 40-45.
260. **LIŠČÁK, Vladimír** (2005a). „Bl. Odorik – poutník po východních krajích (Příspěvek k připravované výstavě v ambitech kostela Panny Marie Sněžné v Praze v srpnu 2005)“ 1.-3. *Poutník, časopis přátel sv. Františka*, 9, č. 7: 15-17; č. 8: 15-17; č. 9: 14-17.
261. **LIŠČÁK, Vladimír** (2005b). „Bratr Odorik o věcech podivuhodných a neznámých“ (první část). *Studia Orientalia Slovaca*, IV: 31-63.
262. **LIŠČÁK, Vladimír** (2006a). „Bratr Odorik o věcech podivuhodných a neznámých“ (druhá část). *Studia Orientalia Slovaca*, V: 55-73.
263. **LIŠČÁK, Vladimír** (2008a). „Úvodem: Odorik z Pordenone a východní kraje světa“, in: SOMMER, Petr – LIŠČÁK, Vladimír (eds.) (2008): 9-24.
264. **LIŠČÁK, Vladimír** (2008b). „Odorikův příspěvek k rozšíření geografických znalostí o Východu v Evropě“, in: SOMMER, Petr – LIŠČÁK, Vladimír (eds.) (2008): 47-66.
265. **LIŠČÁK, Vladimír** (2009a). „Odoric of Pordenone, a Franciscan missionary to Mongolian China“, *Archiv orientální*, 77, č. 1: 59-77.
266. **LIŠČÁK, Vladimír** (2010b). „Odorik z Pordenone a jeho zpráva o východních krajích“, *Fénix (Informační zpravodaj Česko-čínské společnosti)*, 11, č. 1: 41-61.
267. **LIŠČÁK, Vladimír** (2010c). „Odorich von Portenau, ein Franziskanermisionar im mongolischen China“, *Zhongguo: tiaozhan yu jiyu 中国挑战与机遇 [Čína: výzvy a příležitosti] / Herausforderung China* (Grüne Reihe), Nr. 106: 21-30.

268. **LIŠČÁK, Vladimír (2011a)**. „Christianity in Mongolian China and Mission of Odoric of Pordenone“, in: Marián Gálik and Martin Slobodník (eds.): *Eastern Christianity, Judaism, and Islam between the Death of Muhammad and Tamerlane (632-1405)*. Bratislava, Institute of Oriental Studies, Slovak Academy of Sciences: 243-263.
269. **LIŠČÁK, Vladimír (2011b)**. „Odoric of Pordenone and His Account on the orientium partium in the Light of Manuscripts“, *Anthropologia Integra*, **2**, 2011, č. 2: 63-74.
270. **LOTTI, Agostino (1973)**. „Dal viaggio missionario di Odorico da Pordenone nel Tibet: la spiegazione di ‘Pape Satan Aleppe’“, *Palestra del Clero*, 52: 746-756.
271. **MALAMOCCO, Padre Luigi (2002)**. *A piedi scalzi. In cammino con frate Odorico del Friuli*. Tavagnacco: Edizioni Segno.
272. **MALAMOCCO, Padre Luigi (2002a)**. „La principessa Urdúja“. Insetto speciale a proposito della prima Santa Messa celebrata dal Beato Odorico a Bolinao nelle Filippine nel 1324, in: MALAMOCCO (2002): 125-158.
273. **Marco da Lisbona (1639)**. *La vita del B. Odorico da Pordenon dell'Ordine de' Minori di S. Francesco, con li suoi Miracoli, descritta dal M. R. P. F. Marco da Lisbona nella Seconda Parte delle Croniche — il cui corpo si conserva nella Chiesa de' RR. PP. Minori Convent. di S. Francesco dentro della città di Udine*. In Udine, MDCXXXIX, Appresso Nicolò Schiratti, con licenza de' Superiori.
274. **MATROD, Henri (1929)**. *Notes sur le Bienheureux Odoric de Pordenone (1265–1331)*. Extrait des « Études Franciscaines ». Paris: Société et Librairie Saint François d'Assise.
275. **[MATROD, Henri] (1930)**. „Un episodio dell'epopea Franciscana in Cina nel secolo XIII“, *VI Centenario del Beato Odorico da Pordenone*. Periodico mensile illustrato. Anno I, N. 10. Udine, Ottobre (VIII): 151-153.
276. **MELIS, Giorgio (1983)**. *Odorico nella Cina del trecento: itinerario e realtà sociale secondo la Relatio*, in: MELIS, Giorgio (ed.) (1983a): 203-236.
277. **MELIS, Giorgio (ed.) (1983a)**. *Odorico da Pordenone e la Cina*. Atti del convegno storico internazionale, Pordenone 28–29 maggio 1982, a cura di Giorgio Melis. Pordenone: Edizioni Concordia Sette (s. a.).
278. **MELIS, Giorgio (ed.) (1983b)**. *Odorico da Pordenone e la Cina*. Atti del convegno socio economico, Pordenone 4–5 giugno 1982, a cura di Giorgio Melis. Pordenone: Edizioni Concordia Sette (s. a.).
279. **MENESTÒ, Enrico (1998)**. „Odorico da Pordenone“, in: *Il grande libro dei santi. Dizionario enciclopedico*. Cinisello Balsamo: Edizioni Paoline, Vol. III: 1512-1516.
280. **MORETTI, Claudio (2008)**. „Note sulla iconografie delle storie del beato Odorico“, in: BUORA (ed.) (2008): 52-63.

281. **MOULE**, Arthur Christopher (1921). „A life of Odoric of Pordenone“, *T'oung Pao*, t. t. XX/3: 275-290.
282. **PENSA**, Roberto (2003). „Odorico, malato di viaggi.“ *La Vita Cattolica*, II. I. 2003.
283. **PERUSINI**, Gaetano (1953). „Un documento inedito sul beato Odorico da Pordenone.“ *Ce fastu? Rivista della Società Filologica Friulana*, roč. XXIX: 92-93.
284. **PULLÈ**, Giorgio (ed.) (1931). *Viaggio del beato Odorico da Pordenone*, a cura di Giorgio Pullè. Con introduzione, note, bibliografia, carte e incisioni. Milano: Alpes. (Viaggi e scoperte di navigatori ed esploratori italiani, 17).
285. **ROMB**, P. Anselm William (1956). *Mission to Cathay. The biography of Blessed Odoric of Pordenone [by] Anselm M. [i.e. W.] Romb*. Paterson, N.J.: St. Anthony Guild Press.
286. **SACCAVINO**, Alceste (1926). „Il beato Odorico da Pordenone e il suo prezioso sarcofago“, *La Panarie. Rivista friulana di cultura*, III: 101-107.
287. [**SACCAVINO**, Alceste] (1930). „Le bestie dalla faccia umana nella narrazione di Odorico“, *VI Centenario del Beato Odorico da Pordenone*. Periodico mensile illustrato. Anno I, N. II. Udine, Novembre (IX): 172-174.
288. **SARTORI**, Antonio (1966). „Odoriciana, vita e memorie“, *Il Santo. Rivista francescana di storia, dottrina, arte*, VI: 7-65.
289. **SEDRAN**, Arrigo, MONS. (1993). *Il beato Odorico da Pordenone. La sua figura e il suo paese*. Parrocchia di S. Ulderico a Villanova di Pordenone, Portogruaro.
290. **SCHILLING**, P. Dorotheus, OFM (1942). „War der selige Odorich von Pordenone O. F. M. in Japan?“ *Archivum Franciscanum Historicum*, XXXV: 153-176.
291. **SOMMER**, Petr – **LIŠČÁK**, Vladimír (eds.) (2008). *Odorik z Pordenone: Z Benátek do Pekingu a zpět. Setkávání na cestách Starého světa ve 13.–14. století*. Sborník příspěvků z mezinárodní konference. Plzeň, 13.–14. listopadu 2006 / *Odoric of Pordenone: From Venice to Peking and back. Meetings on the Roads of the Old World in the 13th–14th centuries*. Proceedings of the International Conference. Pilsen, 13th to 14th November 2006. Praha: Centrum medievistických studií – Filosofia.
292. **STIVAL**, Giancarlo (2002). *Frate Odorico del Friuli. Da Pordenone alla Cina per «guadagnare anime»*. Orientamenti formativi francescani. Padova: Edizioni Messagero.
293. **TILATTI**, Andrea (2004). *Odorico da Pordenone. Vita e Miracula*. Padova: Centro Studi Antoniani.
294. [**TOSSINIANENSUS**, Frater Petrus Rodulphus] (1586). „Vera B. Odorici effigies, et vita“, in: *De vita, et moribus sociorum B. P. Francisci, tum beatorum omnium Seraphicæ Religionis, quique floruerunt, et quotquot nostra ætas habet, per alphabeticum ordinem serie certa distributa. Expositis quoque eorum nomini-*

bus, cognominibus, patrijs, rebusq̄, præclarè gestis, Cum expressis ad visum quorundam imaginibus. Auctore F. Petro Rodolphio Tossinianensi Conuentualis Franciscano, in Magna Domo Venetiarum Prælectore. M D LXXX VI; publikováno in: *Historiarum seraphicæ religionis libri tres, seriem temporum continentes, quibus breui explicantur fundamenta uniuersiq̄ ordinis amplificatio, gradus, et instituta, nec non uiri scientia, uirtutibus, et fama præclari*. A F. Petro Rodolphio Tossinianensi Con. Fran. Venetijs, apud Franciscum de Francis cis Senesem M D LXXX VI. Liber Primus: f. 125r-126v.

295. [VALE, Giuseppe] (1931). „La divozione ed il culto verso il B. Odorico“, VI Centenario del Beato Odorico da Pordenone. Periodico mensile illustrato. Anno II, N. 1. Udine, Gennaio (IX): 9-15.
296. VENNI, Giuseppe, OFM CONV (1761). *Elogio storico alle gesta del Beato Odorico dell'Ordine de' Minori Conventuali con la storia da lui dettata de' suoi Viaggi Asiatici illustrata da un religioso dell'Ordine stesso e presentata agli Amatori delle Antichità*. In Venetia, MDCCCLXI, Presso Antonio Zatta.
297. *Vita* (1643). „Vita ex Annalib. Minor. Lucae Vvaddingi“, in: AS (1643): 984-986.
298. *Vita* (1897). „Vita fratris Odorici de Utino“, in: *Chronica* (1897): 499-504.
299. YULE, Henry (1881). *Il Beato Odorico di Pordenone ed i suoi viaggi*. Cenni dettati dal Colonello Enrico Yule, Presidente della Società Hakluyt di Londra, quando s' inaugurava in Pordenone il busto di Odorico il giorno 23zo settembre MDCCCLXXXI. London: T. Richards.

h. Redakce a studium rukopisů Odorikova cestopisu

300. ANDREOSE, Alvise (1998). „Lo libro dele nove e stranie meravioxe cose'. Ricerche sui volgarizzamenti italiani dell' 'Itinerarium' del beato Odorico da Pordenone“, *Il Santo. Rivista francescana di storia, dottrina, arte*. Serie II, XXXVIII, 1-2 [gennaio-agosto]: 31-67.
301. ANDREOSE, Alvise (2000a). „Fra Veneto e Toscana: vicende di un volgarizzamento trecentesco dell'Itinerarium di Odorico da Pordenone“, *Filologia Veneta. Lingua, letteratura, tradizioni*, 6.
302. ANDREOSE, Alvise (ed.) (2000b). *Odorico da Pordenone OMin.: Libro delle nuove e strane e meravigliose cose. Volgarizzamento italiano del secolo XIV dell'Itinerarium di Odorico da Pordenone*. Edizione a cura di Alvise Andreose. Padova: Centro Studi Antoniani.
303. CIVEZZA, Marcellino da (1859). „B. Fratris Oderici de Foro Julii, Ordinis Minorum, iter ad partes infidelium a Fratre Henrico de Glars ejusdem Ordinis descriptum, nunc vero primo in luce editum ad fidem Mss. codicis Bibliothecæ Regiæ Monacensis (Cod. Lat. 903) cura Patris Marcellini a Civetia“, in: *Storia universale delle Missioni Francescane del P. Marcellino da Civezza M.O. della provincia di Genova*. T. III. Roma, Tip. Tiberina: 739-781. [edice rukopisu: MÜNCHEN, Bayerische Staatsbibliothek, Clm 903; reprint in: *Odorico*

- da Pordenone, *Relazione del viaggio in Oriente e in Cina (1314–1330?)*, 1982: 72–130 (Edizione riveduta e corretta).]
304. **CORDIER, Henri (1891)**. *Les Voyages en Asie au xive siècle du bienheureux frère Odoric de Pordenone, Religieux de Saint-François*, publié avec une introduction et des notes par H. Cordier. Paris: Ernst Leroux («Recueil de Voyages et de Documents pour servir à l'Histoire de la Géographie», x).
305. **Descriptio (1866)**. *Descriptio orientalium partium fratris Odorici Boemi de Foro Julii provinciae Sancti Antonii*, in: YULE, Henry (1866), Vol. II, Appendix I (Latin text of Odoric, from a MS. in the Bibliothèque Impériale): i–xlii.
306. **Descriptio (1913)**. *Descriptio orientalium partium fratris Odorici Boemi de Foro Julii provinciae Sancti Antonii*, in: YULE, Henry – CORDIER, Henri (1913), Vol. II, Appendix I (Latin text of Odoric, from a MS. in the Bibliothèque Impériale): 278–336.
307. **DOMENICHELLI, Teofilo (1881)**. *Sopra la vita e i viaggi del Beato Odorico da Pordenone dell'Ordine de' Minori*. Studi con documenti rari ed inediti del chierico francescano Fr. Teofilo Domenichelli sotto la direzione del P. Marcellino da Civezza M. O. In Prato, per Ranieri Guasti editore-libraio. [edice rukopisů MÜNCHEN, Bayerische Staatsbibliothek, Clm 903; VENEZIA, Biblioteca Nazionale Marciana, It.5726 (VI.102) (Nani.95)]
308. **GEL, František – KOCOUREK, Rostislav (překl.) (1962)**. *Bratr Oldřich, Čech, z Furlánska. Popis východních krajů světa*. Z latinských originálů přeložili a poznámkami opatřili František Gel a Rostislav Kocourek. Praha: Lidová demokracie. (Na přebalu je však uveden zcela jiný titul: *Já, bratr Oldřich, Čech, z Furlánska*, pod kterým je toto vydání často uváděno.)
309. **GEL, František – KOCOUREK, Rostislav (překl.) (1998)**. *Bl. Oldřich, Čech z Pordenone: Cesta do říše Velkého chána (1316–1330). Popis východních krajů světa*. Přeložili František Gel a Rostislav Kocourek. Praha: Nakladatelství Kvasnička & Hampl.
310. **GUGLIELMI, Nilda (1987)**. *Odorico da Pordenone. Relación de viaje*, introducción, traducción y notas de Nilda Guglielmi. Buenos Aires: Biblos. (Colección Historia. Serie mayor; 4).
311. **HE Gaoji (překl.) 何高济译 (1981)**. „Eduolike dong youlu“ [Zápisky z Odorikovy cesty na Východ] 《鄂多立克东游录》, (意)鄂多立克撰. In: *Haidun xingji, Eduolike dong youlu, Shahalu qianshi Zhongguo ji* 《海屯行纪、鄂多立克东游录、沙哈鲁遣史中国记》 [Hethumovy cestovní zápisky, Zápisky z Odorikovy cesty na Východ, Šahruchovy zápisky o poselstvu do Číny]. (Zhongwai guanxishi mingzhu yicong 中外关系史名著译丛 [Významné překlady k dějinám vnějších vztahů Číny]). Beijing: Zhonghua shuju 北京: 中华书局.
312. **HE Gaoji (překl.) 何高济译 (2002)**. „Eduolike dong youlu“ [Zápisky z Odorikovy cesty na Východ] 《鄂多立克东游录》, (意)鄂多立克撰. In: *Haidun xingji, Eduolike dong youlu, Shahalu qianshi Zhongguo ji* 《海屯行纪、鄂多立克

- 东游录、沙哈鲁遣史中国记》[Hethumovy cestovní zápisky, Zápisky z Odorikovy cesty na Východ, Šahruchovy zápisky o poselstvu do Číny]. (Zhongwai guanxishi mingzhu yicong 中外关系史名著译丛 [Významné překlady k dějinám vnějších vztahů Číny]). Beijing: Zhonghua shuju 北京: 中华书局.
313. **CHIESA, Paolo** (1999–2000). *Per un riordino della tradizione manoscritta della 'Relatio' di Odorico da Pordenone*, Filologia mediolatina. Studies in Medieval Latin Texts and their Transmission. Riviera della Fondazione Ezio Franceschini, roč. VI-VII: 311-350.
314. **CHIESA, Paolo** (2002). „Scelta di un testo base e conseguenze traduttive nella 'Relatio' di Odorico da Pordenone“, in: *Tradurre testi medievali: obiettivi, pubblico, strategie*. Bergamo, 12-13 ottobre 2001, ed. Maria Grazias Cammarota & Maria Vittoria Molinari. Bergamo: Bergamo UP – Edizioni Sestante: 229-247.
315. **CHIESA, Paolo** (2003). „Una forma redazionale sconosciuta della 'Relatio' latina di Odorico di Pordenone“, *Itineraria 2*: 137-163.
316. **Journall** (1599). *Here beginneth the iournall of Frier Odoricus, one of the order of the Minorites, concerning strange things which hee sawe among the Tartars of the East*, in: HAKLUYT, Richard (1599): 53-67.
317. **Itinerarium** (1599). *Incipit Itinerarium fratris Odorici fratrum Minorum de mirabilibus Orientalium Tartarorum*, in: HAKLUYT, Richard (1599): 39-53.
318. **JANDESEK, Reinhold** (1987). *Der Bericht des Odoric da Pordenone über seine Reise nach Asien*. Bamberg: Im Selbstverlag. (Bamberger Schriften zur Kulturgeschichte, Reihe A, Weltbild und Kulturbegegnung, Heft 1.)
319. **Jean de Vignay** (1990). „La division frere Odoric des merveilles de la Terre sainte“, in: TROTTER, David A. (ed.) (1990): 3-86. [kritické vydání francouzského rukopisu: PARIS, Bibliothèque Nationale de France, F.Fr. (Rothschild.3085)]
320. **KNOWLES, Christine** (1954). „Jean de Vignay. Un traducteur du XIVe siècle“, *Romania*, LXXV: 353-383.
321. **KUO Tung-Chen, Joseph** [Guo Dongchen] 郭棟臣 (překl.) (1889). *Zhen-fu Hedeli Zhuan. Shengjiahui shi Guo Dongchen Songbai Shi yishu* 《真福和德理傳》，聖家會士郭棟臣松柏氏譯述 [Životopis blahoslaveného Odorika. Přeložil Kuo Tung-čchen, druhým jménem Sung-paj]. Wuchang: E Sheng Chongzheng Shuyuan [武昌]: 鄂省崇正書院 (Guangxu 15 nian 光緒拾伍年 [= 1889]).
322. **Libro** (2000). „Libro delle nuove e strane e meravigliose cose.“ In: ANDREOSE, Alvise (ed.) (2000b): 139-244.
323. **Memoriale toscano** (1990). *Memoriale toscano*, in: MONACO, Lucio (ed.) (1990): 91-143.

324. **MÉNARD, Philippe – ANDREOSE, Alvisé (eds.) (2010):** *Odoric de Pordenone: Le Voyage en Asie. Traduit par Jean le Long OSB. Itinéraire de la pèlerinage et du voyage (1351). Édition critique par Philippe Ménard, avec la collaboration de Alvisé Andreose. Genève, Librairie Droz (Textes Littéraires Français, 602). CCV+453 s.*
325. **MONACO, Lucio (1978-1979).** „I volgarizzamenti italiani della relazione di Odorico da Pordenone“, *Studi mediolatini e volgari*, XXVI: 179-220.
326. **MONACO, Lucio (ed.) (1990).** *Memoriale toscano di Odorico da Pordenone. Viaggio in India e Cina (1318–1330)*. A cura di Lucio Monaco. Prefazione di Jeannine Guérin Dalle Mese. Alessandra: Edizioni dell’Orso («Oltramare», 5).
327. **MONACO, Lucio – TESTA, Giulio Cesare (eds.) (1986).** *Odorichus de rebus incognitis: Odorico da Pordenone nella prima edizione a stampa del 1513*, a cura di Lucio Monaco e Giulio Cesare Testa. Pordenone: Camera di Commercio.
328. **Odoric van Friuli (2008).** *Mijn reis naar het verre. Een verslag uit het begin van de veertiende eeuw*. Vertaald en toegelicht door Vincent Hunink en Mark Nieuwenhuis. Amsterdam: Athenaeum-Polak & Van Genneep.
329. **PELLIOT, Paul (1914).** „Le mot bigni (ou begni?) vin en turc“. *T’oung Pao*, roč. XIII: 448-453.
330. ***Peregrinatio* (1643).** B. *Orderici Peregrinatio ab ipsomet descripta*, in: AS (1643): 986-992.
331. **PETROCCHI, C. (1932–1934).** „Il b. Odorico de Pordenone e il suo ‘Itinerario’“, *Le Venexie francescane*, 1 (1932): 195-214; 2 (1933): 3-19, 70-84, 194-205; 3 (1934): 3-17.
332. ***Prolegomena* (1929).** „B. Odoricus de Portu Naonis – Prolegomena“, in: SF (1929): 381-412.
333. ***Ramusio maior* (1574).** *Viaggio del Beato Odorico da Vdine, dell’ordine de’ frati Minori. Delle usanze, costumi, & nature, di diuere nationi, & genti del mondo, & del martirio di quattro frati dell’ordine predetto, qual patirono tra gl’Infedeli*, in: RAMUSIO, Giovan Battista (ed.) (1574), ff. 237^v-245^v. [I. edice]
334. ***Ramusio minor* (1574).** *Viaggio del Beato Frate Odorico di Porto Maggiore del Friuli fatto nell’ Anno MCCCXVIII*, in: RAMUSIO, Giovan Battista (ed.) (1574), ff. 245^v-248^v. [I. edice]
335. **REICHERT, Folker E. (1987a).** *Die Reise des seligen Odorich von Pordenone nach Indien und China (1314/18-1330)*. Übersetzt, eingeleitet und erläutert von Folker Reichert. Heidelberg: Manutius Verlag. 161 stran. [překlad edice WYNGAERT, 1929; překlad „Vita fratris Odorici de Utino“, 1897]
336. **REICHERT, Folker E. (1987b).** „Eine unbekannt Version der Asienreise Odorichs von Pordenone“, *Deutsches Archiv für Erforschung des Mittelalters*, XLIII: 531-573.

337. **REICHERT**, Folker E. (1999). „Wirklichkeit und ihre Wahrnehmung im Itinerar Odoricos da Pordenone“, in: Beck, Thomas – Gründer, Horst – Pietzschmann, Horst – Ptak, Roderich (Hgg.): *Überseegeschichte: Beiträge der jüngeren Forschung. Festschrift anlässlich der Gründung des Forschungsinstituts für vergleichende europäische Überseegeschichte 1999 in Bamberg* (Beiträge zur Kolonial- und Überseegeschichte 75). Stuttgart, Franz Steiner Verlag: 42-55.
338. **REICHERT**, Folker (2002). „Asienreise Odoricos da Pordenone und die Versionen seines Berichts, mit Edition der Aufzeichnungen nach dem mündlichen Bericht des Reisenden“, in: Chloë: *Beihefte zum Daphnis*, Vol. 34: *Erkundung und Beschreibung der Welt: Zur Poetik der Reise- und Länderberichte*. Herausgegeben von Xenja von Ertzdorff und Gerhard Giesemann. Amsterdam: Rodopi: 467-509(43)
339. **Relatio** (1929). *B. Odoricus de Portu Naonis – Relatio*, in: *SF* (1929): 413-495.
340. **SAINCT DENYS**, Jehan (1529). *Lhystoire merueilleuse Plaisante et Rereative du grād Empereur de Tartarie seigneur des Tartres nôme le grād Can. Cōtenāt six liures ou parties: Dont le Premier traicte des singularitez ⁊ conditions des .XIII. Royaulmes de Asye subiectz audict grand Chan. Le second parle des empereurs qui depuis Lincarnation nostre seign̄r ont regne et encore a p̄sent regnent en Asie. Et aussi dont premier proceda le nom du grād Chan. Et la seigneurie des Tartres. Et cōment. Le tiers descript q̄lle chose on doit faire auāt que commencer la guerre. Le quart parle du voyage q̄fist vng Religieux des freres p̄scheurs allant p̄ le commādemement du pape oultre mer prescher les mescreās. Et sont en ceste ptie cōtenuz les royaulmes. Les gens. Les prouinces. Les loix. Les sectes. Les heresies. Et les neuelles que le dit frere trouua es parties doriēt. Le cinq̄esme cotiēt commēt vng aultre religieux des freres mineurs alla oultre mer pour prescher les infideles. Et fust iusques en la terre prebstre Jan ou il vit plusieurs aultres choses fort admirables. Et dignes de grand memoire cōme il racōpte cy dedans. Le sixiesme q̄le du pays de surye et des villes sur mer degipte du desert du mōt de Synay darabe. Et des saintcz lieux q̄ sont entre le fleuve Jourdain ⁊ Hierusalē. Et signāment des choses mōstrueuses q̄l a veues selon la diuersite des pays cōntrees et regiōs. Et plusieurs autres choses cōme on pourra veoir par la table cy apres. On le v̄d a paris en la rue neufue n̄re dame a lēseigne S. Nicolas et au pallays en la gallerie cōe on va a la chācellerie pour Jehā. S. denys. 80+4 f.*
341. **STEKKEL**, Chónradt der (překl.) (1968). *Jch, príueder Vreich von Friaul, gepörn von der gegnt, die Portnaw haizzet, Minner Prúeder ordenß...*, in: STRAS-MANN, Gilbert (ed.) (1968): 39-134. [edice na základě rukopisů: DONAUESCHINGEN, Fürstl. Fürstenberg. Hofbibliothek, Ms. 482 (L. 153); KLOSTERNEUBURG, Stiftsbibliothek, Ccl. 1083; MÜNCHEN, Bayerische Staatsbibliothek (ex Mikulov), Cgm. 7364; MÜNCHEN, Stadtbibliothek (ex Nürnberg), 4° M. Mon. 22 (Solger.66.4) (Burgerbibliothek)]

342. **Storia** (1866). *Incomincia la storia di Frate Odorico*, in: YULE, Henry (1866), Vol. II, Appendix II (Old Italian text of Odoric, from a MS. in the Biblioteca Palatina at Florence): xliii-lxiii.
343. **Storia** (1913). *Incomincia la storia di Frate Odorico*, in: YULE, Henry – CORDIER, Henri (1913), Vol. II, Appendix II (Old Italian text of Odoric, from a MS. in the Biblioteca Palatina at Florence): 337–367.
344. **STRASMANN**, Gilbert (ed.) (1968). *Konrad Steckels deutsche Übertragung der Reise nach China des Odorico de Pordenone*. Kritisch herausgegeben von Gilbert Strasmann. Berlin, Erich Schmidt Verlag. (Texte des späten Mittelalters und der frühen Neuzeit (TMA), Band 20)
345. **TESTA**, Giulio Cesare (1983). „Bozza per un censimento dei manoscritti odoriciani“, in: MELIS, Giorgio (ed.) (1983a): 117-150.
346. **TESTA**, Giulio Cesare (2008). „Il vero Catai rivelato da Odorico / The Real Cathay as Revealed by Odorico“, in: SOMMER, Petr – LIŠČÁK, Vladimír (eds.) (2008): 25-45.
347. **TROTTER**, David A. (ed.) (1990). *Jean de Vignay: Les Merveilles de la Terre d'Outremer*. Traduction du XIVe siècle du récit de voyage d'Odoric de Pordenone. Ed. critique par David A. Trotter. Exeter: University of Exeter.
348. **VIRUNIUS**, Ponticus (1513). *Odorichus de rebus incognitis*. Impressus Esauri [= Pesaro] M.D.XIII. idibus Martii [= 15. 3. 1513]. 46 s. (23 f.) Komentované faksimile viz MONACO, Lucio – TESTA, Giulio Cesare (eds.) (1986).
349. **WYNGAERT**, P. Anastasius van den OFM (ed.) (1929). „B. Odoricus de Portu Naonis – Prolegomena,“ in: SF (1929): 381-412.

ABECEDNÍ PŘEHLED POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY

A

- ABATE**, Mark T. – **ALLISON**, Robert J. – **FRANKEL**, Benjamin (2002). *History in Dispute*. Vol. 10. *The Crusades, 1095–1291*. Farmington Hills, MI: Thomson Gale.
- ABU-LUGHOD**, Janet L. (1991). *Before European Hegemony: The World System A.D. 1250–1350*. Oxford: Oxford University Press.
- AIGLE**, Denise (2005). „The Letters of Eljigidei, Hülegü, and Abaqa: Mongol Overtures or Christian Ventriloquism?“ *Inner Asia*, 7, č. 2: 143–162.
- ALDROVANDI**, Ulisse (Aldrovandus, Ulysses) (1600). *Vlyssis Aldrouandi Philosophi et Medici Bononiensis Ornithologiae Tomus Alter ad Illustrissimum Principem Alexandrum Perettum S.R.E. Card. Montaltum Vicecancellarium, & Bononiae Legatum Cum Indice Copiosissimo Variarum Linguarum*. Bononiae Apud Io: Bapt. Belagambam MDC.
- ANDREOSE**, Alvisè (1998). „‘Lo libro dele nove e strane meravigioxe cose’. Ricerche sui volgarizzamenti italiani dell’ ‘Itinerarium’ del beato Odorico da Pordenone“, *Il Santo. Rivista francescana di storia, dottrina, arte*. Serie II, XXXVIII, 1–2 [gennaio-agosto]: 31–67.
- ANDREOSE**, Alvisè (2000a). „Fra Veneto e Toscana: vicende di un volgarizzamento trecentesco dell’Itinerarium di Odorico da Pordenone“, *Filologia Veneta. Lingua, letteratura, tradizioni*, 6.
- ANDREOSE**, Alvisè (ed.) (2000b). Odorico da Pordenone OMin.: *Libro delle nuove e strane e meravigliose cose. Volgarizzamento italiano del secolo XIV dell’Itinerarium di Odorico da Pordenone*. Edizione a cura di Alvisè Andreose. Padova: Centro Studi Antoniani.
- APPADORAI**, Angadipuram (1936). *Economic conditions in Southern India 1000–1500 A.D.* 2 vols. Madras: University of Madras.
- APPLETON**, William C. (1951). *A Cycle of Cathay: The Chinese Vogue in England During the Seventeenth and Eighteenth Centuries*. New York: Columbia University Press.
- ARZARETTI**, Walter (2005). *Dieci anni con il Beato Odorico (1995–2005)*. Attività storico-culturali di culto e devozione nel tempo della ripresa causa di canonizzazione. In memoriam dell’ arcivescovo P. Antonio Vitale Bommarco (1923–2004), presidente della Commissione B. Odorico. Testo di Walter Arzaretti, segretario della Commissione per la canonizzazione e il culto del Beato Odorico da Pordenone, notaio attuario del processo diocesano di canonizzazione. Opuscolo edito dalla Provincia Patavina dei Frati Minori Conventuali, Basilica del Santo. Padova.

AS (1643). *Acta Sanctorum Quotquot toto orbe coluntur, vel a Catholicis Scriptoribus celebrantur, Quæ ex Latinis & Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis collegit, digessit, Notis illustravit Ioannes Bollandus Societatis Iesu Theologus, Seruatâ primigeniâ Scriptorum phrasi. Operam Et Studium Contulit Godefridus Henschenius Eiusdem Societ. Theologus. Prodit nunc duobus Tomis Ianvarijs, In quo MCLXX. nominatorum Sanctorum, & aliorum innumerabilium memoria, vel res gestæ illustrantur. Ceteri menses ex ordine subsequuntur.* Antverpiæ: Apvd Ioannem Mevrsivm. Anno M. DC. XLIII. Januarii Tomus I. (faksimile: Bruxelles: Culture et civilisation 1966)

ASQUINI, Basilio (1737). *Vita, e viaggi del B. Odorico da Udine descritti da don Basilio Asquini bernabita, e dedicati alli MM. RR. PP. Guardiano, e religiosi tutti Del Ven. Convento di San Francesco della stessa Città.* In Udine: Nella Stamperia di Giambattista Murero MDCCXXXVII.

ASTLEY, Thomas (1745–1747). *A New general collection of voyages and travels consisting of the most esteemed relations, which have been hitherto published in any language; comprehending everything remarkable in its kind, in Europe, Asia, Africa, and America, With respect to the Several Empires, Kingdoms, and Provinces; their Situation, Extent, Bounds and Division, Climate, Soil and Produce; their Lakes, Rivers, Mountains, Cities, principal Towns, Harbours, Buildings, &c. and the gradual Alterations that from Time to Time have happened in each: Also the Manners and Customs of the Several Inhabitants...* London: Printed for T. Astley. 4 vols.

ATWOOD, Christopher P. (2004). „Western Europe and the Mongol Empire“, in: *Encyclopedia of Mongolia and the Mongol Empire.* New York: Facts on File, Inc.

B

BAETHGEN, Friedrich (ed.) (1924). *Iohannis Vitoduranis Chronica / Die Chronik Johans von Winterthur.* In Verbindung mit C. Brun herausgegeben von Friedrich Baethgen. Berlin: Weidmannsche Buchhandlung („Monumenta Germania Historica“. *Scriptores rerum Germanicarum.* Tomus III.).

BAUM, Wilhelm (1999). *Die Verwandlungen des Mythos vom Reich des Priesterkönigs Johannes.* (Rom, Byzanz und die Christen des Orients im Mittelalter). Klagenfurt: Kitab-Verlag.

Ibn BATŪTA (1829/2004). *The Travels of Ibn Batūta; translated from the abridged Arabic manuscripts copies, preserved in the Public Library of Cambridge.* With notes, illustrative of the history, geography, botany, antiquities, &c. occurring throughout the work, by the Rev. Samuel Lee. Oriental Translation Fund Publications 1. London: Printed for the Oriental translation committee, and sold by J. Murray, 1829. [nová edice: *The Travels of Ibn Battuta in the Near East, Asia and Africa 1325–1354.* Mineola, New York: Dover Publications, Inc., 2004]

- BEAZLEY, Charles Raymond (1949).** *The Dawn of Modern Geography*. Volume III. *A History of Exploration and Geographical Science from the Middle of the Thirteenth Century to the Early Years of the Fifteenth Century (c. A.D. 1206-1420)*. New York: Peter Smith; original ed.: London 1901.
- Benjamin z Tudely (2002).** *Dva středověké hebrejské cestopisy / Benjamin z Tudely, Petachja z Řezna*. Z hebrejských originálů přel. Jiřina Šedinová. Praha: Argo.
- BENNETT, Josephine Waters (1954).** *The Rediscovery of Sir John Mandeville*. MLA Monograph Series 19. New York: Modern Language Association.
- BERTELLI, Lino (2000).** *I cavalieri del Tau ossia la Bibbia di Altopascio*. Altopascio: Marinari.
- BIRAN, Michal (2005).** *The Empire of the Qara Khitai in Eurasian History: Between China and the Islamic World*. Cambridge: Cambridge University Press (Cambridge Studies in Islamic Civilization).
- BIANCHI, Giuseppe (1845).** *Documenti per la storia del Friuli dal 1326 al 1332*. Udine: Dalla nuova tipografia di Onofrio Turchetto. (dokument č. 684)
- BLÁHOVÁ, Marie (1995).** *Staročeská kronika tak řečeného Dalimila v kontextu středověké historiografie latinského kulturního okruhu a její pramenná hodnota*. [Díl] 3, Historický komentář. Dalimil. Praha: Academia.
- BLÁHOVÁ, Marie (2001).** *Historická chronologie*. Praha: Nakladatelství LIBRI.
- BOURNOUTIAN, Ani Atamian (1997).** „Cilician Armenia“, in: *The Armenian People From Ancient to Modern Times, Volume I: The Dynastic Periods: From Antiquity to the Fourteenth Century*. Ed. Richard G. Hovannisian. New York: St. Martin's Press: 283–290.
- BRĂȚIANU, George Ioan (1929).** *Recherches sur le commerce génois dans la mer Noire au XIIIe siècle*. Paris: P. Geuthner.
- BRAVERMANOVÁ, Milena – LUTOVSKÝ, Martin (2001).** *Hroby, hrobky a pohřebiště českých knížat a králů*. Praha: Nakladatelství LIBRI.
- BRETSCHNEIDER, Emil (1871).** *On the knowledge possessed by the ancient Chinese on the Arabs and Arabian colonies, and other Western countries*. London: Trübner & Co.
- BRIDIA, C. de (1967).** *Hystoria Tartarorum C. de Bridia Monachi*. Ed. et annot. instruxit Alf Önnefrors. Berlin: de Gruyter.
- BROCANELLI, Br. Vincenzo, OFM (2008).** *Franciscans without frontiers*. [Strasbourg]: Éditions du Signe.
- BRUNETTIN, Giordano (2003).** „L'invenzione del Santo Patrono. Un tentativo della prima metà del XIV secolo per dare un patrono al Patriarcato di Aquileia: il beato Odorico da Pordenone“, in: GANZER, Gilberto – BRUNETTIN, Giordano (cur.) (2003): 26-47.

- BRUNETTIN, Giordano (2004).** „The invention of the Patron Saint“, in: *Odoric of Pordenone* (2004): 38-60.
- BRUSAMONTI, Raffaella – CASADIO, Paolo (2008).** „Il restauro degli afreschi con Storie del Beato Odorico da Pordenone“, in: *BUORA* (ed.) (2008): 39-51.
- BUBEN, Milan M. (2006).** *Encyklopedie řádů a kongregací v Českých zemích*. III. díl/I. svazek. *Žebravé řády*. Praha: Nakladatelství LIBRI.
- BUDGE, E. A. Wallis (1928).** *The Monks of Kublai Khan, Emperor of China or The History of the Life and Travels of Rabban Sawma, Envoy and Plenipotentiary of the Mongol Khans to the Kings of Europe, and Markos Who as Mar Yahbh-Allaha III Became Patriarch of the Nestorian Church in Asia*, translated and edited by Sir E. A. Wallis Budge. London: Religious Tract Society.
- BUSI, Giulio (2007).** „Geršom Soncino e Venezia. Cronaca di una disillusione“, in: Giulio Busi. *L'enigma dell'ebraico nel Rinascimento*. Torino: Nino Aragno Editore: 129-144.
- BUORA, Maurizio (1992).** *Aquileia. Il patriarcato. Guida storica*. Tavagnacco: Arti Grafiche Friulane Società Editrice.
- BUORA, Maurizio (ed.) (2008).** *Splendori del Gotico nel Patriarcato di Aquileia*. Catalogo a cura di Maurizio Buora. Udine: Comune di Udine, Civici Musei e Gallerie di Storia e Arte. [katalog výstavy, prosinec 2008–duben 2009]

C

- CADORINI, Giorgio (ed.) (1999, 2003).** *Cramârs. Furlánští a italští obchodníci v Českých zemích*. Sv. 1, 2. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta. 92 s., 92 s. (Svatobor. Sv. 1, 2) (též v elektronické podobě jako *Svatobor: Seznamení s Furlany a s Furlanskem*, <http://www1.cuni.cz/~cadorini/svatobor/>)
- CAMERON, Nigel (1989).** *Barbarians and Mandarins. Thirteen Centuries of Western Travellers in China*. Hong Kong: Oxford University Press; původní vydání: New York & Tokyo, John Weatherhill, Inc. 1970.
- CAMPBELL, Mary Baine (1988).** *The Witness and the Other World: Exotic European Travel Writing 400–1600*. Ithaca: Cornell University Press.
- CAPPELLI, Adriano (2006 [1990]).** *Lexicon abbreviaturarum: Dizionario di abbreviature latine ed italiane usate nelle carte e codici specialmente del medio-evo, riprodotte con oltre 14000 segni incisi, con l'aggiunta di uno studio sulla brachigrafia medioevale, un prontuario di sigle epigrafiche, l'antica numerazione romana ed arabica ed i segni indicanti monete, pesi, misure, etc.* Per cura di Adriano Cappelli, Archivista-Paleografo. Sesta edizione corredata con 9 tavole fuori testo. Milano: Ulrico Hoepli Editore S.p.A. 1990. (Ristampa 2006)
- CARBONETTO, Gianpaolo (2001).** „Beato Odorico da Pordenone. La scoperta fatta dal missionario udinese padre Luigi. Odorico anche nelle Filippine. Il be-

ato vi si sarebbe fermato nel 1324 per evitare una tempesta Malamocco a Bolinao“, *Messaggero Veneto*, 16 dicembre 2001.

- CARDONA**, Giorgio R. (2003). *Indice ragionato*, in: POLO, Marco (2003): 489-761.
- CENCI**, Cesare – **MAILLEUX**, Romain Georges (eds.) (2007). *Constitutiones generales narbonenses* (1260): Opusculum IV. — In: *Constitutiones Generales Ordinis Fratrum Minorum I* (Sæculum XIII). Grottaferrata: Frati Editori di Quaracchi Fondazione Collegio S. Bonaventuræ [Analecta Franciscana XIII, Nova Series Documenta et Studia 1]: 65-104.
- CESSI**, Roberto – **BENNATO**, Fanny (eds.) (1964). *Venetiarum historia, vulgo Petro Iustiniano Iustiniani filio adiudicata*. A cura di Roberto Cessi e Fanny Bennato. Venezia.
- CHABOT**, J. B. (1894). „Histoire du patriarchs Mar Jabalaha III et du moine Rabban Çauma“, *Revue d'Orient Latin*, t. II, Paris.
- CHEN Dasheng** 陈达生 (1984). *Quanzhou Yisilanjiao shike* 泉州伊斯兰教石刻 [Islámské nápisy v Quanzhou]. Yinchuan: Ningxia Renmin Chubanshe 银川: 宁夏人民出版社.
- CHIESA**, Paolo (1999–2000). *Per un riordino della tradizione manoscritta della 'Relatio' di Odorico da Pordenone*, Filologia mediolatina. Studies in Medieval Latin Texts and their Transmission. Riviera della Fondazione Ezio Franceschini, roč. VI-VII: 311-350.
- CHIESA**, Paolo (2002). „Scelta di un testo base e conseguenze traduttive nella 'Relatio' di Odorico da Pordenone“, in: *Tradurre testi medievali: obiettivi, pubblico, strategie*. Bergamo, 12-13 ottobre 2001, ed. Maria Grazias Cammarota & Maria Vittoria Molinari. Bergamo: Bergamo UP – Edizioni Sestante: 229-247.
- CHIESA**, Paolo (2003). „Una forma redazionale sconosciuta della 'Relatio' latina di Odorico di Pordenone“, *Itineraria* 2: 137-163.
- CHIESA**, Paolo (2004). „Odoric's places“, in: *Odoric of Pordenone* (2004): 20-37.
- China illustrata** (1667). *Athanasii Kircheri E Soc. Jesu China Monumentis Qua Sacris quâ Profanis, Nec non variis Naturæ & Artis Spectaculis, Aliarumque rerum memorabilium Argumentis Illustrata, Auspiciis Leopoldi Primi Roman. Imper. Semper Augusti Munificentissimi Mecænatis*. Amstelodami: Apud Jacobum à Meurs, in fossa vulgò de Keyfersgracht, Anno M. D. C. LXVII.
- Chronica** (1897). *Chronica XXIV Generalium ministrorum Ordinis fratrum Minorum, cum pluribus appendicibus inter quas excellit hucusque ineditus Liber de Laudibus S. Francisci*, in: *Analecta Franciscana*, t. III. Ad claras aquas (Quaracchi – Firenze): Ex typographia Collegii S. Bonaventuræ: 499-504. [sepsána mezi 1369 a 1373]
- GIVEZZA**, Marcellino da (1859). „B. Fratris Oderici de Foro Julii, Ordinis Minorum, iter ad partes infidelium a Fratre Henrico de Glars ejusdem Ordinis descriptum, nunc vero primo in luce editum ad fidem Mss. codicis Bibliothecæ

Regiæ Monacensis (Cod. Lat. 903) cura Patris Marcellini a Civetia“, in: *Storia universale delle Missioni Francescane del P. Marcellino da Civezza M.O. della provincia di Genova*. T. III. Roma, Tip. Tiberina: 739-781. [edice rukopisu: MÜNCHEN, Bayerische Staatsbibliothek, Clm 903; reprint in: *Odorico da Pordenone, Relazione del viaggio in Oriente e in Cina (1314-1330?)*, 1982: 72-130 (Edizione riveduta e corretta).]

CORDIER, Henri (1891). *Les Voyages en Asie au xive siècle du bienheureux frère Odoric de Pordenone, Religieux de Saint-François*, publié avec une introduction et des notes par H. Cordier. Paris: Ernst Leroux («Recueil de Voyages et de Documents pour servir à l'Histoire de la Géographie», x).

CORDIER, Henri (ed.) (1925). *Mirabilia Descripta. Les merveilles de l'Asie par le Père Jourdain Catalani de Séverac de l'ordre des frères prêcheurs, évêque de Columbum (XIVe siècle)*. Texte latin, fac-simile et traduction française avec introduction et notes par Henri Cordier. Paris: Librairie Orientaliste Paul Geuthner.

CORRADINI, Piero (1983). „La Cina plurinazionale dell'epoca Yuan“, in: *ME, LIS, Giorgio (ed.) (1983a): 57-67*.

CORTESÃO, Armando (1954). *The Nautical Chart of 1424 and the Early Discovery and Cartographical Representation of America. A Study on the History of Early Navigation and Cartography*. Coimbra: University of Coimbra.

COSTANTINI, Celso (1946). *Con i missionari in Cina*. Roma: Unione Missionaria del Clero. Vol. I.

CRESQUES, Abraham – CRESQUES, Jafudà (1375). *Mapa mundi vol dir aytant con ymage del món e de les diverses etats del món e de les regions que són sus la terra de diverses maneres de gen qui en ela habiten*. 6 podélně dělených pergamenových listů. Od roku 1380 uloženo v Paříži (nyní BNF Richelieu Manuscripts Espagnol 30). Faksimile viz GROSJEAN, Georges (ed.) (1977).

CYBIKOV, Gonbožab Cebekovič (1987). *Cesta k posvátným místům Tibetu. Podle deníků vedených v letech 1899-1902*. Přeložil Josef Kolmaš. Praha: Vyšehrad.

D

DALIMIL (1988). *Staročeská kronika tak řečeného Dalimila*. Vydání textu a veškerého textového materiálu. Svazek 1 a 2. Praha: Academia.

DAWSON, Christopher Henry (1955). *The Mongol mission: Narratives and letters of the Franciscan missionaries in Mongolia and China in the thirteenth and fourteenth centuries*. London and New York: Sheed and Ward.

DE BIASIO, Antonio (2003). „La giada e il suo utilizzo durante la dinastia Yuan“, in: *GANZER, Gilberto – BRUNETTIN, Giordano (ed.) (2003): 140-165*.

DE BIASIO, Antonio – TESTA, Giulio Cesare (1998). *Mar di Cas, Mare di Giada. Il Catai rivelato da Odorico e da nessun altro*. Opuscolo per la mostra didattica al Museo Civici. Pordenone: Academia Liviana, 10-31 ottobre.

De Ordine Sancti Francisci (1915). „Register of the Grey Friars of London: De Ordine Sancti Francisci“, in: KINGSFORD, C.L. (1915). *The Grey Friars of London*. London: 178-201. (<http://www.british-history.ac.uk/report.aspx?compid=51602>)

Decretum (1755). *Decretum Utinen. Canonizationis Beati Odorici Matthiussi Sacerdotis professi Ordinis Minorum S. Francisci*, Die 2. Julii ejusdem Anni 1755. — Publikováno v: VENNI, Giuseppe, OFM CONV (1761): 32-33 a YULE, Henry – CORDIER, Henri (1913), Vol. II: 35-36.

DEL NEGRO, Giovanni (1881). *Il B. Odorico da Pordenone. Cenni storici* (con ristretto) per mons. Giovanni Del Negro (estratto dal « Cittadino Italiano » di Udine, 23 sett. 1881). Udine, Tip. Lit. Patronato.

Descriptio (1866). *Descriptio orientalium partium fratris Odorici Boemi de Foro Julii provinciae Sancti Antonii*, in: YULE, Henry (1866), Vol. I, Appendix I (Latin text of Odoric, from a MS. in the Bibliothèque Impériale): i-xlii.

Descriptio (1881). *Descriptio fratris Oderici de Ordine minorum de partibus infidelium*, in: DOMENICHELLI, Teofilo (1881): 153-200.

Descriptio (1913). *Descriptio orientalium partium fratris Odorici Boemi de Foro Julii provinciae Sancti Antonii*, in: YULE, Henry – CORDIER, Henri (1913), Vol. II, Appendix I (Latin text of Odoric, from a MS. in the Bibliothèque Impériale): 278-336.

DESSIMONI, C. (1884). „I conti dell’ambasciata al chan di Persia nell MCCXCII“, *Atti della Societa Ligure di storia patria*, t. XIII: 537-698.

Divisament (2006). *Le divisament dou monde*, in: POLO, Marco (2006): 303-662. [franko-italská redakce]

DOMENICHELLI, Teofilo (1881). *Sopra la vita e i viaggi del Beato Odorico da Pordenone dell’Ordine de’ Minori*. Studi con documenti rari ed inediti del chierico francescano Fr. Teofilo Domenichelli sotto la direzione del P. Marcellino da Civezza M. O. In Prato, per Ranieri Guasti editore-libraio. [edice rukopisů MÜNCHEN, Bayerische Staatsbibliothek, Clm 903; VENEZIA, Biblioteca Nazionale Marciana, It.5726 (VI.102) (Nani.95)]

E

ELSNER, Jás – **RUBIÉS**, Joan-Pau (eds.) (1999). *Voyages and Visions: Towards a Cultural History of Travel*. Chicago: The University of Chicago Press.

Epistolæ (1929). *Epistolæ Fr. Iohannis de Monte Corvino*, in: SF (1929): 340-355.

ESPADA, Antonio García (1999). „Fray Odorico y el Karmapa. El Tibet de los viajeros medievales“, *Medievalismo*, 9: 83-103.

EUBEL, Conrad (ed.) (1908). *Bullarii franciscani epitome sive Summa bullarum in eiusdem bularii quattuor prioribus tomis relatarum, addito Supplemento in quo tum*

gravissima illorum quattuor volumineum diplomata verbotenus recepta tum nonnulla [...] sunt inserta. Ad Claras Aquas: Typis collegii s. Bonaventurae.

F

- FAZY, R.** (1949). „Jehan de Mandeville: ses voyages et son séjour discuté en Egypte“, *Études Asiatique*, Vol. 3: 30-54.
- FEIGL, Erich** (1996). „Odorich von Portenau ‘Austriacus ignotus’“, in: *Als Österreich die Welt benannte... Eine Ausstellung des Marchfelder Schlösservereins, Schloß Hof im Marchfeld*. Wien: 11, 13, 31-41. [katalog výstavy k tisíciletí jména „Österreich“]
- FERRAND, Gabriel** (1922). „Une navigation européenne dans l’océan Indien au XIV s.“, *Journal Asiatique*, XX.
- FOLTZ, Richard** (2000). *Religions of the Silk Road: overland trade and cultural exchange from antiquity to the fifteenth century*. New York: St. Martin’s Griffin.
- FRANKE, Herbert – TWITCHETT, Denis** (eds.) (1994). *The Cambridge History of China*. Vol. 6. *Alien Regimes and Border States, 907–1368*. Cambridge: Cambridge University Press.
- FRANKE, Wolfgang** (1967). *China and the West*. Tr. R. A. Wilson. New York: Harper Torchbooks.
- FREISING, Otto von** (1867). *Chronicon*, ed. G. H. Pertz, MGH SSRG (Hannover, Hahn), VII, 33: 334–335, přeloženo v James Brundage: *The Crusades. A Documentary History*. Milwaukee, WI: Marquette University Press 1962. (<http://www.fordham.edu/halsall/source/otto-prester.html>)

G

- GABELLO, Giambattista** (1639). *Vita del B. Odorico Mattiussi*. In Udine, MDCXXXIX, Appresso Nicolò Schiratti.
- GALLIANI, Luigia** (1950). „L’etnologia dei popoli asiatici nelle relazioni di viaggio dei missionari francescani dei secoli XIII e XIV“, *Studi francescani*, 3rd ser. 22: 73-90.
- GANZER, Gilberto – BRUNETTIN, Giordano** (eds.) (2003). *Odorico da Pordenone: dalle rive del Noncello al trono del Drago*. A cura di Gilberto Ganzer e Giordano Brunettin. Pordenone: Comune di Pordenone.
- GEL, František – KOCOUREK, Rostislav** (překl.) (1962). Bratr Oldřich, Čech, z Furlánska. *Popis východních krajů světa*. Z latinských originálů přeložili a poznámkami opatřili František Gel a Rostislav Kocourek. Praha: Lidová demokracie. (Na přebalu je však uveden zcela jiný titul: *Já, bratr Oldřich, Čech, z Furlánska*, pod kterým je toto vydání často uváděno.)

- GEL, František – KOCOUREK, Rostislav (překl.) (1998).** Bl. Oldřich, Čech z Pordenone: *Cesta do říše Velkého chána (1316–1330). Popis východních krajů světa.* Přeložili František Gel a Rostislav Kocourek. Praha: Nakladatelství Kvasnička & Hampl.
- GHINATO, Alberto (1965).** „Il viaggiatore solitario. In margine al centenario della nascita del B. Odorico Mattiusi“, *Frate Francesco*, 32: 31-35, 65-68.
- GIANNI, Luca (2001).** „La carriera ecclesiastica di un canonico friulano nel Trecento: Guido da Manzano.“ *Memorie Storiche Forogiuliesi*, roč. 81: 239-263.
- GIORDANI, D. Annibale (1930).** *Il B. Odorico da Pordenone.* Brevi cenni con illustrazioni. A cura del Comitato per le onoranze al Beato. Portogruaro: [b. n.].
- GIUROVICH, Irene (2003).** „Odorico è morto di fibrosi polmonare.“ *Il Gazzettino*, II. I. 2003.
- GOLUBOVICH, Girolamo (1913).** *Biblioteca bio-bibliografica della Terra Santa e dell'Oriente francescano.* Tomo II: *Annali di Terra Santa. Addenda al sec. XIII e Fonti pel sec. XIV. Con tre carte geografiche dell'Oriente Francese del Secoli XIII-XIV.* Ad claras aquas (Quaracchi – Firenze): Apud Collegium S. Bonaventuræ. VIII+641 stran.
- GOLUBOVICH, Girolamo (1917).** „Il beato Odorico da Pordenone O. F. M. Note critiche bio-bibliografiche“, in: *Archivum Franciscanum Historicum*, X: 17-46.
- GOLUBOVICH, Girolamo (1919).** *Biblioteca bio-bibliografica della Terra Santa e dell'Oriente Francese.* Tomo III: *Annali di Terra Santa dal 1300 al 1332.* Ad claras aquas (Quaracchi – Firenze): Apud Collegium S. Bonaventuræ. VII+496 stran.
- GROSJEAN, Georges (ed.) (1977).** *Mapamundi, der Katalanische Weltatlas vom Jahre 1375.* Herausgegeben und Kommentiert von Georges Grosjean. Dietikon-Zürich: Urs Graf Verlag.
- GROUSSET, René (1936).** *Histoire des croisades – III. 1188-1291 L'anarchie franque.* Paris: Perrin.
- GRUDEN, Dr. Jožef (1905).** „Mirabilia mundi.‘ Potovanja frančiškanskega misijonarja v srednjem veku“, *Dom in svet*, letnik 18, številka 6: 354-358, 424-429, 550-557.
- GUGLIELMI, Nilda (1987).** *Odorico da Pordenone. Relación de viaje*, introducción, traducción y notas de Nilda Guglielmi. Buenos Aires: Biblos. (Colección Historia. Serie mayor; 4).
- GUMILJOV, Lev Nikolajevič (1974).** *Hledání vymyšlené říše (Legenda o „říši kněze Jana“).* Praha: Mladá fronta.
- GUZMAN, Gregory G. (1971).** „Simon of Saint-Quentin and the Dominican Mission to the Mongol Baiju: A Reappraisal“, *Speculum*, Vol. 46, No. 2. (April).

GUZMAN, Gregory G. (2006). „The Vinland Map Controversy and the Discovery of a Second Version of The Tartar Relation“, in: *Terrae Incognitae. The Journal for the History of Discoveries*, vol. 38: 19–25.

H

HAKLUYT, Richard (1599). *The Second Volume of The Principal Navigations, Voyages, Traffiques, And Discoveries of the English Nation, Made By Sea Or Ouer-Land, To the South & South-East Parts of the World. At Any Time Within the Compasse of these 1600. yeres: Diuided Into Two Seuerall Parts: Whereof the First Containeth the Personall Trauels, &C. of the English, Through And Within the Streight of Gibraltar, To Alger, Tunis, and Tripolis in Barbary, to Alexandria and Cairo in Aegypt, to the Isles of Sicilia, Zante, Candia, Rhodes, Cyprus, and Chio, to the Citie of Constantinople, to diuers parts of Asia Minor, to Syria and Armenia, to Ierusalem, and other Places in Iudea; as also to: Arabia, downe the Riuer of Euphrates, to Babylon and Balsara, and so through the Persian Gulph to Ormut, Chaul, Goa, and to many Islands adioyning vpon the South Parts of Asia; and likewise from Goa to Cambaia, and to all the Dominions of Zelabdim Echebar the Great Mogor, to the Mighty Riuer of Ganges, to Bengala, Aracan, Bacola, and Chonderi, to Pegu, to Iamahai in the Kingdome of Siam, and almost to the very Frontiers of China. The Second Comprehendeth the Voyages, Trafficks, &C. of the English Nation, Made Without the Streight of Gibraltar, to the Islands of the Acores, of Porto Santo, Madera, And the Canaries, to the Kingdomes of Barbary, to the Isles of Capo Verde, to the Riuers of Senega, Gambia, Madrabumba, and Sierra Leona, to the Coast of Guinea and Benin, to the Isles of S. Thome and Santa Helena, to the Parts about the Cape of Buona Esperanza, to Quintangone, neere Mozambique, to the Isles of Comoro and Zanzibar, To the Citie of Goa, Beyond Cape Comori, to the Isles of Nicubar, Gomes Polo, and Pulo Pinaom, to the maine Land of Malacca, and to the Kingdome of Iunsalaon.* By Richard Hakluyt Preacher, And Sometime Student Of Christ Chvrch In Oxford. Imprinted at London by George Bishop, Ralph Newberry, and Robert Barker. Anno 1599.

HAMELIUS, P. (ed.) (1919 a 1923). *Mandeville's Travels, translated from the French of Jean d'Outremeuse.* Edited from MS. Cotton Titus C. XVI, in the British Museum. EETS O.S. Vols. 153 a 154. (Reprint: Oxford University Press 1960 a New York: Kraus 1987)

HAMMERL, Christa – LENHARDT, Wolfgang (1997). *Erdbeben in Österreich.* Wien – Graz: Leykam Verlag.

HARDIE, Peter (1985). „China's Ceramic Trade with India“, *Transactions of the Oriental Ceramic Society* 1983-1984, 48: 14-31.

HARTIG, Otto (1908). „Odoric of Pordenone“, in: *The Catholic Encyclopedia*, Volume XII. New York: Robert Appleton Company (internetové vydání viz <http://www.newadvent.org/cathen/12281a.htm>).

HEYD, Wilhelm von (1885–1886). *Histoire du commerce du Levant au Moyen-Âge.* Édition française refondue et considérablement augmentée par l'auteur publi-

ée sous le patronage de la Société de l'Orient Latin par Furcy Raynaud. 2 forts volumes. Leipzig: Harrasowitz – Paris: Lechevalier.

HE Gaoji (překl.) 何高济译 (1981). „Eduolike dong youlu“ [Zápisky z Odorikovy cesty na Východ] 《鄂多立克东游录》, (意)鄂多立克撰. In: *Haidun xingji, Eduolike dong youlu, Shahalu qianshi Zhongguo ji* 《海屯行纪、鄂多立克东游录、沙哈鲁遣史中国记》 [Hethumovy cestovní zápisky, Zápisky z Odorikovy cesty na Východ, Šahruchovy zápisky o poselstvu do Číny]. (Zhongwai guanxishi mingzhu yicong 中外关系史名著译丛 [Významné překlady k dějinám vnějších vztahů Číny]). Beijing: Zhonghua shuju 北京: 中华书局.

HE Gaoji (překl.) 何高济译 (2002). „Eduolike dong youlu“ [Zápisky z Odorikovy cesty na Východ] 《鄂多立克东游录》, (意)鄂多立克撰. In: *Haidun xingji, Eduolike dong youlu, Shahalu qianshi Zhongguo ji* 《海屯行纪、鄂多立克东游录、沙哈鲁遣史中国记》 [Hethumovy cestovní zápisky, Zápisky z Odorikovy cesty na Východ, Šahruchovy zápisky o poselstvu do Číny]. (Zhongwai guanxishi mingzhu yicong 中外关系史名著译丛 [Významné překlady k dějinám vnějších vztahů Číny]). Beijing: Zhonghua shuju 北京: 中华书局.

HIGGINS, Iain Macleod (1997). *Writing East. The „Travels“ of Sir John Mandeville*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

HIRTH, Friedrich – ROCKHILL, William Woodville (1911). *Chau Ju-kua, His work on the Chinese and Arab trade in the twelfth and thirteenth centuries, entitled Chu-fan-chi*. Edited, translated from the Chinese and annotated by Friedrich Hirth and W. W. Rockhill. St Petersburg: Imperial Academy of Sciences.

Historia Franciscana (2004). Katalog výstavy pořádané k 400. výročí příchodu bratří františkánů do kláštera Panny Marie Sněžné v Praze (1604-2004). Praha: Provincie bratří františkánů.

HLAVÁČEK, Petr (2004). „Čeští františkáni v historické retrospektivě“, in: *Historia Franciscana* (2004): 4-6.

HONZÁK, František a kol. (1997). *Evropa v proměnách staletí*. Praha: Nakladatelství LIBRI.

HRBEK, Ivan (1989). „Marco Polo jako člověk a jako cestopisec“. Doslov k POLO (1989): 215-228.

I

al-IDRÍSÍ (1999). Idrísí. *La première géographie de l'Occident*. Présentation, notes, index, chronologie et bibliographie par Henri Bresc et Anniliese Nef. Traduction du chevalier Jaubert, revue par Anniliese Nef. Paris: Flammarion. (reprint staršího vydání)

Journall (1599). *Here beginneth the iournall of Frier Odoricus, one of the order of the Minorites, concerning strange things which hee sawe among the Tartars of the East*, in: HAKLUYT, Richard (1599): 53-67.

IRIARTE, Lázaro (1982). *Storia del Francescanesimo*. Edizione italiana con aggiornamento bibliografico a cura dell'autore e di Fiorenzo Mastroianni. Napoli: Edizioni Dehoniane.

***Itinerarium* (1584).** *Itinerarium per nonnullas Galliae Belgicae partes*, Abrahami Ortelii et Ioannis Viviani. Antverpiæ: Ex officina Christophori Plantini CIO. IO. LXXXIV.

***Itinerarium* (1599).** *Incipit Itinerarium fratris Odorici fratrum Minorum de mirabilibus Orientalium Tartarorum*, in: HAKLUYT, Richard (1599): 39-53.

J

JACKSON, Peter (2005). *The Mongols and the West, 1221-1410*. London: Longman.

JACQUET, M. (1830). „Le livre du Grant Caan, extrait d'un manuscrit de la Bibliothèque du Roi“, in: *Nouveau Journal asiatique*, VI: 57-72.

JANDESEK, Reinhold (1987). *Der Bericht des Odoric da Pordenone über seine Reise nach Asien*. Bamberg: Im Selbstverlag. (Bamberger Schriften zur Kulturgeschichte, Reihe A, Weltbild und Kulturbegegnung, Heft 1.)

JANIN, Raymond (1953). *La Géographie Ecclésiastique de l'Empire Byzantin*. 1. Part: *Le Siège de Constantinople et le Patriarcat Oecuménique*. 3rd Vol.: *Les Églises et les Monastères*. Paris: Institut Français d'Etudes Byzantines.

Jean de Vignay (1990). „La division frere Odoric des merveilles de la Terre sainte“, in: TROTTER, David A. (ed.) (1990): 3-86. [kritické vydání francouzského rukopisu: PARIS, Bibliothèque Nationale de France, F.Fr. (Rothschild.3085)]

K

KAFTAL, George (1978). *Iconography of the saints in the painting of North East Italy; with the collaboration of Fabio Bisogni*. Florence: Sansoni.

KALUS, Ludvik (2008). „La ville de Zayton/Quanzhou du temps d'Odoric“, in: SOMMER, Petr – LIŠČÁK, Vladimír (eds.) (2008): 227-236.

KANE, Daniel (1989). *The Sino-Jurchen vocabulary of the Bureau of Interpreters*. Bloomington, Ind.: Indiana University, Research Institute for Inner Asian Studies (Uralic and Altaic series).

KANE, Daniel (2009). *The Kitan language and script*. Leiden; Boston: Brill (Handbook of oriental studies/Handbuch der Orientalistik, Section Eight, Central Asia).

KARPOV, Sergei P. (1986). *L' impero di Trebisonda, Venezia, Genova e Roma, 1204-1461. Rapporti politici, diplomatici e commerciali*. Trad. E. Zambelli. Roma: Il Veltro.

KARPOV, Sergej Pavlovič (Карпов, Сергей Павлович) (2007). *Istorija Trapezundskoj imperii (История Трапезундской империи)*. Sankt-Peterburg: Aleteja (Санкт-Петербург: Алетея).

- Katalog** (2010). *Katalog mužských řeholních institutů začleněných do KVPMŘ v ČR* (stav k 1. 1. 2010) (<http://www.kvpzr.cz/KVPMR-10.doc>).
- KATZ, Nathan – GOLDBERG, Ellen S.** (1993). *The Last Jews of Cochín: Jewish Identity in Hindu India*. Foreword by Daniel J. Elazar. Columbia, SC: University of South Carolina Press.
- KEIL, Carl Friedrich – DELITZSCH, Franz** (1857–1878). „Commentary on Daniel 3:21“, in: Carl Friedrich Keil and Franz Delitzsch. *Commentary on the Old Testament* (online: <http://sacred-texts.mahdisworld.net/bib/cmt/kad/dan003.htm>)
- KHAMOUCH, Mohammed** (2005). *Jewel of Chinese Muslim's Heritage*. Manchester: FSTC Limited.
- KING, Charles** (2004). *The Black Sea: A History*. Oxford: Oxford University Press.
- KING, Richard John** (1869). *Handbook to the cathedrals of England*. London: J. Murray.
- KIRSCH, Johann Peter** (1910). „Pope John XXII“. In: *The Catholic Encyclopedia*. Vol. 8. New York: Robert Appleton Company (internetové vydání viz <http://www.newadvent.org/cathen/08431a.htm>).
- KNOWLES, Christine** (1954). „Jean de Vignay. Un traducteur du XIVe siècle“, *Romania*, LXXV: 353-383.
- KOLAR, Bogdan** (2010): *Mirabilia Mundi – Potopis brata Odorika iz Furlanije, člana Reda manjših bratov*. Ljubljana, Teološka fakulteta (Znanstvena knjižnica 21). 167 s.
- KONEČNÝ, František Filip** (1921). *Svatý Dominik, zakladatel řádu kazatelského*. Praha: Lad. Kuncíř.
- KOSMAS** (1972). *Kosmova Kronika česká*. Přeložili Karel Hrdina a Marie Bláhová. Praha: Svoboda. (nové vydání: Praha – Litomyšl: Paseka 2005)
- KOSS, Nicholas** (1999). *The Best and Fairest Land: Images of China in Medieval Europe*. Taipei: Bookman Books, Ltd.
- KROPÁČEK, Luboš** (1999). „Půlměsíc na severní obloze. Muslimové v zemích Evropské unie“, in: *Variace na korán. Islám v diaspoře*. Archiv orientální. Česká řada. Sv. 1. Praha: Orientální ústav AV ČR.
- KUBÍNOVÁ, Kateřina** (2008). Jan Marignola a jeho „cestopis“. In: SOMMER, Petr – LIŠČÁK, Vladimír (eds.) (2008): 95-106.
- KUO Tung-Chen, Joseph** [Guo Dongchen] 郭棟臣 (překl.) (1889). *Zhen-fu Hedeli Zhuan. Shengjiahui shi Guo Dongchen Songbai Shi yishu* 《真福和德理傳》，聖家會士郭棟臣松柏氏譯述 [Životopis blahoslaveného Odorika. Přeložil Kuo Tung-čchen, druhým jménem Sung-paj]. Wuchang: E Sheng Chongzheng Shuyuan [武昌]: 鄂省崇正書院 (Guangxu 15 nian 光緒拾伍年 [= 1889]).

- LA RONCIÈRE**, Charles de (1925). *La découverte de l'Afrique au Moyen Age*. Le Caire: Mémoires de la Société Royale de Géographie du Caire, t. I.
- LACH**, Donald F. (1965). *Asia in the Making of Europe*. Volume I: *The Century of Discovery*. Chicago: The University of Chicago Press.
- LANGLOIS**, Ernest (1886). *Les registres de Nicolas IV: Recueil des bulles de ce pape*. Publiées ou analysées d'après les manuscrits originaux des archives de Vatican par M. Ernest Langlois. Vol. I. Paris: Ernest Thorin et fils – A. Fontemoing (Bibliothèque des Écoles françaises d'Athènes et de Rome, 2e série., tome 5; Registres des papes du XIIIe siècle)
- LANGLOIS**, Ernest (1905). *Les registres de Nicolas IV: Recueil des bulles de ce pape*. Publiées ou analysées d'après les manuscrits originaux des archives de Vatican par M. Ernest Langlois. Vol. IV. Paris: Ernest Thorin et fils – A. Fontemoing (Bibliothèque des Écoles françaises d'Athènes et de Rome, 2e série., Registres des papes du XIIIe siècle)
- LAUFER**, Berthold (1914). „Was Odoric of Pordenone ever in Tibet?“, *T'oung Pao*, 15: 405-418.
- LE GOFF**, Jacques (2004). *Svatý František z Assisi*. Praha: Nakladatelství Vyšehrad.
- LETTS**, Malcolm (1949). *Sir John Mandeville: The Man and his Book*. London: Batchworth.
- LETTS**, Malcolm, ed. and trans. (1953). *Mandeville's Travels: Texts and Translations*. Vol. II. London: Hakluyt Society.
- Libro** (2000). „Libro delle nuove e strane e meravigliose cose.“ In: ANDREOSE, Alvise (ed.) (2000b): 139-244.
- LIŠČÁK**, Vladimír (1985). „Benátčan Marco Polo, Čína a středověké Čechy.“ *Nový Orient*, 40, č. 5: 149-153.
- LIŠČÁK**, Vladimír (1992). „Marco Polo and Yunnan.“ *The Thai-Yunnan Project Newsletter* (Canberra), No. 15: 20-25.
- LIŠČÁK**, Vladimír (1998). *Blahoslavený Oldřich Čech z Pordenone, Cesta do říše Velkého chána (1316-1330)*, *Nový Orient*, 53, č. 10: 395-396. [recenze]
- LIŠČÁK**, Vladimír (2000). *Čína – Dobrodružství Hedvábné cesty. Po stopách styků Východ – Západ*. Praha: SetOut.
- LIŠČÁK**, Vladimír (2002a). „Bratr Odorik-Oldřich z Furlanska.“ *Fénix (Informační zpravodaj Česko-čínské společnosti)*, 3, č. 3-4: 19-39.
- LIŠČÁK**, Vladimír (2002b). „Počátky křesťanství v Číně 1.“ *Fénix (Informační zpravodaj Česko-čínské společnosti)*, 3, č. 2: 43-59.

- LIŠČÁK, Vladimír (2002c).** „Počátky křesťanství v Číně 2.“ *Fénix (Informační zpravodaj Česko-čínské společnosti)*, 3, č. 3-4: 55-67.
- LIŠČÁK, Vladimír (2004).** „Odorik z Pordenone – první Čech v Číně?“ *Nový Orient*, 59, č. 2: 40-45.
- LIŠČÁK, Vladimír (2005a).** „Bl. Odorik – poutník po východních krajích (Příspěvek k připravované výstavě v ambitech kostela Panny Marie Sněžné v Praze v srpnu 2005)“ 1.-3. *Poutník, časopis přátel sv. Františka*, 9, č. 7: 15-17; č. 8: 15-17; č. 9: 14-17.
- LIŠČÁK, Vladimír (2005b).** „Bratr Odorik o věcech podivuhodných a neznámých“ (první část). *Studia Orientalia Slovaca*, IV: 31-63.
- LIŠČÁK, Vladimír (2006a).** „Bratr Odorik o věcech podivuhodných a neznámých“ (druhá část). *Studia Orientalia Slovaca*, V: 55-73.
- LIŠČÁK, Vladimír (2006b).** „Katalánský atlas 1375 a Čína.“ *Fénix (Informační zpravodaj Česko-čínské společnosti)*, 7, č. 2: 40-53.
- LIŠČÁK, Vladimír (2006c).** „The early Christianity in Tang China and its scripture in Chinese“. In: Marián Gálik and Tatiana Štefanovičová (eds.): *Trade, Journeys, Inter- and Intracultural Communications in East and West (up to 1250)*. Papers Presented at the International Workshop (Humboldt-Kolleg), Dolná Krupá, Slovak Republic, June 2-6, 2004. Bratislava: Institute of Oriental Studies, Slovak Academy of Sciences – Lufema: 160-181.
- LIŠČÁK, Vladimír (2008a).** „Úvodem: Odorik z Pordenone a východní kraje světa“, in: SOMMER, Petr – LIŠČÁK, Vladimír (eds.) (2008): 9-24.
- LIŠČÁK, Vladimír (2008b).** „Odorikův příspěvek k rozšíření geografických znalostí o Východu v Evropě“, in: SOMMER, Petr – LIŠČÁK, Vladimír (eds.) (2008): 47-66.
- LIŠČÁK, Vladimír (2009a).** „Odoric of Pordenone, a Franciscan missionary to Mongolian China“, *Archiv orientální*, 77, č. 1: 59-77.
- LIŠČÁK, Vladimír (2009b).** „Mandevila a Odorik – porovnání dvou cestopisů“, *Nový Orient*, 64, 2009, č. 4: 21-26.
- LIŠČÁK, Vladimír (2010a).** „Katalánský atlas z roku 1375 a obraz Asie ve 14. století“, *Nový Orient*, 65, 2010, č. 1: 18-23.
- LIŠČÁK, Vladimír (2010b).** „Odorik z Pordenone a jeho zpráva o východních krajích“, *Fénix (Informační zpravodaj Česko-čínské společnosti)*, 11, č. 1: 41-61.
- LIŠČÁK, Vladimír (2010c).** „Odorich von Portenau, ein Franziskanermissionar im mongolischen China“, *Zhongguo: tiaozhan yu jiyu 中国:挑战与机遇 [Čína: výzvy a příležitosti] / Herausforderung China (Grüne Reihe)*, Nr. 106: 21-30.
- LIŠČÁK, Vladimír (2011a).** „Christianity in Mongolian China and Mission of Odoric of Pordenone“, in: Marián Gálik and Martin Slobodník (eds.): *Eastern*

Christianity, Judaism, and Islam between the Death of Muhammad and Tamerlane (632-1405). Bratislava, Institute of Oriental Studies, Slovak Academy of Sciences: 243-263.

LIŠČÁK, Vladimír (2011b). „Odoric of Pordenone and His Account on the orientium partium in the Light of Manuscripts“, *Anthropologia Integra*, **2**, 2011, č. 2: 63-74.

LIŠČÁK, Vladimír (2012a). „Italské obchodní republiky a katolické misie v Mongolské říši“ (1. část), *Nový Orient*, **67**, č. 1: 17-21.

LIŠČÁK, Vladimír (2012b). „Italské obchodní republiky a katolické misie v Mongolské říši“ (2. část), *Nový Orient*, **67**, č. 2: 16-19.

LIŠČÁK, Vladimír (2012c). „Italian City-states and Catholic Missions in Mongolian World of the 13th and 14th Centuries“, *Anthropologia Integra*, **2**, č. 2: 27-36.

LOPEZ, Robert Sabatino (1943). „European Merchants in the Medieval Indies: The Evidence of Commercial Documents“, in: *Journal of Economic History*, vol. III, č. 2: 164-184.

LOTTI, Agostino (1973). „Dal viaggio missionario di Odorico da Pordenone nel Tibet: la spiegazione di ‘Pape Satan Aleppe’“, *Palestra del Clero*, 52: 746-756.

LUZZATTO, Gino (1949). *Storia economica d'Italia*. I: *L'Antichità e il Medioevo*. Roma: Edizioni Leonardo. XIV, 395 stran.

M

MACKERRAS, Colin (1989). *Western Images of China*. Hong Kong – Oxford – New York: Oxford University Press.

MALAMOCCO, Padre Luigi (2002). *A piedi scalzi. In cammino con frate Odorico del Friuli*. Tavagnacco: Edizioni Segno.

MALAMOCCO, Padre Luigi (2002a). „La principessa Urdúja“. Insetto speciale a proposito della prima Santa Messa celebrata dal Beato Odorico a Bolinao nelle Filippine nel 1324, in: MALAMOCCO (2002): 125-158.

MALYŠEV, Aleksej Borisovič (Малышев, Алексей Борисович (2006)). „Сообщение анонимного минорита о миссионерских пунктах францисканцев в Золотой Орде в XIV в.“, in: *Археология восточно-европейской степи. Межвузовский сборник научных трудов*. Вып. 4. Саратов: 183-189.

MANDEVILLE (1887). *The voyage and travayle of Sir John Maundeville knight, which treateth of the way toward Hierusalem and of marvayles of Inde with other islands and countreys*. Edited, annotated, and illustrated in facsimile by John Ashton. London: Pickering & Chatto.

MANDEVILLE (1911). *Cestopis t. zv. Mandevilla*. Český překlad pořízený Vavřincem z Březové. K vydání připravil, úvodem a slovníkem opatřil Dr. František Ši-

mek. V Praze, Nákladem České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění.

MANDEVILLE (2000). Jean de Mandeville. *Le livre des merveilles du monde*. Édition critique par Christiane Deluz. Paris: CNRS Éditions (Sources d'histoire médiévale, 31).

Marco da Lisbona (1639). *La vita del B. Odorico da Pordenon dell'Ordine de' Minori di S. Francesco, con li suoi Miracoli, descritta dal M. R. P. F. Marco da Lisbona nella Seconda Parte delle Croniche — il cui corpo si conserva nella Chiesa de' RR. PP. Minori Convent. di S. Francesco dentro della città di Udine*. In Udine, MDCXXXIX, Appresso Nicolò Schiratti, con licenza de' Superiori.

MARIGNOLA, Jan (1987). *Kronika česká*, in: *Kroniky doby Karla IV*. Praha: Svoboda: 445–516.

MARTINI, Martino (1655). *Novus atlas Sinensis a Martino Martinus, Soc. Iesu descriptus et serenmo*. Archduci Leopoldo Guilielmo Austriaco dedicatus. Pars Sexta in: *Joannis Blaeu Theatrum Orbis Terrarum, sive Novus Atlas*. [Amsterdami: Apud Iohannem Blaeu, Anno CIO IOC LV].

al-MAS'ÚDÍ, Abu l-Hasan 'Alí ibn Husain (1983). *Rýžoviště zlata a doly drahokamů*. Z arabštiny přel., předml., pozn. a chronologickou tabulkou muslimských dynastií opatřil Ivan Hrbek; mapky nakreslil Vladimír Vokálek. Praha: Odeon.

MATROD, Henri (1929). *Notes sur le Bienheureux Odoric de Pordenone (1265–1331)*. Extrait des « Études Franciscaines ». Paris: Société et Librairie Saint François d'Assise.

[**MATROD**, Henri] (1930). „Un episodio dell'epopea Franciscana in Cina nel secolo XIII“, *VI Centenario del Beato Odorico da Pordenone*. Periodico mensile illustrato. Anno I, N. 10. Udine, Ottobre (VIII): 151–153.

MEDLYCOTT, A. E. (2005). *India and the Apostle Thomas: An Inquiry with a Critical Analysis of the Acta Thomae*. Piscataway, NJ: Gorgias Press LLC. (původní vydání: London: David Nutt 1905.)

MELIS, Giorgio (1983). *Odorico nella Cina del trecento: itinerario e realtà sociale secondo la Relatio*, in: MELIS, Giorgio (ed.) (1983a): 203–236.

MELIS, Giorgio (ed.) (1983a). *Odorico da Pordenone e la Cina*. Atti del convegno storico internazionale, Pordenone 28–29 maggio 1982, a cura di Giorgio Melis. Pordenone: Edizioni Concordia Sette (s. a.).

MELIS, Giorgio (ed.) (1983b). *Odorico da Pordenone e la Cina*. Atti del convegno socio economico, Pordenone 4–5 giugno 1982, a cura di Giorgio Melis. Pordenone: Edizioni Concordia Sette (s. a.).

Memoriale toscano (1990). *Memoriale toscano*, in: MONACO, Lucio (ed.) (1990): 91–143.

- MENACHERY, George** (ed.) (1973). *The Saint Thomas Christian Encyclopedia of India*. Trichur: B.N.K. Press.
- MENACHERY, George** (ed.) (1998). *The Indian Church History Classics, Vol. I, The Nazranies*. Ollur (India).
- MENACHERY, George et al.** (1987). *Kodungallur: City of Saint Thomas*. Azhikode (nakladatel neznámý).
- MÉNARD, Philippe – ANDREOSE, Alvise** (eds.) (2010): *Odoric de Pordenone: Le Voyage en Asie. Traduit par Jean le Long OSB. Itinéraire de la pègrinacion et du voyage (1351)*. Édition critique par Philippe Ménard, avec la collaboration de Alvise Andreose. Genève, Librairie Droz (Textes Littéraires Français, 602). CCV+453 s.
- MENESTÒ, Enrico** (1998). „Odorico da Pordenone“, in: *Il grande libro dei santi. Dizionario enciclopedico*. Cinisello Balsamo: Edizioni Paoline, Vol. III: 1512-1516.
- MENESTÒ, Enrico – BRUFANI, Stefano** (eds.) (1995). *Fontes Franciscani*, a cura di Enrico Menesto e Stefano Brufani e di Giuseppe Cremascoli [et al.]; apparati di Giovanni M. Boccali. S. Maria degli Angeli / Assisi: Porziuncola.
- MGH** (1887). *Monumenta Germaniæ Historica, inde ab anno Christi quingentesimo vsque ad annum millesimum et quingentesimum. Epistolæ Sæculi XIII: E Regestis Pontificum Romanorum*, ed. Karl Rodenberg. Berlin: Apvd Weidmannos MDCCCLXXXVII, Tomvs II.
- MILDREXLER, D.J. – ZHAO, M. – RUNNING, S.W.** (2006, October 26). „Where are the hottest spots on Earth?“ *EOS*, 87 (43): 461-467.
- Milione** (2006). *Milione*, in: POLO, Marco (2006): 1-302. [toskánská redakce]
- MITTER, Partha** (1992). *The Much Maligned Monsters. A History of European Reactions to Indian Art*. Chicago: University of Chicago Press.
- MOIDREY, Joseph de, S.J.** (1914). *La hiérarchie catholique en Chine, en Corée et au Japon (1307-1914)*. Essai par le Père Joseph de Moidrey, S.J. (Variétés sinologiques 38). Zi-ka-wei près Chang-hai: Imprimerie de l'orphelinat de T'ou-sè-wè.
- MONACO, Lucio** (1978-1979). „I volgarizzamenti italiani della relazione di Odorico da Pordenone“, *Studi mediolatini e volgari*, XXVI: 179-220.
- MONACO, Lucio** (ed.) (1990). *Memoriale toscano di Odorico da Pordenone. Viaggio in India e Cina (1318-1330)*. A cura di Lucio Monaco. Prefazione di Jeannine Guérin Dalle Mese. Alessandra: Edizioni dell'Orso («Oltramare», 5).
- MONACO, Lucio – TESTA, Giulio Cesare** (eds.) (1986). *Odorichus de rebus incognitis: Odorico da Pordenone nella prima edizione a stampa del 1513*, a cura di Lucio Monaco e Giulio Cesare Testa. Pordenone: Camera di Commercio.
- MORETTI, Claudio** (2008a). „Note sulla iconografie delle storie del beato Odorico“, in: BUORA (ed.) (2008): 52-63.

- MORETTI**, Claudio (2008b). „Pittura 12: Il ciclo del beato Odorico“, in: BUORA (ed.) (2008): 168-169.
- MOSELEY**, C.R.W.D. (ed. and trans.) (1983). *The Travels of Sir John Mandeville*. Harmondsworth: Penguin.
- MOULE**, A[rthur] C[hristopher] (1914). „Documents Relating to the Mission of the Minor Friars to China in the Thirteenth and Fourteenth Centuries“, in: *Journal of the Royal Asiatic Society of Great Britain and Ireland*: 533-599.
- MOULE**, A[rthur] C[hristopher] (1921). „A life of Odoric of Pordenone“, *T'oung Pao*, t. XX/3: 275-290.
- MOULE**, A[rthur] C[hristopher] (1930). *Christians in China before 1550*. London: Society for Promoting Christian Knowledge; reprint: Taipei: Ch'eng-wen Publishing Company 1972.
- MOULE**, A[rthur] C[hristopher] (1957). *Quinsai, with other notes on Marco Polo*. Cambridge: University Press.

N

- NOLD**, Patrick (2003). *Pope John XXII and his Franciscan Cardinal: Bertrand de la Tour and the Apostolic Poverty Controversy*. Oxford: Clarendon.

O

- O'DOHERTY**, Marianne (2010). „A peripheral matter? Oceans in the East in late-medieval thought, report, and cartography“, in: *Bulletin of International Medieval Research*, 16: 1-40.
- Odoric of Pordenone** (2004). *Odoric of Pordenone: from the bank of Noncello river to the dragon throne*. [souběžný čínský titul: 波德诺内人鄂多立克, 从浓且罗河的岩到龙御座]. Pordenone: Comune di Pordenone.
- Odoric van Friuli** (2008). *Mijn reis naar het verre. Een verslag uit het begin van de veertiende eeuw*. Vertaald en toegelicht door Vincent Hunink en Mark Nieuwenhuis. Amsterdam: Athenaeum-Polak & Van Genneep.
- OLSCHKI**, Leonard (1960). *Marco Polo's Asia: An Introduction to His „Description of the World“ Called 'Il Milione'*, translated by John A. Scott. Berkeley and Los Angeles: University of California.
- OPPERT**, Gustav Solomon (1864). *Presbyter Johannes in Sage und Geschichte*. Berlin: J. Springer.
- OSN IX** (1893). *Ottův slovník naučný*. Díl IX. Praha: Vydavatelství a nakladatelství Jan Otto. (heslo „Furlansko“)
- OTHMER**, Cajus (1929). „Das Martyrium von vier Franziskanern zu Tana in Indien am 9. und 12. April 1321“. In: *Franziskanische Studien*, 16: 72-80.

- PAND**, Michael (1999). „Zu Fuß nach Peking und zurück. Oderich von Portenau, der erste österreichische Weltreisende“, *Wiener Zeitung*, 23.07.1999. (viz též <http://members.aon.at/mgspand1/Oderich.htm>)
- PANG**, Paul P., OFM (1983). „Il cristianesimo cinese nel secolo XIV“, in: MELIS, Giorgio (ed.) (1983a): 85-100.
- PAOLAZZI**, Carlo (2007). *La Regula non bullata dei Frati Minori (1221) dallo 'Stemma codicum' al testo critico*. Editiones Archivum Franciscanum Historicum. Grottaferrata-Roma: Ed. Collegii S. Bonaventurae: 5-148.
- PAUTHIER**, (Jean Pierre) G(uillaume) – **BAZIN**, (Antoine Pierre Louis) (1853). *Chine Moderne ou Description Historique, Geographique et Littéraire de ce vaste empire, d'après des documents Chinois*. 2 parts in 1 vol. Paris: Firmin Didot Frères.
- PEGOLOTTI**, Francesco Balducci (1866). *Avixamento del viaggio del Ghattaio per lo chanmino della Tana ad andare e ttornare chon merchatantia*. Publikováno v: YULE (1866), Vol. II., Appendix III: lxiv.
- PEGOLOTTI**, Francesco Balducci (1913a). *Pegolotti's Notices of the land Route to Cathay*. in: YULE – CORDIER (1913), Vol. III: 137-71.
- PEGOLOTTI**, Francesco Balducci (1913b). *Avixamento del viaggio del Ghattaio per lo chanmino della Tana ad andare e ttornare chon merchatantia*. Publikováno v: YULE – CORDIER (1913), Vol. III: 172.
- PEGOLOTTI**, Francesco Balducci (1936). *La pratica della mercatura*, ed. Allan Evans. Cambridge, Mass.: Mediaeval Academy of America.
- PELLIOT**, Paul (1914). „Le mot bigni (ou begni?) vin en turc“. *T'oung Pao*, roč. XIII: 448-453.
- PELLIOT**, Paul (1922/23). „Les Mongols et la Papauté“ (I), *Revue de l'Orient Chrétien*, 3e sér., t. III (XXIII), nos. 1 et 2: 3-30.
- PELLIOT**, Paul (1924). „Les Mongols et la Papauté“ (II), *Revue de l'Orient Chrétien*, 3e sér., t. IV (XXIV), nos. 3 et 4: 225-335.
- PELLIOT**, Paul (1931-1932). „Les Mongols et la Papauté“ (III), *Revue de l'Orient Chrétien*, 3e sér., t. VIII (XXVIII), no. 1 et 2: 3-84.
- PELLIOT**, Paul (1932). „Un témoignage éventuel sur le christianisme à Canton au XIe siècle“, *Mélanges chinois et bouddhiques* 1: 217-219.
- PELLIOT**, Paul (1959-1973). *Notes on Marco Polo: Ouvrage Posthume Publié sous les Auspices de l'Academie des Inscriptions et Belles-Lettres et avec le Concours du Centre National de la Recherche*. Fwd in French by Louis Hambis. Text in English. 3 Vols. Paris: Imprimerie Nationale.
- PENSA**, Roberto (2003). „Odorico, malato di viaggi.“ *La Vita Cattolica*, II. I. 2003.

- Peregrinatio** (1643). B. *Orderici Peregrinatio ab ipsomet descripta*, in: AS (1643): 986-992.
- PERUSINI, Gaetano** (1953). „Un documento inedito sul beato Odorico da Pordenone.“ *Ce fastu? Rivista della Società Filologica Friulana*, roč. XXIX: 92-93.
- PETECH, Luciano** (1979). „I francescani nell'Asia centrale e orientale nel XIII e XIV secolo“, in: *Espansione del francescanesimo tra Occidente e Oriente nel secolo XIII. Atti del VI convegno internazionale, Assisi 1978*. Assisi: Società internazionale di studi francescani: 213-240.
- PETECH, Luciano** (1983). *I Mongoli in Asia al tempo della Relatio*, in: MELIS, Giorgio (ed.) (1983a): 69-84.
- PETROCCHI, C.** (1932–1934). „Il b. Odorico de Pordenone e il suo 'Itinerario'“, *Le Venezie francescane*, 1 (1932): 195-214; 2 (1933): 3-19, 70-84, 194-205; 3 (1934): 3-17.
- PHILLIPS, J. R. S.** (1998). *The Medieval Expansion of Europe* (second edition). Oxford: Oxford University Press.
- PISANUS, Bartholomæus** (1510). *De Conformitate Vitæ Beati Francisci ad Vitam Domini Iesu*. Mediolanum [= Milán].
- POLO, Marco** (1477). *Hie hebt sich an das puch des edelñ Ritters vñ landtfarers Marcho polo. In dem er schreibt die grossen wunderlichen ding dieser welt. Sunderlichen von den grossen künigen vnd keysern die da herschen in den selbigen landen vnd von irem volck vnd seiner gewonheit da selbs*. Disz hat gedruockt Fricz Creiszner zu Nurnberg Nach cristi gepurdt Tausent vierhundert vñ im siben vñ sibenzigte iar.
- POLO, Marco** (1847). *I Viaggi di Marco Polo veneziano*, tradotti per la prima volta dall' originale francese di Rusticiano di Pisa, e corredati d' illustrazioni e di documenti da Vincenzo Lazari, pubblicati per cura di Lodovico Pasini membro eff. e segretario dell' T. R. Istituto veneto. Venezia: coi tipi di Pietro Naratovich.
- POLO, Marco** (1902). *Marka Pavlova z Benátek Milion. Dle jediného rukopisu spolu s příslušným základem latinským*. Vydal Dr. Justin V. Prášek. V Praze: Nákladem České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění.
- POLO, Marco** (1989). *Milión neboli O zvycích a poměrech ve východních krajích*. Přeložil Václav Bahník. Praha: Odeon.
- POLO, Marco** (2003). *Milione*. Versione toscana del Trecento. Edizione critica a cura di Valeria Bertolucci Pizzorusso. Indice ragionato di Giorgio R. Cardona. III edizione. Milano: Adelphi Edizioni S.p.A. (gli Adelphi).
- POLO, Marco** (2006). *Milione. Le divisament dou monde*. Il Milione nelle redazioni toscana e franco-italiana. A cura di Gabriella Ronchi. Introduzione di Cesare Segre. Milano: Arnoldo Mondadori Editore S.p.A. (I Meridiani Collezione).
- POWER, Daniel** (ed.) (2006). *The Central Middle Ages: Europe, 950–1320*. Oxford: Clarendon Press. xv + 304 stran.

- [PRAET, Joseph B. B. van] (ed.) (1836). *Inventaire ou catalogue des livres de l'ancienne bibliothèque du Louvre, fait en l'année 1373, par Gilles Mallet, garde de ladite bibliothèque*. Précédé de la dissertation de Boivin le Jeune sur la même bibliothèque, sous les rois Charles V, Charles VI et Charles VII. Avec des notes historiques et critiques. A Paris, chez De Bure Frères, Libraires de la Bibliothèque Royale, Rue Serpente, N° 7. M. DCCC. XXXVI.
- PROCACCI, Giuliano (2007)**. *Dějiny Itálie*. Překlad Drahoslava Janderová, Bohumír Klípa, Kateřina Vinšová. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 496 stran.
- Pseudo-Brocardus (1906)**. Kohler, C. (éd.). Brocardus, „*Directorium ad passagium faciendum*, traduit sous le titre de *L'avis directif pour faire le passage d'outremer*“, in: *Recueil des historiens des croisades. Documents arméniens*, t. 2, Paris, 1906, p. 367-517.
- PUGH, Emyr R. E. (2005)**. *The Secret History of the Mongols (mongyol-un niyuča tobčiyān)*. Text, Translation and Notes. (www.linguamongolia.co.uk)
- PULLÈ, Giorgio (ed.) (1931)**. *Viaggio del beato Odorico da Pordenone*, a cura di Giorgio Pullè. Con introduzione, note, bibliografia, carte e incisioni. Milano: Alpes. (Viaggi e scoperte di navigatori ed esploratori italiani, 17).
- PURCHAS, Samuel (1614)**. *Purchas his Pilgrimage. Or Relations of the World and the Religions observed in all Ages and Places discovered, from the Creation vnto this Present. In Fovre Parts. This First containeth a Theologicall and Geographical Historie of Asia, Africa, and America, with the Ilands Adiacent. Declaring the Ancient Religions before the Flovd, the Heathnish, Jewish, and Saracenicall in all Ages since, in those parts professed, with their seuerall Opinions, Idols, Oracles, Temples, Priests, Fasts, Feasts, Sacrifices, and Rites Religious. Their beginnings, Proceedings, Alterations, Sects, Orders and Successions. With briefe Descriptions of the Countries, Nations, States, Discoveries; Priuate and Publike Customes, and the most Remarkable Rarities of Nature, or humane Industrie, in the same. The second Edition, much enlarged with Additions through the whole Worke; by Samvel Pvrchas, Minister at Estwood in Essex...* London: Printed by William Stansby for Henrie Fetherstone, and are to be sold at his Shop in Pauls Church-yard at the Signe of the Rose.
- PUTHIKUNNEL, Thomas (1973)**. „Jewish colonies of India paved the way for St. Thomas“, in: MENACHERY (ed.) (1973), Vol. II.
- Putování k Mongolům (1964)**. *Putování k Mongolům. Cesta Jana de Plano Carpiniho ke dvoru Kujuk-chána, Cesta Viléma z Rubruku ke dvoru Mangu-chána, Ruy Gonzalese de Clavijo Poselstvo k Tamerlánovi*. Z různých vydání, původně latinských a španělských originálů a jejich překladů do různých jazyků, vybral a přeložil, úvodem *Tři poutníci a jejich doba* a úvodními poznámkami opatřil Edgar Knobloch; doslov, poznámky a vysvětlivky Pavel Poucha. Praha: SNKLU.

Q

QUESADA, Miguel Ángel Ladero (2008). „Reale und imaginäre Welten: John Mandeville“, in: Feliciano Novoa Portela, Javier Villalba Ruiz de Toledo (Hrsg.): *Legendäre Reisen im Mittelalter*. Stuttgart: Theiss Verlag.

R

RACHEWILTZ, Igor de (1971). *Papal Envoys to the Great Khans*. London: Faber and Faber.

RACHEWILTZ, Igor de (1997). „Marco Polo Went to China“, *Zentralasiatische Studien* 27: 34-92.

Ramusio maior (1574). *Viaggio del Beato Odorico da Vdine, dell'ordine de' frati Minori. Delle usanze, costumi, & nature, di diuerse nationi, & genti del mondo, & del martirio di quattro frati dell'ordine predetto, qual patirono tra gl'Infedeli*, in: RAMUSIO, Giovan Battista (ed.) (1574), ff. 237^v-245^v. [I. edice]

Ramusio minor (1574). *Viaggio del Beato Frate Odorico di Porto Maggiore del Friuli fatto nell' Anno MCCCXVIII*, in: RAMUSIO, Giovan Battista (ed.) (1574), ff. 245^v-248^v. [I. edice]

RAMUSIO, Giovan Battista (ed.) (1574). *Secondo Volume delle Navigazioni et viaggi raccolto gia da m. Gio. Battista Ramvsio, et hora in questa nvoa editione accresciuto: nel quale si contengono l'Historia delle cose de Tartati, & diuersi fatti de'loro Imperatori, descritta da m. Marco Polo Gentilhuomo Venetiano, et da Hayton Armeno. Varie descrizioni di diuersi avttori, dell'Indie Orientali, della Tartaria, della Persia, Armenia, Mengrelia, Zorzania, & altre prouincie: nelle quali si raccontano molte imprese d'Vssuncassan, d'Ismael Soffi, del Soldano di Babilonia, di diuersi Imperatori Ottomani, & particolarmente di Selim contro Tomombeï, vltimo Soldano dee Mamelucchi, & d'altri Principi. Et il viaggio della Tana. Con la descrizione de'nomi de'Popoli, Città, Fiumi, & Porti d'intorno al Mar Maggiore, come si nominauano al tempo dell'ImperatorAdriano, & molte altre narrationi, cosi dello stato de Moscouiti, Sciti, & Circassi, come d'altre genti barbare a gli antichi incognite. Et il naufragio di m. Pietro Quirino, gentilhuomo Venetiano, portato per fortuna settanta gradi sotto la Tramontana. Con l'Indice diligentemente ordinato, delle cose piu notabili. Con Priuilegio dell'Illustrissimo Senato di Venetia. In Venetia nella stamperia de Givnti, l' anno MDLXXIII.*

REICHERT, Folker E. (1987a). *Die Reise des seligen Odorich von Pordenone nach Indien und China (1314/18-1330)*. Übersetzt, eingeleitet und erläutert von Folker Reichert. Heidelberg: Manutius Verlag. 161 stran. [překlad edice WYNGAERT, 1929; překlad „Vita fratris Odorici de Utino“, 1897]

REICHERT, Folker E. (1987b). „Eine unbekannte Version der Asienreise Odorichs von Pordenone“, *Deutsches Archiv für Erforschung des Mittelalters*, XLIII: 531-573.

- REICHERT, Folker E. (1989).** „Chinas Beitrag zum Weltbild der Europäer. Zur Rezeption der Fernostkenntnisse im 13. und 14. Jahrhundert“, in: *Das geographische Weltbild um 1300 = Zeitschrift für historische Forschung Beih. 6:* 33-57.
- REICHERT, Folker E. (1992).** *Begegnungen mit China: Die Entdeckung Ostasiens im Mittelalter.* Sigmaringen: Thorbecke.
- REICHERT, Folker E. (1999).** „Wirklichkeit und ihre Wahrnehmung im Itinerar Odoricos da Pordenone“, in: Beck, Thomas – Gründer, Horst – Pietschmann, Horst – Ptak, Roderich (Hgg.): *Überseegegeschichte: Beiträge der jüngeren Forschung. Festschrift anlässlich der Gründung des Forschungsinstituts für vergleichende europäische Überseegegeschichte 1999 in Bamberg (Beiträge zur Kolonial- und Überseegegeschichte 75).* Stuttgart, Franz Steiner Verlag: 42-55.
- REICHERT, Folker (2002).** „Asienreise Odoricos da Pordenone und die Versionen seines Berichts, mit Edition der Aufzeichnungen nach dem mündlichen Bericht des Reisenden“, in: *Chloë: Beihefte zum Daphnis*, Vol. 34: Erkundung und Beschreibung der Welt: Zur Poetik der Reise- und Länderberichte. Herausgegeben von Xenja von Ertzdorff und Gerhard Giesemann. Amsterdam: Rodopi: 467-509(43).
- Relatio (1929).** *B. Odoricus de Portu Naonis – Relatio*, in: *SF (1929):* 413-495.
- RETSO, Jan (2003).** *The Arabs in Antiquity: Their History from the Assyrians to the Umayyads.* London: Routledge.
- RICHARD, Jean (1996).** *Histoire des Croisades.* Paris: Fayard.
- ROCKHILL, William Woodville (tr.) (1913).** „Description of the Barbarians of the Isles“, *T'oung Pao.*
- ROLING, Bernd (2008).** „The soul of an animal? The transmigration of souls in Medieval Latin and Arab travel reports“, in: SOMMER, Petr – LIŠČÁK, Vladimír (eds.) (2008): 145-172.
- ROMB, P. Anselm William (1956).** *Mission to Cathay. The biography of Blessed Odoric of Pordenone [by] Anselm M. [i.e. W.] Romb.* Paterson, N.J.: St. Anthony Guild Press.
- RONCAGLIA, Martiniano (1953):** „Frère Laurent de Portugal, O.F.M., et sa légation en Orient (1245-1248 env.)“, *Bollettino della badia greca in Grottaferrata (II serie)*, 7: 33-44.
- ROSSABI, Morris (1992).** *Voyager from Xanadu: Rabban Sauma and the first journey from China to the West.* Tokyo: Kodansha International Ltd.
- ROSSELLÓ I VERGER, Vicenç María (1997).** „Els italianismes de les cartes portolanes mallorquines“, in: Josep Massot i Muntaner (ed.): *Estudis de llengua i literatura en honor de Joan Veny*, vol. I. Barcelona: Universitat de Barcelona.
- ROUX, Jean-Paul (1985).** *Les explorateurs au Moyen Age.* Paris: Fayard. [nová edice: Hachette Pluriel 2007]

ROUX, Jean-Paul (1993). *Histoire de l'Empire Mongol*. Paris: Fayard.

RUBRUCK, William of (1990). *The Mission of Friar William of Rubruck: His Journey to the Court of the Great Khan Mongke, 1253-1255*, translated by Peter Jackson, David Morgan, with commentary and extensive notes by two noted Mongol specialists make it the preferred edition for those who wish full scholarly annotation. London: Hakluyt Society (Works Issued by the Hakluyt Society, 2nd Series, Part II, No. 173).

S

SACCAVINO, Alceste (1926). „Il beato Odorico da Pordenone e il suo prezioso sarcofago“, *La Panarie. Rivista friulana di cultura*, III: 101-107.

[**SACCAVINO, Alceste**] (1930). „Le bestie dalla faccia umana nella narrazione di Odorico“, *VI Centenario del Beato Odorico da Pordenone*. Periodico mensile illustrato. Anno I, N. 11. Udine, Novembre (IX): 172-174.

[**SACCAVINO, Alceste**] (1930–1931): „Il libro dei viaggi del B. Odorico da Pordenone intitolato ‘De mirabilibus mundi’“, *VI Centenario del Beato Odorico da Pordenone. Periodico mensile illustrato*, I, 2 (febbraio): 22-25; 5 (maggio): ???; 6 (giugno): 89-91; 7 (luglio): 100-103; 8 (agosto): 124-126; 9 (settembre): ???; 10 (ottobre): 148-151; 11 (novembre): 170-172; 12 (dicembre): 186-190; II, 2 (febbraio): 25-28; 3 (marzo): 42-45; 4 (aprile): 58-60; 5 (maggio): 74-77; 6 (giugno): 90-92; 7-9 (luglio-settembre): 111-113. [edice rukopisu: UDINE, Archivio Capitolare, Ms. Navarra (G. Madrassi) (L. Labris) (G.B. Lotti)]

SAINCT DENYS, Jehan (1529). *Lhystoire merueilleuse Plaisante et Recreatiue du grād Empereur de Tartarie seigneur des Tartres nôme le grād Can. Cōtenāt six liures ou parties: Dont le Premier traicte des singularitez ⁊ conditions des .XIII. Royaulmes de Asye subiectz audict grand Chan. Le second parle des emperours qui depuis Lincarnation nostre seign̄r ont regne et encore a p̄sent regnent en Asie. Et aussi dont premier p̄ceda le nom du grād Chan. Et la seigneurie des Tartres. Et cōment. Le tiers descript q̄lle chose on doibt faire auāt que commencer la guerre. Le quart parle du voyage q̄fist vng Religieux des freres p̄scheurs allant p̄ le commādement du pape oultre mer p̄scher les mescreās. Et sont en ceste ptie cōtenuz les royaulmes. Les gens. Les p̄ouvinces. Les loix. Les sectes. Les heresies. Et les neuelles que le dit frere trouua es parties doriēt. Le cinq̄esme cotiēt commēt vng aultre religieux des freres mineurs alla oultre mer pour p̄scher les infideles. Et fust iusques en la terre prebstre Jan ou il vit plusieurs aultres choses fort admirables. Et dignes de grand memoire cōme il racōpte cy dedans. Le sixiesme q̄le du pays de surye et des villes sur mer degipte du desert du mōt de Synay darabe. Et des sainctz lieux q̄ sont entre le fleuve Jourdain ⁊ Hierusalē. Et signāment des choses mōstrueuses q̄l a veues selon la diuersite des pays cōntrees et regiōs. Et plusieurs autres choses cōme on pourra veoir par la table cy apres. On le v̄d a paris en la rue neufue n̄re dame a lēseigne S. Nicolas et au pallays en la gallerie cōe on va a la chācellerie pour Jehā. S. denys. 80+4 f.*

- SAINT-QUENTIN**, Simon de (1965). *Histoire des Tartares*. „*Historia Tartarorum*“, publiée par Jean Richard. Dijon: P. Geuthner.
- SARTORI**, Antonio (1966). „Odoriciana, vita e memorie“, *Il Santo. Rivista francescana di storia, dottrina, arte*, VI: 7-65.
- SAYONS**, A. (1937). „Les nobles et l'aristocratie a Genes“, in: *Annales d'histoire économique et sociale*, t. IV, 46.
- SCOTT**, William H. – **SALAMANCA**, Bonifacio S. (1984). *Prehispanic Source Materials for the Study of Philippine History*. Quezon City: New Day Publishers.
- SEDRAN**, Arrigo, MONS. (1993). *Il beato Odorico da Pordenone. La sua figura e il suo paese*. Parrocchia di S. Ulderico a Villanova di Pordenone, Portogruaro.
- SELLA**, Pacifico (2008). *Il vangelo in Oriente: Giovanni da Montecorvino, frate minore e primo Vescovo in terra di Cina (1307–1328)*. Assisi: Edizioni Porziuncola.
- t'SERSTEVENS**, André (1969). *Le livre de Marco Polo ou le Devisement du monde*. Texte intégral, mis en français et commenté par t'Serstevens. Préface par Pierre Sabbagh. Genève: Cercle du Bibliophile.
- SÉVÉRAC**, Jourdain Catalani de (1925). *Mirabilia Descripta. Les merveilles de l'Asie par le Père Jourdain Catalani de Séverac de l'ordre des frères precheurs, éveque de Columbum (XIVe siècle)*. Texte latin, fac-simile et traduction française avec introduction et notes par Henri Cordier. Paris: Librairie Orientaliste Paul Geuthner.
- SEYMOUR**, Michael C. (ed.) (2002). *The Defective Version of Mandeville's Travels*. Oxford: Early English Text Society and Oxford University Press (Early English Text Society OS 319).
- SF** (1929). WYNGAERT, P. Anastasius van den OFM (ed.). *Sinica Franciscana*. Vol. I. *Itinera et relationes fratrum minorum sæculi XIII et XIV*. Collegit, ad fidem codicum redegit et adnotavit P. Anastasius van den Wyngaert O. F. M. Ad claras aquas (Quaracchi – Firenze): Apud Collegium S. Bonaventuræ.
- SHARAN**, Ishwar (1995). *The Myth of Saint Thomas and the Mylapore Shiva Temple*. New Delhi: Voice of India.
- SHEPHERD**, William (1911). *Historical Atlas*. New York: Henry Holt & Company.
- SCHEDER**, Hartmann (1493a). *Liber Chronicarum cum figuris et imaginibus ab inicio mundi*. Norimberga: Anthonius Koberger. (Faksimile latinské verze viz např. na stránkách Vědecké knihovny v Olomouci: <http://dig.vkol.cz/dig/iii47715/popis.htm>.)
- SCHEDER**, Hartmann (1493b). *Das Buch der Cronicken vnnnd gedechtnus der wirdigern geschichten von anbegyn der welt bis auf diese vnnsere zeit*. Nürnberg: Anton Koberger. (Od roku 1975 vyšla řada knižních faksimilií německé verze, v poslední době například *Weltchronik. Kolorierte Gesamtausgabe von 1493*. Einleitung und Kommentar von Stephan Füssel. Augsburg: Weltbild 2004.)

- SCHILLING**, P. Dorotheus, O. F. M. (1942). „War der selige Odorich von Pordenone O. F. M. in Japan?“ *Archivum Franciscanum Historicum*, XXXV: 153-176.
- SCHNEIDER**, Fedor (ed.) (1910a). *Iohannis abbatis Victoriensis Liber Certarum Historiarum*. Edidit Fedorus Schneider. Tomus I. Hannoveræ et Lipsiæ Impensis Bibliopolii Hahniani („Scriptores rerum Germanicarum in usum scholarum ex monumentis Germaniæ historicis separatim editi“), Liber I.
- SCHNEIDER**, Fedor (ed.) (1910b). *Ibidem*. Tomus II., Liber V.
- SILVESTRI**, P. Cipriano, OFM (1930). „Di tre precursori del B. Odorico: Giovanni da Pian Carpino, Guglielmo Rubruquis e Giovanni da Montecorvino“, *VI Centenario del Beato Odorico da Pordenone*. Periodico mensile illustrato. Anno I, N. 12. Udine, Dicembre (IX): 177-79.
- SKRŽINSKAJA**, Jelena Česlavovna (Скржинская, Елена Чеславовна) (1947). „Генуэзцы в Константинополе в XIV в.“, *Византийский временник*, т. I (XXVI): 215–234.
- SOMMER**, Petr – **LIŠČÁK**, Vladimír (eds.) (2008). *Odorik z Pordenone: Z Benátek do Pekingu a zpět. Setkávání na cestách Starého světa ve 13.–14. století. Sborník příspěvků z mezinárodní konference. Plzeň, 13.–14. listopadu 2006 / Odoric of Pordenone: From Venice to Peking and back. Meetings on the Roads of the Old World in the 13th–14th centuries. Proceedings of the International Conference. Pilsen, 13th to 14th November 2006. Praha: Centrum mediévistických studií – Filosofia.*
- SOOTHILL**, William Edward (1925). *China and the West: A sketch of their Inter-course*. London: Humphrey Milford; Oxford University Press; reprint: London: Curzon 1974.
- SORANZO**, Giovanni (1930). *Il papato, l'Europa cristiana e i Tartari: un secolo di penetrazione occidentale in Asia*. Milano: Società editrice „Vita e pensiero“.
- SPAGNOLO**, F. (ed.) (1966). *Beato Odorico da Pordenone. VII centenario della nascita*. A cura di F. Spagnolo. Udine.
- STANDAERT**, Nicolas, ed. (2001). *Handbook of Christianity in China*, vol. I: 635–1800. Leiden – Boston – Köln: Brill.
- STEKKEL**, Chónradt der (překl.) (1968). *Jch, príueder Vleisch von Friaul, gepórn von der gegnt, die Portnaw haizzet, Minner Prúeder ordenß...*, in: STRASMANN, Gilbert (ed.) (1968): 39-134. [edice na základě rukopisů: DONAUESCHINGEN, Fürstl. Fürstenberg. Hofbibliothek, Ms. 482 (L. 153); KLOSTERNEUBURG, Stiftsbibliothek, Ccl. 1083; MÜNCHEN, Bayerische Staatsbibliothek (ex Mikulov), Cgm. 7364; MÜNCHEN, Stadtbibliothek (ex Nürnberg), 4° M. Mon. 22 (Solger.66.4) (Burgerbibliothek)]
- STIVAL**, Giancarlo (2002). *Frate Odorico del Friuli. Da Pordenone alla Cina per «guadagnare anime»*. Orientamenti formativi francescani. Padova: Edizioni Messagero.

- Storia** (1866). *Incomincia la storia di Frate Odorico*, in: YULE, Henry (1866), Vol. I, Appendix II (Old Italian text of Odoric, from a MS. in the Biblioteca Palatina at Florence): xliii-lxiii.
- Storia** (1913). *Incomincia la storia di Frate Odorico*, in: YULE, Henry – CORDIER, Henri (1913), Vol. II, Appendix II (Old Italian text of Odoric, from a MS. in the Biblioteca Palatina at Florence): 337–367.
- STRASMANN, Gilbert** (ed.) (1968). *Konrad Steckels deutsche Übertragung der Reise nach China des Odorico de Pordenone*. Kritisch herausgegeben von Gilbert Strasmann. Berlin, Erich Schmidt Verlag. (Texte des späten Mittelalters und der frühen Neuzeit (TMA), Band 20)
- SVANTESSON, Jan-Olof – TSENDINA, Anna – KARLSSON, Anastasia Mukhanova – FRANZÉN, Vivian** (2008): *The Phonology of Mongolian*. Oxford: Oxford University Press.
- SVET, Ja[kov] M[ičajlovič]** (Свет, Я[ков] М[ихайлович]) (1968). *После Марко Поло. Путешествия западных чужеземцев в страны трех Индий*. Пер. с лат. и староитал. яз., вступит. статья и прим. Я. М. Света. Москва, изд-во Наука.

T

- TESTA, Giulio Cesare** (1983). „Bozza per un censimento dei manoscritti odoriciani“, in: MELIS, Giorgio (ed.) (1983a): 117-150.
- TESTA, Giulio Cesare** (2008). „Il vero Catai rivelato da Odorico / The Real Cathay as Revealed by Odorico“, in: SOMMER, Petr – LIŠČÁK, Vladimír (eds.) (2008): 25-45.
- TILATTI, Andrea** (2004). *Odorico da Pordenone. Vita e Miracula*. Padova: Centro Studi Antoniani.
- TIZENGAUZEN, Vladimir Gustavovič** (Тизенгаузен, Владимир Густавович) (1884). *Сборник материалов относящихся к истории Золотой Орды*. Т. I. Санкт-Петербург.
- TOMASI, Michele** (2008). „Santi, scultori, committenti nel Friuli gotico: attorno all’arca di Odorico da Pordenone“, in: BUORA (ed.) (2008): 83-96.
- [TOSSINIANENSUS, Frater Petrus Rodulphus]** (1586). „Vera B. Odorici effigies, et vita“, in: *De vita, et moribus sociorum B. P. Francisci, tum beatorum omnium Seraphicæ Religionis, quique floruerunt, et quotquot nostra ætas habet, per alphabeticum ordinem serie certa distributa. Expositis quoque eorum nominibus, cognominibus, patrijs, rebusq̄, præclarè gestis, Cum expressis ad visum quorundam imaginibus*. Auctore F. Petro Rodulphio Tossinianensi Conuentualis Franciscano, in Magna Domo Venetiarum Prælectore. M D LXXX VI; publikováno in: *Historiarum seraphicæ religionis libri tres, seriem temporum continentes, quibus breui explicantur fundamenta uniuersiq̄ ordinis amplificatio, gradus, et instituta, nec non uiri scientia, uirtutibus, et fama præclari*. A F. Petro

Rodolphio Tossinianensi Con. Fran. Venetijs, apud Franciscum de Francis Senesem M D LXXX VI. Liber Primus: f. 125r-126v.

TROTTER, David A. (ed.) (1990). *Jean de Vignay: Les Merveilles de la Terre d'Outremmer*. Traduction du XIVe siècle du récit de voyage d'Odoric de Pordenone. Ed. critique par David A. Trotter. Exeter: University of Exeter.

TUCCI, Ugo (1976). „I primi viaggiatori e l'opera di Marco Polo.“ In: *Storia della cultura veneta*. 1. *Dalle origini al Trecento*, a cura di G. Arnaldi e M. Pastore Stocchi. Vicenza: Neri Pozza: 633-670.

TZANAKI, Rosemary (2003). *Mandeville's Medieval Audiences. A Study on the Reception of the Book of Sir John Mandeville (1371-1550)*. Burlington, USA, and Aldershot, UK: Ashgate.

V

[**VALE, Giuseppe**] (1931). „La divozione ed il culto verso il B. Odorico“, *VI Centenario del Beato Odorico da Pordenone*. Periodico mensile illustrato. Anno II, N. 1. Udine, Gennaio (IX): 9-15.

VALTROVÁ, Jana (2011). *Středověká setkání s „jinými“*. *Modloslužebníci, židé, saračeni a heretici ve středověkých misionářských zprávách o Asii*. Praha, Argo.

VENNI, Giuseppe, OFM Conv (1761). *Elogio storico alle gesta del Beato Odorico dell'Ordine de' Minori Conventuali con la storia da lui dettata de' suoi Viaggi Asiatici illustrata da un religioso dell'Ordine stesso e presentata agli Amatori delle Antichità*. In Venetia, MDCCCLXI, Presso Antonio Zatta.

VHL (1869). *Vollständiges Heiligen-Lexikon oder Lebensgeschichten aller Heiligen, Seligen etc. etc. aller Orte und aller Jahrhunderte, deren Andenken in der katholischen Kirche gefeiert oder sonst geehrt wird, unter Bezugnahme auf das damit in Verbindung stehende Kritische, Alterthümliche, Liturgische und Symbolische, in alphabetischer Ordnung*. Herausgegeben von J. E. Stadler, F. J. Heim und J. N. Ginal. 3. Band: [I]K-L, Augsburg: B. Schmid'sche Verlagsbuchhandlung (A. Manz).

Viaggi (1574). *Dei viaggi di messer Marco Polo Gentilhuomo Venetiano*, in: RAMUSIO, Giovan Battista (ed.) (1574), ff.

Viaggio (1881). *Viaggio del beato Odorico del Friuli*, in: DOMENICHELLI, Teofilo (1881): 201-255.

VICARI, Giuseppe, OFM Conv (1928). *Elenchus præcipuarum Causarum Beatificationis et Canonizationis quæ a Seraphico Ordine FF. Minorum S. Francisci Conventualium quamprimum prosequendæ sunt*. Romæ, Typis polyglottis Vaticanis MDCCCXXVIII.

VICARIO, Federico (2005): „Il dialetto 'udinese': un veneto coloniale tra friulano e italiano“. In: Bombi, R./Fusco, F. (a cura di). *Città plurilingui. Lingue e culture a confronto in situazioni urbane*. Udine: Centro Internazionale sul Plurilinguismo-Forum: 613-621.

- VILLAFANIA, Santiago B[ergantinos] (2007).** *Malagilion: sonnets tan villanelles*. [Quezon City]: Komisyon sa Wikang Filipino: Emilio Aguinaldo College.
- Virunio (1753).** „Pontico Virunio“ (Dissertazione decimaquinta. XCVI.), in: ZENO, Apostolo: *Dissertazioni vossiane, di Apostolo Zenò cioe' giunte e osservazioni intorno agli storici italiani che hanno scritto latinamente, rammentati dal Vossio nel III libro de Historicis latinis*. Tomo secondo. In Venezia MDCCLIII. Per Giambatista Albrizzi q. Gir.
- VIRUNIUS, Ponticus (1513).** *Odorichus de rebus incognitis*. Impressus Esauri [= Pesaro] M.D.XIII. idibus Martii [= 15. 3. 1513]. 46 s. (23 f.) Komentované faksimile viz MONACO, Lucio – TESTA, Giulio Cesare (eds.) (1986).
- Vita (1643).** „Vita ex *Annalib. Minor.* Lucae Vvaddingi“, in: AS (1643): 984-986.
- Vita (1897).** „Vita fratris Odorici de Utino“, in: *Chronica* (1897): 499-504.
- VLČEK, Pavel (1997).** „Františkáni“, in: VLČEK, P. – SOMMER, P. – FOLTÝN, D.: *Encyklopedie českých klášterů*. Praha: Nakladatelství LIBRI: 120-122; „Minoriti“, in: *tamtéž*: 143-145.

W

- WADDINGUS (VVaddingus), Lucas (1732a).** *Annales Minorum seu Trium Ordinum a S. Francisco Institutorum auctore A. R. P. Luca Waddingo Hiberno S. T. Lectore Jubilato, & Ordinis Chronologo*. Tomus Secundus. Editio secunda, locupletior, & accuratior opera, et studio R.^{mi} P. Josephi Mariae Fonseca ab Eborā S. T. Lect. Jubilati, S. & U. Inquisitionis Consultoris, S. C. Consistor. Votantis, Episcop. Examinatoris, & Ord. Min. in Cismont. Familia Commiss. Generalis. Romæ: Typis Rochi Bernabò.
- WADDINGUS (VVaddingus), Lucas (1732b).** *Annales Minorum seu Trium Ordinum a S. Francisco Institutorum auctore A. R. P. Luca Waddingo Hiberno S. T. Lectore Jubilato, & Ordinis Chronologo*. Tomus Quintus. Editio secunda, locupletior, & accuratior opera, et studio R.^{mi} P. Josephi Mariae Fonseca ab Eborā S. T. Lect. Jubilati, S. & U. Inquisitionis Consultoris, S. C. Consistor. Votantis, Episcop. Examinatoris, & Ord. Min. in Cismont. Familia Commiss. Generalis. Romæ: Typis Rochi Bernabò.
- WADDINGUS (VVaddingus), Lucas (1733).** *Annales Minorum seu Trium Ordinum a S. Francisco Institutorum auctore A. R. P. Luca Waddingo Hiberno S. T. Lectore Jubilato, & Ordinis Chronologo*. Tomus Sextus, Tomus Septimus, Tomus Octavus. Editio secunda, locupletior, & accuratior opera, et studio R.^{mi} P. Josephi Mariae Fonseca ab Eborā S. T. Lect. Jubilati, S. & U. Inquisitionis Consultoris, S. C. Consistor. Votantis, Episcop. Examinatoris, & Ord. Min. in Cismont. Familia Commiss. Generalis. Romæ: Typis Rochi Bernabò.
- WANG Dayuan (元) 汪大渊著 (1981/2000).** *Daoyi zhilüe 《島夷誌略》*. Komentoval Su Jiqing 蘇繼頤校釋. Beijing: Zhonghua shuju 北京: 中华书局.

- WARNER, George F. (ed.) (1889).** *The Buke of John Maundeuill being the Travels of sir John Mandeville, knight 1322-1356.* A hitherto unpublished English version from the unique copy (Egerton Ms. 1982) in the British Museum edited together with the French text, notes, and an introduction by George F. Warner, M.A., F.S.A., assistant-keeper of Manuscripts in the British Museum. Illustrated with twenty-eight miniatures reproduced in facsimile from the additional MS. 24,189. Printed for the Roxburghe Club. Westminster: Nichols and Sons.... MDCCCLXXXIX.
- WEATHERFORD, Jack (2004).** *Genghis Khan and the Making of the Modern World.* New York: Three Rivers Press.
- WOOD, Frances (1995).** *Did Marco Polo go to China?* London: Secker & Warburg.
- WOODOVÁ, Frances (1999).** *Byl Marco Polo opravdu až v Číně?* Přeložil Václav Klumpar. Praha: FAUN.
- WU Wenliang 吴文良 (1957).** *Quanzhou zongjiao shike 泉州宗教石刻* [Náboženské nápisy náhrobních kamenech v Quanzhou]. Beijing: Kexue Chubanshe 北京: 科学出版社.
- WU Wenliang 吴文良 – WU Youxiong 吴幼雄 (2005).** *Quanzhou zongjiao shike 泉州宗教石刻* [Náboženské nápisy na náhrobních kamenech v Quanzhou]. Beijing: Kexue Chubanshe 北京: 科学出版社.
- WYNGAERT, P. Anastasius van den O. F. M. (ed.) (1929).** „B. Odoricus de Portu Naonis – Prolegomena,“ in: *SF* (1929): 381-412.

Y

- YANG Zhijiu 楊志玖 (1941).** „Guanyu Make Boluo li Hua de yi duan hanwen jizai“ 關於馬可·波羅離華的一段漢文記載 [Jeden čínský zápis o odjezdu Marka Pola z Číny], *Wenshi zazhi 文史雜誌* [Časopis kulturních dějin], 1, č. 12.
- YS (1985).** *Yuan shi (Zhongguo da baike quanshu. Zhongguo lishi) 元史*. 《中国大百科全书. 中国历史》 (Dějiny dynastie Jüan. „Velká encyklopedie Číny. Dějiny Číny“). Beijing: Zhongguo Da Baike Quanshu Chubanshe 北京: 中国大百科全书出版社.
- YULE, Henry (1866).** *Cathay and the Way Thither; being a Collection of Medieval Notices of China.* Translated and edited by Colonel Sir Henry Yule, C. B., late of the Royal Engineers (Bengal). With a preliminary essay on the intercourse between China and the Western nations previous to the discovery of the Cape route. Vol. I. a II. London: Printed for the Huckslyt Society M. DCCC. LXVI.
- YULE, Henry (1881).** *Il Beato Odorico di Pordenone ed i suoi viaggi.* Cenni dettati dal Colonello Enrico Yule, Presidente della Società Hakluyt di Londra, quando s'inaugurava in Pordenone il busto di Odorico il giorno 23zo settembre MDCCCLXXXI. London: T. Richards.

- YULE, Henry – CORDIER, Henri (1915).** *Cathay and the Way Thither being a Collection of Medieval Notices of China.* Translated and edited by Colonel Sir Henry Yule, R. E., C. B., K. C. S. I. Corr. Inst. France. With a preliminary essay on the intercourse between China and the Western nations previous to the discovery of the Cape route. New edition, revised throughout in the light of recent discoveries by Henri Cordier, D. Litt., Hon. M. R. A. S., Hon. Cor. M. R. G. S., Hon. F. R. S. L., member of the Institute de France, professor at the École des Langues orientales vivantes, Paris. Vol. I. Preliminary essay on the intercourse between China and the Western nations previous to the discovery of the Cape route. London: Printed for the Hukluyt Society MDCCCCXV.
- YULE, Henry – CORDIER, Henri (1913).** *Cathay and the Way Thither being a Collection of Medieval Notices of China...* Vol. II. Odoric of Pordenone. London: Printed for the Hukluyt Society MDCCCCXIII.
- YULE, Henry – CORDIER, Henri (1914).** *Cathay and the Way Thither being a Collection of Medieval Notices of China...* Vol. III. Missionary Friars—Rashiduddin—Pegolotti—Marignolli. London: Printed for the Hukluyt Society MDCCCCXIV.
- YULE, Henry – CORDIER, Henri (1916).** *Cathay and the Way Thither being a Collection of Medieval Notices of China...* Vol. IV. Ibn Batuta—Benedict Goes—Index. London: Printed for the Hukluyt Society MDCCCCXVI.

Z

- ZEVAKIN, Je. S. – PENČKO, N. A. (Зевакин, Е. С. – Пенчко, Н. А.) (1938).** *Очерки по истории генуэзских колоний на Западном Кавказе в XI и XV веках.* Т. 3. Москва.
- ZHAO RUKUO 赵汝适著 (2006).** *Zhu fanzhi jiaoshi 《诸蕃志校释》* [Zápisky o cizích zemích. Komentované vydání]. Komentář Yang Bowen 杨博文注释. Beijing: Zhonghua shuju 北京：中华书局.
- ZLC (1986).** *Zhongguo lishi da cidian. Liao, Xia, Jin, Yuan shi 中国历史大辞典. 辽夏金元史* [Velký slovník čínských dějin. Dějiny říší Liao, Xia, Jin a Yuan]. Shanghai: Shanghai Cishu Chubanshe 上海：上海辞书出版社.
- ZORE, Janez Ev. (1917).** *Življenje svetnikov.* I. del. Celovec: Družba sv. Mohorja.

JMENNÝ REJSTŘÍK

A

- Abaka** (PERSKY *آبَا Abāqā*, MONGOLSKY *Febega* *Hea Abaya qan*, 27. 2. 1234–1. 4. 1282), druhý ílchán mongolsko-perského Ílchanátu (1265–1282) 49, 81, 82
- Abrahám** (HEBREJSKY *אַבְרָהָם ʾAbrāhām*, původně *אַבְרָם Abram*, ʾAbrām), „otec množství“, „vznešený otec“, praotec Izraele (HEBREJSKY *אֵרֶץ יִשְׂרָאֵל Ereṣ Yisraʿel*) 287
- Abraham Cresques** viz Cresques Abraham
- Abú Saíd Bahádur Chán** (PERSKY *ابوسعید بهاررخان Abū Sayed Behauderhān*, ARABSKY *أبو سعيد علاء الدنيا و الدين بن خربندا ʿAlāʿ ad-Dūnyā wa ad-Dīn bin Ḥurbānda*, MONGOLSKY *Biseiioa blgedo** *Hea Büsay-id Bayatur qan*, 2. 6. 1305–1. 12. 1335), poslední významný panovník dynastie Ílchánů (1316–1335) 153
- dʿAcqui, Frà Jacopo** (konec 13.–1. pol. 14. stol.), italský dominikánský mnich a kronikář, autor kroniky *Chronicon imaginis mundi*; působil ve (Velko)markrabství monferratském 80
- Agni, Tommaso**, též Tommaso da Lentini († 1277), italský dominikán, papežský legát ve Svaté zemi 82
- Ahmad Sandžar** (TURECKY *Müizzeddin Ahmed Sancar*, ARABSKO-PERSKY *معز الدين أبو الحارث معز الدنيا و الدين عضد الدولة أحمد سنجر بن ملكشاه Muʿizz ud-Dīn Sanjar*, plně: *أبو الحارث معز الدنيا و الدين عضد الدولة أحمد سنجر بن ملكشاه ʿAbū al-Ḥārīt Muʿizz ad-Dunya wa ad-Dīn ʿAḍad ad-Dawla ʾAḥmad Sanjar ben Malikšāh*, asi 1085–8. 5. 1157), seldžucký sultán (1118–1153) 47
- Ajbeg (Aibeg)**, pravděpodobně Ujgur, nestoriánský vyslanec mongolského velitele Bajdžua 53
- Aláuddín**, Aladín (علاء الدين ʿAlāʿ ad-Dīn, 13. století?), architekt ze Střední Asie 172
- Alberic** (13. století), neznámý účastník mise dominikána Ascelina z Cremony 53
- Alberic de Trois-Fontaines** (FRANCOUZSKY *Aubri [Aubry] de Trois-Fontaines*, LATINSKY *Albericus Trium Fontium*, † asi 1252), cisterciácký kronikář, autor díla *Chronica Alberici Monachi Trium Fontium* 47
- Albrecht II. Rakouský**, zv. Moudrý, či Chromý (NĚMECKY *Albrecht II. von Österreich, genannt der Weise oder Lahme*, 12. 1298–16. 8. 1358), rakouský a štýrský vévoda (1330–1358), korutánský vévoda (1335–1358) 122
- Albuini** viz Gerardo Albuini
- Aldrovandi, Ulisse** (LATINSKY *Ulysses Aldrovandus*, 1522–1605), italský filosof, lékař a přírodovědec 109, 327
- Alemaldin, Jákob** (LATINSKY *Iacobus Alemaldin*, 13. století), křesťanský kupec neznámého původu, vyslanec Velikého chána Chubilaje 82
- Alexandr** (13. století), neznámý účastník mise dominikána Ascelina z Cremony 53
- Alexandr III.** (ITALSKY *Alessandro III*, LATINSKY *Alexander III*, rodné jm. Rolando (Orlando) Bandinelli, asi 1100–30. 8. 1181), římský papež (1159–1181) 48
- sv. Ambrož** (LATINSKY *Sanctus Ambrosius*, ITALSKY *SantʼAmbrogio*, asi 340–397), jeden z církevních otců 151
- An-si-wang** (安西王 *Ānxī Wáng*), titul Mangghaly 190
- Andalò di/da Savignone** (14. století), Janovan, posel Velikého chána Uchaghan-tua do Evropy roku 1336 91

- André de Longjumeau viz Ondřej z Lonjumel
 Andrea da Perugia viz Ondřej z Perugia
Andrea di Nascio (14. století), Janovan, posel Velikého chána Uchaghantua do Evropy roku 1336 91
Andreuccio da Assisi (LATINSKY *Andru-tius de Asisio*, † 1308), O.F.M., arcibiskup v Chánbalyku (1307?–1308) 90
Anfossi, Tommaso, „Bankéř“ (13. století), příslušník janovské kolonie v Tabrízu, vyslanec ílchána Arghuna 83
Anjouovci (sicilští), dynastie založená Karlem I. z Anjou (od roku 1242 hrabě z Anjou), sicilským králem 1266–1282; od 1282 vládli v Sicilském/Neapolském království 33
anonymní lubenský kronikář (*Anonymus Leobiensis*), autor *Kroniky lubenského anonyma* (*Chronicon Anonymi Leobiensis*) 122
sv. Antonín z Padovy (též sv. Antonín Paduánský, ITALSKY *Sant'Antonio di Padova*, PORTUGALSKY *Santo António de Lisboa*, rodné jm. Fernando Martim de Bulhões e Taveira Azevedo, 15. 8. 1195–13. 6. 1231), portugalský františkánský mnich, teolog a kazatel; od 1227 představený františkánů (*superiore*) celé severní Itálie 116, 134, 135, 149, 234
Appleton, William Worthen (* 31. 12. 1915), americký literární historik 106, 366, 368, 369, 370
Arghun (PERSKY *ارغون خان پسر اباقا* *Arġūn hān pesar Abāqā*, ARABSKY *أرغون خان بن أباقا* *Arġūn hān bin Abaqā bin Hūlā-gū*, MONGOLSKY *Feġoa Hea Arġun qan*, asi 1258–7. 3. 1291), čtvrtý ílchán mongolsko-perského ílchanátu (1284–1291) 67, 78, 83, 87, 88, 153
Arlotto da Prato († 1287), generál františkánského řádu (1285–1287) 82
Arnold de Sarrant (14. století), františkánský historik, předpokládaný autor díla *Chronica XXIV Generalium* 115
Arnold z Kolína (LATINSKY *Arnoldus Alamannus*, NĚMECKY *Arnold von Köln*, ITALSKY *Arnaldo* či *Arnòldo da Colonia*, 13./14. století), františkánský kněz a první pomocník Jana z Montecorvina v Chánbalyku 90
Ascelin z Cremony, Ascelin z Lombardie (ITALSKY *Ascelin da/di Cremona*, *Ascelino di Lombardia*, *Nicola Ascelino*, † po 1247), lombardský dominikánský mnich a papežský vyslanec k Mongolům 52
d'Ascoli viz Girolamo d'Ascoli
Ashton, John (22. 9. 1834–29. 7. 1911), americký badatel 251
Astley, Thomas (18. století), vydavatel cestopisné literatury 107
Ašmut (13. století), ujjurský nestorián, vyslanec Velikého chána Chubilaje 82
sv. Athanasios Athoský (ŘECKY *Ἅγιος Ἀθανάσιος ὁ Ἀθωνίτης* *Hágios Athanásios o Athōnítēs*, kolem 925–asi 1000), zakladatel kláštera Velká lavra na hoře Athos 151
sv. Athanasios z Alexandrie (ŘECKY *Ἀθανάσιος Ἀλεξανδρείας* *Athanásios Aleksandreías*, též Athanasios Veliký, ŘECKY *Μέγας Ἀθανάσιος* *Mégas Athanásios* nebo *Ἅγιος Ἀθανάσιος* *Hágios Athanásios*, LATINSKY *Sanctus Athanasius Alexandrinus*, česky svatý Atanáš Alexandrijský, asi 295–373), jeden z církevních otců 151

B

- Babenberkové** (NĚMECKY *Babenberger*), první rakouská vládnoucí dynastie (976–1246) pocházející z východních Frank 129
Bahník, Václav (13. 4. 1918–3. 3. 2003), český překladatel italské a antické literatury 77
Bajan (MONGOLSKY *ᠪᠠᠶᠠ ᠴᠢᠩᠰᠢᠭ* *Bayan čingsang*, ČÍNSKY *伯顏丞相* *Pa-jen čcheng-siang*, *Bà yán chéngxiàng*, 1236–11. 1. 1295), generál a první ministr chána Chubilaje 172
Bajdžu, Bajdžu-nojan (*ᠪᠠᠵᠢᠵᠤ* *Noyea Bayiġu noyan*, činný 1228–1259), mongolský velitel

- v oblasti severozápadní Persie a Anatolie (1241–1246 a 1251/1252–?) 52, 53
- Balducci Pegolotti, Francesco** (též Francesco di Balduccio, činný 1310–1347), florentský obchodník a politik, autor *Pratica della mercatura* 43, 149, 376, 377
- Balduin II. Konstantinopolský** (FRANCOUZSKY *Baudouin II de Courtenay*, též *Baudouin II de Constantinople*, 1217–říjen 1273), poslední císař Latinského císařství v Konstantinopoli (1228–1261/1273; po roce 1261 pouze titulární) 52, 57, 62
- Bar-Hebræus viz Gregorius Bar-Hebræus
- sv. Bartoloměj** (z ARAMEJSKÉHO תּוֹלְמַי-בַּר bar-Tôlmay, „syn Tolmajův“, 1. století, umučen), jeden z dvanácti Ježíšových apoštolů 73
- klášter sv. Bartoloměje 73
- Bartoloměj z Cremony** (ITALSKY *Bartolomeo da Cremona*, 13. století), františkán, společník Viléma z Rubruku 57, 103
- Bartoloměj z Pisy** (ITALSKY *Bartolomeo da Pisa*, *Bartolomeo de Rinonichis*, LATINSKY *Bartholomæus de Pisis*, *Bartholomæus Pisanus*, *Bartholomæus de Rinonico*, *Bartholomæus de Arnonico* apod., před 1338–4. 11. 1401), italský františkánský řeholník a kronikář 120
- Batu, Batuchán** (bídó Hegea *Batu qayan*, asi 1205–1255), vládce Zlaté hordy (1236–1255) 36, 57
- Ibn Batúta** (plným jménem: أبو عبد الله محمد ابن عبد الله اللواتي الطنجي بن بطوطة *Abū ‘Abd Allāh Muḥammad ibn ‘Abd Allāh al-Lawātī at-Tanǧī ibn Baṭṭūṭa*, též *Ibn Baṭūṭa*, 24. 2. 1304–1368 nebo 1369), nejvýznamnější arabský cestovatel a kartograf středověku 164, 172, 297
- Beazley, Sir Charles Raymond** (1868–1955), britský historik 106
- Béla IV.** (listopad 1206–3. 5. 1270), uherský král (1235–1270) a jeden z nejvýznamnějších uherských panovníků Arpádovské dynastie 41, 51
- Benedetto I. Zaccaria** (asi 1235–1307), janovský diplomat a admirál, pán Fókaie (1288–1307) a pán ostrova Chios (1304–1307) 66
- Benedikt XII.** (FRANCOUZSKY *Benoît XII*, LATINSKY *Benedictus XII*, rodné jm. Jacques Fournier, kolem 1285–25. 4. 1342), avignonský papež (1335–1342) 91, 137
- Ustanovení Benedikta XII. (*Constitutiones domini Benedicti pape duodecimi*), 1336 145
- Benedikt XIV.** (ITALSKY *Benedetto XIV*, LATINSKY *Benedictus XIV*, rodné jm. Prospero Lorenzo Lambertini, 31. 3. 1675–3. 5. 1758), římský papež (1740–1758) 226
- Benedikt Polák**, Benedikt z Polska (POLSKY *Benedykt Polak*, LATINSKY *Benedictus Polonus*, asi 1200–asi 1280), polský františkánský geograf a cestovatel, společník Jana z Plano Carpini 54, 103
- Benjamin z Tudely** (HEBREJSKY בְּנִימִין בִּנְיָמִין טוּדֵלֵה Binyamîn mi-Ṭudelêh, též בְּנִימִין בִּן יוֹנָה Binyamîn ben Yônah, 1130–1173), španělský rabín a cestovatel do Asie 40
- Massaóth Binjamin* (מַסַּעוֹת בְּנִימִין Masa‘ōt Binyamîn) (Cesty [rabína] Benjamina), též *Sefer ha-Massaóth* (סֵפֶר הַמַּסַּעוֹת *Sefer ha-Masa‘ōt*) (Kniha cesty) 40
- Šrí Lanka (*Ibrig*), Čína (*Zin*) 40
- Berke, Berkechán** (MONGOLSKY *birkĕ* Hegea *Berke qayan*, ARABSKY بركة خان *Birka ḥān*, po 1205–1267), chán Zlaté hordy (1256/7–1267) 76
- Bertram** (FRANCOUZSKY *Bertrand de Saint Geniès*, ITALSKY *Bertrando di Aquileia*, 1258–6. 6. 1350), akvilejský patriarcha (1334–1350) 122
- Bertrand de Goth viz Klement V.
- Blanchet, Jean** (*Jehan Blanchet*, 14. století), tajemník (*secrétaire du Roy*) francouzského krále Karla VI. 207, 208
- Boccaccio, Giovanni** (16. 7. 1313–21. 12. 1375), italský renesanční básník a noveli-

- sta, všeobecně považovaný za zakladatele italské umělecké prózy, autor *Dekameronu* 45
- Bonifác VIII.** (ITALSKY *Bonifacio VIII.*, LATINSKY *Bonifacius VIII.*, rodným jménem Benedetto Caětani, 1230/35–11. 10. 1303), římský papež (1294–1303) 25, 33
- Botta, Mario** (* 1. 4. 1943), švýcarský architekt 221
- Boucicautův mistr** (FRANCOUZSKY *Maître de Boucicaut* či *Maître du maréchal Boucicaut*, působil zejména 1405–1420; pojmenován podle iluminací rukopisu na zakázku Jeana II le Meingre de Boucicaut, maréchala Francie, 1365–1421), francouzský či vlámský iluminátor 161
- Bridia, C. de** (13. století), františkán, autor kroniky *Hystoria Tartarorum* (1247) 54
- Brochard der Deutsche** (*Burkhardt*, LATINSKY *Brocardus*), též *Brochard l'Allemand* či *l'Alemant* (14. století), německý dominikán, údajný autor díla *Directorium ad passagium faciendum per Phillippum regem Franciæ in terram santam anno 1332* (Pseudo-Brocardus) 45
- Brunetto Latini** (LATINSKY *Burnectus Latinus*, ITALSKY též *Burnecto Latino*, asi 1220–1294), italský filosof, učenec a státník, autor encyklopedického díla *Li Livres dou Trésor* 261
- Buondelmonti, Cristoforo** (1386–asi 1430), italský geograf a mnich, autor nejstarších dochovaných map Konstantinopole 65
- Buscarello de Ghizolfi** (LATINSKY *Buscarellus de Gisulfo*, 13./14. století), mongolsko-janovský kupec a politik z mocné janovsko-židovské rodiny, vyslanec ílchána Arghuna do Evropy (1289–1305) 67
- C**
- Caesar, Gaius Iulius** (13. 7. 100 př. n. l.–15. 3. 44 př. n. l., zavražděn), římský vojevůdce a politik, jeden z nejmocnějších mužů antických dějin; sehrál klíčovou roli v procesu zániku římské republiky a její transformace v monarchii 124, 127
zakladatel města Forum Iulii (dnešní Cividale del Friuli) 124, 127
- sv. Caesarius z Arles** (LATINSKY *Sanctus Caesarius Arelatensis*, FRANCOUZSKY *Césaire d'Arles*, 468/470–27. 8. 542), arcibiskup v Arles v Galii (502–542) 106, 107
- Cameron, Nigel** (1911–?), americký historik 136, 137
- Campbell, Mary Baine** (* 22. 2. 1954), americká profesorka středověké a renesanční literatury 107
- sv. Canzianilla** (ITALSKY *Santa Canzianilla*), mučednice, podle tradice umučena spolu se svými bratry Canziem a Canzianem ve 4. století v Akvileji 269
- Carpini** viz Jan z Plano Carpini
- Caterina de' Vilioni** viz Kateřina Vilioni
- Celestýn V.** (ITALSKY *Celestino V.*, LATINSKY *Cælestinus V.*, rodné jm. Pietro Angelario/Angelerio/Angelier/Angelliero/Angeleri, též Pietro da Morrone či Pietro Angelari da Murrone, 1209/15–19. 5. 1296), římský papež (5. 7.–13. 12. 1294), abdikoval 25, 33
- Ceslaus Boemus** (= Česlav Čech?) viz Štěpán z Čech
- Chen, Luke** viz Chen Yuandu
- Chen Yuandu** 陳緣都, též Luke Chen (činný ve 30. a 40. letech 20. století), čínský malíř křesťanských motivů, profesor na katolické univerzitě Fu-žen (輔仁大學 *Fūrén Dàxué*) v Pekingu (nyní na Taiwanu) 4
- Chiesa, Paolo** (* 31. 12. 1956), profesor středověké latinské literatury na Università Statale di Milano 234, 237
- Cimabue** (vl. jm. Cenni di Pepo, též Ben-ci-vieni di Pepo, asi 1240–asi 1302) jeden z nejproslulejších italských středověkých malířů, první velký mistr florentské školy 40

- Civezza, Marcellino da**, OFM (29. 5. 1822–27. 3. 1906, rodné jm. Pitro Ranise), italský františkánský historik 101, 103, 117
- Coktogan**, pravděpodobně Kutugan, syn Möngke-Timura 71, 72
- Contariniové** (ITALSKY *casata Contarini*), významná patricijská rodina v Benátkách 60
- Cordier, Henri** (8. 8. 1849–16. 3. 1925), francouzský lingvista, historik, etnograf, orientalista, sinolog 103, 104, 113, 123, 187, 189, 232
- Corrado di Bernareggio** (LATINSKY *Conradus de Bernadigio*, 14. století), komoří a hlavní administrátor (*gastaldo*) města Udine 219, 269
- Costantini, Celso Benigno Luigi**, MONS. (3. 4. 1876–17. 10. 1958), italský kardinál známý svým zaujetím pro Čínu, její historii a kulturu; 12. 8. 1922 se stal prvním zástupcem Vatikánu (*Delegato Apostolico*) v Číně 112
- Cresques Abraham** (HEBREJSKY כרשקש אברהם קרשקש *Kr^šk^š 'Abrāhām*, 11. 7. 1325–březen 1387), židovský kartograf z mallorské Palmy, jeden z autorů *Katalánského atlasu* (1375), otec Jehudy Cresquese 206, 211
- Cresques, Jehuda viz Jehuda Cresques

Č

- Čaghataj** (MONGOLSKY *Cegedel Čayatai*, asi 1183–1241), mongolský chán, syn Čingischána, zakladatel Čaghatajského chanátu (vládl 1225–1241) 36
- Čingischán** (MONGOLSKY *Cienki_ Hegea Činggis qayan*, ČÍNSKO-MONGOLSKY 成吉思汗 *Temüdjin, Demjia Temüjin*, asi 1162–18. 8. 1227), zakladatel Mongolské říše, Veliký chán Mongolů (1206–1227) 35, 36, 41, 47, 77, 85, 92, 155

D

- Dafydd Fychan o Forgannwg viz Dafydd Vychan z Glamorganu

- Dafydd Vychan z Glamorganu** (v moderní VELŠTINĚ *Dafydd Fychan o Forgannwg*, z pramenů známý jako *Syre Dauyd Bychein o Vorgannwc*, Sr. *Davydh Vyxan o Vorgannug*, Sr. *Davydh Vyxan Clamorganensis* apod., 15. století), waleský básník, překladatel Odorikova cestopisu do velštiny 244, 245
- Dalimil**, předpokládaný (avšak nedoložený) autor veršované tzv. *Dalimilovy kroniky* (14. století) 35, 332, 359
- Dalisay**, král *Tawalisi* (Odorikův *Talamasin*), otec princezny Urduji 164
- Dandolo, Enrico** (LATINSKY *Henricus Dandulus*, asi 1107–21. 6. 1205), 41. benátský dóže (1193–1205); jako téměř stoletý slepý stařec vedl 4. křížovou výpravu (1201–1204) proti Konstantinopoli 61
- Dandolové** (ITALSKY *famiglia Dandolo*), významná patricijská rodina v Benátkách 60
- Daniele (II.) Dolfin** (často uváděn jako Delfino, 22. 1. 1686–13. 3. 1762), kardinál, poslední akvilejský patriarcha (v letech 1734–1751) a první arcibiskup v Udine (v letech 1751–1762) 224, 226
- Dante Alighieri** (květen 1265–13./14. 9. 1321), jeden z nejvýznamnějších italských básníků, autor *Božské komedie* 25, 45
- David** (13. století), dominikánský mnich, posel ílchána Abaky 82
- David** (*Sabeldin Monfac*, ARABSKY سيف الدين مظفر داؤود *Saif ad-Dīn Muzaffar Dāwūd/Dāūd*), syrský nestorián vyslaný Eldžigdejem-nojanem do Evropy (1248) 55
- Della Torre, Pagano** († 18. 12. 1332), akvilejský patriarcha (1319–1332) 219, 226, 268
- Della Torre di Rezzonico, Carlo** (7. 3. 1693–2. 2. 1769), biskup padovský (1743–1758) a pozdější papež Klement XIII. 226
- bl. Demetrius z Tiflisu** (LATINSKY *Demetrius [de Tafelicio Zorczanus = Georgianus]*, † 9. 4. 1321), jeden ze čtyř františkánů

- (laický bratr) umučených 1321 v indické Tháně 160, 283, 287
- Domenichelli, P. Teofilo**, OFM (19. století), františkánský historik 103
- sv. Dominik** (LATINSKY *Sanctus Dominicus*, ŠPANĚLSKY *Santo Domingo de Guzmán Garcés*, původní jm. Domingo de Guzmán Garcés, asi 1170–6. 8. 1221), kastilský kazatel, zakladatel Řádu bratří kazatelů, známého později jako dominikánský řád 41
- Doria, Domenicano** (13./14. století), janovský stavitel lodí, pravděpodobně autor prvních portolánových map 67
- Doriové** (ITALSKY *famiglia Doria*, původně *de Auria*, později *de Oria* či *d'Oria*), stará a mimořádně bohatá janovská rodina, jež hrála hlavní roli v dějinách Janovské republiky a v Itálii od 12. do 16. století 60, 67
- Duèse, Jacques (též Duèse, d'Euze) viz Jan XXII.
- Dürer, Albrecht (mladší)** (NĚMECKY *Albrecht Dürer der Jüngere*, též *Duerer*, 21. 5. 1471–6. 4. 1528), významný německý malíř a grafik 223

E

- Eduard I., zvaný Dlouhán** (ANGLICKY *Edward I, Edward Longshanks*, též *the Hammer of the Scots*, 17. 6. 1239–7. 7. 1307), anglický král (1272–1307), latinský titul: *Edwardus Dei Gratia Rex Angliæ Dominus Hibernie et Dux Aquitanie* 42, 49, 82, 83
- Eldžigidej, Eldžigidej-nojan** (MONGOLSKY *Fljikudel Noyea Elžigidei noyan*, činný 1206–1251/1252), mongolský velitel v oblasti severozápadní Persie a Anatolie (1247–1251/1252) 53, 55
- Eubel, Konrad** (19. 1. 1842–5. 2. 1923), německý františkánský historik 82

F

- Falconi, Niccolò** (též *Nicole Falcon, Nicolas Falcon, Nicolaus Falconi*, 14. století), středověký překladatel 255
- Fieschi, Ottobuono de' viz Hadrián V.

- Fieschi, Sinibaldo viz Inocenc IV.
- Fieschiové** (ITALSKY *famiglia Fieschi*), významná kupecká rodina z Janova, z níž pocházeli papežové Inocenc IV. a Hadrián V. 60
- Filip** (12. století), osobní lékař papeže Alexandra III. 48
- Filip IV. Sličný** (FRANCOUZSKY *Philippe IV de France, dit Philippe le Bel*, duben/červen 1268–29. 11. 1314), francouzský a navarrský král (1285–1314) 33, 34, 83
- Filip VI. z Valois** (FRANCOUZSKY *Philippe VI de France, dit Philippe de Valois*, 1293–22. 8. 1350), francouzský král (1328–1350) 245
- Filip z Toucy** (FRANCOUZSKY *Philippe de Toucy*, † 12. 1. 1277), francouzský rytíř a regent Latinského císařství v Konstantinopoli (1241–1245) 57
- Filip ze Sponheimu** (NĚMECKY *Philipp von Spanheim/Sponheim*, † 22. 7. 1279), též Filip Korutanský, Filip Salcburský, bratranec Přemysla Otakara II., akvilejský patriarcha (1269–1271), od 1276 nominální vévoda korutanský 130
- Filippo da Fagagna** (LATINSKY *Philippus natus Ser Petri de Faganea*), notář a autor opisu padovského rukopisu Odorikova cestopisu (1401) 101
- Filippo De Sanctis** (též *de Santi, Filippo da Venezia*, LATINSKY *Philippus de Venetiis, Phylipus taiapetra de Sanctis de Confinio S.cti Pantaleonis*, 13./14. století), benátský sochař, mj. autor Odorikova náhrobku 6, 224, 227, 266, 268
- Francesco di Balduccio viz Balducci Pegolotti. Francesco
- Francesco Olivieri** (LATINSKY *Franciscus Oliverius Esiaticus*), občan Jesi, blíže neznámý majitel rukopisu Odorikova cestopisu, předlohy k Viruniovu vydání 247
- Franke, Wolfgang Leopold Friedrich** (24. 7. 1912–6. 9. 2007), německý sinolog 106
- sv. František z Assisi**, též sv. František Serafinský (LATINSKY *Sanctus Franciscus*

Assisiensis, Sanctus Franciscus Seraphicus, ITALSKY *San Francesco d'Assisi, San Francesco Serafico*, původní jm. [Giovanni] Francesco di Pietro di Bernardone, 26. 9. 1182–3. 10. 1226), zakladatel františkánského řádu 26, 34, 41, 53, 112, 115, 117, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 145, 160, 194, 224, 267, 269, 370, 371

Píseň tvorstva (Cantico delle creature), též *Píseň o bratru Slunci (Cantico di Frate Sole)* 133

Závěť (Testamentum) 137

Fridrich I. Barbarossa, „Rudovous“ (NĚMECKY *Friedrich I. Barbarossa*, asi prosinec 1122–10. 6. 1190), římsko-německý král (1152–1190), od 1155 císař Svaté říše římské 47, 48

Fridrich II. Bojovný (NĚMECKY *Friedrich II., genannt der Streibbare*, 15. 6. 1211–15. 6. 1246), vévoda rakouský a štyrský, poslední mužský člen dynastie Babenberků 129

Fridrich II. Štaufský (LATINSKY *Friedrichus II* či *Federicus II*, NĚMECKY *Friedrich II*, pokřtěn Friedrich Roger, 26. 12. 1194–13. 12. 1250), císař Svaté říše římské (1220–1250, sesazen papežem 1245) a král německý (1212–1250), sicilský (1198–1250) a jeruzalémský (1225–1228) 31

G

Ganganelli, Lorenzo (31. 10 1705–22. 9. 1774), kardinál viz Klement XIV.

Gel, František (18. 9. 1901–17. 10. 1972, rodné jm. František Feigel), český novinář a překladatel 17, 128, 352, 364, 365

Gerardo Albuini (LATINSKY *Gerardus*, čínské jméno 哲樂篤 *Zhé Lèdǔ*, † 1318), o.F.M., biskup v Čchüan-čou (*Zayton*) (1313–1318) 90, 170

Gerardo da Prato (13. století), františkánský teolog, vyslanec k Michaelovi VIII. Palaiologovi (1264), k ílchánovi Abakovi a k Velikému chánovi Chubilajovi (1278) 82

Ghajchatu (MONGOLSKY Geitecedo Hea Yaiqatu qan, čestným titulem *řiriejedorj I Irinjin-dorji*, z TIBETSKÉHO རིན་ཅན་རོ་རྩེ་ *Rin chen rdo rje*, PERSKY گنجیاتو خان *Gayhātū hān*, † 24. 3. 1295), 5. ílchán mongolsko-perského Ílchanátu (1291–1295) 78

Ghijásuddín Tughlak Šáh I. (PERSKY غیاث الدین تغلق *Ghiyāt ud-Dīn Tuǧluq*, vl. jm. ملك غازي *Ghází Malik, Gāzī Malik*, † 1325), dillíský sultán (1321–1325), zakladatel Tughlakovské dynastie ... 294

Gilbert de Sens (*Gileberz de Senz*, 13. století), královský důstojník ve 2. misi Ondřeje z Lonjumel k Mongolům (1249–1251) 55

Giotto (*Giotto di Bondone*, asi 1267–8. 1. 1337), florentský malíř a architekt, stojící u počátku italské renesance, žák Cimabuův 40, 133

Giovanni da Cora viz Jan z Cory

Giovanni da Cordovado, řečený Galluccio (LATINSKY *Iohannes dictus Gallucius de Cordivado*), postava ze záznamů o Odorikových zázracích 271

Girolamo d'Ascoli viz Masci, Girolamo; viz též Mikuláš IV.

Golubovich, Girolamo, o.F.M. (7. 2. 1865–9. 1. 1941), italský františkánský historik 69, 70, 72, 73, 117

Gosset (13. století), sluha Viléma z Rubruku 57

Gregorio di/da Montelongo (asi 1200–1269), akvilejský patriarcha (1251–1269) 136

Gregorius Bar-Hebræus (SYRSKY

ܩܪܝܘܪܝܘܫ ܒܪ ܗܒܪܝܐ [ܡܫܘܡ] *Grigorios [Yōhanan] Bar-ʿEbrāyā/Bar-ʿEbroyo*, ܩܪܝܘܪܝܘܫ *Mār/Mor Grigorios*, ARABSKY غريغوريوس ابن العبري *Ġrīgūrīyūs Ibn al-ʿIbrī*, též أبو الفرج غريغوريوس *Ġrīgūrīyūs Abūʿl-Faraǧ*, جمال الدين ابو الفرج غريغوريوس بن تاج الدين الملطي *Ġamāluddīn Abūʿl-Faraǧ Ġrīgūrīyūs bin Tāǧuddīn Hārūn bin Tūmā al-Malaṭī*, arabské původní jm. أبو الفرج بن هارون الملطي *Abūʿl-Faraǧ bin Hārūn al-Mala-*

- tí, asi 1226–30. 6. 1286), syrský jakobitský historik 85
- Grillo, Francesco** (18. století), barokní malíř 132
- Grimaldiové** (ITALSKY *famiglia Grimaldi*), významná janovská rodina, z níž pochází i monacký rod Grimaldiů 67
- Guecello di Damiano da Portogruaro** (LATINSKY *Guetelus notarius communis Vtini, filius domini Damiani de portu Gruario*, 14. století), též *Uccello degli Uccellis*, notář v Udine, jeden z redaktorů Odorikova cestopisu 22, 219, 236
- Guecello II. di Prata** (13. století), hrabě v Prata di Pordenone, podestà v Padově (1247–1249) 135
- Guglielmo da Solagna** (LATINSKY *Guilgelmus de Solagna, Guillelmus de Solagna* apod., 13./14. století), františkánský mnich, první redaktor Odorikova cestopisu 22, 27, 113, 116, 155, 193, 194, 234, 235, 236, 240, 241
- Guglielmo da/di Tripoli** (kolem 1220–?), dominikán, doprovázející Poly na jejich druhé cestě 77
- Guichard z Cremony** (ITALSKY *Guichard di Cremona*, 13. století), dominikánský mnich 53
- Guido da Manzano** (14. století), prokurátor a nuncius v Cividale 121
- Guidotto** (14. století), ministr-provinciál, nejvyšší představený provincie sv. Antonína (LATINSKY *Guideto minister provincie S. Anthonii*), Odorikův nadřízený 27, 116, 237
- Guillaume Adam**, O.P. (LATINSKY *Guillelmus Adae*) († asi 1341), francouzský dominikánský misionář, spisovatel a arcibiskup, pravděpodobný autor díla *Directorium ad passagium faciendum per Phillippum regem Franciæ in terram santam anno 1332* (tzv. Pseudo-Brocardus) 45
- Guillaume Bernard de Sévérac** (13./14. století), dominikánský mnich 150
- Guillaume de Longjumeau** viz Vilém z Lonjumel
- Güyük, Güyük chán** (Kijoit *Hegea Güyüik qaγan*, asi 1206–březen/duben 1248), třetí Veliký chán Mongolů (1246–1248) 43, 52, 53, 54, 55
dopis Inocenci IV. 54
list Ludvíkovi IX. 55
- ## H
- Habsburkové** (NĚMECKY *Habsburger*), evropský panovnický rod původem z území dnešního Švýcarska, od roku 1278 rakouští vévodové 129, 131
- Hadrián V.** (ITALSKY *Adriano V*, LATINSKY *Hadrianus V*, rodné jm. Ottobuono de' Fieschi, asi 1205–18. 8. 1276), římský papež (11. 7.–18. 8. 1276) 60
- Hajton viz Het'um II.; Het'um z Koryku
- Hakluyt, Richard** (vyslovováno /'hæklɒt/, /'hæklət/, nebo /'hæklɒwɪt/, 1552 nebo 1553–23. 11. 1616), významný anglický zeměpisec, duchovní, překladatel, sběratel a vydavatel cestopisů 236, 246
- Hanka, Václav** (10. 6. 1791–12. 1. 1861), též Váceslav Váceslavič, český spisovatel, jazykovědec a vysokoškolský pedagog 80
- Herman Calvus** (LATINSKY *Hermannus sacerdos dictus Calvus*, 14. století), blíže neznámý kněz, snad z Polska, jeden z redaktorů Odorikova cestopisu 238, 240
- Hesberz „li Sommelierz“** (13. století), královský důstojník ve 2. misi Ondřeje z Lonjumel k Mongolům (1249–1251) 55
- Het'um II.**, též Hajton II. (ARMÉNSKY Հէթում Բ, 1266–17. 11. 1307), král Kilikijské Arménie (1289–1293, 1295–1296, 1299–1301) 66, 88
- Het'um z Koryku**, též Hajton (LATINSKY *Korykos dominus Churchi*, STAROFRANCOUZSKY *Hayton du Corc*, ARMÉNSKY Հէթում Ետ'ում, 1230/45–po 1309), arménský mnich a historik, bratranec krále Het'uma II., původně vládce města Koryku (ŘECKY *Κώρυκος*, ARMÉNSKY Կորիկոս *Korikos*) v Kilikii (ARMÉNSKY Կիլիկիա *Kilikia*) na jihovýchodě dnešního Turecka 255

- Holubeim**, označení chána Chubilaje v *Katalánském atlase* (1375) 211, 213, 214
- Homo Dei**, „Boží člověk“ (doslovný překlad arabského عبد الله *Abdalláh*, ‘*Abd Allāh*), překladatel ve výpravě Viléma z Rubruku 57
- Honorius III.** (ITALSKY *Onorio III*, LATINSKY *Honorius III*, původním jm. Cencio Savelli?, † 18. 3. 1227), římský papež (1216–1227) 41, 133, 137
- Hülegü** (MONGOLSKY *Hoilek Hegea Hülegü qayan*, ČAGATAJSKO-URDSKY *هولاكو خان Hulākū ḥān*, ARABSKO-PERSKY *هولاكو خان Hūlākū ḥān*, asi 1217–8. 2. 1265), mongolský vládce, zakladatel Ílchanátu v Persii (vládl 1256–1265) 43, 76, 82, 152

Ch

- Chajšan Külüg chán** (MONGOLSKY *Kiloit Hegea Külüg qayan*, vl. jm. *HeUzea Qayišan*, ČÍNSKO-MONGOLSKY *曲驪克 中合罕*, 4. 8. 1281–27. 1. 1311), Veliký chán a třetí císař dynastie Jüan (1307–1311) 90
- Chammurapi** (𐎶𐎵𐎫𐎧𐎺𐎠𐎫𐎠𐎧𐎺𐎠𐎪 *Hammurabi*, vládl asi 1792–1750 př. n. l.), starobabylónský panovník 156
- al-Chansá** (الخنساء *al-Ḥansā*, psáno též الخنساء *al-Ḥansā*?, „Gazela“ nebo „Krátkonosá“, vlastním jm. *تماضر بنت عمرو بن الحرث بن السلمية Tumāḍir bint ‘Amr ibn al-Ḥarth ibn al-Sharīd al-Sulamīyah*, 575–645), arabská básnířka 172
- Che Kao-ŕi** (何高濟 *Hé Gāoji*), současný překladatel Odorikova cestopisu 249
- Chubilaj** (MONGOLSKY *Hobuel Hegea Qubilai qayan*, ČÍNSKO-MONGOLSKY *中忽必列 中合罕*, v Evropě známý jako Kublajchán, 23. 9. 1215–18. 2. 1294), první vládce mongolské Číny a zakladatel dynastie Jüan; Veliký chán 1260–1294, císař 1271–1294 .... 26, 36, 43, 76, 77, 78, 81, 82, 87, 88, 89, 172, 185, 211, 212, 214
vyobrazení v *Katalánském atlase* (1375) 211, 214

I

- Inocenc III.** (ITALSKY *Innocenzo III*, LATINSKY *Innocentius III*, původním jm. Lotario de’ Conti di Segni, asi 1160–16. 7. 1216), římský papež (1198–1216) 33, 133
- Inocenc IV.** (ITALSKY *Innocenzo IV*, LATINSKY *Innocentius IV*, původním jm. Sinibaldo Fieschi dei Conti di Lavagna, asi 1195–7. 12. 1254), římský papež (1243–1254) 31, 51, 52, 53, 54, 55, 57, 60
- Inocenc VI.** (FRANCOUZSKY *Innocent VI*, LATINSKY *Innocentius VI*, původním jm. Étienne Auber, asi 1282–12. 9. 1362), avignonský papež (1352–1362) 93

J

- Frà Jacopo d’Acqui** (též *Iacopo d’Acqui*, 14. století), dominikán, autor kroniky *Chronicon imaginis mundi* 80
- Jacques Bernard de Molay** (ČESKY *Jakub z Molay*, asi 1243–18. března 1314, upálen na hranici), francouzský šlechtic, poslední velmistr templářského řádu 34
- Jakub I. Aragonský**, též *Jakub Dobyvatel* (ARAGONSKY *Chaime I d’Aragón*, *Chaime I lo Conqueridor*, KATALÁNSKY *Jaume I. d’Aragó*, *Jaume I. el Conqueridor*, 2. 2. 1208–27. 7. 1276), od 1213 aragonský král, od 1229 král Mallorky, od 1238 král Valencie 49
- Jakub z Florencie** (ITALSKY *Giacomo da Firenze*, LATINSKY *Jacobus de Florentia*, ČÍNSKY *雅格柏 Yǎ Gébǎi*, † 1362), poslední biskup v Čchüan-čou (*Zayton*), zavražděn ve Východním Turkestánu 93
- Jakub z Irska**, *Jakub z Ibernie* (LATINSKY *frater Jacobus de [H]ibernia*, *Iacobus Hibernicus*, 14. století), františkán, pravděpodobný Odorikův společník na cestě na Východ 113, 144, 149–150
- bl. Jakub z Padovy** (LATINSKY *Fr. Iacobus de Padua*, † 9. dubna 1321), jeden ze čtyř františkánů umučených 1321 v indické Tháně 32, 160, 283, 286, 288, 290
- Jan** (ITALSKY *Giovanni*, LATINSKY *Iohannes*, v čínských pramenech 衛安 *Šu-an*,

- Shù'ān), syn öngutského knížete, pokřtěný Janem z Montecorvina 89
- Jan III. Dukas Vatatzés** (ŘECKY *Ιωάννης Γ' Δούκας Βατάτζης* *Iōannēs III Doukas Vatatzēs*, asi 1192–3. 11. 1254), císař byzantského Níkjaského císařství (1222–1254) 62
- Jan XXII.** (LATINSKY *Ioannes XXII*, FRANCOUZSKY *Jean XXII*, rodné jm. Jacques Arnaud Duèze, Jacques Duèse nebo d'Euze, 1249–4. 12. 1334), avignonský papež (1316–1334); na začátku jeho pontifikátu Odorik odešel na Východ 34, 113, 115, 144, 147, 233, 234
- Jan Aragonský, princ** (27. 12. 1350–19. 5. 1396), jako král Jan I. Lovce či Lhostejný či Milovník elegance (ŠPANĚLSKY *Juan I de Aragón*, *llamado «el Cazador»* o «*el Amador de la gentileza*», ARAGONSKY *Chuan I d'Aragón*, *dito también «o Cazataire»* u «*l'Amador d'a chentileza*», KATALÁNSKY *Joan d'Aragó I el Caçador*, *dít també «el Descurat»* o «*l'Amador de la Gentilesa*»), král aragonský, valencijský, mallorský atd., hrabě barcelonský (1387–1396) 206, 207
- Jan (de) Sacrobosco** (LATINSKY *Johannes de Sacrobosco* nebo *Sacro Bosco*, ANGLICKY též *John of Holywood*, asi 1195–asi 1256), pravděpodobně anglický (či irský nebo skotský) učenec a astronom, autor astronomického textu *Tractatus de Sphaera* 261
- Jan Mandevila viz Mandevila, Jan
- Jan Marignola viz Marignola, Jan
- sv. Jan Nepomucký** (LATINSKY *Sanctus Ioannes Nepomucenus*, původně Jan Velflín z Pomuku, mezi 1340 a 1350–20. 3. 1393), generální vikář pražské arcidiecéze a mučedník katolické církve, jeden z českých zemských patronů 298
- sv. Jan Pavel II.** (LATINSKY *Ioannes Paulus II*, ITALSKY *Giovanni Paolo II*, původním jm. Karol Józef Wojtyła, 18. 5. 1920–2. 4. 2005), papež a hlava Vatikánu (1978–2005) 227
- Jan Winterthurský** (NĚMECKY *Johannes von Winterthur*, LATINSKY *Johannes Vitoranus*, kolem 1330–po 1348), německý (švýcarský) františkánský mnich a kronikář 223
- Jan z Carcassonne** (FRANCOUZSKY *Jean de Carcassonne*, 13. století), blíže neznámý dominikán ve 2. misi Ondřeje z Lonjumel k Mongolům (1249–1251) 55
- Jan z Cory** (ITALSKY *Giovanni da Cora*, LATINSKY *Jo[h]annes de Cora/de Cori*, 14. století), dominikán, arcibiskup v perské Sultanii 170
- bl. Jan z Montecorvina** (LATINSKY [*Beatus*] *Iohannes de Monte Corvino*, ITALSKY [*Beato*] *Giovanni da Montecorvino*, čínské jméno 若望孟高維諾 *Ruòwàng Mènggāowéinuò*, 1246–3. 1. 1328), františkánský misionář a první arcibiskup Chánbalyku (Peking) 27, 37, 44, 45, 87–90, 103, 107, 149, 152, 169, 174, 176, 189, 204
první pekingský arcibiskup (*archiepiscopus Cambalensis*) a patriarcha Východu (*summus archiepiscopus in toto dominio Tartarorum*) (1307–1328) 37, 90
- Jan z Plano Carpini** (LATINSKY *Iohannes de Plano Carpini*, ITALSKY *Giovanni de Plano Carpini*, *Giovanni da Pian del Carpine* apod., asi 1180–1. 8. 1252), františkánský mnich a vyslanec k Mongolům 19, 37, 48, 51, 53–54, 57, 103, 180, 204
- Jan z Viktrinku**, Jan II. z Viktrinku (NĚMECKY *Johann von Viktring*, LATINSKY *Johannes abbas Victoriensis*, *Johannes de Victoria*, slovinsky *Janez Vetrinjski*, mezi 1270 a 1280–12. 11. 1347), původem lotrinský cisterciák, opat kláštera ve Viktrinku, korutanský historik 122
- Jana Burgundská**, „Kulhavá“ (FRANCOUZSKY *Jeanne de Bourgogne*, *appelée Jeanne la Boiteuse*, 1293/1294–12. 9. 1348), manželka francouzského krále Filipa VI. z Valois (královnou 1328–1349) 245
- Jang Č'-ťiou** (楊志玖 *Yáng Zhìjiǔ*, 1915–24. 5. 2002), čínský profesor, komentátor Marka Pola 77
- Jaume Ribes (Ribes) viz Jehuda Cresques

- Jean d'Outremeuse** (též *Jean des Preis*, *Jean des Preis dit d'Outremeuse*, 2. 1. 1338?–25. 11. 1400?), lutyšský historik, autor kroniky *Ly Myreur des Histors* (Zrcadlo dějin) 253, 366, 367
- Jean de Bourgogne** (*Jehan de Bourgogne*, *Johan de Bourgoyne*, *Johains a le Barbe*, *Jehan a la Barbe*, 14. století), údajný lutyšský lékař, pseudonym Mandevily? 253
- Jean de Vignay** (též *Jehen de Vynnai*, *Johan de Vignai*, *Jehan du Vignay* apod., kolem 1283–po 1340?), „špitálník řádu sv. Jakuba z Altopascia“ (*hospitalier de l'Ordre [de saint Jaque] de Haut Pas*), francouzský středověký překladatel 104, 241, 244
- Jean le Long** (d'Ypres) (*Je[h]an le lonc*, *lean le lonc*, *dit et ne dyppre*, LATINSKY *Ioannes Longus* [*Yperius* / *Iperius*], VLÁMSKY *Jan de Langhe*, † 1383), vlámský autor, překladatel Odorikova cestopisu 104, 113, 147, 170, 189, 241, 244–245, 254, 255
- Jehanz Godriche** (13. století), klerik ve 2. misi Ondřeje z Lonjumel k Mongolům (1249–1251) 55
- Jehuda Cresques** (KATALÁNSKY *Jehudà/Jafudà Cresques*, HEBREJSKY כְּרִשְׁקָה יְהוּדָה *Kr^ošk^aš Yəhūdāh*, pokřtěn Jaume Riba/Ribes, asi 1350–asi 1410/1427), židovský kartograf z mallorské Palmy, jeden z autorů *Katalánského atlasu* (1375), syn Cresquese Abrahama 206
- Jesün Temür** (*Yesoa Dem^o** *Hegea Yesün Temür qayan*, rodové jm. Bordžigin, Brjikoá *Borjigin*, 1293–srpen 1328), Veliký chán a císař dynastie Jüan (1323–1328) 26, 167, 174
- Ježíš Kristus** (z řeckého *Ἰησοῦς Χριστός* *Iēsous Christos*, hebrejsko-aramejsky יְהוֹשֻׁעַ יְהוּדָה *Yəhōšuaʿ*, mezi 7 a 1 př. n. l.–mezi 29 a 33 n. l.), známý také jako Ježíš Nazaretský či Ježíš z Nazareta, ústřední postava křesťanství 56, 148, 154, 269, 283, 286, 290, 292, 296, 298
- Jie-lü Ta-š'** (耶律大石 *Yēlù Dàshí*, nebo 耶律達實 *Yēlù Dáshí*, 1087–1143), kitanský gürchán (1124–1143), zakladatel Karakitánské říše, jeden z předobrazů „kněze Jana“ 46
- Jindřich IV.** (NĚMECKY *Heinrich IV.*, LATINSKY *Heinric Imperator*, 11. 11. 1050–7. 8. 1106), římský král (1056–1106) a od roku 1084 císař Svaté říše římské (LATINSKY *Sacrum Romanum imperium*) 128
- Jindřich (VI.) Korutanský** (NĚMECKY *Heinrich VI. von Kärnten*, 1265/mezi 1273 a 1280–2. 4. 1335), korutanský vévoda a tyrolský hrabě (1295–1335), český král a titulární polský král (1306, 1307–1310) 122
- Jindřich z Kladska** (NĚMECKY *Heinrich „Pfefferkorn“ von Glatz*, LATINSKY *Henricus dictus de Glars*, *heynricus dictus de Glaz* apod., 14. století), slezský františkán, redaktor Odorikova cestopisu (1340) 101, 234, 237, 238, 240, 290
- Jiří z Kunštátu a Poděbrad** (23. 4. 1420–22. 3. 1471), jediný volený český král (1458–1471) 80
- Jordan ze Sévéraku** (FRANCOUZSKY *Jourdain de Sévérac*, *Jordan le Catalan*, LATINSKY *Jordanus Catalanus de Soverac*, *Jordanus Catalani*, kolem 1290–asi 1336), francouzský dominikánský misionář a cestovatel v Africe a Asii 44, 45, 150, 158, 159, 160, 282, 294

K

- Kaftal, George** (1897–1987), italský historik umění (zejména ikonografie svatých) ruského původu; analyzoval mimo jiné i cyklus fresek z Odorikova života 270, 271
- Kajdu** (MONGOLSKY *kjydO* *Hegea Kaydu qayan*, PERSKY/ČAGHATAJSKY *قایدو* *Qāyidū*, *قایدو خان* *Qaydū hān*, 1235/1236–únor/březen 1303), vládce středoasijského Čaghatajského chanátu (1271–1303) 88
- Kajkubád I.** (ARABSKY a PERSKY *علاء الدين* *Alā al-Dīn Kayqubād bin Kaykā'ūs*, TURECKY *I. Alāeddin Keykūbad*,

- † 1237), sultán seldžuckého Rúmského sultanátu (1220–1237) 41
- Karel I. Veliký** (LATINSKY *Carolus Magnus*, *Karolus Magnus*, asi 742/747/748–28. 4. 814), franský král a první středověký římský císař 48
- Karel II. Neapolský** (FRANCOUZSKY *Charles II d'Anjou, dit le Boîteux*, Karel Kulhavý, 1254?-6. 5. 1309), neapolský (sicilský) král (1285–1309) 33
- Karel IV.** (14. 5. 1316–29. 11. 1378, křtěný Václav), český král (jako Karel I., 1346–1378), lombardský král (1355), římský král (1346–1355) a císař (1355–1378), arelatský král (1365) a hrabě lucemburský (1346–1353) 93
- Karel V., zvaný Moudrý** (21. 1. 1338–16. 9. 1380, FRANCOUZSKY *Charles V de France, dit Charles le Sage*), francouzský král (1364–1380) 207
- Karel VI., zvaný Milovaný či Šílený** (3. 12. 1368–21. 10. 1422, FRANCOUZSKY *Charles VI de France, dit «le Bien-Aimé» ou encore «le Fol»*), francouzský král (1380–1422) 207
- Karlovcí, Karlovska dynastie**, významná dynastie v západní Evropě (676–1012), pojmenovaná podle Karla Martela (686–741), franckého majordoma 122, 128
- sv. Kateřina Alexandrijská** (ŘECKY *ἡ Ἁγία Αικατερίνη ἡ Μεγαλομάρτυς ē Hagía Aikaterínē ē Megalomártys*, kolem roku 300), podle legendy křesťanská mučednice, patřící mezi nejpopulárnější křesťanské světce 175
- Kateřina Vilioni** (ITALSKY *Caterina de' Vilioni*, *Katerina Vilioni*, † červen 1342), příslušnice janovské kupecké rodiny 173, 175
náhrobní kámen v Jang-čou 173, 175
- Kchuo-li-ťi-s'** (闊里吉思 *Kuòlǐjǐsī*) viz Korgiz
- Kircher, P. Athanasius**, S.I. (2. 5. 1601/1602–27./28. 11. 1680), německý jezuitský učenec, autor kolem 40 děl, zejména v oblasti orientalistiky (*China Illustrata*), geologie a lékařství 108
- Klaproth, Julius Heinrich** (říjen 1783–28. 8. 1835), německý lingvista, historik a orientalista 189
- sv. Klára z Assisi** (ITALSKY *Santa Chiara d'Assisi*, rodné jm. Chiara Offreduccio di Favaronne, 16. 7. 1194–11. 8. 1253), řeholnice, zakladatelka druhého františkánského řádu (klarisky) 135
- sv. Klement I., též Klement Římský** (LATINSKY *Clemens Romanus*, † 97/101 n. l.), čtvrtý papež katolické církve (asi 88/92–97/101 n. l.) 72
- Klement IV.** (FRANCOUZSKY *Clément IV*, LATINSKY *Clemens IV*, rodné jm. Gui Foucois, též Foulques nebo Foucault, 23. 11. asi 1195–29. 11. 1268), papež se sídlem ve Viterbu (1265–1268) 49, 76
- Klement V.** (FRANCOUZSKY *Clément V*, LATINSKY *Clemens V*, rodné jm. Raymond Bertrand de Got, též de Gouth nebo de Goth, kolem 1264–20. 4. 1314), avignonský papež (1305–1314) 27, 90
- Klement XIII.** (ITALSKY *Clemente XIII*, LATINSKY *Clemens XIII*, rodné jm. Carlo della Torre di Rezzonico, 7. 3. 1693–2. 2. 1769), římský papež (1758–1769) 226
- Klement XIV.** (LATINSKY *Clemens XIV*, ITALSKY *Clemente XIV*, církevním jm. Lorenzo Ganganelli, rodné jm. Gian Vincenzo Antonio Ganganelli, 31. 10. 1705–22. 9. 1774), římský papež (1769–1774); 1773 rozpustil jezuitský řád 101
- „kněz Jan“** (*Pretozoan*, *Pretegoani*, *Pretegianni*, *Prete Gianni*, *Presto Giovanni*, *prestre Jehan*, *Presbyter Johannes*, *Prestre Johannes* apod.), legendární křesťanský panovník, často ztotožňovaný s některými „křesťanskými“ vládci Střední Asie 46, 47, 48, 89, 188, 189, 189–190, 190, 262
údajný dopis „kněze Jana“ 47–48, 262
odpověď papeže Alexandra III. 48
- Kocourek, Rostislav** (1903–1978), překladatel 17, 128, 352, 364, 365

- Kolumbus, Kryštof** (ITALSKY *Cristoforo Colombo*, ŠPANĚLSKY *Cristóbal Colón*, 1451–20. 5. 1506), italský mořeplavec ve španělských službách, jemuž se připisují zásluhy na „objevení“ Ameriky 211, 263
- Kommenovci** (ŘECKY *Κομνηνοί Komnēnoi*), byzantský vládnoucí rod (1081–1185) 151
trapezuntští Komnenovci (Velcí Komnenovci, ŘECKY *Μέγας Κομνηνοί Mégas Komnēnoi*; toto dynastické jméno používali v letech 1204–1334) 151
- Konrád z Pegau** (LATINSKY *Conradus de Pigan*, 13./14. století), blíže neznámý apoštolský vikář (*vicarius*) v „severním Tatarsku“ 146
- Korgiz** (Jiří, ČÍNSKY 闞里吉思 *Kchuo-li-ťi-s'*, *Kuoljísí*, někdy též SYRSKY *كوارجيس Giwargis*, † 1298), öngütský kníže nestoriánského vyznání, pokřtěný Janem z Montecorvina 89, 189
- Kosmas** (asi 1045–21. 10. 1125), v letech 1120–1125 děkan pražské kapituly při sv. Vítu, první známý český kronikář, autor Kroniky české (*Chronica Boemorum*) 93, 113
- Koss, Nicholas**, OSB, benediktin působící na Tchaj-wanu 19
- Kökečín** (MONGOLSKY *Kikečia*, „nebeská“, 13. století), mongolská princezna z kmeny Bajidů, která se měla stát manželkou ílchána Arghuna; Polové ji doprovázeli na perský dvůr 78
- Kristus** (z ŘECKÉHO *χριστός christós*, „pomazaný“), titul v křesťanství vztahovaný výhradně k Ježíši Nazaretskému; ekvivalent hebrejského *מָשִׁיחַ Māšīaḥ*, „pomazaný“, „mesiáš“, Židy očekávaný vykupitel Izraele .... 25, 283, 290, viz též Ježíš Kristus
- Krišna** (SANSKRTSKY *कृष्ण Kṛṣṇa*, „černý“), hinduistické božstvo 162
- sv. Kryštof** (z ŘECKÉHO *Χριστόφορος Christóforos*, „nosič Krista“, původním jménem Reprobos, † kolem 250), mučedník a jeden ze čtrnácti svatých pomocníků, uznávaný římskokatolickou i pravoslavnou církví; podle legendy muž neobyčejné síly, 12 stop vysoký 171
- Kublaj, Kublajchán** viz Chubilaj
- Kuo Tung-Chen, Joseph** (郭棟臣 *Guō Dòngchén*, 1846–1923), autor prvního čínského překladu Odorikova cestopisu (1889) 249
- Küčlük** (*Küčülüğ*, † 1218), najmanský křesťanský vojevůdce, poslední karakitanský güřchán (1211–1218) 47
- Kvasnička, Arnošt** (ml.), český nakladatel 112

L

- Lach, Donald Frederick** (24. 9. 1917–26. 10. 2000), americký historik 106
- Latini, Brunetto** viz Brunetto Latini
- Laufer, Berthold** (11. 10. 1874–13. 9. 1934), německo-americký antropolog a orientalista 116
- Letts, Malcolm Henry Ikin** (1882–1957), vydavatel a komentátor Mandevilova cestopisu 253
- Lev II. (III.)** (ARMÉNSKY *Լեւոն Բ Levon II*, asi 1236–1289), král Arménského království v Kilikii (1269/1270–1289) 66
- Lomelliniové** (ITALSKY *famiglia Lomellini/Lomellino*), jedna z největších a nejstarších šlechtických rodin v Janově 60
- Longjumeau** viz Ondřej z Lonjumel
- Lucalongo** viz Pietro di Lucalongo
- sv. Ludvík z Anjou** (též z Toulouse; FRANCOUZSKY *Saint Louis d'Anjou, Saint Louis de Toulouse*, 9. 2. 1274–19. 8. 1297), františkán, biskup v Toulouse 224, 267, 268, 269
- Ludvík IX.**, svatý Ludvík (FRANCOUZSKY *Louis IX de France, Saint Louis*, 25. 4. 1214–25. 8. 1270), francouzský král (1226–1270), účastník dvou křížových výprav do Svaté země; prohlášen za svatého (1298) 42, 52, 55, 56, 58, 87
zajat egyptskými Mamlúky 56
- Llull, Ramon** viz Ramon Llull

M

- Mahmúd Ghazan I.** (MONGOLSKY Ge[ea Hea Yazan qan, PERSKY محمود غازان *Mahmūd Ġazan*, مغازان پسر ارغون *Ġazan pesar Arġūn*, 4. 11. 1271–17. 5. 1304), mongolský ílchán (1295–1304), konvertoval k islámu (1292) 36
- Malamocco, Luigi**, současný italský misionář z kongregace stigmatinů 105
- Malet, Gilles** (či Gilet) († 1411?), knihovník francouzského krále 207
- Mamlúkové** (ARABSKY المماليك البحرية *al-Mamālik al-Bahriyya*), dynastie egyptských sultánů (1250–1517) 42, 56, 82, 83, 255
- Mandevila, Jan** (*Jehan de Mandeville*, *Sir John Mandeville*, *Johannes Magnovillanus*, *Johannes de Magdovillanus* apod., *Jan z Mantivilla* (u Vavřince z Březové), *Jan Mandyvilla* (u Krameria), snad 1300–17. 11. 1372), údajný autor cestopisu, který byl publikován 17, 18, 19, 40, 112, 113, 161, 180, 203, 231, 240, 244, 250, 251, 251–261, 253, 254, 256, 258, 259, 260, 261, 262, 263
cestopis tzv. Jana Mandevily, „cestopis rytíře Jana Mandevily“, tzv. Mandevilův cestopis 18, 19, 40, 112, 231, 251–255
český překlad 17
„kontinentální verze“ (*Continental version*) 254
lutyšská verze (kolem roku 1390?) 253
„ostrovní verze“ (*Insular version*) 254
tištěná vydání 254
- Mangghala** (*Methgela Mangyala*, ČÍNSKY 忙哥剌 *Mánggēlǎ*) († 1278 nebo 1280), mongolský správce obasti Šen-si a S'-čchuanu 190
- Manuel I. Komnenos** (*Μανουήλ Α΄ Κομνηνός* *Manouēl I Komnēnós*, 28. 11. 1118–24. 9. 1180), byzantský císař (1143–1180) 47
- Mar Denha I.** (SYRSKY ܡܪ ܕܢܗܐ ܝܘܢܝܢܐ *Mar Denhā qa[d]mayā*, † 1281), patriarcha Církve Východu (1266–1281) 83
- Mar Giwargis** (SYRSKY ܡܪ ܕܓܘܪܓܝܫ ܝܘܢܝܢܐ *Mār Giwargis*, Jiří, 13. století), nestoriánský metropolitní biskup na území dnešního Pekingu 86
- Mar Jaballaha III.** (SYRSKY ܡܪ ܕܝܗܒܠܗܐ ܝܘܢܝܢܐ *Mar Yahbh-Alahā tlayatyā*, původně Marcus, SYRSKY ܡܪܟܘܣܐ ܕܩܝܫܐ *Rabban Markōs*, asi 1245–13. 11. 1317), patriarcha Církve Východu (1283–1317) 83
- Mar Nestoris** (SYRSKY ܡܪ ܕܢܝܨܬܘܪܝܘܨ *Mār Nestoris*, LATINSKY *Nestorius*), nestoriánský metropolitní biskup na území dnešního Pekingu 86
- Marchesino da Bassano** (lat. *Marchisinus/Marchesinus de Basiano*, *Marchisinus/Marchesinus de Baxido*, *Marchesino da Badaion* apod., 14. století), jeden z redaktorů Odorikova cestopisu 22, 176, 193, 234, 236, 237
- Marco da Lisbona** (PORTUGALSKY *Marcos de Lisboa*, rodné jm. *Marcos da Silva*, † 1591), portugalský františkánský historik, biskup v Portu (1581–1591) 112, 136, 147
- Marco Polo** viz Polo, Marco
- Marcus, Markos** (SYRSKY ܡܪܟܘܣܐ ܕܩܝܫܐ *Rabban Markōs*) viz Mar Jaballaha III.
- Marek** (SYRSKY ܡܪܟܘܣܐ *Markōs*), syrský nestorián vyslaný Eldžigidejem-nojanem do Evropy (1248) 55
- (sv.) Marie Magdalena**, Marie z Magdaly, ČESKY též Maří Magdaléna (z ŘECKÉHO *Μαρία Μαγδαληνή* *María Magdalēné*, 1. stol.), podle Nového zákona i apokryfů jedna z nejvýznamnějších učednic Ježíše Krista; svátek 22. července 54
- Marignola, Jan**, též Jan Marignolli (LATINSKY *Iohannes Marignolla*, též *Iohannes a Sancto Laurentio*, *Iohannes de Florentia*, ITALSKY *Giovanni de' Marignolli*, před 1290–mezi 25. 7. 1358 a 22. 3. 1359), františkánský misionář a vyslanec na dvůr mongolských panovníků v Číně, autor *Kroniky české* (*Chronica Boemorum*) 44, 45, 91–93, 103, 170, 171, 204
dar vzácného oře mongolskému panovníkovi 92

- Markéta Babenberská** (NĚMECKY *Margarete von Babenberg*, 1204/1205–29. 10. 1266), česká královna, rakouská a štyrská vévodkyně, manželka Přemysla Otakara II. 129
- Martini, Martino** (ČÍNSKY 衛匡國 *Wèi Kuāngguó*, 20. 9. 1614–6. 6. 1661), italský jezuitský misionář, kartograf a historik 192
- Masci, Girolamo**, též *Girolamo d'Ascoli* (30. 9. 1227–4. 4. 1292) .... 81, 82 viz též *Mikuláš IV.*
- al-Mas'ūdī** (أبو الحسن علي بن الحسين بن علي المسعودي *Abū Ḥasan ʿAlī ibn al-Ḥusayn ibn ʿAlī al-Masʿūdī*, asi 888/895–září 956), arabský historik a geograf 158
- Matěj Pařížský** (ANGLICKY *Matthew Paris*, LATINSKY *Mathæus Parisiensis*, asi 1195–asi 1259), anglický benediktinský mnich, kronikář, iluminátor a kartograf; jeho jméno naznačuje, že studoval v Paříži 52
- sv. Matouš Evangelista** (ŘECKY *Ο Απόστολος και Ευαγγελιστής Ματθαίος* *O Apóstolos kai Euaggelistés Matthaíos*, z HEBREJSKÉHO מַטַּי *Mattay* či מַתְתִּיָהוּ *Mattithyâhû*, „dar Boží“), apoštol a údajný autor Evangelia podle Matouše 211
údaný hrob v klášteře arménských bratří u jezera Issyk-Kul (?) 211
- Mattiussi** (LATINSKY *Matthiussi*), údajné příjmení Odorika z Pordenone 20, 123, 124
- Mattiussi, Odorico** (16. století), *podestà* Villanovy 123
- Maurus *Rabanus* viz *Rabanus Maurus*
- Meinhard III.** (NĚMECKY *Meinhard III. von Görz*, ITALSKY *Mainardo III di Gorizia*, před 17. 1. 1194–22. 7. 1258), hrabě gorický a istrijský (1231–1258), tyrolský hrabě (*Meinhard I.*, 1253–1258), pán Pordenone 129
- Melis, Giorgio** (1925–1990), italský sinolog 108, 183
- Ménard, Philippe**, profesor francouzské středověké literatury na Pařížské univerzitě 105
- Menentillus ze Spoleta** (ITALSKY *Menentillo di Spuleto*, 13./14. století), dominikánský mnich, „autor“ prvního dopisu Jana z Montecorvina s popisem Indie 88
- Miani, Cesare** (22. 8. 1891–4. 2.? 1961), italský architekt, autor kaple bl. Odorika v kostele Panny Marie Karmelské v Udine 265
- Michael VIII. Palaiologos** (Μιχαήλ Η΄ Παλαιολόγος *Michaél VIII Palaiológos*, 1223–11. 12. 1282), byzantský císař (1261–1282) 31, 49, 62, 63, 81, 82
- Michal z Benátek** (LATINSKY *Fr. Michael a Venetiis*, ITALSKY *Michele da Venezia*, 13./14. století), františkán působící v Číně, pravděpodobný Odorikův společník na cestě na Východ 149
- Mikuláš III.** (ITALSKY *Niccolò III*, LATINSKY *Nicolaus III*, rodné jm. Giovanni Gaetano Orsini, 1210 nebo 1220–22. 8. 1280), římský papež (1277–1280) 82, 214
- Mikuláš IV.** (ITALSKY *Niccolò IV*, LATINSKY *Nicolaus IV*, rodné jm. Girolamo Masci, 30. 9. 1227–4. 4. 1292), římský papež (1288–1292) 31, 32, 81, 87
- Mikuláš V.** (ITALSKY *Niccolò V*, rodné jm. Pietro Rainalducci, asi 1260–16. 10. 1333), vzdoropapež v Itálii v letech 1328–1330 za pontifikátu papeže Jana XXII. 115
- Mocenigové** (ITALSKY *famiglia Mocenigo*), významná patricijská rodina v Benátkách 60
- Mohamed** (ARABSKY مُحَمَّد *Muḥammad*, plným jménem محمد بن عبد الله بن عبد المطلب بن هاشم بن عبد مناف القرشي *Muḥammad bin ʿAbd Allāh bin ʿAbd al-Muṭṭalib bin Hāšim bin ʿAbd Manāf al-Qurašī*, kolem 570–8. 6. 632, přepisovaný též *Mohammad*, *Mohammed*, *Muhammed*, někdy *Mahomet*), arabský náboženský a politický vůdce 172, 173, 211, 283, 284, 288, 289, 294
- Montecorvino viz *Jan z Montecorvina*
- Moretti, Claudio** (* 2. 8. 1956), restaurátor Odorikových fresek 270

Morosiniové (ITALSKY *famiglia Morosini*), významná patricijská rodina v Benátkách 60

Moule, Arthur Christopher (1873–1957), britský anglikánský misionář v Číně a sinolog 117

Möngke, Möngke chán (Moičkĕt Hegea *Möngke qayan*, 10. 1. 1209–11. 8. 1259), čtvrtý Veliký chán Mongolů (1251–1259) 43, 57, 58

Möngke-Timur, též Möngke Temür (MONGOLSKY *Moičkĕt Demu**, ČAGHATAJSKO-PERSKY *مۆنگکە تیمور Mūnka Tīmūr*, † 1280), chán Zlaté hordy (1266–1280) 72

Muhammad viz Mohamed

Muhammed Uzbek, někdy Uzbek-chán, Öz-beg (TATARSKY *Soltan Məxəmmət Üzbək*, PERSKY *غیاث الدین محمد اورنگ* *Ghiyās ud-Dīn Muḥammad Ūzbak*, 1282–1341), chán (sultán) Zlaté hordy (1313–1341) 92
dar vzácného oře 92

Münster, Sebastian (20. 1. 1488–26. 5. 1552), německý humanistický učenec, teolog a kosmograf, věnoval se také matematice a hebraistice a dalším vědám 263

N

Napoleon I. (rodné jm. Napoleon Bonaparte, korsický *Napulione Buonaparte*, 15. 8. 1769–5. 5. 1821), francouzský císař (1804–1814, 1815) 227

Niccolò da Vicenza (13. století), dominikán, doprovázející Poly na jejich druhé cestě 77

Nicolao, tesař první Odorikovy rakve 224

Nicolò da Banzia (LATINSKY *Nicolaus de Bantia*, † 1308), O.F.M., arcibiskup v Chánbalyku (1307?–1308) 90

Nicolò da Pistoia (LATINSKY *Nicholaus de Pistorio*, 13. století), dominikánský mnich, společník Jana z Montecorvina 88

Nimrod (HEBREJSKY *נִמְרוֹד* *Nimrōd*, SYRSKY *ܢܡܪܘܕ*, ARABSKY *نمرود* *Nimrūd*), biblický hrdina a král v Mezopotámii 287

O

bl. Odorik z Pordenone (či z Furlanska, Udine apod., též Oldřich Čech z Furlanska atd., asi mezi 1280 a 1285–14. ledna 1331), františkánský řeholník a cestovatel do východní Asie .... *passim*

„apoštol Číňanů“ (*l’Apostolo dei cinesi*) 227

blahořečení 22, 116, 225, 226, 234

Decretum canonizationis 225, 226

cesta do mongolské Číny a zpět

cesta na Východ 146–157

datum odjezdu 148–149

návrat do Itálie 22, 193–195

počátek cesty 22, 150

příjezd do Číny, města v jižní a jihovýchodní Číně 22

putování zpět do Evropy 113, 219–224

v jihovýchodní Asii 162–163

v „říši kněze Jana“ 22, 189–191

v „Tibetu“ 22, 191–192

vyslán papežem (Janem XXII.)?

.... 113, 147

zahájení zpáteční cesty 22

zastávka na Filipínách (?) 22, 105, 162–164, 165, 197

konference o Odorikovi 107

kostel sv. Františka (*Chiesa di S. Francesco*), Cividale del Friuli 112

kostel sv. Františka (*Chiesa di S. Francesco*), Fiesole 23

lékařsko-antropologický výzkum mumifikovaného těla 118–119

misionářská činnost 26, 113, 148, 178

místo a datum narození 22, 117–119

náhrobek (*Arca del Beato Odorico da Pordenone*) 6, 8, 20, 22, 111, 116, 118, 227, 265, 265–269, 267, 268, 269

sochařská výzdoba 269

nejstarší doklad o Odorikovi 121

Odorikovo jméno 111, 119–121, 120

Odorico Mattiussi 123, 124, 226

Odorikův vzhled

- popis v rukopisech 111–112
v umění 264
zastávka na Filipínách (?) 22, 105, 162–164, 165, 197
- oltáře zasvěcené Odorikovi 20
otázka „národnosti“ 20, 113, 122–124
Odoricus Boemus 20, 123–124
pochybnosti o pobytu v Číně a Tibetu 115
poustevník 22, 145
proces Odorikova svatořečení 22, 105, 111, 116, 227–228
první misijní cesta do Asie 22, 26, 146
přenesení ostatků čtyř františkánských mučedníků z Indie do jižní Číny 100, 149, 160, 169, 177, 294–297
socha bl.Odorika 218
uctívání a kult 219–226
legendy o Odorikovi, hagiografická tradice 113, 115, 115–116, 147, 219–221
povýšení na světce Akvilejského patriarchátu 20, 219
údajně zakládá kostel v provincii Šan-tung 22
údajné zázraky a jejich seznam 22, 92, 116, 194, 219, 226, 271
zázračná uzdravení 145
údajný rodný dům ve Villanově 117, 118
vstup do Řádu 22, 135–140
vztah Odorika k Čechám 123
- sv. Odorik** (*Sant'Odorico, San Odorico*), světec ve Furlansku 120
- Oghul-chajmiš** (*Fogo& Heimi+ Oyul Qaimiš*, † 1252), vdova po Gūjūkovi, císařovna (1246–1251), regentka (1248–1251) 56
- Oldřich** († 9. 11. 1034), český kníže (1012–1033 a 1034) z dynastie Přemyslovců 119
- Oldřich Brněnský** († 5. 1. 1113), kníže brněnského údělu (1092–1113) a znojemského údělu (1112–1113) z dynastie Přemyslovců 119
- Oldřich z Furlanska viz Odorik z Pordenone
- Olivi, Pierre de Jean** (LATINSKY *Petrus Joannis Olivi*, asi 1248–14. 3. 1298), francouzský františkánský teolog, významný představitel spirituálů 34
- Olivieri, Francesco di Jesi** (LATINSKY *Franciscus Oliverii*), blíže neznámý majitel rukopisu Odorikova cestopisu, předlohy k Viruniovu vydání 152
- Ondřej z Lonjumeau, Ondřej z Longjumeau** (francouzsky *André de Longjumeau*, též *Lonjumeau, Longumeau, Lonjumeau, Lonciumel* apod., † asi 1253), francouzský dominikánský misionář a diplomat 52, 55, 56
1. mise (1245–1247) 52
2. mise (1249–1251) 55–56
dary krále Francie mongolskému panovníkovi 56
- Ondřej z Perugia** (ITALSKY *Andrea da Perugia*, LATINSKY *Andreas de Perusia, Andreas Perusinus*, čínské jméno 安德律 *Ān Dèlù*, asi 1260–1327?), O.F.M., biskup v Čchüan-čou (*Zayton*) (1318–asi 1320; 1323–1327) 90, 96, 103, 169, 170
náhrobní kámen 96
- Origenes z Alexandrie** (ŘECKY *Ὠριγένης Ἀδαμάντιος Ōrigénēs Adamántios*, Origenes Nezlomný, 185–253), církevní spisovatel 154
- Ortelius, Abraham** (NIZOZEMSKY *Abraham Ortel, Ortels, Hortels*, 14. 4. 1527–28. 6. 1598), nizozemský kartograf, jeden ze zakladatelů vlámské kartografie 252
- Ota z Freisingu** (NĚMECKY *Otto von Freising, Otto I. von Österreich*, LATINSKY *Otto Frisingensis*, asi 1112–22. 9. 1158), německý biskup a historik, autor díla *Chronica sive Historia de duabus civitatibus* (Kronika aneb Dějiny dvou měst, též známa jako *Chronicon*, 1145) 46
počátek legendy o „knězi Janovi“ 46
- Otto von Diemeringen** (*Otte von Diemeringen Dümherre zů Metze*, † 28. 8. 1398), alsaský kanovník, překladatel Mandevillova cestopisu do němčiny 231, 254

Ögedej (foikldel Hegea *Ögedei qayan*, ČÍNSKO-MONGOLSKY 斡額台 合罕, asi 1186–11. 12. 1241), druhý Veliký chán Mongolů (1229–1241) 35, 43, 52

Öldžejtü

- 1) viz Temür Öldžejtü
- 2) Öldžejtü (MONGOLSKY Foiljeitü Hegea *Öljeitü qayan*, PERSKY سلطان محمد خداينده اوکجايتو *Sultan Muḥammad Ḥodābandeh Ūljeitü (Oljeitü)*, 1281–16. 12. 1316), perský ílchán (1004–1316) 154

P

Pagano della Torre viz Della Torre, Pagano

Pallaviciniové (ITALSKY *famiglia Pallavicini/Pallavicino*), jedna z největších a nejstarších šlechtických rodin v severní Itálii 60

Pallavicini, Raffo (13. století), janovský konzul v Tabrízu 67

Panna Marie (ARAMEJSKY a HEBREJSKY מַרְיָם *Maryām*, ARABSKY مريم *Maryam*), v křesťanství a islámu matka Ježíše z Nazareta, snoubenka tesaře Josefa 6, 8, 22, 112, 118, 132, 141, 220, 226, 227, 265, 266, 267, 269, 286, 296, 367, 368, 371, 372

Paskal z Vitorie (LATINSKY *Paschalis Victorienensis, Paschalis de Victoria*; ŠPANĚLSKY *Pascal de Vitoria*, 14. století), františkánský misionář v Mongolské říši 103

Pauthier, Jean-Pierre Guillaume (4. 10. 1801–11. 3. 1873), francouzský orientalista 189

Pegolotti viz Balducci Pegolotti, Francesco

Peregrino da Castello (LATINSKY *Peregrinus de Castello*, čínské jméno 柏萊立 *Bǎi Láilì*, † 1323), o.f.m., biskup v Čchüan-čou (*Zayton*) (asi 1320–1323) 90, 170

Petr z Florencie (ITALSKY *Pietro da Firenze*, čínské jméno 白道祿 *Bái Dàolù*, † 1362), biskup v Čchüan-čou (*Zayton*) (1332–1362) 91

bl. Petr ze Sieny (LATINSKY *Fr. Petrus de Senis*, † 12. dubna 1321), jeden ze čtyř

františkánů umučených 1321 v indické Tháně 160, 283

Phaggalama Lodögalcchän, vl. jm.

Dogön Čhögjal Phagpa (TIBETSKY འཕགས་པ་ ལྷ་མ་གློ་བློ་རྒྱལ་ལྷ་མཚན་ *'Phags-pa Lama*, འགྲོ་མགོན་ཆོས་རྒྱལ་འཕགས་པ་ *'Gro-mgon Chos-rgyal 'Phags-pa*, MONGOLSKY *Lodol Jel]ea Lodoi jaltsan*, 1235–1280), učený tibetský lama, ministr na Chubilajově dvoře, tvůrce písma *phagpa* 76

Pchu-cha-ting (普哈丁 *Pūhādīng*, ARABSKY برة الدين *Burh ad-Dīn* ?, 13. století), muslimský duchovní, který nechal postavit mešitu Sien-che-s' v Jang-čou 173

Pietro da Morrone viz Celestýn V.

Pietro di Lucalongo (13. století), janovský (či benátský nebo pisánský) kupec, společník Jana z Montecorvina 88

Pipino, Frà Francesco (kolem 1270–po 1328), dominikánský mnich a archivář z Boloně, autor latinského překladu Marco Polova cestopisu 77, 80

Pius II. (ITALSKY *Pio II*, rodné jm. Enea Silvio Piccolomini, LATINSKY *Aeneas Sylvius*, 18. 10. 1405–14. 8. 1464), římský papež (1458–1464) 245

Pizigani, fratelli (bratři Piziganové) viz Pizigano, Francesco a Domenico

Piz(z)igano, Francesco a Domenico (*fratelli Pizigani*, 14. století), významní benátští kartografové 211

Piz(z)igano, Zuane (15. století), benátský tvůrce map 211

Pleydenwurff, Wilhelm (1460–1494), norimberský malíř 223

Polo, Marco (asi 1254–8. 1. 1324), benátský kupec a jeden z nejvýznamnějších středověkých cestovatelů do východní Asie, autor populárního cestopisu 17, 18, 19, 25, 26, 39, 44, 45, 47, 67, 68, 70–75, 75, 76, 77, 78, 81, 89, 106, 108, 112, 113, 114, 115, 153, 154, 155, 158, 159, 162, 167, 171, 173, 174, 178, 180, 190, 204, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 231, 246, 255, 259, 261, 282, 330,

339, 340, 341, 343, 344, 367, 370, 375, 376, 377, 379, 382, 385, 387

cestopis 18, 80–81

nejstarší český překlad 17, 80

první tištěné vydání (1477) 74, 114

následovníci Marka Pola 44

služba na dvoře mongolského chána

.... 77, 81

inspekční cesty 77

prefektem města Jang-čou 77, 173

zajat mezi 1296 a 1298 (tradičně v bitvě u Korčuly 1298) 78

Polo (di San Felice), Andrea (13. století), děd Marka Pola 76

Polové, Niccolò (*Niccolò [di San Giovanni Crisostomo]*, † před 1300), **Maffeo** (*Matteo, Maffio*, † před 1318) a **Marco** (starší, „il vecchio“, po 1280), benátská obchodníci; otec a strýcové cestovatele Marka Pola 48, 76–81, 82, 211

1. cesta (1255–1269) 76–78

2. cesta, Markova 1. (1271–1295) ....

77–79, 211

Pontico Virunio viz Virunio, Pontico

Pretozoan, Pretegoani, Pretegianni, Prete Gianni, Presto Giovanni, prestre Jehan apod. viz „kněz Jan“

Přemysl Otakar II. (též Přemysl II. Otakar, LATINSKY *Otakarus, Ottokarus, Othakarus, Ottakarus, Otokarus* apod., kolem 1233–26. 8. 1278), český král (1253–1278), rakouský a štýrský vévoda (1251/61–1276), korutanský a kraňský vévoda (1269–1276) a pán Pordenone (1252/1270–1276) 119, 122, 129, 130
posádka v Pordenone, žoldnéři 119, 122, 130

Ptolemaios, Klaudios (Κλαύδιος Πτολεμαῖος *Klaúdios Ptolemaĩos*, LATINSKY *Claudius Ptolemæus*, asi 85–asi 165), slavný astronom a geograf, původce světové soustavy obecně platné až do dob Koperníkových 170, 209

Purchas, Samuel (1575?–září/říjen 1626), anglický cestopisec, vydavatel cestopisné literatury 107

Q

Qolibey, zkomolené jméno Velikého chána Chubilaje na listině papeže Mikuláše III. (1278) 214

R

bl. Rabanus Maurus, Maurus Magnentius Rabanus (známý též jako *Hrabanus* či *Rhabanus*, asi 780–4. 2. 856), francký benediktinský mnich a mohučský arcibiskup 176

Rabban Ata viz Simeon Rabban Ata

Rabban Sauma (též Rabban bar Sauma, SYRSKY ܪܒܢܫܘܡܐ ܒܪܫܘܡܐ *Rabban Šawmā*, ܪܒܢܫܘܡܐ ܒܪܫܘܡܐ *Bar Šawmā*, asi 1220–leden 1294), nestoriánský mnich turkického (pravděpodobně ujugurského či öngütského) původu 82, 83, 87, 179

Raffin, Ernesto, současný výtvarník a návrhář z Pordenone 102

bl. Ramon Llull (LATINSKY *Raimundus Lullus*, ŠPANĚLSKY *Raimundo Lulio*, 1235–29. 6. 1316), katalánský spisovatel, filosof, misionář, logik, cestovatel a rytíř 103

Ramusio, Giovan Battista (20. 7. 1485–10. 7. 1557), italský diplomat, geograf a vydavatel, nejznámější člen vlivné severoitalské rodiny Ramusiů (též psáno *Ramusiothe, Ramnusio, Rhamnusio, Rannusio*) 19, 80, 203, 240, 246, 299

Rašid ad-Dín Sinán, šejch viz Stařec z hory

Rašiduddín Fazlulláh (رشيد الدين فضل الله) *Rašid ad-Dīn Faḍlallāh*, též رشيد الدين فضل الله *Rašid ad-Dīn Faḍlallāh Hamadānī*, رشيد الدين فضل الله الحماذاني *Rašid ad-Daula al-Hamadānī*, رشيد الدولة فضل الله الحماذاني *Rašid ād-Daula Faḍlallāh bin Abū'l-Ḥair bin 'Alī al-Hamadānī*, رشيد الدين طيب *Rašid al-Dīn Ta-bīb* apod., 1247–18. 7. 1318), perský lékař a

historik židovského původu, první ministr ílchánské říše (1298–1317) 50, 56

Ravivarma Kulašekhara (MALAJÁLAMSKY രവിവർമ്മ കുലശേഖര *Ravivarmma Kulašekhara*), nejvýznamnější panovník

Vénádského království (vládl 1299–1314) 209

Reichert, Folker E. (* 4. 6. 1949), německý historik 105

Richthofen, Ferdinand Paul Wilhelm, Freiherr von (5. 5. 1833–6. 10. 1905), významný německý geograf a cestovatel, autor termínu „Hedvábná cesta“ (*Die Seidenstraße*) 39

Robert de Poissy (13. století), klerik ve 2. misi Ondřeje z Lonjumel k Mongolům (1249–1251) 55

Rubruk, Rubruck apod. viz Vilém z Rubruku

Rudolf I. Habsburský (NĚMECKY *Rudolf von Habsburg*, 1. 5. 1218–15. 7. 1291), římský král (1273–1291), habsburský hrabě Rudolf IV. (asi 1240–1273), vévoda koruntanský a kraňský (1276–1286), vévoda rakouský a štyrský (1278–1282) 31

Rustichello (též *Rusticiano, Rusticello* apod.) **da Pisa** (13. století), italský romanopisec, píšící starofrancouzským jazykem (*langue d'oïl, français du roy*); spolupůběžník Marka Pola a autor první verze jeho cestopisu 80

Rusudan (GRUZÍNSKY რუსთაშვილი) (asi 1194–1245), gruzínská královna (1223–1245) z rodu Bagrationů (GRUZÍNSKY ბაგრატიონთა დინასტია *Bagrationt'a dinastia*) 41

Ř

sv. Řehoř VII. (LATINSKY *Gregorius VII*, ITALSKY *Gregorio VII*, rodné jm. Hildebrand ze Soany, ITALSKY *Ildebrando Aldobrandeschi di Soana*, † 25. 5. 1085), římský papež (1073–1085) 33

Řehoř IX. (LATINSKY *Gregorius IX*, ITALSKY *Gregorio IX*, rodné jm. Ugolino di Anagni, též Ugolino dei Conti di Segni, asi 1170–22. 8. 1241), římský papež (1227–1241) 41, 51, 135

bl. Řehoř X. (LATINSKY *Gregorius X*, ITALSKY *Gregorio X*, rodné jm. Tedaldo/Tebaldo/Teobaldo Visconti, asi 1210–

10. 1. 1276), římský papež (1271–1276), blahoslaven 1625 .... 31, 76, 81

S

Sa'ad ad-Daula ibn Hibbat Allah ibn

Muhasib Ebheri (ARABSKO-PERSKY سعد الدولة بن هبة الله بن محاسب ابهری, asi 1240–5. 3. 1291), perský židovský lékař a politik, v letech 1289–1291 velkovezír ílchána Arghuna 67

Sam, Pierino (1921–2011?), furlanský malíř a sochař, samouk 218

Santa martire (Svatá mučednice) viz sv. Canzianilla

Sanudo, Marco (asi 1153–1227), synovec benátského dóžete Enrika Dandola (vládl 1193–1205), zakladatel křižáckého Vévodství Naxos (1207–1579) 61

Sartori, Antonio (1903–1970), italský františkánský historik, vydavatel *Odorikova cestopisu* 270

Savorgnan, Filippo (14. století), příslušník mocného udinského rodu Savorgnanů 135

Seldžukové, Seldžučtí Turci (TURECKY *Selçuklular*, PERSKY *سلاجقیان Saljūqīyān*), turecko-perské muslimské dynastie ovládající oblasti Střední Asie a Blízkého východu v 11.–14. století 41, 46, 47, 152

Serkis (též *Sergis, Sarkis*, SYRSKY *سركيس*), zřejmě syrský nebo arménský nestorián, vyslanec mongolského velitele Bajdžua 53

Settadar, manželka Abrahama Cresquese 206

Seymour, Michael Charles, současný vydavatel a komentátor *Mandevilova cestopisu* 253

Schedel, Hartmann (13. 2. 1440–28. 11. 1514), německý lékař, humanista a historik, jeden z prvních kartografů, který využil knihtisku, autor tzv. norimberské kroniky 223, 256

Siegfried III. z Eppsteinu (NĚMECKY *Siegfried III. von Eppstein*, asi 1194–9. 3.

1249), arcibiskup mohučský (1230–1249) a říšský arcikancléř 51

Sigeward z Beilsteinu (NĚMECKY *Sieghard*, *Sigehard von Peilstein*, † 12. 8. 1077), akvilejský patriarcha (1068–1077), původem z Bavorska 128

Simeon Rabban Ata (SYRSKY *ܣܝܡܥܘܢ ܪܒܒܢ ܐܬܐ*, *Šim'ōn Rabban Ata*, kolem poloviny 13. století), vysoký představitel syrského (nestoriánského) křesťanstva, vyslanec mongolského chána do Evropy 52

Simon ze Saint-Quentinu (FRANCOUZSKY *Simon de Saint-Quentin*, činný 1245–1248), dominikánský mnich, autor zprávy *Historia Tartarorum* 52

Simonutti da Gemona, Simon (Simutto) (14. století), notář v Castelporpettu 121, 148

Solagna viz Guglielmo da Solagna

Soncino, Geršom (též Ghershom Nathan, HEBREJSKY *גרשום בן משה שונצינו* *Geršom ben Moše Šônštinô*, ITALSKY *Jeronimo Girolima Soncino*, LATINSKY *Hieronymus Soncino*, † 1533), italský renesanční tiskař židovsko-lombardského původu 247

Soothill, William Edward (leden 1861–1935), metodistický misionář v Číně, později profesor čínštiny na Oxfordské univerzitě a významný britský sinolog 106

Soranzové (ITALSKY *famiglia Soranzo*), významná patricijská rodina v Benátkách 60

Spinolové (ITALSKY *famiglia Spinola*), hlavní politická rodina v Janově ve 13. a 14. století 60

sv. Stanislav ze Szczepanowa (POLSKY *św. Stanisław ze Szczepanowa*, 26. 7. 1030–11. 4. 1079), polský katolický biskup a mučedník, patron Polska 238

„Stařec z hory“ (LATINSKY *Senex de monte*, *Vetus de montanis*, z arabského *شيخ اجبال* *šayḥ al-ğabal*, „šejch z hory“), středověké evropské jméno pro šejcha Rašid ad-Dína Sinána (رشيد الدين سنان *Rašid ad-Dīn Sinān*,

plně: رشيد الدين سنان ابن سلمان ابن محمد أبو Rashid al-Dīn Sinān ibn Salmān ibn Muḥammad Abū al-Ḥasan al-Baṣrī, asi 1133/1135–1192), jednoho z vůdců muslimské sekty Assassínů (ARABSKY *الحشاشون al-ḥaššīyyīn*) v Sýrii 107

Steckel, Konrád (*Chónradt der Stekkel* [Téchel, Steckler, Stocker] von Tegernsee, *Conrado Töchel*, 14. století), vídeňský probošt a překladatel 241, 245

Stefano da Udine Guardiano (15. století), františkánský mnich 224

Stival, Giancarlo, MONS., italský teolog 105

Š

Šáhpur I. Veliký (STŘEDOPERSKY

𐭮𐭲𐭮𐭲𐭮𐭲𐭮𐭲𐭮𐭲 *Šahpūhrī*, asi 215–270 či 272), perský velkokráľ z íránské dynastie Sásánovců (240/242–270/272), titul: „král králů Íránu a ne-Íránu“ (STŘEDOPERSKY *šāhān šāh Ērān ud Anērān*) 156

Štěpán z Čech (též LATINSKY *Ceslaus Boemus*? = Česlav Čech), blíže neznámý společník Jana z Plano Carpini 54

T

sv. Tadeáš, též sv. Juda Tadeáš (ŘECKY *ο Άγιος Ιουδας ο Θαδδαίος ο Hagios Iouđas o Thaddaíos*, ARMÉNSKY *Թադէոս առաքյալ T'adeos arrak'yal*, Հուդա Հալոբրյաւ Huda Hakobyan *arrak'yal*, 1. století), jeden z dvanácti apoštolů Ježíše Krista 73

klášter a hrob sv. Tadeáše 73

Tamerlán viz Timur Lenk

Temüdzin (*Demjia Temüjin*, asi 1162–18. 8. 1227), zakladatel Mongolské říše, později Veliký chán Mongolů (1206–1227) viz též Čingischán

Temür Öldžejtü (*Dem* Foiljeitü Hegea Temür Öljeitü qayan*, ČÍNSKO-MONGOLSKY *完者秃 中合罕*, 15. 10. 1265–10. 2. 1307), Veliký chán a císař dynastie Jüan (1294–1307) 89

- Testa, Giulio Cesare**, současný italský historik z Pordenone 238
- Théodule d'Acree** (13. století), klerik ve 2. misi Ondřeje z Lonjumel k Mongolům (1249–1251) 56
- Tilatti, Andrea** (* 1962), italský literární historik 105
- Timur Lenk** (TURKICKY *Temür*, PERSKY تیمور لنگ, *Timūr-e Lang*, Timúr Chromý, v Evropě známý jako Tamerlán, 8. 4. 1336–18. 2. 1405), turkický (turkotatarský) vojevůdce a krutý dobyvatel, který ve 14. století vytvořil obrovskou říši, rozkládající se především na území dnešního Íránu, Turkmenistánu, Uzbekistánu a Afghánistánu, s hlavním městem Samarkand 43
- Tizenhausen, Vladimír Gustavovič** (Тизенгаузен, Владимир Густавович, NĚMECKY *Ernst Woldemar Baron von Tiesenhausen*, 25. 2. 1825–2. 2. 1902), ruský historik a orientalista 72
- Toghriła** (Dogrił & *Toyril*, Dogroł & *Toyrul*, asi 1130–1203), keraitský vládce s titulem Wang-chán (MONGOLSKY *Foëit Hea Ong qan*, ČÍNSKY 王汗 *Wáng hàn*, též 王罕 *Wáng hǎn*, nebo 汪罕 *Wāng hǎn*), jeden z předobrazů „kněze Jana“ 46, 47
- sv. Tomáš** (z ARAMEJSKÉHO תאומא *t'êômâ'*, „dvojče“), jeden z dvanácti apoštolů (znám je jako „nevěřící Tomáš“), indický apoštol 48, 88, 92, 160, 188, 211, 298
údajný hrob v Mailapúru 48, 88, 160, 211, 298
- bl. Tomáš z Tolentina** (ITALSKY *Tommaso da Tolentino*, LATINSKY *Fr. Thomas de Tolentino de Marchia Anconitana*, kolem 1250–9. 4. 1321), jeden ze čtyř františkánů umučených 1321 v indické Tháně 160, 224, 269, 283, 286, 287, 291
- Tommaso d'Anfossi** (LATINSKY *Thomas de Anfusis, Thoma de Anfussis*, 13./14. století), příslušník janovské bankéřské rodiny a tlumočnick v Ílchánské říši 67
- Traján** (LATINSKY plně: *Cæsar Marcus Ulpius Nerva Traianus*, 18. 9. 53–9. 8. 117), římský císař (98–117), titul: *Imperator Cæsar Divi Nervæ filius Nerva Traianus Optimus Augustus Germanicus Dacicus Parthicus* 72
- Trotter, David A.**, profesor francouzské literatury na Aberystwyth University ve Walesu 105
- Tughlakovská dynastie** (urdsky تۇغلۇق سۇلتانلىقى *Tuġluq sultānat*, 1321–1413), dynastie vládnoucí v Dillíském sultanátu 294

U

- Uccello degli Uccellis** viz *Gucello di Damiano da Portogruaro*
- Uchaghantu Toghon-temür** (Foëgendö *Hegea Uqayantu qayan*, ČÍNSKO-MONGOLSKY 兀合哈罕秃合罕, rodným jm. Toghon Temür, Dogoa *Dem** *Toyon Temür*, 25. 5. 1320–23. 5. 1370), poslední Veliký chán a císař dynastie Jüan (1333–1368) 91
- sv. Ulderik** (*Udalric, Uodalric, Ulderic, Ulric* apod., asi 890–4. 7. 973), augšpurský biskup (Ulrich I., 923–973) 120, 121, 131
kostel sv. Ulderika (Ulricha) ve Villanově (*Chiesa parrocchiale di Sant'Ulderico di Villanova*) 120, 121, 218
- Ulric von Seyfridsdorf** (ITALSKY *Ulrico da Seyfridsdorf*, LATINSKY *Ulricus de Seisdorf*, † 1308), o.F.M., arcibiskup v Chánbalyku (1307?–1308) 90
- bl. Urban V.** (FRANCOUZSKY *Urbain V*, LATINSKY *Urbanus V*; rodné jm. Guillaume de Grimoard, 1310–19. 12. 1370), avignonský papež (1362–1370) 94, 244
- Urban VIII.** (ITALSKY *Urbano VIII*, LATINSKY *Urbanus VIII*; rodné jm. Maffeo Barberini, 5. 4. 1568–29. 7. 1644), římský papež (1623–1644) 226
- Urduja** (asi 1350–1400), legendární princezna-válečnice, lidová hrdinka Pangasi-nanu 164, 165

V

- Valerián I.** (LATINSKY plně: *Publius Licinius Valerianus*, asi 193/195/200–po 260 či 264), římský císař (253–260), titul: *Cæsar Publius Licinius Valerianus Augustus* 156
- Valvason(e) di Maniago, Jacopo** (1499–1570), furlanský historik 117
- Vavřinec z Březové** (LATINSKY *Laurentius de Brzezowa*, *Laurentius de Březova*, asi 1370–asi 1437), český katolický spisovatel doby husitské; přeložil do češtiny tzv. Mandevilův cestopis 40, 231, 254
- Vavřinec z Portugalska** (LATINSKY *Laurentius de Portugallia*, 13. století), františkán, prelát římské kurie, pravděpodobně první vyslanec k Mongolům (1245) 51
- Venni, P. Giuseppe**, OFM CONV (18. století), editor Odorikova cestopisu 101, 227, 270
- Vicario, Federico**, současný italský jazykovědec 128
- Viglioni (Vioni), Pietro** (13. století), benátský kupec v Tabrízu 66
- Vilém z Kampánie** (LATINSKY *Guilelmus Campanus*, † 1362), františkán, zavražděn ve Východním Turkestánu 93
- Vilém z Lonjumel** (Guillaume de Longjumeau, 13. století), bratr Ondřeje z Lonjumel, doprovázející ho v jeho 2. misi k Mongolům (1249–1251) 55
- Vilém z Prata/z Villanovy** (ITALSKY *Guiglielmo da Villanova*, LATINSKY *Guilelmus de Prato*, *Guillelmus de Franchya sive de Villa longa aut Villanova*, FRANCOUZSKY *Guillaume de Prato/du Prè?*), O.F.M., arcibiskup v Chánbalyku (1370–?), zajat Turky 94
- Vilém z Rubruku** (*Willielmus de Rubruquis*, *Willem van Ruysbroeks*, *Guillaume de Rubrouck* apod., asi 1220–asi 1293 nebo asi 1215–1270), vlámský františkánský misiónář a vyslanec na dvůr mongolských chánů v Karakorumu 19, 37, 56, 57–58, 87, 103, 180, 204, 205, 254

- účast v teologické disputaci s budhisty a muslimy (1254) 58
- Villafania, Santiago Bergantinos** (* 21. 1. 1971), současný filipínský básník, píšící v několika filipínských jazycích 164
- sv. Vincenc z Lerina** (LATINSKY *Sanctus Vincentius Lerinensis*, FRANCOUZSKY *Saint Vincent de Lérins*, † kolem 450), mnich a církevní spisovatel středověké Galie 151
- Vincent z Beauvais** (FRANCOUZSKY *Vincent de Beauvais*, LATINSKY *Vincentius Bellovacensis* nebo *Vincentius Burgundus*, asi 1190–1264?), francouzský dominikánský mnich, autor encyklopedie *Speculum Maius* 53, 255
- Virunio, Pontico** (též *Ludovico Da Ponte*, *Ludovico Pontico Virunio*, LATINSKY *Pontius Virunius*, též *Ponticus Virunius*, *Ludovicus Ponticus Virunnius* atd., rodné jm. Pontico de Carcanis?, kolem 1467–1520), italský humanista, vydavatel prvního tištěného vydání Odorikova cestopisu 104, 114, 120, 246, 247
- Visconti, Tebaldo viz Řehoř X.

W

- Wadding, Luke** (LATINSKY *Lucas Waddingus* nebo *VVaddingus*, 16. 10. 1588–18. 11. 1657), irský františkánský historik, autor *Annales Minorum* 90, 117, 136, 140, 145, 147, 160
- Wang-chán viz Toghriła
- Wilhelm von Boldensele** (vl. jm. Otto de Nyenhusen, asi 1285–1338/1339), dolnosaský rytíř a cestovatel v Orientu, autor cestopisu *Liber de quibusdam ultramarinis partibus et praecipue de Terra sancta* 255
- Williams, Stephen Joseph** (11. 2. 1896–2. 8. 1992), vydavatel velšského překladu Odorikova cestopisu 246
- Wolgemut, Michael** (též *Wohlgemuth*, 1434–1519), norimberský malíř a knihtiskař 223

Wyngaert, P. Anastasius van den, OFM (Anastaas van den Wyngaert, 1884–1954), belgický františkánský historik, vydavatel *Sinica franciscana* (1929) 104, 235, 354, 379, 382, 383

Y

Yule, Sir Henry (1. 5. 1820–30. 12. 1889), skotský orientalista a vydavatel celé řady cestopisů o Orientu 103, 106, 107, 108, 113, 118, 121, 123, 153, 156, 157, 168, 171, 187, 189, 232, 249, 283, 331, 351, 387, 388

REJSTŘÍK MÍST

A

- Abbásovský chalífát** (ARABSKY العباسيون *al-‘Abbāsīyūn*, الخلافة العباسية *al-Ḥilāfa al-‘abbāsīyā*), islámský stát v severní Africe a na Předním východě (750–1258) 158
- Aberystwyth** (52° 24′ 50,4″ s. š., 4° 4′ 51,6″ z. d.), historické město v západním Walesu, sídlo Národní knihovny Walesu 246
- Aberystwyth University** (VELŠSKY *Prifysgol Aberystwyth*), hlavní waleská univerzita se sídlem v Aberystwyth 105
- Abruzzi** (dn. Abruzzo), historická oblast ve střední Itálii při Jaderském moři 124
- Abtei Pfäfers** (46° 59′ 26″ s. š., 9° 30′ 7″ v. d.), benediktinské opatství ve švýcarském kantonu St. Gallen, klášter z 8. století 250
- Admont, Stift Admont** (47° 34′ 23″ s. š., 14° 27′ 40″ v. d.), benediktinský klášter s největší klášterní knihovnou na světě 207, 277, 290
- Adamakert** viz Baškale
- Adrianopolis** (41° 40′ s. š., 26° 34′ v. d., ŘECKY *Ἀδριανούπολις* *Hadrianoúpolis*, dnešní Edirne), město v evropské části současného Turecka 61

Z

- Zaccaria, Benedetto** viz Benedetto I. Zaccaria
- Zaccaria, Manuele** († 1288), bohatý jannovský podnikatel 66
- Zenové** (ITALSKY *famiglia Zeno*), významná aristokratická rodina v Benátkách 60
- Zikmund Lucemburský** (NĚMECKY *Sigismund*, 14. 2. 1368–9. 12. 1437), císař Svaté říše římské (1433–1437), uherský král (1387–1437), český král (1420/1436–1437), moravský markrabě, braniborský markrabě atd. 129

- Afgánistán** (PAŠTSKY *افغانستان* *Afġānistān*, DARIJSKY/PERSKY *افغانستان* *Afġānestān*), stát ve Střední Asii 36
- Afrika, světadíl** 48, 77, 207, 208
severní Afrika 207, 208
severozápadní Afrika 207
- agro concordiese** (concordské území), historická oblast kolem Concordie 129
- Ajas** (ARMÉNSKY *Այաս*, ŘECKY *Αἰγέαι* *Aigéai*, FRANCOUZSKY *Layas*, ITALSKY *La Giazza, Laiazzo*), ve 2. polovině 13. století významný obchodní přístav Kilikijské Arménie; dnešní městečko Ayas v turecké provincii Adana 66
- Akkon** (32° 55′ 39,31″ s. š., 35° 4′ 53,77″ v. d., HEBREJSKY *עַכּוֹ* *Akkô*, ARABSKY *عكا* *Ak-kā*), město v Izraeli nedaleko Haify, v evropské literatuře známé spíše jako *Acre* (ve středověku *Saint-Jean-d’Acre*), hlavní město Jeruzalémského království (1099–1291) 30, 31, 49, 57, 58, 66, 76, 187
- Akvileia** (45° 46′ s. š., 13° 22′ v. d., ITALSKY *Aquileia*, FURLANSKY *Acuilee/Aquilee/Aquileia*, SLOVINSKY *Oglej*), starobylé město v severovýchodní Itálii, založené Římany 181 př. n. l., ve středověku sídlo Akvilej-

- ského patriarchátu (557–1752, s malými přestávkami) 120, 226, 265, 268
- Akvilejský patriarchát** (LATINSKY *Patriarchatus Aquileiensis*, ITALSKY *Patriarcato di Aquileia*), zároveň církevní provincie (do 1751) a knížectví (do 1. pol. 15. století); v Odorikově době bylo jeho hlavním městem Udine (1238–1420) 20, 120, 122, 125, 128, 130, 219, 224, 226, 268
- Patria del Friuli (FURLANSKY *Patrie dal Friûl*), „Furlanská vlast“, označení pro církevně-světý stát v severovýchodní Itálii, založený 1077 .... 117, 128, 129
- Alexandrie** (31° 11' 52,8" s. š., 29° 55' 9,12" v. d.), ARABSKY الإسكندرية *al-Iskandarīyā*, v EGYPTSKÉ ARABŠTINĚ اسكندريه *Eskendereyya*, z ŘECKÉHO *Ἀλεξάνδρεια* *Aleksándreia*), město v severním Egyptě, v deltě Nilu 282
- Almalyk** (též *المالغ* *Almalik*, *Almaliq*, *Almaliq*), v čínských pramenech 阿力麻裡, 阿裡馬城, 阿裡麻 *Ālímálǐ*, *Ālímǎchéng*, *Ālímá*, ve středověkých evropských pramenech *Armalec*, *Armalech*), hlavní město Čaghatajova ulusu, západně od dnešní Kuldži v Sin-ťiangu 92
- křesťanský chrám 92
- Alpy** (NĚMECKY *Alpen*, FRANCOUZSKY *Alpes*, RÉTOROMÁNSKY *Alps*, ITALSKY *Alpi*, SLOVINSKY *Alpe*), rozsáhlé evropské pohoří 25, 124, 133
- Altaj** (RUSKY *Алта́й, Алтайские горы* *Altajskie gory*, KAZAŠSKY *Алта́й, Алма́й таулары* *Altaj taulary*, MONGOLSKY *Алта́й, Алтайн нуруу* *Altajn nuruu*, UJGURSKY ئالتاي تاغ تىزمىسى *Altay tagh tizmisi*, ČÍNSKY 阿爾泰山脈 *Ā'ěrtài Shānmài*), rozsáhlý horský systém v centrální Asii na rozhraní Ruska, Kazachstánu, Číny a Mongolska 78
- Altopascio** (43° 49' s. š., 10° 41' v. d.), město v toskánské provincii Lucca, Itálie 245
- Amdo** (ཨ་མདོ *A mdo*, ČÍNSKY 安多 *An-tuo*, *Ānduō*), historická provincie ve východním Tibetu, dnes na části provincií Čching-chaj, Kan-su a S'-čchuan 192
- Amur** (RUSKY *Амур*, EVENSKY *Тамур Tamur*, ČÍNSKY 黑龍江 *Heilong Jiang*, MANDŽUSKY ᡩᠠᡵᡠᡳᠮᡠᡵᡠ *Sahaliyan Ula*, BURJATSKY *Амар мураh Amar mürän*, MONGOLSKY *Хар Мөрөн Char Mörön* či *Амар Мөрөн Amar Mörön*), řeka ve východní Asii 37
- An-si sing-šeng** (安西行省 *Ānxī xíngshěng*, „Pacifikovaný západ“) viz Šen-si S'-čchuan sing-šeng
- Anatolie** (TURECKY *Anadolu*, z řeckého *Ἀνατολή* *Anatolé*, „Východ“; též Malá Asie), geografická oblast v západní Asii, asijská část dnešního Turecka 53
- Ancona** (43° 37' 1" s. š., 13° 31' 0" v. d.), významný italský přístav na pobřeží Jaderského moře 117
- Andamany** (BENGÁLSKY *আন্দামান দ্বীপপুঞ্জ* *Āndāmān dbīppuñjô*, HINDSKY *अंडमान द्वीपसमूह* *Aṃḍamān dvīp-samūh*, TAMILSKY *அந்தமான் தீவுகள்* *Antamān tīvukaḷ*, TELUGSKY *అండమాన్ దీవులు* *Aṃḍamān dīpulu*), souostroví v Indickém oceánu na jižním konci Bengálského zálivu, východně od Indie 162, 197
- Anglie**, Anglické království (ANGLOSASKY *Englaland*, *Englarīce*, ANGLICKY *Kingdom of England*, NORMANSKY *Rouoyaume d'Anglièterre*), jeden z nejvýznamnějších států středověké Evropy, hrající významnou roli v navazování styků mezi Evropou a východní Asií 33, 41, 58, 59, 82, 83, 149, 251, 253, 254, 255
- Annam** (VIETNAMSKY *An Nam*, ČÍNSKY 安南 *Ānnán*, „Klidný jih“), historické označení pro severní a střední Vietnam 78
- Annone Veneto** (45° 48' s. š., 12° 41' v. d., BENÁTSKY *Anón*, FURLANSKY *Danón*), obec v provincii Benátky 125
- Antily** (ŠPANĚLSKY *Antillas*, ANGLICKY a FRANCOUZSKY *Antilles*), dominantní souostroví v Karibiku, Evropanům známé pravděpodobně ještě před rokem 1492,

- kdy zde přistála flotila Kryštofa Kolumba 211
- Antiochie nad Orontem**, též Velká či Syrská Antiochie (STAROŘECKY Ἀντιόχεια ἢ ἐπὶ Ὀρόντου *Antiócheia hē epì Oróntou*, též Ἀντιόχεια ἢ Μεγάλη *Antiócheia hē Megálē*, TURECKY *Antakya*, ARABSKY إنطاكية *Anṭākiya*, ARMÉNSKY Անտիոք *Antiox*, SYRSKY ܐܢܬܝܩܝܐ *Antiochia*), přístavní město u Syrského zálivu, v nejižnějším výběžku dnešního Turecka na hranici se Sýrií 56
- Arábie, Arabský poloostrov** (ARABSKY شبه الجزيرة العربية *Šibh al-Ġazīrat al-‘arabīya*, též جزيرة العرب *Ġazīrat al-‘Arab*), poloostrov v jihozápadní Asii 43, 77, 154, 172
- Aragonie** (ARAGONSKY *Aragón*, KATALÁNSKY *Aragó*), historické území a království na severu Španělska 33, 40, 59, 82, 206
- Araks** (ze starého ŘECKÉHO Ἀράξης *Aráksēs*, TURECKY *Aras Nehri*, STAROARMÉNSKY Երասխ *Eraxs*, ARMÉNSKY Արաքս *Araks*, AZERSKY *Aras* či آراز *Araz*, PERSKY *Aras*, KURDSKY *Aras* nebo *Erez*), řeka v Zakavkazsku 53
- Aralské jezero** (KAZAŠSKY *Aral teñizi* *Aрал теңізі*, UZBECKY *Orol dengizi*), vysychající (a dnes již téměř vyschlé) bezodtoké slané jezero ve Střední Asii 54
- Arezzo** (43° 28' 24" s. š., 11° 52' 12" v. d.), město v Toskánsku, ve střední Itálii 226
- Arménie** (ARMÉNSKY Հայաստան *Hajastan*), země v kavkazské oblasti Eurasie; ve starověku a středověku zaujímala daleko větší území, než dnes .... 22, 32, 46, 73, 77, 90, 145, 152 viz též Malá Arménie, Velká Arménie
- Arménské království v Kilikii** viz Kilikijská Arménie
- Arz al-Hind** (أرض الهند *Arḍ al-Hind*, Indická země), středověké arabské označení oblasti kolem Perského zálivu (např. u Mas'údího) .... 158 viz též „Vnitrozemská Indie“
- Arzerono, Arziron, Azaron, Ačiron, Arciron, Caricon, Carztron, Orzaloni, Atiron** apod. .... 71, 197 viz Erzerum
- Ashab**, mešita v Čchüan-čou viz Čching-ťing-s'
- Asie**, světadíl 17, 18, 20, 21, 22, 25, 26, 35, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 52, 54, 57, 59, 62, 66, 69, 70, 75, 85, 88, 93, 103, 106, 107, 108, 109, 112, 113, 114, 115, 136, 145, 146, 148, 149, 152, 162, 172, 199, 203, 204, 205, 209, 210, 211, 223, 233, 244, 256, 262
- jihovýchodní Asie 17, 22, 26, 108, 162, 204
- jižní Asie 44
- východní Asie 18, 21, 27, 32, 35, 36, 39, 40, 41, 44, 45, 75, 93, 112, 115, 136, 145, 146, 148, 149, 204
- západní Asie 88
- Assisi** (43° 4' 12" s. š., 12° 37' 3" v. d., dříve *Ascesi*), město v Umbrii ve střední Itálii, proslavené jako rodiště sv. Františka z Assisi 34, 41, 53, 115, 116, 117, 133, 194, 219, 233, 234, 235, 236, 239, 269, 299, 334, 343, 345, 346, 370, 374, 377, 382
- bazilika sv. Františka (*Basilica di San Francesco*, oficiálně *Basilica papale maggiore di San Francesco d'Assisi*) 133
- Athos** (40° 9' 26" s. š., 24° 19' 35" v. d., Ἄθως *Áthōs*, Svatá hora, ŘECKY Ἁγίον Ὄρος *Hágion Óros*), jeden ze tří poloostrovů na severořeckém Chalkidiki, mnišský stát 151
- Augšpurk** (48° 22' 18" s. š., 10° 53' 54" v. d., NĚMECKY *Augsburg*, BAVORSKY a ŠVÁBSKY *Augschburg*), město v jihobavorském Švábsku 131, 254
- Avignon** (43° 56' 58" s. š., 4° 48' 32" v. d., OKCITÁNSKY/PROVENSÁLSKY *Avinhon*, *Avignoun*), starobylé město v Provincii na jihu Francie, sídlo papežů v letech 1309–1377 .... 27, 35, 41, 91, 92, 93, 101, 115, 193, 194, 234, 237, 239, 244
- Papežský palác (FRANCOUZSKY *Palais des Papes*, OKCITÁNSKY/PROVENSÁLSKY *lo Palais dei Papis*) 27

Ázaršahr (PERSKY *آذرشهر* *Āzaršahr* nebo *Āzar Šahr*, AZERSKY *Azərşəhr*), dříve též *Tufarqan* (PERSKY *توفارقان* *Tufarqān*, AZERSKY *توفارقان* *Tufarqan*) a *Dekhwareqan* (PERSKY *دهخوارقان* *Dehkhvāreqān*), město v severozápadním Íránu 75

Ázerbájdžán (AZERSKY *آذربایجان* *Azərbaycan*, PERSKY *آذربایجان* *Āzarbāyjān*), historické území a země ve Střední Asii 153

Azory (PORTUGALSKY *Ilhas dos Açores*), portugalské souostroví v Atlantském oceánu, západně od Portugalska, Evropanům (Janovanům) známé nejméně od počátku 14. století; portugalské od roku 1453 211

AZOV (47° 6' s. š., 39° 25' v. d., RUSKY *Азов*, z KYPČACKÉHO *Azaq*), město v Rusku, asi 7 km od ústí Donu do Azovského moře .... 64 viz též *Tana*

Azovské moře (RUSKY *Азовское море*, UKRAJINSKY *Азовське море*, KRYMSKOTATARSKY *Azaq deñizi*), část Černého moře, s nímž je spojeno Kerčským průlivem; ve středověku známo Janovanům a Benátčanům jako *Mare delle Zabacche* (*Mare Tane*) 64, 67, 149

B

Babylón (32° 32' 11" s. š., 44° 25' 15" v. d., HEBREJSKY *בָּבֶל* *Bābel*, ŘECKY *Βαβυλών* *Babylón*, ARABSKY *بَابِل* *Bābil*, z AKKADSKÉHO *𒍪𒌆𒍪* *Bāb-ilū*, respektive SUMERSKÉHO *𒌆𒍪𒍪* *KÁ.DINGIR.RA^{K1}*, „Boží brána“), starověké hlavní město Babylónie 156

Babylónie, jižní část Mezopotámie v dnešním Iráku, v širším smyslu označení dvou významných starověkých říší na Předním východě – říše starobabylonské (asi 19.–16. století př. n. l.) a říše novobabylonské (605–539 př. n. l.) 156

„babylónská věž“ (HEBREJSKY *מגדל בָּבֶל* *migdāl Bābel*, ARABSKY *برج بابل* *Burğ Bābil*), zbytky jednoho ze zikkuratů (AKKADSKY *𒌆𒍪𒍪* *ziqurratu*, „zvedající se stavba“), stupňovité stavby starého

Babylónu, k níž se vztahovala řada bájí a příběhů, např. o zmatení jazyků (Gen 11:1-9), v lokalitě Borsippa, dnešní Birs Nimrúd (PERSKY *برس نمرود* *Birs Nimrūd*, 32° 23' 31,19" s. š., 44° 20' 30,08" v. d.) 156, 197

Badachšán (PERSKY *بدخشان* *Badakhshān*, PAŠTU/DARÍ *بدخشان* *Badahšān*), oblast na severovýchodě Afghánistánu 198

Baghdád, česky též *Bagdád* (33° 19' 30" s. š., 44° 25' 19,2" v. d., ARABSKY *بغداد* *Bagdād*), město v dnešním Iráku na středním toku řeky Tigris, ve středověku jedno z civilizačních center tehdejšího světa a důležitá obchodní křižovatka mezi Indií, Persií a Evropou 43, 67, 77, 156, 158, 210

Bajkal (RUSKY *озеро Байкал* *ozero Bajkal*, BURJATSKY *Байгал далай* *Bajgal dalaj*, *Байгал нуур* *Bajgal nuur*, MONGOLSKY *Байгал нуур* *Bajgal nuur*), jezero v jižní části východní Sibiře 37

Baku (40° 23' 43,08" s. š., 49° 52' 55,92" v. d., AZERSKY *Bakı*, RUSKY *Баку* *Baku*), přístavní město v Ázerbájdžánu na břehu Kaspického moře 73, 153

Bakuské moře viz *Kaspické moře*

Balaklava (44° 30' s. š., 33° 36' v. d., UKRAJINSKY a RUSKY *Балаклава*, KRYMSKOU TATARŠTINOU *Bahqlava*), sídlo na jihozápadním pobřeží Krymu, v Balaklavském zálivu 72

Baldžuna (49° 30' 40,48" s. š., 111° 31' 59,35" v. d.), jezero v Mongolsku, místo Čingischánovy přísahy (1203) 85

Balch (36° 45' 29" s. š., 66° 53' 56" v. d., PERSKY *بلخ* *Ballḥ*, STAROPERSKY *Balx* *𐎠𐎡𐎧𐎫𐎠𐎢𐎡𐎹*), dříve známo též jako *Baktra* (ŘECKY *Βακτρα*), kdysi jedno z největších měst světa, zcela zničeno Mongoly v průběhu 14. století; dnes stotisícové město v severním Afghánistánu 77

Balkán, Balkánský poloostrov (CHORVATSKY, BOSENSKY a TURECKY *Balkan*, RUMUNSKY *Balcani*, SRBSKY, MAKEDONSKY a BULHARSKY *Балкан*, ALBÁNSKY *Ballkan*,

- ŘECKY *Βαλκάνια Balkánia*), území v jihovýchodní Evropě 26, 32, 59, 62, 66
- Bar** (42° 6' 8" s. š., 19° 6' 2" v. d., v cyrilice *Бар*, ITALSKY *Antivari*, LATINSKY *Antibarium*, ALBÁNSKY *Tivari*), přístavní město v Černé Hoře, od 11. století centrum římskokatolické arcidiecéze (*Archidiaecesis Antibarensis*) 53
- Barasson (Barason)**, s největší pravděpodobností středověké italské označení Karasubazaru, dnešního Bilohirs'ku na Krymu 71, 72, 73
- Barcelona** (41° 24' 7" s. š., 2° 10' 17" v. d.), město na severovýchodě Španělska, hlavní město Katalánska 60, 380, 382
- Barma** (oficiálně မြန်မာ *Myanma*, ČÍNSKY 緬甸 *Mien-tien*, *Miändiàn*, ve středověkých evropských pramenech *Michem*, *Myen*, *Mien*), území a stát v jihovýchodní Asii 75, 78, 185, 212
- Basilej** (47° 55' s. š., 7° 59' v. d., NĚMECKY *Basel*, FRANCOUZSKY *Bâle*, ITALSKY a ŘETOMÁNSKY *Basilea*), město v severozápadní části Švýcarska 146, 237
- Başkale** (38° 2' 51" s. š., 44° 0' 54" v. d., ARMÉNSKY *Ադամադէրտը Adamakert*, KURDSKY *Elbak*), město ve východním Turecku, u iránských hranic 73
- Basra** (30° 30' s. š., 47° 49' v. d., ARABSKY *الْبصرة al-Başrah*), přístavní město v jihovýchodním Iráku 158
- Bayeux** (49° 16' 46" s. š. 0° 42' 10" z. d., normansky *Bayeus*), město v Normandii na severozápadě Francie 244
- Bazilika svatého Marka**, Dóm svatého Marka (ITALSKY *Basilica Cattedrale Patriarcale di San Marco*), hlavní chrám a jedna z nejvýznamnějších památek města Benátky v Itálii; pravděpodobně nejlépe zachovaný příklad byzantské architektury 61
bronzová kvadriga 61
- Belgie** (VLÁMSKY a NIZOZEMSKY *België*, FRANCOUZSKY *Belgique*, NĚMECKY *Belgien*), země v západní Evropě 244
- Belluno** (46° 8' s. š., 12° 13' v. d., BENÁTSKY *Belun*, LADINSKY *Belum*, NĚMECKY *Beilun*), město v kraji Benátsko 226, 247
- Belluno**, provincie (ITALSKY *Provincia di Belluno*, BENÁTSKY *Provincia de Belun*, LADINSKY *Provinzia di Belum*), provincie v kraji Benátsko 125, 129
- Benátky** (45° 26' 15" s. š., 12° 20' 9" v. d., ITALSKY *Venezia*, BENÁTSKY *Venesia*, *Venessia* nebo *Venexia*), ve středověku významné politické, obchodní a kulturní centrum v severovýchodní Itálii, hlavní město Benátské republiky; pravděpodobně východisko Odorikovy cesty 22, 26, 41, 55, 59, 60, 62, 75, 76, 78, 80, 88, 101, 103, 120, 125, 128, 129, 150, 168, 193, 194, 197, 234, 235, 236, 240, 259, 360, 361, 362, 368, 370, 377, 386
benátské sklo 59
- Benátky**, provincie (ITALSKY *Provincia di Venezia*, BENÁTSKY *Provincia de Venesia/Venessia/Venexia*), provincie v kraji Benátsko 125, 129
- Benátská republika** (ITALSKY *Serenissima Repubblica di Venezia*, *Serenissima* nebo *Repubblica di San Marco*, *Repubblica veneta*, BENÁTSKY *La Repubblica de Venessia* nebo *Serenissima repùblica*, též *Repubblica Veneta*), jedna ze středomořských velmocí (697–1797) 41, 59, 75, 76, 88, 128, 129, 131, 226, 246
koloniální a obchodní říše, državy a opěrné základny 60, 62, 76
- Benátské Slovinsko** (ITALSKY *Slavia Veneta*, *Slavia Friulana* či *Slavia Italiana*, SLOVINSKY *Beneška Slovenija*, FURLANSKY *Sclavanie*, BENÁTSKY *Schiavonia Veneta*), historické území ve východním Furlansku 125
- Benátsko** (ITALSKY *Veneto*, BENÁTSKY *Vèneto*), historická oblast v severovýchodní Itálii, mateřské území Benátské republiky, dnes jeden z italských krajů 124, 125, 128, 135, 227, 351, 357, 358, 361

- Benátsko** (LATINSKY *Venetia et Histria*), **No-ricum** a **Panonie** (LATINSKY *Pannonia*), římské provincie v dnešní severovýchodní Itálii, Rakousku a Maďarsku 128
- Berlín** (52° 31' s. š., 13° 24' v. d., NĚMECKY *Berlin*), hlavní město Německa 39, 234, 358, 359, 374, 375, 376, 384, 385
- Bern** (46° 57' s. š., 7° 27' v. d., FRANCOUZSKY *Berne*, ITALSKY a RÉTOROMÁNSKY *Berna*, v místním dialektu *Bärn*), hlavní město Švýcarska 233, 244
- Besançon** (47° 14' 35" s. š., 6° 1' 19" v. d.), město na východě Francie 113, 244
- Bilhorod-Dnistrovskij** (46° 12' s. š., 30° 21' v. d., UKRAJINSKY *Білгород-Дністровський*, RUSKY *Белгород-Днестровский* *Belgorod-Dnestrovskij*; RUMUNSKY *Cetatea Albă*; TURECKY *Akkerman*), město na jižní Ukrajině, při Dněsterském limanu, 18 km od Černého moře 72
- Bilohirs'k** (45° 3' 16" s. š., 34° 36' 8" v. d., UKRAJINSKY *Білогірськ*, RUSKY *Белогорск* *Belogorsk*, v KRYMSKÉ TATARŠTINĚ *Qarasuvbazar*), dříve Karasu-Bazar nebo Karasubazar, město na Krymu, východně od Simferopolu 72
- Birs Nimrúd viz Borsippa
- Blízký východ** (ARABSKY الشرق الأوسط *aš-šarq al-awsat*, HEBREJSKY המזרח התיכון *haMizrach haTichon*), zeměpisné označení pro oblast zemí Arabského poloostrova a okolních států na rozhraní jihozápadní Asie a severovýchodní Afriky 25, 26, 32, 42, 44, 52, 63, 75, 117, 134, 153, 207
- Bolgar** (*Bolghar, Bolğar*), v 8.–15. století hlavní město Volžského (Volžsko-kamského) Bulharska, státu turkických Bulharů (Protobulhaři); dnešní Bolgar (54° 58' s. š., 49° 4' v. d.) v Tatarstánu 72, 76
- Bolinao** (16° 20' s. š., 119° 53' v. d.), místo na západě filipínského ostrova Luzon, kde se údajně Odorik zastavil roku 1324 .... 163–164, 167, 197
- katedrála sv. Jakuba (španělsky *Iglesia de Santiago*) 165
- Boloňa, Boloň** (44° 30' s. š., 11° 21' v. d., ITALSKY *Bologna*, EMILIANO-ROMAGNOLSKY *Bulagña*), staré univerzitní město v severní Itálii 32, 80, 91
- Bordeaux** (44° 50' 23,96" s. š., 0° 34' 47,10" v. d., OKCITÁNSKY/GASKOŇSKY *Bordèu*), přístavní město na jihozápadě Francie, ve 12.–15. století doména anglického krále 33, 43, 83
- Borneo** (INDONÉSKY *Kalimantan*, MALAJSKY *Borneo*), ostrov v jihovýchodní Asii mezi Indickým oceánem a Tichým oceánem, třetí největší ostrov světa 162, 197
- Borsippa**, dnešní Birs Nimrúd (برس نمرود *Birs Nimrūd*, 32° 23' 31,19" s. š., 44° 20' 30,08" v. d.), jedno z míst, kam se lokalizuje „babylónská věž“ 156
- „bosporický Janov“ viz Pera
- Boží hrob**, též Svatý hrob (LATINSKY *Sanctum Sepulchrum*), údajné místo Ježíšova hrobu v Jeruzalémě poblíž Golgoty, nad ním postavena bazilika Božího hrobu 48, 77, 207
- Brabantsko, Brabantské vévodství** (NIZOZEMSKY *Brabant, Hertogdom Brabant*), historické vévodství v Nizozemí; v současné době rozděleno mezi Nizozemsko a Belgii 262
- Brémy** (53° 4' 37" s. š., 8° 48' 32" v. d., NĚMECKY *Bremen*), svobodné hanzovní město na severu Německa 114, 194
- Britská knihovna** (ANGLICKY *British Library*), nejvýznamnější knihovna Velké Británie a jedna z předních knihoven světa, se sídlem v Londýně (založena 1973) 70, 115, 150, 235, 244, 245, 254, 299
- Brusel** (FRANCOUZSKY *Bruxelles*, VLÁMSKY a NIZOZEMSKY *Brussel*, NĚMECKY *Brüssel*), hlavní město Belgie 358, 359
- Budapešť** (47° 29' 54" s. š., 19° 02' 27" v. d., maďarsky *Budapest*), hlavní město Maďarska 150
- Buchara** (39° 46' s. š., 64° 26' v. d., UZBECKY *Buxoro*, TÁDŽICKY *Бухоро* *Buchoro*, PERSKY

بۇھارە Buḥārā, RUSKY *Бухара* Bucharā), město v dnešním Uzbekistánu 76

Byzantská říše, Byzantské císařství

(ŘECKY *Βασιλεία τῶν Ῥωμαίων* *Basileía tōn Rhōmaíōn*, LATINSKY *Imperium Romanorum*, 395–1204, 1261–1453), též Východořímská říše, státní útvar vzniklý po rozdělení Římské říše 31, 43, 47, 49, 61, 62, 63, 64, 66, 81, 82, 152, 268

byzantská reconquista, znovudobývání území Byzantské říše po roce 1222; skončila dobytím Konstantinopole (1261) 62, 76

C

C'-tchung-čcheng (梓桐城 *Zītóng Chéng*), středověké lidové pojmenování Čchüan-čou 168

Cadore (46° 23' 47" s. š., 12° 21' 25" v. d., FURLANSKY *Cjadovri*, LADINSKY *Cadore* nebo *Cador*, LATINSKY *Cadubrium*, *Catubria*), historická horská oblast v nejsevernější části dnešní provincie Belluno 129

Caesarea (32° 30' 0" s. š., 34° 53' 0" v. d., *Cæsarea Palestinæ*, *Cæsarea Maritima*), dnešní קיסריה *Qesarya*, též *Ḥorbat Qesari* (חרבת קיסרי), město mezi Tel Avivem a Haifou na izraelském středomořském pobřeží 56

Caffa, Capha viz Kaffa

Cambalu, Cambalech, Ghanbalau, Cabellec apod. viz Chánbalyk

Cambridge (52° 12' 29" s. š., 0° 07' 21" v. d.), starobylé univerzitní město na jihu Anglie 114, 232, 233, 240, 358, 359, 360, 375, 376, 377

Campsay, Cansaia, Casaie, Chunsai, Cunsai, Cansana, Cansay, Chansay, Casai apod. viz Chang-čou

Caorle (45° 35' 0" s. š., 12° 52' 0" v. d.), obec v provincii Benátky 125

Carachisia (Caraclesia, Karakilissa), blíže neurčené místo, pravděpodobně

lokalita s klášterem sv. Tadeáše nedaleko Čaldoranu v severozápadním Íránu 71, 73

Carpy, snad dnešní Kerpe v západním Turecku 71

Cařihrad, české jméno pro Konstantinopol, dn. Istanbul .... 26, 40, 76, 78, 92, 150 viz též Konstantinopol

Casan, Cassum, Kansan, Consan, Cassi, Chauši, Causen apod. .... 190, 191 viz Ťing-čao

Cassan, Cassam, Casim, Casan, Cassà, Gassum, Cassum apod. viz Kášán

Castelporpetto (45° 52' 15,38" s. š., 13° 13' 8,39" v. d., též Castello Porpetto, dnešní Castello [di Porpetto], FURLANSKY *Cjastiel di Porpêt*), *frazione* dnešní obce Porpetto, asi 25 km od Udine 22, 121, 145

Odorikova lesní poustevna 22

Catan, Chathan, Tachara, Cascam, Cancha, Cacham apod. viz Chotan

Catayo, označení pro Čínu v Katalánském atlase 1375 .... 211, 212

Cat(h)ay (Kathaj), středověké pojmenování Číny, zejména severní 58, 71, 73, 90, 179, 244, 331, 332, 341, 350, 356, 357, 358, 376, 377, 380, 381, 384, 385, 387, 388

Caynam, označení pro ostrov Chaj-nan v Katalánském atlase 1375 212

Caysam, ciutat de Cansay, označení pro Chang-čou v Katalánském atlase 1375 212

Cejlon (z PORTUGALSKÉHO *Ceilão*), starší jméno (do 1972) pro dnešní Šrí Lanku (viz též) 45, 78, 93, 162, 197, 209

Celovec viz Klagenfurt

Cembalo (Cimbalo), středověké italské označení dnešní Balaklavy na jihozápadě Krymu 71, 72

Ceneda (45° 59' 36" s. š., 12° 17' 35" v. d.), město v kraji Benátsko, severovýchodní Itálie; součást dnešní obce Vittorio Veneto (BENÁTSKY *Vitòrio*) 226

Cersona viz Chersones Tauridský

- Cervignano del Friuli** (45° 49' 23" s. š., 13° 20' 06" v. d., FURLANSKY *Čarvignan*, v místním dialektu furlanštiny *Sarvignàn*, LATINSKY *Cervenianum*), město v provincii Udine ve Furlansku 125
- Cescalam, Censscolan, Crustola, Censcalan, Censkalon, Conscala, Censcala, Senstalay, Teschola* apod. viz Kanton *Chilenfu, Chilenfo, Chilenso* apod. viz Nanking
- Cincalan**, označení pro Kanton v *Katalánském atlase* (1375) 168, 212
- Cinto Caomaggiore** (45° 50' s. š., 12° 47' v. d., FURLANSKY *Cint*), obec v provincii Benátky 125
- Císařský průplav** (též Velký čínský průplav, ČÍNSKY 大運河 *Ta jün-che, Dà Yùnhé*), významná vodní cesta spojující severní a jižní Čínu 168
- Cividalé (del Friuli)** (46° 5' 26" s. š., 13° 26' 6" v. d., LATINSKY *Forum Iulii*, FURLANSKY *Cividât*, v místním dialektu furlanštiny *Zividât*, SLOVINSKY *Čedad*, NĚMECKY *Östrich*), město u slovinských hranic, někdejší centrum Furlanského vévodství, později sídlo akvilejských patriarchů; po něm byla latinsky pojmenována celá oblast (*Forum Iulii*) 20, 112, 121, 124, 125, 126, 127, 128, 135, 226, 247
- kostel sv. Františka (*Chiesa di San Francesco*) 112
- založení Gaiem Iuliem Caesarem 124, 127
- Codroipo** (45° 57' 45" s. š., 12° 58' 45" v. d., FURLANSKY *Codroip*), město v provincii Udine ve Furlansku 125
- Collalto** (45° 52' 23" s. š., 12° 11' 48" v. d.), obec a hrad v provincii Treviso ve Furlansku, dnes *frazione* obce Susegana 145
- Columbum, Colombo, Polumbum** viz Kollam
- Concordia** (45° 46' 0" s. š., 12° 51' 0" v. d., dnešní *Concordia Sagittaria*, v místním dialektu furlanštiny *Cuncuardie*), starověká *Iulia Concordia*, obec v provincii Benátky, první sídlo stejnojmenné diecéze (do 1425) 125, 129, 226
- Concordia – Pordenone**, diecéze (ITALSKY *Diocesi di Concordia Pordenone*), církevní diecéze v provincii Pordenone 105
- Coprum, Comum, Conium, Comerum* apod. viz Persepolis
- Cordenons** (45° 59' s. š., 12° 42' v. d., FURLANSKY *Cordenòns*), město v provincii Pordenone ve Furlansku 129
- Cormons** (45° 57' s. š., 13° 28' v. d., FURLANSKY *Cormòns* či *Carmòns*, SLOVINSKY *Krmin*, NĚMECKY *Kremaun* nebo *Gremaun*), obec v provincii Gorice ve Furlansku 128
- Corpus separatum**, historicko-politický termín pro různé typy oddělených území, zde historické území v oblasti Pordenone 129, 131
- Cortona** (43° 16' 32" s. š., 11° 59' 17" v. d.), město v provincii Arezzo, ve střední Itálii 226
- Cummageria**, středověké italské jméno blíže neupřesněného místa na Tamanském poloostrově, možná na území středověké Tmutarakaně, nedaleko Matregy 71, 72

Č

- Čaghatajův ulus**, též Čaghatajský chanát (MONGOLSKY *Cegedel oa folo_ Čayatai-un ulus*, PERSKY/ČAGHATAJSKY خانان چغتایی *Ĥānān Čaġatāye*, 1225–1687), středoasijský turkicko-mongolský stát vzniklý po rozdělení jednotné Mongolské říše 36, 76, 88, 92, 93
- Čahal menare** چاهل مناره („čtyřicet sloupů/minaretů“), středověké perské jméno ruin Persepole 156
- Čaldoran** (39° 3' 58" s. š., 44° 23' 12" v. d., PERSKY چالدران *Čāldirān*, AZERSKY چالديران *Čaldoran*), město na severozápadě Íránu 73
- Čampa** (ČAMSKY *Campadesa, nagara Campa*, VIETNAMSKY *Chăm Pa*), historické

- království v dnešním středním a jižním Vietnamu 158, 197
- Čang-čou** (24° 31' s. š., 117° 39' v. d., 漳州 *Zhāngzhōu*), město v jihovýchodní Číně, nedaleko Sia-menu; někdy interpretované jako Odorikův Zayton 168
- Če-ťiang** (浙江省 *Zhèjiāng Shěng*), současná provincie ve východní ČLR 183
- Čechy**, historické území ve střední Evropě 54, 113, 238, 262, 370, 371
- Cennaj viz Madrás
- Čerčen** (UJGURSKY چەرچەن *Cherchen*, ČÍNSKY *Čchie-mo*, Qiěmò 且末), město v jižním Sin-ťiangy, v minulosti významná oáza na Hedvábné cestě 77
- Černé moře** (BULHARSKY Черно море *Černo more*, RUMUNSKY *Marea Neagră*, UKRAJINSKY Чорне море *Čorne more*, RUSKY Чёрное море *Čěrnoe more*, GRUZÍNSKY შავი ჭიშკრი *Šavi zǰva*, TURECKY *Karadeniz* atd.), vnitrozemské moře na rozhraní Evropy a Asie; v Odorikově době i později nazýváno LATINSKY většinou *Mare Maius*, ITALSKY *Mare Maggiore*, FRANCOUZSKY *Mer Majour*, tj. Větší moře 62, 64, 72, 73, 90, 92, 150, 187
- Černomoří**, oblast kolem Černého moře 62, 64, 65, 75, 76
- České země**, označení historických zemí, které tvořily do roku 1918 jádro zemí Koruny české; v současnosti souhrnné označení Čech, Moravy a Slezska 133
- Čchang-ťiang** (長江 *Cháng Jiāng*, „Dlouhá řeka“) .... 204 viz též Dlouhá řeka
- Čchien-tchang-ťiang** (錢塘江 *Qiántáng Jiāng*), řeka ve východní Číně .... 183, 212 viz též Čchü-ťiang (衢江 *Qú Jiāng*)
- Čchin-šu sing-čung-šu-šeng** (秦蜀行中書省 *Qín-Shǔ xíngzhōngshūshěng*, pozdější 陝西四川行省 *Šen-si S'-čchuan sing-šeng*, *Shǎnxī Sìchuān xíngshěng* atd.), historická administrativní jednotka ve 13. století, zahrnující dnešní provincie Šen-si a S'-čchuan 190
- Čching, Čchingská říše** (ČÍNSKY 清朝 *Qīng cháo*, mandžusky *ᡩᠠᡳᠴᡳᠩᡤᡠᡵᡠᠨ* *Dai-cing Gurun*), mandžuská dynastie v Číně (1644–1911), poslední císařská dynastie 181
- Čching-chaj** (ČÍNSKY 青海省 *Qīnghǎi Shěng*, TIBETSKY *མཚོ་སྐོན་ཞིང་ཆེན་* *Mtsho-sngon zhing-chen*, SALARSKY *Göxdeñiz Velayat*, MONGOLSKY *Kikät Negro* Köke Nayur/Xex nyyp Höh nuur*), dnešní provincie v západní ČLR, zároveň severovýchodní část historického území Tibetu 187, 191, 192
- Čching-ťing-s'** (清淨寺 *Qīngjìng Sì*, „Mešita dokonalé čistoty“), známá též jako mešita Ashab (ARABSKY *مسجد اصحاب Masǧid Aṣḥāb*), mešita v Čchüan-čou 170
- Čchin-šu sing-čung-šu-šeng** (秦蜀行中書省 *Qín-Shǔ xíngzhōngshūshěng*, pozdější 陝西四川行省 *Šen-si S'-čchuan sing-šeng*, *Shǎnxī Sìchuān xíngshěng* atd.), historická administrativní jednotka ve 13. století, zahrnující dnešní provincie Šen-si a S'-čchuan 109
- Čchü-ťiang** (衢江 *Qú Jiāng*), řeka ve východní Číně, na dolním toku zvaná Čchien-tchang-ťiang (錢塘江 *Qiántáng Jiāng*) 183
- Čchüan-čou** (24° 54' 49" s. š., 118° 34' 59" v. d., 泉州 *Quánzhōu*, JIHOFUŤIENSKY *Chòan-chiu*), město na jihovýchodě dnešní provincie Fu-ťien (福建 *Fújiàn*); v Evropě známo jako *Zayten*, *Zayzen*, *Zaitun* apod. (odvozeno z ARABSKO-PERSKÉHO *زيتون Zaytūn*) 168, 169, 169–170, 178, 197, 212, 271, 297
- buddhistický klášter *Kchaj-jüan-s'* (開元寺 *Kāiyuán Sì*) 171
- Odorikova návštěva 171, 178–179
- Čching-ťing-s' (清淨寺 *Qīngjìng Sì*, „Mešita dokonalé čistoty“) 170
- františkánská misie a biskupství 71, 90, 91, 93, 95, 169
- uložení ostatků mučedníků z Thány 169, 297

Čín-kilán (چين كيلان *Čin kilān*), středověké arabsko-perské jméno pro Kanton 167

Čína (ČÍNSKY 中國 *Zhōngguó*), historicko-kulturní oblast pokrývající většinu východní Asie; zahrnuje dnešní státy Čínská lidová republika a Čínská republika (Tchaj-wan) .... *passim*

Benjamin z Tudely: *Zin* 40

jihovýchodní Čína 71, 89, 173

jihozápadní Čína 75, 81

jižní Čína 18, 22, 26, 32, 43, 78, 91,

100, 108, 149, 177, 180, 183, 258, 271

mongolská Čína 1, 3, 17, 18, 42, 43,

81, 149, 174, 265

severní Čína 43, 78, 86, 90, 179, 180

severozápadní Čína 191

střední Čína 78

východní Čína 90, 173, 183, 208, 212

Čung-tu (中都 *Zhōngdū*, „Prostřední hlavní město“), hlavní město džurčenské říše Ťin v letech 1153–1214 212

Ču (RUSKY Чу, KYRGYZSKY Чүй *Čuj*, KAZAŠSKY Шу *Šu*), řeka ve Střední Asii 54

D

Dalmácie (z LATINSKÉHO *Dalmatia*, CHORVATSKY a BOSENSKY *Dalmacija*, ČERNOHORSKY *Dalmacija*/Далмација), historické území při východním pobřeží Jaderského moře, rozdělené dnes mezi Chorvatsko, Bosnu a Hercegovinu a Černou Horu 62, 75, 117

Dálný východ, nepřilíší přesně vymezený termín, používaný pro označení východní a jihovýchodní Asie i nejvýchodnější oblasti Ruska 32

Danubie (LATINSKY *Danubia*), ve středověku označení pro oblast na severozápadním pobřeží Černého moře, při dolním toku Dunaje 71, 72

Dardanely (TURECKY *Çanakale Boğazi*, ŘECKY *Δαρδανέλλια* *Dardanéllia*, dříve známé jako Helléspont, ŘECKY *Ελλάσποντος*, *Helléspontos*, „Hellino moře“, LATINSKY *Hellespontium* *Pelagus*, *Rectum Hellesponti-*

cum, *Fretum Hellesponticum*), úzký průliv v severozápadním Turecku spojující Egejské a Marmarské moře a oddělující evropskou (poloostrov Gallipoli) a asijskou část Turecka 61

Dašte Lút (دشت لوت *Dasht-e Lūt*), poušť v dnešním Íránu, jihovýchodně od Jezdu 155

Dehkhargan (*Diagorgano*, *Diacorogon*), místo mezi Tabrízem a Marághou, ve 14. století sídlo biskupství; dnešní Ázaršahr v severozápadním Íránu 75

Delena (*Selena?*), místo neznámé lokalizace 71, 73

„Děsivé údolí“ (LATINSKY *vallis terribilis*, ITALSKY *valle terribile*), „Dábelské údolí“ (ITALSKY *vale dyabolica*), „Pekelné údolí“ (LATINSKY *vallis infernalis*, ITALSKY *valle infernale*), „Nebezpečné údolí“ (ITALSKY *valle periculosa*) apod., pojmenování z italských rukopisů Odorikova cestopisu, lokalizováno do Badachšánu (?) 187, 198, 256, 258

diecéze sv. Tomáše Mailapúrského (PORTUGALSKY *São Tomé de Meliapore*, LATINSKY *Sancti Thomæ de Meliapor*) 88

Dillíský sultanát (URDSKY *سلطنت دلی* *Soltanat-e Dillí*, též *سلطنت ہند* *Soltanat-e Hind*), období vlády muslimských dynastií v severní Indii se sídlem v Dillí (1206–1526) 159, 209, 288, 294

Dlouhá řeka (ČÍNSKY 長江 *Čchang-ťiang*, *Cháng Jiāng*), též *Jang-c'*, *Jang-c'-ťiang* (揚子江 *Yángzí Jiāng*), největší čínská řeka, ve středověku v Číně známá jako *Ta-ťiang* (大江 *Dà Jiāng*, „Velká řeka“) 78, 183, 204

Dněstr (RUMUNSKY *Nistru*, MOLDAVSKY *Nistru*/*Hucmpy*, UKRAJINSKY *Дністер* *Dniester*; STAROŘECKY *Τύρας* *Týras*, později *Δαναστρίς* *Danastris*, LATINSKY *Tyras*, *Danustius*, *Danaster*, ze SARMATSKÉHO *Dānu* *nazdya*, „uzavřená řeka“), řeka na Ukrajině a v Moldavsku 72

Dobrudža (RUMUNSKY *Dobrogea*, BULHARSKY *Добруджа*), historické území na

- dolním toku Dunaje, rozdělené dnes mezi Rumunsko a Bulharsko 72
- Dolenjska** (ČESKY *Dolní Kraňsko*), historická oblast v jihozápadním Slovinsku, dnes součást statistické oblasti Jihozápadní Slovinsko (*Regija jugovzhodna Slovenija*) 130
- „**Dolní Indie**“ (*India inferior*, obvykle uváděná pouze jako Indie), jedna ze středověkých „tří Indií“; začínala v Hormuzu a končila u hranic Číny, zahrnovala i ostrovy Indického oceánu a Indonésie, a rovněž království Čampa .... 158 viz též „tři Indie“
- Dolní Povolží** (RUSKY *Нижнее Поволжье* *Nižnee Povolžje*, TATARSKY *Түбән Идел* *Tübän İdel*), oblast při dolním toku Volhy 72, 73
- Dondin, Dandin, Dodin, Bodin, Dodyn** apod.
1) viz Andamany
2) podle některých autorů Dondin označuje u Odorika jméno ostrova na Filipínách, snad Luzonu (?) 162
- Drač** (41° 19' 27" s. š., 19° 27' 21" v. d., ŘECKY *Δυρράχιον* *Dirrháchion*; *Επίδαμνος*, *Epídamnos*, SRBSKY *Драч/Drač*, ALBÁNSKY *Durrës*, ITALSKY *Durazzo*), nejstarší a dnes druhé největší město Albánie, významný námořní přístav 61
- Dubrovník** (42° 38' 25" s. š., 18° 6' 30" v. d., CHORVATSKY *Dubrovnik*, LATINSKY a ITALSKY *Ragusa*), přístavní město na jihu Dalmácie, ve středověku (14. století–1808) centrum Dubrovnické republiky (LATINSKY *Respublica Ragusina*, ITALSKY *Repubblica di Ragusa*, CHORVATSKY *Dubrovačka Republika*) 60, 61
- Dunaj** (LATINSKY *Danubius*, z KELTSKÉHO *Dānuvius*, též *Hister*, *Ister*, ze STAROŘECKÉHO *Ἰστρος* *Istros*; NĚMECKY *Donau*, SLOVENSKY *Dunaj*, SLOVINSKY *Donava*, MAĎARSKY *Duna*, CHORVATSKY *Dunav*, SRBSKY a BULHARSKY *Дунав*, RUMUNSKY *Dunărea*, UKRAJINSKY *Дунай*), po Volze druhá nejdelší řeka v Evropě 41, 72, 73
- Džerun viz Hormuz
- Džočiho ulus** (MONGOLSKY *Ючи оо Фоло* *Joči-un Ulus*) .... 36 viz též Zlatá horda

Ď

„Dábelské údolí“ viz „Děsivé údolí“

E

Edessa (37° 9' s. š., 38° 48' v. d., STAROŘECKY *Ἐδεσσα* *Orrho*, *Ἐδεσσα* *Orrhoa*, později *Ἐδεσσα*, SYRSKY *ܐܪܗܐ* *Orhāy*, ARMÉNSKY *Ուրհա* *Ourha*, *Եդեսիա* *Yedesia*), starobylé město v severní Mezopotámii, moderní Şanlıurfa v jihovýchodním Turecku 156

bitva u Edessy (259 n. l.) 156

Egejské moře (ŘECKY *Αιγαίο Πέλαγος*, *Aigaío Pélagos*, TURECKY *Ege Denizi*), polouzavřené moře Středozemního moře 60, 62

Egypt, Mamlúcký sultanát (سلطنة المماليك *Sulṭanat al-Mamālīk*, 1250–1517), státní útvar v severovýchodní Africe a přilehlých oblastech západní Asie 42, 56, 64, 82, 83

Ekbatana (34° 48' 23" s. š., 48° 30' 58" v. d., STAROPERSKY *Haṯmatana*, ŘECKY *Ἐκβάτανα* *Agbatana* nebo *Ἐκβάτανα* *Ekbatana*), starověké hlavní město perské Achajmenovské říše, nedaleko dnešního Hamadánu (PERSKY *همدان* *Hamedan* či *Hamadaun*) 46

Erfurt (50° 59' s. š., 11° 2' v. d.), univerzitní město v německém Durynsku 114, 233

Erzerum, dnešní Erzurum (39° 54' 30,96" s. š., 41° 16' 36,84" v. d., ARMÉNSKY *Էրզրում* *Erzirom*, KURDSKY *ئەرزەروم* *Erzirom*) v Turecku, ve východní Anatólii 152, 197

Etemenanki (32° 32' 11" s. š., 44° 25' 15" v. d., SUMERSKY É.TE-MEN.AN.KI, Chrám základů nebes a země), zikkurat v Babylónu 156

Etiopie (AMHARSKY *ኢትዮጵያ* *Itjopja*, *Ἰτυῶππυᾶ*), stát ve východní Africe 48, 150, 158
Regnum presbyteri Iohannis (Království

kněze Jana) 48

Euboia (STAROŘECKY *Εὐβοία Eúboia*, NOVOŘECKY *Εύβοια Évvia*), druhý největší řecký ostrov 61, 76

Eufkrat (SUMERSKY *Buranun*, AKKADSKY *Pu-rat-tu*, ŘECKY *Εὐφράτης Eufrátēs*, SYRSKY *فرات Prāt*, TURECKY *Fırat*, KURDSKY *فرهات Ferat/Firhat*, ARMÉNSKY *Եփրատ Yep`rat*, PERSKY *فرات Ferat*, ARABSKY *الفرات Al-Furāt*), řeka na Předním východě 152, 156

Eurasie, označení pro souvislou pevninu zahrnující světadíly Evropa a Asie 43

Evropa, jeden ze sedmi světadílů v jejich tradičním pojetí, též západní část Eurasie 1, 3, 17, 18, 20, 25, 26, 31, 33, 35, 36, 40, 41, 43, 44, 45, 47, 48, 53, 56, 58, 59, 60, 67, 69, 76, 82, 86, 91, 92, 106, 108, 113, 134, 162, 179, 182, 187, 194, 195, 203, 204, 205, 208, 231, 251, 258, 285, 289, 298

jižní Evropa 44

severní Evropa 67, 208

střední Evropa 35, 43

východní Evropa 26, 35, 36, 86

západní Evropa 37, 48, 67, 76, 208

F

Fariskur (فارسكور *Fāriskūr*), místo v Egyptě, kde 6. 4. 1250 po prohrané bitvě padl Ludvík IX. do zajetí egyptských Mamlúků 56

Feng-chuang-s' (鳳凰寺 *Fènghuáng Sì*, „Mešita fénixe“), známá též jako **Čen-tiao-s'** (真教寺 *Zhēnjiào Sì*, „Mešita pravého náboženství“), mešita v Chang-čou 172

Feodosija (45° 2' 56" s. š., 35° 22' 45" v. d., UKRAJINSKY *Феодосія*, KRYMSKOTATARSKY *Kefe*, RUSKY *Феодосия*; z ŘECKÉHO *Θεοδοσία* *Theodosía*), přístavní město na jihovýchodním pobřeží Krymu 64

Filipíny (FILIPÍNSKY/TAGALOG *Pilipinas*), souostroví v jihovýchodní Asii 22, 105, 162–166, 165, 197

Fiume (FURLANSKY *Flum*), řeka protékající Furlanskem a Benátskem 129

Flandry (VLÁMSKY *Vloandern*, NIZOZEMSKY *Vlaanderen*, FRANCOUZSKY *Flandre*), historická oblast, dnes rozdělena mezi Belgií, Nizozemsko a Francii 56, 66, 244, 253

Florencie (43° 47' s. š., 11° 15' v. d., ITALSKY *Firenze*, ve středověké TOSKÁNŠTINĚ *Fiorenza*), město ve střední Itálii, správní středisko kraje Toskánsko 59, 91, 103, 114, 120, 133, 149, 150, 193, 226, 233, 361, 362, 365, 366, 382, 383

florentská sukna 59

florentští bankéři 82

Florentská republika (ITALSKY/TOSKÁNSKY *Repubblica Fiorentina*, LATINSKY *Respublica Florentina*, 1115–1185, 1197–1532), středověký městský stát v dnešním Toskánsku 59, 93

Fókaia (38° 40' 3" s. š., 26° 45' 29" v. d., ŘECKY *Φώκεια Fókia*, ITALSKY *Focca*), město na západním pobřeží Anatólie, janovská signorie; dnešní Foça v Turecku 66

Forum Iulii, Forum Julii viz a) Cividale del Friuli, b) Furlansko

Fossalta di Portogruaro (45° 47' s. š., 12° 55' v. d.), obec v provincii Benátky 125

Francie, stát v západní Evropě; **Francouzské království** (FRANCOUZSKY *Royaume de France*), jeden z nejvýznamnějších států středověké Evropy, hrající významnou roli v navazování styků mezi Evropou a východní Asií 19, 33, 34, 41, 42, 44, 48, 56, 58, 59, 66, 82, 83, 103, 122, 151, 153, 195, 207, 232, 234, 253, 255

Francouzská národní knihovna (FRANCOUZSKY *Bibliothèque nationale de France*, BnF), nejvýznamnější knihovna Francie a jedna z předních knihoven světa, se sídlem v Paříži (založena 1368) 113, 119, 120, 123, 147, 168, 170, 199, 204, 234, 236, 239, 244

Frangistán (PERSKY *فرنگستان Farangestān*), středověké perské označení západní, tj. křesťanské Evropy 49

- Fu-čou** (26° 4' 34" s. š., 119° 18' 23" v. d., 福州 *Fúzhōu*, FUŤIENSKY *Hók-ciü*; ve středověké Evropě známo jako *Fucho*, *Fozo* apod.), přístavní město ve východní Číně 91, 108, 168, 169, 197, 212
- Fugio, Fogo**, jméno pro Fu-čou v Katalánském atlase (1375) 212
- Fucho, Fozo** apod. viz Fu-čou
- Furlanská nížina** (ITALSKY *Pianura friulana*, BENÁTSKY *Pianura furlana*), nížina v severovýchodní Itálii, součást Benátské či Benátsko-furlanské nížiny (ITALSKY *Pianura Veneta* či *Pianura Veneto-friulana*) 124
- Furlanské hrabství** (LATINSKY *Ducatus Foroiulii*, ITALSKY *Ducato del Friuli*, 776–846), historický stát ve Furlansku po pádu Langobardské říše; v čele hrabata s titulem vévoda (*dux*) 128
- Furlanské vévodství** (LATINSKY *Ducatus Foroiulii*, 569–776), langobardské vévodství ve Furlansku 124
- Furlansko**, někdy nesprávně též Furlandsko (NĚMECKY *Friaul*, ITALSKY *Friuli*, FURLANSKY *Friûl*, SLOVINSKY *Furlanija*, LATINSKY *Forum Iulii*), historické území v severovýchodní Itálii a částečně v severozápadním Slovinsku (Gorice) 25, 104, 105, 111, 114, 116, 117, 119, 120, 123, 124, 125, 128, 129, 134, 135, 148, 193, 226, 232, 233, 247, 258, 140, 352, 364
františkáni ve Furlansku 134–135
první františkánské kláštery 135
mnohojazyčnost 125–126
poloha a území 124–127
součást Benátské republiky 129
součást Lombardsko-benátského království 129
- Furlansko-Julské Benátsko** (ITALSKY *Friuli-Venezia Giulia*, FURLANSKY *Friûl-Vignesie Julie*, SLOVINSKY *Furlanija-Juljska krajina*, NĚMECKY *Friaul-Julisch Venetien*, BENÁTSKY *Friul-Venesia Julia*), autonomní kraj v severovýchodní Itálii 124, 125, 135
- Fu-ťien** (福建 *Fújiàn*), dnešní provincie v jihovýchodní Číně 78, 168, 169
Fuzo, Fucho, Fuko, Fuco, Fuc, Suctio, Sucho apod. viz Fu-čou
- Fu-žen, Katolická univerzita Fu-žen** (ČÍNSKY 天主教輔仁大學 *Tchien-ču-tiao Fu-žen ta-süe*, *Tiānzhǐjiào Fūrén Dàxué*, ANGLICKY *Fu Jen Catholic University*), původně Pekingská katolická univerzita (ČÍNSKY 北京公教大學 *Pej-ting kung-tiao ta-süe*, *Běijīng Gōngjiào Dàxué*), založená 1925 americkými benediktýny; 1952 sloučena s Pekingskou univerzitou, 1960 obnovena na Tchaj-wanu 19, 112

G

- Galie** (LATINSKY *Gallia*), rozsáhlá, převážně Kelti (LATINSKY *Galli*) obývaná historická oblast v západní Evropě, na území dnešní Francie, Belgie, severní Itálie, západního Švýcarska a části Nizozemska a Německa na levém břehu Rýna; pojmenování se udrželo do raného středověku, kdy bylo nahrazeno jménem *Francia (occidentalis)* 151
- Gallipoli** (40° 21' s. š., 26° 28' v. d., ŘECKY *Καλλίπολις Kallípolis*, TURECKY *Gelibolu*), město na stejnojmenném poloostrově mezi Egejským mořem na západě a Dardanelskou úžinou na východě 61
- Ganga** (HINDSKY *गंगा Gaṅgā*, BENGÁLSKY *গঙ্গা Gaṅgā*), největší řeka Indie a jedna z hlavních řek na Indickém subkontinentu 90
- Garibalu, Canbalu, Canblau** apod., jméno Chánbalyku u Marka Pola 214
- Gaskoňsko** (FRANCOUZSKY *Gascogne*, OKCITÁNSKY/GASKOŇSKY *Gasconha*), historická oblast v jihozápadní Francii 33, 83
- Gemona (del Friuli)** (46° 17' s. š., 13° 8' v. d., FURLANSKY *Glemone*, SLOVINSKY *Humin*), město v provincii Udine ve Furlansku 121, 125, 135
Gest, Iese, Geste apod. viz Jezd

Glamorgan (VELŠSKY *Forgannwg, Morgannwg*), historické území ve Walesu, od 16. století hrabství 244, 245

Glasgow (55° 51' 32" s. š., 4° 15' 35" z. d., SKOTSKY *Glesga*, SKOTSKOU GAELŠTINOU *Glaschu*), největší město Skotska s významnou univerzitou (*University of Glasgow, Oilthigh Ghlaschu*) 114, 233

Gobi (v KLASICKÉ MONGOLŠTINĚ *Gobā Yobi*, v SOUČASNÉ MONGOLŠTINĚ *Говь Gov'*, ČÍNSKY 戈壁 *Ke-pi, Gēbì*, též 沙漠 *Ša-mo, Shāmò*), jedna z nejstarších a největších pouští světa 77, 92

Gorice (45° 56' s. š., 13° 37' v. d., NĚMECKY *Görz*, ITALSKY *Gorizia*, SLOVINSKY *Gorica*, FURLANSKY *Guriza*), historické město ve Furlansku 125, 129, 135

Gorice, provincie (ITALSKY *Provincia di Gorizia*, FURLANSKY *Provincia di Gurize*, SLOVINSKY *Goriška Pokrajina*, v místní BISIACKÉM dialektu *Provinzia de Gorizia*), provincie ve Furlansku 124, 128

Göttingen (51° 32' s. š., 9° 56' v. d., DOLNONĚMECKY *Chöttingen*, ČESKY zastarale *Gotinky*), univerzitní město v německém Dolním Sasku 236

Grado (45° 40' 40" s. š., 13° 23' 41" v. d., BENÁTSKY *Gravo*, FURLANSKY *Grau*, SLOVINSKY *Gradež*), přístavní město v severovýchodní Itálii v provincii Gorice 128

Gruaro (45° 50' s. š., 12° 50' v. d., FURLANSKY *Gruâr*), obec v provincii Benátky 125

Gruzie (GRUZÍNSKY საქართველო *Sakartvelo*), **Gruzínské království** (GRUZÍNSKY საქართველოს სამეფო *Sakartvelos samepo*), středověký státní útvar na Kavkaze (11.–15. století), přibližně na území dnešního státu 35, 70, 82, 160, 283

Guyenne (OKCITÁNSKY *Guiana*), historická oblast v jihozápadní Francii 33

H

Hannover (52° 22' 28" s. š., 9° 44' 19" v. d.), město v německém Dolním Sasku 236, 364, 365

Hedvábná cesta, nesprávně: Hedvábná stezka (NĚMECKY *Die Seidenstraße*; ČÍNSKY 絲綢之路 *S'-čchou č' lu, Síchóu zhì lù* nebo 絲路 *S'-lu, Sīlù*), významná trasa spojující Evropu s východní Asií 22, 39, 40, 44, 48, 76, 77, 82, 187, 210

cestovatelé po „Hedvábné cestě“

.... 39, 76

jižní trasa 77, 187

severní větev 76

větve Hedvábné cesty v čínských pramenech 39

Hérakleia, Hérakleia Pontiké (41° 17' 5" s. š., 31° 24' 53" v. d., ŘECKY *Ἡράκλεια Ποντική Hērakleia Pontiké*, dnešní Karadeniz Ereğli), město na černomořském pobřeží Malé Asie 61

Hibernia, Ibernia (z ŘECKÉHO *Ἰουεργία Iouernía*, jež vycházelo pravděpodobně z protokeltského *Iweriū, stejně jako IRSKÉ *Ériu*, moderní *Éire*), klasické latinské jméno pro ostrov Irsko 149

al-Hilla (32° 29' s. š., 44° 26' v. d., ARABSKY *الحلة al-Hillah*), město v centrálním Iráku 156

Himálaj (SANSKRTSKY *हिमालय Himālaya*, HINDSKY a NEPÁLSKY *हिमालय Himālay*, URDSKY *سلسلہ کوہ پامیر Selseleh Kūh Himālayā*, PAŇDŽÁBSKY *हिमालीय Himālīyā/هالیہ Himālayah*, BENGÁLSKY *হিমালয় পর্বতমালা Himālaya parbatamālā*, TIBETSKY *གངས་པང་ལྷོ་མ། Gangs pa'i sde, ཧི་མ་ལ་ཡ། Hi ma la ya*, ČÍNSKY 喜馬拉雅山脈 *Xīmālāyǎ Shānmò*), pohoří v Asii, které odděluje Indický subkontinent od Tibetské náhorní plošiny 212

Hnězdno (52° 32' s. š., 17° 36' v. d., POLSKY *Gniezno*, NĚMECKY *Gnesen*), jedno z nejstarších polských měst 238

Hora sv. Tomáše (TAMILSKY *பரங்கி மடலை Paranki Malai*) u Mailapúru v jihovýchodní Indii, údajné místo smrti sv. Tomáše kolem roku 72 n. l. 88

Hormozgán (PERSKY استان هرمزگان *Ostān-e Hormozgān*), historická oblast a dnešní provincie v jižní Íránu 158

Hormuz (27° 5' 38,56" s. š., 56° 27' 8,71" v. d., PERSKY هرمز *Hormoz*), v Odorikově době významné perské město a přístav na stejnojmenném ostrově (PERSKY جزیره هرمز *Jazire Hormoz*) v Hormuzském průlivu, centrum významného námořního státu 22, 68, 77, 78, 88, 93, 158, 159, 197, 281

Hormuzský průliv (ARABSKY مضيق هرمز *Madiq Hurmuz*, PERSKY تنگه هرمز *Tangeh-ye Hormoz*), průliv mezi Perským a Ománským zálivem, oddělující ománský výběžek Arabského poloostrova od asijské pevniny (Íránu) 159, 281

Horní Bavorsko (NĚMECKY *Oberbayern*, BAVORSKY *Obabayern*), jihovýchodní část Bavorska, dnes vládní obvod 245

„Horní Indie“ (LATINSKY *India Superior*), jedna ze středověkých „tří Indií“; odpovídá zhruba jižní Číně (ve středověkých pramenech též *Mançi*, *Manzi* apod.), tedy oblasti někdejší říše Jižní Sung (ČÍNSKY 南宋 *Nán Sòng*, 1127–1279) .... 149, 158, 167, 180, 204, 223, 295, 297 viz též „tři Indie“

Ch

Chaj-nan (海南島 *Chaj-nan-tao*, *Häinán Dǎo*), ostrov v Jihočínském moři 212

Chaldea nebo **Kaldea**, země Chaldejců (z ŘECKÉHO *Χαλδαία* *Chaldaía*, AKKADSKY *māt Ḫaldu*, HEBREJSKY ארץ כַּשְׁדִּים *‘Ereš Kašdīym*, SYRSKO-ARAMEJSKY ܟܠܕܐ *Kaldo*, ARABSKY ڪلدان *Kāldān*), helénské jméno pro jižní část Babylonie, která se osamostatnila pod vládou novobabylónské (chaldejské) dynastie (626–539 př. n. l.) 156, 157, 158

chaldejská dynastie, XI. babylónská dynastie, Novobabylónská říše, státní útvar s centrem v Babylónu v letech 626–539 př. n. l. 156

Chalkis (38° 28' s. š., 23° 36' v. d., STAROŘECKY *Χαλκίς* *Chalkís*, NOVOŘECKY *Χαλκίδα* *Chalkída*), středověké Negroponte, hlavní město ostrova Euboiá 76

Chambalech, označení pro Chánbalyk (= Peking) v *Katalánském atlase* (1375) 168, 212, 213

Chánbalyk (PERSKO-TURKICKY خان باليق *Hān Bāliq* / *Qan-baliq*, ČÍNSKO-MONGOLSKY 汗八里 *Qanbaliq*, „Chánovo město“), hlavní město říše Jüan, na území dnešního Pekingu; pod uvedeným jménem ho znali i evropští vyslanci a cestovatelé (*Cambalu*, *Cambaluc* apod.) 22, 26, 27, 37, 43, 75, 76, 78, 81, 82, 86, 89, 90, 91, 92, 94, 95, 149, 168, 169, 170, 174, 176, 184, 187, 189, 198, 212, 213, 237

arcibiskupství chánbalické (*archiepiscopus Cambalensis*) 37, 90, 91, 94, 153, 169

křesťanské kostely 89

první křesťanská misie 89

vyobrazení v *Katalánském atlase* (1375) 212

Chan-čung (33° 4' 39" s. š., 107° 1' 34" v. d., 漢中 *Hànzhōng*), město v provincii Šen-si 190

Chang-čou (30° 15' s. š., 120° 10' v. d., 杭州 *Hángzhōu*), přístavní město na východě Číny, v Odorikově době Lin-an (臨安 *Lin'an*); dnešní jméno dostalo až za dynastie Ming; v Evropě známo jako *Quinsay*, *Chinsai*, *Campsay*, *Cansaia*, *Casaie* apod. (odvozeno od arabského مدينة الخنسا *Madīnā al-Ḫansā*) 78, 90, 91, 168, 169, 171, 171–172, 172, 178, 183, 197, 212

Feng-chuang-s' (鳳凰寺 *Fènghuáng Sì*, „Mešita fénixe“), známá též jako Čen-ťiao-s' (真教寺 *Zhēnjiào Sì*, „Mešita pravého náboženství“) 172

Odorikova návštěva jednoho kláštera 178

Osm pavilónů (ČÍNSKY 八簡樓 *Pa tien-lou*, *Bā jiǎn lóu*), pavilóny pro bohaté muslimy z Arábie a Turkestánu 171

al-Chansá (الخنساء *al-Ḥansā*), středověké arabské jméno pro Chang-čou 168, 171, 172

Charchorin viz Karakorum

Chathan (*Tachara, Cascam, Cancha, Cacham* apod.) viz Chotan

Chazarsko (LATINSKY *Custodia Gazariæ*), františkánská správní oblast na území „severního Tatarska“, zahrnující Krym, dolní Podunají a dolní Podněstří 69

Chazarský chanát, Chazarská říše (6.–11. století), státní útvar turkických Chazarů v Centrální Asii mezi Černým a Kaspickým mořem a na sever od nich 69

Che-nan (河南省 *Hénán Shěng*), současná provincie ve středo-východní ČLR 185

Cheb (50° 4' 46" s. š., 12° 22' 14" v. d., NĚMECKY *Eger*, 1061 *Egire*, 1179 *Egra*, od 14. stol. *Eger*, od 16. stol. *Cheb, Chba*), historické město v západních Čechách 130

Cherson (46° 38' s. š., 32° 35' v. d., UKRAJINSKY a RUSKY *Херсон*), přístavní město na jižní Ukrajině poblíž ústí Dněpru do Černého moře 72

Chersones Tauridský (44° 36' 39" s. š., 33° 29' 28" v. d., ŘECKY *Χερσονήσος Chersónēsos*, „poloostrov“, BYZANTSKY *Χερσών Chersón*, STAROSLOVANSKY *Корсунь Korsun'*, UKRAJINSKY *Херсонес Таврійський Chersones Tavrijskij*), starobylé město na jihozápadě Krymu, na jihu dnešního Sevastopolu 72

Chilenfu, Chilenfo, Chilenso apod. viz Nanking

Chios (ŘECKY *Χίος Chíos*), řecký ostrov v severovýchodní části Egejského moře, blízko pobřeží Malé Asie 62

Chöch-chot (40° 49' s. š., 111° 39' v. d., MONGOLSKY *Kikleeoda Kökeqota*, ČÍNSKY 呼和浩特 *Hūhéhaòtè, Hohhot*), správní středisko dnešní Autonomní oblasti Vnitřní Mongolsko v ČLR 190

Chorásán (خراسان *Ḥorāsān*), historická provincie na severovýchodě dnešního Íránu 77

Chosan (*Kosan, Casan, Tozan, Thozan, Rosan* apod.), údajné hlavní město „říše kněze Jana“ 189

Chotan (UJGURSKY *خوتەن Xoten*, ČÍNSKY 和田 *Che-tchien, Hétían*, dříve psáno 和闐), město v Tarimské pánvi v dnešním Sin-ťiang, v minulosti významná oáza na Hedvábné cestě 40, 77, 205

Chúzestán, historické území a dnešní provincie (PERSKY *استان خوزستان Ostān-e Ḥūzestān*) v jihozápadním Íránu 156

I

Iamzai, Iancy, Ianzu apod. viz Jang-čou

Iava, Iana, Iaua viz Jáva

Ibérie, Kavkazská Ibérie (ŘECKY *Ἰβηρία Ibēria*, LATINSKY *Iveria* či *Yveria*, GRUZÍNSKY *იბერია Iberia* nebo *ივერია Iveria*), staré jméno pro Gruzii, respektive království Kartli 73

Ibernia viz *Hibernia, Ibernia*

ílcháni, Ílchanát, Ílchanská říše (PERSKY *ایلخانان Silsilaye İlḥāni*, MONGOLSKY *F-oilekO oa Folo_ Hülegü-un Ulus*), jeden ze čtyř ulusů či chanátů na území někdejší jednotné Mongolské říše (1256–1335) 36, 43, 44, 49, 56, 62, 66, 67, 69, 71, 76, 78, 81, 82, 83, 88, 152, 153

Ili (KAZAŠSKY *Иле, ile*, RUSKY *Или*, UJGURSKY *ئىلى دەرياسى, Ili deryasi*, ČÍNSKY 伊犁河 *Yílí Hé*), řeka v západní části Východního Turkestánu 54

Illa Iana, chybné označení pro Cejlon místo pro Jávu (Sumatru?) v *Katalánském atlase* (1375) 209, 211

Illa Trapobana, označení pro Jávu (Sumatru?) místo pro Cejlon v *Katalánském atlase* (1375) 209

Indické moře (KATALÁNSKY *mar de les Indies*), moře na jih pod Čínou v *Katalánském atlase* (1375) 214

Indický oceán (u Odorika LATINSKY *mare oceanum*), třetí největší ze světových oceánů, ležící mezi Afrikou, Asií, Austrálií a Antarktidou 26, 90, 158

Indie, historicko-kulturní oblast na Indickém subkontinentu, totožná s dnešní Indickou republikou; ve středověké geografii označovala větší území .... 17, 25, 35, 39, 40, 44, 45, 48, 77, 78, 87, 88, 92, 108, 149, 158, 159, 160, 162, 167, 188, 191, 204, 208, 209, 210, 211, 212, 223, 231, 233, 246, 256, 258, 263, 271, 282, 283, 286, 294, 295, 297 viz též „tři Indie“; Velká Indie

Indonésie (INDONÉSKY *Indonesia*), ostrovní stát v jihovýchodní Asii a Oceánii 158, 167

Indus (SANSKRŤSKY सिन्धुनदी *Sindhūnadī*, HINDSKY सिन्धु नदी *Sindhu nadī*, URDSKY ديارى سندھ *Daryā-e Sindh*, PAŠŤSKY آباسن *Ābāsinn*, SINDHSKY سنڌوندي *Sindhū nadī*, PERSKY سند *Sind*, PAŇŽÁBSKY सिन्धु दरिआ *Siñdh dariā*, TIBETSKY སེང་གེ་ལ་འབབ་ *Seng ge kha 'bab*, ČÍNSKY 印度河 *Yìndù Hé* apod.), významná řeka Indického subkontinentu, pramenící v Transhimálaji nedaleko od posvátné hory Kailás 212

Irák (ARABSKY العراق *al-ʿIrāq*, KURDSKY ئيراق *Îraq*), stát v jihozápadní Asii, na území starověké Mezopotámie 36, 152, 158

Írán (NOVOPERSKY ایران *Īrān*, STAROPERSKY *Aryānām Xšaθra*, STŘEDOPERSKY *Ērānšahr* apod.), historicko-geografická oblast a současný stát v centrální Eurasii, známý historicky též jako Persie 36, 44, 45, 66, 67, 68, 70, 75, 77, 152, 158

Íránská vysočina (PERSKY فلات ایران *Felāt-e Īrān*), hornatá oblast v jihozápadní Asii na území dnešního Íránu, Afghánistánu a částečně Pákistánu 153

Irsko (IRSKY *Éire*, ULSTERSKOU SKOTŠŤINOU *Airlann*, ANGLICKY *Ireland*, LATINSKY *Hibernia*, *Ibernia*), ostrov v Atlantském oceánu na severozápadě Evropy 113, 144, 149

Isfahán (32° 38' s. š., 51° 39' v. d., PERSKY اصفهان *Esfahān*), starobylé město v centrálním Íránu 155

Issyk-kul (KYRGYZSKY Ысыккөл *Ysykköl*, RUSKY Иссык-куль *Issyk-kul'*, „teplé jeze-

ro“), bezodtoké jezero na severu pohoří Ťan-šan (Tchien-šan) v severovýchodní části Kyrgyzstánu 211

Istrie (CHORVATSKY a SLOVINSKY *Istra*, ITALSKY *Istria*), poloostrov vyběhající do Jaderského moře, rozdělený mezi Itálii, Slovinsko a Chorvatsko 129

Itálie (ITALSKY *Italia*), historické území a dnešní stát na Apeninském poloostrově 18, 20, 22, 40, 41, 44, 45, 59, 64, 66, 76, 80, 105, 108, 111, 112, 115, 117, 119, 124, 125, 128, 133, 134, 135, 150, 160, 171, 187, 193, 195, 207, 209, 232, 234, 235, 254, 258, 270, 283

severní Itálie 134, 135, 207

severovýchodní Itálie 105, 117, 124, 128

italské obchodní republiky, městské státy, zejména Benátky, Janov, Pisa, Florencie, Milán, Siena, Lucca 58–61

bankéři 59

obchodní domy 44, 60, 65

Iulia Concordia

a) viz Concordia Sagittaria

b) římská provincie, pozdější diecéze v severovýchodní Itálii, na území dnešní provincie Pordenone ve Furlansku 129

Iveria (*Yveria*), staré jméno pro Gruzii viz Ibérie

Ízmir (38° 26' s. š., 27° 9' v. d.), přístavní město v západním Turecku, na pobřeží Egejského moře 62

Izmirský záliv (TURECKY *İzmir Körfezi*), záliv v Egejském moři 66

Ízmit (40° 45' 50" s. š., 29° 56' 30" v. d.), město v západním Turecku, východně od Marmarského moře 73

Izrael (HEBREJSKY יִשְׂרָאֵל *Yisrā'el*, ARABSKY إسرائيل *Isrā'īl*), oficiálně Stát Izrael (HEBREJSKY מְדִינַת יִשְׂרָאֵל *Medīnat Yisrā'el*, ARABSKY دَوْلَة إِسْرَائِيل *Dawlat Isrā'īl*), stát v jihozápadní Asii, při východním pobřeží Středozemního moře 30, 187

J

Jaderské moře, Jadran (ITALSKY *Mare Adriatico*, SLOVINSKY *Jadransko morje*, CHORVATSKY *Jadransko more*, SRBSKY *Јадранско море*, ALBÁNSKY *Deti Adriatik*, ŘECKY *Αδριατική θάλασσα Adriatikí Thálassa*), vedlejší část Středozemního moře, ležící mezi Apeninským a Balkánským poloostrovem 35, 41, 61

Jadran viz Jaderské moře

Jang-c'-ťiang (揚子江 *Yángzǐ Jiāng*)

viz Dlouhá řeka

Jang-čou (32° 23' s. š., 119° 25' v. d., 揚州 *Yángzhōu*), významné obchodní centrum ve východní Číně, kde v době kolem 1282–1287 Marco Polo údajně zastával jistý úřad; ve středověké Evropě známo jako *Ianzai*, *Iancy*, *Ianzu* apod. 77, 90, 91, 169, 173, 175, 182, 198

italská komunita 174

křesťanský náhrobek 175

nestoriánské kostely 173

Sien-che-s' (仙鶴寺 *Xiānhè Sì*, „Mešita nesmrtelného jeřába“) 173

Jang-šuo (24° 47' s. š., 110° 30' v. d., 陽朔縣 *Yángshuò Xiàn*), okres v provincii Kuang-si v jižní Číně 183, 184

Janov (44° 24' 40,16" s. š., 8° 55' 57,58" v. d., ITALSKY *Genova*, LIGURSKY *Zena*), ve středověku významné politické, obchodní a kulturní centrum v sz. Itálii, hlavní město Janovské republiky 41, 59, 62, 63, 64, 66, 67, 69, 78, 88, 351, 362, 363, 368
aksamity 59

Janovská republika (ITALSKY *Serenissima Repubblica di Genova*, LIGURSKY *A Repubblica de Zena*), jedna ze středomořských velmocí (1096-1797) 41, 59, 62, 63, 73, 88, 92, 175

koloniální a obchodní říše 64–66

obchodní základny a kolonie, zámořské državy 60, 62, 64, 69, 73

obchodní domy 60, 65

Japonské moře (japonsky 日本海 *Nihon-kai*, RUSKY *Японское Море Japonskoje More*, KOREJSKY 東海 *Tonghǎ, Donghae*, „Východní moře“), okrajové moře Tichého oceánu, omývající břehy východní Asie 90

Japonsko (JAPONSKY 日本 *Nihon/Nippon*, oficiálně 日本国 *Nihon-koku/Nippon-koku*), ostrovní stát ve východní Asii 162

Jarkand (UJGURSKY *يەكەن Yeken*, ČÍNSKY 莎車 *Ša-čche, Shāchē*), starobylé město na jižním okraji pouště Taklamakan na území dnešního Sin-ťiangy 40, 77

Jáva (INDONÉSKY *Jawa*, JAVÁNSKY *Jawa/ꦗꦮ*), ostrov oddělující Indický oceán na jihu a Jávské moře na severu, dnes součást Indonésie 93, 162, 163, 197, 209, 211, 261

Jemen (ARABSKY *اليَمَن al-Yaman*), historické území a dnešní stát na jihu Arabského poloostrova 210

Jen-ťing (燕京 *Yànjīng*), historické jméno měst na území Pekingy, původně hlavní město starověkého státu Jen (燕國 *Yànguó*) 212

Jeruzalém (31° 47' s. š., 35° 13' v. d., HEBREJSKY *ירושלַיִם Yerushalayim*, ARABSKY *أورشليم القدس al-Quds*, *أورشليم القدس Ūrushalīm*, *أورشليم القدس Ūrushalīm al-Quds*), město na Blízkém východě, „Svaté město“ judaismu, křesťanství a islámu 25, 46, 77, 83, 93, 154, 207

Jeruzalémské království (LATINSKY *Regnum Hierosolimitanum*, STAROFRANCOUZSKY *Roiaume de Jherusalem*, 1099–1291), jeden ze čtyř křižáckých států založených v Levantě po první křižové výpravě 31

Jesi (43° 31' 22" s. š., 13° 14' 38" v. d.), město v italské provincii Ancona 247

Jezd (31° 53' 49,92" s. š., 54° 22' 3" v. d., PERSKY *یزد Yazd*), dnes správní středisko stejnojmenné provincie (استان یزد *Ostān-e Yazd*), unikátní město v poušti, kdysi oáza, jedno z nejstarších měst v Íránu 68, 153, 155, 197

Jižní Sung, Jihosungská říše (南宋 *Nan Sung, Nán Sòng*, 1127–1279), druhé období dynastie Sung, kdy její moc byla omezena na jižní Čínu 41, 43, 78, 85, 158, 172, 180, 258

porážka od Mongolů 41, 43, 85

Jüan, dynastie/říše Jüan (ČÍNSKY 元朝 *Yuán Cháo*, též 大元帝國 *Dà Yuán Dìguó*, MONGOLSKY *Del Yoea Yekēt Mbeho& Folo_ Dai-ön Yeke Mongyol Ulus*, též *Yekēt Mbeho& oa Yowea Folo_ Yeke Mongyol-un Yuvan Ulus*), též **ulus Velikého chána**, mongolský stát v Číně (1271–1368), založený Velikým chánem Chubilajem 19, 21, 26, 37, 43, 44, 76, 77, 81, 86, 89, 90, 92, 93, 112, 113, 171, 172, 174, 180, 191, 204, 214

Jugoslávie (SRBOCHORVATSKY, od 1992 SRBSKY *Jugoslavija, Jyroc.nabujja*), stát existující v letech 1918–2003 v jihovýchodní Evropě, s hlavním městem Bělehradem; od roku 1992 omezen na území Srbska a Černé Hory 75

Jurungkaš (UJGURSKY *يۇرۇڭقاش دەرياسى* *Yurungqaš Daryasi*, Řeka bílého nefritu, ČÍNSKY 白玉河 *Paj-jü-che, Báiyù Hé*), řeka v Sin-ťiangy 185

K

Kaffa (*Caffa, Capha*), ve 13. a 14. století nejdříve benátská (1204–1261 a 1296–1307) a od 1266 janovská obchodní osada na Krymu, od 1316 hlavní centrum janovských kolonií v Černomoří; dnešní Feodosija 64, 69, 71, 72, 73, 92

Kan-su (甘肅省 *Gānsù Shěng*), dnešní provincie v severozápadní ČLR 187, 190, 191, 192

Kanton (23° 6' 32" s. š., 113° 15' 53" v. d., ČÍNSKY 廣州 *Kuang-čou, Guǎngzhōu*, KANTONSKY *Gwóngjǎu*; v evropských dobových pramenech *Cens-Kalan, Censcalan* apod.), již ve středověku významné město v jižní Číně s významnou arabsko-perskou komunitou 108, 167, 168, 197, 212

Karakaš (37° 17' s. š., 79° 42' v. d., قاراقاش *Qaraqaş*, dosl. Černý nefrit; čínské jméno 墨玉 *Mo-jü, Mòyù* je doslovným překladem), město v Sin-ťiangy 185

Karakitanská říše (MONGOLSKY *He*T kidea Qar-a Kitad*, PERSKY *قارا ختای* *Qarā Khitāī*, ČÍNSKY 黑契丹 *Hēi Qīdān*, též Západní Liao, 西遼 *Xī Liáo*, 1124–1218), západokitanská říše ve Střední Asii 46, 86

Karakorum (47° 11' 53" s. š., 102° 49' 16" v. d., *Herceero^ Qaraqorum*), staré hlavní město Mongolské říše (asi 1220–1267), poblíž dnešního města Charchorin (*Хархорин*) 26, 37, 43, 48, 54, 55, 56, 57, 58, 78, 86, 197, 212

chrámy a mešity 58

římskokatolická komunita 87

Karantanie (STAROSLOVANSKY **Korqтанъ*, LATINSKY *Carantania*, SLOVINSKY *Karantanja*), historický stát předků Slovinců v Korutanech (658–828) 125

Karasu-Bazar (UKRAJINSKY a RUSKY *Kapacy-Bazap* nebo *Kapacyбазар*, v KRYMSKÉ TATARŠTINĚ *Qarasuvbazar*), starší pojmenování pro dnešní Bilohirs'k na Krymu 72

Karlsruhe (49° 1' s. š., 8° 24' v. d.), město na jihozápadě Německa ve Württembersku 245

Karnátaka (KANNADSKY ಕರ್ನಾಟಕ *Kar-nāṭaka*), dnešní svazový stát v jihozápadní Indii 209

Karnské Alpy (NĚMECKY *Karnische Alpen*, ITALSKY *Alpi Carniche*), pohoří v jižním Rakousku a severovýchodní Itálii 124, 129

Kartli (GRUZÍNSKY ქართლი), starověký gruzínský stát (302 před n. l.–580 n. l.) 73

Kaspické moře (AZERSKY *Xəzər dənizi*, PERSKY *مازندران دریای* *Daryā-ye Māzandarān* nebo *دریای خزر* *Daryā-ye Ḥazar*, KAZAŠSKY *Каспиу меҗизи* *Kaspij teñizi*, RUSKY *Каспиу́ское море* *Kaspijskoe more*, TURKMENSKY *Kaspi deňizi* nebo *Hazar deňizi*), největší slané

- jezero, dříve známé též jako Bakuské moře (*mare Abacou, mare Abacuc* apod.) 54, 68, 73, 153, 208
- Kastilie** (ŠPANĚLSKY *Castilla*), historické území ve vnitrozemí Španělska, které vzniklo v důsledku rozšiřování křesťanských držav na úkor muslimů během reconquisty; jádro zemí Kastilské koruny (*Corona de Castilla*, od 13. století) 59
- Kášán** (33° 59' 1" s. š., 51° 26' 51" v. d., كاشان *Kāshān*), město v centrálním Íránu, na poloviční cestě mezi Isfahánem a Teheránem, odkud údajně přišli „tři králové“ 153, 197
- Kašgar** (UJGURSKY قەشقەر *Qeshqer*, ČÍNSKY 喀什 *Kcha-s'*, *Kāshí*, 39° 28' s. š., 75° 59' v. d.), starobylé město na západě dnešního Sin-ťiangy 40, 77, 187
- Katalánsko** (KATALÁNSKY *Catalunya*, ŠPANĚLSKY *Cataluña*, OKCITÁNSKY *Catalonha*), historické území na severovýchodě Španělska, ve středověku součást Aragonského království 113, 204, 205, 207, 208, 209, 211, 371, 372
- katedrála sv. Tomáše** (PORTUGALSKY *São Tomé*) v Mailapúru, na místě údajného hrobu sv. Tomáše 88
- Kathaj** (*Cathay*), středověké pojmenování Číny, zejména severní 18, 43, 58, 69, 90, 103, 179, 180, 244, 262, 263, 331, 332, 341, 350, 356, 357, 358, 376, 377, 380, 381, 384, 385, 387, 388
- vikarie Tatarsko aneb Kathaj (LATINSKY *Vicaria Tartariae seu Cathay*), františkánská církevní oblast 69
- viz též „Tatarsko“ b)
- Katvanská step** (TURECKY *Katvan Çölü*), místo nedaleko Samarkandu, dějiště bitvy roku 1141 mezi vojsky karakitánského vládce Jie-lü Ta-š'a seldžuckého sultána Ahmada Sandžara 46
- Kavkaz** (GRUZÍNSKY კავკასიონი *Kavkasioni*, ARMÉNSKY Կովկաս *Kovkas*, AZERSKY *Qafqaz*, TURECKY *Kafkas Dağları*, RUSKY *Кавказские горы* *Kavkazskie gory*, KABARD-
SKY *Къаукъаз Гуауцхъэ Qauqaz* *uašhă*, KARAČAJSKY *Кавказ таула* *Kavkaz tawla*, ČEČENSKY *Кавказан лъамнаш* *Kavkazan lāmnaš* atd.), velehorské pásmo, často považované za hranici Evropy a Asie 64, 69, 75, 90
- Kazachstán** (KAZAŠSKY *Қазақстан* *Qazaqstan*, RUSKY *Казахстан*), stát ve Střední Asii 36
- Kemalpaša** (38° 25' 41" s. š., 27° 24' 45" v. d.), město v Malé ASii, východně od Izmiru 62
- Kenáreh** (29° 54' 41" s. š., 52° 51' 51" v. d., PERSKY كیناره *Kenareh*), dnešní vesnice nedaleko starověké Persepole 156
- Kendžán** (کنجان *Kenġān*), ARABSKO-PERSKÉ jméno pro Ťing-čao, dnešní Si-an 190
- Kerala** (MALAJÁLAMSKY കേരളം *Kēraḷam*), dnešní stát v jhozápadní Indii 160, 209, 282
- Kermán** (30° 17' 13" s. š., 57° 4' 9" v. d., PERSKY کرمان *Kermān*), město v dnešním Íránu, jižně od Teheránu 68, 77, 155
- Kerpe** (41° 10' s. š., 30° 13' v. d.), vesnice v západním Turecku, na pobřeží Černého moře, 50 km severně od İzmitu 73
- Kham** (ཁམས་ *Khams*, ČÍNSKY 康 *Kāng*), jedna ze tří tradičních částí Tibetu, historická provincie v jihovýchodním Tibetu, dnes na části S'-čchuanu, Tibetu a Čching-chaje 192
- Kchaj-jüan-s'** (開元寺 *Kāiyuán Sì*), původně Lien-chua-s' (蓮花寺 *Liánhuā Sì*, „Klášter leknínu“), buddhistický klášter v Čchüan-čou 171, 178
- Kchun-lun** (ČÍNSKY 崑崙山 *Kchun-lun-šan*, *Kūnlún Shān*, UJGURSKY كۈنلۈن تاغ *Kuenlun tagh tizmisi*, TIBETSKY ལྷན་རྒྱལ་ཁུ་ལུ་རི་རྒྱུད་ *Khu nu ri rgyud*, MONGOLSKY *Höndlön Uuls* Хөндлөн Уулс), pohoří na hranicích Tibetu a Sin-ťiangy 77
- Kilikijská Arménie**, Arménské království v Kilikii (ARMÉNSKY Կիլիկիոյ Հայկական Թագավորություն *Kilikioi Haykakan T'agavorut'ün*, 1080/1198–1375),

- středověký stát na jihovýchodě dnešního Turecka 44, 60, 66, 87, 88, 152
- Kladsko**, Kladské hrabství (LATINSKY *Provincia Glacensis*, POLSKY *Hrabstwo Klodzkie* nebo *Ziemia Klodzka*, NĚMECKY *Grafschaft Glatz*), historické území v dnešním polském Dolním Slezsku, součást Českého království; centrem město Kladsko (NĚMECKY *Glatz*, POLSKY *Klódzko*).... 234
- Klagenfurt** (46° 37' 4" s. š., 14° 18' 20" v. d., ČESKY též *Celovec*, SLOVINSKY *Celovec*; nynější Klagenfurt am Wörthersee, SLOVINSKY *Celovec ob Vrbskem jezeru*), hlavní město Korutan 122
- klášter sv. Bartoloměje** (38° 8' 60" s. š., 44° 12' 47" v. d., ARMÉNSKY *Սուրբ Բարթողոմէոսի Վանք Sourb Bart'voğomeosi Vank'*), arménský klášter ze 13. století v někdejší arménské provincii Vaspurakan (*Վասպուրական*), nyní na území východního Turecka 73
- klášter sv. Tadeáše** (39° 5' 32" s. š., 44° 32' 40" v. d., ARMÉNSKY *Սուրբ Թադէոսի Վանք Sourb T'adeosi vank'*, PERSKY *قاره کلیسا Qareh keliseh*, AZERSKY *Qara Kelisa*), arménský klášter v severozápadním Íránu 73
- hrob sv. Tadeáše 73
- Klosterneuburg**, Stift Klosterneuburg (48° 18' 18" s. š., 16° 19' 30" v. d.), augustiniánský klášter v Dolním Rakousku s významnou knihovnou se sbírkou více než 1200 středověkých rukopisů 111, 120, 233, 234, 245
- Kolín nad Rýnem** (50° 56' 33" s. š., 6° 57' 32" v. d., NĚMECKY *Köln*, starověká *Colonia Claudia Ara Agrippinensium*, ve středověku LATINSKY *Colonia Agrippina*, NĚMECKY *Coellen*), město na západě dnešního Německa 53
- Kollam** (8° 53' 4" s. š., 76° 35' 4" v. d., dříve též *Quilon*, MALAJÁLAMSKY *കൊല്ലം Kōllam*), město a přístav v jižní části Malabárského pobřeží Indie; ve středověku známo pod různými jmény: *Coilon*, *Coilum*, *Coulam*, *Coylum*, *Coillon* (Marco Polo), *Columbum* (Montecorvino a Marignolli), *Columb*, *Columbi* (Jordan ze Sévéraku); ve většině verzí Odorikova cestopisu je uváděno jako *Polumbum* 92, 197, 209, 271, 281, 282
- křesťanská osada 92, 209
- Kónkan**, Kónkanské pobřeží (MARÁTHSKY *कोंकण विभाग Kokaṇ wighāga*, KÓNKANSKY *कोंकण Kōṅkaṇ*, HINDSKY *कोंकन Komkan*, KANNADSKY *ಕೊಂಕಣ ಕರಾವಳಿ Koṅkaṇ karāvāḷi*, pobřeží na jihu západě Indie v dnešním státě Maháráštra (HINDSKY/MARÁTHSKY *महाराष्ट्र Mahārāṣṭra*) 159
- Konstantinopol** (41° 0' 33" s. š., 28° 58' 33" v. d., česky též *Cařihrad*, ŘECKY *Κωνσταντινούπολις Kōnstantinouópolis*, LATINSKY *Constantinopolis*, TURECKY před 1930 oficiálně *قسطنطينيه Qoṣṭantiniyyeh*, dnešní Istanbul, TURECKY *İstanbul*), od 16. století též *استنبول İstambul*); hlavní město Byzantské říše (do 1453), poté hlavní město Osmanské říše (do 1923) 52, 57, 61, 62, 63, 64, 66, 76, 78, 81, 92, 148, 150
- konstantinopolská kustodie** (LATINSKY *Custodia Constantinopolitana*), františkánská správní oblast na území „východního Tatarska“ 69
- Koper** (45° 33' s. š., 13° 44' v. d., ITALSKY *Capodistria*, SLOVINSKY *Koper*, CHORVATSKY *Kopar*), významný přístav v Benátské Istrii, známý jako *Caput Histriae* („hlava Istrie“); dnes na území Slovinska 226
- Korčula** (42° 57' 33" s. š., 17° 8' 7" v. d., ITALSKY *Curzola*), město na stejnojmenném ostrově v dnešní chorvatské Dalmácii, jedno z předpokládaných rodišť Marka Pola 75, 78
- bitva u Korčuly mezi Janovany a Benáťčany (1. 9. 1298) 78
- Korea** (KOREJSKY na severu *朝鮮, 조선 Čoson, Joseon*, na jihu *韓國, 한국 Han-guk*), historické území, obývané téměř výhradně etnickými Korejci, ve východní

- Asii na Korejském poloostrově a přilehlé pevnině 35, 37, 43
- Koromandelské pobřeží** (TELUGSKY కోరమాండల్ కోస్ట్ *Koramāṇḍal kostā* / కోరమాండల్ తీరం *Koramāṇḍal tīraṁ*, TAMILSKY கோரமண்டல் கரை *Kōramanṭal karai* / சோழமண்டலக் கரை *Cōḷumaṅṭalak karai*, HINDSKY कोरोमंडल तट *Kāromamḍal taṭ* / कोरोमंडल तट *Koromamḍal taṭ*), označení pro jihovýchodní pobřeží Indie 26, 88, 160, 161, 197
- Koroni** (36° 47' s. š., 21° 57' v. d., ŘECKY Κορώνη *Korónē*), přístavní město na Peloponésu 61
- Korutanské vévodství** (NĚMECKY *Herzogtum Kärnten*, SLOVINSKY *Vojvodina Koroška*), historický státní útvar (976–1919, od 1458 součást Habsburské koruny) v jižním Rakousku a části severního Slovinska 120
- Korutany** (NĚMECKY *Kärnten*, SLOVINSKY *Korotan*, dn. *Koroška*, LATINSKY *Carinthia*), historické území, dnes částečně na území jižního Rakouska a severního Slovinska 120, 122, 124, 125, 129, 130
Slovinci 125
- Korykos** (ŘECKY Κώρυκος *Kōrykos*, ARMÉNSKY Կորիկոս *Korikos*), město v Kilikii (ŘECKY Κιλικία, LATINSKY *Cilicia*, ARMÉNSKY Կիլիկիա *Kilikia*), na jihovýchodě dnešního Turecka 255
- Krakov** (50° 4' s. š., 19° 57' v. d., POLSKY *Kraków*, NĚMECKY *Krakau*), město na jihu Polska 35, 54
- Kraňsko** (řídce též *Krajina*, SLOVINSKY *Kranjska*, NĚMECKY *Krain*, LATINSKY *Carniola*), historická země v dnešním Slovinsku, v 11.–13. století součást Akvilejského patriarchátu (do 1254) 128, 130
- Kréta** (ŘECKY Κρήτη *Krētē*), ve středověku známá jako *Candia*; největší řecký ostrov 61, 62, 76
- Krym** (RUSKY Крым *Krym*, UKRAJINSKY *Крим Krym*, KRYMSKOTATARSKY *Qırım*), poloostrov ležící na severu Černého moře, ve středověku součást Zlaté hordy, od 1441 Krymského chanátu; dnes autonomní republika v rámci Ukrajiny 43, 57, 64, 67, 69, 70, 72, 73, 75, 76, 92
- křížácké státy**, několik feudálních panství západoevropského stylu, vybudovaných křížáky v období křížových výprav ve Svaté zemi, Anatolii a Středozezemním moři .... 58, 61 viz též *Tripolské hrabství*, *Jeruzalémské království*, *Vévodství Naxos*
- Kubáň** (RUSKY a UKRAJINSKY *Кубань Kuban'*), historický region v dnešním jižním Rusku spojený s dějinami kozáků, na březích Azovského a Černého moře 64, 67
- Kukunor**, též *Čching-chaj-chu* (TIBETSKY མཚོ་ཤིལ་རྒྱུ་མོ་ *Mtsho khri shor rgyal mo* nebo མཚོ་སྒོན་ *Mtsho sngon po*, „Modré moře“, MONGOLSKY *Kikū Negro** *Köke Nayur*, „Modré jezero“, ČÍNSKY 青海湖 *Qīnghǎi Hú*, „Jezero Modré moře“), největší bezodtoké horské jezero centrální Asie v provincii Čching-chaj v západní Číně 187, 191, 192
- Kuldža** (43° 55' s. š., 81° 19' v. d., UJGURSKY غۇلجا *Ghulja*, KAZAŠSKY *Құлжа Qulja*, ČÍNSKY 伊寧 *I-ning*, *Yíníng*), město v dnešním západním Sin-ťingu; ve 13.–15. století známé jako *Almalyk* (viz) 92
- Kumul** (42° 50' 18,6" s. š., 93° 30' 15,79" v. d., UJGURSKY *قۇمۇل Qumul*, ČÍNSKY 哈密 *Cha-mi*, *Hāmi*), starobylé město v dnešním Sin-ťiangui 76
- Kura** (TURECKY *Kura Nehri*, GRUZÍNSKY მტკვარი *Mtkvari*, AZERSKY *Kür*), řeka v Turecku, Gruzii a Ázerbájdžánu, přítok Kaspického moře 153
- Kurdistán** (KURDSKY *کوردستان Kurdistan*, PERSKY *کروستان Kordestân*, TURECKY *Kürdistan*, ARMÉNSKY *Բրիտանիա K'rdstan*, ARABSKY *کردستان Kurdistān*), historické území na Blízkém východě, obývané především Kurdy; dnes rozdělené mezi Turecko, Irák, Írán, Ázerbájdžán, Sýrii a Arménii 77, 153, 157
- Kyjev** (50° 27' s. š., 30° 30' v. d., UKRAJINSKY *Київ Kyjiv*), hlavní a největší město Ukra-

- jiny, historicky hlavní město Kyjevské Rusi (882–1169) 54, 55
- Kykladské ostrovy**, Kyklady (ŘECKY *Κυκλάδες* *Kykládes*), souostroví v Egejském moři mezi Řeckem a Tureckem 60, 61
- Kypčacký chanát** (též Kipčak, Kypčak) viz Zlatá horda
- Kyperské království** (FRANCOUZSKY *Royaume de Chypre*, ŘECKY *Βασιλείον τῆς Κύπρου* *Baséleion tēs Kýprou*, 1192–1489), státní útvar francouzského rodu Lousignanů na stejnojmenném ostrově ve východním Středomoří 55
- Kypr** (ŘECKY *Κύπρος* *Kýpros*, TURECKY *Kıbrıs*), ostrov ve východní části Středomoří 55, 60, 66
- Kyrgyzstán** (KYRGYZSKY/RUSKY *Кыргызстан*), stát ve Střední Asii 36
- L**
- Lamori, Lomori** apod., u Odorika pravděpodobně přístav na severozápadě Sumatry 261
- Langobardské království**, Langobardská říše (568–774, LATINSKY *Regnum Langobardorum*, *Regnum totius Italiae*), státní útvar založený germánskými Langobardy v severní Itálii 126, 258
- Latinské císařství v Konstantinopoli** (LATINSKY *Imperium Romaniae*, ŘECKY *Λατινική Αυτοκρατορία* *Latiniké Autokratória*, 1204–1261), jeden z křižáckých států, vzniklý na troskách Byzantského císařství 57, 62, 63
- Latisana** (45° 47' s. š., 13° 7' v. d.), město v provincii Udine ve Furlansku 125
- Leiden** (52° 9' 16" s. š., 4° 29' 41" v. d.), univerzitní město v Nizozemsku 368, 369, 383, 384
- Leoncastro**, hrad Janovanů v Trapezuntu 66, 151
- Lesbos** (ŘECKY *Λέσβος* *Lésbos*), řecký ostrov v severovýchodní části Egejského moře 62
- Letovice** (49° 32' 48" s. š., 16° 34' 26" v. d.), obec na jižní Moravě 80
- Levanta** (ze STAROFRANCOUZSKÉHO *levant*, „vycházející“, „Orient“), historické označení pro východní Středomoří 64, 207, 210
- Lhasa** (29° 39' s. š., 91° 6' v. d., TIBETSKY *ལ་ས་* *Lha sa*, ČÍNSKY *拉薩* *Lāsà*), tradiční hlavní město Tibetu 187, 191
Odorikova návštěva (?) 187
- Li-ťiang** (瀋江 *Lí Jiāng*), řeka v provincii Kuang-si v jižní Číně 183
- Liao** (ČÍNSKY *大契丹國* *Dà Qīdān Guó*, *大遼國* *Dà Liáo Guó*, KITANSKY *Huldzi kitai gur* *玃乞 呆关 兀女 / 赤英兩列国 / 赤英來列国* apod.), kitanská říše na území Mandžuska, Mongolska a části severní Číny (907–1125); 907–947, 983–1066 Kitan, 947–983, 1066–1125 Liao 180, 189
- Libye** (LATINSKY *Libya*, z ŘECKÉHO *Λιβύη* *Libýē*, v KLASICKÉ ARABŠTINĚ *لوبياء* *Lūbiyā*), oblast západně od údolí Nilu, obecně odpovídající severozápadní Africe 207
- Lien-chua-s'** („Kláster leknínu“) viz Kchaj-jüan-s'
- Lin-an** (臨安 *Lín'ān*), středověké jméno Chang-čou (1138–1366) 171
- Lin-čching** (臨清市 *Línqīng*, 36° 50' 58" s. š., 115° 42' 22" v. d.), město na severozápadě dnešní provincie Šan-tung 198
- Litva** (LITEVSKY *Lietuva*), historické území a dnešní stát v Pobaltí 64
- Livenza** (BENÁTSKY *Livenza*, FURLANSKY *Livence*), významná řeka v severovýchodní Itálii 129
- Lobnor** (40° 30' s. š., 90° 30' v. d., UJGURSKY *لوپنۇر كۆلى* *Lopnur Koli*, MONGOLSKY *ᠯᠤᠰᠤᠨᠢᠨᠠᠵᠤᠷ* *Nego** *Lob naγur*, ČÍNSKY *羅布泊* *Luo-pu-pcho*, *Luóbù Pō*, TIBETSKY *ལོབ་མཚོ* *Lob mtsho*), bezodtoké jezero ve východní části Tarimské pánve v západní Číně 77
- Lombardie** (ITALSKY *Lombardia*, LOMBARDSKY *Lumbardia*, *Lombardéa*)
a) obecné označení pro severní Itálii (dř. *Langobardia Maior*) 258

b) oblast v severozápadní Itálii, správní středisko: Milán (*Milano*) 129, 258

Lombardsko-benátské království (NĚMECKY *Lombardo-Venezianisches Königreich*, ITALSKY *Regno Lombardo-Veneto*, 1815–1866), politický celek, který vznikl v severní Itálii po Vídeňském kongresu (1815) jako součást Rakouského císařství 129

Londýn (51° 30′ 42″ s. š., 0° 2′ 56″ z. d., ANGLICKY *London*), hlavní město Anglie a Velké Británie ležící na jihovýchodě země 70, 115, 194, 234, 235, 236, 244, 245, 251

Lotrinsko (FRANCOUZSKY *Lorraine*, NĚMECKY *Lothringen*, v ROMÁNSKÉ LOTRINŠTINĚ *Louréne*, v GERMÁNSKÉ LOTRINŠTINĚ *Lothringe(n)*), historické území v severovýchodní Francii, v letech 843–1766 samostatné vévodství 122

Lubno (47° 23′ s. š., 15° 6′ v. d., NĚMECKY *Leoben*, SLOVINSKY *Ljubina*), okresní město ve Štýrsku v dnešním Rakousku 122

Lucca (43° 51′ s. š., 10° 31′ v. d.), město v italském Toskánsku 59, 66, 114, 245
hedvábné látky 59

Lucca, Republika (ITALSKY *Serenissima Repubblica Lucense*, LATINSKY *Respublica Lucensis*, 1119–1799), středověký městský stát v dnešním Toskánsku 59

Lutyč (50° 38′ s. š., 5° 34′ v. d., FRANCOUZSKY *Liège*, VALONSKY *Lidje*, NIZOZEMSKY *Luik*, NĚMECKY *Lüttich*), město na východě dnešní Belgie 252, 253

Biskupské knížectví Lutyč (NĚMECKY *Fürstbistum Lüttich*, FRANCOUZSKY *Principauté de Liège*, VALONSKY *Principauté d' Lidje*), církevní knížectví s centrem v Lutychu (985–1789) 253

Luzon, největší ostrov Filipín, ležící v severní části souostroví 162, 163, 197

Lyon (45° 46′ 1″ s. š., 4° 50′ 3″ v. d., ARPITÁNSKY *Liyon*, OKCITÁNSKY *Lion*), město ve středovýchodní Francii, místo dvou koncilů římskokatolické církve a sídlo některých papežů 31, 52, 53, 54, 81, 82, 254
papežský dvůr 54

M

Maʿabar معبر viz *Mobar*

Maďarsko (maďarsky *Magyarország*), stát ve střední Evropě 128

Madrás, nověji Čennaj (13° 5′ 2″ s. š., 80° 16′ 12″ v. d., TAMILSKY சென்னை *Čěnnai*), hlavní město Tamilnádu (TAMILSKY தமிழ்நாடு *Tamilnāṭu*) v jihovýchodní Indii 160

Mailapúr (13° 2′ 0,96″ s. š., 80° 16′ 7,32″ v. d., TAMILSKY மயிலாப்பூர் *Mayilāppūr*), dnes součást města Čennaj (Madrás) v jihovýchodní Indii, místo působení a údajného hrobu sv. Tomáše 48, 88, 160, 211
diecéze sv. Tomáše Mailapúrského (PORTUGALSKY *São Tomé de Meliapore*, LATINSKY *Sancti Thomæ de Meliapor*) 88

katedrála sv. Tomáše (PORTUGALSKY *São Tomé*) 88

údajný hrob sv. Tomáše 48, 88, 160, 211

Malá Asie, geografická oblast v západní Asii, asijská část dnešního Turecka .... 26, 41, 59, 62, 70, 88, 90, 152 viz též *Anatolie*

Malá (Menší) Arménie (LATINSKY *Armenia Minor*), v Odorikově době označení pro Arménské království v Kilikii 152

Malabárské pobřeží (HINDSKY मलबार तट *Malābār taṭ*, KANNADSKY ಮಲಬಾರ್ *Malābār*, MALAJÁLAMSKY മലബാർ തീരം *Malābār tīraṁ* nebo മലബാർ കടൽത്തീരം *Malābār kaṭalttīraṁ*), západní pobřeží Indie 26, 78, 88, 160, 209, 282, 298

Malborghetto (46° 30′ s. š., 13° 27′ v. d., FURLANSKY *Malborghet*, SLOVINSKY *Naborjet*, NĚMECKY *Malborgeth*), obec na severovýchodě provincie Udine ve Furlansku 125

Mallorca

a) jeden z Baleárských ostrovů východně od pobřeží Španělska, v letech 1276–1344 nezávislé království 206, 208

b) Ciutat de Mallorca, dnešní Palma (de Mallorca) 206

Malý Kavkaz (GRUZÍNSKY მცხეთა

კავკასიონი *Mts'ire Kavkasioni*, ARMÉNSKY Փոքր Կովկաս *P'ok'r Kovkas*, AZERSKY *Kiçik Qafqaz Dağları*, TURECKY *Küçük Kafkas Dağları*, RUSKY *Малый Кавказ Malyj Kavkaz*), pohoří v jižní Gruzii, severovýchodní Arménii a jihozápadním Ázerbájdžánu 152

Mandamento di Portogruaro, historická administrativní jednotka ve Furlansku, dnes na území kraje Benátsko 125

Mantova (45° 9' 30" s. š., 10° 47' 30" v. d.), město v italské Lombardii 114, 120, 233

Manzi, Mangi, Mançi apod. (z čínského 蠻子 *Man-c'*, *Mánzi*, „jižní barbari“), označení pro jižní Čínu (tj. zhruba území bývalé říše Jižní Sung) v evropských středověkých pramenech 18, 78, 158, 167, 179, 179–180, 180, 258, 258–261, 259, 260

Marágha (37° 23' s. š., 46° 16' v. d.), PERSKY *مرآغه Marāgha*, *Marāghéh*, AZERSKY *Marağa*), město v severozápadním Íránu, v íránském Ázerbájdžánu, sídlo patriarchů Církve Východu 75, 83, 87

mare oceanum viz Indický oceán

Marga viz Marágha

Marka vindická (LATINSKY *feudum in Marchia*, NĚMECKY *Windische Mark*, „slovanská/slovinská marka“, SLOVINSKY *Slovenska krajina*, *Slovenska marka*), historické území na pomezí Kraňska a Chorvatska, v dnešním Slovinsku (oblast Dolenjska, Dolní Kraňsko) 130

Marmarské moře (ŘECKY *Θάλασσα του Μαρμαρά* *Thálassa tou Marmará*, TURECKY *Marmara Denizi*), součást strategicky významné vodní cesty spojující Černé moře přes Bospor a Egejské moře přes Dardanely 60, 62

Maroko (ARABSKY *المغرب al-Mağrib*, BERBERSKY *ⵍⵎⴰⵖⵔⵉⵔ Lmağrib*, doslova „Západ“), stát na severozápadě Afriky, ve 13. a 14. století pod vládou berberských dynastií 164, 172

Marseille (43° 17' 51" s. š., 5° 22' 38" v. d., OKCITÁNSKY *Marselha*), město na jihu Francie, významný přístav od starověku (ŘECKY *Μασσαλία Massalía*) 60

Matrega (z TATARSKÉHO *Matrika*), italské jméno středověkého města na Taman-ském poloostrově u Azovského moře, na území starší Tmutarakaně (BYZANTSKY *Tamatarcha*, CHAZARSKY *Tamantarchan*), janovská kolonie, v 15. století centrum panství janovské rodiny Ghisolfi; dnešní Taman 67

Mauro castro (doslova „Černý hrad“, z ŘECKÉHO *Μαυρόκαστρον Maurókastron*), italské středověké jméno (též *Moncastro*, *Maurocastro*) dnešního ukrajinského Bilhorodu-Dnistrovského 71, 72

Medína (24° 28' s. š., 39° 36' v. d., celým jménem *المدينة المنورة al-Madīna al-munawwara*, „osvětlené město“), město v Hidžázu (الحجاز *al-Ḥiǧāz*) v dnešní Saúdské Arábii, místo smrti proroka Mohameda s jeho hrobkou 289

Mekka (21° 25' s. š., 39° 50' v. d., celým jménem *مكة المكرمة Makkâ al-mukarramâ*, „Ctihodná Mekka“), město v Hidžázu (الحجاز *al-Ḥiǧāz*) v dnešní Saúdské Arábii, místo narození proroka Mohameda 211, 289

Melk (48° 13' 37" s. š., 15° 20' 38" v. d.), město v Dolním Rakousku s benediktinským klášterem 224, 247, 281, 288, 289

Menzu .... viz Ning-po

Mezopotámie (z řeckého *Μεσοποταμία Mesopotamía*, „země mezi řekami“), u Odorika „země Chaldejců“ (= Babylónie), historické území mezi řekami Tigridem a Eufratem, z větší části na území dnešního Iráku 43, 90, 93, 155, 287

Michem, Myen, Mien, označení pro dnešní Barmu (Myanma) ve středověkých cestopisech 78, 212

Mikulov (48° 48' 24" s. š., 16° 38' 19" v. d., NĚMECKY *Nikolsburg*), město na jižní Mo-

- ravě se zámek ze 17. století 234, 235, 245, 355, 383
- Milán** (45° 27' 50,98" s. š., 9° 11' 25,21" v. d., ITALSKY *Milano*, v místní LOMBARDŠTINĚ *Milan*), významné město v dnešní kraji Lombardsko 59, 247, 258, 341, 360, 361, 377, 378, 379, 383, 384
výrobky zbrojířů 59
- Milánská signorie** (ITALSKY *Signoria di Milano*, 1197–1395), středověký městský stát v Lombardsku.... 59
- Milét** (ŘECKY *Μίλητος Mílētos*), významné starověké město v jihozápadním cípu Anatolie při ústí řeky Meandros (STAROŘECKY *Μαίανδρος Maíandros*, dnešní Velký Menderes, TURECKY *Büyük Menderes Nehri*) 64
- Ming, Mingská dynastie** (ČÍNSKY 明朝 *Ming-čchao, Míng Cháo*), oficiálně Velká říše Ming (ČÍNSKY 大明國 *Ta Míng-kuo, Dà Míng Guó*), vládnoucí dynastie v Číně (1368–1644) 91, 93, 191
- Ming-čou** (明州 *Míngzhōu*), historická prefektura se střediskem v dnešním Ning-pu (v letech 738–1133) 212
- Mingio**, označení pro Ning-po v *Katalánském atlase* (1375) 212
- Minibar** viz Malabárské pobřeží
- Mnichov** (48° 8' s. š., 11° 34' v. d., NĚMECKY *München*, BAVORSKY *Minga*), hlavní město jihoněmeckého Bavorska 122, 146, 234, 235, 245
- Mobar, Mabar, Maabar, Babar, Babarum, Mebor** apod. (z ARABSKÉHO معبر *Ma'abar*), ve středověké Evropě označení pro Koromandelské pobřeží, zejména jeho jižní část 88, 161, 197
- Modena** (44° 39' s. š., 10° 56' v. d., modenským nářečím *Mòdna*), italské město v oblasti Emilia-Romagna 208
- Methoni**, též *Modoni*, (36° 49' s. š., 21° 42' v. d., ŘECKY *Μεθώνη Methónē*, ITALSKY *Modone*), přístavní město na Peloponésu („oči Benátek“) 61
- Mohuč** (49° 59' 43" s. š., 8° 16' 3" v. d., NĚMECKY *Mainz*), významné politické centrum na západě Německa, v letech 780–1803 hlavní sídlo arcibiskupů a říšských knížat 51, 176, 235
- Moldavsko** (MOLDAVSKY/RUMUNSKY *Moldova*, UKRAJINSKY *Молдова*, RUSKY *Молдавия i Молдова*), východoevropský vnitrozemský stát 36
- Monfalcone** (45° 48' s. š., 13° 32' v. d., v BISIACKÉM DIALEKTU *Mofalcòn*, SLOVINSKY *Tržič*, NĚMECKY *Falkenberg*), město v provincii Gorice ve Furlansku 125
- mongolská Čína**, Čína v období mongolské nadvlády ve 13. až 14. století .... 1, 3, 17, 18, 42, 43, 44, 69, 81, 85, 149, 174, 211–215, 265 viz *Jüan*
druhá vlna křesťanství v Číně 85–86
papírové peníze 38, 181
poštovní služba 181
- mongolská Persie, mongolský Írán**, Persie (Írán) v době vlády mongolských ílchánů ve 13. a 14. století .... 44, 67, 152–154 viz ílchánové, Ílchanát, Ílchánovská říše
- Mongolská říše** (MONGOLSKY *Moŋgoŋ Folo Mongyol Ulus*), státní útvar ovládající ve 13. a 14. století většinu Eurasie 26, 35, 36, 37, 39, 41, 43, 44, 48, 54, 58, 62, 70, 76, 77, 85, 86, 87, 90, 91, 134, 152, 191, 197, 198, 211
dobytí Střední Asie 35
expanze ve východní Asii 43
dobytí Sungského císařství 41, 43
křesťané v Mongolské říši 42, 48–49
druhá vlna křesťanství v mongolské Číně 85–86
nestoriáni 85
římskokatoličtí křesťané 86
křesťanské mise k Mongolům 42, 51–56
náboženská tolerance 37, 85
obchodní styky s Evropou 42
první vyslanci k Mongolům 51–56
rozpad na samostatné ulusy 36, 62
rozpory v Mongolské říši 43

- snaha o navázání mírových kontaktů a spolupráce proti muslimům mezi evropskými státy a Mongolskou říší 48
2. lyonský koncil (1274) 31, 49
diplomatické aktivity 48
- vpád do Evropy 35–36
bitva na řece Sajó (1241) 51
záznam v tzv. *Dalimilově kronice* 36
bitva u Olomouce (1241) 35
záznam v tzv. *Dalimilově kronice* 35–36
- Západ a Mongolská říše 39–48
- Mongolsko** (MONGOLSKY *Монгол улс Монгол улс*), vnitrozemský stát ve Střední Asii 17, 37, 55, 69, 82, 189, 190
- Montecorvino Rovella** (40° 42' s. š., 14° 59' v. d.), město v jihozápadní Itálii, provincie Salerno (Kampánie) 87
- Montpellier** (43° 36' 43" s. š., 3° 52' 38" v. d., OKCITÁNSKY *Montpelhièr*), město na jihu Francie, ve středověku kulturní centrum jižní Francie 60
- „**Moře písku**“ (LATINSKY *mare Arenarum, mare Arenosum* apod., ITALSKY *mare Arenoso*), s největší pravděpodobností poušť Dašte Lút (دشت لوت *Dasht-e Lūt*) jihovýchodně of Jezdu 155
- Moskva** (55° 45' 16" s. š., 37° 37' 12" v. d.), město ve východní části evropského Ruska, hlavní město mnoha státních útvarů 54
- Mosul** (36° 20' 29" s. š., 43° 7' 45" v. d., ARABSKY *الموصل al-Mawšil, el-Mōšul*, KURD-
SKY *مووسل Mûsil*, SYRSKY *ܡܘܨܝܠ Mūšil*), město v Kurdistánu na severu dnešního Iráku 83, 87, 157
- Mughanská nížina** (AZERSKY *Muğan düzü*, PERSKY *دشت مغان Dasht-e Muğān*), nížina v severozápadním Íránu a jižní Ázerbájdžánu 153
- N**
- Nagara** (JAPONSKY *長良川 Nagara-gawa*), řeka v Japonsku známá lovem s pomocí kormoránů, zejména v prefektuře Gifu (岐阜県 *Gifu-ken*) 183
- námořní republiky** (ITALSKY *repubbliche marinare*), souhrnné jméno pro řadu významných městských států, prosperujících ve středověku na pobřeží Itálie a Dalmácie; tradičně se vztahuje ke čtyřem italským městským státům: Amalfi, Pisa, Janov a Benátky 41, 59
- Nanking** (32° 3' s. š., 118° 46' v. d., ČÍNSKY *南京 Nan-ting, Nánjīng*; ve středověké Evropě známý jako *Chilenfu, Chilenfo, Chilenso* apod.), významné město ve východní Číně 91, 168, 169, 198
- Narbonne** (43° 11' 01" s. š., 3° 0' 15" v. d., OKCITÁNSKY *Narbona*), město na jihu Francie 60
- Naxos, Vévodství Naxos**, též Egejské vévodství (ITALSKY *Ducato dell' Egeopelagi*, ŘECKY *Δουκάτο της Νάξου Doukáto tēs Nák-sou*), křižácký stát založený Benátčanem Markem Sanudem roku 1207 na Kykladských ostrovech v Egejském moři 61
- Neapol** (40° 50' s. š., 14° 15' v. d., ITALSKY *Napoli*, NEAPOLSKY *Nàpule*), město v italské Kampánii 33, 92
- „**Nebezpečné údolí**“ viz „**Děsivé údolí**“
- Negroponte** („černý most“), středověké benátské jméno pro ostrov Euboia; stejnojmenné hlavní město ostrova je dnešní Chalkis 76
- Německo** (NĚMECKY *Deutschland*), historické území a dnešní středoevropský stát 41, 53, 54, 59, 105, 119, 232, 238, 262
- New York** (40° 42' s. š., 74° 00' z. d.), velkoměsto na severovýchodě USA 344, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 372, 382, 383, 387, 388
- Ngari** (མངའ་རྫོང་ *Mnga' ris*, ČÍNSKY *阿里 A-li, Ālì*), dnešní prefektura na západě Tibet-
ské autonomní oblasti 192
- Nicimeram, Nicuveram, Nichumera, Hicunera, Sacimeram, Mochimoran, Insimezan** apod. .... viz **Nikobary**

Níkajské císařství (ŘECKY *Βασιλεία τῶν Ῥωμαίων* *Basileía tōn Rhōmaíōn*), byzantský stát v Malé Asii (1204–1261) vzniklý po dobytí Konstantinopole a většiny evropského území Byzance ve 4. křížové výpravě 62

Nikobary (HINDSKY *निकोबार द्वीपसमूह* *Nikobār dvīp-samūh*, BENGÁLSKY *নিকোবর দ্বীপপুঞ্জ* *Nikobār dvīppuñja*, TAMILSKY *நிக்கோபார் தீவுகள்* *Nikkōpār tīvukaḷ*), souostroví v Indickém oceánu na jižním konci Bengálského zálivu, východně od Indie 162, 197

Ning-po (29° 52' s. š., 121° 33' v. d., 寧波 *Níngbō*), přístavní město ve východní Číně 212

Noncello (LATINSKY *Naona*), řeka protékající Pordenone 129, 364, 365, 375, 376

Norimberk (49° 27' s. š., 11° 5' v. d., NĚMECKY *Nürnberg*, FRANCKY *Nämberch*), město v Bavorsku, ve středních Frankách 114

Normandie (ANGLICKY *Normandy*, NORMANSKY *Nourmaundie*), historické území v severozápadní Francii 244

Nova Gorica (45° 58' s. š., 13° 39' v. d.), slovinské město, založené roku 1947 po rozdělení oblasti mezi Itálii a Jugoslávii .... 125 viz též Gorice

Novigrad (ITALSKY *Cittanova d'Istria*, 45° 19' s. š., 13° 33' v. d.), město na pobřeží Istriie, dnes na území Chorvatska 226

Novobabylónské říše viz chaldejská dynastie

Nymfaion (38° 25' 41" s. š., 27° 24' 45" v. d., ŘECKY *Νύμφαιον* *Nýmfaion*, dnešní Kemalpaşa), letní rezidence níkajských císařů ve 13. století 62

O

Ob (rusky *Обь* *Ob'*), řeka v Rusku, protékající z jihu na sever přes západní Sibiř 37

Olomouc (49° 35' 38" s. š., 17° 15' 03" v. d.), město na střední Moravě 35
porážka Mongolů (1241) 35

Ománský záliv (PERSKY *دریای ایران* *Daryā-e Īrān* nebo *فارس دریای* *Daryā-e Fārs*, ARABSKY *خليج عُمان* *Ḥaliġ 'Umān*, též *خليج مکران* *Ḥaliġ Makrān*), záliv Indického oceánu, severozápadní část Arabského moře; na západě spojen Hormuzským průlivem s Perským zálivem 158

Orchon (MONGOLSKY *Orchon gol* *Орхон гол*, v KLASICKÉ MONGOLŠTINĚ *ᠣᠷᠬᠤᠨ ᠭᠣᠣᠯ* *Orqun ghoul*), řeka v Mongolsku 212

Orient (z LATINSKÉHO *oriens*, „východ“, „vycházející slunce“), ve středověkých cestopisech často „*partes orientales*“, tradiční pojmenování pro země Asie 69, 70, 103, 114, 118, 123, 193, 208, 223, 227, 232, 233, 234, 241, 244, 254, 255, 258

Ormes, Ornes, Orviries, Orines, Ormer apod. viz Hormuz

Osm pavilónů (ČÍNSKY *八簡樓* *Bā jiǎn lóu*), rezidence pro bohaté muslimy v Chang-čou 171

Ostřihom (47° 47' s. š., 18° 44' v. d., maďarsky *Esztergom*, NĚMECKY *Gran*, LATINSKY *Strigonium*), město v severním Maďarsku 238

Oxford (51° 45' 07" s. š., 1° 15' 28" z. d.), město na jihu Anglie s nejstarší univerzitou v anglicky mluvících zemích 115, 360, 361, 366, 367, 369, 370, 372, 373, 375, 376, 382, 383, 384, 385

P

Padova (BENÁTSKY *Padoa*, LATINSKY *Pavium*, 45° 25' s. š., 11° 52' v. d.), město v severní Itálii, centrum někdejší Padovské provincie 22, 27, 32, 101, 105, 116, 120, 135, 148, 149, 160, 171, 193, 194, 219, 227, 233, 234, 236, 283, 346, 350, 351, 357, 383, 384

klášter sv. Antonína (*convento del Santo*) 116, 149, 193, 234, 283

Padovská provincie (LATINSKY *provincia Paduana*), též provincie sv. Antonína (*provincia Sancti Antonii*), původní františkánská provincie v severní Itálii s centrem

- v Padově, jejímž prvním provinciálem (*minister provincialis*) byl sv. Antonín z Padovy (v letech 1227–1230) 135, 148
- Pagan** (𐌱𐌰 *Bagan*, 21° 10' s. š., 94° 53' v. d.), starobylé hlavní město barmských říší 212
- Pákistán** (URDSKY پاکستان *Pākistān*), stát v jižní Asii, na Indickém subkontinentě 36
- Palermo** (SICILSKY *Palermu*, *Paliemmu*, 38° 7' s. š., 13° 22' v. d.), hlavní město Sicílie 33
- Palestina** (z řeckého Παλαιστίνη *Palaistínē*, LATINSKY *Palæstina*, HEBREJSKY פלשתינה *Palestina*; ARABSKY فلسطين *Filastīn*, *Falastīn*, *Filistīn*), historické území na Blízkém východě, zahrnující přibližně dnešní Stát Izrael a Palestinská autonomní území 31, 32, 46, 48, 52, 56, 58, 59, 87
- Palma** (de Mallorca) (39° 34' 9,12" s. š., 2° 38' 59,28" v. d.), hlavní město Baleárských ostrovů, ve středověku hlavní město Mallorského království 206
- Pamír**, Pamírská náhorní plošina (TÁDŽICKY Кӯҳҳои Помир *Kūhhoyi Pomir*, KYRGYZSKY Памир тоолору *Pamir tooloru*, PERSKY رشته کوه های پامیر *Reshte Kūh-hāye Pāmīr*, URDSKY پامير کوهستان *Pāmīr kūhstān*, PAŠTU د پامير غرونه *de Pāmīr ġarūnā*, UJGURSKY پامير تاغليري *Pamir Taghliri*, پامير نېگندزليكى *Pamir egizliki*, ČÍNSKY 帕米爾高原 *Pcha-mi-er kao-jüan*, *Pàmǐěr gāoyuán*), rozsáhlý horský masiv v Tádžikistánu, Afghánistánu a Číně 77, 187
- Pangasinan** (FILIPÍNSKY/TAGALOG *Lalawigan ng Pangasinan*, PANGASINANSKY *Luyag na Pangasinan*, ILOKANSKY *Probinsya ti Pangasinan*), dnešní filipínská provincie na západě ostrova Luzon, kde leží Bolinao 164
- Paříž** (48° 51' 24" s. š., 2° 21' 3" v. d., FRANCOUZSKY *Paris*), hlavní město Francie 20, 32, 52, 58, 82, 83, 119, 123, 147, 244, 245
- Paten**, **Panten**, **Pancham**, **Panthen**, **Pacem**, *Patem* apod., místo na jihu Bornea (?) 163
- Patria del Friuli** viz Akvilejský patriarchát
- Pegau** (51° 10' s. š., 12° 15' v. d.), starobylé město v Sasku, nedaleko Lipska 146
- Pej-chaj** (北海公園 *Běihǎi Gōngyuán*), park v Pekingu 184
- Tchuan-čcheng (團城 *Tuánchéng*, „Kruhové město“) 184
- „Pekelné údolí“ viz „Děsivé údolí“
- Peking** (39° 54' 50" s. š., 116° 23' 30" v. d., ČÍNSKY 北京 *Běijīng*), doslova „Severní hlavní město“, hlavní město několika čínských států, v současnosti hlavní město ČLR .... 22, 26, 37, 43, 75, 91, 92, 108, 168, 174, 185, 186, 198, 212, 227, 350, 376, 383 viz též Chánbalyk, Ta-tu
- Peloponés** (ŘECKY Πελοπόννησος *Pelopónnēsos*), velký poloostrov v jižním Řecku 61
- Pera** (41° 1' 55" s. š., 28° 58' 34" v. d., z ŘECKÉHO Πέραν ἐν Συκαῖς *Péran ἐn Sykaïs*), předměstí Cařihradu (Konstantinopole) severně od Zlatého rohu, ve 13. století centrum evropských (zejména janovských a benátských) kupců; dnešní Galata (z ŘECKÉHO Γαλατὰ), součást čtvrti Beyoğlu v Istanbulu 63, 64, 65, 66, 92, 150
- dominikánský kostel sv. Pavla (*San Paolo*), v roce 1325 zasvěcen sv. Dominikovi (*San Domenico*) 150
- Persepolis** (29° 56' 4" s. š., 52° 53' 29" v. d., STAROPERSKY 𐎱𐎠𐎼𐎿 𐎲𐎠𐎧𐎺 Pārsa, NOVOPERSKY 𐎱𐎠𐎼𐎿 𐎲𐎠𐎧𐎺 *Fāarseh*, ŘECKY Περσέπολις *Persépolis*), v letech 512–331 př. n. l. letní hlavní město Achajmenovské říše; u Odorika *Coprum*, *Comum*, *Conium*, *Comerum* apod.; v dnešní lokalitě Tacht-e Džamšíd (تخت جمشید *Taht-e Jamshīd*) 156
- Persie**, historicko-kulturní oblast, kryjící se z větší části s Íránem .... 26, 40, 43, 44, 46, 52, 62, 77, 78, 83, 87, 88, 90, 152, 155, 159, 167, 168, 170, 172, 187, 286 viz též Írán
- Perský záliv** (ARABSKY الخليج العربي *al-Ḥalīġ al-ʿArabī*, PERSKY خليج فارس *Ḥalīj-e Fārs*), záliv Indického oceánu mezi Persií (Íránem) a Arabským poloostrovem 35, 40, 77, 158, 208

- Pesaro** (43° 55' s. š., 12° 54' v. d.), italské město ve střední Itálii 247
- Pisa** (43° 43' s. š., 10° 24' v. d.) město v Toskánsku, hlavní město stejnojmenné provincie, ve středověku důležitý obchodní přístav a hlavní město Pisánské republiky 41, 59, 63, 80, 115, 120, 193, 226, 377, 378
- Pisánská republika** (ITALSKY *Repubblica Pisana*, *Repubblica di Pisa*), jedna z italských námořních republik, středověký nezávislý stát (asi 1000–1406) na toskánském pobřeží Itálie 59, 88
- Plzeň** (49° 44' 53" s. š., 13° 22' 27" v. d.), krajské město v západních Čechách 108
- Polcenigo** (46° 2' s. š., 12° 30' v. d., FURLANSKY *Polcenic*), město ve Furlansku 135, 136
- Polsko** (POLSKY *Polska*), historické území ve střední Evropě 36, 54, 64, 238
- Polumbum, Polumbrum, Palinbum, Pabulum** apod. viz Kollam
- Pontebba** (46° 30' s. š., 13° 19' v. d., FURLANSKY *Ponteibe*, NĚMECKY *Pontafel*, SLOVINSKY *Tablja*), obec na severovýchodě provincie Udine ve Furlansku 125
- Pordenone** (45° 57' 50" s. š., 12° 39' 27" v. d., LATINSKY *Portus Naonis* nebo *Portus Naonus* [= „přístav na řece Noncello“], ve středověku ITALSKY též *Porto Maggiore*, NĚMECKY *Portnaw*, v moderní němčině *Portenau*, FURLANSKY *Pordenon*, BENÁTSKY *Pordenon*), město ve Furlansku, předpokládané rodiště bl. Odorika 4, 6, 8, 17, 19, 22, 23, 31, 38, 40, 44, 45, 91, 102–108, 111, 112, 117, 119, 120–125, 128–132, 135, 139, 145, 148, 164, 177, 185, 209, 211, 221, 222, 226, 227, 232, 241, 254, 256, 264–267, 269, 337, 343, 346, 347, 348–366, 368, 370–375, 377–385, 387
- hrad Torre (*castello di Torre*) 129
- klášter sv. Františka (*Convento di S. Francesco*) 73
- kostel bl. Odorika (*Chiesa parrocchiale del Beato Odorico*); dílo architektka Maria Botty (1991) 221, 222, 227
- kostel sv. Jana Boska (*Chiesa parrocchiale di San Giovanni Bosco*) 102
- posádka Přemysla Otakara II., žoldnéři 119, 130
- stručné dějiny 129
- Pordenone, provincie** (ITALSKY *Provincia di Pordenone*, FURLANSKY *Provincia di Pordenon*, v místní benátštině *Provincia de Pordenon*), provincie ve Furlansku 124
- Poreč** (45° 22' s. š., 13° 59' v. d., ITALSKY a BENÁTSKY *Parenzo*), významný benátský přístav na západě Istrijského poloostrova, dnes na území Chorvatska 226
- Porsico**, neznámé místo, snad v severním Íránu (?) 71, 73
- Portogruaro** (45° 47' s. š., 12° 50' v. d., BENÁTSKY *Porto*, *Portogruar*, FURLANSKY *Puart*, LATINSKY *Portum de Gruario*), město v dnešním kraji Benátsko 22, 125, 129, 135, 136, 148, 219, 347, 365, 382, 383
- Portugalsko** (PORTUGALSKY *Portugal*), historické území a stát v západní části Pyrenejského poloostrova 59
- Portus Naonis** („Přístav na řece Noncello“) viz Pordenone
- Portus Pal(l)orum**, středověký přístav ne-daleko Ajasu, janovská námořní základna 66
- Povolží** (RUSKY *Поволжье Povolž'je*, TATARSKY *Идел бые İdel buyı*), území v Rusku, na středním a dolním toku Volhy 54, 75
- Praha** (50° 05' 14" s. š., 14° 25' 16" v. d.), významné politické centrum ve střední Evropě, ve středověku hlavní město Českého království, nyní hlavní město České republiky 20, 80, 123, 234, 240, 254, 348, 367, 368, 371, 372, 377, 378
- Pramaggiore** (45° 49' s. š., 12° 44' v. d.), obec v provincii Benátky 125
- Prato** (43° 53' s. š., 11° 6' v. d.), město v italském Toskánsku, asi 15 km od Florencie 103
- provincie sv. Antonína v Treviské marce** (LATINSKY *provincia Sancti Antonii in marchia Trevisana*, ITALSKY *provincia di*

San Antonio nella Marca Trevigiana), církevní provincie na území Treviské marky 116, 134, 135

Předkavkazsko (RUSKY *Предкавказье* *Predkavkaz'e*), též Severní Kavkaz, označení pro území na sever od kavkazského hřebene až ke Kumomanyčské propadlině 73

Přední Asie, též jihozápadní Asie, subregion Asie, který se rozprostírá v jihozápadní části Asie, do jisté míry se překrývá s oblastí, často nazývanou jako Blízký východ, případně Střední východ 36, 43, 66, 69

Přední Indie, poloostrov na jihu Asie mezi Arabským mořem a Bengálským zálivem, Indický subkontinent 78

Pula (44° 52' s. š., 13° 51' v. d., SLOVINSKY *Pulj*, ITALSKY *Pola*, LATINSKY *Colonia Pietas Iulia Pola*), významné město na istrijském pobřeží, dnes na území Chorvatska 226

Purí (URIJSKY *পূর্বা পুরী* *Purí*), město ve státě Urísa na východě Indie, na pobřeží Bengálského zálivu 162

Q

Quilon viz Kollam

Quinsay, *Chinsai*, *Campsay*, *Cansaia*, *Casaie* apod. viz Chang-čou

R

Rakouské vévodství (NĚMECKY *Herzogtum Österreich*), historický státní útvar na území dnešního Dolního a Horního Rakouska (1156–1452) 131

Rakousko, Rakousy (NĚMECKY *Österreich*), historická země ve střední Evropě 35, 105, 111, 122, 129, 130, 232

Regnum presbyteri Johannis (Království kněze Jana) viz Etiopie

Remeš (48° 15' 46" s. š., 4° 2' 5" v. d., francouzsky *Reims*, dříve psáno *Rheims*), historické město v severovýchodní Francii 66

Rieti (42° 24' s. š., 12° 52' v. d.), město ve střední Itálii, ve středověku jedno z papežských sídel 87

Rubroek (dříve *Ruysbroeks*, 50° 50' 22" s. š., 2° 21' 23" v. d.) ve Flandrech, dnešní Rubrouck u Saint-Omer v severovýchodní Francii, pravděpodobné rodiště Viléma z Rubruku 56

Rúmský sultanát (TURECKY *Anadolu Selçuklu Devleti*, PERSKY *سلجوقیان روم* *Saljūqiyān-e Rūm*, ARABSKY *السلطنة الروم* *as-Salāṭiqa ar-Rūm*; z ARABSKO-PERSKÉHO *الرُّوم* *ar-Rūm* / *روم* *Rūm* = Anatolie), stát seldžuckých Turků na území dnešního Turecka (1077–1307) 43

Rumunsko (RUMUNSKY *România*), stát ležící z větší části na Balkánském poloostrově v jihovýchodní Evropě 36

Rusko (RUSKY *Россия* *Rossija*), území ve východní Evropě a severní Asii 35, 36, 41, 54, 64, 145

Ř

Řecko (STAROŘECKY *Ἑλλάς* *Hellás*, NOVOŘECKY *Ελλάδα* *Elláda*), historické území a stát na jihu Balkánského poloostrova a na ostrovech v Egejském, Krétském, Thráckém, Středomořím a Jónském moři 62, 66, 207

Řím (41° 54' s. š., 12° 30' v. d., ITALSKY a LATINSKY *Roma*), hlavní město Itálie a mnoha historických státních útvarů, sídlo papeže 27, 32, 49, 82, 83, 90, 112, 114, 115, 120, 226

„říše (země) kněze Jana“, legendární království ve Střední Asii 22, 42, 46, 48, 89, 189, 189–190, 262, 365, 367
hledání „říše kněze Jana“ 46–48
Regnum presbyteri Johannis (Království kněze Jana), dnešní Etiopie 48

S

S'čchuan (四川省 *Sichuān Shěng*), dnešní provincie v jihozápadní ČLR 190, 191, 192

- Saba** (snad dnešní *Sāveh* ساهو jižně od Teheránu, 35° 0' 34" s. š., 50° 22' 24" v. d., severozápadně od Kumu (قم), místo, odkud podle některých středověkých autorů pocházeli „tři králové“ 154
- Sacile** (45° 58' s. š., 12° 30' v. d., FURLANSKY *Sacil*, BENÁTSKY *Sathil*), město v provincii Pordenone ve Furlansku 125, 135, 136
- Sahara** (ARABSKY الصحراء الكبرى *Aṣ-Ṣaḥrāʾ al-Kubrā*, „Velká poušť“, BERBERSKY ⵜⴰⴳⴷⵓⴷⴰ *Ṣaḥra*), největší poušť světa 207
- Saint Denis** (48° 56' 10" s. š., 2° 21' 53" v. d.), obec asi 9 km severně od centra Paříže s gotickou katedrálou (*Cathédrale royale de Saint-Denis*) s hrobkami většiny francouzských králů; dnes předměstí Paříže 58
- Saint-Jean-d'Acre* .... 107, 385, 394 viz též Akkon
- Saint-Omer** (50° 44' 46" s. š., 2° 15' 42" v. d., VLÁMSKY *Sint-Omoars*, NIZOZEMSKY *Sint-Omaars*), město v nejsevernější části Francie, ve francouzské části Flander 244
- opatství sv. Bertina (50° 45' 1" s. š., 2° 15' 52" v. d., VLÁMSKY *abdye van Sint-Bertyns*, NIZOZEMSKY *abdij van Sint-Bertinus*, FRANCOUZSKY *abbaye Saint-Bertin*), benediktinské opatství 244
- Sajó** (SLOVENSKY *Slaná*), řeka v severním Maďarsku, pramenící na Slovensku, známá porážkou Maďarů od Mongolů (1241) 51
- Saljan** (39° 35' 42" s. š., 48° 58' 45" v. d., AZERSKY *Salyan*, RUSKY *Сальяны Sal'jany*), město v Ázerbájdžánu, jižně od Baku 73
- Salmas** (38° 12' s. š., 44° 46' v. d., PERSKY *سالماس Salmās*, KURDSKY *سەلماس Selmas*, AZERSKY *سالماس Salmas*), město na severozápadě Íránu 73
- Salmastrum**, místě nejasné lokalizace, snad u Urmijského jezera 73
- Samara** (53° 14' s. š., 50° 10' v. d., RUSKY *Самара*, v letech 1935–1991 *Куйбышев Kujbyšev*), město v evropské části Ruské federace na levém břehu řeky Volhy 72
- Samarkand** (39° 39' 15" s. š., 66° 57' 35" v. d., UZBECKY *Samarqand*, TÁDŽICKY *Samarqand* *Самарқанд*, PERSKY *سمرقند Samarqand*, RUSKY *Самарканд*), město v dnešním Uzbekistánu 40, 46, 76
- Samsun** (41° 17' 25" s. š., 36° 20' 1" v. d., v osmanské turečtině *صامسون*, ve starověku ŘECKY *Ἀμισός Amisos*, později *Σαμψούντα Sampsoúnta*), město v severním Turecku, na pobřeží Černého moře 73
- San Daniele del Friuli** (46° 9' 35" s. š., 13° 0' 40" v. d., FURLANSKY *Sant Denêl*), obec v provincii Udine ve Furlansku se starobylou knihovnou (1466) 125, 145, 219
- San Michele al Tagliamento** (45° 45' 49" s. š., 12° 59' 43" v. d., FURLANSKY *San Michêl*), obec v provincii Benátky 125
- San Quirino** (46° 2' s. š., 12° 41' v. d., FURLANSKY *San Quarin*), obec nedaleko Pordenone ve Furlansku 129
- Sandon**, zkomolené jméno východočínského přístavu Čchüan-čou 131
- Sandu* viz Šang-tu
- Santo Stino di Livenza** (45° 44' s. š., 12° 41' v. d., též *San Stino*, BENÁTSKY *San Stin*), obec v provincii Benátky 125
- Sappada** (46° 34' s. š., 12° 41' v. d., v místní NĚMČINĚ *Plodn*, FURLANSKY *Sapade*, NĚMECKY *Pladen*), obec v provincii Belluno, patřící historicky do Furlanska 125
- Saraj** (Saraj, z PERSKÉHO *سرای sarây*, „dům, obydlí“)
- a) Saraj (též Starý Saraj, *Sarai Batu*), hlavní město Zlaté hordy v letech 1254–1282; u dnešní vesnice Selitrennoje (*Селитренное*, 47° 10' 6" s. š., 47° 27' 9" v. d.), asi 120 km severně od Astrachaně 57, 76
- pravoslavné biskupství 76
- b) Saraj (Nový Saraj, *Sarai Berke*), hlavní město Zlaté hordy v letech 1286–1395 a jedno z největších měst středověkého světa; u dnešní vesnice Carjev

- (Царь, 48° 40' 6" s. š., 45° 22' 21" v. d.), asi 85 km od Volgogradu 71, 72, 92, 197, 210
- c) **Saraj** (LATINSKY *Custodia Sarayæ*), františkánská správní oblast na území „severního Tatarska“, zahrnující východní část Zlaté hordy, včetně Severního Kavkazu 69
- Sásánovská říše, Sásánovci** (STŘEDNĚ-PERSKY *Ērānshahr* **سرشاهان** či *Ērān*), královská dynastie, vládoucí v Persii (224–651) 152, 156
- Selena** viz *Delena* (*Selena*?)
- Sevastopol** (44° 36' s. š., 33° 32' v. d., UKRAJINSKY a RUSKY *Севастополь*, TATARSKY *Акъяр Aqyar*, KRYMSKOTATARSKY *Aqyar*), černomořské přístavní město na Krymském poloostrově 64, 72
- Sevastopolis** (ŘECKY *Σεβαστοῦπολις Sebastoupolis*, ITALSKY *Sebastopoli*), janovská kolonie ve východním Černomoří; dnešní Suchumi 64
- Severní ledový oceán**, nejmenší světový oceán, rozkládající se kolem severního zemského pólu 90
- Severní Sung** (ČÍNSKY 北宋 *Běi Sòng*, 960–1127), první období dynastie Sung (960–1279), do ovládnutí severu Džürčeny 86
- Severní Kavkaz**, Předkavkazsko, historická oblast na sever od kavkazského hřebene až ke Kumomanyčské propadlině 69, 75
- „**severní Tatarsko**“, vikarie Severní Tatarsko (LATINSKY *Vicaria Tartariae Aquilonaris*), též Severní vikarie (LATINSKY *Vicaria Aquilonaris*), františkánská církevní oblast na území Zlaté hordy, zhruba jižní Rusko 22, 69, 70, 71, 75, 146
- Si-an** (34° 16' s. š., 108° 54' v. d., 西安 *Xī'ān*), starobylé město v provincii Šen-si, centrální ČLR 190
- Sia-men** (24° 36' s. š., 118° 44' v. d., 廈門 *Xiàmén*), město v jihovýchodní Číně 168
- Sibiř** (RUSKY *Sibir' Сибирь*), území v Rusku mezi Uralem a Verchojanským pohořím, zahrnující téměř celou severní Asii 36, 210
- střední Sibiř 36
- západní Sibiř 36
- Sicílie** (ITALSKY a SICILSKY *Sicilia*), největší ostrov ve Středozezemním moři 33, 66
- Sicilské království**
- 1) Sicilské království, neoficiálně Neapolské království (LATINSKY *Regnum Siciliae citra Pharum*, ITALSKY *Regno di Sicilia citeriore*), historický státní útvar na jihu Apeninského poloostrova (1282–1816) 33
  - 2) Sicilské království (LATINSKY *Regnum Siciliae ultra Pharum*, ITALSKY *Regno di Sicilia ulteriore*), historický státní útvar na Sicílii (1282–1442) 33
- Sien-che-s'** (仙鶴寺 *Xiānhè Sì*, „Mešita nesmrtelného jeřába“), mešita v Jang-čou 173
- Siena** (43° 20' s. š., 11° 20' v. d.), město ležící uprostřed italského Toskánska 59, 226
- Sienská republika** (ITALSKY *Repubblica di Siena*, LATINSKY *Respublica Senensis*, 1125–1555), středověký městský stát v dnešním Toskánsku 59
- Silan, Sillam, Ceilam, Salam, Sylan* apod. viz Cejlon
- Sing-jüan** (33° 4' 39" s. š., 107° 1' 34" v. d., 興元 *Xīngyuán*, dnešní Chan-čung, 漢中 *Hànzhōng*), historické město v provincii Šen-si 190
- Sín-kalán** (سین کلان *Sin kalān*) nebo Sín-kílán (سین کیلان *Sin kilān*), středověké arabské jméno pro Kanton 167
- Sin-ťiang** (ČÍNSKY 新疆 *Xīnjiāng*, UJGURSKY شىنجاڭ *Shinjang*, KAZAŠSKY شىنجاڭ *Šinjaň*, KYRGYZSKY شىنجاڭ *Šinjaň*, MONGOLSKY *Siej iyeit Sinjijay*), historické území v západní Číně, též Východní Turkestán, dnes autonomní oblast ČLR 92, 187, 205
- Slezsko** (SLEZSKONĚMECKY *Schläsing*, POLSKY *Śląsk*, NĚMECKY *Schlesien*, LATINSKY

- Silesia), historické území, rozkládající se v současnosti převážně v Polsku a zčásti v Česku 25
- Slovinsko** (SLOVINSKY *Slovenija*), středoevropský alpský stát 105, 124, 125, 130
- Smyrna** (38° 26' s. š., 27° 9' v. d., z ŘECKÉHO *Σμύρνη Smyrnē, Σμύρνα Smýrna*, dnešní Ízmir), přístavní město a janovská základna v západním Turecku, na pobřeží Egejského moře 62, 66
- Soldaia**, původně benátská, od roku 1274 janovská kupecká kolonie na Krymu v místě dnešního města Sudak 64, 71, 72, 76
- Soldania**, středověké jméno pro Sultanii 71, 73, 153
- Soluň** (40° 39' s. š., 22° 54' v. d., ŘECKY *Θεσσαλονίκη Thessalonikē*), historická metropole řecké Makedonie 62
- Soncino** (v místním dialektu *Sunsi*, 45° 24' s. š., 9° 52' v. d.), starobylé městečko v Lombardii 257
- Spilimbergo** (FURLANSKY *Spilimberc*, SLOVINSKY *Špilberk*, ve středověku *Castrum de Spengenberg*), město v provincii Pordenone ve Furlansku 125
- St. Albans, Saint Albans** (51° 45' 18" s. š., 0° 20' 10" z. d.), jihoanglické město asi 35 km severně od centra Londýna 151, 152
- St. Gallen** (NĚMECKY *Sankt Gallen*, FRANCOUZSKY *Saint-Gall*, ITALSKY *San Gallo*, RÉTOROMÁNSKY *Sogn Gagl*), švýcarský kanton se stejnojmenným správním střediskem 250
- Střední Asie**, geograficky nejednoznačně definovaná oblast v Asii, zahrnující v širším pojetí (podle definice UNESCO) Mongolsko, Sin-ťiang, středoasijské republiky bývalého Sovětského svazu, východní Írán, severní Afghánistán a severozápadní Indii 21, 35, 41, 42, 43, 47, 52, 54, 56, 69, 85, 87, 172, 205, 210, 211
- Středomoří, Středozemí**, ne zcela přesně definovaná oblast okolo Středozemního moře; zahrnuje i severní Afriku 44, 59, 62, 65, 76, 88, 187, 207, 208
- východní Středomoří 62, 207
- Středozemní moře**, vnitřní moře Atlantského oceánu mezi Evropou, Asií a Afrikou 67, 207, 208, 210
- Stuttgart** (48° 47' s. š., 9° 11' v. d.), hlavní město jihoněmeckého Württemberska 194, 379, 380, 381
- Su-čou** (31° 18' s. š., 120° 36' v. d., 蘇州 *Sūzhōu*), město na jihovýchodě provincie Ťiang-su ve východní Číně 183
- Sudak** (44° 51' 5" s. š., 34° 58' 21" v. d., UKRAJINSKY a RUSKY *Судак*, KRYMSKO-TATARSKY *Sudaq*), historické přístavní město na jižním pobřeží Krymu, někdejší benátská a janovská kolonie Soldaia 64
- Suchumi** (43° 0' 12" s. š., 41° 0' 55" v. d., ABCHAZSKY *Ақәа Ақҭә*, GRUZÍNSKY *სოხუმი* *Sochumi*, RUSKY *Сухум*, *Сухуми* *Suchum*, *Suchumi*), město ve východním Černomoří, v dnešním Abchazsku 64
- Sulina** (45° 9' 15" s. š., 29° 39' 50" v. d.), rumunský přístav v deltě Dunaje 73
- Sultanie** (36° 25' 53" s. š., 48° 48' 32" v. d., *سلطانیہ Soltānīyeh*), město v severozápadním Íránu mezi Tabrízem a Teheránem; v letech 1318–1425 sídlo dominikánského arcibiskupství; ve středověké Evropě známo jako *Soldania* 69, 73, 90, 153, 154, 155, 170
- arcibiskupství Sultanie (*archiepiscopus Soltamensis*) 90, 153
- mauzoleum ílchána Öldžejtüia 154
- Sumatra** (INDONÉSKY *Sumatera*, též *Sumatra*; u Odorika *Sumoltra*, *Sumolchra* apod.), ostrov v západní části souostroví Velké Sundy, dnes součást Indonésie 93, 162, 197, 261
- Summaga** (45° 46' 39" s. š., 12° 48' 0" v. d., FURLANSKY *Sumàghe*, v místním dialektu *Sumaga*), frazione Portogruara 148
- Summisso** (*Sumnusso?*, *Simmisso?*), pravděpodobně dnešní Samsun na tureckém pobřeží Černého moře 71, 73, 75

Sumoltra, Summoltra, Sumolchra, Sumolcra, Zumptloc, Simultam, Simultra, Simoltra, Sumolara apod. viz Sumatra
Sungské císařství, Říše Sung, dynastie Sung (宋朝 *Sòng Cháo*, 960–1279), významná středověká čínská říše, dobytá Mongoly 41, 43, 85, 172, 173, 192
 porážka od Mongolů 41

Svatá říše římská (LATINSKY *Sacrum Romanum Imperium*, NĚMECKY *Heiliges Römisches Reich*), státní útvar ve střední Evropě s centrem v Německu (962–1806), od 15. století Svata říše římská národa německého (*Sacrum Romanum imperium nationis Germanicæ*) 31, 41, 47, 128, 195

Svatá země (ARABSKY الأرض المقدسة *al-Arḍu l-Muqaddasah*, aramejsky ארעא קדישא *Ar'ā Qaddiša*, HEBREJSKY ארץ הקודש *Ereṣ haQodeš*, ŘECKY Ἁγιοὶ Τόποι *Hágioi Tópoi*, LATINSKY *Terræ Sanctæ*), obecné označení pro oblast Blízkého východu známou též jako Země zaslíbená 30, 31, 46, 48, 82, 88, 146
Custodia Terræ Sanctæ, františkánská kustodie ve Svaté zemi, fungující od 13. století dosud 30

Svatý hrob viz Boží hrob

Svatý Jan (LATINSKY S. Johannes), blíže neurčené místo, snad západně od Starého Saraje 71, 72

Syrdarja (UZBECKY *Sirdaryo*, KAZAŠSKY *Сырдария Sirdariya*, TÁDŽICKY *дарёи Сир dar'yoj Sir*, RUSKY *Сырдарья Syrdar'ja*, ve starověku nazývaná ŘECKY Ἰαξάρτης *Iak-sártēs*, LATINSKY *Iaxartes*), nejdelší řeka ve Střední Asii 54

Sýrie (ŘECKY *Συρία Syria*, SYRSKY *سورية Sūriyā*, ARABSKY *سورية Sūriyya* nebo *سوريا Sūriyā*), v širším smyslu historické území na Blízkém východě, přesahující hranice dnešního státu 43, 52, 59, 83, 87, 93, 117, 170

Š

Šan-si (山西省 *Shānxī Shěng*), dnešní provincie v severní části ČLR 189

Šan-tung (山東 *Shāndōng*), dnešní provincie na východě ČLR 22

Šang-tu (42° 21' 35" s. š., 116° 10' 45" v. d., MONGOLSKY *ЗөвдО Шанаду*, ČÍNSKY *上都 Shàngdū*, „Horní hlavní město“, též známé jako Kchaj-ping *開平 Kāipíng*), letní sídlo mongolských chánů asi 28 km severozápadně od dnešního města Dolon-núr (MONGOLSKY *Долоа Него** *Dolon-nayur*, ČÍNSKY *多倫 Tuo-lun, Duōlún*) ve Vnitřním Mongolsku; u Odorica jako *Sandu*, později v Evropě populární jako *Xanadu* 77, 176, 237

Šara-orda (Si**T FordO Sir-a Ordu*, „Žlutá rezidence“), letní sídlo chána Gūjūka nedaleko Karakorumu 54

Šen-si (陝西省 *Shānxī Shěng*), dnešní provincie v severozápadní ČLR 187, 190

Šen-si S'-čchuan sing-šeng (陝西四川行省 *Shānxī Sīchuān xíngshěng*), též An-si sing-šeng (安西行省 *Ānxī xíngshěng*, „Pacifikovaný západ“), historická administrativní jednotka ve 13. století s centrem v Ťing-čau 190

Šen-si teng-čchu sing-šeng (陝西等處行省 *Shānxī děngchǔ xíngshěng*), historická administrativní jednotka ve 13. století zahrnující dnešní provincie Šen-si, část Kan-su a Vnitřního Mongolska 190

Šíráz (29° 36' 29" s. š., 52° 31' 29" v. d., PERSKY *شیراز Shīrāz*), město v jižním Íránu, po většinu středověku kulturní metropole Persie 68, 156

Španělsko (ŠPANĚLSKY a GALICIJSKY *España*, KATALÁNSKY *Espanya*, BASKICKY *Espainia*), stát na Pyrenejském poloostrově 53

Šrí Lanka (TAMILSKY *இலங்கை Ilankai*, sinhálsky *ශ්‍රී ලංකාව Šrī Laṃkā*, dříve Cejlon), ostrov v Indickém oceánu, jihozápadně od Indie 40

Benjamin z Tudely: *Ibrig* 40

Štrasburk (FRANCOUZSKY *Strasbourg*, NĚMECKY *Straßburg*, ALSASKY *Strossburi*, 48° 35' 04" s. š., 7° 44' 55" v. d.), středisko Alsaska, dnes ve východní Francii 254

Štýrsko (NĚMECKY Steiermark, SLOVINSKY Štajerska), historické území a dnešní spolková země na jihovýchodě Rakouska 122, 129, 130

T

Ta-tchung (40° 4' s. š., 113° 17' v. d., 大同 *Dàtóng*), město na severu provincie Šan-si, západně od Pekingu 189

Ta-tu (大都 *Dàdū*, „Veliké město“, MONGOLSKY *Deid* *Daidu*; v evropských pramenech známo jako *Taydo*, *Taydu*, *Caido* apod.), hlavní město Mongolské říše Jüan na území dnešního Pekingu 168, 169, 212

Ta-ťiang (大江 *Dà Jiāng*, „velká řeka“) viz Dlouhá řeka

Tabríz (38° 4' 48" s. š., 46° 17' 30,84" v. d., PERSKY *تبریز* *Tabríz*, KURDSKY *تەوریز* *Tewrêz*, AZERSKY *تبریز* *Tabriz*), město v severozápadním Íránu, hlavní město Ílchánovské říše (asi 1270–1305); ve středověku Evropanům známo jako *Tauris*, *Taurisium*, *Tavis*, *Toris*, *Taurisio* apod. 52, 66, 67, 68, 69, 73, 75, 81, 82, 87, 88, 151, 152, 153, 160, 197
dominikánský klášter 75
františkánské kláštery 73, 152

tabrízská kustodie (LATINSKY *Custodia Thauris*), františkánská správní oblast na území „východního Tatarska“ 69

Tádžikistán (TÁDŽICKY *Тоҷикистон* / *تاجیکستان* / *Točikiston*), stát ve Střední Asii 36

Tagliamento (FURLANSKY *Tiliment*, BENÁTSKY *Tajamento*), nejvýznamnější řeka v severovýchodní Itálii 129

Tacht-e Džamšíd (29° 56' 4" s. š., 52° 53' 29" v. d., *تخت جمشید* *Taht-e Jamšid*), město asi 50 km severovýchodně od Širázu, dnešní lokalita s ruinami starověké Persepole 156

Taklamakan (UJGURSKY *تەكلماكان چۆلى* *Ta-klimakan chöli*, ČÍNSKY *塔克拉玛干沙漠* *Tākèlāmāgān Shāmò*, *Taklimakan Shamo*), poušť na západě Číny, v dnešním Sin-ťiangy 187

Talamasin, Thalamasin, Thalamasyn, Thalamasim, Thamalsi, Malamasin, Malamasmi apod., u Odorika jméno ostrova v jihovýchodní Asii, nejčastěji ztotožňovaného s filipínským Bolinaem 162, 197

Talay, Talaig, Talai, Thanay, Dotalay apod., evropské středověké jméno Dlouhé řeky (též Jang-c', Jang-c'-ťiang) odvozené od mongolského *dalai* *Delel*, „velká plocha vody“ 204, 205

Taman (RUSKY *Тамань*, 45° 13' 8,7" s. š., 36° 42' 50,6" v. d.), stanice na Tamanském poloostrově, na pobřeží Tamanského zálivu 72

Tamanský poloostrov (RUSKY *Таманский полуостров* *Tamanskij poluostrov*), poloostrov mezi Azovským a Černým mořem 67, 72

Tana, plně: *Tana nel Mare Maggiore* (ve starověku *Τάναϊς* *Tánaïs*, z řeckého jména pro Don), dnešní Azov v Rusku, asi 7 km od ústí Donu do Azovského moře; ve 14. století obchodní stanice janovských a benátských kupců 43, 71, 72, 73, 92

Taprobana, Taprobanes Insula (z ŘECKÉHO *Ταπροβάνη* *Taprobánē*, prostřednictvím jmen v místních jazycích), staré jméno pro Cejlon 209

Tarcento (46° 13' s. š., 13° 13' v. d., FURLANSKY *Tarcint*, SLOVINSKY *Čenta*, REZIJSKY *Tarčét*), město v severovýchodní Itálii, v provincii Udine 125

Tarimská pánev (UJGURSKY *تارىم ئويمانلىقى* *Tarim Oymanliqi*, ČÍNSKY *塔里木盆地* *Tǎlǐmù Péndì*), rozsáhlá pánev v severozápadní ČLR, v dnešním Sin-ťiangy 210

Tarphexunda viz Trapezunt

Tarvisio (46° 30' s. š., 13° 34' v. d., LATINSKY *Tarvisium*, NĚMECKY a FURLANSKY *Tarvis*, SLOVINSKY *Trbiž*), město v provincii Udine ve Furlansku, ležící na trojmezí Itálie – Rakousko – Slovinsko 125

Tarvisium viz 1) Tarvisio; 2) Treviso

- „**Tatarsko**“ (LATINSKY *Tataria* nebo *Tartaria*) nebo „Velké Tatarsko“ (LATINSKY *Tataria Magna* nebo *Tartaria Magna*), ve středověké Evropě označení pro Mongolskou říši .... 22, 134, 146 viz též „severní Tatarsko“, „východní Tatarsko“
- „**Tatarsko čili Kathaj**“, vikarie Tatarsko čili Kathaj (LATINSKY *Vicaria Tartariæ seu Cathay*), františkánská církevní oblast na území mongolské Číny 69
- Tauris, Tavis, Toris, Thauris, Taurisium, Taurisio, Torissi, Taurisio, Tautisio** apod. viz Tabríz
- Taurus** (TURECKY *Toros Dağları*), pohoří v jižním a východním Turecku 152
- Tawalisi**, u Ibn Batúty jméno Bolinaa 164
- Taydo, Taydu, Taidu, Caido** apod. viz Ta-tu
- Tbilisi** (41° 43' s. š., 44° 47' v. d., თბილისი, do 1936 oficiálně ტფილისი *T'pilisí*, v evropských jazycích známé jako *Tiflis*), hlavní město Gruzie.... 53, 160, 283
- Tegernsee** (47° 42' s. š., 11° 46' v. d.), město v nejj jižnější části Bavorska, na břehu stejnojmenného jezera; roku 746 zde založeno benediktinské opatství 245
- Teglio Veneto** (45° 49' s. š., 12° 53' v. d., FURLANSKY *Tei*, BENÁTSKY *Tejo Vèneto*), obec v provincii Benátky 125
- Teherán** (35° 41' 46,28" s. š., 51° 25' 22,66" v. d., PERSKY *تهران Tehrān*), dnes hlavní a největší město Íránu 154, 155
- Tenduc**, provincie spojovaná Markem Polem s někdejší územím „kněze Jana“; lokalizována v severní části ohbí Žluté řeky v dnešním Vnitřním Mongolsku 89
- Terst** (45° 38' s. š., 13° 48' v. d., ITALSKY *Trieste*, CHORVATSKY a SLOVINSKY *Trst*, FURLANSKY a NĚMECKY *Triest*), přístavní město u Jaderského moře v severovýchodní Itálii, na hranici se Slovinskem 129
- Thána** (19° 10' 20,75" s. š., 72° 57' 25,27" v. d., HINDSKY *Thānā थाना, Ṭhānem ठाणे*, MARÁTHSKY a KONKÁNSKY *Ṭhāne ठाण*), město v dnešním státě Maháráštra (MARÁTHSKY a HINDSKY *महाराष्ट्र Mahārāṣṭra*), severovýchodně od Bombaje (MARÁTHSKY a HINDSKY *मुंबई Mumbaī*), kde 9. 4. 1321 zahynuli mučednickou smrtí čtyři františkánští misionáři 22, 32, 100, 159, 69, 177, 197, 269, 270, 271, 281, 282, 283, 288, 289, 291, 294
umučení františkánských misionářů (1321) 159, 160, 281–298
- Thana, Tana, Chana** viz Thána
- Thephelisis** viz Tiflis
- Tchaj-wan** (台灣 *Táiwān*, TCHAJWANSKY *Tâi-oân*), ostrovní stát jihovýchodně od pobřeží ČLR; oficiálně Čínská republika (Tchaj-wan) (ČÍNSKY 中華民國 *Zhōnghuá Mínguó*, TCHAJWANSKY *Tiong-hoâ Bîn-kok*) 112
- Tchang, Tchangská říše** (ČÍNSKY 唐朝 *Táng Cháo*), čínská dynastie (618–907) 171, 172, 191
- Tchu-po** (吐蕃 *Tǔbó*, psáno též 吐番 s výslovností *Tchu-fan, Tǔfān*), nebo *Si-fan* (西番 *Xīfān*, psáno též 西蕃), označení historického území Tibetu v čínských pramenech 191
- Tchu-po teng-čchu süan-wej š'-s' tu-jüan šuaj-fu** (吐蕃等處宣慰使司都元帅府 *Tǔbó děngchǔ xuānwèi shǐsī dūyuán shuàifǔ*), též *Tuo-s'-ma* [= *Mdo smad* མདོ་སྐད་] *süan-wej š'-s' tu-jüan šuaj-fu* (朵思麻宣慰使司都元帅府 *Duōsīmá xuānwèi shǐsī dūyuán shuàifǔ*), pacifikační komisariát na části dnešních provincií Čching-chaj, Kan-su a S'-čchuan (tj. pozdější Amdo) 192
- Tchu-po teng-lu süan-wej š'-s' tu-jüan šuaj-fu** (吐蕃等路宣慰使司都元帅府 *Tǔbó děnglù xuānwèi shǐsī dūyuán shuàifǔ*), též *Tuo-kan-s'* [= *Mdo kham* མདོ་ཁམས་] *süan-wej š'-s' tu-jüan šuaj-fu* (朵甘思宣慰使司都元帅府 *Duōgānsī xuānwèi shǐsī dūyuán shuàifǔ*), pacifikační komisariát na části S'-čchuanu, dnešního Tibetu a Čching-chaje (tj. pozdější Kham).... 192
- Tchuan-čcheng** viz Pej-chaj
- Tibet** (TIBETSKY བོད་ *Bö*; u Odorika *Tibot, Tibon, Tibor, Tybet, Tybek, Riboth* apod.),

- historické území ve Střední Asii, rozkládající se z velké části na Tibetské náhorní plošinu 17, 37, 40, 78, 115, 116, 187, 191, 192, 193, 198
Benjamin z Tudely 40
Odorik v „Tibetu“ 17, 22, 187, 191–192
Tibet za mongolské vlády 191–192
- Tibetská náhorní plošina**, Čching-chajsko-tibetská plošina (ČÍNSKY 青藏高原 Čching-Cang kao-juan, Qīng Zàng Gāoyuán, TIBETSKY བོད་སྐོར་མཚོ་ Bod sgang mtho, ཁམས་བོད་ས་མཚོ་ Kham s bod sa mtho), vysoce položená rovina ve Střední Asii 191
- Tiflis**, starší evropské jméno pro Tbilisi 53, 73, 160, 283
- Tigris** (SUMERSKY *Idigna*, STAROPERSKY *Tigrā*, STAROŘECKY ἡ Τίγρης ἢ Τίγρης, TURECKY *Dicle*, SYRSKY دجلة *Deqlat*, ARABSKY دجلة *Diġlā*, PERSKY رود دجله *Rūd-e Dejle*), řeka v Mezopotámii 40, 46, 67, 77
- Tichý oceán** (známý též jako Pacifický oceán nebo Pacifik, z PORTUGALSKÉHO *Mar Pacifico*), největší oceán na Zemi 43
- Tmutarakaň** (45° 13' 8,7" s. š., 36° 42' 50,6" v. d., RUSKY Тмутаракань), středověké ruské knížectví a obchodní město na Tamanském poloostrově, u Kerčského průlivu mezi Azovským a Černým mořem, na místě chazarské pevnosti Samkerc (*Tamantarchan*); dnešní Taman .... 72 viz též *Matrega*
- Togtoh**, též *Togto*, *Tokto* (40° 17' s. š., 111° 12' v. d., MONGOLSKY *Тойтаг* *Toytaqu*, ČÍNSKY 托克托 *Tuōkètūō*), město v dnešním Vnitřním Mongolsku v ČLR 189
- Tolentino** (43° 13' s. š., 13° 23' v. d.), město ve střední Itálii, odkud pocházel bl. Tomáš z Tolentina 160, 283
- Tolmezzo** (46° 24' s. š., 13° 1' v. d., FURLANSKY *Tumieç*, SLOVINSKY *Tolmeč* či *Tumeč*, NĚMECKY zastarale *Tolmein* či *Schönfeld*), město v provincii Udine ve Furlansku 125
- Tonkinský záliv** (VIETNAMSKY *Vịnh Bắc Bộ*, ČÍNSKY 北部湾 *Beibu Wan*), záliv Jihočínského moře 37
- Torre**, **Castello di Torre** (45° 58' 5" s. š., 12° 40' 58" v. d.), hrad v Pordenone 129
- Tou Ch'eng**, **Toto Ch'eng** viz *Togto*, *Tokto*
- Tours** (47° 23' 37" s. š., 0° 41' 21" v. d.), starobylé město ve střední Francii 195
2. koncil v Tours (567) 195
- Trabzon** viz *Trapezunt*
- Trapesonda**, **Trepessunda**, **Trapsunda**, **Trebisonda**, **Trabisonda**, **Trapesenda**, **Trapensanda** apod. viz *Trapezunt*
- Trapezunt** (41° 0' 18" s. š., 39° 43' 36,8" v. d., TURECKY před 1923 طرابزون *Tarabusun*, ŘECKY *Τραπεζοῦς* *Trapezoüs*, NOVOŘECKY *Τραπεζούντα* *Trapezounta*), nyníjší Trabzon v severním Turecku; v letech 1204–1461 sídlo Trapezuntského císařství 66, 73, 78, 150, 151, 197
biskupství latinského obřadu 151
františkánský a dominikánský klášter 73, 151
- trapezuntská kustodie** (LATINSKY *Custodia Trapezundis*), františkánská správní oblast na území „východního Tatarska“ 69
- Trapezuntské císařství** (ŘECKY *Βασιλεία Τραπεζούντος* *Basileía Trapezoüntos*, též *Αυτοκρατορία της Τραπεζούντας* *Autokratória tēs Trapezoüntas*), zbytek státu byzantských Komnenovců (*Κομνηνοί* *Komnēnoi*) na jihovýchodním pobřeží Černého moře (1204–1461) 150, 151
- Treviská marka** (LATINSKY *marchia Tarvisina/Tervisina/Trevisana*, ITALSKY *Marca Trevigiana/Trivigiana/Tarvisina*), středověké území v severovýchodní Itálii; centrem bylo město Treviso 135, 195
- Treviso** (45° 40' s. š., 12° 15' v. d., LATINSKY *Tarvisium*, *Trevisium*, BENÁTSKY *Trevixo*), město v dnešním kraji Veneto, někdejší centrum Treviské marky 180, 226, 259
- Trident** (46° 4' s. š., 11° 7' v. d., ITALSKY *Trento*, LADINSKY *Trènt*, NĚMECKY *Trient*), město v severovýchodní Itálii, dnes správní středisko oblasti Tridentsko-Horní Adiže 226

- Tridentsko-Horní Adiže**, též **Tridentsko-Jižní Tyrolsko** (ITALSKY *Trentino-Alto Adige*, NĚMECKY *Trentino-Südtirol*, LADINSKY *Trentin-Südtirol*), autonomní kraj v severní Itálii 135
- Tripolis** (34° 26' s. š., 35° 51' v. d., z ŘECKÉHO *Τρίπολις*; ARABSKY *طرابلس* *Ṭarābulus*, v dnešní LIBANONSKÉ ARABŠTINĚ *Ṭrāblos* nebo *Ṭrēblos*), hlavní město středověkého Tripoliského hrabství (1109–1289) 31, 58
- Tripoliské hrabství** (LATINSKY *Comitatus Tripolitanus*, FRANCOUZSKY *Comté de Tripoli*, PROVENŠÁLSKY *Comtat de Trípol*, 1102–1289), poslední ze čtyř křižáckých států založených v Levantě po první křížové výpravě 31, 58
- Trojí Benátsko** (ITALSKY *Triveneto*, *Tre Venezie*, tj. dnešní kraje Benátsko, Tridentsko-Horní Adiže a Furlansko-Julské Benátsko), historické území v severovýchodní Itálii 135
- „**tři Indie**“, středověká geografická koncepce, označující rozsáhlou oblast Asie za „Indie“, obvykle: (Dolní) Indie, Horní Indie a Vnitrozemská Indie 47, 158
- Tu-šan u Nan-jangu** (南陽獨山 *Nányáng Dúshān*), hora v provincii Che-nan 135
- Tulcea** (45° 11' 24" s. š., 28° 48' 0" v. d., BULHARSKY a RUSKY *Тулча* *Tulča*, UKRAJINSKY *Тульча* *Tul'ča*, TURECKY *Hora-Tepé* či *Tolçu*), město dnes v rumunské Dobrudži 72
- Tun-chuang** (40° 8' 31,67" s. š., 94° 39' 42,77" v. d., 敦煌, 炖煌, 燉煌 *Dūnhuáng*), významné město na Hedvábné cestě, v dnešní provincii Kan-su 76
- Tung-šeng** (東勝 *Dōngshèng*), středověké město v oblasti dnešního Togtoh v Vnitřním Mongolsku v ČLR 189
- Turecko** (TURECKY *Türkiye*), stát ležící v Malé Asii a z menší části v jihovýchodní Evropě 66, 73, 150, 152
- Turfan** (42° 55' 59,88" s. š., 89° 10' 0,12" v. d., UJGURSKY *تۇرپان* *Turpan*, ČÍNSKY *吐魯番* *Tǔlǔfān*, *Turpan*), starobylé město v dnešním Sin-ťiangy 76
- Turkestán** (PERSKY *ترکستان* *Turkestan*), doslova „země Turků“, území obývané turkickými národy 54, 172
- Turkmenistán** (TURKMENSKY *Türkmenistan*), stát ve Střední Asii 36
- Tybet, Tybot, Tiboc, Tibot, Tybek, Tibek, Tibet, Riboth, Riboch** apod., různé evropské podoby pro Tibet 187, 191, 198
- Tyrolsko** (NĚMECKY *Tirol*, ITALSKY *Tirol*), Tyrolské (okněžněné) hrabství (NĚMECKY *Gefürstete Grafschaft Tirol*, ITALSKY *Contea Principesca del Tirolo*; 1140–1919), historická země, rozdělená po 1. světové válce mezi Rakousko (Severní a Východní Tyrolsko) a Itálii (Jižní Tyrolsko) 129

Ť

- Ťi-ning** (35° 24' s. š., 116° 34' v. d., 濟寧 *Jǐníng*), město na jihozápadě dnešní provincie Šan-tung 198
- Ťien-čou** (建州 *Jiànzhōu*), dnešní Ťien-ou (27° 2' 3" s. š., 118° 19' 24" v. d., 建甌 *Jiàn'ōu*) v Nan-pchingu (南平 *Nán píng*), město v jihovýchodní Číně, v provincii Fu-ťien, někdy interpretováno jako Odorikův *Zayton* 168
- Ťin** (DŽŮRČENSKY *秦* *Čin*, 秦 *Čin*, 秦 *Čin*, 秦 *Čin* *Amban Anchun gurun*, ČÍNSKY *金朝* *Jīn Cháo*, 1115–1234), džürčenská říše v severní Číně 85, 86, 212
- Ťin-čua** (29° 18' s. š., 120° 4' v. d., 金華 *Jīnhuā*), město v Če-ťiangy 183
- Ťing-čao** (京兆 *Jīngzhào*; ve středověké Evropě známo jako *Casan*, *Cassum*, *Kansan*, *Consan*, *Cassi*, *Chausi*, *Causen* apod., u Marka Pola *Quengian*, z arabského *کنجان* *Kenčān*), dnešní Si-an v provincii Šen-si 190

U

- Udine** (46° 4' s. š., 13° 14' v. d., FURLANSKY *Udin*, SLOVINSKY *Videm*, NĚMECKY *Weiden*), město ve Furlansku, úzce spjaté s bl. Odorikem 6, 8, 17, 20, 22, 35, 100, 112,

115, 117, 118, 120, 121, 124, 125, 128, 132, 135, 136, 138, 141, 148, 149, 160, 193, 194, 219, 220, 224, 226, 233, 264, 265, 266, 268, 269, 346, 351, 358, 359, 360, 361, 363, 373, 374, 381, 382, 383, 384, 385, 386

klášter a kostel sv. Františka (*convento e chiesa di S. Francesco*) 22, 100, 112, 135, 138, 160, 194, 219, 224, 226, 263, 264, 266, 268, 269, 270, 140

cyklus fresek ze života bl. Odorika 136, 160, 224, 265, 268, 269

kaple blahoslaveného Odorika 224

kaple sv. Ludvíka z Anjou; od 15. století kaple bl. Odorika 224, 268

Studio della Custodia friulana 140

kostel Panny Marie Karmelské (*Chiesa della Beata Vergine del Carmine*) 6, 8, 22, 112, 118, 132, 141, 220, 226, 227, 266

Odorikův náhrobek (*Arca del Beato Odorico da Pordenone*) 6, 8, 20,

111, 116, 118, 227, 265, 267, 268, 269

Odorik káže věřícím (*Odorico predica ai fedeli*) 269

rohové sochy 267, 269

Vyzvednutí Odorikova těla z hrobu (*Riesumazione del corpo di Odorico*)

.... 26

Udine, provincie (ITALSKY *Provincia di Udine*, FURLANSKY *Provincia di Udin*, SLOVINSKY *Videmska pokrajina*), provincie ve Furlansku 124, 125

Ugek, též *Ugueth*, *Uguech*, místo pravděpodobně v Dolním Povolží 71, 72

Uhry, oficiálně: Uherské království (MAĎARSKY *Magyar Királyság*, LATINSKY *Regnum Hungariae*, 1000–1918), Maďarské království (MAĎARSKY *Magyar Királyság*, 1920–1946), historický mnohonárodnostní státní útvar ve střední Evropě 36, 51, 87

Ukrajina (UKRAJINSKY *Україна*), země ve východní Evropě 36, 72, 90

ulus Velikého chána viz Jüan

Uppsala (59° 51' s. š., 17° 38' v. d.), univerzitní město ve Švédsku 194

Ur (30° 57' 45" s. š., 46° 6' 11" v. d., SUMERSKY URIM2KI či URIM5KI, AKKADSKY *Uru*), městský stát ve starověké Babylónii 156

Urísa (URIJSKY *Orišā*), stát na východním pobřeží Indie 162

Urmijské jezero (PERSKY *دریاچه ارومیه* *Daryâcheh-ye Orumiyeh*, AZERSKY *اورمو گۆلو* *Urmu gölü*, URMIA *گۆلی ورمی* *Gola Urmiyê*), bezodtoké jezero v íránském Ázerbájdžánu 73

Uzbekistán (UZBECKY *O'zbekiston / Ўзбекистон*), stát ve Střední Asii 36

V

Val Canale (FURLANSKY *Val Cjanâl*, SLOVINSKY *Kanalska dolina*, NĚMECKY *Kanaltal*), údolí v severovýchodním Furlansku, v trojmezí Itálie – Rakousko – Slovinsko 125

Van (TURECKY *Van Gölü*, KURDSKY *گولا وانه* *Gola Wanê*, PERSKY *دریاچه وان* *Daryâcheh-ye Van*, ARMÉNSKY *Վանա լիճ* *Vana lič*), slané bezodtoké jezero ve východním Turecku 73, 152

Vatikán, oficiálně: Městský stát Vatikán, LATINSKY *Status Civitatis Vaticanae*, ITALSKY *Stato della Città del Vaticano*), vnitrozemský suverénní městský stát, založený 1929 na území Říma 54, 112, 114

Velká Arménie, Větší Arménie (LATINSKY *Armenia Maior*, ITALSKY *Ermenia Maggiore*, *Armenia Maggiore* apod., ARMÉNSKY *Մեծ Հայք* *Mets Hayk'*), původně historicko-geografické označení centrální oblasti Arménie (mezi Malým Kavkazem, Východním Taurem a horním Eufratem), ve středověku území dnešní Arménie a severovýchodní oblasti Malé Asie na sever od horního toku Eufratu a jezera Van 66, 152

Velká Británie, oficiálně: Spojené království Velké Británie a Severního Irska (ANGLICKY *United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland*), ostrovní stát

- přiléhající k severozápadu kontinentální Evropy 232, 235
- Velká čínská zeď** (ČÍNSKY 長城 *Čchang-čcheng*, *Chángchéng*, „Dlouhá zeď“, též 萬里長城 *Wan-li čchang-čcheng*, *Wànlǐ chángchéng*, „Zeď dlouhá deset tisíc mil“), starý systém opevnění táhnoucí se napříč severní Čínou 81
- Velká Indie** (LATINSKY *magna India*), středověké geografické označení, zahrnující i jižní Čínu 71, 73
- Velká lavra** (40° 10' 15,9" s. š., 24° 22' 58,2" v. d., ŘECKY *Μονή Μεγίστης Λαύρας* *Moné Megístēs Laúras*), klášter na hoře Athos 151
- Velký čínský průplav viz Císařský průplav
- Velký zikkurat v Uru** (30° 57' 46" s. š., 46° 6' 11" v. d., SUMERSKY 𒌦𒍪𒌦𒍪 𒌦𒍪(𒊩) É.TEMEN.NÍ.GÛR(U). (RU), „dům, jeho základy způsobují hrůzu“), jedno z míst lokalizace „babylónské věže“ 156
- Vénád** (MALAJÁLAMSKY വേണാട് *Vēṇāṭ*, TAMILSKY வேநாடு *Vēṇāṭ*, 12. století–1729), království v jižní Indii s centrem v Kollamu 120
- Venaissinské hrabství** (FRANCOUZSKY *Le Comtat Venaissin*, OKCITÁNSKY *lou Coumtat Venessin*), historický státní útvar v jihovýchodní Francii s centrem v Avignonu 27
- Veneto viz Benátsko
- Verona** (45° 26' s. š., 10° 59' v. d.), město v Benátsku 226
- Větší moře viz Černé moře
- Vicenza** (45° 33' s. š., 11° 33' v. d., BENÁTSKY *Vicenzsa* nebo *Vicensa*), město v kraji Benátsko, sídlo biskupství 180, 226
- Vicina (Vicium, Vicena)**, místo neznámé lokalizace v deltě Dunaje, snad dnešní Tulcea v rumunské Dobrudži 71, 72
- Vídeň** (48° 12' 32" s. š., 16° 22' 21" v. d., NĚMECKY *Wien*), hlavní město Rakouska 129
- Vidžajanagar** (15° 19' 30" s. š., 76° 27' 54" v. d., KANNADSKY ವಿಜಯನಗರ *Vijayanagara*, TELUGSKY విజయనగర *Vijayanagara*), nedaleko dnešního Hampi (KANNADSKY ಹಂಪೆ *Hampe*), hlavní město Vidžajanagarské říše, v severní Karnátace 209
- Vidžajanagarská říše** (KANNADSKY ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ *Vijayanagara sāmrajya*, TELUGSKY విజయనగర సామ్రాజ్యము *Vijayanagara sāmrajyamu*), říše v jižní Indii (1336–1646) 209
- Vienne** (45° 31' 27" s. š., 4° 52' 41" v. d., ARPITÁNSKY *Vièna*), město v jihovýchodní Francii s dlouhými dějinami křesťanství, sahajícími prokazatelně až do roku 177 34
- Vietnam** (VIETNAMSKY *Việt Nam*), stát v jihovýchodní Asii, na východě poloostrova Zadní Indie 37
- Viktrink** (46° 35' s. š., 14° 17' v. d., NĚMECKY *Viktring*, SLOVINSKY *Vetrinjš*), obec s cisterciáckým klášterem, ležící asi 6 km jižně od Klagenfurtu (Celovec) 122
- Villach** (46° 36' s. š., 13° 50' v. d., SLOVINSKY *Beljak*, ČESKY zastarale *Běllák*), město v Korutanech v jižním Rakousku 124
- Villalta, Castello di Villalta**, hrad v provincii Udine ve Furlansku, u obce Fagagna (46° 6' 50" s. š., 13° 5' 32" v. d.) 145
- Villanova, dn. Villanova di Pordenone** (45° 56' 1" s. š., 12° 40' 33" v. d., FURLANSKY *Vilegnove*, v místním dialektu *Vilanuova*), dnes *frazione* na jihovýchodě Pordenone, pravděpodobné místo Odorika narození 22, 24, 117, 118, 119, 120, 121, 124, 130, 218
- kostel sv. Ulderika (Ulricha) ve Villanově (*Chiesa parrocchiale di Sant'Ulderico di Villanova*) 24, 120, 121, 131, 218
- údajný Odorikův rodný dům 117, 118
- založení někdejšími žoldněři z pordeonské posádky Přemysla Otakara II. 119, 130
- Viterbo** (42° 25' s. š., 12° 6' v. d.), starobylé město ve střední Itálii, v kraji Lazio; ve 12. a 13. století sídlo některých papežů a vzdoropapežů 46, 115

„**Vnitrozemská Indie**“ (LATINSKY *India que est infra terram*), jedna ze středověkých „tří Indií“; oblast jižního Iráku při severozápadním pobřeží Perského zálivu .... 158 viz též „tři Indie“

Vnitřní Mongolsko (MONGOLSKY *FoiB** *Mongol Öbür mongyol*, „Jižní Mongolsko“, ČÍNSKY 内蒙古 *Nej Meng-ku, Nèi Měnggǔ*), autonomní oblast v ČLR 82, 89, 189, 190

Volgograd (*Волгоград*, 48° 42' s. š., 44° 29' v. d.), město na jihu evropské části Ruska 92

Volha (RUSKY *Волга Volga*, TATARSKY *İdel, İdil* nebo *İtil*, MORDVINSKY *Paε Rav*), řeka ve východní části evropského Ruska, vlévající se do Kaspického moře 54, 57, 76, 92, 210

Vratislav (51° 7' s. š., 17° 2' v. d., POLSKY *Wrocław*, SLEZSKONĚMECKY *Brassel*, NĚMECKY *Breslau*, LATINSKY *Wratislavia* či *Wratislavia*), historické hlavní město Slezska a Vratislavského knížectví 35, 54

„**východní Tatarsko**“, vikarie Východní Tatarsko (LATINSKY *Vicaria Tartariae Orientalis*), františkánská církevní oblast na území Ílchánovské říše a jí podřízených zemí 69, 71, 73

Východní Turkeistán, také Čínský Turkeistán, Ujguristán či Ujgursko (UJGURSKY *شەرقىي تۈركىستان Sherqiy Türkistan*, ČÍNSKY 東突厥斯坦 *Tung Tchu-ťüe-s'-tchan*, *Dōng Tūjuésītān* nebo 東土耳其斯坦 *Tung Tchu-er-čchi-s'-tchan*, *Dōng Tū'ěrqsītān*), historické území v dnešním Sin-ťiangy 54, 93

Vyšší Brod (48° 36' 57,53" s. š., 14° 18' 42,57" v. d., NĚMECKY *Hohenfurth*), malé město v jižních Čechách s cisterciáckým Vyšebrodským klášterem 241

W

Wolfenbüttel (52° 9' 44" s. š., 10° 32' 13" v. d.), město v Dolním Sasku v Německu 231, 256

Wu-s' Cang Na-li su-ku-lu-sun (烏思藏 納里速古魯孫 *Wūsī Zàng Nàlǐ sùgǔlūsūn*, TIBETSKY *Dbus gtsang Mnga' ris skor gsum* དབུས་གཙང་མངའ་རིས་སྐར་གསུམ་), administrativní jednotka na území Tibetu za dynastie Jüan 191

Y

Yeşilirmak („Zelená řeka“), řeka na severu Turecka 152

Ypry (50° 51' s. š., 2° 53' v. d., VLÁMSKY *Yper*, NIZOZEMSKY *Ieper*, FRANCOUZSKY *Ypres*), obec ve vlámské části dnešní Belgie 244, 254, 255

Z

Zadní Indie, poloostrov v jihovýchodní Asii, zahrnující tyto dnešní státy: zčásti Barmu (Myanma), Thajsko, Kambodžu, Laos a Vietnam 78

al-Zajtún (الزيتون *al-Zaytūn*), středověké arabsko-perské označení pro Čchüan-čou 168

Zampa, Zapa, Campa, Canpa, Carpa, Capa apod. viz Čampa

Západní Liao (ČÍNSKY 西遼 *Xī Liáo*) viz Karakitánská říše

Západní oceán (LATINSKY *Oceanus Occidentalis*), starší označení pro Atlantský oceán 208

Zaragoza (41° 39' s. š., 0° 54' z. d., ŠPANĚLSKY a ARAGONSKY *Zaragoza*, KATALÁNSKY *Saragossa*), hlavní město Aragonie 40

Zayton, Zaiton, Zaycon, Zaton, Zanton, Kaitam, Saitan, Kaycon, Chaicham apod. viz Čchüan-čou

„**země Chaldejců**“, u Odorika území Mezopotámie, konkrétně starověké Babylónie 156, 158

země „kněze Jana“ viz „říše (země) kněze Jana“

Zlatá horda (MONGOLSKY *Feldea fordO Altan Ordu*, TURKICKY *Altın Ordu*, TATARSKY اولوغ اولوس *Uluğ Ulus*, „Velký ulus“), pozdější název pro původní Džochiho ulus,

v evropské literatuře často uváděný jako Kypčacký chanát (též *Kipčak*, *Kypčak*, 1242–1480) 36, 57, 62, 64, 66, 69, 70, 72, 75, 76, 90, 92, 145, 197, 210, 255

Zlatý roh (ŘECKY *Χρυσόκερας Chrysokéras*, *Κεράτιος Κόλπος Kerátios Kólpos* nebo *Χρυσούν Κέρας Chrysoúin Kéras*, TURECKY

Haliç, též *Altın Boynuz*), zátoka v Bosporské úžině 63, 65

Ž

Žlutá řeka (ČÍNSKY 黄河 *Chuang-che*, *Huáng Hé*, MONGOLSKY *Hedoa Goo᠋ Qatun youl*), druhá nejdelší řeka v Číně 89, 187

REJSTŘÍK TERMÍNŮ A ETNIK

A

abassy (*lo abassi*, *albassi*, *labassi*, *la abasin*, *lo cibasci* apod.), snad z turkicko-mongolského *baqši* („učitel, lama“), Odorikův termín pro (nejvyššího?) tibetského lamu 193

apoštol (z ŘECKÉHO *ἀπόστολος apóstolos* „poslaný“), v křesťanském chápání ten, koho Ježíš Kristus vyslal, aby hlásal evangelium; v užším smyslu dvanáct Ježíšových učedníků, v širším smyslu ti, kdo přinesli křesťanskou víru nějakému národu nebo na nějaké území 25, 48, 107, 211, 227, 140

Arabové (ARABSKY *العرب al-‘Arab*), panetnická skupina semitského původu rozšířená především na Blízkém východě a v severní Africe 39, 43, 77, 161, 170, 287

arcibiskup (z ŘECKÉHO *αρχι* – hlavní + *ἐπίσκοπος* – biskup), v římskokatolické církvi se tak označuje od 6. století sídelní biskup metropolitní diecéze – arcidiecéze, který stojí v čele církevní provincie jakožto metropolita 45, 47, 51, 53, 60, 90, 169, 170, 174, 176, 224

arcibiskupství, též arcidiecéze (LATINSKY *archiepiscopatus*, *archidiaecesis*), církevní správní jednotka v čele s arcibiskupem 90, 153

Arménská apoštolská církev (ARMÉNSKY *Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցի Hayastaneayts' Arrak'yelakan*

Yekeghets'i), jedno z nejstarších křesťanských společenství a nejstarší státní církve 73

arménští křesťané 42

arménští obchodníci v Číně 170

asasíni (ARABSKY *الحشاشون al-ḥaššīyīn*), tajné ismá‘ílitské hnutí 187

Athanasiovo vyznání víry, ČESKY též

Atanásovo vyznání víry (LATINSKY *Quicumque vult salvus esse*, „Kdokoli chce být spasen“), jedno ze základních autorizovaných vyznání víry v katolické církvi 151

augustiniáni, Řád augustiniánů (LATINSKY *Ordo sancti Augustini*, OSA), souhrnné označení několika řeholních řádů, které se řídí tzv. řeholí sv. Augustina 32, 165
augustiniáni-poustevníci (LATINSKY *Ordo eremitarum sancti Augustini*, OESA), žebravý a meditativní řád 32

avignonské zajetí, též „babylónské zajetí církve“, období let 1309–1377, kdy papeži sídlili v Avignonu ve Francii, místo v Římě 27

B

„babylónské zajetí církve“ viz avignonské zajetí

bankéři italských republik 60, 82, 83, 258

bavorština (BAVORSKY *Boarisch*, NĚMECKY *Bairische*), jeden z hornoněmeckých jazyků/ dialektů 125

Benátčané (BENÁTSKY *venesiani*), občané Benátské republiky 39, 42, 59, 60, 62, 63, 64, 66, 88, 211, 268

benátsko-udinský dialekt (ITALSKY *dialetto veneto-udinese*, FURLANSKY *dialet udinès*) přechodná forma mezi benátštinou a furlanštinou 128

benátština (BENÁTSKY *veneto*, *lèngua vènetà*), regionální jazyk v oblasti Benátska a západního Furlanska 117, 128
veneto pordenonese 117

benediktini, Řád svatého Benedikta (LATINSKY *Ordo Sancti Benedicti*, OSB), nejstarší existující mnišský řád západního křesťanství; řídí se řeholí svatého Benedikta z Nursie z počátku 6. století 52, 176, 244

Bible (z ŘECKÉHO *τὰ βιβλία ta biblíá*, „knihy, svitky“), soubor knih, které křesťanství a judaismus považuje za posvátné a inspirované Bohem; Bible je označována též jako **Písmo svaté** (LATINSKY *Scriptura sacra* nebo *Scriptura sancta*) 46, 154, 157, 208, 287

bibliografie (z ŘECKÉHO *βιβλιογραφία bibliografía*, doslovně „psaní knihy“), moderní systém knižní evidence 17, 20, 21, 70, 103, 104

Bibliothèque Nationale de France (BNF) viz Francouzská národní knihovna

bigin, bigni, bigivi apod. viz *vigim, bigini, bignii, bigum* apod.

bisiacký dialekt (*bisiàco, bisiac*), dialekt benátštiny 128

biskup (z ŘECKÉHO *ἐπίσκοπος epískopos*, „dohlížitel“), v křesťanství nejvyšší představitel diecéze .... 25, 31, 90, 119, 131, 168, 169, 170, 176, 226, 238, 282 viz též *sufragán* ní biskup

Biskupská konference Trojího Benátska (ITALSKY *Conferenza Episcopale Triveneta*), nejvyšší orgán církevní oblasti Trojí Benátsko (ITALSKY *Regione ecclesiastica Triveneto*) 227

blahořečení, beatifikace (z LATINSKÉHO *beatus*, „šťastný, blažený“ a *facere*, „učinit“), v římskokatolické církvi prohlášení za blahoslaveného 225, 226, 234

bollandisté, Společnost bollandistů (FRANCOUZSKY *Société des Bollandistes*), společnost učenců, filologů a historiků (původně pouze jezuité, později i z jiných řádů), která od počátku 17. století studovala křesťanskou hagiografii 240

bratři kazatelé (LATINSKY *Ordo Fratrum Prædicatorum*) .... 72, 73, 75 viz též *dominikáni, dominikánský řád*

buddhismus, nábožensko-filosofický systém, jehož základ vytvořil Gautama Buddha pravděpodobně v 5. století př. n. l. v severovýchodní Indii, jedno z nejrozšířenějších světových náboženství 36, 42, 47, 58

C

c'-tchung (梓桐 *zítóng*, *Catalpa ovata* G. Don., katalpa vejčitá), jméno stromu, podle něžž bylo pojmenováno město C'-tchung-čcheng (*Zayton*, Čchüan-čou) 168

cameraro, v Akvilejském patriarchátu správce, který měl na starosti kostely 269

Carta Pisana (asi 1275–1300), nejstarší dochovaná portolánová mapa, nalezená v italské Pise 67, 208

catalogi sanctorum (seznamy svatých), neoficiální soupisy svatých obíhající od počátku 14. století ve františkánských kláštorech 224

cestopis, prozaický literární žánr, jehož obsahem je popis autorovy cesty do cizích zemí a krajin se záznamem jejich geografických, národopisných, kulturních, sociálních a jiných zvláštností 17–20, 26, 27, 32, 37, 39, 40, 43, 54, 55, 58, 78, 80, 90, 104, 106, 108, 109, 111–115, 119, 120, 123, 128, 134, 135, 145, 146, 149, 158, 167, 169, 174, 177, 180, 187, 189, 203, 205, 211, 212, 219, 224, 231, 232, 234–237, 240–242, 244–247, 249, 251–256, 258, 262, 270, 271, 282, 297

cestovatelé, poutníci 18, 25, 32, 37, 39, 40, 41, 44, 47, 48, 75, 106, 107, 111, 116, 120, 158, 179, 204, 208, 210, 254, 256, 258, 262, 297

cilicium, součást mnišského oděvu, tvořená často železnými plátky, nošená na znamení pokory na holém těle 140, 141

cimberština (*Zimbrisch* či *Tzimbrisch*), dialekt hornoněmecké bavorštiny v severovýchodní Itálii 125

Církev Východu (SYRSKY *ܩܘܪܕܝܢܐ ܩܕܝܫܬܐ* *Ītā d-Madnēhā*), oficiální označení pro nestoriánskou církev .... 83 viz též nestoriáni, nestoriánství

církevní hodinky, kanonické hodinky (LATINSKY *horæ canonicæ*), středověké dělení dne, kdy den a noc se členily na sedm časových úseků (podle doby modliteb) 284, 288, 289

církevní otcové (LATINSKY *patres ecclesiæ*), označení pro církevní spisovatele křesťanského starověku a raného středověku, jejichž svědectví církev považuje za zvláště závazné pro víru 45, 151

cirkumpolární oblasti, oblasti kolem zemského pólu 45

cisterciáci, cisterciácký řád (LATINSKY *Ordo Cisterciensis*, OCist.), mnišský řád založený roku 1098, řídící se přísnými zásadami hlásanými sv. Benediktem z Nursie; navazuje na benediktinskou tradici (vznikl jako reformace benediktinského řádu) 47, 240

colleganzia, označení „akciové“ společnosti v Benátkách pro financování obchodních expedic 60

commenda, označení „akciové“ společnosti v Janově pro financování obchodních expedic 60

cyklus fresek ze života bl. Odorika z bývalého kostela sv. Františka v Udine 224, 265, 268, 269, 269–271

Č

Čechové (LATINSKY *Boemi*), středověké chápání národa 53

černá smrt, největší známá pandemie moru, která v polovině 14. století postihla celou Eurasii 93

Číňané, nejčastější označení pro nejpočetnější a patrně nejznámější etnikum, žijící na území Číny–Chany (漢族 *Hànzú*, 漢人 *Hàn rén*) 18, 181, 227

D

diplomatické mise, diplomatická poselstva, diplomatické styky 32, 39, 51–63, 81, 82, 108

dogmatika (z ŘECKÉHO *δῶγμα* *dogma*, „názor, učení“), též systematická teologie, odvětví teologie, jehož úkolem je zkoumat a systematicky reflektovat jednotlivé obsahy křesťanské víry 45

dominikáni, dominikánský řád (Řád bratří kazatelů, LATINSKY *Ordo (Fratrum) Prædicatorum*, OP), duchovní řád založený na začátku 13. století sv. Dominikem 32, 40, 41, 44, 51, 52, 55, 65, 70, 75, 77, 82, 86, 90, 150, 153
dominikánské misie 71

dóže (ITALSKY *doge*, BENÁTSKY *doxe*, LATINSKY *dux*), ve středověku a raném novověku titul hlavy státu v několika italských republikách, z nichž nejvýznamnější byly Benátská republika a Janovská republika 61

Džagannátha (URIJSKY *जगन्नाथ* *Jôgônāthô*, SANSKRTSKY *जगन्नाथ* *Jagannāth[a]*, „Pán světa“), jedna z podob hinduistického boha Krišny 162

Džürčeni (DŽÜRČENSKY *ᡩᠠᡵᡠᠨ* *Jušen*), historické tunguzské etnikum v severovýchodní Číně 85, 212

E

egyptský zlatý dinár (ARABSKY *دينار ذهب* *dīnār dahab*), mince ve středověkém Egyptě; v Evropě známý jako *bezant*

(*besant d'or*), podle stejnojmenného středověkého pojmenování pro zlaté byzantské mince 56

ekumenický koncil (z ŘECKÉHO *οικουμενική οίκουμένη*, „obydlený svět“), setkání vrcholných představitelů jak západních, tak východních církví; z hlediska římskokatolické církve je vyžadováno plné společenství s římskou církví .... 31, 81 viz též lyonské koncily

erkegiin viz *jie-li-kche-wen*

Evangelium sv. Matouše, Evangelium podle Matouše (zkratka Mt nebo Mat) (ŘECKY *κατὰ Ματθαῖον εὐαγγέλιον* *katá Matthaíon évangélion*, *τὸ εὐαγγέλιον κατὰ Ματθαῖον* *tó évangélion katá Matthaíon*), jedno ze čtyř kanonických evangelií a v pořadí první kniha Nového zákona 154

Evropané, obecně obyvatelé Evropy 35, 41, 42, 44, 48, 168, 181

exagium (solidi) (ŘECKY *τὸ ἔξαργιον* *tò exágion*), původně byzantská vahová jednotka pro verifikaci správné váhy byzantských solidů; rovnala se 4,55 gramů 80

F

faktorie (ITALSKY *fattoria*), pobočka obchodní společnosti na cizím území, obchodní osada 65

fama sanctitatis (pověst svatosti), doklad ctnosti zemřelého, základní předpoklad zahájení procesu blahorečení 231

familiaridad real (královský důvěrník), čestný titul pro Cresquese Abrahama 206

Florenťané (ITALSKY *fiorentini*), občané Florentské republiky 59

fondaco, ubytovna pro zahraniční obchodníky v Zaytonu 170

Francouzi zajatí Mongoly v Uhrách (1242) 87

frančtí rabani, označení řeholníků ze Západu v asijském prostředí 179, 282, 288, 293

„**Frankové**“ (ŘECKY *Φράγγοι* *Frángoi*, ARABSKY *الفرنج* *al-Faranġ* nebo *al-Ifranġ*,

ČÍNSKY 拂朗機 *Fu-lang-ti*, *Fúlǎngjī* nebo 佛朗機 *Fo-lang-ti*, *Fóllǎngjī*), v mongolské době běžné označení obyvatel západní Evropy; jako *Frangistán* (PERSKY *فرنگستان* *Farangestān*) se ve středověku označovala západní, tj. křesťanská Evropa. 48, 91, 92, 282

františkáni, františkánský řád, Řád menších bratří (LATINSKY *Ordo Fratrum Minorum*, OFM), duchovní řád založený na začátku 13. století sv. Františkem z Assisi 17, 30, 32, 34, 37, 40, 41, 44, 51, 53–55, 65, 69, 70, 75, 81, 86, 87, 90–92, 100, 103, 107, 113–115, 121, 124, 133, 133–141, 134–137, 145, 147, 149, 150, 151–153, 158, 159, 168, 170, 171, 174, 176, 177, 178, 193, 194, 204, 231, 232, 234–237, 258, 265, 269, 271, 282
františkáni ve Furlansku 134–135
první kláštery 135
františkánská sídla (*loca*), františkánské misie na Východě 70–73, 93, 174
františkánská sídla v jihovýchodní Číně 71, 90, 174
františkánské misie 37, 71, 81, 104, 170
první misionáři na mongolském dvoře 51–56
rozpory uvnitř Řádu, „spor o chudobu“ 32, 34, 147
hnutí františkánské observance 134
hnutí spirituálů 34, 134
inkvizice 34
konventuálové 34, 134, 226

františkánská observance, hnutí uvnitř františkánského řádu, usilující o opravdovou reformu řádu 134

františkánští biskupové v Číně, sufragánní biskupové 90

františkánští mučedníci z Thány .... 32, 100, 149, 159–160, 169, 177, 223, 269, 270, 281–290 viz též Tomáš z Tolentina, Jakub z Padovy, Demetrius z Tiflisu a Petr ze Sieny

furlanština (*furlan*, *lenghe furlane*), románský jazyk blízký ladinštině a švýcarské rétorománštině; někdy označován jako východní ladinština (*ladin orientál*) 117, 125, 128

G

gastaldo (též *guastaldo*, LATINSKY *gastaldus* či *castaldus*), původně langobardský titul pro správce určité oblasti s občanskými, vojenskými a soudními pravomocemi; titul převzaly i některé italské státy 269

gatti mamones, gatimagimones, gattimaymones, gatimaymones, cathimaimones, chati et maymones apod., různé středověké podoby termínu pro druh opice, pravděpodobně kočkodana 178

generál františkánského řádu, generální ministr Řádu menších bratří (LATINSKY *Minister Generalis Ordinis Fratrum Minorum*), nejvyšší představitel františkánského řádu 81, 133

Grego, v *Katalánském atlase* (1375) označení severovýchodu (KATALÁNSKY *grech*, v MODERNÍ KATALÁNŠTINĚ *gregal*, ITALSKY *grecale*); pojmenováno podle silného suchého větru od severovýchodu, přicházejícího směrem od Řecka (KATALÁNSKY *Grècia*, ITALSKY *Grecia*) 207

gürchán (MONGOLSKY *Ki** *Hea gür qan*, PERSKY *گور خان gür hān*, „vládce všech“), titul karakitánských vládců 47

H

hagiografie (z ŘECKÉHO *ἅγιος* (*h*)*aġios*, „svatý“, *γράφειν* *graphēin*, „psát“), označení pro „psaní o svatých“; zahrnuje legendu, životy svatých (LATINSKY *vita*), utrpení (LATINSKY *passio*) 107, 113, 115, 147, 177, 219, 219–221, 224

haníf (حَنِيف *hanif*), v islámu věrný ctitel jediného Boha; vztahuje se i k předislámskému (nežidovskému a nekřesťanskému) arabskému monoteismu 287

hereze viz kacířství

hidžra (هجرة *hiġrâ*), datum, kdy Mohamed odešel se svými přívrženci z Mekky do Medíny (9. září 622); počátek arabského letopočtu (*anno hegiræ*, AH) 289

hora completorii, *completorium*, večerní pobožnost 288

humanisté (z LATINSKÉHO *humanus*, „lidský“), nositelé renesančního humanismu, kulturního a duchovního hnutí pozdního středověku a raného novověku 45

Hunové, skupina kočovných kmenů původem z východní Asie, které kolem roku 370 přišly do Evropy, kde založily Hunskou říši (asi 370–469) 64

Ch

Chaldejci (AKKADSKY *kur* *Hašdu*, HEBREJSKY *כַּשְׁדִּים* *kasdīm*, SYRSKO-ARAMEJSKY *ܟܠܕܝܐ* *kaldayā*), starověký národ v Babylónii a panovníci chaldejské dynastie; v současnosti příslušníci Chaldejské katolické církve 156, 157

Chaldejská katolická církev (SYRSKO-ARAMEJSKY *ܩܘܪܝܘܢܐ ܕܩܝܡܬܐ ܕܩܠܕܝܐ* *Itā kaldeṯā qatōliqetā*), mezopotámská katolická církev 156

chaldejská novoaramejšтина (SYRSKO-ARAMEJSKY *ܩܘܪܝܘܢܐ ܕܩܝܡܬܐ ܕܩܠܕܝܐ* *leššānā kaldāyā*), jeden ze severovýchodních dialektů novoaramejštiny; dnes jím mluví většinou příslušníci Chaldejské katolické církve 157

chalífa (خليفة *halifā*) nejvyšší duchovní autorita islámu 282

chán, kaghan (z TURKICKÉHO *qayan*, MONGOLSKÉHO *Hegen qayan*), označení pro panovníka v turkicko-mongolské oblasti 18, 26, 27, 35, 43, 44, 52, 54, 55, 57, 58, 76–78, 80–82, 87–89, 152, 167, 174, 176, 211, 213, 237, 258, 262, 263

chanát (TURKICKY *qaqanlyk*, MONGOLSKY *Heggedo folo_ qayan-tu ulus*), označení politického subjektu, používaného Mongoly a Tatary 36, 69, 88, 145, 210

I

iasse, Odorikův termín pro perskou (?) loď (pravděpodobně z perského *jahāz*, „loď“) 159

inkvizice (z LATINSKÉHO *inquærere*, „zjišťovat“), středověká právní instituce katolické církve a některých evropských panovníků 34

interregnum, bezvládní, období, kdy původní mandát k vládnutí již zanikl a nový dosud nevznikl; v církevním prostředí se v obdobném smyslu užívá termínu *sedisvacance* (z LATINSKÉHO *sedē vacante*, „[v době] uprázdnění stolce“) 31, 33

islám (ARABSKY الإسلام *al-‘islām*), mono-teistické abrahámovské náboženství založené na učení proroka Muhammada, náboženského a politického vůdce působícího v 7. století 36, 37, 42, 170, 211, 255, 282, 284

ismá‘ilija (الإسماعيلية *al-ismā‘īliya*), odnož ší‘itského islámu 187

ismá‘ilité (ARABSKY الإسماعيليون *al-Isimā‘īliyyūn*, PERSKY اسماعيليان *Esmā‘īliyān*), jedna ze sekt ší‘itského islámu 41

J

jakobité, obecné označení pro příslušníky syrské pravoslavné církve, podle Jáko-
ba z Edessy (SYRSKY ܝܚܘܝܘܢ ܕܥܕܝܣܝܐ *Y‘qōb Ūrhoyo*, asi 640–5. 6. 708), významného autora syrské náboženské literatury 83, 85, 87, 88

jam viz poštovní systém v Mongolské říši

Janované, občané Janovské republiky ... 59, 60, 62–64, 66–68, 70, 78, 91, 151

Janované na mongolském Východě 62–65

janovští kupci 44, 65

jazyky, jazykové schopnosti, tlumočnicki 20, 27, 47, 52, 57, 67, 80, 109, 112, 116, 125, 128, 145, 146, 151, 156, 157, 164, 191, 207, 232, 233, 249, 251, 254, 283, 288

jesuité, jezuitský řád, Tovaryšstvo Ježíšovo (LATINSKY *Societas Iesu*, SI nebo SJ), jeden z největších a nejvýznamnějších řeholních řádů římskokatolické církve, založený roku 1534 sv. Ignácem z Loyoly 108

jie-li-kche-wen (也里可溫 *yělikēwēn*, MONGOLSKY *Frkka erkegün*, pl. *Frkka erkegüd*, z ŘECKÉHO *ἐρχων* *erchón*, „přichozí“), termín pro nestoriány a jiné evropské křesťany v Mongolské říši 86

K

kacířství, blud či hereze (z ŘECKÉHO *αἵρεσις* *hairesis*, „volba“), označuje původně takový teologický názor, který je neslučitelný s obecnou vírou dané církve, tj. ortodoxií; dopadení kacíři byli ve středověku mučeni a zpravidla upalováni 34, 134, 282

kádí (قاضی *qāḍī*), v islámu světský rozhodčí a soudce ve věcech zákona, náboženských, morálních, občanských i trestních 183, 271, 282, 283, 284, 285, 288, 289, 290, 292, 293

kanonické hodinky viz církevní či kanonické hodinky

karavana (z PERSKÉHO *كاروان* *kervan*), skupina lidí většinou doprovázená zvířaty, v minulosti (až do počátku 20. století) jeden z mála možných způsobů dopravy zboží mezi vzdálenými místy, např. po Hedvábné cestě 152, 155, 159, 210

kardinál (ITALSKY *cardinale*, LATINSKY *cardinalis*), nejvyšší hodnostář římskokatolické církve jmenovaný papežem 27, 60, 112, 176, 226

karmelitáni, řád karmelitánů, Řád bratří blahoslavené Panny Marie na hoře Karmel (LATINSKY *Ordo fratrum Beatæ Virginis Mariæ de monte Carmelo*, OCarm.), katolický řád založený ve 12. století poustevníky žijícími v ústraní v pohoří Karmel (HEBREJSKY *הַר הַקַּרְמֶל* *Har haKarmel*, dosl. „Boží vinice“) v dnešním Izraeli 32, 226

Katalánci (KATALÁNSKY *catalans*), obyvatelé Katalánska 60

katalánská (mallorská) kartografická škola 206, 208

katalánština (*català*), románský jazyk používaný zejména na východě Španělska,

- v tzv. katalánských zemích (Katalánsko, Baleárské ostrovy, Valencie), v Andoře, v přilehlé malé části Francie (severní Katalánsko) a na severu Sardinie (kolem města Alghero) 207, 208
- katolíci, katolická církev, katolické náboženství** viz římskokatolická církev
- Keraité** (MONGOLSKY *кэрейидэ Kereyid*), skupina kmenů v centrálním Mongolsku před vznikem Mongolské říše, od 11. století vyznávající nestoriánství 46, 47, 50, 59, 61, 63, 65, 85
- Kitani** (ČÍNSKY 契丹 *Čchi-tan*, Qìdān, PERSKY *خیتان Hītan*, ختای Hītāy, ختای Hītāy), protomongolský národ původem z území Mandžuska; jejich jméno dosud přežívá v některých jazycích v pojmenování Číny (např. RUSKY *Kumaň Kitaj*, UJGURSKY خىتاي *Xitay*, MONGOLSKY *kideea Kitad* / *Хятад Xjatađ*) 46, 179
- klarisky, Chudé sestry svaté Kláry, Řád svaté Kláry** (LATINSKY *Ordo sanctae Clarae*, osc), řeholnice druhého františkánského řádu, stoupenkyně sv. Kláry z Assisi 133, 135
- klášter** (z LATINSKÉHO *claustrum*, „uzavřené místo“; latinské jméno pro klášter je *monasterium*, z ŘECKÉHO *μοναστήριον monastérion*), označení pro náboženský areál, který obývá řádové společenství 70, 71, 72, 73, 83, 135, 136, 139, 145, 150, 151, 171, 226, 260
- koncese, právo zakládat osady příslušníků jednoho státu na území jiného státu, které byly zcela nebo zčásti vyňaty z působnosti místních zákonů a soudů** 62, 64, 66, 134
- koncil** (z LATINSKÉHO *concilium*, „rada, porada“) nebo též **synod, synoda** (z ŘECKÉHO *σύνδος sýnodos*, „setkání“), sněm nejvyšších představitelů církve, který má za cíl projednat a urovnat záležitosti týkající se církevní nauky a praxe .... 31, 34, 49, 51, 69, 81, 112, 195 viz též lyonské koncily
- konventuálové, minorité** (Řád menších bratří konventuálů, LATINSKY *Ordo Fratrum Minorum Conventualium*, OFM Conv.), řeholní řád, jedna ze tří větví františkánského řádu 34, 134, 194, 226
- konzul** (ITALSKY *console*), vrchní úředník janovské kolonie; do roku 1216 konzulové stáli v čele Janovské republiky 60, 63, 64, 66, 67, 70
- Korán** (ARABSKY الْقُرْآن *al-Qurʿān*, dosl. „recitace, přednes“), svatá kniha islámu, která podle muslimů obsahuje doslovné zjevení Mohamedovi 283, 284, 287, 289
- kormorán, vodní pták**
latinská a čínská jména 183
rybolov s pomocí kormoránů
.... 19, 183–184
- kosmograf, středověký tvůrce map, předchůdce kartografa** 67
- křesťané, křesťanství** (z ŘECKÉHO *χριστιανός christianós*, „přivřezec Kristův“), nejrozšířenější monoteistické náboženství, založené na učení Ježíše Krista 18, 31, 36, 37, 42, 43, 46, 47, 48, 49, 52, 54, 55, 57, 60, 82, 83, 85, 86, 87, 88, 92, 160, 164, 170, 171, 174, 176, 189, 209, 211, 227, 255, 282, 285
zánik posledních křesťanských bašt v Sýrii a Palestině 31, 87
- křesťané sv. Tomáše** (MALAJÁLAMSKY മാർ തോമാ ക്രിസ്ത്യാനികൾ *Mār Tōmā kristyānikaḷ*), křesťané syrsko-malabárského obřadu v Indii 88, 92, 160, 298
- křížáci** (LATINSKY *crucesignati*), dobrovolní účastníci křížových výprav, označení znamením kříže, které si našivali na šaty 31, 48, 61, 62
- křížové (křížácké) výpravy**, starším výrazem **kruciáty**, středověké vojenské výpravy, zejména proti muslimům, na obranu Svaté země 25, 31, 46, 48, 51, 55, 59, 82, 170
4. křížová výprava (1202–1204) 61, 62
7. křížová výprava (1248–1254) 48, 55

Kung Kao Po 公教報 (Katolické noviny), hongkongský katolický týdeník, vycházející od roku 1928 249

kupecký patriciát, bohatá privilegovaná vrstva z řad obchodníků 60

kur vlnatý (LATINSKY *Gallus lanatus*), druh kura domácího s velmi jemným peřím podobným vlně; dnes v řadě jazyků známý jako „kur hedvábný“ (ANGLICKY *Silkie*, NĚMECKY *Seidenhuhn* apod.; odborný česko-latinský název je *Gallus gallus f. domestica* „hedvábníčka“) 108

Kurultaj (z TURKICKÉHO *kuriltaj*), Velký mongolský sněm, shromáždění chánů, nejvyšších mongolských kmenových vůdců, a vojevůdců 35

kustodie (LATINSKY *custodia*), františkánská správní oblast nižší než vikarie 30, 69, 70, 134, 140

kvadriga (z LATINSKÉHO *quadri-*, čtyř-, *iugum*, jho), čtyřspřeží, výtvarný motiv v sochařství a malířství inspirovaný antickými vzory, původně antický dvoukolový vůz pro čtyři koně
bronzová kvadriga na benátském Dómu sv. Marka 61

kynokefalové (z ŘECKÉHO *κυνοκέφαλοι* *kynokéfaloi*), fantaskní lidské bytosti s psíma hlavama, popisované ve středověké cestopisné literatuře 263

Kypčakové, Polovci (TURKICKY *Кыпчақ*), turkická kmenová konfederace; Kypčacký chanát je známější pod jménem Zlatá horda (viz) 64

L

ladinština (*ladin, lenghe ladine*), románský jazyk, jímž se mluví v jižním Tyrolsku 125

lama (ལ་མ་ *bla ma*), označení tibetského učitele buddhismu 193

Langobardi, západogermánské kmeny, které roku 568 dobyly severní Itálii 128

Laxaloch, v *Katalánském atlase* (1375) označení jihovýchodu (KATALÁNSKY *exeloch*, v MODERNÍ KATALÁNŠTINĚ *xaloc*, ITALSKY

scirocco); pojmenováno podle silného teplého jižního až jihovýchodního větru vanoucího ve Středomoří 207

Levante, v *Katalánském atlase* (1375) označení východu (KATALÁNSKY *levant*) 207

Libetzo, v *Katalánském atlase* (1375) označení jihu (KATALÁNSKY *lebeg*, v MODERNÍ KATALÁNŠTINĚ *llebeig*, ITALSKY *libeccio*); pojmenováno podle větru vanoucího z Libye (tj. obecně severozápadní Afriky) 207

lidová latina (LATINSKY *lingua Latina vulgaris, sermo vulgaris*), původně označení pro mluvenou latinu v Římské říši, ve středověku nekodifikovaná verze latiny; nejbliže k lidové latině má z dnešních jazyků sardština 27, 231

liga (z LATINSKÉHO *leuga, leuca*), stará délková míra, používaná v různých zemích Evropy s různou hodnotou 56

limosine di beni stabili, šlechtické dary klášterům ve Furlansku 135

loca (sg. *locus*), doslova „místa“, označení pro stále misie (zejména františkánské) ve středověkých pramenech 70, 71, 169, 171, 174

Lombardané (ITALSKY *Lombardi*), obyvatelé Lombardie, v širším smyslu severní Itálie 59

lov s pomocí kormoránů (ČÍNSKY 鸕鶿捕魚 *lúcí būyú*, JAPONSKY 鵜飼 *ukai*), starobylá praxe rybolovu v Číně a Japonsku .... 183–184 viz též kormorán

lyonské koncily (LATINSKY *Concilium Lugdunense I et II*)

první lyonský koncil (LATINSKY *Concilium Lugdunense Primum*), koncil římskokatolické církve, svolaný papežem Inocencem IV. roku 1245; jednal mimo jiné i o odvetných akcích proti Saracénům a Mongolům 51

druhý lyonský koncil (LATINSKY *Concilium Lugdunense Secundum*), ekumenický koncil římskokatolické

církve, svolaný papežem Řehořem X. roku 1274; jednal mimo jiné i o smíru mezi křesťanským Východem a Západem 31, 32, 49, 69, 81

M

Magistro (z LATINSKÉHO *magistralis ventus*, „hlavní vítr“), v *Katalánském atlase* (1375) označení severozápadu (KATALÁNSKY *mestre*, v MODERNÍ KATALÁNŠTINĚ *mestral*, ITALSKY *maestrale*, FRANCOUZSKY *mistral*); pojmenováno podle suchého a studeného větru od severozápadu 207

majdán (ARABSKO-PERSKY میدان *mīdān/medān*), náměstí, prostranství; v Indii rovněž nezastavené prostranství, planina (HINDSKY मैदान *maidān* nebo *medān*) 286

Malá rada (BENÁTSKY *Menor Consegio*, ITALSKY *Minor Consiglio*), jeden z ústavních orgánů Benátské republiky, složený ze šesti dóžecích radů (ITALSKY *Consiglieri ducali*) 60

malabárští křesťané viz křesťané sv. Tomáše

mallorská kartografická škola viz katalánská (mallorská) kartografická škola

Man-c' (蠻子 *Mánzǐ*, „jižní barbaři“), tradiční čínské označení pro jihočínská etnika 180

Mapa mundi, plně: *Mapa mundi vol dir aytant con ymage del món e de les diverses etats del món e de les regions que són sus la terra de diverses maneres de gen qui en ela habiten*, viz *Katalánský atlas*

Mappa mundi Estense (mezi 1450 a 1460), mapa katalánské školy, nacházející se nyní v Biblioteca Estense v Modeně 208

mappa mundi (pl. *mappæ mundi*), obecný termín pro středověké evropské mapy světa 206, 208

mar (SYRSKY مار *mār*), čestný titul nestoriánských církevních hodnostářů 83

Marseillané (FRANCOUZSKY *Marseillais*, OKCITÁNSKY *Marselhés*), obyvatelé Marseille 60

matutinum, jitřní modlitba, spadala do nejčasnějšího časového úseku tzv. kanonických či církevních hodin v latinském obřadu římskokatolické církve; vykonávala se v noci, před úsvitem, respektive v třetí čtvrtině noci (od půlnoci do třetí hodiny ranní) 289

melich (z ARABSKÉHO الملك *al-malik*, „král“), arabsko-perský termín pro vyššího hodnostáře 271, 287, 289, 290, 293, 294

mendikantské či **žebравé řády** (z LATINSKÉHO *mendicans*, „žebrající“), označení mnišských řádů, které se zřekly vlastnictví nejen na úrovni jednotlivců, ale i společenství jako celku (řádu) 32

menší bratři .... 5, 25, 26, 27, 32, 38, 54, 72, 73, 86, 91, 104, 114, 116, 121, 133, 134, 148, 149, 150, 169, 173, 177, 194, 223, 232, 233, 237, 258 viz též františkáni, františkánský řád

merdacas, **merdicas**, **merdochas** apod.

(z ITALSKO-UJGURSKÉHO *mar di qaš*, „moře nefritu“) viz „Moře nefritu“

mergus, u Odorika označení pro kormorána (*Phalacrocorax carbo sinensis*, kormorán velký eurasijský) 183

město svatého Marka viz Benátky

mešita (ARABSKY مسجد *masǧid*), budova, primárně sloužící muslimům k uctívání Boha; v sekundárním význam společenské centrum muslimů dané oblasti či městské čtvrti 58, 173, 293

Metzodi, v *Katalánském atlase* (1375) označení jihu (KATALÁNSKY *migjorn*, „poledne, polední“); pojmenováno podle větru vanoucího od jihu, tedy od Středozemního moře 207

misie (z LATINSKÉHO *missio*, „poslání“), soustavné šíření křesťanské víry kázáním a jinou misijní činností 25, 26, 27, 32, 37, 39, 41, 45, 48, 51, 57, 65, 68, 69, 70, 71, 72, 75, 82, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 93, 104, 106, 115, 116, 145, 147, 149, 150, 159, 164, 168, 170, 177, 187, 203

dominikánské misie 71–73

františkánští misionáři, františkánské misie 37, 57, 70–73, 71, 81, 87, 91, 104, 106, 159, 168, 170, 177

konec katolických misí do mongolské Číny 91–93

(římsko)katoličtí misionáři, katolické misie 37, 68, 71–73, 87, 93

misionáři různých náboženství viz misie

Mongolové (MONGOLSKY *Moŋğol* & *Mongγol*), mongolské kmeny, mongolská etnika ....

18, 21, 35, 37, 40, 41, 42, 43, 48, 49, 51, 54, 55, 56, 64, 78, 82, 85, 87, 91, 107, 152, 158, 159, 187, 205, 212, 258

„**Moře nefritu**“ (LATINSKY *merdacas*, *merdicas*, *merdochas* apod. [z ITALSKO-UJGURSKÉHO *mar di qaš*, „moře nefritu“], ČÍNSKY 瀾山大玉海 *Tu-šan ta-jü-chaj*, *Dúshān dàiyùhǎi*, „moře nefritu z hory Tu-šan“), nádoba zhotovená z jednoho kusu nefritu ve 13. století, nacházející se v Pekingu 19, 184, 184–185, 185

„**mudrci z východu**“ viz „tři králové“

muslimové (ARABSKY *مسلمون muslimūn*, sg. *مسلم muslim*), zastarale *musulmani*, *mohamedáni*, vyznavači islámu 18, 46, 48, 49, 52, 55, 58, 82, 85, 171, 172, 173, 289

muslimské komunity v Číně, „Saracéni“ 170, 171–173, 173

N

náboženství, moderní souhrnný pojem pro velmi rozmanité soustavy jednání, symbolů a představ, jimiž různá společenství vyjadřují reálný, životní, osobní vztah k transcendentní zkušenosti 19, 36, 39, 81, 85, 86, 172, 177, 178, 260, 290, 294

Odorik a náboženství v Číně 177–179

Najmané (MONGOLSKY *Neiima Najman*), mongolské jméno pro skupinu pravděpodobně turkických kmenů ve Střední Asii 47

Narbonské konstituce (LATINSKY *Constitutiones generales narbonenses*), dohody regulující chod františkánského řádu, uzavřené ve francouzském Narbonne (1260) 136, 137

nefrit, drahokam ze skupiny amfibolů, většinou tmavězelené barvy, vzácně se nachází bílý; na Mohsově stupnici tvrdosti dosahuje stupně 6–6,5 .... 19, 184, 185

nestoriáni, **nestoriánství** (též *nestorianismus*), christologická nauka pojmenovaná po Nestoriově (ŘECKY *Νεστορίου*, LATINSKY *Nestorius*, po 381–asi 451), odsouzeném roku 431 na Efezském koncilu za kacířství; z hlediska Říma heretické učení; za nestoriánskou církev se často označuje Asyrská církev Východu (viz), která se k této nauce hlásí 36, 37, 42, 43, 47, 53, 55, 82, 83, 85, 87, 88, 89, 173, 179, 189, 282

Církev Východu (SYRSKY *ܩܘܪܕܝܢܐ ܕܩܝܡܐ* *‘Ittā d-Madnēhā*), nestoriánská církev 83

ting-tiao (景教 *jǐngjiào*).... 86

noviciát (z latinského *novitatus*), období, po které čekatelé na vstup do řeholního společenství (novicové) žijí společně s řeholníky a připravují se na skládání příslušných slibů 136, 137

Nymfaiská smlouva, spojenecká smlouva uzavřená 13. 3. 1261 mezi Níkajským císařstvím a Janovskou republikou v maloasijském Nymfaiu; vedla ke konečnému znovudobytí Konstantinopole 62, 64

O

obchod, obchodníci, kupci, obchodní

styky 35, 39, 40, 42, 43, 51, 51–63, 56, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 66, 76, 86, 150, 151, 173, 181, 210, 258, 297, 298

arabští středověcí kupci 39

arménští obchodníci 170

benátské kupci 43, 63, 66

italští obchodníci 59

obchodní (akciové) společnosti 60

obchodní domy 44

janovští kupci 44, 63, 65, 88

obchodní domy 60, 65

muslimští kupci 41

obchod s otroky 64

- obchodní cesty** .... 39, 62 viz též Hedvábná cesta
- obchodní komodity** 66
- Odorikovo rozšíření geografických znalostí Evropanů o Asii** 27, 187–196
 Odorik o Číně 167–183
- Odorikův cestopis, Odorikova zpráva** 19, 20, 101, 104, 108, 109, 112–115, 119, 120, 123, 128, 134, 146, 149, 151, 154, 156–158, 167, 172, 177, 189, 196, 205, 231–258, 262, 270, 271, 282, 297, 351
 český překlad 17
 lov s kormorány 19, 183–184
 „Malý Ramusio“ (*Ramusio minor*) 203, 204, 246
 „Moře nefritu“ 19, 184, 185
 nizozemský překlad 247
 o dlouhých nehtech čínských mužů a podvazovaných nohách čínských žen 181, 181–182
 o jezení hadů 205
 o misionářské práci 178
 o náboženství v Číně 177–178
 převtělování duší 178, 179
 o náboženství v Indii 160–162
 o umučení františkánských misionářů (1321) 159, 160, 177, 270–271
 ukázka z textu 281–291
 o dlouhých nehtech čínských mužů a podvazovaných nohách čínských žen 19
- Odorikovo prohlášení (*testimonium Odorici*) 115, 116
 překlady do čínštiny 249
 redakce latinského textu
 pražské redakce 237, 238, 240
recensio Germanica 234, 238, 240, 241
recensio Guecelli 234, 235–236
recensio Guillelmi 234–235, 240
recensio Henrici 101, 234, 237, 240
recensio Marchesini 176, 234, 236–237
recensiones breviores 234, 239
- rukopisy a jejich redakce 20, 114, 115, 134, 146, 231, 232–242, 240
 francouzské rukopisy 113
 italské rukopisy 159
 latinské rukopisy 123, 159, 232–242
 v České republice 240–241
 překlady do evropských jazyků 232
 středověcí překladatelé 241–245
 překlad do němčiny 245–246
 překlad do velštiny 245
 překlady do francouzštiny 241–244
- svědectví Guglielma da Solagna (*protestatio Guillelmi*) 116, 235
 svědectví Marchesina da Bassano (*protestatio Marchesini*) 236, 237
 tištěná vydání 112
 první tištěné vydání 114, 246–247
 vyprávění o trpasličích kmenech 204
- oligarchie** (ŘECKY *ὀλιγαρχία oligarchía*), forma vlády, při níž státní moc patří několika osobám nebo malé skupině lidí (nejčastěji příslušníků nejbohatší vrstvy s politickým vlivem) 60
- Öngüti** (MONGOLSKY *Foidgoida Öngüt*), středověký kmen turkického původu na území Mongolska; mnoho jeho příslušníků bylo nestoriánskými křesťany 82, 89, 189
- opat** (z LATINSKÉHO *abbas*, původně HEBREJSKÉHO *אבא* *ab* nebo *אבא* *abba*, „otec“), představený kláštera některých mužských řádů; zpravidla stojí v čele opatství 25, 31, 70, 148, 244
- orbis terrarum**, latinské označení pro obydlený, dosažitelný svět 45
- osmanští Turci, osmanská dynastie** (v OSMANSKÉ TUREČTINĚ *خاندان آل عثمان ḫānedān-ı āl-i ʿOsmān*), dynastie vládnoucí v Osmanské říši v letech 1281–1923 64
- ostatky, relikvie** (z LATINSKÉHO *reliquiae*), zejména tělesné pozůstatky světců, ale také předměty s životem svatých spojené (např. zbytky jejich šatů a jiných osobních

předmětů) 22, 32, 115, 116, 169, 219, 223, 226, 227, 265, 295, 296, 297

P

pajza (z ČÍNSKÉHO 牌子 *páizi*, TURKICKY *baisa*, ve STŘEDOVĚKÉ MONGOLŠTINĚ *křekř gerige* nebo *křikř gerige*), stříbrná či zlatá destička, chánův glejt pro významné cestující po Mongolské říši 76, 84

pangasinanština (*salitan Pangasinan*), jeden z hlavních jazyků na Filipínách 164

papež (LATINSKY *papa*), nejvyšší představitel římskokatolické církve 25, 27, 31, 33, 40, 41, 42, 44, 46, 48, 49, 51, 52, 53, 54, 55, 57, 60, 76, 81, 82, 83, 87, 90, 91, 92, 113, 115, 133, 135, 137, 144, 147, 176, 193, 194, 214, 226, 227, 233, 234, 236, 237, 244, 245
v Avignonu (1309–1377) 41, 91
ve Viterbu 46
v Neapoli 33

papežská kurie, též římská kurie (LATINSKY a ITALSKY *Curia romana*), ústřední administrativní a soudní orgán Svatého stolce, sloužící papeži ke správě věcí římskokatolické církve 44, 58, 60

papežské listiny (listy a buly)

Cum non solum (13. 3. 1245) 51
Cum secundum consilium (22. 9. 1220) 137
Dei Patris Immensa (5. 3. 1245) 51
Redemptor noster (1. 4. 1318) 90
Solet annuere (29. 11. 1223) 137
Ustanovení Benedikta XII. (*Constitutiones domini Benedicti pape duodecimi*), 1336 137
Viam agnoscere veritatis (12. 11. 1248) 53
Vox in Excelso (22. 3. 1312) 34

papežský stolec, Petrův stolec, stolec sv. Petra (LATINSKY *Cathedra Petri*), označení pro papežský trůn, nyní v Bazilice sv. Petra v Římě 25

papírové peníze 181

patriarcha (z ŘECKÉHO *πατριάρχης patriárchēs*), představitel patriarchátu 52, 83, 88, 120, 129, 130, 219, 224, 226, 268

patriarchát (ŘECKY *πατριαρχία patriarchía*), v katolických a pravoslavných církvích jednotka územního členění větší než církevní provincie 20, 121, 122, 125, 128, 131, 219

Pax Mongolica (zřídka *Pax Tatarica*), „Mongolský mír“, označení období sociální, kulturní a hospodářské stabilizace po dobytí velké části Eurasie Mongolskou říší ve 13. a 14. století 43

Peršané (PERSKY *ایرانیان / پارسیان Pârsiyân/Irâniyân*), íránské etnikum v dnešním Íránu, historické Persii 42, 56, 156, 170
perští křesťané 42

phagpa (𐰺𐰍𐰏𐰤 𐰇𐰏𐰤 𐰇𐰏𐰤 𐰇𐰏𐰤 *mongxol tshi 'win*, „mongolské znaky“, ČÍNSKY 蒙古新字 *měnggǔ xīnzi*, „mongolské nové znaky“, TIBETSKY *ཧོར་ཡིག་གསར་པ་ hor-yig gсар-ра*, „mongolská nová tradice“, MONGOLSKY *Doirbĕjĵia foisoit dörbeljin üsüg*, „kvadrátní písmo“), kvadrátní písmo odvozené od tibetského písma, používané jako oficiální písmo za dynastie Jüan 76

Pisánci (ITALSKY *pisani*), občané Pisánské republiky 60, 88

podestà, titul používaný v některých středověkých italských městských státech, vyšší správní úředník, v Janovské republice stál v učitých obdobích 12.–14. století v čele státu 63, 288

podvazování nohou (ČÍNSKY *纏足 chánzú*) viz „zlaté lilie“

pogrom (z RUSKÉHO *громить gromit'*, „pusťtošit, drtit“), v původním významu rasové nepokoje zaměřené proti Židům, ke kterým docházelo často s vládní podporou většinou v Rusku a východní Evropě; v přeneseném významu obecně krvavé masové pronásledování či vraždění 82

pohan (LATINSKY *paganus*), v křesťanské kultuře mimo jiné obecné označení ve významu „jinověrec“, nebo „nekrěštan“ 44, 107, 147

Ponente, v *Katalánském atlase* (1375) označení západu (KATALÁNSKY *ponent*, „zapadající; místo, kde zapadá Slunce“); pojmenováno podle větru vanoucího od západu ve Středomoří 207

pordenonská benátština (*veneto pordenese*), dialekt benátštiny v okolí Pordenone ve Furlansku 117, 128

portolánové mapy (z ITALSKÉHO *portolani*, tj. vztahující se k přístavům), námořní navigační mapy italského původu zakreslující hlavně mořské pobřeží a přístavy 67, 208, 209, 211

Portugalci, mořeplavci a objevitelé 48

poselstva, vyslanci 17, 39, 40, 43, 44, 48, 49, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 60, 67, 76, 77, 81, 82, 86, 87, 91, 92

první mongolští vyslanci v Evropě 53

první vyslanci k Mongolům 51–57

poštovní systém v Mongolské říši

(MONGOLSKY *Foirdeklit örtege*), v Evropě známý jako *jam* (z MONGOLSKÉHO *lĕ^h jam*, „cesta“, prostřednictvím TURKOTATARSKÉHO *jam*) 37, 56, 181

probatio, dokazování zázraků 219

provinciál, též ministr-provinciál (LATINSKY *minister provincialis*), v římskokatolické církvi titul pro nejvyššího představeného mužského řeholního řádu v řádové provincii 27, 53, 145, 149

První čínský koncil (LATINSKY *Primum Consilium Sinense*), zasedání katolické církve, konané ve dnech 14. 5. až 12. 6. 1924 v kostele sv. Ignáce (Zi-Ka-Wei, tj. 徐家匯 *Sü-tia-chuej*, *Xújiāhuì*, šanghajsky *Zigawei*) v Šanghaji 112

převor (z LATINSKÉHO *prior*, „přední, první“), představený kláštera u dominikánů, augustiniánů, milosrdných bratří a jiných katolických řádů nebo zástupce opata (např. u řádu premonstrátů, benediktinů, cisterciáků) 47

Q

Quicumque vult salvus esse (Kdokoli chce býti spasen) viz Athanasiovo vyznání víry

R

rab(b)an (SYRSKY ܩܪܒܐ, sr. s HEBREJSKÝM רַבִּי *raḇ, rabbi*, ARAMEJSKÝM ܪܒܝ *rabin*), původně označení učitele, u nestoriánů čestný titul 52, 179, 282, 288, 293

Regula bullata (Potvrzená řehole), třetí řehole prvního řádu, schválená papežskou bulou 1223 74

recensio Germanica (německá redakce) 234, 238, 240, 241

recensio Guецelli (Guecellova redakce) 234, 235, 235–236, 240

recensio Guillelmi (Guglielmova redakce) 234, 234–235, 239, 240, 241

recensio Henrici (redakce Jindřicha z Kladska) 234, 237, 237–238, 240

recensio Marchesini (Marchesinova redakce) 176, 234, 236, 236–237, 240

recensiones breviores (krátké redakce) 234, 239

Regula bullata (Potvrzená řehole), třetí řehole prvního řádu, schválená papežskou bulou 1223 .... 137 viz též řehole sv. Františka

Regula non bullata (Nepotvrzená řehole), druhá řehole sv. Františka (1221) .... 137 viz též řehole sv. Františka

Relatio, Itinerarium, obecné latinské názvy Odorikova cestopisu 5, 38, 52, 53, 77, 82, 93, 99, 104, 111, 139, 140, 141, 142, 146, 151, 185

relikvie viz ostatky

renesance (z ITALSKÉHO *rinascimento*, „znovuzrození“), umělecký sloh a historická epocha trvající od 14. do 17. století; vyznačoval se mj. zesvětštěním, individualismem a návratem k antice 44, 45

rétorománština (*rumantsch/rumauntsch/romontsch*), románský jazyk, dnes jeden ze čtyř úředních jazyků ve Švýcarsku 125, 128

Ř

Řád bratří kazatelů (LATINSKY *Ordo Prædicatorum, Ordo Fratrum Prædicatorum*, OP) viz dominikáni, dominikánský řád

Řád menších bratří (LATINSKY *Ordo Fratrum Minorum*, OFM) viz františkáni, františkánský řád

Řád svaté Kláry (LATINSKY *Ordo Sanctæ Claræ*, osc) viz klarisky

Řád sv. Jakuba z Altopascia (ITALSKY *Ordine di San Giacomo d'Altopascio, Ordine dei Frati Ospitalieri di San Jacopo*, FRANCOUZSKY *l'Ordre de St. Jacques-du-Haut-Pas*, též Řád rytířů Tau, ITALSKY *Cavalieri del Tau*), středověký rytířský a špitální řád 245

kostel sv. Jakuba z Altopascia (FRANCOUZSKY *L'église Saint-Jacques-du-Haut-Pas*) v Paříži 245

Řád sv. Viléma (FRANCOUZSKY *Ordre de Saint-Guillaume*), větev benediktinského řádu, založená ve 12. století pod vlivem sv. Viléma z Malavalle (ITALSKY *Guglielmo di Malavalle*, FRANCOUZSKY *Guillaume de Malavalle* nebo *Maleval*, asi 1100–1157) 252

řehole, řeholní pravidla (z LATINSKÉHO *regula*, „pravidlo“), písemně formulovaný souhrn pravidel, jimiž se řídí činnost řádu a jeho členů .... 5, 133, 134, 137, 147 řehole sv. Františka 134, 137

řeholník, člen řeholního řádu, řádový bratr 17, 44, 55, 111, 113, 117, 134, 135, 137, 147, 226, 227, 231, 137

Řekové, též Hellénové (ŘECKY Ἕλληνες *Hēllēnes*), indoevropský národ, ve středověku mj. státotvorný národ Byzantské říše 62

římskokatolická církev (LATINSKY *Ecclesia Catholica Romana*, často též *Sancta Romana Ecclesia*), nepřesně též katolická církev, největší z 23 autonomních katolických církví a jediná západní katolická církev, největší křesťanská církev 31, 33,

40, 41, 52, 55, 68, 70, 81, 86, 87, 93, 116, 135, 153, 227, 288, 289 viz též katolická církev
římští císařové, císařové starověké Římské říše 72, 156

římští (též římsko-němečtí) **králové a císařové**, panovníci Svaté říše římské 31, 41, 47, 128

S

sagium (ITALSKY *saggio*), benátská váhová jednotka, asi 1,6 gramu 42

„Saracéni“ (ŘECKY Σαρακηνοί *Sarakēnoí*, SYRSKY سركاجه *Sarkaye*, LATINSKY *Sar(r)a-ceni*; snad z ARABSKÉHO شارقيين *sharqīyyīn*, tj. obyvatelé Východu), již ve starověku označení obyvatel severozápadní Arábie a přiléhajících částí Sýrie; ve středověku obecné jméno pro vyznavče islámu 18, 117, 146, 147, 170, 171, 172, 174, 211, 283, 284, 286, 288, 289, 292, 295, 296, 298

sekulární františkánský řád, terciáti, třetí řád (LATINSKY *Ordo Franciscanus sæcularis*, OFS, SFŘ) 133

Senát (ITALSKY/BENÁTSKY *Senato Veneto*; oficiálně ITALSKY: *Consiglio dei Pregadi* či *Consiglio dei Rogadi*), zákonodárný sbor Benátské republiky 226

Seres (ŘECKY Σήρες *Sēres*, LATINSKY *Sērēs*), starověké pojmenování obyvatel Číny, zejména severozápadní, tj. území dnešního Sin-ťiangu 58

Severka, Polárka (α UMi, α *Ursae Minoris*, LATINSKY *Stella Polaris*), nejjasnější hvězda v souhvězdí Malého medvěda, blízko k severnímu nebeskému pólu, proto severní polární hvězda 262

schisma (z ŘECKÉHO σχίσμα *schízma*, „rozdělení“), rozdělení nebo odtržení; zde označuje rozdělení v církvi

papežské schisma – dvojpapežství (resp. později trojpapežství na Západě mezi lety 1378 a 1417) 27

Velké schisma – církevní rozkol mezi křesťanským Východem a Západem; obvykle se datuje od roku 1054 31

- schismatici**, z hlediska římskokatolické církve příslušníci církvi, které se s ní v průběhu dějin rozešly 44
- scholastika** (z LATINSKÉHO *scholasticus*, resp. ŘECKÉHO *σχολαστικός scholastikós*, „školský, patřící škole“, popř. „školák“, tj. učitel i žák), zejména středověká filosofie 11.–15. století, specifická metoda myšlení, která převládala na středověkých univerzitách 32, 45
- sicilské nešpory** (ITALSKY *Vespri siciliani*), název pro povstání, které vypuklo v Paletmu 30. 3. 1282 proti vládě krále Karla I. z Anjou; vedlo k vyhnání Francouzů ze Sicílie, nastolení vlády aragonského krále Petra III. Velikého a rozdělení Sicilského království na ostrovní a poloostrovní 33
- signorie** (ITALSKY *signoria*), jeden z typů vlády v italských středověkých státech 66
- sing-caj** (行在 *xíngzài*), respektive *sing-caj-suo* (行在所 *xíngzài suǒ*), „dočasná sídlo panovníka“, pravděpodobný základ arabského jména *al-Chansá* (Chang-čou) 171
- sing-šeng** (行省 *xíngshěng*, plně 行中書省 *sing-čung-šu-šeng*, *xíngzhōngshūshěng*), administrativní jednotka dynastie Jüan na úrovni dnešní provincie 190
- Slovinci** (SLOVINSKY *Slovinci*), jihoslovan-ský národ žijící hlavně ve Slovinsku, částečně i v severovýchodní Itálii a rakouských Korutanech 124, 125, 130
- soldo** (z LATINSKÉHO *solidus*), stříbrná mince, ražená v severní Itálii od 12. století 135, 223
- solidus**, zlatá římská a byzantská mince o váze přibližně 4,5 gramu 80
- spirituálové**, radikální odnož františkánského řádu, vzniklá koncem 13. století; prosazovali přísnou řeholi a odmítali hromadění majetku a moc církvi; označeni za kacířské hnutí 34, 134
- „spor o chudobu“ viz františkáni, františkánský řád
- starofrancouzština** (*langue d'oïl, français du roy*), středověká podoba francouzského jazyka v severní polovině Francie, na území dnešní Belgie a Švýcarska 80
- literární jazyk severní Itálie 80
- stigmatini**, oficiálně: Kongregace svatých stigmat našeho Pána Ježíše Krista (ITALSKY *Congregazione delle Sacre Stimate di Nostro Signore Gesù Cristo*, LATINSKY *Congregatio a Sacris Stigmatibus Domini Nostri Iesus Christi*), mužský náboženský institut „di diritto pontificio“ (papežského práva) 105
- Stockholmská banka** (ŠVÉDSKY *Stockholms Banco*), první švédská banka, vydávající bankovky jako první evropská banka (1661–1667) 182
- středověk** (LATINSKY *Medium Ævum*), tradiční označení dějinné epochy mezi koncem starověku a antické civilizace a začátkem novověku 18, 19, 20, 25, 32, 40, 41, 44, 45, 47, 49, 59, 64, 67, 75, 76, 91, 93, 108, 112–114, 124, 125, 128, 134, 152, 158, 167, 170, 171, 180, 191, 194, 195, 204, 206, 208, 231, 244, 245, 251, 255, 261, 282, 284, 285, 288, 289, 297, 298
- středověká filosofie** (z ŘECKÉHO *φιλοσοφία filosofía*, „láska k moudrosti“), teoretické pojmové myšlení ve střední a západní Evropě a Středomoří v období středověku 32
- sufagánní biskup**, biskup asistující a přímo podřízený arcibiskupovi 90, 168, 169, 176
- sunnité** (z ARABSKÉHO *سنة sunna*, „zvyk, cesta“), příslušníci jednoho ze dvou hlavních proudů islámu 37
- Svatá apoštolská katolická asyrská církev Východu** (SYRSKY *ܩܕܝܫܬܐ ܘܫܠܝܬܐ ܩܛܘܠܝܩܝܐ ܕܡܕܢܗܝܐ ܕܐܬܪܝܝܬܐ* *Ittā Qaddištā w-Šlihāitā Qattoliqi d-Madnehā d-Ātārāyē*), jedna ze současných východních křesťanských církví navazujících na nestoriánství 83

- Svatá kongregace obřadů** (LATINSKY *Sacra Rituum Congregatio*), kongregace Římské kurie (1588–1969) 226
- Svátek vozů** (URIJSKY *Ῥῆθῶ ἡ γῶν* *Rôthô yātrā*, HINDSKY *रथ यात्रा* *Rath yātrā*), hinduistický svátek spojený s božstvem Džagannáthou 162, 163
- svatořečení**, kanonizace, prohlášení za svatého 22, 111, 116, 135, 227
- syrští křesťané** (SYRSKY *ܣܘܪܝܝܬܝܘܬܐ* *mšihāiūtā suryāitā*), kulturně a jazykově vyhraněná součást východního křesťanstva se syrštinou (viz) jako liturgickým jazykem 53, 88, 93
- syrština** (*ܣܘܪܝܝܬܝܘܬܐ* *leššānā Suryāyā*), klasický, literární a liturgický jazyk patřící do severozápadní větve semitských jazyků, dialekt střední aramejštiny 47

Š

- šamanismus**, souhrn náboženských, magických, mystických a mytologických představ a rituálních praktik, známý ve většině světových kultur 42, 85
- šao-sing-tiou** (*紹興酒* *shàoxīng jiǔ*), *chua-tiao-tiou* (*花雕酒* *huādiāo jiǔ*), druhy rýžového vína 205
- šíté** (z ARABSKÉHO *شيعة* *šī'a*, „frakce, strana, přívrženci“), příslušníci jednoho ze dvou hlavních proudů islámu 37, 187

T

- tagalogština, tagalština** (*wikang Tagalog*), jeden z hlavních jazyků na Filipínách, základ oficiální filipínštiny 164
- „**Tataři**“, označení Mongolů ve středověkých evropských pramenech 18, 35, 51
- templáři, řád templářů, Chudí rytíři Krista a Šalomounova chrámu** (LATINSKY *Pauperes commilitones Christi templique Salomonici*), jeden z největších a nejmocnějších křesťanských rytířských řádů středověku 34
- teologie** (z ŘECKÉHO *θεολογία* *theología*), nauka o Bohu, bohosloví 32, 58, 231

terciáti, třetí řád viz sekulární františkánský řád

terraccina viz *vigim, bigini, bignii, bigum* apod.

toman (PERSKY *تومان*), perská měnová jednotka v letech 1825–1932 v hodnotě 10 000 dinárů .... 172 viz též *tuman*

toskánština (ITALSKY *lingua toscana*), středoitalský dialekt, základ spisovné italštiny 47, 114, 150, 193, 214

Tramuntana (z LATINSKÉHO *trans montanis*, „za horami“), v *Katalánském atlase* (1375) označení severu; pojmenováno podle studeného větru foukajícího od severu až severovýchodu v jižní Francii (*tramontane*), severní Itálii (*tramontana*) a severním Katalánsku (*tramuntana*) 207

trnová koruna, jedna z významných křesťanských relikvií, spjatá s Kristovým ukřižováním 52

třetí řád, terciáti viz sekulární františkánský řád

tři králové, lidové označení pro „mudrce z východu“ (ŘECKY *μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν* *mágoi apò anatolōn*), kteří podle novozákonních evangelií navštívili krátce po narození Ježíše v Betlémě a přinesli mu dary 46, 154

tuman (z obecného ALTAJSKÉHO slova *tümen*, MONGOLSKY *Doima*, deset tisíc), demografická jednotka odpovídající deseti tisícům domácností 172

Turkité (*Türk*), turkické (turkotatarské) národy, původně domovem ve Střední Asii 41, 82, 172, 191, 205

Tu-šan ta-jü-chaj (*瀆山大玉海* *Dúshān dà yù hǎi*, „moře nefritu z hory Tu-šan“) viz „Moře nefritu“

tvůrci map viz Cresques Abraham; Jehuda Cresques

Ť

ťing-ťiao (*景教* *jǐngjiào*), termín pro rané nestoriánství v Číně (do 845) 86

U

- Ujgurové, Ujguři** (UJGURSKY ئۇيغۇر *Uyghur*), turkický národ ve východní a Střední Asii, zejména v Sin-ťiang (ČLR) 53, 82
- ulus** (MONGOLSKY *Folo*), označení pro hlavní státní útvary, na něž se rozpadla Mongolská říše po roce 1260 .... 36, 62
- umbrijský dialekt** (ITALSKY *dialetto umbro*), jeden ze skupiny dialektů v italském kraji Umbrie 133
- univerzita** (z LATINSKÉHO *universitas*, „všeobecnost, (společenský) celek, kolegium“), původně nejstarší typ vysoké školy 32

V

- Veliký chán** (MONGOLSKY *Hegea qayan*, ARABSKO-PERSKY خاقان *hāqān*, z TURKICKÉHO *kayan*), nejvyšší vládce Mongolské říše, od 1271 titul panovníka dynastie Jüan v Číně, odpovídající přibližně titulu císaře 18, 26, 35, 36, 43, 44, 54, 76, 77, 78, 80, 82, 89, 91, 174, 176, 237, 258, 262, 263
- Velká rada** (LATINSKY *Consilium Sapientis*, BENÁTSKY *Mazor Consegio*, ITALSKY *Maggior Consiglio*), nejvyšší politický orgán Benátské republiky 60, 78
- Velké schizma**, Západní schizma, církevní rozkol mezi křesťanským Východem a Západem; obvykle se datuje od roku 1054 31
- veneto pordenonese** viz pordenonská benátština
- „Veni Creator Spiritus“** (Přijď, Stvořiteli Duchu), jeden ze svatodušních hymnů, součást gregoriánského zpěvu 176
- Vídeňský kongres** (NĚMECKY *Wiener Congress*, 1. října 1814–9. června 1815), setkání zástupců téměř všech zemí Evropy po napoleonských válkách 129
- vigim** (*bigini*, *bignii*, *bigum* apod.), rýžové víno *šao-sing-tiou* (紹興酒 *shàoxīng jiǔ*) nebo *chua-tiao-tiou* (花雕酒 *huādiāo jiǔ*),

kteří Mongolové nazývali *Deresoa darasun* (*terraccina* u Rubruka) 205

- vikarie** (LATINSKY *vicaria*), církevní správní jednotka zřizovaná zpravidla v misijních oblastech 69, 70, 71, 134, 146
- vilemité** (FRANCOUZSKY *les Guillemins*) viz Řád sv. Viléma
- vyslanci viz poselstva, vyslanci

W

- wang-siang-fu** (王相府 *wángxiāngfǔ*), knížecí doména 190

Y

- yasdi**, u Marka Pola název pro jemné hedvábí z Jezdu 155

Z

- zikkurat** (AKKADSKY *ziqurratu*, zvedající se stavba), stupňovitá stavba starého Babylonu 156
- „zlaté lilie“** (ČÍNSKY 三寸金蓮 *san cchun tin lien*, *sān cùn jīn lián*, doslova: „zlaté lotosy [o délce] tří palců“), zvyk podvazovat dívkám nohy zaznamenal Odorik jako první Evropan 19, 107, 181, 182

Ž

- žebravé řády viz mendikantské či žebravé řády
- Židé, židé** (HEBREJSKY יהודים *Yehudim*, sg. יהודי *Yehudi*), semitský národ a etnonáboženská skupina pocházející z oblasti Blízkého východu 18, 40, 67, 88, 206, 211, 247, 287, 289
- Židé z Mallorky 206
- židovské komunity ve střední a východní Asii** 40, 88
- žoldnéři** (z ITALSKÉHO *soldo*, „plat, odměna“; LATINSKY *mercenarii*, „nájemní vojáci“), profesionální vojáci, kteří se nechávají za finanční odměnu (žold) najímat cizí armádou 119, 122, 130

A

- A piedi scalzi. In cammino con frate Odorico del Friuli* viz MALAMOCCO (2002)
- ABATE – ALISON – FRANKEL** (2002) 49
- ABU-LUGHOD** (1991) 172
- Acta Sanctorum** (Životy svatých), jeden z nejvýznamnějších souborů hagiografické literatury, vydávaný Společností bollandistů (*Société des Bollandistes*); v letech 1643–1940 vyšlo celkem 68 svazků 111, 115, 224
- AIGLE** (2005) 55
- ANDREOSE** (2000a) 171
- ANDREOSE** (ed.) (2000b) 118, 121, 124, 145, 148, 234
- Annales Minorum**, dílo irského františkánského historika Luka Waddinga, vydané poprvé v 8 sv. (1625–1654), znovu vydané a rozšířené v 18. století 136, 386, 387, 388
- Anonymi Minoritæ De locis Fratrum Minorum et Predicatorum in Tartaria** 70–75
- APPLETON** (1951) 106
- ARZARETTI** (2005) 227
- AS** (1643) 121, 234, 240, 354, 358, 359, 377, 386
- ASQUINI** (1737) 117, 149
- ASTLEY** (1745–1747) 107
- Atti della Società ligure di storia patria** 65
- ATWOOD** (2004) 48

B

- BAETHGEN** (ed.) (1924) 224
- Barbarians and Mandarins. Thirteen Centuries of Western Travellers in China* viz CAMERON (1989)
- Ibn BATŪTA** (1829/2004) 167, 172
- BAUM** (1999) 189
- BEAZLEY** (1949) 106
- Benjamin z Tudely** (2002) 40, 359, 360
- BENNETT** (1954) 254, 258
- BERTELLI** (2000) 245
- BIANCHI** (1845) 265
- Biblioteca bio-bibliografica della Terra Santa e dell'Oriente Franceseano**, mnohasvazkové dílo historika Girolama Goluboviche 70

- BIRAN** (2005) 47
- BLÁHOVÁ** (2001) 160, 194, 195, 285, 288, 289, 291
- BOURNOUTIAN** (1997) 66
- Božská komedie** (původně ve FLORENTSKÉM DIALEKTU *Comedia*, později ITALSKY *La Divina Commedia*), plným titulem: *Incomincia la Comedia di Dante Alleghieri di Fiorenza, ne la quale tratta de le pene e punimenti de' vizi e de' meriti e premi de le virtù*, rozsáhlé literární dílo italského básníka Danta Alighieriho, jedno z nejvýznamnějších děl světové literatury 45
- BRĚTIANU** (1929) 64, 66, 67, 83
- BRAVERMANOVÁ – LUTOVSKÝ** (2001) 130
- BRIDIA** (1967) 54, 55
- BRUNETTIN** (2003) 219
- BRUNETTIN** (2004) 112, 219
- BRUSAMONTI – CASADIO** (2008) 136, 160, 269, 270
- BUBEN** (2006) 133, 134, 269
- BUDGE** (1928) 86
- BUORA** (1992) 128
- BUORA** (ed.) (2008) 112, 349, 360, 361, 374, 384
- BUSI** (2007) 247

C

- CAMERON** (1989) 106, 107
- CAMPBELL** (1988) 107
- CARBONETTO** (2001) 163
- CARDONA** (1975) 158, 168
- Cathay and the Way Thither** .... 103 viz též YULE (1866), YULE – CORDIER (1913)
- CENCI – MAILLEUX** (eds.) (2007) 136
- CESSI – BENNATO** (eds.) (1964) 75
- CHEN Dasheng** (1984) 170
- CHIESA** (1999–2000) 232, 234, 236, 239, 240
- CHIESA** (2004) 155, 219, 232, 234, 236, 237, 238
- CIVEZZA** (1859) 117
- CORDIER** (1891) 113, 117, 123
- CORTESÃO** (1954) 211
- Cosmographia** 263
- COSTANTINI** (1946) 112
- CRESQUES** (1375) 113, 168, 209, 210, 211, 214

D

- DALIMIL** (1988) 36, 362, 363
Dalimilova kronika, též *Kronika boleslavská*, nejstarší český psaná veršovaná kronika (14. století) 35
DAWSON (1955) 170
DE BIASIO (2003) 185, 347, 362
DE BIASIO – TESTA (1998) 185, 347, 362
De Itinere Fratrum Minorum ad Tartaros, zpráva Benedikta Poláka (1247) 54
De Ordine Sancti Francisci (1915) 160
De reverentia magni Canis, dodatek k Odorikovu cestopisu 176–177, 237
De statu, conditione ac regimine magni Canis (kolem 1330), zpráva Jana z Cori .... 170 viz též *Livre de lestat du Grant Caan*
Decretum (1755) 124, 226, 363, 364
DEL NEGRO (1881) 112
Dekameron (ITALSKY *Il Decamerone* či *Decameron*), plným titulem: *Comincia il libro chiamato Decameron cognominato precipe Galeotto, nel quale si contengono cento novelle in diece di dette da sette donne e da tre giovani uomini* 45
Descriptio orientalium partium fratris Odorici Boemi de foro Julii provincie Sancti Antonii 123, 258
Descriptio (1866) 108, 156, 157, 169, 179, 187, 205
Descriptio (1881) 177, 203
Descriptio (1913) 156, 157, 177, 187
DESSIMONI (1884) 67, 70
Devisement dou monde viz *Le devisement dou monde*
Die Reise des seligen Odorich von Pordenone nach Indien und China (1314/18-1330) viz REICHERT (1987)
Directorium ad passagium faciendum per Phillip pum regem Franciæ in terram santam anno 1332 viz Pseudo-Brocardus
Divisament (2006) 47, 67, 68, 76, 78, 80, 154, 159, 167, 214, 259, 261, 363, 364
DOMENICHELLI (1881) 38, 103, 117, 136, 157, 162, 177, 223, 224, 237, 299

E

- ELSNER – RUBIÉS** (eds.) (1999) 256
Epistolæ (1929) 27, 88, 89, 149, 363, 364

EUBEL (ed.) (1908) 82
ex libello fratris Simonis viz Historia Tartarorum

F

- FAZY** (1949) 253
FOLTZ (2000) 85
FRANKE (1967) 106
FRANKE – TWITCHETT (eds.) (1994) 37
Frate Odorico del Friuli. Da Pordenone alla Cina per «guadagnare anime» .... 105 viz též STIVAL (2002)
FREISING (1867) 46

G

- GABELLO** (1639) 117
GANZER – BRUNETTIN (eds.) (2003) 271
GEL – KOCOUREK (překl.) (1962) 17, 40, 112, 116, 120, 128, 169, 260, 298
GEL – KOCOUREK (překl.) (1998) 17, 112, 123
GIANNI (2001) 121
GIORDANI (1930) 123
GIUROVICH (2003) 119
GOLUBOVICH (1913) 69, 70, 72, 73, 82
GOLUBOVICH (1917) 69, 146
GOLUBOVICH (1919) 117, 149
GROSJEAN (ed.) (1977) 113, 168, 206, 208, 209, 210, 211, 214
GROUSSET (1936) 53
GRUDEN (1905) 124
GUGLIELMI (1987) 232
GUMILJOV (1974) 46, 56, 189
GUZMAN (1971) 51
GUZMAN (2006) 56

H

- HAMELIUS** (1919) 253
HARTIG (1908) 123
HE Gaoji (překl.) (1981) 190, 249
HE Gaoji (překl.) (2002) 249
HEYD (1885–1886) 64, 66
HIGGINS (1997) 253, 254, 255
Historia Tartarorum, zpráva Simona de Saint-Quentin (asi 1248) 53
HLAVÁČEK (2004) 133, 134
HRBEK (1989) 78, 81

Hystoria Tartarorum C. de Bridia Monachi

(1247), kronika C. de Bridiy 54, 55

Ch**China. Ergebnisse eigener Reisen und darauf gegründeter Studien** (Berlin 1877–1912), práce Paula Wilhelma, barona von Richthofen .... 39**Chronica Alberici Monachi Trium Fontium**, dílo cisterciáckého kronikáře 13. století Alberica de Trois-Fontaines .... 47**Chronica Majora**, dílo Matěje Pařížského .... 52**Chronica sive Historia de duabus civitatibus** (Kronika aneb Dějiny dvou měst, též známa jako *Chronicon*, 1145), dílo biskupa Otty z Freisingu .... 46**Chronica XXIV Generalium ministrorum Ordinis fratrum Minorum**, dílo neznámého autora (tradice je připisována františkánovi Arnoldovi de Sarrant), někdy mezi lety 1369 a 1373 .... 114, 136*Chronicon* viz *Chronica sive Historia de duabus civitatibus***Chronicon Anonymi Leobensis** (14. století), dílo anonymního lubenského kronikáře .... 123**Chronicon Iustiniani** (1358), benátská kronika 75**I**

„Il Cardinale Costantini e la Cina“, výstava v Pordenone, 2008 112

Il Milione viz Milión**Journall** (1599) .... 236, 246, 367, 369**IRIARTE** (1982) .... 90, 134, 136**Itinerarium, Descriptio terrarum, Relatio** apod., obecné latinské názvy Odorikova cestopisu .... 27, 112, 114, 145, 149, 169, 179, 232, 233, 235, 236, 241, 246**Itinerarium** (1599) .... 150, 156, 353, 236, 246, 368, 299**Itinerarium fratris Willelmi de Rubruk**, cestopis Viléma z Rubruku .... 58**Itinerarium per nonnullas Galliae Belgicae partes** (1584), Abraham Ortelius .... 156**J****JACKSON** (2005) .... 31, 52, 91**JANIN** (1953) .... 150**K****KAFTAL** (1978) .... 270**KALUS** (2008) .... 168, 170**Karlova legenda o svatém Václavu** (*Vita sancti Wenceslai auctore Carole IV.*) .... 93**KARPOV** (2007) .... 151**Katalánský atlas** (*Mapa mundi vol dir aytant con ymage del món e de les diverses etats del món e de les regions que són sus la terra de diverses maneres de gen qui en ela habiten*, mezi 1375 a 1380), významná památka středověké kartografie .... 113, 166, 168, 199, 202, 204, 205–208, 210, 213Čína (*Catayo*) 211–212

Mohamedův hrob 211

větrná růžice, první zobrazení v mapovém díle 202, 206

vyobrazení karavany 210

zachycení míst židovské i křesťanské tradice 211

hroby apoštolů 211

Katalog (2010) .... 133, 134**KHAMOUCH** (2005) .... 172, 173**KIRSCH** (1910) .... 34**KNOWLES** (1954) .... 244**KOLAR** (2010) .... 26, 32, 105, 124, 125, 162, 163, 249**KOSMAS** (1972) .... 113**KOSS** (1999) .... 19, 107, 180, 253, 254, 259**Kozmografia Česka** .... 263**Kronika česká** (*LATINSKY Cronica Boemorum*), dílo Jana Marignoly .... 93**Kronika česká** (*LATINSKY Chronica Boemorum*), dílo prvního českého kronikáře Kosmy .... 93, 113**KROPÁČEK** (1999) .... 48**KUO Tung-Chen** (překl.) (1889) .... 249**L****La fleur des estoires d'Orient** .... 255**La peregrinatione del beato Udorico da Utine** .... 256**LA RONCIÈRE** (1925) .... 67**LACH** (1965) .... 106**LANGLOIS** (1905) 87, 88**LAUFER** (1914) 116

- Le devisement dou monde*, též *Le divisament dou monde*, nejstarší známá verze Marco Polova cestopisu ve starofrancouzštině (14. století) 80
- Le geste de sire Jehan Mandevylle de mervaille de mounde* 251
- LE GOFF (2004) 133, 134
- Le Liure de Messire Guillaume* (sic!) *de Mandeville* 251
- Le Livre des Merveilles*, jeden z názvů pro starofrancouzskou verzi Marco Polova cestopisu (15. století) 46
- Le yteneraire Odric de Foro Julij de lordre des freres meneurs* 244
- Les Voyages en Asie au XIVe siècle du bienheureux frère Odoric de Pordenone, Religieux de Saint-François* .... 104 viz též CORDIER (1891)
- LETTIS (1949) 253
- LETTIS (1953) 18, 252, 253, 254, 258, 259, 260, 261, 262, 263
- Li successi nella Patria del Friuli* (16. století), dílo furlanského historika Jacopa Valvason di Maniago 117
- Liber certarum historiarum*, kronika Jan z Viktrinku 122
- Liber insularum archipelagi* (1420), historicko-geografické dílo Cristofora Buondelmontiho 65
- Liber milionis de mirabilis mundi*, jeden z možných titulů Marco Polova cestopisu 80
- Liber Tartarorum* či *Liber Tatarorum* (Kniha Tatarů) viz *Ystoria Mongalorum quos nos Tartaros appellamus*
- LIBRO (2000) 145, 148, 149, 179, 190, 193, 204, 353, 370
- Livre de lestat du Grant Caan*, překladatel Jean Le Long .... 170 viz *De statu, conditione ac regimine magni Canis* (kolem 1330), zpráva Jana z Cori
- LUZZATTO (1949) 60
- M**
- MACKERRAS (1989) 107
- MALAMOCCO (2002) 105, 163
- MALYŠEV (2006) 71, 72
- MANDEVILLE (1887) 251
- MANDEVILLE (1911) 17, 40, 231, 254
- MANDEVILLE (2000) 251
- Mapa mundi* viz *Katalánský atlas*
- MARCO DA LISBONA (1639) 112, 136, 147
- MARIGNOLA (1987) 92, 93
- Massaóth Benjamin* (Cesty [rabína] Benjamin), též *Sefer ha-Massaóth* (Kniha cesty), cestopis Benjamin z Tudely 40
- MATROD (1929) 170
- [MATROD] (1930) 170
- MELIS (1983) 108, 168, 177, 183, 190, 191, 192
- MELIS (ed.) (1983a) 108
- MELIS (ed.) (1983b) 108
- Memoriale toscano* (1990) 148, 159, 177
- MENACHERY (1973) 88
- MENACHERY (1987) 88
- MENACHERY (1998) 88
- MÉNARD – ANDREOSE (eds.) (2010) 105
- MENESTÒ – BRUFANI (eds.) (1995) 137
- Milión* (*Il Milione*), obecný název cestopisu Marka Pola (původně *Le livre de Marco Polo citoyen de Venise, dit Million, où l'on conte les merveilles du monde*) 39, 40, 44, 77, 80, 113, 255
- Milione* (2006) 47, 68, 76, 80, 154, 159, 259
- MIOTTO (2003) 224, 265, 268, 269
- MIOTTO (2004) 224, 265, 268, 269
- MITTER (1992) 161
- MOIDREY (1914) 94, 95
- MONACO (ed.) (1990) 121, 136, 145, 150, 158, 171
- MONACO – TESTA (eds.) (1986) 114, 121, 150, 204, 232, 246, 247
- MORETTI (2008a) 136, 160, 269, 270, 271
- MORETTI (2008b) 269
- MOULE (1914) 94, 95
- MOULE (1921) 117
- MOULE (1930) 86, 170, 171
- N**
- Nauigationi et viaggi*, dílo Giovan Battisty Ramusia 246
- NOLD (2003) 34
- „norimberská kronika“ viz *Weltchronik* či *Liber chronicarum* (1493)
- Novus atlas Sinensis* (1655), první evropský atlas Číny; autor: Martino Martini 192

O

- Odoric van Friuli** (2008) 249
 „**Odorico da Pordenone e la Cina**“, mezinárodní konference v Pordenone, 1982 107
Odorichus de rebus incognitis, první tištěné vydání Odorikova cestopisu (1513), editor: Pontico Virunio 113, 247
 „**Odorik z Pordenone: Z Benátek do Pekingu a zpět. Setkávání na cestách Starého světa ve 13.–14. století**“, mezinárodní kolokvium v Plzni, 2006 108
Opera dilettevole da intendere, nella qual si contiene doi Itinerarij in Tartaria (Benátky 1537), knižní vydání *Ystoria Mongalorum quos nos Tartaros appellamus* Jana z Plano Carpini 55
OPPERT (1864) 46, 189
OTHMER (1929) 291
Ottův slovník naučný 112

P

- PAOLAZZI** (2007) 137
PAUTHIER – BAZIN (1853) 171
PEGOLOTTI (1866, 1913b) 43, 149
PELLIOT (1914) 205
PELLIOT (1922/23) 54
PELLIOT (1932) 86
PENSA (2003) 119
Peregrinatio (1643) 147, 354, 177, 179, 224, 354, 377, 299
PERUSINI (1953) 121, 145
PETECH (1983) 189, 191
PHILLIPS (1998) 67
PISANUS (1510) 121
Píseň tvorstva (ITALSKY *Cantico delle creature*), též *Píseň o bratru Slunci* (ITALSKY *Cantico di Frate Sole*), významné dílo italské literatury, psané v umbrijském nářečí; autor: František z Assisi 133
pokračovatelé Kosmovi, několik kronik 12.–14. století, navazujících na Kosmovu *Kroniku českou* 93
POLO (1477) 74
POLO (1902) 17, 39, 47, 77, 80
POLO (1989) 39, 77, 80
POWER (ed.) (2006) 60
[PRAET] (ed.) (1836) 208

Pratica della mercatura (plným titulem: *Libro de divisamenti di paesi e di misure di mercatanzie e d'altre cose bisognevoli di sapere a' mercatanti di diverse parti del Mondo*), základní středověká příručka mezinárodního obchodu, sepsaná mezi 1335 a 1343 Franceskem Balduccim Pegolottim 43, 149

- PROCACCI** (2007) 61
Pseudo-Brocardus, *Directorium ad passagium faciendum per Phillippum regem Franciae in terram santam anno 1332*, dílo připisované německému dominikánovi Brochardovi (Burkhardtovi) 45
PULLÈ (ed.) (1931) 124, 270
PURCHAS (1614) 107
Putování k Mongolům (1964) 35, 38

Q

- QUESADA** (2008) 251

R

- RACHEWILTZ** (1971) 52
Ramusio maior (1574/1583), edice Odorikova cestopisu 169, 246, 299
Ramusio minor (1574), edice Odorikova cestopisu 147, 148, 155, 203, 204, 246
REICHERT (1987) 105, 239
REICHERT (1992) 86, 240
REICHERT (2002) 234, 237
Relatio (1929) 156, 169, 179, 194, 235
RETSO (2003) 170
RICHARD (1996) 52
ROLING (2008) 179
RONCAGLIA (1953) 51
ROSSABI (1992) 83
ROSSELLÓ I VERGER (1997) 207
ROUX (1985) 53, 55
ROUX (1993) 52, 53
RUBRUCK (1990) 58

S

- SACCAVINO** (1926) 269
[SACCAVINO] (1930) 179
SAINCT DENYS (1529) 246
SAINT-QUENTIN (1965) 53
SARTORI (1966) 146, 149, 270

- SCOTT – SALAMANCA (1984) 164
 SEDRAN (1993) 164
 SELLA (2008) 88, 89, 91
 t'SERSTEVENS (1969) 75
 SÉVÉRAC (1925) 160
 SEYMOUR (ed.) (2002) 252, 253, 254
 SF (1929) 54, 57, 58, 87, 104, 149, 170
 SHEPHERD (1911) 151
 SCHEDEL (1493a) 59, 61, 63, 223, 256
 SCHEDEL (1493b) 223, 256
 SCHILLING (1942) 162
 SCHNEIDER (ed.) (1910a) 122
 SCHNEIDER (ed.) (1910b) 122
 SILVESTRI (1930) 52
Sinica Franciscana, základní a kritické vydání
 františkánských cestopisů viz též SF 104
 SKRŽINSKAJA (1947) 64
 SOMEDA (1930) 265, 268
 SOMMER – LIŠČÁK (eds.) (2008) 108
 SOOTHILL (1925) 106
*Sopra la vita e i viaggi del Beato Odorico da
 Pordenone dell'Ordine de' Minori* .... 103 viz
 též DOMENICHELLI (1881)
 SORANZO (1930) 41, 72, 82
Souhrn dějin (ARABSKO-PERSKY جامعالتواريخ *Jāmi'*
ut-tawāriḥ, mezi 1300 a 1310), dílo Rašíduddína
 Fazlulláha 50, 56
 SPAGNOLO (ed.) (1966) 227
Speculum Historiale, dílo Vincenta z Beauvais,
 jedna z tří částí jeho encyklopedie *Speculum
 Maius*, polovina 13. století 53
Speculum Maius 255
 „Splendori del Gotico nel Patriarcato di
 Aquileia“, výstava v Udine, 2008 136
 STANDAERT (ed.) (2001) 52, 58, 86, 94, 169,
 170, 171, 178
 STEKKEL (překl.) (1968) 179, 204, 299
 STIVAL (2002) 105, 129, 131, 135, 136, 137, 145,
 150, 151, 226
Storia (1866) 148, 159, 169, 177, 179, 204
Storia (1913) 159, 177
Storia universale delle Missioni Francescane
 .... 101 viz též CIVEZZA (1859)
 STRASMANN (ed.) (1968) 234, 245
- SVET (1968) 44, 66
 SZCZESNIAK (1960) 80
- T**
- Taith y Brawd Odrig yn yr India* (Cesta bratra
 Odorika do Indie), velšský středověký překlad
 Odorikova cestopisu 246
 TESTA (1983) 232, 238, 239
 TESTA (2008) 107, 108, 115
*The principal navigations, voyages, traffiques
 and discoveries of the English nation...*,
 rozsáhlá sbírka cestopisů vydaná Richardem
 Hakluytem 236
*The voiage and travayle of Syr John Maunde-
 ville, knight* 251
 TILATTI (2004) 105, 116, 119, 120, 121, 123, 145,
 148, 149, 194, 219, 270, 271
 TIZENGAUZEN (1884) 72
 TOMASI (2008) 265, 268
 [TOSSINIANENSUS] (1586) 112
 TROTTER (ed.) (1990) 234, 235, 245, 299
 TUCCI (1976) 121, 145
 TZANAKI (2003) 251, 255, 261, 262
- U**
- Une carte de mer en tableaux faite par ma-
 nière de unes tables, peinte et historiée,
 figurée et escripte* 207
- V**
- VALE (1931) 223, 268
 VALTROVÁ (2011) 25, 146
 VENNI (1761) 101, 117, 135, 136, 149, 156, 162,
 225, 227, 240, 269, 270, 299
 VHL (1869) 121
Viaggi (1574) 80
Virunio (1753) 247
 VIRUNIUS (1513) 114, 121, 177, 179, 204, 246, 247
Vita (1643) 115, 136, 140, 145
Vita (1897) 26, 115, 117, 136, 145, 148
Vita beati Oldarici 136
Vita et miracula beati Odorici (kolem 1332),
 obsahuje oficiální seznam Odorikových zázraků
 219

Vita fratris Odorici de Utino, Odorikův životopis
v *Chronica XXIV Generalium ministrorum* (14. století)
.... 117, 136, 145, 148
VLČEK (1997) 133, 134

W

WADDINGUS (1732a) 82
WADDINGUS (1732b) 88
WADDINGUS (1733) 93, 117, 147, 160
WARNER (ed.) (1889) 25
WEATHERFORD (2004) 85
Weltchronik či *Liber chronicarum*, „norimber-
ská kronika“ (1493), dílo Hartmanna Schedela
.... 188, 223, 256
WILLIAMS (1929) 232, 246
WOODOVÁ (1999) 77, 81
WU Wenliang (1957) 170
WU Wenliang – WU Youxiong (2005) 170
WYNGAERT (1929) 27, 104, 148, 158, 235, 239

Y

YANG Zhijiu (1941) 77

*Ystoria Mongalorum quos nos Tartaros appe-
llamus*, též *Liber Tartarorum* či *Liber Tataro-
rum*, zpráva Jana z Plano Carpini (polovina 13.
století) 54

YULE (1866) 88, 103, 108, 118, 121, 123, 171,
189, 232, 239
YULE (1881) 113
YULE – CORDIER (1913) 103, 106, 107, 118,
123, 153, 156, 157, 167, 168, 171, 173, 176, 190, 193,
204, 232, 235, 239, 258, 259, 260, 262, 283, 298
YULE – CORDIER (1914) 88, 90, 294

Z

Závěť (LATINSKY *Testamentum*), poslední dílo sv.
Františka z Assisi 137
Zeměpis (ŘECKY *Γεωγραφικὴ ὑφήγησις Geografikè hyfè-
gēsis*), dílo antického geografa Klaudia Ptolemaia
.... 170
ZEVAKIN – PENČKO (1938) 64
ZLC (1986) 190, 192
ZORE (1917) 124, 130

Biblioteca Odoriciana

*Manuscripts
Printed editions
Studies*

Vladimír Liščák, PhD

*Oriental Institute, Prague
Academy of Sciences of the Czech Republic*

Praha 2014

Copyright © Vladimír Liščák, PhD, 2014

Illustrations © Vladimír Liščák, author archives and literature cited, 2014

Translations © Vladimír Liščák, 2014

Cover & Typo © Vladimír Liščák, 2014

All rights reserved

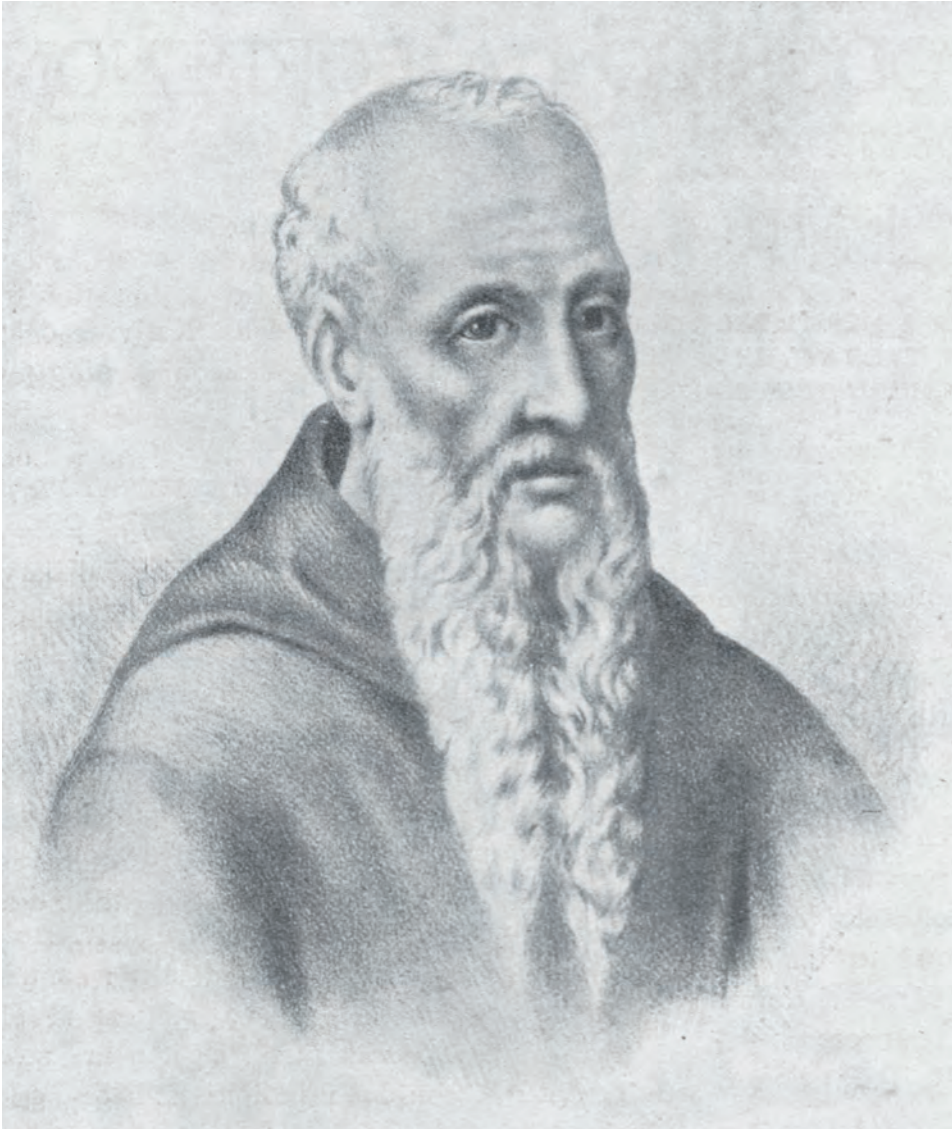
Biblioteca Odoriciána

Manuscripts
Printed editions
Studies

BLESSED ODORIC OF PORDENONE

(variant names: CZECH: Oldřich Čech z Furlánska, Oldřich Čech z Pordenone; LATIN: Odoricus Boemus de Foro Julii provincie Sancti Antonii, Odoricus de Foro Iulii, Odoricus de Foro Iulii de Portu Naonis, Odoricus Foro Iuliensis (var.: Foroivliensis), Odoricus de Foriوليو, Odoricus de Foro Frigul Iulii, Odoricus de Utino, Odorichus, Odericus, Odericus de Foro-Iulii, Odericus de Foro Julii, vel de Portu Naonis, Odelricus, Ordericus de Foroiuli, Udalricus; ITALIAN (Venetian, Tuscan, etc.): Odorico di Porto Maggiore del Friuli, Odorigo de Friul, Odorigo de Forioli, Odorigo di Friuli, Oderigo di Frigoli, Oderigo da Frigholi, Oderigo de Frioli, Odoricho dela patria de Frioli, Odoricho da Udene de Feriolo, Oderico di Friuli della terra di Porto Naone, Hodoricho di Friuli, Odoricho da Friolli, Odoricho di Friuli, Hodorigho di Frigol, Odorico della patria del Friuli, Odaricho di Friull, Udorico da Utine, Odorico da Vdine, Odorico Matiussi da Udine; FRENCH: Odoric de Foro Julii, Odric de Foro Julii, Odric de Fore Iulii, Audric; GERMAN: Vlrich von Fryaul, Vlreichß sag von Friawl, Vlreich von Friaul, Vlrich von Friawl; SPANISH: Odorico de Foro Jullio; WELSH: Brawt Odric/Odrig; CHINESE: Hedeli 和德理, 和德利, Eduolike 鄂多立克 etc. etc.); “real name”: Odorico Mattiussi or Mattiuzzi.

(* between 1280 and 1285, modern Villanova di Pordenone, † [4, 12, 13] January 14, 1331 [1330], Udine), a Franciscan (*de Ordine fratrum Minorum*), missionary and pilgrim in the “three Indias”. Reportedly the son of a mercenary of King Přemysl Otakar II (Ottokar II of Bohemia) (*de reliquiis seminis eorum, quos olim rex Ottokarus apud Portum-Naonis ad custodiam deputavit*, “of the remains of descendants of those whom once king Ottokar assigned to the custody of Pordenone”), of which some authors have derived his Czech (or Bohemian) origin. Nevertheless, he is indicated as *Boemus* only in a single manuscript (Lat. 2584 in the Bibliothèque Nationale de France, Paris). He left Italy between 1314 and 1318 and returned in late 1329 or early 1330. After returning to Italy he dictated his experiences to friar Guglielmo da Solagna, and so his famous travel book (ca. 135 known manuscripts) came into being. Especially valuable are his insights on Mongolian China, where he was approximately between 1324 and 1328. As the first European he describes the custom among noble men to grow long nails, the “golden lilies” of young girls (*san cun jinlian* 三寸金蓮), or a huge bowl made of one piece of jade (*mar di qaš*, *Dushan dayu-hai* 瀆山大玉海, “Sea of jade of Du Shan mountain”), which he saw in the imperial palace. On his return way, around the year 1328, he came through the northern edge of then Tibet (present-day Qinghai Province / Qinghai). His account of the visit to China was an important source for the account of John Mandeville. Many of the incredible reports in Mandeville have proven to be garbled versions of Odoric’s eyewitness descriptions. Odoric’s journey is perhaps best seen as a diplomatic mission, in addition to its religious dimensions. Moved by the many miracles that were wrought at the tomb of the Odoric, Pope Benedict XIV, in the year 1755, approved the veneration which had been paid to Blessed Odoric (*Beatus Odoricus Matthiussi*).

Image of the Blessed Odoric in «Il Cittadino Italiano» di Udine, 23 September 1881.

Chen Yuandu 陈缘都 (Luke Chen): Blessed Odoric preaching in China, 1928.
Painting on silk. Pordenone, Museo Civico d'Arte.

Scene from the sarcophagus of the Blessed Odoric of Pordenone; sculptor: Filippo De Sanctis, between 1331 & 1332. Beata Vergine del Carmine Church, Udine.
photo © Vladimír Liščák

Contents

MANUSCRIPTS	10
I. Latin manuscripts	10
<i>Recensio Guillelmi</i>	10
ITALY	10
VATICAN	14
GERMANY	16
AUSTRIA	18
GREAT BRITAIN	20
FRANCE	21
SPAIN	22
HUNGARY	23
USA	23
<i>Recensio Guecelli</i>	24
GREAT BRITAIN	24
SPAIN	28
GERMANY	29
FRANCE	30
<i>Recensio Marchesini</i>	31
ITALY	31
AUSTRIA	32
NETHERLANDS	33
USA	33
<i>Recensio Henrici</i>	33
ITALY	33
VATICAN	34
GERMANY	34
AUSTRIA	39
CZECH REPUBLIC	40
POLAND	45
SWITZERLAND	46
NETHERLANDS	46
<i>Recensio Germanica</i>	47
GERMANY	47
CZECH REPUBLIC	48
SWITZERLAND	48
SWEDEN	50
USA	50
BELGIUM	51

<i>Recensiones breviores</i>	51
ITALY	51
GERMANY	51
GREAT BRITAIN	51
AUSTRIA	52
FRANCE	53
CZECH REPUBLIC	53
SWITZERLAND	53
<i>Uncategorized or lost manuscripts</i>	55
ITALY	55
GERMANY	55
FRANCE	55
CZECH REPUBLIC	56
II. Italian manuscripts	56
ITALY	56
VATICAN	64
GREAT BRITAIN	66
NETHERLANDS	67
III. French manuscripts	67
GREAT BRITAIN	67
FRANCE	68
SWITZERLAND	73
IV. German manuscripts	73
GERMANY	73
AUSTRIA	75
CZECH REPUBLIC	76
V. Spanish manuscript	76
SPAIN	76
VI. Welsh manuscript	77
UNITED KINGDOM	77
List of manuscripts of Odoric's travelogue sorted alphabetically by place	78
List of manuscripts of Odoric's travelogue arranged chronologically	87
PRINTED EDITIONS AND STUDIES	96

Liber Primus.

125

VERA B. ODORICI EFFIGIES, ET VITA.

I. Latin manuscripts

RECENSIO GUILLELMI

ITALY

1. **ASSISI**, *Biblioteca del Sacro Convento di San Francesco (ex Biblioteca Comunale)*, Ms. 343 (S. Convento 20)

second half of the 14th cent.; parchment; 262 x 190 mm; 58 ff. in 7 booklets; Odoric: ff. 1r-24r; Miracula: ff. 25r-57r

Incipit I (f. 1r): Incipiunt hic multe et diverse hystorie beati odorici fratris minoris de ritibus et condicionibus huius mundi et de martirio IIII fratrum minorum.

Prologus: Licet multa et varia de ritibus et condicionibus huius mundi a multis enarentur, tamen est sciendum quod ego fr. Hodoricus de Foroiulii volens transfretare et ad partes infidelium volens ire ut fructus aliquos lucrifacerem animarum, multa magna et mirabilia audivi atque vidi que possum veraciter enarrare.

Incipit II: Nam primo transiens mare maius, me transtuli Trapesondam que Pontus antiquitus vocabatur. Hec terra valde est bene situata, ipsa est enim scala quedam, videlicet Persarum, Medorum et omnium eorum que sunt ultra mare.

Martyrium (f. 3r): hic superius incipit hystoria martyrii IIII fr. minorum; (f. 8r): hic explicit martyrium istorum quatuor fratrum minorum.

De reverentia magni Chanis (f. 22r-23v): Unum referam de magno Cane quod vidi. Consuetudo est in illis partibus quod quando predictus dominus per illam contratam transit, quod homines ante hostium domorum suarum ignem accendunt et aromata ponunt ac faciunt fumum, ut domino suo odorem emittant transeunti, et multi homines obviam sibi vadunt. Dum autem semel veniret in Cambalec, et de adventu suo certitudinaliter diceretur, unus noster Episcopus et aliqui nostri fratres Minores et ego ivimus sibi obviam bene per duas dietas. Et dum appropinquaremus ad eum, posuimus crucem super lignum ita quod publice videri poterat. Ego vero tenebam in manu turibulum quod mecum detuleram, et incepimus cantare alta voce dicentes: Veni Creator Spiritus etc. Et dum sic cantarem, audivit voces nostras, nosque vocari fecit et ad eum accedere nos iussit. Cum superius alias dictum fuit quod nullus audet currui suo appropinquare ad iactum lapidis nisi sit vocatus, exceptis custodientibus eum, et cum ivissemus ad eum cum cruce elevata, deposuit statim gallerium suum sive capellum inextimabilis quasi valoris et fecit reverenciam ipsi cruci. Statimque in turibulum quod habebam incensum reposui, et Episcopus noster de manu mea accepit turibulum et eum turificavit. Accedentes vero ad ipsum dominum semper aliquid offerendum secum defferunt, observantes illam legem antiquam: Non apparebis in conspectu meo vacuus. Idcirco portavimus nobiscum aliqua poma, et ea sibi super unum incisorium

obtulimus. Et ipse duo accepit de istis pomis et de uno aliquantulum comedit, et sibi inde predictus noster Episcopus benedictionem suam impendit. Et hoc facto nobis iubis ut recederemus, ne equi post ipsum venientes et multitudo in aliquo nos offenderent. Statim vero discesimus et divertimus, et ad aliquos barones suos, per fratres nostri Ordinis ad fidem conversos, ivimus qui in exercitu erant, et obtulimus eis de predictis pomis. Qui cum maximo gaudio ipsa recipientes, ita videbantur letari ac si eis prebuissemus familiariter magnum munus.

Explicit I (f. 23v): et obtulimus eis de predictis pomis. Qui cum maximo gaudio ipsa recipientes, ita videbantur letari ac si eis prebuissemus familiariter magnum manus.

Explicit II (f. 57v) [added later]: In isto libro sunt multe hystorie beati Oderici de ordine fratrum Minorum de Froiulio, qui est sepultus in conventu Utini, et est eciam hic passio et martirium quatuor fratrum Minorum et plus quam septuaginta miracula, quos operatus est Deus per beatum Odericum, et eciam est hic cingulus ferreus prope reliquias, quem portavit ad carnem, et capellus de capite suo, et eciam alie res sue, et cetera.

Testimonium Odorici: Ego fr. Odoricus de Foroiulii de ordine fratrum minorum testifcor et testimonium perhibeo reverendo patri fratri Guideto ministro provincie S. Anthonii, cum ab eo fuerim per obedientiam requisitus, quod hoc omnia que superius scripta sunt aut propriis oculis ego vidi aut ab hominibus fide dignis audivi... autem illarum... illa que non vidi testantur esse vero. Multa etiam alia dimisi que scribi, non feci, cum ipsa quasi incredibilia apud aliquos viderentur nisi illa propriis oculis perspexissent.

Protestatio Guillelmi (f. 24r): Predicta autem ego fr. Guilgelmus de Solagna in scriptis redegis sicut fr. Odoricus ore proprio exprimebat an: dom. MCCCXXX de mense maii Padue in loco S. Anthonii; nec curavi de latino difficili et ornato, sed sicut ille narrabat sic ego scribebam ad hoc ut omnes facilius intelligerent que scribuntur vel dicuntur.

De morte fratris Odorici I (f. 24r): Supradictus autem fr. Odoricus postea ex hoc seculo, transivit ad dominum in conventu Utini an: dom. MCCCXXXI die xiii ianuarii, qui postmodum multis et magnis corruscavit miraculis.

De morte fratris Odorici II (f. 57r): Supradictus autem frater beatus Odoricus ex hoc seculo feliciter transivit ad Deum in conventu Utini in Foroiulio anno Domini millesimo CCC XXXI^a die XIII^a ianuarii, qui postmodum multis et magnis corruscavit miraculis, ut hic in libro isto apparet, multis fide dignis testibus approbatis et annotatis ad laudem. Uni trinoque Domino sit sempiterna gloria, qui vitam sine termino nobis donet in patria. Amen.

Miracula: (f. 25r): hic inferius sunt scripta amplius quam septuaginta miracula que deus operatus est per beatum Odericum fratrem minorem, hic in Utino sepultum apud fratres minores. – (f. 57r): Hic sunt septuaginta duo miracula scripta que Deus operatus est per beatum Odericum, et alia multa fecit, que non sunt hic scripta.

Edition: WYNGAERT (1929); TILATTI (2004).

Lit.: YULE – CORDIER (1913): 54-55 (# 40-40-1); WYNGAERT (1929): 387; TESTA (1983): 121 (# 1); CHIESA (1999-2000): 326; TILATTI (2004): 98, 157-158.

2. **FIRENZE**, *Biblioteca Nazionale Centrale, Magliab. VII.1334*
1431; ff. 11r-30r

Prologus (f. 59r): Licet multa et varia de ritibus et condicionibus...

Incipit II: Nam primo transiens mare maius...

De reverentia magni Chani: Unum referam de magno Cane quod vidi...

Testimonium Odorici: Ego fr. Odoricus de Foro Julii de Ordine fratrum Minorum testifcor et testimonium perhibeo...

Protestatio Guillelmi: Predicta autem fideliter fr. Guilgelmus de Solagna in scriptis redegit...

De morte fratris Odorici: Supradictus autem fr. Odoricus postea ex hoc seculo transivit...

Lit.: CHIESA (1999–2000): 326.

3. **NAPOLI**, *Archivio Storico Ansaldo (ex Genova), Ms. 64 “Portolano delle Isole Egee”*
15th cent.

Title: Viaggio del B. Frate Odorico di Porto Maggiore del friuli fatto l’anno 1318, registrato in stampa nel vol. 2 de’ viaggi e navigazioni di Gio:batta Ramusio; ff. 33r-50r

Prologus (f. 33r): Licet multa et varia de ritibus et conditionibus huius mundi...

Incipit II: Nam primo transiens mare maius...

De reverentia magni Chani: Unum referam de magno Cane quod vidi...

Testimonium Odorici: Ego frater Odoricus de Foro Iulio, de quadam terra...

Protestatio Guillelmi: Predicta autem fideliter fr. Guilgelmus de Solagna in scriptis redegit...

De morte fratris Odorici: Supradictus autem fr. Odoricus postea ex hoc seculo transivit...

Lit.: TESTA (1983): 122 (# 67); CHIESA (1999–2000): 326.

4. **NAPOLI**, *Biblioteca Nazionale “Vittorio Emanuele III”, VIII.D.68*
15th cent.; incomplete, final passages restored; ff. 105r-108v

Prologus (f. 105r): Licet multa et varia de ritibus et conditionibus huius mundi...

Incipit II: Nam primo transiens mare Maurum mare Adriaticum de Venetiis me transtuli Trapesondam, que Pontus antiquitus vocabatur. Hec terra multum est bene situata, ipsa enim est scala quedam, videlicet Persarum, Medorum et omnium que sunt ultra mare.

De reverentia magni Chani: [Unum referam de magno Cane quod vidi...]

Testimonium Odorici: [Ego frater Odoricus de Foro Iulio, de quadam terra...]

Protestatio Guillelmi: [Predicta autem fideliter fr. Guilgelmus de Solagna in scriptis redegit...]

De morte fratris Odorici: [Supradictus autem fr. Odoricus postea ex hoc seculo transivit...]

Lit.: MONACO – TESTA (1986): 18; CHIESA (1999–2000): 327.

5. **PADOVA**, *Archivio di Stato, Corporazioni Soppresse – Monasteri padovani, Sant’Antonio, S.Ant. Conf.B.226.I (17)*

end of the 16th cent./beginning of the 17th cent.; parchment; 290 x 202 mm; 41 ff.; Miracula: ff. 18r-38r

Title: Diverse historiæ b. Odorici de Utino ordinis fratrum minorum de ritibus et conditionibus diversarum gentium huius mundi et de martirio quatuor fratrum minorum inter infideles; ff. 1r-17r

Prologus (f. 1r): Licet multa et varia de ritibus et condicionibus huius mundi a multis enarentur...

Incipit II: Nam primo transiens mare maius, me transtuli Trapesondam...

De reverentia magni Chanis: Unum referam de magno Cane quod vidi...

Testimonium Odorici: Ego fr. Odoricus de Foro Julii de Ordine fratrum Minorum testificor et testimonium perhibeo...

Protestatio Guillelmi: Predicta autem ego fr. Guilgelmus de Solagna in scriptis redeg...

De morte fratris Odorici I (f. 17r): Supradictus autem fr. Odoricus postea ex hoc seculo transivit...

De morte fratris Odorici II (f. 37v-38r): De transitu felicis recordationis benedicti et sancti fr. Odorici de Portunaonis in civitate Utini patriarchatus Aquilegiensis [dated by the scribe: 7 septembris 1448; separate].

De morte fratris Odorici III (f. 38r): Supradictus autem frater Odoricus beatus ex hoc seculo feliciter transmigravit ad Deum in patria Fori Iulii in civitate Utini et in conventu et ecclesia Sancti Francisci ordinis fratrum Minorum anno Domini millesimo CCC XXXI° die XIII° ianuarii, qui postmodum multis et magnis corruscavit miraculis, ut hic in libro isto apparet, multis fide dignis testibus approbatis et annotatis ad laudem. Uni trinoque Domino sit sempiterna gloria, qui vitam sine termino nobis donet in patria. Amen.

Miracula: (f. 18r): miracula quæ Deus operatus est per b. fr. Odoricum ordinis fratrum minorum in Utino quiescentem: hic inferius sunt anotata et scripta amplius quam septuaginta miracula que deus operatus est per beatum Odoricum fratrem minorem, hic in Utino sepultum aput fratres minores. – (f. 38r): In isto libro sunt scripta miracula que Deus operatus est per beatum fratrem Odoricum ordinis fratrum Minorum in Utino, quiescentem in ecclesia Sancti Francisci apud Minores, et alia multa narrantur in principio istius libri, de ritibus et conditionibus diversarum gentium, ubi ipse perambulavit iter infideles.

Edition: SARTORI (1966); TILATTI (2004).

Lit.: TESTA (1983): 127 (# 107); CHIESA (1999–2000): 326; TILATTI (2004): 98–99, 157–158.

6. **SAN DANIELE DEL FRIULI**, *Arch. Masetti Zannini de Concina, Ms. 36 (stima 2586)*
first half of the 15th cent.; paper; 38 ff.; cit. in: DOMENICHELLI (1881); lost.

Incipit I (f. 1): Incipit opusculum Peregrinationis Fratris Odorici Ordinis Fratrum Minorum...

Explicit (f. 38): Magnis corruscavit miraculis.

De morte fratris Odorici: Supradictus autem fr. Odoricus postea ex hoc seculo transivit...

Lit.: YULE – CORDIER (1913): 56 (# 46–46–7); WYNGAERT (1929): 390; TESTA (1983): 122 (# 10).

7. **UDINE**, *Biblioteca Arcivescovile (Biblioteca dell'Archivio Capitolare della Città, Seminario Arcivescovile), F. Bini Misc. XXII.3 (Bini.307)*
15th or 16th cent.; paper.

Title: Istoria beati Odorici; ff. 61–114

Prologus: Licet multa et varia de ritibus et condicionibus...

Incipit II: Nam primo transiens mare maius...

Lit.: YULE – CORDIER (1913): 56 (# 45–45–6); WYNGAERT (1929): 389; G. V. [= VALE] (1931): 109–110; TESTA (1983): 122 (# 9); CHIESA (1999–2000): 326.

8. **UDINE**, *Conv. S. Francesco, Ms "Monteniani"*
1542; mentioned by VENNI (1761), ASQUINI (1737); lost after 1761.

Incipit I: Incipiunt diverse ystorie Beati Odorici de Utino ordinis fratrum minorum de Ritibus, & condicionibus diversarum gentium huius mundi, & de martyrio quatuor fratrum minorum inter infideles

Prologus: Licet multa et varia de ritibus et condicionibus...

Incipit II: Nam primo transiens mare maius...

De reverentia magni Chanis: Unum referam de magno Cane quod vidi...

Testimonium Odorici: Ego fr. Odoricus de Foro Julii de Ordine fratrum Minorum testifcor et testimonium perhibeo...

Protestatio Guillelmi: Predicta autem ego fr. Guilgelmus de Solagna in scriptis redegit...

De morte fratri Odorici: Supradictus autem fr. Odoricus postea ex hoc seculo transivit...

Edition: RAMUSIO (1574/1583/1606)

Lit.: TESTA (1983): 143 (# 172); CHIESA (1999–2000): 326, pozn. 47.

9. **VENEZIA**, Museo Correr, Lat. 2408 (Cicogna.2389) (Liruti)

1401; paper

Title: Novitates quas notavit frater Odoricus in peregrinatione sua; ff. 37-43.

Prologus (f. 37): Licet multa et varia de ritibus et condicionibus...

Incipit II: Nam primo transiens mare maius...

De reverentia magni Chani: Unum referam de magno Cane quod vidi...

Explicit scribæ: Ego Philippus natus Ser Petri de Faganea publicus ac imperiali auctoritate notarius scripsi istos libros... et ipsos complevi die martis 16 mensi februarii die carnis privii hora tertia dum morabar Padue pro avfirmatore Antoni fili quondam nobilis viri Raymundi Sulumani in contrata heremitarum tempore quo studebam in rethoricali scientia legente magistro Marino de Rachanato. Currentibus annis Domini 1401 indictione secunda die ut supra.

Testimonium Odorici: Ego fr. Odoricus de Foro Julii de Ordine fratrum Minorum testifcor et testimonium perhibeo...

Protestatio Guillelmi: Predicta autem fideliter frater Guillelmus de Solagna in scriptis redegit, sicut predictus frater Odoricus ore proprio exprimebat, anno Domini MCCCXXX mense maii Padue in loco Sancti Antonii.

De morte fratris Odorici: Supradictus autem fr. Odoricus postea ex hoc seculo transivit...

Edition: VENNI (1761)

Lit.: YULE – CORDIER (1913): 57-58 (# 48-48-9); WYNGAERT (1929): 390; TESTA (1983): 122 (# 12); CHIESA (1999–2000): 327.

VATICAN

10. **CITTÀ DEL VATICANO**, Biblioteca Apostolica Vaticana, Barberini. 2558 (XXXIII, 78)

1582; paper; 278 x 202 mm

Title: De rebus mirabilibus in variis partibus mundi. Liber fratris Odorici; ff. 182r-254v.

Prologus (f. 182r): Multa licet et varia de ritibus...

Incipit II: Nam primo transiens mare maius...

De reverentia magni Chani: Unum referam de magno Cane quod vidi...

Explicit scribæ (f. 254v): Et ego Cesar ex Comitibus de Rocca.... scripsi hoc ex suomet originali.... MDLXXXII. Deo Gratias. Amen.

Testimonium Odorici: Ego frater Odoricus de Foro Iulio, de quadam terra...

Protestatio Guillelmi: Predicta autem fideliter fr. Guilgelmus de Solagna in scriptis redegit...

De morte fratris Odorici: Supradictus autem fr. Odoricus postea ex hoc seculo transivit ad Dominum in conventu Beun in Foro Iulii ubi est residentia D. Patriarche de Aquileia anno Domini M^o CCC^o XXXI die XIII mensis ianuarii, qui postmodum multis et magnis coruscavit et non cessat coruscare miraculis.

Lit.: WYNGAERT (1929): 388; TESTA (1983): 121 (# 4); CHIESA (1999–2000): 326.

11. **CITTÀ DEL VATICANO**, *Biblioteca Apostolica Vaticana, Barberini. 2559 (XXXIII, 79)*

16th or 17th cent.; paper; 277 x 201 mm; 175 ff.

Title: De rebus mirabilibus in variis partibus mundi cum martirio fratrum Minorum suo loco. Tractatus fr. Odorici, Ordinis Minorum anno 1330 per eum visus et per eum quoque fideliter descriptus. Liber fratris Odorici; ff. 209r-304r.

Prologus (f. 209r): Multa licet et varia de ritibus...

Incipit II: Nam primo transiens mare maius...

De reverentia magni Chani: Unum referam de magno Cane quod vidi...

Explicit scribæ (f. 254v): Et ego Cesar ex Comitibus de Rocca.... scripsi hoc ex suomet originali.... MDLXXXII. Deo Gratias. Amen.

Testimonium Odorici: Ego frater Odoricus de Foro Iulio, de quadam terra...

Protestatio Guillelmi: Predicta autem fideliter fr. Guilgelmus de Solagna in scriptis redegit...

De morte fratris Odorici: Supradictus autem fr. Odoricus postea ex hoc seculo transivit...

Lit.: WYNGAERT (1929): 389; TESTA (1983): 121 (# 5); CHIESA (1999–2000): 326.

12. **CITTÀ DEL VATICANO**, *Biblioteca Apostolica Vaticana, Vat. lat. 5256-b (Vaticano.5256.b)*

14th or 15th cent.?.; parchment and paper; 213 x 150 mm; 184 ff. (ff. 13r-41v: Italian version, see)

Title: f. 58r: Trattato d(i) Frate Odorico di Frioli et Naufragio d(e)l m(agnifi)co m(esser) Piero Quirini; f. 59r: Relatio itineris fr. Odorici; ff. 59r-78v.

Prologus (f. 59r): Licet multa et varia de ritibus et condicionibus...

Incipit II: Nam primo transiens mare maius...

De reverentia magni Chani: Unum referam de magno Cane quod vidi...

Testimonium Odorici: Ego fr. Odoricus de Foro Iulii de Ordine fratrum Minorum testifcor et testimonium perhibeo...

Protestatio Guillelmi: Predicta autem fideliter fr. Guilgelmus de Solagna in scriptis redegit...

De morte fratris Odorici: Supradictus autem fr. Odoricus postea ex hoc seculo transivit...

Lit.: YULE – CORDIER (1913): 63 (# 61-11-9); WYNGAERT (1929): 388; TESTA (1983): 121 (# 3); CHIESA (1999–2000): 326.

13. **CITTÀ DEL VATICANO**, *Biblioteca Casanatense, Ms. 276 (B. IV. 13)*

14th/15th cent.; parchment and paper; 226 x 161 mm; 117 ff.; catalogues: Giovanni Battista Audiffredi: *Bibliothecæ Casanatensis catalogus librorum typis impressorum* (1761); *Index Librorum Manuscriptorum Bibliothecæ Casanatensis*; sec. XIX (1844); 3 voll.

Title: Descriptio de partibus infidelium; ff. 90r-117r.

Incipit I (f. 90r): Incipit liber fratris Odorici de Foro Iulii Provintie S. Antonii, de quadam terra que dicitur Portus Naonis

Prologus (f. 91v): Licet multa et varia de ritibus et condicionibus...

Incipit II: Nam primo transiens mare maius...

De reverentia quam Magnus Canis fecit sanctissimo signo crucis: Unum referam de magno Cane quod vidi...

Testimonium Odorici: Ego frater Odoricus de Foro Iulio, de quadam terra...

Protestatio Guillelmi: Predicta autem fideliter fr. Guillelmus de Solagna in scriptis redegit...

De morte fratris Odorici: Supradictus autem fr. Odoricus postea ex hoc seculo transivit...

Lit.: YULE – CORDIER (1913): 56 (# 44-44-5); WYNGAERT (1929): 389; TESTA (1983): 121 (# 6); CHIESA (1999–2000): 327.

GERMANY

14. BREMEN, Staats- und Universitätsbibliothek, msb 0002 (MS. b. 2)

1384; parchment, 230 x 160 mm, 4to, bound in vellum; contains 3 works; catalogues: G. H. PERTZ: Archiv der Gesellschaft für ältere deutsche Geschichtskunde zur Beförderung einer Gesamtausgabe der Quellenschriften deutscher Geschichte des Mittelalters herausgegeben von G. H. Pertz, vol. viii. Hannover 1839: 700.

ff. 110r-136r

Incipit I (f. 111): Ista infrascripta sunt mirabilia que vidit frater Odoricus de foro Iulii ordinis fratrum Minorum ultra mare et que idem frater ad preceptum sui provincialis... scribi fecit per... fratrem Guillelmum de Solagna, ejusdem ordinis sub anno, mense et die infrascriptis.

Prologus: Licet multa et varia de ritibus et conditionibus huius mundi...

Incipit II: Nam primo transiens mare maius...

Explicit (f. 136r): ...qui postmodum coruscat miraculis. Amen.

De reverentia magni Chanis: Unum referam de magno Cane quod vidi...

Testimonium Odorici: Ego frater Odoricus de Foro Iulio, de quadam terra...

Protestatio Guillelmi: Predicta autem fideliter fr. Guillelmus de Solagna in scriptis redegit...exprimebat. Anno Domini Millesimo Trecentesimo tregesimo mense Madii padue in loco sancti Antonii confessoris. Nec curavit de latino difficili et ornato, set sicut ille enarrabat sic iste scribebat. Ad hoc ut ipsum omnes legentes facilius intelligerent que dicuntur.

De morte fratri Odorici: Supradictus frater Odoricus transiuit de hoc mundo ad deum in conuentu Utini. Anno domini 1330 (!) die 4. (!) Ianuarii qui postmodum coruscat miraculis. Amen.

Lit.: YULE – CORDIER (1913): 44 (# 14-14-2); TESTA (1983): 125 (# 43); CHIESA (1999–2000): 326.

15. MAINZ, Kapitel der Kathedrale, Ms. 52

? cent.; the codex contained 4 works; manuscript probably destroyed in the bombing of the city on 18 June 1793.

Incipit I: Incipit itinerarius fidelis fratris Oderici, socii Militis Mendavil per Indiam; licet hic prius et alter posterius peregrinationem suam descripsit.

Prologus: Licet multa et magna de ritibus et condicionibus huius mundi enarrentur; tamen sciendum est, quod ego frater Odericus de Foro Iulii, volens transfretare et ad partes infidelium dirigere gressus meos, ut fructus aliquos lucrifacerem animarum, multa, magna et mirabilia vidi et audivi, que veraciter possum enarrare.

Incipit II: Nam primo, cum transirem mare maius, me transtuli ad terram Trapesusdam, que Pontus olim vocabatur. Hec terra valde bene situata est...

Explicit: Explicit Itinerarius Oderici.

Testimonium Odorici: Ego frater Odericus de Foro Iulii, de quadam terra que dicitur sive vocatur Portus Naonis, de ordine fratrum minorum, testifcor et testimonium prebeo reverendo fratri et domino meo fri Gvvidoco, provinciali Sa. Anthonii in Marcha Travisana, cum per eum fuerim requisitus per obedienciam, quod omnia que superius scripta sunt, propriis oculis vidi, et quedam audivi a fide dignis, ut predixi. Communis etiam locucio illarum contentarum est, ut illa que non vidi, non testarer esse vera apud homines, nisi illa propriis oculis conspexissem. Ego autem de die in diem me preparo ad illas contratas ire, in quibus dispono me mori et vivere, ut illi placuerit, a quo bona cuncta procedunt.

Protestatio Guillelmi: Predicta autem fideliter frater Guilhelmus de Solagna in scriptis redegit, sicut predictus frater Odericus ore proprio exprimebat, anno Domini MCCCXXX die mensis maii Padue in loco Sancti Antonii confessoris. Nec curavit de latino difficili et curioso ac ornato, sed sicut ille sibi narravit sic ipse scripsit, ad hoc ut omnes hec legentes facilius intelligerent que dicuntur.

De morte fratris Odorici: Qui frater Odericus transivit de hoc mundo ad Deum in conventu Utini, anno Dni MCCCXXX (!), die XIII Ianuarii, qui postmodum choruscat miraculis multis.

Lit.: YULE – CORDIER (1913): 45-46 (# 16-16-4); WYNGAERT (1929): 393; TESTA (1983): 126 (# 50).

16. **WOLFENBÜTTEL**, *Herzog-August-Bibliothek (ex abbey Weissemburg, Alsace), Weissemburg*. 40 early 15th cent.; paper; 293 x 210 mm; 112 ff.; 41 lines per page; contains 4 works; catalogue: BUTZMANN, Hans: *Die Weissenburger Handschriften*. Frankfurt am Main, Klostermann 1964: 159-160. (Kataloge der Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel: Neue Reihe, Bd. 10) (see http://www.manuscripta-mediaevalia.de/hs/katalogseiten/HSK0078_b159_jpg.htm); digital copy: <http://diglib.hab.de/mss/40-weiss/start.htm>.

Title: Itinerarius fratris Oderici per Indiam; ff. 57v-73v.

Incipit I (ff. 57v): Incipit itinerarius fidelis fratris Oderici socii militis Mandauil per Indiam. Licet hic prius et alter posterius peregrinationem suam descripsit.

Prologus: Licet multa et magna de tribus et condicionibus huius mundi enarrentur...

Incipit II: Nam primo transiens mare Maius...

Explicit (ff. 73v): Explicit Itinerarius Oderici.

De reverentia magni Chanis: Unum referam de magno Cane quod vidi...

Testimonium Odorici: Ego frater Odoricus de Foro Iulio, de quadam terra...

Protestatio Guillelmi: Predicta autem fideliter fr. Guillelmus de Solagna in scriptis redegit...exprimebat. Anno Domini Millesimo Trecentesimo tregesimo mense Madii padue in loco sancti Antonii confessoris. Nec curavit de latino difficili et ornato, set

sicut ille enarrabat sic iste scribebat. Ad hoc ut ipsum omnes legentes facilius intelligerent que dicuntur.

De morte fratris Odorici: Qui frater Odericus transivit de hoc mundo ad deum in conventu vtum(?), anno Dni millesimo tricentesimo tricesimo (!), die decima quarta Januarii, qui postmodum choruscat miraculis multis.

Lit.: YULE – CORDIER (1913): 47 (# 17-17-5); WYNGAERT (1929): 394; TESTA (1983): 126 (# 55); CHIESA (1999–2000): 327.

17. **WOLFENBÜTTEL**, *Herzog August Bibliothek (ex abbey Weissemburg, Alsace), Weissemburg.41* early 15th cent.; paper; 295 x 217 mm; 254 ff.; text in 2 col.; contains 7 works; catalogue: BUTZMANN, Hans: *Die Weissenburger Handschriften*. Frankfurt am Main, Klostermann 1964: 161-164. (Kataloge der Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel: Neue Reihe, Bd. 10) (http://www.manuscripta-mediaevalia.de/hs/katalogseiten/HSK0078_b161_jpg.htm)

Title: Itinerarius Odoroci (verb. Odorici) Terre Orientalis; ff. 224v-235v.

Prologus (ff. 224v): Licet multa et varia de ritibus et condicionibus huius mundi narrentur...

Incipit II: Nam primo transiens mare Maius...

Explicit (ff. 235v): Explicit itinerarius fratris Oderici de partibus transmarinis et remotioribus.

De reverentia magni Chanis: Unum referam de magno Cane quod vidi...

Testimonium Odorici: Ego frater Odoricus de Foro Iulio, de quadam terra...

Protestatio Guillelmi: Predicta autem fideliter fr. Guillelmus de Solagna in scriptis redegit...exprimebat. Anno Domini Millesimo Trecentesimo tregesimo mense Madii padue in loco sancti Antonii confessoris. Nec curavit de latino difficili et ornato, set sicut ille enarrabat sic iste scribebat. Ad hoc ut ipsum omnes legentes facilius intelligerent que dicuntur.

De morte fratris Odorici: Predictus frater Odericus transivit de hoc mundo ad deum in conventu vinci anno domini M^oCCC^oXXXI, die XIII Januarii, qui postmodum multis et magnis miraculis choruscavit. Deo gratias.

Lit.: YULE – CORDIER (1913): 47-48 (# 18-18-6); WYNGAERT (1929): 394; TESTA (1983): 126 (# 56); CHIESA (1999–2000): 327.

AUSTRIA

18. **ADMONT**, *Stiftsbibliothek, Ms. 583* 1435; vellum, 4to; catalogue: G. H. PERTZ: *Archiv der Gesellschaft für ältere deutsche Geschichtskunde zur Beförderung einer Gesamtausgabe der Quellenschriften deutscher Geschichte des Mittelalters* herausgegeben von G. H. Pertz, vol. x. Hannover 1851: 641.
- Title:** Odorici de Foro Iulii Historia orientalis; ff. 49v-76r.
- Prologus** (f. 49v): Cum multa et varia narrantur de partibus infidelium...
- Incipit II:** Nam primo transiens mare maius...
- De reverentia magni Chanis:** Unum referam de magno Cane quod vidi...
- Protestatio Guillelmi:** Predicta autem fideliter fr. Guillelmus de Solagna in scriptis redegit...
- Testimonium Odorici:** Ego frater Odoricus de Foro Iulio, de quadam terra...

sarraceni qui hoc sciverunt reuerentur me multum dicentes
me esse baptizatum & sem. Illos autem ibi existentes dicebat
esse demones infernales. *Aliqua de magno cam.*

Nunc autem referta de magno caam quod vidi. Consue-
tudo est in illis partibus quod qui predictus dominus per ali-
qua secreta intrat. huiusmodi an hostia domo suorum igne age-
dit & aromata ponit. & facit famum. ut dominus eorum in-
tranti odore emittat. Et multi huiusmodi radus & flexio
grembo ei reuerentia faciunt. *De autem sel venere in caba-*
lecti magis in epus & aliqui fratres mei mores et ego iuimus
ei obviam per duas dictas et dum appropinquavimus ad eum
posuimus ceuce super lignum ita quod publice videri poterat.
Ego vero habebam thurebulum in manibus quod meam tutea
& incipimus cantare alta voce. Item ceator spiritus. Dicitur
cantarems audivit voces meas. Nos autem vocari fecit
& ad eum nos permitti iussit accede nam ut superius dictum est
Nallus audeat suo curru appropinquare adiacentem lapidis
missi vocatus. exceptis illis qui eum custodiunt. Et dum me-
mus ad eum ceuce elevata statim deposuit galereum suum in-
estimabilem valoris & fecit reuerentia ipsi ceuci statim
in thurebulum quod in manu habebam in censu deposui
Et epus de manu mea accepit. cuius thurebulum.
Inc-
dens vobis addidit dominum. si necesse est ut det sibi aliquid ob-
secrantes lege antiqua. Non apparebis in conspectu meo
coactus. Idcirco portamus nobiscum poma ut super malio loco
dixi. & eis super hoc vniu meiorum dedimus & obtulimus. Et
ipse accepit duo de ipsis pomis & de vno aliquibus comedit.
et epus in predictis benedictione sibi dedit. hoc facto dixit
nobis ut recederemus. ne equi post ipsum venientes. & multitudo
equitum in aliquo nos offenderent. Statim ab ipso distissimus
et ad alios barombos per fratres meos ad fidem suscepit. qui in
exatu eius erat iuimus. & obtulimus eis de predictis pomis.
quod cum maximo gaudio recipientes ita videbantur letari. ac
si obtulissent eis magna munera et dona.

Ego frater Odoricus de foro Julij de quada terra que
de siue vocat portus naomis de ordine sem mores
testificor et testimonium pbeo reuerendo fratri et domino meo
sed quiddam puinaali sancti Anthonij in mazcha tuisi-
na. cui per eum fuerit requisita per obedientiam. quod quia que
superius scripta sunt per ipso oculis vidi et quedam audiri a
fide dignis ut per ipso. *Cois etiam locutio illarum & tratara*

De morte fratris Odorici: Supradictus autem fr. Odoricus postea ex hoc seculo transivit...

Lit.: YULE – CORDIER (1913): 49 (# 22-22-1); WYNGAERT (1929): 391; TESTA (1983): 123 (# 24); CHIESA (1999–2000): 326.

19. **KLOSTERNEUBURG, Stiftsbibliothek, Ccl. 722A (S. Marie Neuburga Claustrali)**
15th cent.
Title: Liber fratris Odorici foro Iuliensis ordinis minorum de mirabilibus transmarinis; ff. 156r-178r.
Prologus (f. 190r): Licet multa et varia de ritibus hominum...
Incipit II: Nam primo transiens mare maius...
De reverentia magni Chanis: Unum referam de magno Cane quod vidi...
De morte fratri Odorici: Supradictus autem fr. Odoricus postea ex hoc seculo transivit... et magnis miraculis apertissime corruscavit.
Protestatio Guillelmi: Predicta autem fideliter fr. Guillelmus de Solagna in scriptis redegit...
Testimonium Odorici: Ego frater Odoricus de Foro Iulio, de quadam terra...
Lit.: TESTA (1983): 127 (# 93); CHIESA (1999–2000): 327.
20. **KLOSTERNEUBURG, Stiftsbibliothek, Ccl.1066 (S. Marie Neuburga Claustrali)**
14th cent.
Title: Liber fratris Odorici foro Iuliensis, ordinis minorum de mirabilibus transmarinis; ff. 37r-62v.
Prologus (f. 37r): Licet multa et varia de ritibus hominum...
Incipit II: Nam primo transiens mare maius...
De reverentia magni Chanis: Unum referam de magno Cane quod vidi...
De morte fratri Odorici: Supradictus autem frater Odoricus communis erat stature propter acerbitatem vite, pallidus in vultu, barba longa pendente bifurcate, coloris inter claucum et rubeum, in qua aliqui pili caniti erant; vita sanctus, oratione plenus, loquela placidus, gestu humillimus. Qui postea migravit ad Dominum creatorem in conventu fratrum minorum Utini anno nativitatis MCCCXXXI, indictione XIII, die XIII Ianuarii; qui post eius felicissimum obitum multis et magnis miraculis apertissime coruscavit.
Protestatio Guillelmi: Predicta autem fideliter fr. Guillelmus de Solagna in scriptis redegit...
Testimonium Odorici: Ego frater Odoricus de Foro Iulio, de quadam terra...
Lit.: TESTA (1983): 127 (# 104); CHIESA (1999–2000): 327.
21. **WIEN, Österreichisches Nationalbibliothek, Cod. 4459 (Theol.286) (olim 136)**
15th cent.; paper; 200 ff; contains 23 works; catalogue: Tabulæ codicum manu scriptorum præter græcos et orientales in Bibliotheca Palatina Vindobonensi asservatorum; ed. Academia Cæsarea Vindobonensis. – Wien: Gerold, 1864-1899. Band 3: Cod. 3501 - Cod. 5000: 273-275. (http://www.manuscripta-mediaevalia.de/hs/katalogseiten/HSK0751b_b0267_jpg.htm).
Title: Odericus de Foro Iulio, Itinerarium seu peregrinationes; ff. 190r-200v.
Incipit I (f. 190r): Infra scripta sunt mirabilia que vidit frater Odoricus de Foro Iulii...
Prologus: Licet multa et varia de ritibus et conditionibus huius mundi...
Incipit II: Nam primo transiens mare maius...

De reverentia magni Chanis: Unum referam de magno Cane quod vidi...

De morte fratri Odorici: Supradictus autem fr. Odoricus postea ex hoc seculo transivit...

Testimonium Odorici: Ego frater Odoricus de Foro Iulio, de quadam terra...

Protestatio Guillelmi: Predicta autem fideliter fr. Guillelmus de Solagna in scriptis redegit...

Lit.: YULE – CORDIER (1913): 50 (# 29-29-8); WYNGAERT (1929): 392; TESTA (1983): 124 (# 31); CHIESA (1999-2000): 327.

GREAT BRITAIN

22. **GLASGOW**, *University of Glasgow Library (Special Collections), MS Hunter 84 (T.4.1)*
14th/15th cent.; vellum, 273 x 184 mm; contains 6 works; one col., 36 lines per page; 340 ff. (orig. 352 ff.); catalogues: John Young and P. Henderson Aitken: A Catalogue of the Manuscripts in the Library of the Hunterian Museum. Glasgow: James Maclehose and Sons, 1908: 89-90; A. Hilka and F.P. Magoun, "A list of manuscripts containing texts of the Historia de Preliis Alexandri Magni, Recensions I1, I2, I3", *Speculum*, vol. 9 (1934): 84-86; <http://special.lib.gla.ac.uk/manuscripts/search/detaild.cfm?DID=32630>.

Title: Fratris Odorici de Foro Ivlii, De Tvrcis, etc.; ff. 252 (260)r-265 (280)v.

Prologus (f. 252 (260)r): L [illuminated initial] Icet multa et varia de ritubus et conditionibus huius mundi a multis enarrentur. sciendum est tamen quod ego frater Odoricus de foro Julij...

Incipit II: Nam primo transiens mare maius...

De reverentia magni Chanis: Unum referam de magno Cane quod vidi...

Testimonium Odorici: Ego frater Odoricus de Foro Iulio, de quadam terra...

Protestatio Guillelmi: Predicta autem fideliter frater Guillelmus de Solagna in scriptis redegit...

Explicit (f. 265 (280)v): ...sic iste scribebat ad hoc vt omnes facilius intellegerent que dicerentur. Deo gracias Amen.

Lit.: YULE – CORDIER (1913): 43 (# 11-11-11); WYNGAERT (1929): 390-391; RÖHRICHT (1890): 69; TESTA (1983): 123 (# 16); CHIESA (1999-2000): 327.

23. **GLASGOW**, *University of Glasgow Library (Special Collections), MS Hunter 458 (V.6.8)*
14th cent.; vellum, 216 x 146 mm; contains 2 works; one col., 27 lines per page; 134 ff.; French style of the manuscript; catalogs: John Young and P. Henderson Aitken: A Catalogue of the Manuscripts in the Library of the Hunterian Museum. Glasgow: James Maclehose and Sons, 1908: 378-379; <http://special.lib.gla.ac.uk/manuscripts/search/detaild.cfm?DID=33602>

Title: Fratris Odorici Foroivliensis, De Mirabilibus Tartarorum et Orientalium Regionum; ff. 15r-18v.

Incipit I (f. 15r): Incipit liber fratris odorici de foro Julio de ordine minorum de mirabilibus tartarorum et orientalium Regionum...

Prologus: Q [gilded initial decorative] Vamuis alia multa et uaria de conditionibus et ritibus huius mundi a multis enarrentur. sciendum est tamen quod ego frater Odoricus de foro Julij...

Incipit II: Nam primo transiens mare maius...

De reverentia magni Chanis: Unum referam de magno Cane quod vidi...

Testimonium Odorici: Ego frater Odoricus de Foro Iulio, de quadam terra...

Protestatio Guillelmi: Predicta autem fideliter fr. Guilgelmus de Solagna in scriptis redegit...sic iste scribebat ad hoc vt omnes facilius intelligerentur que dicuntur. Amen.

Explicit (f. 18v): ...intelligerentur que dicuntur. Amen. Explicit liber de mirabilibus tartarorum compositus a fratre Odorico de foro iulij ordinis fratrum minorum...

Lit.: YULE – CORDIER (1913): 44 (# 12-12-12); WYNGAERT (1929): 391; RÖHRICHT (1890): 69; TESTA (1983): 123 (# 17); CHIESA (1999–2000): 327.

FRANCE

24. **PARIS**, *Bibliothèque Nationale de France*, lat. 2584 (Colbert.1228) (Regius.3909) (Avignon.292) 14th cent.; vellum; 196 ff.; contains 25 works; catalogue: *Catalogue des manuscrits de la bibliothèque de la ville de Paris*, t. III, Paris 1744, s. 300.

Title: Descriptio orientalium partium fratris Odorici Boemi de foro Julii provincie Sancti Antonii; ff. 118r-126v

Prologus (f. 118r): Licet alia multa et varia de ritibus et conditionibus hujus mundi a multis enarrantur, tamen est sciendum quod ego frater Odoricus de Foro Julio, volens transfretare et ad partes infidelium volens ire ut fructus aliquos lucri facerem animarum, multa magna et mirabilia audivi atque vidi que possum veraciter enarrare.

Incipit II: Nam primo transiens Mare Majus, me transtuli Trapesondam, que Pontus antiquitus vocabatur. Hec terra valde est bene situata; ipsa enim est scala quedam, videlicet Persarum, Medorum et omnium eorum que sunt ultra mare.

De reverentia magni Chanis: Unum referam de magno Cane quod vidi. Consuetudo est in illis partibus quod quando predictus dominus per aliquam contratam transit, omnes homines ante hospicia suorum domorum igne accendunt et aromata apponunt ac faciunt fumum, ut domino suo transeunti odorem emittant, et multi homines obviam sibi vadunt. Dum autem semel veniret in Cambalec et de adventu suo certitudinaliter diceretur, unus noster episcopus et aliqui nostri fratres minores et ego ivimus sibi obviam bene per duas dietas. Et dum appropinquavimus ad eum posui crucem super lignum, ita quod publice videri poterat. Ego vero habebam in manu thuribulum quod mecum detuleram, et incepimus cantare alta voce dicentes: Veni Creator Spiritus, etc. Et dum sic cantarem audivit voces nostras nosque vocari fecit et ad eum accedere nos jussit. Cum superius alias dictum sit, nullus audet currui suo appropinquare ad jactum lapidis nisi sit vocatus exceptis custodientibus eum. Et dum ivissemus ad eum cum cruce elevatâ, deposuit statim galerium suum sive capellum inestimabilis quasi valoris et fecit reverentiam ipsi cruci. Statimque in thuribulum quod habebam incensum reposui, et episcopus noster de manu meâ accepit, eumque thurificavit. Accedentes ad predictum dominum semper aliquid ad offerendum secum deferunt, observantes illam legem antiquam: Non apparebis in conspectu meo vacuus. Idcirco portavimus nobiscum aliqua poma, [et ea] sibi super unum incisorium reverenter obtulimus. Et ipse duo accepit de ipsis pomis et de uno aliquantulum comedit, et deinde predictus episcopus noster benedictionem suam impendit. Et hoc facto nobis innuit ut recederemus ne equi post ipsum venientes et multitudo in aliquo nos offenderent. Statim vero ab eo discessimus et divertimus, et ad aliquos barones suos per fratres nostri ordinis ad fidem conversos ivimus qui in exercitu ejus erant, et obtulimus eis de predictis pomis. Qui cum maximo gaudio ipsa recipientes, ita videbantur letari ac si illis prebuissemus familiariter magnum munus.

Explicit: ... et obtulimus eis de predictis pomis. Qui cum maximo gaudio ipsa recipientes, ita videbantur letari ac si illis prebuisemus familiariter magnum munus.

Testimonium Odorici: Ego frater Odoricus [Boemus] de foro Iulii provincie sancti Antonii de quâdam terrâ que dicitur Portus Maonis, de ordine fratrum minorum, testificor et testimonium perhibeo reverendo patri fratri Guidotto ministro antedictae provincie sancti Antonii in marchia Trevissina, cum ab eo fuerim per obedientiam requisitus quod hec omnia que superius scripta sunt aut propriis oculis vidi aut ab hominibus fide dignis audivi. Communis etiam locutio illarum contratarum illa que non vidi testatur esse vera. Multa etiam alia ego dimisi que scribi non feci, cum ipsa quasi incredibilia apud aliquos viderentur nisi illa propriis oculis conspexissent. Ego autem de die in diem me preparo ad illas contratas accedere, in quibus dispono me mori ut illi placebit a quo cuncta bona procedunt.

Protestatio Guillelmi (f. 126v): Predicta autem fideliter frater Guillelmus de Solagna in scriptis redegit sicut predictus frater Odorius [Boemus] ore proprio exprimebat, anno Domini M.CCC.XXX mense maii Padue in loco Sancti Antonii. Nec curavit de latino difficili et curioso ac ornato, sed sicut ille narrabat sic iste scribebat, ad hoc ut omnes facilius intelligerent que dicuntur.

Edition: YULE (1866b): Appendix I, s. i–xlii.; YULE – CORDIER (1913): Appendix I, s. 278–336; English translation: YULE (1866a): 43–162; YULE – CORDIER (1913): 97–277; Czech translation: GEL – KOCOUREK (1962 + 1998).

Lit.: YULE – CORDIER (1913): 51 (# 35–35–1); WYNGAERT (1929): 392; TESTA (1983): 124 (# 36); CHIESA (1999–2000): 327.

SPAIN

25. SEVILLA, *Biblioteca Capitulare y Colombina*, 7.5.8

15th cent.; ff. 44r–54v

Prologus (f. 44r): Licet multa et varia de ritibus et conditionibus huius mundi...

Incipit II: Nam primo transiens mare maius...

De reverentia magni Chanis: Unum referam de magno Cane quod vidi...

Testimonium Odorici: Ego frater Odoricus de Foro Iulio, de quadam terra...

Protestatio Guillelmi: Predicta autem fideliter fr. Guillelmus de Solagna in scriptis redegit...

De morte fratri Odorici: Supradictus frater Odoricus postea ex hoc seculo transivit ad Dominum...

Lit.: CHIESA (1999–2000): 327.

HUNGARY

26. BUDAPEST, *Országos Széchényi Könyvtár (ex Wien), Cod. 405 (Wien.545) (Rec.528)*

14th cent.; vellum

Title: Odoricus de Pordenone, vel Ordericus de Foroiulio, O. F. M.; De mirabilibus mundi; ff. 80r–106v.

Incipit I (f. 80r): Incipit Prologueus super scripta fratris Odorici ordinis Minorum.

Prologus: Quamuis multa et uaria condicionibus huius mundi enarrentur a multis...

Incipit II: Primo itaque de Venetiis cum galeis recedens transiens mare Maius...

De reverentia magni Chanis: Unum referam de magno Cane quod vidi...

Testimonium Odorici: Ego frater Odoricus de Foro Iulio, de quadam terra...

Protestatio Guillelmi: Predicta autem fideliter frater Guillelmus de Solagna in scriptis redegit...

De morte fratri Odorici: Supradictus frater Odoricus postea ex hoc seculo transivit ad Dominum...

Lit.: YULE – CORDIER (1913): 49-50 (# 27-27-6); WYNGAERT (1929): 392; TESTA (1983): 124 (# 29); CHIESA (1999-2000): 327.

USA

27. **ST. BONAVENTURE (N.Y.),** *St. Bonaventure University, Franciscan Institute Library (ex WASHINGTON D.C., Holy Name College), H.N. 79*

15th cent.; ff. 1-27.

Prologus (f. 1): Ego frater Odoricus de Foro Frigul Iulii, de quadam terra que dicitur Portus Naonis, de ordine fratrum Minorum, testificor et perhibeo reverendo patri fratri Widedeco ministro provincie Sancti Antonii in Marchia Tervisana, cum ab eo fuerim requisitus per obedientiam, quod omnia que secuntur aut propriis oculis vidi aut de hominibus fide dignis audivi aut a communi fama regnorum et provinciarum percepi in quibus morabar aut per quos transivi. Multa quoque scribere obmisi quia incredibilia quodammodo videntur nisi aliquis propriis oculis conspexisset. Licet igitur multifarie de ritibus et sectis multorum nacionum enarrentur, ego tamen dimissa multitudine pauca tangam que ad me sunt delata per experienciam predictam in dictis terris; quoniam volendo transfretare ad partes infidelium ad salvandas animas ipsorum per doctrinam christianam.

Incipit II: Primo transivi mare maius...

De reverentia magni Chanis: Unum referam de magno Cane quod vidi...

Testimonium Odorici: Cum igitur ego frater Udalricus omnes has partes predictas perlustrassem et multa mirabilia et difficulter credibilia vidissem, de quibus perpauca scripsi in opusculo presenti de mandato mei superioris, postea ad partes meas inde reversus, modo tamen de die in diem dispono me ad vertendum ad partes illas in quibus dispono vivere et mori quomodo placebit illi a quo cuncta bona incipiunt.

Protestatio Guillelmi: Predicta autem fideliter fr. Guillelmus de Solagna in scriptis redegit...

De morte fratri Odorici: Supradictus autem fr. Odoricus postea ex hoc seculo transivit...

Lit.: TESTA (1983): 128 (# 119); CHIESA (1999-2000): 327.

RECENSIO GUECELLI

GREAT BRITAIN

28. **CAMBRIDGE,** *Corpus Christi College, Ms. 407 (G. 6) (S.Benet's.1349) (Lumley?)* end of the 14th cent. or first half of the 15th cent.; vellum, 210 x 125 mm, 8to; contains 6 works; English manuscript type; catalog: Catalogus librorum manuscriptorum quos Collegio Corporis Christi et B. Mariæ Virginis in academiæ Cantabrigiensi legavit reverendissimus in Christo pater Matthæus Parker, archiepiscopus cantuariensis, ed. Jacobus Nasmith. Cantabrigiæ [Cambridge], 1777, pp. 384-385.

Title: Itinerarium fratris Odorici ordinis fratrum minorum de mirabilibus orientalium Tartarorum: two small sheets, 4to, in 6 ff. each; one narrow col., 30 lines per page; ff. 69r-91r (according to an older numbering: 1r-23r).

Incipit I (f. 69r [1r]): Incipit Itinerarium fratris Odorici ordinis fratrum minorum de mirabilibus orientalium Tartarorum.

Prologus: Licet multa et varia de ritibus et condicionibus...

Incipit II: Primo transiens mare Maius me de Pera iuxta Constantinopolim transtuli Trapesundam...

Explicit: (f. 89v [21v]) ...nisi vidissent. Follows: *De honore et reverencia factis dño*

Kane: Vnum tamen referam de magno Kane quod vidi. Consuetudo est in partibus illis... Then: *De morte fratri Odorici:* Anno igitur Domini MCCC 31, disponente se predicto fratre Odorico ad perficiendum iter sue peregrinationis... Ends (f. 91r [23r]): ...difficilia ad scribendum.

Protestatio Guillelmi: Predicta autem fideliter fr. Guillelmus de Solagna in scriptis redegit...

Testimonium Odorici: Ego frater Odoricus de Foro Iulio ... testificor et testimonium perhibeo...

Subscriptio Guецelli: Que ego Guetelus notarius communis Utini ... scripsi, sicut potui, bona fide ... difficilia ad scribendum.

Lit.: YULE – CORDIER (1913): 40 (# 2-2-2); WYNGAERT (1929): 390; TESTA (1983): 122 (# 14); CHIESA (1999–2000): 331.

29. **LONDON**, *British Library (ex British Museum Library), Royal.Coll.14.C.XIII*

first half of the 14th cent.; vellum, 371 x 222 mm; 310 ff.; contains 9 works; catalogue: <http://www.bl.uk/catalogues/manuscripts/HITS0001.ASP?VPath=c:/inetpub/wwwroot/mss/data/msscat/html/39204.htm&Search='Incipit'&Highlight=T>.

Title: Itinerarium fratris Odorici de mirabilibus orientalium; ff. 216r-224v.

Incipit I (f. 216r): Incipit itinerariū fr[at]ris Odrici ordinis fr[at]m mi[n]o[ru]m de mirabi^{bs} Orienta^u Tartaro^m.

Prologus: Licet multa et varia de ritibus et conditionibus huius mundi enarrentur a multis, ego tamen frater Odoricus de foro Iulij de portu Vahonis, volens ad partes infidelium transfretare, magna et mira vidi et audiui, quæ possum veraciter enarrare.

Incipit II: Primò transiens Mare Maius me de Pera iuxta Constantinopolim transtuli Trapesundam, quæ antiquitus Pontus vocabatur: Hæc terra benè situata est, sicut scala quædam Persarum et Medorum, et eorum qui sunt vltra mare.

Explicit: Hæc de visis certudinaliter ego frater Odoricus hic inscripsi; et multa mirabilia omisi ponere, quia homines non credidissent nisi vidissent.

De honore et reuerentia factis Domino Cani: Vnum tantum referam de magno Cane quod vidi. Consuetudo est in partibus illis quòd quando prædictus dominus per aliquam contratam transit, homines ante ostia sua accendunt ignem et apponunt aromata, ac faciunt fumum, vt dominus transiens suauem sentiat adorem, et multi obuiam sibi vadunt. Dum autem semel veniret in Cambeleth, et fama vndique diulgaretur de suo aduentu, vnus noster Episcopus, et aliqui nostri minores fratres et ego iuimus obuiam sibi benè per duas dietas: Et dum appropinquaremus ad eum, posuimus crucem super lignum, et ego habebam mecum in manu thuribulum, et incepimus cantare alta voce dicentes: Veni creator spiritus: Et dum sic cantaremus audiuit voces, nostras,

fecitque nos vocari, ac iussit nos ad eum accedere; cùm vt suprà dictum est, nullus audeat appropinquare currui suo ad iactum lapidis, nisi vocatus, exceptis illis qui currum custodiunt. Et dum iuissemus ad eum, ipse deposuit galerum suum, sine capellum inestimabilis quasi valoris, et fecit reuerentiam Cruci; et statim incensum posui in thuribulo; Episcopus noster accepit thuribulum, et thurificauit eum; ac sibi prædictus Episcopus dedit benedictionem suam. Accedentes verò ad prædictum dominum, sempèr sibi aliquid offerendum deferunt; secum illam antiquam legem obseruantes; Non apparebis in conspectu meo vacuus; Idcirco portauimus nobiscum poma, et ea sibi super vnum incisorium reuerentèr obtulimus; et ipse duo accepit, et de vno aliquantulum comedit: Et tunc fecit nobis signum quod recederemus, ne equi venientes in aliquo nos offenderent; statimque ab eo discessimus, atque diuertimus, et iuimus ad aliquos Barones per fratres nostri ordinis ad fidem conuersos, qui in exercitu eius erant, et eis obtulimus de pomis prædictis, qui cum maximo gaudio ipsa accipientes ita videbantur lætari, ac si præbuissemus eis familiaritèr magnum munus.

Protestatio Guillelmi: Hæc prædicta frater Guilelmus de Solangna in scriptis redegit, sicùt prædictus frater Odoricus ore tenus exprimebat. Anno Domini 1330, mense Maij in loco Sancti Antonij de Padua; Nec curauit de latino difficili, et stilo ornato; Sed sicut ipse narrabat ad hoc vt homines faciliùs intelligerent quæ dicuntur.

Testimonium Odorici: Ego frater Odoricus de Foro Iulij de quadam terra quæ dicitur Portus Vahonis de ordine minorum testificor, et testimonium perhibeo reuerendo patri Guidoto ministro prouinciæ Sancti Antonij in Marchia Triuisana, cùm ab eo fuerim per obedientiam requisitus, quòd hæc omnia quæ superiùs scripta sunt, aut proprijs oculis ego vidi, aut a fide dignis audiui: Communis etiam loquutio illarum terrarum illa quæ nec vidi testatur esse; Multa etiam alia ego dimissem, nisi illa proprijs oculis conspexissem. Ego autem de die in diem me propono contratas seu terras accedere, in quibus mori, et viuere me dispono, si placuerit Deo meo.

De morte fratris Odorici: Anno igitur Domini 1331. disponente se prædicto fratre Odorico ad perficiendum iter suæ peregrinationis, prout mente conceperat, et etiam vt via et labor esset sibi magnis ad meritum, decreuit primò præsentiam adire Domini et patris omnium summi Pontificis Domini Ioannis Papæ 22: cuius benedictione obedientiaque recepta cum societate fratrum secum ire volentium ad partes infidelium se transferret: Cùmque sic eundo versus summum Pontificem, non multum distaret à ciuitate Pisana, in quadam via occurrit sibi quidam senex in habitu peregrini eum salutans ex nomine, Aue (inquiens) frater Odorice: Et cùm frater quæreret quo modo ipsius haberet noticiam? Respondit, Dum eras in India noui te, tuùm qui noui sanctum propositum; Sed et tu modò ad conuentum vndè venisti reuertere, quia die sequenti decimo ex hoc mundo migrabis. Verbis igitur senis attonitus et stupefactus, præsertim cùm Senex ille statim post dictum ab eius aspectu disparuit; reuerti decreuit; Et reuersus est in bona prosperitate nullam sentiens grauedinem corporis, seu aliquam infirmitatem; Cùmque esset in conuentu suo Vtinensi. N. in prouincia Paduana decimo die, prout facti sibi fuir reuelatio, accepta communionem, ipsoque ad Deum disponente, etiam corpore existens incolumis in Domino foeliciter requieuit: Cuius sacer obitus Domino summo Pontifici præfato sub manu Notarij publici transmittitur; qui sic scribet. Anno Domini 1331. decima quarta die mensis Ianuarij obiit in Christo Beatus Odoricus

ordinis fratrum Minorum, cuius precibus omnipotens Deus multa, et varia miracula demonstravit.

Subscriptio Guecelli: Quæ ego Guetelus notarius communis Vtini, filius domini Damiani de portu Gruario, de mandato et voluntate nobilis viri Domini Conradi de Buardigio Castaldionis, et consilij Vtini, scripsi, sicut potui, bona fide, et fratribus Minoribus exemplum dedi; sed non de omnibus, quia sunt innumerabilia, et mihi difficilia ad scribendum.

Edition: "Incipit Itinerarium fratris Odorici fratrum Minorum de mirabilibus Orientalium Tartarorum." In: HAKLUYT (1599): 39-53.

Lit.: YULE – CORDIER (1913): 41 (# 5-5-5); WYNGAERT (1929): 391; TESTA (1983): 123 (# 18); CHIESA (1999–2000): 331.

30. **LONDON**, *British Library (ex British Museum Library), Cotton Otho D.1*
15th century; manuscript considerably damaged in Ashburnham House fire, Westminster, 23 October 1731; leaves are attached to sheets of heavy paper, a large folio in poor condition, largely unreadable.

ff. 232v-237v

Prologus: Licet multa et varia de ritibus et condicionibus...

Incipit II: Primo transiens mare Maius me de Pera iuxta Constantinopolim transtuli Trapesundam...

Lit.: YULE – CORDIER (1913): 42 (# 6-6-6); WYNGAERT (1929): 391; TESTA (1983): 123 (# 19); CHIESA (1999–2000): 331.

31. **LONDON**, *British Library (ex British Museum Library), Arundel 13 (Arundel. 13 f. 38. b.)*
first half of the 14th cent.; vellum; small folio, 4to, 51 ff.; catalogue: <http://www.bl.uk/catalogues/manuscripts/HITS0001.ASP?VPath=c!/inetpub/wwwroot/mss/data/msscscat/html/36969.htm&Search='odorici'&Highlight=T>

Title: Odorici de Foro Julii Itinerarium sive liber de Mirabilibus Indiæ; ff. 38v-51v.

Prologus: Noverint universi quorum interest quod quidam frater ordinis minorum, Odoricus nomine, provincie Paduane, volens accedere...

Prologus II: Licet multa et varia de ritibus hominum et condicionibus huius mundi a pluribus enarrentur...

Incipit II: Primo transiens mare Maius me de Pera iuxta Constantinopolim transtuli Trapesundam...

De reverentia magni Chanis: Unum referam de magno Cane quod vidi...

De morte fratri Odorici: Anno igitur Domini MCCC 31, disponente se predicto fratre Odorico ad perficiendum iter sue peregrinationis...

Protestatio Guillelmi: Predicta autem fideliter fr. Guilgelmus de Solagna in scriptis redegit...sic iste scribebat ad hoc vt omnes facilius intelligerentur que dicuntur. Amen.

Testimonium Odorici: Ego frater Odoricus de Foro Iulio, de quadam terra...

Subscriptio Guecelli: Que ego Guetelus notarius communis Utini...

Lit.: YULE – CORDIER (1913): 42 (# 7-7-7); WYNGAERT (1929): 391; TESTA (1983): 123 (# 20); CHIESA (1999–2000): 331.

32. **LONDON**, *British Library (ex British Museum Library), Harley 562*
first half of the 15th cent.; vellum; small folio, 4to, 30 ff.; incomplete.
ff. 22v-28v.

Prologus: Licet multa et varia de ritibus et condicionibus...

Incipit II: Primo transiens mare Maius me de Pera iuxta Constantinopolim transtuli Trapesundam...

Lit.: YULE – CORDIER (1913): 42 (# 8-8-8); WYNGAERT (1929): 391; TESTA (1983): 123 (# 21); CHIESA (1999–2000): 331.

33. **OXFORD**, *Bodleian Library*, KD1612 (*Digby 11*) (*Codices Digbeiani*, No. 11, *piece No. 3, f. 44*)
second half of the 14th cent.; vellum; 8to; contains 31 works; catalogue: *Catalogi codicum mancriptorum Bibliothecæ Bodleianæ pars nona codices a viro clarissimo Kenelm Digby, Eq. Aur., anno 1634 donatos, complectens: adiecto indice nominum et rerum*. Confecit G. D. Macray. Oxoniae 1883: 7.

Title: *Itinerarium fratris Odorici de mirabilibus Indie*; ff. 44r-59r.

Incipit I: Incipit Itinerarium fratris Odorici de ordine Minorum, approbatum sub manu notarii publici, de mirabilibus Indie.

Prologus: Noverint universi quorum interest quod quidam frater ordinis minorum, Odoricus nomine, provincie Paduane, volens accedere ad presentiam summi pontificis domini Iohannis pape XXII, monitu angelico ad locum et conventum unde exierat est regressus eo quod infra decem dies erat moriturus, prout idem angelus sibi nuntiavit. In suo igitur regressu scripsit modum martirii quattuor fratrum minorum et alia que audivit mirabilia in partibus orientis infidelium diversarum nacionum et specialiter India hoc modo.

Prologus II: Licet multa et varia de ritibus et condicionibus huius mundi a multis enarrentur, tamen est sciendum quod ego frater Odoricus de Foro iulio, volens transfretare et ad partes infidelium volens ire ut fructus aliquos lucrifacerem animarum, multa et magna mirabilia audivi atque vidi que possum veraciter enarrare.

Incipit II: Primo transiens mare Maius me de Pera iuxta Constantinopolim transtuli Trapesundam...

De reverentia magni Chanis: Unum referam de magno Cane quod vidi...

De morte fratri Odorici: Anno igitur Domini MCCC 31, disponente se predicto fratre Odorico ad perficiendum iter sue peregrinationis...

Protestatio Guillelmi: Predicta autem fideliter fr. Guilgelmus de Solagna in scriptis redegit...sic iste scribebat ad hoc vt omnes facilius intelligerentur que dicuntur. Amen.

Testimonium Odorici: Ego frater Odoricus de Foro Iulio, de quadam terra...in quibus vivere et mori me dispono, si placuerit Deo meo altissimo.

Subscriptio Guecelli: Que ego Guetelus notarius communis Utini...sed non de omnibus, quia sunt innumerabilia et mihi difficilia ad scribendum.

Lit.: YULE – CORDIER (1913): 42-43 (# 9-9-9); WYNGAERT (1929): 391; TESTA (1983): 123 (# 22); CHIESA (1999–2000): 331.

34. **OXFORD**, *Bodleian Library*, KD1767 (*Digby 166*) (*Codices Digbeiani*, No. 166, *piece No. 10, f. 36*)
14th cent.; vellum; contains 55 works.

Title: *Narratio Odorici, fratris Ordinis Minorum provincie Paduanæ de mirabilibus quæ vidit in partibus Orientis*; ff. 36r-45v.

Prologus: Noverint universi quorum interest quod quidam frater ordinis minorum, Odoricus nomine, provincie Paduane, volens accedere...

Prologus II: Licet multa et varia de ritibus hominum et condicionibus huius mundi a pluribus enarrentur...

Incipit II: Primo transiens mare Maius me de Pera iuxta Constantinopolim transtuli Trapesundam...

De reverentia magni Chanis: Unum referam de magno Cane quod vidi...

Protestatio Guillelmi: Predicta autem fideliter fr. Guilgelmus de Solagna in scriptis redegit...sic iste scribebat ad hoc vt omnes facilius intelligerentur que dicuntur. Amen.

Testimonium Odorici: Ego frater Odoricus de Foro Iulio, de quadam terra...

Lit.: YULE – CORDIER (1913): 43 (# 10-10-10); WYNGAERT (1929): 391; TESTA (1983): 123 (# 23); CHIESA (1999–2000): 331.

SPAIN

35. **BARCELONA**, *Biblioteca Central de la Diputació de Barcelona*, Ms. 490

14th cent.; shortened version; ff. 76r-80r

Prologus (f. 76r): Licet multa et varia de exitibus et condicionibus mundi a multis enarrentur tamen sciendum est...

Incipit II: Nam primo transiens mare maius...

Explicit scribæ: Hec autem et multa alia continet libellus quem scripsit frater Petrus Balbaserii; que ego qui istud scripsi breviavi tedium scribendi et ponui substantiam aliquorum aliqua tamen omittendo per tedium, sicut dixi.

Testimonium Odorici: In quo etiam libello finaliter subdito predictus frater Odoricus protestatus est coram ministro suo quod illa que continet predictus libellus veritatem continent, sicut ipse vidit vel a personis fide dignis audivit.

Protestatio Guillelmi: Predictum autem libellum scripsit a principio frater Guilgelmus de Dolongua sicut dictus frater Odoricus oretenus exprimebat anno Domini MCCCXXX mense madii in loco Sancii Anthoni de Padua.

De morte fratris Odorici: Anno Domini MCCCXXXI, die XIII ianuarii, obiit in Christo predictus frater Odoricus sancte memorie ordinis fratrum minorum, cuius precibus omnipotens Deus multa et varia miracula dignatus est ostendere.

Subscriptio Guecelli: Que ego Guetelus notarius communis Utini...

Lit.: BOHIGAS (1925): 377-379; WYNGAERT (1929): 394; TESTA (1983): 126 (# 60); CHIESA (1999–2000): 330, n. 58.

GERMANY

36. **GÖTTINGEN**, *Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek, Böhmer 13*

18th cent.; ff. 105r-132v

Prologus: Licet multa et varia de ritibus et condicionibus...

Incipit II: Primo transiens mare Maius me de Pera iuxta Constantinopolim transtuli Trapesundam...

Explicit: Ego frater Odoricus hec inscripsi et multa mirabilia omisi ponere...

De reverentia magni Chanis: Unum referam de magno Cane quod vidi...

De morte fratri Odorici: Anno igitur Domini MCCC 31, disponente se predicto fratre Odorico ad perficiendum iter sue peregrinationis...

Protestatio Guillelmi: Predicta autem fideliter fr. Guilgelmus de Solagna in scriptis redegit...sic iste scribebat ad hoc vt omnes facilius intelligerentur que dicuntur. Amen.

Testimonium Odorici: Ego frater Odoricus de Foro Iulio, de quadam terra...

Subscriptio Guecelli: Que ego Guetelus notarius communis Utini...

Lit.: MONACO – TESTA (1986): 18; CHIESA (1999–2000): 331.

37. **HANNOVER**, *Niedersächsische Landesbibliothek*, VI.623

16th to 17th cent.; catalogue: Eduard Bodemann, *Die Handschriften der Königlichen Öffentlichen Bibliothek zu Hannover*. Hannover 1867: 107; G. H. Pertz: *Archiv der Gesellschaft für ältere deutsche Geschichtskunde zur Beförderung einer Gesamtausgabe der Quellschriften deutscher Geschichte des Mittelalters*, herausgegeben von G. H. Pertz, vol. viii. Hannover 1843: 632.

ff. 75r-93v

Prologus: Licet multa et varia de ritibus et condicionibus...

Incipit II: Primo transiens mare Maius me de Pera iuxta Constantinopolim transtuli Trapesundam...

Explicit: Ego frater Odoricus hec inscripsi et multa mirabilia omisi ponere...

De reverentia magni Chanis: Unum referam de magno Cane quod vidi...

De morte fratri Odorici: Anno igitur Domini MCCC 31, disponente se predicto fratre Odorico ad perficiendum iter sue peregrinationis...

Protestatio Guillelmi: Predicta autem fideliter fr. Guilgelmus de Solagna in scriptis redegit...sic iste scribebat ad hoc vt omnes facilius intelligerentur que dicuntur. Amen.

Testimonium Odorici: Ego frater Odoricus de Foro Iulio, de quadam terra...

Subscriptio Guecelli: Que ego Guetelus notarius communis Utini...

Lit.: WYNGAERT (1929): 393; TESTA (1983): 125 (# 47); CHIESA (1999–2000): 331.

FRANCE

38. **PARIS**, *Bibliothèque Nationale de France*, lat. 686 (*Collection Dupuy*.686)

1647 (CICDCXLVII); paper; 76 ff.

Title: *Itineraria in Tartariam: ...Fr. Odorici de Foro julii ord. Minorum*; ff. 60v-76v

Incipit I (f. 60v): *Incipit Itinerarium Fratris Odorici fratrum Minorum de mirabilibus Orientalium Tartarorum...*

Prologus: Licet multa et varia de ritibus et conditionibus huius mundi enarrantur a multis ego tamen frater Odoricus de Foro Julij de Portu Nahonis volens ad partes infidelium transfretare, magna et mira vidi et audiui que possum veraciter enarrare.

Incipit II: Primo transiens mare Maius me de Pera iuxta Constantinopolim transtuli Trapesundam...

De reverentia magni Chanis: Unum referam de magno Cane quod vidi...

Explicit: Ego frater Odoricus hec inscripsi et multa mirabilia omisi ponere...

Testimonium Odorici: Ego frater Odoricus de Foro Iulio, de quadam terra...

Protestatio Guillelmi: Predicta autem fideliter fr. Guilgelmus de Solagna in scriptis redegit...sic iste scribebat ad hoc vt omnes facilius intelligerentur que dicuntur. Amen.

De morte fratris Odorici: Anno igitur Domini 1331, disponente se predicto fratre Odorico ad perficiendum iter sue peregrinationis prout mente conceperat, et etiam ut via et labor esset sibi magis ad meritum, decrevit primo presentiam adire Domini et patris omnium Summi Pontificis Domini Joannis Pape 22. cuius benedictione obedientiaque recepta cum societate fratrum secum ire volentium ad partes infidelium se

transferret. Cumque sic eundo versus Summum Pontificem non multum distaret a civitate Pisana... Anno Domini 1331, decima quarta die mensis Januarij, obiit in Christo Beatus Odoricus ordinis fratrum Minorum, cuius precibus omnipotens Deus multa et varia miracula demonstravit.

Subscriptio Guecelli: Que ego Guecelus notarius communis Utini, filius domini Damiani de Portu Gruario, de mandato et voluntate nobilis viri domini Conradi de Buardigio (= Bernardigio) castaldionis et consilij Utini, scripsi, sicut potui bona fide, et fratribus Minoribus exemplum dedi; sed non de omnibus, quia sunt innumerabilia et mihi difficilia ad scribendum.

Lit.: YULE – CORDIER (1913): 52-53 (# 37-37-3); WYNGAERT (1929): 392; TESTA (1983): 124 (# 38); CHIESA (1999–2000): 331.

39. **SAINT-OMER**, *Bibliothèque Municipale, Ms. 737 (Abbaye de Saint-Bertin)* 1448; paper; ff. 1r-18r; catalogue: MICHELANT, Henri Victor & DUCHET, Th.: Manuscrits de la Bibliothèque de Saint-Omer. [S.l.]: [s.n.] [1845]: 328-329.

Incipit I (f. 1r): Incipit Itinerarium fratris Oderici, ordinis fratrum Minorum, de Mirabilibus orientalium Tartarorum.

Prologus: Licet multa et varia de ritibus et condicionibus...

Incipit II: Primo transiens mare Maius me de Pera iuxta Constantinopolim transtuli Trapesundam...

De reverentia magni Chanis: Unum referam de magno Cane quod vidi...

Explicit: Ego frater Odoricus hec inscripsi et multa mirabilia omisi ponere...

Explicit scribæ: Et ego Michael de Lira scriptor nil plus inveni in exemplari, et explicit hic iste liber, quem scripsi Mechlinie in domo habitationis mee, anno Domini millesimo quadringentesimo quadragésimo octavo, XXI° die mensis februarii, secundum stilum et modum scribendi curie Cameracensis diocesis.

Testimonium Odorici: Ego frater Odoricus de Foro Iulio, de quadam terra...

Protestatio Guillelmi: Predicta autem fideliter fr. Guilgelmus de Solagna in scriptis redegit...sic iste scribebat ad hoc vt omnes facilius intelligerentur que dicuntur. Amen.

De morte fratris Odorici: Anno igitur Domini MCCC 31, disponente se predicto fratre Odorico ad perficiendum iter sue peregrinationis...

Subscriptio Guecelli: Que ego Guetelus notarius communis Utini...

Edition: Acta sanctorum (1643).

Lit.: YULE – CORDIER (1913): 53 (# 39-39-5); WYNGAERT (1929): 393; TESTA (1983): 125 (# 40); CHIESA (1999–2000): 331.

RECENSIO MARCHESINI

ITALY

40. **VENEZIA**, *Biblioteca Nazionale Marciana, Lat. 4326 (ms. XIV.43) (Farsetti.70)*

14th/15th cent.; paper; 270 x 210 mm; 171 ff.

Title: Opera Fr̄is Odorici Ordinis minorum; ff. 73r-96v.

Prologus (f. 73r): Quamvis multa et varia de ritibus et conditionibus hujus mundi enarrentur a multis, tum sciendum est quod ego frater Odoricus ordinis minorum, de natione forojulii volens transfectare et ad partes infidelium transmigrare, ut fructus

aliquos lucrifacere animarum, multa magna et mirabilia audivi et vidi que possum veraciter enarrare. Presens itaque opusculum in capitula dividens de multis gestis que vidi et audivi in oriente, septemtrione et meridie intendo aliqua sub brevi compendio enarrare; nec intendo de singulis reddere rationem, multa nihilominus pretermittens quoniam apud multos incredibilia viderentur: neque enim ego illa crederem nisi propriis auribus audissem aut hec talia propriis oculis respexissem. Quatuordecim annis cum dimidio in habitu almi confessoris Christi Francisci in huiusmodi partibus sum moratus; ad petitionem reverendi fratris Guidoti tunc temporis provincialis ministri provincie Sancti Antonii hoc breve opusculum in Padua compilavi. Si quid igitur studioso lectori in hoc opusculo utile visum fuerit, divine bonitati et non mee impericie imputetur. Si quid autem nimis incredibile vel a veritate devium fuerit visum, diligentis lectoris caritas non mordax insultus aut latrans dente canino corrigat et emendet.

Incipit II: Primo itaque de Venetiis cum galeis recedens transiens mare Maius...

Protestatio Marchesini: Notandum est quod ego frater Marchisinus de Basiano de ordine minorum ista audivi a fratre Odorico predicto ipso adhuc vivente.

De reverentia magni Chanis: Nam dixit quod semel dum Canis magnus Tartarorum iret de Cambalec Sandu...

De potentia magni Chani: Preterea unum aliud audivi ab eo...

Testimonium Odorici: Ego frater Odoricus de Foro Iulii de Portu Naonis de ordine fratrum minorum testifcor et testimonium perhibeo meoque ministro respondeo...

De morte fratri Odorici: Nam ipse beatus frater Odoricus, cum de ultra marinis partibus ad suam provinciam remeasset, marchiam scilicet tarvisanam presentiarum summi pontificis adire volebat ut ab eo hoc etiam peteret, quod L fratres, de quacumque provincia essent dummodo ire vellet secum ducere posset, recessit de foro Iulii unde ipse natus est. Dum esset pisis gravi infirmitate correptus; quamobrem compulsus est ad propria remeare. Qua propter in utino de foro Iulii civitate anno ab incarnatione domini M.CCC.XXXI. pridie idus ianuarii de hoc mundo triumphans pervenit ad insulam beatorum, ubi virtutibus et miraculis quam plurimis corruscat. Nam per eum ceci, claudi, muti, surdi sunt permittente domino restituti. Deo gratias. Amen.

Lit.: YULE – CORDIER (1913): 56-57 (# 47-47-8); WYNGAERT (1929): 390; TESTA (1983): 122 (# 11); CHIESA (1999–2000): 324.

41. **FIRENZE**, *Biblioteca Nazionale Centrale*, II.IV.277 (*Magliabechi.XXII.20*) (*Strozzi.362*)
15th cent.

Title: Itinerarium fratris Odorici de foro iulij de Portu Naonis ordinis fratrum Minorum in oriente, septentrione, et meridie; ff. 75r-86v.

Prologus (f. 75r): Quamvis multa et varia de ritibus et conditionibus hujus mundi...

Incipit II: Primo itaque de Venetiis cum galeis recedens transiens mare Maius...

Protestatio Marchesini: Notandum est quod ego frater Marchisinus de Basiano de ordine minorum...

De reverentia magni Chanis: Nam dixit quod semel dum Canis magnus Tartarorum iret de Cambalec Sandu...

De potentia magni Chani: Preterea unum aliud audivi ab eo...

Testimonium Odorici: Ego frater Odoricus de Foro Iulii de Portu Naonis de ordine fratrum minorum testifcor et testimonium perhibeo meoque ministro respondeo...

Lit.: YULE – CORDIER (1913): 61 (# 56-6-4); TESTA (1983): 122 (# 65); CHIESA (1999–2000): 324.

AUSTRIA

42. **MELK**, *Stiftsbibliothek, Ms. 952 (718) (C.Mellicensis.H.17)*
 14th to 15th cent.; catalogue: G. H. PERTZ: Archiv der Gesellschaft für ältere deutsche Geschichtskunde zur Beförderung einer Gesamtausgabe der Quellenschriften deutscher Geschichte des Mittelalters herausgegeben von G. H. Pertz, vol. x. Hannover 1851: 603.
Title: Odoricus Foroiuliensis. Dispositio terræ Medorum et Persarum; Fr. Odorici descriptio partium Orienti; s. 95-125.
Prologus (f. 95): Licet multa et varia de ritibus et conditionibus huius mundi a multis narrentur...
Incipit II: Nam primo transiens mare maius...
Protestatio Marchesini: Notandum est quod ego frater Marchisinus de Basiano de ordine minorum...
De reverentia magni Chanis: Nam dixit quod semel dum Canis magnus Tartarorum iret de Cambalec Sandu...
De potentia magni Chani: Preterea unum aliud audivi ab eo...
Testimonium Odorici: Ego frater Odoricus de Foro Iulii de Portu Naonis de ordine fratrum minorum testifcor et testimonium perhibeo meoque ministro respondeo...
De morte fratri Odorici: Nam ipse beatus frater Odoricus, cum de ultra marinis partibus ad suam provinciam remeasset...
 Lit.: YULE – CORDIER (1913): 49 (# 24-24-3); TESTA (1983): 123 (# 26); CHIESA (1999–2000): 323.

NETHERLANDS

43. **LEIDEN**, *Bibliotheek der Rijksuniversiteit, Voss. Lat. Q.50*
 15th cent.; 250 x 180 mm; 115 ff.
 ff. 70r-76v, fragment.
Protestatio Marchesini: Notandum est quod ego frater Marchisinus de Basiano de ordine minorum...
De reverentia magni Chanis: Dum enim quadam vice semel Chan magnus imperator Tartarorum iret de Cambalech Sandu...
De potentia magni Chani: Preterea unum aliud audivi ab eo...
De morte fratri Odorici: Nam ipse beatus frater Odoricus, cum de ultra marinis partibus ad suam provinciam remeasset...
Testimonium Odorici: Ego frater Odoricus de Foro Iulii de Portu Naonis de ordine fratrum minorum testifcor...
 Lit.: CHIESA (1999–2000): 324.

USA

44. **NEW YORK**, *private collection*
 1372; ff. 50r-67r.
Prologus (f. 50r): Quamvis multa et varia de ritibus et conditionibus hujus mundi...
Incipit II: Primo itaque de Venetiis cum galeis recedens transiens mare Maius...
Protestatio Marchesini: Notandum est quod ego frater Marchisinus de Basiano de ordine minorum...

De reverentia magni Chanis: Nam dixit quod semel dum Canis magnus Tartarorum iret de Cambalec Sandu...

De potentia magni Chani: Preterea unum aliud audivi ab eo...

Testimonium Odorici: Ego frater Odoricus de Foro Iulii de Portu Naonis de ordine fratrum minorum testificor et testimonium perhibeo meoque ministro respondeo...

De morte fratri Odorici: Nam ipse beatus frater Odoricus, cum de ultra marinis partibus ad suam provinciam remeasset...

Edition: CARLTON (1977).

Lit.: CHIESA (1999–2000): 324.

RECENSIO HENRICI

ITALY

45. **UDINE**, *Biblioteca Arcivescovile (Biblioteca dell'Archivio Capitolare della Città, Seminario Arcivescovile), Cernazai 237 (XIX.83)*

19th cent.; ff. 1r-52v; transcript of the manuscript MÜNCHEN, Bayerische Staatsbibliothek, Clm 903

Prologus: Licet multa et varia de ritibus hominum et condicionibus huius mundi a pluribus enarrentur...

Incipit II: Nam primo transivi mare Maius et veni Trapesondam...

Protestatio Marchesini: Ego frater Marchisinus de Baxido, fratrum ordinis minorum...

De reverentia magni Chanis: Dum enim quadam vice semel Chan magnus imperator Tartarorum iret de Cambalech Sandu...

De potentia magni Chani: Insuper audivi a fratre Oderico quod iste magnus Chan...

De morte fratri Odorici: Beatus autem vir Odericus frater, cum anno Domini 1330 de partibus infidelium ad suam provinciam remeasset...

Testimonium Odorici: Ego frater Odericus de Foro Iulio testificor coram Deo et Christo Iesu...

Subscriptio Henrici: Et ego frater Henricus dictus de Glars, qui predicta omnia transcripsi...

Lit.: CHIESA (1999–2000): 329.

VATICAN

46. **CITTÀ DEL VATICANO**, *Biblioteca Apostolica Vaticana, Ottoboni.2087 (Regina Christina.171) (340) (348 Sbaralea)*

first half of the 15th cent.; ff. 255r-265v

Prologus (f. 255r): Licet multa et varia de ritibus hominum et condicionibus huius mundi...

Incipit II: Nam primo transivi mare Maius et veni Trapesondam...

Protestatio Marchesini: Ego frater Marchisinus de Baxido, fratrum ordinis minorum, protestor quod a fratre Odorico predicto, dum adhuc viveret, audivi plurima que non scripsit.

De reverentia magni Chanis: Dum enim quadam vice semel Chan magnus imperator Tartarorum iret de Cambalech Sandu...

De potentia magni Can contra Soldanum: Insuper audivi a fratre Oderico quod iste magnus Chan...

De morte fratri Odorici: Beatus autem vir Odericus frater...

Testimonium Odorici: Ego frater Odericus de Foro Iulio testificor coram Deo...

Subscriptio Henrici: Et ego frater Henricus dictus de Glars... Scripsi autem hec anno Domini 1340 in Praga...

Lit.: TESTA (1983): 128 (# 113); CHIESA (1999–2000): 328.

GERMANY

47. **BERLIN**, Staatsbibliothek zu Berlin – Preussischer Kulturbesitz (ex Königliche Bibliothek), *Theol. lat. qu. 141*

ca. 1420; paper, parchment; 210 x 145 mm; 216 ff.; catalogues: G. H. PERTZ: Archiv der Gesellschaft für ältere deutsche Geschichtskunde zur Beförderung einer Gesamtausgabe der Quellschriften deutscher Geschichte des Mittelalters herausgegeben von G. H. Pertz, vol. viii. Hannover 1843: 846; ACHTEN, Gerard: Die theologischen lateinischen Handschriften in Quarto der Staatsbibliothek Preussischer Kulturbesitz Berlin: Teil 1. Ms. theol. lat. qu. 141-266. – Wiesbaden: Harrassowitz, 1979: 37-38 (http://www.manuscripta-mediaevalia.de/hs/katalogseiten/HSK0008_a037_jpg.htm); while YULE (1866) lists it as No. 141, YULE – CORDIER (1913) a WYNGAERT (1929) list it erroneously as No. 131.

[[ff. 8v-9r] *ODORICUS DE FORO JULII. De machometo Machometus statim post tempora beati Eugenii parum ante tempora Eraclii ... - ... iam fere sexcentos annos euomuit Istud scripsit frater Odoricus de foro Julii cum remeasset de partibus infidelium ad suam prouinciam anno domini M^oCCC^o XXX° temporibus domini Johannis papae xxii.*]

Title: [Liber de Terra Sancta]; ff. 25r-47r

Incipit I (f. 25r): Incipit itinerarius Odorici ad partes infidelium.

Prologus: Licet multa et varia de ritibus hominum et condicionibus huius mundi a pluribus enarrentur sciendum tamen quod ego frater Odoricus de Foro Julii ordinis fratrum minorum volens ire ad partes infidelium...

Incipit II: Nam primo transivi mare Maius et veni Trapesondam...

Protestatio Marchesini: Ego frater Marchisinus de Baxido, fratrum ordinis minorum, protestor quod a fratre Oderico predicto, dum adhuc viveret, audivi plurima que non scripsit.

De reverentia magni Chanis: Dum enim quadam vice semel Chan magnus imperator Tartarorum iret de Cambalech Sandu...

De potentia magni Can contra Soldanum (f. 47v): Insuper audivi a fratre Oderico quare iste magnus Can semel in anno mittit ... signum sue magnificencie et potencie manifestet.

De morte fratri Odorici: Beatus autem vir Odoricus frater ... anno dominice incarnationis 1331, pridie idus ianuarii, de huius mundi naufragio transiit ad gloriam beatorum...

Testimonium Odorici: Ego frater Odoricus de Foro Iulio testificor coram Deo et Christo Iesu...

Subscriptio Henrici: Et ego frater Henricus dictus de Glars, qui predicta omnia transcripsi existens Avinioni in curia domini pape... Sed cogit me vite sue veritas, dictis eius fidem credulam adhibere.

Edition: CIVEZZA – DOMENICHELLI (1865) (?).

Lit.: YULE – CORDIER (1913): 44 (# 13-13-1); WYNGAERT (1929): 393; TESTA (1983): 125 (# 41); CHIESA (1999–2000): 329.

48. **BERLIN**, Staatsbibliothek zu Berlin – Preußischer Kulturbesitz (ex Middlehill, GREAT BRITAIN), Ms. Phill. 1789

14th/15th cent.; parchment; 118 ff.; catalogue: HAENEL, Gustav Friedrich (Hrsg.): Catalogi Librorum Manuscriptorum, qui in in Bibliothecis Galliae, Helvetiae, Belgii, Britanniae Maioris, Hispaniae, Lusitaniae asservantur nunc primum editi (cum Indice). Lipsiae [Leipzig] 1830, col. 859.

Title: Fr. Oderici de Foro-Iulii ordinis Minorum itinerarium in partibus infidelium a. 1331 compositum; ff. 87r-116v.

Prologus (f. 87r): <L>Icet multa et varia de ritibus hominum...

Incipit II: Nam primo transivi mare Maius et veni Trapesondam...

Protestatio Marchesini: Ego frater Marchisinus de Baxido, fratrum ordinis minorum, protestor quod a fratre Odorico predicto, dum adhuc viveret, audivi plurima que non scripsit.

De reverentia magni Chanis: Dum enim quadam vice semel Chan magnus imperator Tartarorum iret de Cambalech Sandu, ipse frater Odericus erat cum fratribus minoribus sub umbra unius arboris iuxta viam ubi ipse Chan erat transiturus. Et cum appropinquare cepisset, unus fratrum illorum, qui erat episcopus, indutus pontificali ornatu accepit crucem, et impositam baculo in altum erexit. Tunc ii quatuor ceperunt altis vocibus hymnum Veni creator Spiritus decantare. Quo audito, ipse Chan quesivit a vicinioribus sibi, quid hoc esset. Cui responderunt illos esse quatuor raban franci, idest religiosi christiani. Et eos ad se vocavit, et visa cruce erexit se in curru, et deposito galerio capitis sui crucem humiliter deosculabatur. Et quia statutum est quod nullus audeat appropinquare curru suo manibus vacuis, idcirco frater Odericus parvum calathum plenum pomis pulchris obtulit ei pro xenio. At ille sua poma sustulit et de uno comedit, alterum vero gestans in manibus inde recessit. Ex quo loculenter apparet quod ipse Chan aliquid sapit de fide catholica, et hoc per inductionem fratrum nostrorum, qui in curia sua continue commorantur. Istud autem galerium quod ob reverentiam crucis deposuit, prout audivi a fratre Oderico, ex gemmis preciosis factum est et plus valet quam tota marchia Tervisina.

De potentia magni Chani: Insuper audivi a fratre Odorico quare iste magnus Can semel in anno mittit...signum sue magnificencie et potencie manifestet.

De morte fratri Odorici: Beatus autem vir Odericus frater... anno dominice incarnationis 1331, pridie idus ianuarii, de huius mundi naufragio transiit ad gloriam beatorum...

Testimonium Odorici: Ego frater Odericus de Foro Iulio testifcor coram Deo...

Subscriptio Henrici: Et ego frater heynricus dictus de Glaz qui predicta omnia transscripsi existens armonien in curia domini pape... Sed cogit me vite sue veritas, dictis eius fidem credulam adhibere.

Explicit: Explicit odericus de partibus infidelium deo gracias et virgini matri eius marie.
Lit.: YULE – CORDIER (1913): 41 (# 4-4-4); TESTA (1983): 125 (# 42); CHIESA (1999–2000): 329.

49. **MÜNCHEN**, *Bayerische Staatsbibliothek, Clm 22377 (Canon.Premonstratensium) (Windberg.177)*
14th to 15th century, 236 ff.; missing beginning, see <http://webserver.erwin-rauner.de/halm/vsignatur2.asp?vSignatur=22377>
Title: Liber de itinere et miraculis Oderici de Foro Julii; ff. 183r-190r.
Prologus (f. 183r): Licet multa et varia de ritibus hominum et condicionibus huius mundi...
Incipit II: Nam primo transivi mare Maius et veni Trapesondam...
Protestatio Marchesini: Ego frater Marchisinus de Baxido, fratrum ordinis minorum, protestor quod a fratre Odorico predicto, dum adhuc viveret, audivi plurima que non scripsit.
De reverentia magni Chanis: Dum enim quadam vice semel Chan magnus imperator Tartarorum iret de Cambalech Sandu...
De potentia magni Chani: Insuper audivi a fratre Oderico quod iste magnus Chan...
De morte fratri Odorici: Beatus autem vir Odericus frater...
Testimonium Odorici: Ego frater Odericus de Foro Iulio testificor coram Deo...
Subscriptio Henrici: Et ego frater Henricus dictus de Glars... Scripsi autem hec anno Domini 1340 in Praga...
Lit.: WYNGAERT (1929): 394; TESTA (1983): 126 (# 53); CHIESA (1999–2000): 328.
50. **MÜNCHEN**, *Bayerische Staatsbibliothek, Clm 903 (Regensburg) (Ireland)*
1422; 271 ff.; see <http://webserver.erwin-rauner.de/halm/vsignatur2.asp?vSignatur=903>
Title: Descriptio fratris Oderici de Ordine Minorum de partibus infidelium; Fr. Oderici de Foro Julii ord. Min. iter ad partes infidelium a fratre Henrico de Glars eiusdem ord. Descriptum; ff. 153r-173v.
Prologus (f. 153r): Licet multa et varia de ritibus hominum et condicionibus huius mundi a pluribus enarrentur, sciendum tamen est quod ego frater Odericus de Foro Iulii, ordinis fratrum minorum, volens transire ad partes infidelium ut aliquod lucrum facerem animarum - et hoc de licentia prelatorum meorum, qui hoc concedere possunt secundum regule nostre instituta - multa et magna et mirabilia audivi a fide dignis et quedam propriis oculis conspexi.
Incipit II: Nam primo transivi mare Maius et veni Trapesondam, que Pontus antiquitus vocabatur. Hec civitas bene situata est: ipsa enim scala quedam est Persarum et Medorum et eorum omnium qui sunt ultra mare.
Protestatio Marchesini: Ego frater Marchisinus de Baxido, fratrum ordinis minorum, protestor quod a fratre Odorico predicto, dum adhuc viveret, audivi plurima que non scripsit.
De reverentia magni Chanis: Dum enim quadam vice semel Chan magnus Imperator Tartarorum iret de Cambalech Sandu, ipse Frater Odericus erat cum Fratribus Minoribus sub umbra unius arboris iuxta viam ubi ipse Chan erat transiturus. Et cum appropinquare caepisset, unus Fratrum illorum, qui erat Episcopus, indutus pontificali ornatu, accepit crucem, et impositam baculo in altum erexit. Tunc ii quatuor caeperunt altis vocibus hymnum, Veni Creator Spiritus, decantare. Quo audito, ipse Chan quaesivit a vicinioribus sibi, quid hoc esset. Cui responderunt: Illos esse quatuor Raban Franci, idest Religiosi christiani. Et eos ad se vocavit, et visa cruce, erexit se in curru, et deposito galerio capitis sui, crucem humiliter deosculabatur. Et quia statutum est, quod nullus audeat appropinquare curru suo manibus vacuis, idcirco Frater Odericus

parvum calathum plenum pomis pulchris obtulit ei pro xenio. At ille sua poma sustulit et de uno comedit, alterum vero gestans in manibus inde recessit. Ex quo loculenter apparet, quod ipse Chan aliquid sapit de fide catholica, et hoc per inductionem Fratrum nostrorum, qui in curia sua continue commorantur. Istud autem galerium quod ob reverenciam crucis deposuit, pro ut audivi a Fratре Oderico, ex gemmis praeciosis factum est et plus valet quam tota Marchia Tervisina.

De potentia magni Chani: Insuper audivi a fratre Oderico quod iste magnus Chan semel in anno mittit unum de Tartaris suis honorifice cum comitatu ad soldanum Babilonie, quem soldanus recipit cum honore. Et die pro hoc constituta iste Tartarus super unam ripam parvi rivuli stat, ponendo in manu arcum tensum cum sagittis venenatis. Soldanus vero in alia ripa manet genibus flexis et manibus complexis, indutus veste communi, in capite nihil habens. Tartarus autem eum grandi voce alloquitur, et ter interrogans dicit: 'Confiteris quod vitam habeas per magnum Chan, et es servus eius?'. Soldanus autem dicit cum reverentia quod sic. Et nisi sic humiliter responderet, Tartarus eum interficeret cum sagittis. Hoc autem facit ipse Chan, ut signum sue magnificentie et potencie manifestet.

De morte fratri Odorici: Beatus autem vir Odericus frater, cum anno Domini 1330 de partibus infidelium ad suam provinciam remeasset, scilicet marchiam Tervisinam, presenciam summi pontificis, videlicet domini Ioannis vigesimi secundi, adire disposuit, ut ab eo licentiam peteret, quod quinquaginta fratres de quibusdam provinciis collecti, qui voluntarii essent ad eundem, secum duceret ad seminandam fidem in partibus transmarinis. Cum autem recederet de Foro Iulii unde natus erat et venisset Pisis, gravi infirmitate correptus est. Ea propter ad locum suum redire compulsus est. Et veniens in Utinum, que est civitas de Foro Iulii, anno dominice incarnationis 1331, pridie idus ianuarii, de huius mundi naufragio transiit ad gloriam beatorum; sed in terris virtutibus et multis miraculis modo coruscat. Nam ad tumulum eius ceci, claudi, surdi et muti et alii diversis morbis pregravati per merita ipsius accipiunt gratiam sanitatis a Domino Iesu Christo. Hoc testificadas est litteris suis in curia pape patriarcha Aquileiensis, in cuius dioecesi hec fiunt; et protestatur Styria et Karintia et multi de Italia et regiones plurime circumquaque.

Testimonium Odorici: Ego frater Odericus de Foro Iulio testificor coram Deo et Christo Iesu, quod hec que scripsi aut propriis oculis vidi, aut in maiori parte a fide dignis hominibus hec audivi. Multa alia vidi que non scripsi, quia hominibus terrarum nostrarum impossibilia viderentur, nisi qui ea in terris infidelium, sicut ego, personaliter inspexissent.

Subscriptio Henrici: Et ego frater Henricus dictus de Glars, qui predicta omnia transcripsi existens Avinioni in curia domini pape anno Domini supradicto, nisi ibidem intellexissem de felice fratre Oderico a sociis suis qui secum fuerant tot perfectiones et sanctitatis opera, vix aliquibus hic per eum descriptis credere potuissem. Sed cogit me vite sue veritas dictis eius fidem credulam adhibere. Scripsi autem hec anno Domini 1340 in Praga, circa festum omnium sanctorum, et copiosius ea audieram in Avenione.

Edition: CIVEZZA (1859); DOMENICHELLI (1881); PETROCCHI (1932) (partly edition).

Lit.: YULE - CORDIER (1913): 50 (# 32-32-2); WYNGAERT (1929): 394; TESTA (1983): 126 (# 51); CHIESA (1999-2000): 328.

51. **WOLFENBÜTTEL**, *Herzog August Bibliothek*, 3133.18.2 Aug.-4°
15th cent.

Title: Oderici de Foro Iulii, vel de Portu Naonis, Peregrinatio; ff. 77r-105r.

Prologus (f. 77r): Licet multa et varia de ritibus hominum et condicionibus huius mundi...

Incipit II: Nam primo transivi mare Maius et veni Trapesondam....

Explicit: Explicit descriptio nobilissima ex ritibus hominum et condicionibus huius mundi sancti Oderici de Foro Iulii ordinis fratrum minorum. Deo gratias. Licet multa et varia de ritibus hominum et condicionibus huius mundi enarrentur a pluribus, tamen sanctus frater Odericus, de Foro Iulii oriundus, ordinis fratrum minorum, scripsit auctoritativum tractatum precedentem de ritibus hominum et condicionibus mundi. Eius protestatio quam fecit in curia domini Iohannis pape vicesimi 2o et coram patriarcha Aquilegiensi in litteris suis protestatur: Ego frater Odericus de Foro Iulii ordinis fratrum minorum, testificor coram Deo vivente et Domino Iesu Christo, quod omnia que hic scripsi cum propriis oculis vidi aut a maiori parte fide dignorum hominum hoc audivi. Multa etiam alia vidi que non scripsi.

Protestatio Marchesini: Ego frater Marchisinus de Baxido, fratrum ordinis minorum, protestor quod a fratre Odorico predicto, dum adhuc viveret, audivi plurima que non scripsit.

De reverentia magni Chanis: Dum enim quadam vice semel Chan magnus imperator Tartarorum iret de Cambalech Sandu...

De potentia magni Chani: Insuper audivi a fratre Odorico quare iste magnus Chan semel in anno mittit...signum sue magnificencie et potencie manifestet.

De morte fratri Odorici: Beatus autem vir Odericus frater...

Testimonium Odorici: Ego frater Odericus de Foro Iulii ordinis fratrum minorum, testificor coram Deo vivente et Domino Iesu Christo, quod omnia que hic scripsi cum propriis oculis vidi aut a maiori parte fide dignorum hominum hoc audivi. Multa etiam alia vidi que non scripsi.

Lit.: WYNGAERT (1929): 394; TESTA (1983): 126 (# 57); CHIESA (1999–2000): 329.

AUSTRIA

52. WIEN, Österreichisches Nationalbibliothek, Cod. 3359 (Rec. 2008.a) (2046)

1462; paper; 179 ff.; contains 7 works; catalogue: Tabulæ codicum manu scriptorum præter græcos et orientales in Bibliotheca Palatina Vindobonensi asservatorum; ed. Academia Cæsarea Vindobonensis. – Wien: Gerold, 1864-1899. Band 2: Cod. 2001 - Cod. 3500: 267 (http://www.manuscripta-mediaevalia.de/hs/katalogseiten/HSK0751b_b0267_jpg.htm).

Title: Odericus de Foro Iulii, De terra magni Chani; ff. 165r-179v.

Incipit I (f. 165r): Incipit fratris Oderici de terra magni cani.

Prologus: Licet multa et varia de ritibus hominum et condicionibus huius mundi...

Incipit II: Nam primo transivi mare Maius et veni Trapesondam...

Protestatio Marchesini: Ego frater Marchisinus de Baxido, fratrum ordinis minorum, protestor quod a fratre Odorico predicto, dum adhuc viveret, audivi plurima que non scripsit.

De reverentia magni Chanis: Dum enim quadam vice semel Chan magnus imperator Tartarorum iret de Cambalech Sandu...

De potentia magni Chani: Insuper audivi a fratre Oderico quod iste magnus Chan...

De morte fratri Odorici: Beatus autem vir Odoricus frater...

Testimonium Odorici: Ego frater Odoricus de Foro Iulio testificor coram Deo...

Subscriptio Henrici: Et ego frater Henricus dictus de Glars... Sed cogit me vite sue veritas, dictis eius fidem credulam adhibere.

Lit.: YULE – CORDIER (1913): 50 (# 28-28-7); WYNGAERT (1929): 392; TESTA (1983): 124 (# 30); CHIESA (1999–2000): 329.

53. **WIEN**, *Österreichisches Nationalbibliothek, Cod. 4761 (Rec.2025.a)*
15th cent.; paper, 268 ff., contains 22 works; catalogue: *Tabulæ codicum manu scriptorum præter græcos et orientales in Bibliotheca Palatina Vindobonensi asservatorum*; ed. Academia Cæsarea Vindobonensis. – Wien: Gerold, 1864-1899. Band 3: Cod. 3501 - Cod. 5000: 379. (http://www.manuscripta-mediaevalia.de/hs/katalogseiten/HSK0751c_b0379_jpg.htm).
- Title:** Odericus de Foro Julii, De mirabilibus mundi; ff. 160r-172v.
Prologus (f. 160r): Licet multa et varia de ritibus et conditionibus huius mundi...
Incipit II: Nam primo transivi mare Maius et veni Trapesondam...
Protestatio Marchesini: Ego frater Marchisinus de Baxido, fratrum ordinis minorum, protestor quod a fratre Odorico predicto, dum adhuc viveret, audivi plurima que non scripsit.
De reverentia magni Chanis: Dum enim quadam vice semel Chan magnus imperator Tartarorum iret de Cambalech Sandu...
De potentia magni Chani: Insuper audivi a fratre Oderico quod iste magnus Chan...
De morte fratri Odorici: Beatus autem vir Odoricus frater...
Testimonium Odorici: Ego frater Odoricus de Foro Iulio testificor coram Deo...
Subscriptio Henrici: Et ego frater Henricus dictus de Glars... Sed cogit me vite sue veritas, dictis eius fidem credulam adhibere.
Lit.: YULE – CORDIER (1913): 50 (# 30-30-9); WYNGAERT (1929): 392; TESTA (1983): 124 (# 32); CHIESA (1999–2000): 329.

CZECH REPUBLIC

54. **PRAHA**, *Archiv Pražského hradu, Knihovna Metropolitní kapituly u sv. Víta* [Archives of Prague Castle, Library of the Metropolitan Chapter of St. Vitus], *H.9 (H.IX)*
14th/15th cent.; paper; 210 x 148 mm; 231 ff.; catalogue: PODLAHA (1922): # 1063.
Title: Descriptio terrarum fris odorici deforo Julii; Odoricus de Foro Julij de mirabilibus orientalium Tartarorum; Descriptio itineris fratris Odorici de foro Julij; ff. 173v-185r.
Prologus (f. 173v): Licet multa et varia de ritibus hominum et condicionibus huius mundi a pluribus enarrentur. Sciendum est quod ego frater Odoricus de foro Julij ordinis fratrum minorum volens transire ad partes infidelium...
Incipit II: Nam primo transivi per mare Maius et veni Trapesondam...
Explicit: Expliciunt descriptiones terrarum et consuetudines fratris Odoryci de Foro Julii in Utyno mortui et sepulti.
Protestatio Marchesini: Ego frater Marchisinus de Baxido, fratrum ordinis minorum, protestor quod a fratre Odorico predicto, dum adhuc viveret, audivi plurima que non scripsit.
De reverentia magni Chanis: Dum enim quadam vice semel Chan magnus imperator Tartarorum iret de Cambalech Sandu...
De potentia magni Chani: Insuper audivi a fratre Oderico quod iste magnus Chan...

De morte fratri Odorici: Beatus autem vir Odoricus frater...

Testimonium Odorici: Ego frater Odoricus de Foro Iulio testificor coram Deo...

Subscriptio Henrici: Et ego frater Henricus dictus de Glars... Scripsi autem hec anno Domini 1340 in Praga...

Lit.: YULE – CORDIER (1913): 49 (# 25-25-4); WYNGAERT (1929): 391; TESTA (1983): 124 (# 27); CHIESA (1999–2000): 328.

55. **PRAHA**, *Archiv Pražského hradu, Knihovna Metropolitní kapituly u sv. Víta* [Archives of Prague Castle, Library of the Metropolitan Chapter of St. Vitus], G.28 (Rp.G.XXVIII) (Tržebenycz G.53)

first half of the 15th cent.; paper; 296 x 207 mm; 192 ff.; catalogue: PODLAHA (1922): # 1020.

Title: Itinerarium de mirabilibus orientalium Tartarorum; ff. 63r-76r.

Prologus (f. 63r): Licet multa et varia de ritibus hominum et condicionibus huius mundi a pluribus enarrentur. Sciendum tamen est quod ego frater Odericus de foro Julij Ordinis fratrum minorum volens transire per partes infidelium...

Incipit II: Nam primo transivi mare Maius et veni Trapesondam...

Explicit: ...per sex centos annos emanavit.

Protestatio Marchesini: Ego frater Marchisinus de Baxido, fratrum ordinis minorum, protestor quod a fratre Odorico predicto, dum adhuc viveret, audivi plurima que non scripsit.

De reverentia magni Chanis: Dum enim quadam vice semel Chan magnus imperator Tartarorum iret de Cambalech Sandu...

De potentia magni Chani: Insuper audivi a fratre Oderico quod iste magnus Chan...

De morte fratri Odorici: Beatus autem vir Odoricus frater...

Testimonium Odorici: Ego frater Odoricus de Foro Iulio testificor coram Deo...

Subscriptio Henrici: Et ego frater Henricus dictus de Glars... Sed cogit me vite sue veritas, dictis eius fidem credulam adhibere.

Lit.: TESTA (1983): 128 (# 111); CHIESA (1999–2000): 329.

56. **PRAHA**, *Knihovna Národního muzea* [National Museum Library], XVII.E.2. (Březnice) (Kollowrat.178)

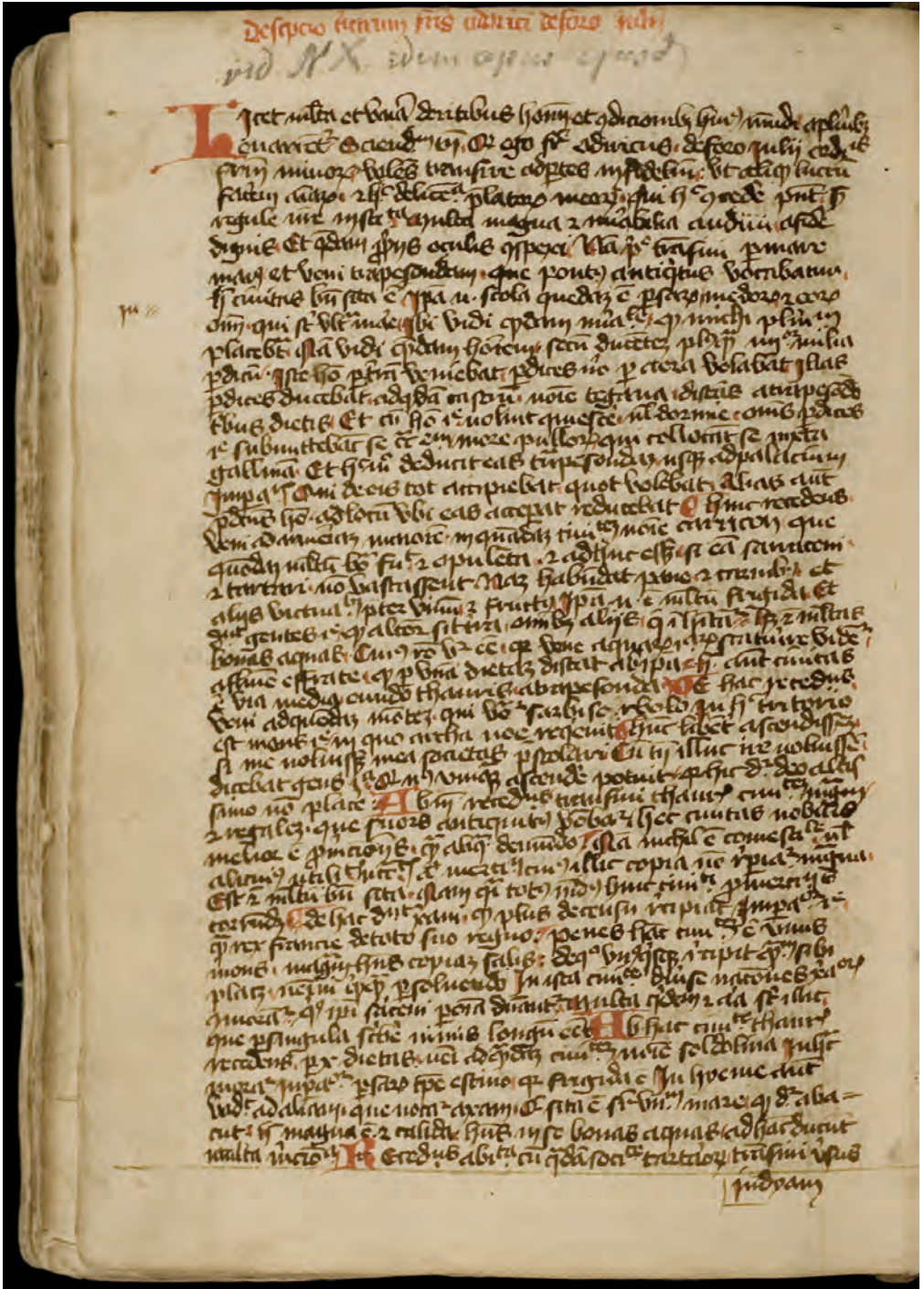
14th cent.; paper, 270 x 180 mm, 160 ff.; catalogue: BARTOŠ (1927): # 3898.

Title: Odericus de foro Julij liber de terra sancta; ff. 1r-12v.

Prologus (f. 1r): Licet multa et varia de ritibus hominum et condicionibus huius mundi a pluribus enarrentur, sciendum tamen est quod ego frater Odericus de foro Iulii, Ordinis fratrum minorum, volens transire per partes infidelium, ut aliquod lucrum facerem animarum, et hoc de licentia prelatorum meorum, qui hoc concedere possunt secundum regularia instituta, multa magna et mirabilia audivi a fide dignis et quedam propriis oculis conspexi.

Incipit II: Nam primo Euxinum mare Maius et veni Trapesondam, que Pontus dicebatur. Hec civitas bene sita est; ipsa enim scola est Persarum, Medorum et eorum omnium qui sunt ultra mare.

Explicit: ...per sexcentos annos evanuit.

Beginning of ms. H.9, Archives of Prague Castle, Library of the Metropolitan Chapter, f. 173v

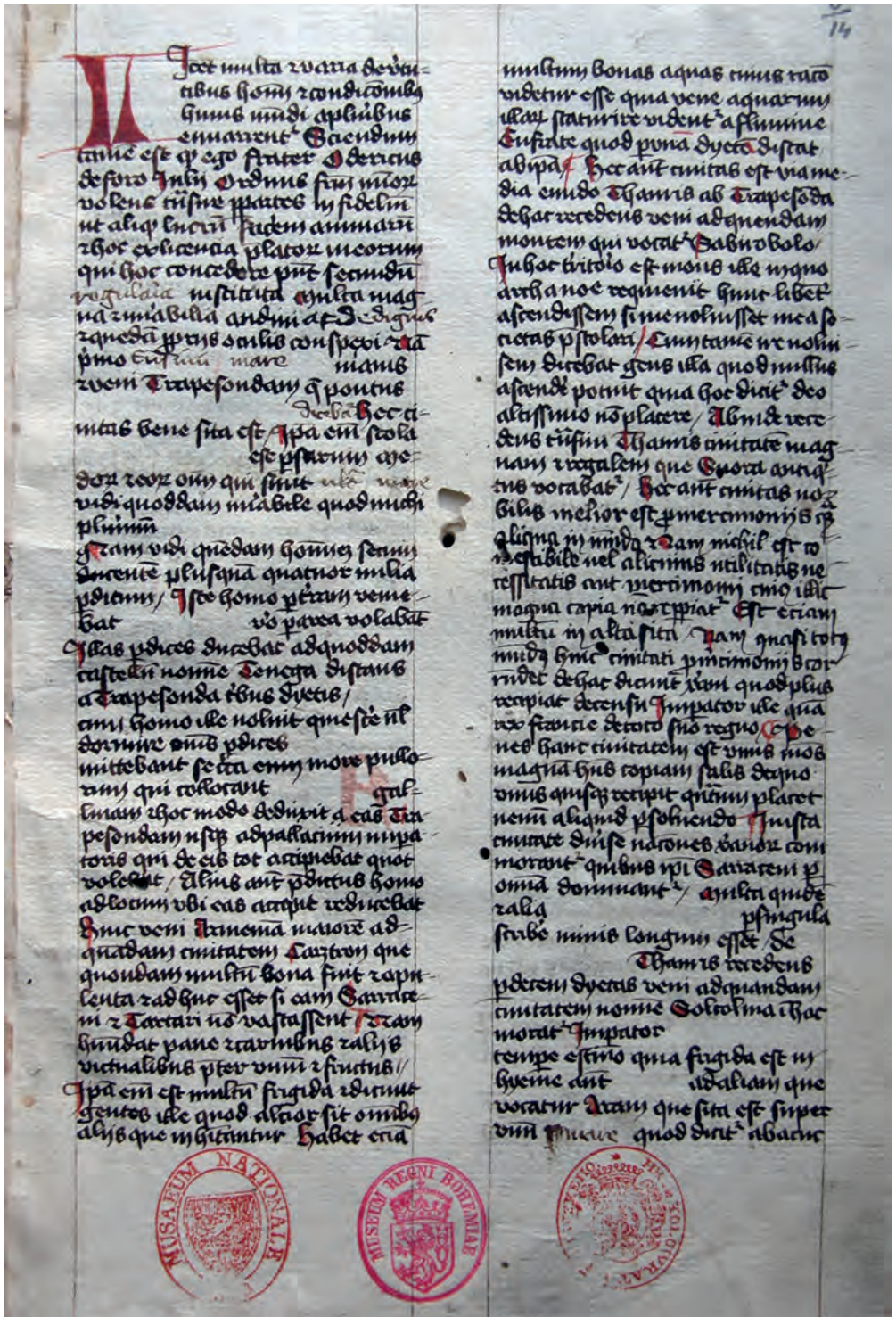
Ina rex anno baptizatus est
 post bap^m ante eius anibus ante
 pascione et tribus mensibus
 post pascione ante dnm ierit
 vgo bta maria in custodia sa
 johannis cruce^{te} v^o ante et se
 antum est ab amercuone dnm
 usq^{ue} ad aspersione bte vgnis
 vgnis hinc ante omibus
 opuntatis fuit bta vgo quina
 quita quig^{ue} amoz adie natani
 sue usq^{ue} ad obitum ipis rex
 diebus nuntis
 Erphac vita bte vgnis mane

Aret multa et vana
 devotio homi ecco
 dicombus hinc mdi
 apfubns emarant

Scandim tunc est q ego fit
 oideris de fore gub^o Ordinis
 sim nuntis volens tunc par
 tes in fidelis sic alia hinc fa
 cem anax et hoc coheretia p
 latoz meoz qui hoc concede
 pnt sedm regulam in statuta
 amita magna et miru bta
 quidm asidedignis et que
 dam ppit^{is} oculis tospere Na
 pmo transim mare mans
 et veni drapondam q p^oca
 dicebat^{is} hoc amicus bene fi
 ta est hpa em secula p^oca
 chedoz ceoz omi qui sunt n^o
 mare vidi quoddam mirabile
 quod mesi phinnu

Nam vidi quendam
 hominem secedere p^oca
 quic^o milia p^oca hinc ho
 p^oca veniebat
 v^o p^oca volubant illas per
 dies duabus ad quodam cas
 tellum nomine Tenega dista
 acrupefondat ibne dicta cu
 tu homo ille noluit
 quere^o n^o dormio omi p^oca

metebat sedam ann
 more pullos qui collocant
 gallinam et hoc modo debent
 cas drapondam usq^{ue} ad palliam
 impatoris qui deest tot acapic
 bat quos volebat dnm ante p^oca
 adlocum ubi cas acapic redi
 rebat hinc v^o amemam
 maiorz adquandam amate
 Garzon que quondam mltam
 bona fuit et opulenta et tunc
 esset si eam Garzon et Garzon
 no vastassent Nam hinc bar pac
 et armis et alijs vicia libis
 p^oca v^o et fructu p^oca em e
 mltam frigida et dnm gezes
 ille mod^o alia sit omibz alijs
 que mltam d^oca etia mltam
 bonas aquas omi n^o videor
 esse qui a v^o aquas illaz stil
 ture vident^{is} as hinc G^oca
 quod p^oca dicta dista ab ip
 hoc aut amicus est v^o media
 emdo thams ab draponda
 debet reced^o v^o ad quoda
 montem qui vocat^{is} Galvobolo
 subat trito est mod^o ille m
 quo actanoce requom^o hinc
 libit^{is} aspenderit si me noluit
 me societas p^oca em am
 ne noluit^{is} dicebat gene^oca
 quod nullu apud potuit quia h
 dista deo altissimo plate^o ab
 inde recedens tunc m^o thams
 amate magna et regule ip^o
 Enora antiqua vocat^{is} hinc
 aut p^oca nobis melior e
 p^oca em omis q^o alia i^o mudo
 Nam nihil est comestabile n^o
 alioq^{ue} utilitatis necessitate
 tunc meramom^o om^o illi mag^o
 copia n^o repit^{is} Est etiam
 multum alta p^oca Nam quasi
 totus mudo hinc amate p^o
 nam omis corruet debet di
 aut tam quod plus recipiat
 decensu p^oca ille qua^o ter

Beginning of ms. XVII.E.2, Prague, National Museum Library, f. 1r

Protestatio Marchesini: Ego frater Marchisinus de Baxido, fratrum ordinis minorum, protestor quod a fratre Odorico predicto, dum adhuc viveret, audivi plurima que non scripsit.

De reverentia magni Chanis: Dum enim quadam vice semel Chan magnus imperator Tartarorum iret de Cambalech Sandu...

De potentia magni Chani: Insuper audivi a fratre Oderico quod iste magnus Chan...

De morte fratri Odorici: Beatus autem vir Odoricus frater...

Testimonium Odorici: Ego frater Odoricus de Foro Iulio testificor coram Deo...

Subscriptio Henrici: Et ego frater Henricus dictus de Glars... Sed cogit me vite sue veritas, dictis eius fidem credulam adhibere.

Lit.: TESTA (1983): 124 (# 28); CHIESA (1999–2000): 329.

POLAND

57. **WROCLAW**, *Biblioteka Uniwersytecka we Wroclawiu, I.Q.70 (Augustin.H.V.) (G. Wandalus.1484)*

15th cent.; catalogue: G. H. PERTZ: *Archiv der Gesellschaft für ältere deutsche Geschichtskunde zur Beförderung einer Gesamtausgabe der Quellenschriften deutscher Geschichte des Mittelalters* herausgegeben von G. H. Pertz, vol. xi. Hannover 1858: 700.

Title: *Fratris Oderici de Foroiulii itinerarium*; ff. 181r–203r.

Prologus (f. 181r): *Licet multa et varia de ritibus hominum et condicionibus huius mundi...*

Incipit II: *Nam primo transivi mare Maius et veni Trapesondam...*

Protestatio Marchesini: Ego frater Marchisinus de Baxido, fratrum ordinis minorum, protestor quod a fratre Odorico predicto, dum adhuc viveret, audivi plurima que non scripsit.

De reverentia magni Chanis: Dum enim quadam vice semel Chan magnus imperator Tartarorum iret de Cambalech Sandu...

De potentia magni Chani: Insuper audivi a fratre Oderico quod iste magnus Chan...

De morte fratri Odorici: Beatus autem vir Odoricus frater...

Testimonium Odorici: Ego frater Odoricus de Foro Iulio testificor coram Deo...

Subscriptio Henrici: Et ego frater Henricus dictus de Glars... Sed cogit me vite sue veritas, dictis eius fidem credulam adhibere.

Lit.: YULE – CORDIER (1913): 45 (# 15-15-3); WYNGAERT (1929): 393; TESTA (1983): 125 (# 44); CHIESA (1999–2000): 329.

58. **WROCLAW**, *Biblioteka Uniwersytecka we Wroclawiu (ex Moscow), IV.F.96.d (Vok Ursini-Rozemberg) (Jo. Chr. Fridrichio) (Moskva UH.3188)*

1605 (copy of 1346); ff. 1r–38r.

Incipit I (f. 1r): *Incipit Descriptio Terræ Tartarorum Fratris Oderici de Foro Julij.*

Prologus: *Licet multa et varia de ritibus hominum et condicionibus huius mundi...*

Incipit II: *Nam primo transivi mare Maius et veni Trapesondam...*

Protestatio Marchesini: Ego frater Marchisinus de Baxido, fratrum ordinis minorum, protestor quod a fratre Odorico predicto, dum adhuc viveret, audivi plurima que non scripsit.

De reverentia magni Chanis: Dum enim quadam vice semel Chan magnus imperator Tartarorum iret de Cambalech Sandu...

De potentia magni Chani: Insuper audivi a fratre Oderico quod iste magnus Chan...

De morte fratri Odorici: Beatus autem vir Odoricus frater...

Testimonium Odorici: Ego frater Odoricus de Foro Iulio testifcor coram Deo...

Subscriptio Henrici: Et ego frater Henricus dictus de Glars... Scripsi autem hec anno Domini 1340 in Praga...

Subscriptio Hermanni: Et ego Hermannus sacerdos dictus Calvus hæc omnia a iam dicto frate Henrico viro fidedigno rescripsi in Praga similiter, anno Domini MCCCXLVI circa festus sancti Stanislai Episcopi et martyris.

Lit.: TESTA (1983): 128 (# 121); CHIESA (1999–2000): 329.

SWITZERLAND

59. **BASEL**, *Universitätsbibliothek (Öffentliche Bibliothek der Universität Basel)*, D.IV.8 (E.III.20) (Murbach)

14th cent.

Title: Des'cpc'o terræ sanctæ fris Odi'ci de foro julij; ff. 37r-60r.

Prologus (f. 37r): Licet multa et varia de ritibus hominum et condicionibus huius mundi...

Incipit II: Nam primo transivi mare Maius et veni Trapesondam...

Protestatio Marchesini: Ego frater Marchisinus de Baxido, fratrum ordinis minorum, protestor quod a fratre Odorico predicto, dum adhuc viveret, audivi plurima que non scripsit.

De reverentia magni Chanis: Dum enim quadam vice semel Chan magnus imperator Tartarorum iret de Cambalech Sandu...

De potentia magni Chani: Insuper audivi a fratre Oderico quod iste magnus Chan...

De morte fratri Odorici: Beatus autem vir Odoricus frater...

Testimonium Odorici: Ego frater Odoricus de Foro Iulio testifcor coram Deo...

Subscriptio Henrici: Et ego frater Henricus dictus de Glars... Scripsi autem hec anno Domini 1340 in Praga...

Lit.: YULE – CORDIER (1913): 58 (# 49-49-1); WYNGAERT (1929): 394; TESTA (1983): 126 (# 58); CHIESA (1999–2000): 328.

NETHERLANDS

60. **UTRECHT**, *Universiteitsbibliotheek (Bibliotheek der Rijksuniversiteit)*, Hs. 737 (5.B.2)
15th cent.; catalogue: P.A. Tiele, A. Hulshof, B. Kruitwagen: Catalogus codicum manuscriptorum Bibliothecae Universitatis Rheno-Trajectinae; 2 vols. (Utrecht 1887-1909): 193-194.

ff. 175v-191r.

Prologus (f. 175v): Licet multa et varia de ritibus hominum et condicionibus huius mundi...

Incipit II: Nam primo transivi mare Maius et veni Trapesondam...

Protestatio Marchesini: Ego frater Marchisinus de Baxido, fratrum ordinis minorum, protestor quod a fratre Odorico predicto, dum adhuc viveret, audivi plurima que non scripsit.

De reverentia magni Chanis: Dum enim quadam vice semel Chan magnus imperator Tartarorum iret de Cambalech Sandu...

De potentia magni Chani: Insuper audivi a fratre Oderico quod iste magnus Chan...

De morte fratri Odorici: Beatus autem vir Odoricus frater...

Testimonium Odorici: Ego frater Odoricus de Foro Iulio testifcor coram Deo...

Subscriptio Henrici: Et ego frater Henricus dictus de Glars... Scripsi autem hec anno Domini 1340 in Praga...

Lit.: WYNGAERT (1929): 394; TESTA (1983): 126 (# 61); CHIESA (1999–2000): 329.

RECENSIO GERMANICA

GERMANY

61. **MÜNCHEN**, *Bayerische Staatsbibliothek, Clm 21259 (Ulm. 59)*
14th cent.; vellum, 272 x 215 mm, 296 ff., 2 col., see <http://webserver.erwin-rauner.de/halm/vsignatur2.asp?vSignatur=21259>
Title: Odorici de Foro Iulii de Portu Naonis itinerarium; ff. 13ra-27vb
Invocatio (f. 13ra): In noīe prīs & filij & sp̄s sti. Amen.
Prologus: Multa et varia scribunt a diversis maxime qui terras ignotas perambulaverunt maria navigaverūt. prop. q. et ego frater Odoricus de ordine minorum volo et ego ea que vidi in scriptis redigere ad pluriū solacionē.
Incipit II: Primo namque transiens mare Maius veni ultra Constantinopolim...
Testimonium Odorici: Ego frater Odericus de Foro Iulio testifcor coram Deo...
De reverentia magni Chanis: Unum referam de magno Cane quod vidi...
De prædicatione magno Chani: Imperator Kathay nomine Kosella, dum semel staret...
Protestatio Guillelmi (f. 24): Predicta frater qdā dicētē fr̄e Odorico redegit ī scpto Anno dñi M^oCCC^oXXX^o, in m̄se Maij, Padove in loco Sā Antonij.
De morte fratri Odorici: Infradictus autē frat. Odoricus post Anno Dni M^oCCC^oXXXI^o, Januarij die xij (!) migravit ad dñm̄ ī Cōventu fratrū Minorum Vtini in Foro Iulii. Cuius vitam statim in funere et usque nunc claris miraculis providencia divina approbat et commendat.
Lit.: YULE – CORDIER (1913): 51 (# 33-33-3); WYNGAERT (1929): 394; TESTA (1983): 126 (# 52); CHIESA (1999–2000): 333.
62. **STUTTGART**, *Württembergische Landesbibliothek, Cod. theol. et phil. 4° 541 (?)*
14th/15th cent.; ff. 18r-36r
Invocatio (f. 18r): In nomine patris et filii et spiritus sancti, amen...
Prologus: Multa et varia scribuntur a diversis maxime qui terras ignotas perambulant...
Incipit II: Primo namque transiens mare Maius veni ultra Constantinopolim...
Testimonium Odorici: Ego frater Odericus de Foro Iulii de Portu Naonis, de ordine fratrum minorum, testifcor coram meo...
De reverentia magni Chanis: Unum referam de magno Cane quod vidi...
De prædicatione magno Chani: Imperator Kathay nomine Kosella, dum semel staret...
Protestatio Guillelmi: Predicta frater quidam dicente fratre Odorico redegit...
De morte fratri Odorici: Supradictus autem frater Odoricus...
Lit.: CHIESA (1999–2000): 333.

63. **STUTT GART**, *Württembergische Landesbibliothek, HB I 20*
 14th cent.; ff. 98v-114v; catalogue: AUTENRIETH, Johanne, u. Virgil Ernst FIALA: Die Handschriften der ehemaligen Hofbibliothek Stuttgart: Bd. 1,1. Codices ascetici. Unter Mitarb. von Wolfgang Irtenkauf. - Wiesbaden: Harrassowitz, 1968: 34; see <http://www.manuscripta-mediaevalia.de/db/apsisa.dll/init?sid={f9be07ec-54bd-4283-a16f-97db8f869058}&cnt=34006&i=1>
Invocatio (f. 98r): In nomine patris et filii et spiritus sancti, amen.
Prologus: Multa et varia scribunt a diuersis maxime qui terras ignotas perambulaerunt...
Incipit II: Primo namque transiens mare Maius veni ultra Constantinopolim...
Testimonium Odorici: Ego frater Odericus de Foro Iulii de Portu Naonis, de ordine fratrum minorum, testificor coram meo...
De reverentia magni Chanis: Unum referam de magno Cane quod vidi...
De prædicatione magno Chani: Imperator Kathay nomine Kosella, dum semel staret...vsque ad istum dominum numquam aliquis imperatorum nostrorum exhibuit alicui viuenti tantum honorem. Benedictus deus. Amen.
Protestatio Guillelmi: Predicta frater quidam dicente fratre Odorico redegit in scripto anno Domini 1330°, in mense maii, Padowe in loco sancti Anthonii.
De morte fratri Odorici: Supradictus autem frater Odoricus post anno Domini 1331°, januarii die 13° (!) migravit ad dominum in conuentu fratrum Minorum Vtini in Foro Iulii. Cuius vitam statim in funere et vsque nunc claris miraculis prouidencia diuina approbat et commendat. Amen.
 Lit.: CHIESA (1999–2000): 333.
64. **WÜRZBURG**, *Universitätsbibliothek, M.ch.f.32*
 15th cent.; ff. 41v-56v
 Lit.: REICHERT (1987b); CHIESA (1999–2000): 332.

CZECH REPUBLIC

65. **PRAHA**, *Archiv Pražského hradu, Knihovna Metropolitní kapituly u sv. Víta* [Archives of Prague Castle, Library of the Metropolitan Chapter of St. Vitus], *N.10 (Rp.N.X) (G.3)*
 first half of the 15th cent.; paper, 168 ff.; catalogue: PODLAHA (1922): # 1534.
Title: De mirabilibus orientalium Tartarorum; ff. 140r-157v.
Prologus (f. 140r): Multa et varia scribuntur a diversis maxime qui terras ignotas perambularunt maria navigarunt, propter quod et ego frater Odoricus de ordine fratrum minorum volo que et ego vidi in scriptis redigere ad plurium consolacionem.
Incipit II: Primo namque transiens mare Magnum Constantinopolym. (Continues with: Vidi unum ducentem plures quam quatuor milia perditum.)
De reverentia magni Chanis: Unum referam de magno Cane quod vidi...
De prædicatione magno Chani: Imperator Kathay nomine Kosella, dum semel staret...
Testimonium Odorici: Ego frater Odericus de Foro Iulii de Portu Naonis, de ordine fratrum minorum, testificor coram meo...
 Lit.: TESTA (1983): 128 (# 112); CHIESA (1999–2000): 333.

SWITZERLAND

66. **BASEL**, *Universitätsbibliothek (Öffentliche Bibliothek der Universität Basel)*, A.XI.69 (Cat.I.342) 14th/15th cent.; ff. 155r-168r (174r).

Invocatio (f. 155r): In nomine patris et filii et spiritus sancti, amen...

Prologus: Multa et varia scribuntur a diversis maxime qui terras ignotas perambula-
verunt...

Incipit II: Primo namque transiens mare Maius veni ultra Constantinopolim...

Testimonium Odorici: Ego frater Odericus de Foro Iulii de Portu Naonis, de ordine
fratrum minorum, testificor coram meo...

De reverentia magni Chanis: Unum referam de magno Cane quod vidi...

De prædicatione magno Chanis: Imperator Kathay nomine Kosella, dum semel staret...

Protestatio Guillelmi: Predicta frater quidam dicente fratre Odorico redegit...

De morte fratri Odorici: Supradictus autem frater Odoricus...

Lit.: TESTA (1983): 127 (# 101); CHIESA (1999–2000): 333.

SWEDEN

67. **UPPSALA**, *Uppsala universitetbibliotek, CU.C.26 (S. Brigitte Vadstena)* 1416; 202 ff.; catalogue: ANDERSSON-SCHMITT, Margarete und Monica HEDLUND: *Mittelalterliche Handschriften der Universitätsbibliothek Uppsala: Katalog über die C- Sammlung*; Bd. 1. C I-IV, 1-50. Stockholm: Almqvist u. Wiksell International, 1988: 249. - (Acta Bibliothecae R. Universitatis Upsaliensis; 26, 1) [according to this catalog the manuscript was issued in WYNGAERT (1929)]

Title: Historia fratris Odoricj de mirabilibus terre Jndie et aliarum terrarum; ff. 22r-40v.

Invocatio (f. 22r): In nomine patris et filii et spiritus sancti, amen.

Prologus: Multa et varia scribuntur a diuersis maxime qui terras ignotas perambu-
lauerunt...

Incipit II: Primo namque transiens mare Maius veni ultra Constantinopolim...

Testimonium Odorici: Ego frater Odericus de Foro Iulii de Portu Naonis, de ordine
fratrum minorum, testificor coram meo...

De reverentia magni Chanis: Unum referam de magno Cane quod vidi...

De prædicatione magno Chanis: Imperator Kathay nomine Kosella, dum semel staret...

Protestatio Guillelmi: Predicta frater quidam dicente fratre Odorico redegit...

De morte fratri Odorici: Supradictus autem frater odoricus post Anno domini
M^occc^oxxxi Januarii die xiii (!) migravit ad dominum in conuentu fratrum minorum
vtini in foro Iulii Cuius vitam...prouidencia diuina approbat et commendat. Amen.

Edition: AURIVILLIUS (1817).

Lit.: TESTA (1983): 128 (# 117); CHIESA (1999–2000): 333.

USA

68. **CAMBRIDGE (MASS.)**, *Harvard College Library (Houghton Library)*, Riant 90 15th cent.; ff. 66v-67r.

Prologus (f. 66v): Ego frater Odericus de Foro Iulii de Portu Naonis, ordinis fratrum
minorum, testificor coram meo provinciali ministro in conuentu Padue in loco sancto

Sancti Anthonii, ab eo per obedientiam requisitus, quod omnia subscripta vidi oculis et audivi a fide dignis et etiam plura alia que redeggi ad populi consolacionem.

Incipit II: Primo namque transiens mare Maius veni ultra Constantinopolim...

Lit.: TESTA (1983): 127 (# 103); CHIESA (1999–2000): 333.

BELGIUM

69. **BRUXELLES**, *Bibliothèque Royale*, 1160-1163

15th cent.; ff. 98r-133v; marginalia.

Lit.: REICHERT (1992); CHIESA (1999–2000): 332.

RECENSIONES BREVIORES

ITALY

70. **MILANO**, *Biblioteca Ambrosiana (ex Conv. S. Ambrosii)*, H. 188, P. Inf.

1478; paper; 109 ff.; contains 7 works; ff. 80r-91v; catalogue: Antonio Ceniti: Appunti di Bibliografia storica veneta contenuta nei mss. dell' Ambrosiana, in: Archivio Veneto, xi, 1876: 195.

Prologus (f. 80r): <L>Icet multa et varia de moribus hominum et mirabilibus mundi a diversis et solempnibus sive diversimode facta, ad maiorem tamen fidem faciendam posteris, ego frater Odoricus de Foro Iulii, ordinis fratrum minorum, de quamplurimis mirabilibus que oculis clarius vidi in diversis mundi partibus ultramarinis. Ego quidem predictus frater Odoricus volens me ad partes infidelium transfretare, ut fructus ibidem facere animarum, multa magna et mirabilia audivi et vidi, que veraciter possum cum attestacione narrare. Testis est mihi Deus quia ut scribam sic res se habuit sine aliqua falsitate.

Incipit II: Nam primo transiens mare maius...

Explicit (f. 91v): Non solum autem de hoc periculo me eripuit Dei gratia et bonitas, sed etiam de compluribus aliis que non scripsi me misericorditer liberavit. Et post ista omnia ad patriam meam sum reversus illo me adiuvante cui est honor et gloria in secula seculorum. Amen.

Lit.: YULE – CORDIER (1913): 55 (# 41-41-2); WYNGAERT (1929): 389; TESTA (1983): 121 (# 7); CHIESA (1999–2000): 323.

GERMANY

71. **ERFURT**, *Universitäts- und Forschungsbibliothek Erfurt / Gotha*, Amplon. Q.393 (C.A.4°.393)

second half of the 14th cent.

Title: Odelricus de mirabilibus mundi; ff. 64r-79v.

Prologus: Licet multa et varia de ritibus et condicionibus...

Incipit II: Nam primo transiens mare maius...

Lit.: WYNGAERT (1929): 393; RÖHRICHT (1890): 69; TESTA (1983): 125 (# 46); CHIESA (1999–2000): 322.

GREAT BRITAIN

72. **CAMBRIDGE**, *Corpus Christi College*, Ms. 275 (S.Benet's.1280) (Markaunt.21) (Stanley.A.4)

first half of the 15th cent.; vellum, small folio, 2 col., 42 lines per page; contains 21 works; English manuscript type; individual works are written without interruption; catalogue: *Catalogus librorum manuscriptorum quos Collegio Corporis Christi et B. Mariæ Virginis in academiæ Cantabrigiensi legavit reverendissimus in Christo pater Matthæus Parker, archiepiscopus cantuariensis*, ed. Jacobus Nasmith. Cantabrigiæ [Cambridge] 1777, pp. 316-317.

Title: *Itinerarium fratris Odorici ordinis fratrum minorum de mirabilibus orientalium Tartarorum*; ff. 149r-162v.

Incipit I (f. 149r): *Incipit Itinerarium fratris Odorici ordinis fratrum minorum de mirabilibus orientalium Tartarorum.*

Prologus: *Licet multa et varia de ritibus et condicionibus huius seculi enarrentur a multis. Ego tamen frater Odoricus de Foro-Iulii de P'tu Vahonis volens ad partes infidelium transfretare...*

Incipit II: *Primo transiens mare Maius me de Pera iuxta Constantinopolim transtuli Trapesundam...*

Explicit (f. 162v): *...qui pulsant citharas vt homines alliciant intrare et interficiant, Hec de visis certitudinaliter. Ego frater Odoricus hic inscripsi et multa mirabilia omisi ponere quia homines non credidissent nisi vidissent. Explicit Itinerarium fratris Odorici, etc.*

Lit.: YULE – CORDIER (1913): 39-40 (# 1-1-1); WYNGAERT (1929): 390; TESTA (1983): 122 (# 13); CHIESA (1999-2000): 323.

73. **CAMBRIDGE**, *Gonville & Caius College, Ms.162 (83.162)*

14th cent. contains 7 works; catalogues: *Codices manuscripti Collegii Caio-Gonvilensis v: Catalogi librorum manuscriptorum Angliæ et Hiberniæ in unum collecti cum indice alphabetico. Oxoniæ [Oxford] 1697, No. 1100; A Catalogue of the Mss. in the Library of Gonville and Caius College by the Rev. J. J. Smith. Cambridge 1849: 80-81 (No. 162).*

Title: *Tractatus Odorici de Ritibus orientalium Regionum; Odoricus de ritibus Orientalium*; ff. 87r-105v.

Prologus (f. 87r): *Licet multa et varia de ritibus et condicionibus...*

Incipit II: *Nam primo transiens mare Maius...*

Testimonium Odorici: *Ego frater Odoricus de Foro Iulii de Portu Naonis de ordine fratrum minorum testifcor et testimonium perhibeo meoque ministro respondeo...*

Lit.: YULE – CORDIER (1913): 41 (# 3-3-3); WYNGAERT (1929): 390; TESTA (1983): 122 (# 15); CHIESA (1999-2000): 323.

AUSTRIA

74. **MELK**, *Stiftsbibliothek, Cod. 46 (959)*

15th cent.; ff. 139r-151r.

Prologus (f. 139r): *Licet multa et varia de ritibus et conditionibus huius mundi a multis narrentur...*

Incipit II: *Primo transiens mare Maius me de Pera iuxta Constantinopolim transtuli Trapesundam...*

Explicit: *Ego frater Odoricus hec inscripsi et multa mirabilia omisi ponere...*

Lit.: CHIESA (1999-2000): 323.

FRANCE

75. **PARIS**, *Bibliothèque Nationale de France, lat. 3195 (Mazarin.4624)*
14th/15th cent.; vellum; 64 ff.; contains 4 works; catalogue: *Catalogus librorum manuscriptorum bibliothecæ regiæ. Pars tertia, t. III. Paris 1744, p. 385; ff. 19r-26r*
Prologus (f. 19r): *Licet alia multa et varia de ritibus et conditionibus...*
Incipit II: *Nam primo transiens mare maius...*
Testimonium Odorici (f. 26r): *Ego frater Odoricus de Foro Iulio, de quadam terra...*
Lit.: YULE – CORDIER (1913): 52 (# 36-36-2); WYNGAERT (1929): 392; TESTA (1983): 124 (# 37); CHIESA (1999-2000): 323.

CZECH REPUBLIC

76. **VYŠŠÍ BROD**, *Knihovna cisterciáckého opatství [Library of the Cistercian abbey] (ex České Budějovice), Rp.V.B.18 (Hohenfurt. 87) (Vyšší Brod.18.29)*
15th cent.; paper; catalogue: *Pavel, R.: Beschreibung der im Stifte Hohenfurt befindlichen Haandschriften, Xenia Bernardina II/2, 1891.*
Title: *Oderici de diversis ritibus et conditionibus huius mundi; ff. 144r-164v.*
Prologus (f. 144r): *¶ Licet multa et varia de ritibus et conditionibus huius mundi a multis enarrentur, tamen est sciendum quod ego frater Odoricus de Foro Iulii volens transfretare et ad partes infidelium volens ire ut fructus aliquos lucrifacerem animarum, multa et magna et miracula audivi atque vidi que possum veraciter enarrare.*
Incipit II: *Nam primo transiens Mare Maius, me transtuli Trapesondam que Pontus antiquitus vocabatur. Hec terra est valde bene situata; ipsa habundat ipsa enim est quedam scala, videlicet Persarum, Medorum et omnium eorum que sunt ultra mare.*
Lit.: WYNGAERT (1929): 393; RÖHRICHT (1890): 69; TESTA (1983): 125 (# 49); CHIESA (1999-2000): 328.

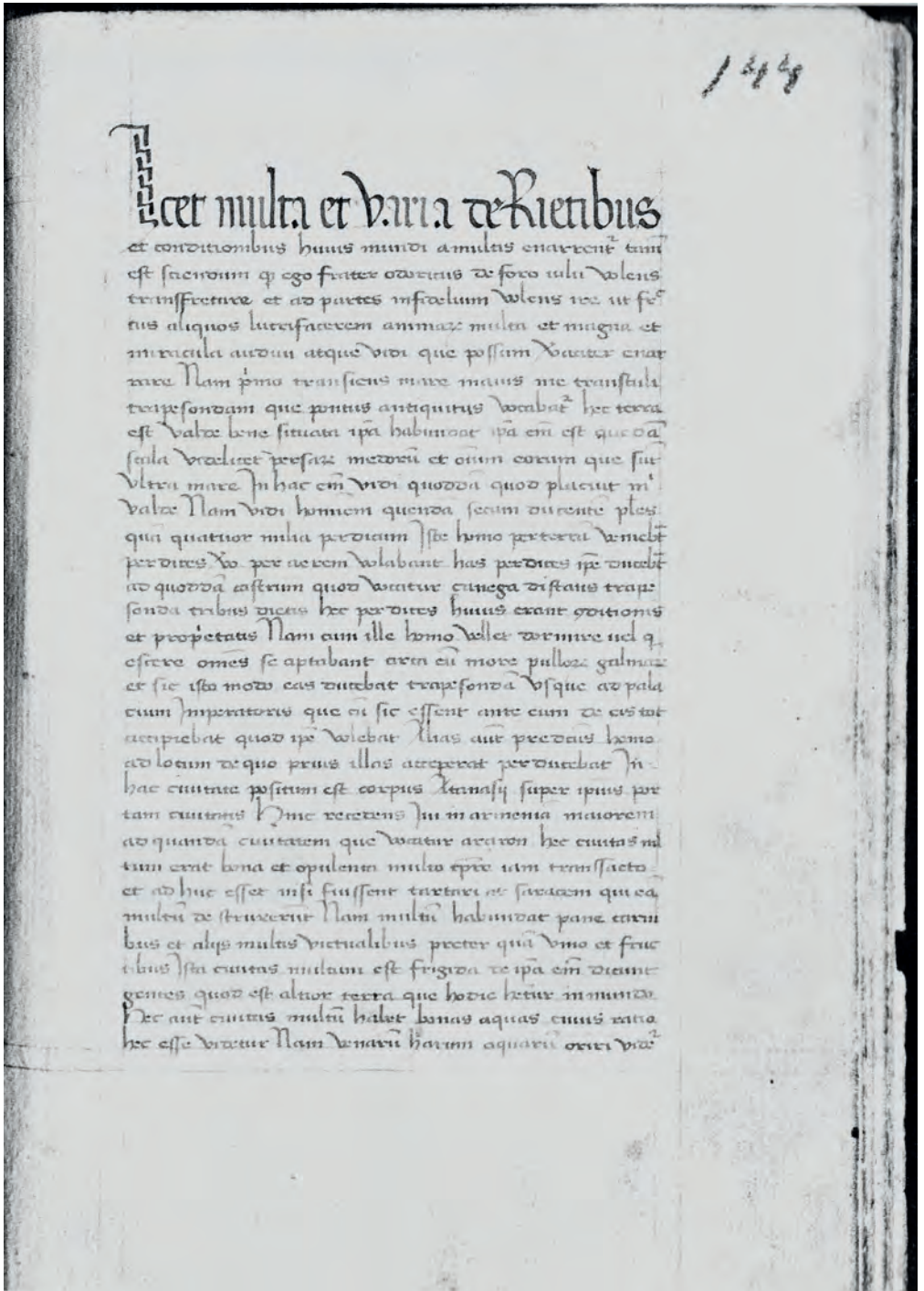
SWITZERLAND

77. **BERN**, *Burgerbibliothek (Bibliothèque de la Bourgeoisie de Berne), Ms. 141 (Bongars.327)*
end of the 14th cent./15th cent.; parchment
Title: *Liber Sancti Odorici fratris minoris de vicino (= utino) ordinis fratrum minorum de exitibus diversarum gentium; ff. 1r-11r*
Prologus (f. 1r): *Licet multa et varia de exitibus et condicionibus mundi a multis enarrentur tamen sciendum est...*
Incipit II: *Nam primo transiens mare maius...*
Explicit: *...in illa ualle dicebant esse homines cum demonibus dampnatos. Explicit liber Sancti Odorici fratris minoris.*
Lit.: YULE – CORDIER (1913): 58 (# 50-50-2); WYNGAERT (1929): 394; TESTA (1983): 126 (# 59); CHIESA (1999-2000): 322.

UNCATEGORIZED OR LOST MANUSCRIPTS

ITALY

78. **MILANO**, *Archivio Conti Girolamo d'Adda*
first half of the 15th cent.; cit. in: DOMENICHELLI (1881): 363, n. 21.
Lit.: YULE – CORDIER (1913): 55 (# 42-42-3); WYNGAERT (1929): 389; TESTA (1983): 121 (# 8).

Beginning of ms. Rp.V.B.18, Vyšší Brod, Library of the Cistercian abbey, f. 144r

79. **UDINE**, *Biblioteca Comunale "Vincenzo Joppi"*, Ms. 549
19th cent.; ff. 1-16
Lit.: TESTA (1983): 128 (# 116).

GERMANY

80. **BREMEN**, *Staats- und Universitätsbibliothek*, Ms. 1384 (Cat.p.13)
14th cent.
Lit.: TESTA (1983): 127 (# 102).
81. **EICHSTÄTT**, *Staats- und Bischöfliche Seminarbibliothek*, Ms. 50
? cent.; probably moved to Munich (?); catalogue: G. H. PERTZ: *Archiv der Gesellschaft für ältere deutsche Geschichtskunde zur Beförderung einer Gesamtausgabe der Quellschriften deutscher Geschichte des Mittelalters* herausgegeben von G. H. Pertz, vol. ix. Hannover 1847: 559.
Title: *Odorici itinerarium de mirabilibus mundi*.
Lit.: YULE – CORDIER (1913): 50 (# 31-31-1); WYNGAERT (1929): 393; TESTA (1983): 125 (# 45).
82. **HANNOVER**, *Niedersächsische Landesbibliothek*, VI.624
16th to 17th cent.; catalogue: Eduard Bodemann, *Die Handschriften der Königlichen Öffentlichen Bibliothek zu Hannover*. Hannover 1867: 107; G. H. PERTZ: *Archiv der Gesellschaft für ältere deutsche Geschichtskunde zur Beförderung einer Gesamtausgabe der Quellschriften deutscher Geschichte des Mittelalters* herausgegeben von G. H. Pertz, vol. viii. Hannover 1843: 632.
Lit.: WYNGAERT (1929): 393; TESTA (1983): 125 (# 48).
83. **MÜNCHEN**, *Münchner Stadtbibliothek*, L. 1603 (ex NÜRNBERG, *Stadtbibliothek*, Solger.34.4)
? cent.; the current location see http://www.sisf-assisi.it/liste_microfilm.htm#N
Lit.: YULE – CORDIER (1913): 51 (# 34-34-4); WYNGAERT (1929): 394; TESTA (1983): 126 (# 54).
84. **STUTT GART**, *Württembergische Landesbibliothek*, G.48.8° (Löffler.108)
? cent.
Lit.: TESTA (1983): 128 (# 115).

FRANCE

85. **PARIS**, ?, *cat. Saulcy 308*
beginning of the 15th cent.; paper; lost; catalogue: *Catalogue de livres anciens et modernes sur la Terre Sainte et les Indes orientales formant la riche collection de M. F. de Saulcy, membre de l'Institut, dont la vente se fera le mercredi 27 novembre 1872 et les trois jours suivants...* Paris, Tross. 1872.
Title: *Peregrinatio fratris Udalrici trans mare magnum*.
Lit.: YULE – CORDIER (1913): 53 (# 38-38-4); WYNGAERT (1929): 392.
86. **STRASBOURG**, *Bibliothèque nationale et universitaire*, A.VI.7
1340; destroyed 1870?; catalogue: G. H. PERTZ: *Archiv der Gesellschaft für ältere deutsche Geschichtskunde zur Beförderung einer Gesamtausgabe der Quellschriften deutscher Geschichte des Mittelalters* herausgegeben von G. H. Pertz, vol. viii. Hannover 1843: 461.
Title: *Oderici ord. minorum itinerarium*, a. 1340.
Lit.: YULE – CORDIER (1913): 48 (# 19-19-1); WYNGAERT (1929): 392; TESTA (1983): 124 (# 35).

87. **STRASBOURG**, *Bibliothèque nationale et universitaire*
14th/15th cent.; paper; catalogue: G. H. PERTZ: Archiv der Gesellschaft für ältere deutsche Geschichtskunde zur Beförderung einer Gesamtausgabe der Quellschriften deutscher Geschichte des Mittelalters herausgegeben von G. H. Pertz, vol. viii. Hannover 1843: 466.
Incipit I: Incipit peregrinacio fratris Odorici de ordine minorum.
Invocatio: In nomine patris et filii et spiritus sancti, amen...
Lit.: YULE – CORDIER (1913): 48 (# 20-20-2); WYNGAERT (1929): 392; TESTA (1983): 124 (# 34).
88. **STRASBOURG**, *Bibliothèque Municipale (ex Bibliothèque de la Ville) (?)*
114th/15th cent.; paper; probably lost; catalogue: HAENEL, Gustav Friedrich (Hrsg.): Catalogi Librorum Manuscriptorum, qui in in Bibliothecis Galliae, Helvetiae, Belgii, Britanniae Maioris, Hispaniae, Lusitaniae asservantur nunc primum editi (cum Indice) a D. Gustavo Haenel. Lipsiae [Leipzig], I. C. Heinrichs 1828, col. 462.
Title: Relatio Oderici de terris ignotis.
Lit.: YULE – CORDIER (1913): 48 (# 21-21-3); WYNGAERT (1929): 392.

CZECH REPUBLIC

89. **BRNO**, *Moravská zemská knihovna [Moravian Library] (ex Mikulov), Ms.MK.29 (Nikolsburg.162.II)*
15th cent.; marginalia; ff. 51r-82v; Mandeville's text with counterparts from the Odoric.
Lit.: REICHERT (1992); CHIESA (1999-2000): 332; RÖHRICHT (1890): 70; WYNGAERT (1929): 405; TESTA (1983): 134 (# 95).

II. Italian manuscripts

ITALY

90. **FIRENZE**, *Biblioteca Riccardiana, Ms. 683 (M.IV.33)*
15th cent.; paper; incomplete; catalogue: Inventario e stima della Libreria Riccardi. Manoscritti e edizioni del sec.15. Firenze, 1810.
Title: Oderigo de Frigoli, Viaggio da Padova a Costantinopoli e alla terra del Ponto; F. Oderigo de Frigoli, o Friuli, Descrizione del suo Viaggio in Costantinopoli e Trabison-da, e altrove; ff. 180r-187v
Incipit II (f. 180r): Anno MCCCXVIII. io Frate Oderigo de' Frigoli dell' ordine de' Frate Minori della provincia di Padova volendo fare memoria de' paesi e provincie, le quali trovai partendomi di Padova, e venni in Costantinopoli, e di quindi passai il mare maggiore, e venni in Trebisonda nella contrada detta Metropoli di Ponto, nella qual terra giace il corpo di S. Atanasio, che fece il Simbolo. E in questa terra viddi una mirabil cosa, che un uomo menava più di due mila pernice, le quali il seguitavano per mirabile modo, perchè andavano e volavano e stavano con lui per più diete, e ubbidivallo, e pareva quasi che parlassero con lui nella lingua sua; e quando andava allo Imperadore, lo 'mperadore prendea delle pernici quante ne voleva, e l' altre se ne venivano con lui quasi per quattro diete a Trebisonda insino al castello chiamato Zavecca. Da Trebisonda andai a Zavecca, ch' è castello dello Imperadore e quasi inespugnabile, e quivi si cava l' ariento, ed eziando il cristallo, secondo che dicono alquanti. Quindi andai in Ermenia maggiore, e pervenni

ad Arzelone, dove presso a una dieta è il fiume del Paradiso detto Eufrates. In questa terra sentì che una grande donna lasciò per suo testamento, che de' beni suoi si facesse un munistero di meritrici, che sempre fossero apparecchiate a servire a gli uomini in ogni carnalifade, e questo fece per l' anima sua maladetta. Di quindi venni al monte dove è l' Arca Noè, e volentieri sarei salito alla cima del monte, avvegnachè mai non si trovò chi vi potesse salire, ma perché non volli aspettare la carovana, non me ne volli provare. Quello monte è altissimo e bellissimo, e sempre ve l' aveva insino alla terza parte del mondo ec.

Lit.: YULE – CORDIER (1913): 59 (# 53-3-1); WYNGAERT (1929): 400; TESTA (1983): 129 (# 62); MONACO (1990): 88.

91. **FIRENZE**, *Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze (BNCF), sezione Palatina, E.5.9.67 (562) (534.b) (467)*

14th cent.; lost between 1875 and 1881.

Title: Incomincia la storia di Frate Odorigo; ff. ?

Incipit II: Anno Domini MCCCXVIII io frate Odorigo da Friolli de l'ordine de' frati minori della provincia di Padova, partimi de la detta provincia e veni in Gostantinopoli con altri miei compagni, e di quindi passai il mare Maggiore e veni in Trebisonda nella contrada detta metropolli di Ponto nella qual terra giace il corpo del beato Atanasio che fece il simbolo.

Explicit: Finita la diceria di frate Oderigo. Deo grazias.

Testimonium Odorici: Io frate Oderigo da Frigolli, d' una terra che si chiama porto maoni, dell' ordine de frati minori testifico, e rispondo al mio monistero per vera ubidizione che tutte queste cose iscritte in questo memoriale o io le vidi o io l' udi dire a uomini degni di fede e dal cummune parlare delle contrade. Onde quelle che non vidi sapiate che vere sono. Altre molte cose lascio, e no le iscrivo che chi non le vedese non le crederebbe. E di di in di m' apparecchio di tornare in quelle contrade, e mi dispongo di finire mia vita. Deo grazias, Amen, amen, amen.

Edition: YULE (1866b), Appendix II: xliii-lxiii; YULE – CORDIER (1913), Appendix II: 337-367.

Lit.: YULE – CORDIER (1913): 60-61 (# 54-4-2); WYNGAERT (1929): 400; TESTA (1983): 129 (# 63); MONACO (1990): 87-88.

92. **FIRENZE**, *Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze (BNCF), II.II.5 (Magliabechi.XIII.68, VI.19, 1.1714) (Strozzi.376)*

14th cent. (1377); paper

Title: Viaggio in Tartaria e altrove di fra Oderico di friuli della terra di Porto Naone, scritto nel 1377; Questo libro si chiama di frate Odorigo de frati minori ...quando cerco la india; ff. 89r-113r (II. 2-24)

Dated (f. 113r): Compiuto di scrivere lunedì sera a di ventisette d' Ottobre 1377.

Lit.: YULE – CORDIER (1913): 61 (# 55-5-3); WYNGAERT (1929): 400; TESTA (1983): 129 (# 64).

93. **FIRENZE**, *Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze (BNCF), II.IV.317 (Magliabechi.XXV.323) (Gaddi.408)*

beginning of the 15th cent., ff. 12r-13v; fraction.

Incipit I: ...e per li albori: gl'uomini lo piantano allato a 'grandi albori e 'l pepe monta e sale...

Lit.: TESTA (1983): 129 (# 66); MONACO (1990): 87-88.

94. **FIRENZE**, *Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze (BNCF), Panciatichi.92 (11) (Bonsignori)*

15th cent. (after 1466); paper

Title: Leggenda di levante; ff. 158r-180v

Incipit I: Qui incomincia una leggienda dun venerabile frate il quale uole andare aueddere eattocchare tutto ileuante paesse per paesse e singnori per singnoria e istetteui dimolto tempo. Inchomincia questo libro chol nome didio e dela groliosa madonna santa maria edituta la celistiale chorte del santo paradisso edegrolioso sarafficcho san FRANCESCO protettore e sia inmio aiuto senpre inongnio mio bisongnio. Io frate Adorigo da portodinon edelordine defrati minori di san FRANCESCO.

Prologus: Auengnia idio che molte uarie chosse diliggientemente ti siano racontate da molte gente le qualle sono in questo mondo nondi- meno e dasappere.

Explicit: diccieuanoloro esser huomini del dimonio egiente infernalle sicche questo ihi parue una 4elle istrane e marauigliose cosse chio in alchuna parte io trouassi euedessi epero inella fine di questa opera lomissa sema.

Testimonium Odorici: Io ffate adorigo da portodinon delordine defrati minori testificho etestimonanza faccio e rendo al mio monistero ecc.

Lit.: TESTA (1983): 132 (# 122); Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze (1887). *I Codici Panciatichiani*, Vol. I, Fasc. 1. Roma: Presso i principali librai: 143 (http://www.archive.org/stream/icodicipanciatich01floruoft/icodicipanciatich01floruoft_djvu.txt).

95. **FIRENZE**, *Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze (BNCF), Conventi Soppressi (ex S. Maria Nuova), C.7.1170*

end of the 14th cent.; parchment; 258 x 186 mm; 100 ff.

Title: Libro delle meraviglie d'Oriente; ff. 71r-97r (Odorikùv cestopis); ff. 97r-100v (Appendix; chapters completing the text "in an oral tradition").

Incipit I (f. 71r): Chominciano i capitoli delibro delle nuoue e strane e meravilliose cose che frate Odorigo di friuli dellordine de (fra) minori troveo dila da mare. factio in vinegia, oveli fece scrivere questo libro essendo dila tornato. E dovendo andare al papa *p* notificarli queste e altre meravilliose cose. E poi dila tornato, intendea dandare al paradiso delitiarum e q(ui)ne finire la sua vita secondo la volonta didio. Poi andando a corte infermo a pisa e conoscendo chel termine della sua vita era venuto, volendo morire nella sua patria, ritorno a vinegia e poi nandoe in udine di friuli e quivi santamēte finio. (následuje seznam kapitol)

Incipit II (f. 73r): Incomincia i libro delle nuoue e strane e meravilliose cose che frate Odorigo di Friuli dell'ordine de' frati Minori disse che avea trovate oltra mare nelle tre Indie e in molti altri regni e paesi nelle quali elli fue personalmente XIV anni; il cui ultimo fine fue santo con molti miracoli in Udine in Friuli ne l'anno domini MCCCXXXI, diè XIV di gennaio. E quine giace il suo corpo.

Testimonium Odorici (f. 96v): Della testimonianza e fermezza che frate Odorigo preditto che vide e disse e fece scrivere queste cose àe date a queste cose approvandole altenticamente essere vere. Io frate Odorigo di Friuli, di una terra che si chiama Porto Naoni, dell'ordine de' frati Minori, testifico e testimonianza rendo e rispondo al mio ministro per vera obediencia che tutte le preditte cose che sono scritte in questo libro o io le vidi co' miei proprii occhi o io l'udi' da uomini degni di fede; e dal comune parlare di queste contrade quelle che no vidi apare che sono vere. Molt'altre cose o lasciate di no fare scrivere perché sono quasi incredibili apo alquanti se nolle vedessero colli loro proprii occhi.

Explicit (f. 96v): E di di in die m'aparechio d'andare in quelle contrade nelle quali mi dispongho di morire e di vivere secondo la volontà di Dio.

Edition and translation: ANDREOSE (2000b): 139-176.

Lit.: TESTA (1983): 132 (# 123); ANDREOSE (2000b): 75.

ADDITION:

Prologus (f. 97r): Prologueo delle «n»frascripte meravilliose cose che 'l predicto frate Odorigo avea lassate di fare scrivere. Per chagione ke'l dicto frate Odorigo disse a boca molte meravilliose cose ch'avea trovate, vedute e udite da persone degne di fede ne' dictiy paesi ov'elli era stato, le quali non sono scripte in questo libro o per brevità o per honestà o per domenticanza o per altra chagione, o nne scripte qui appresso, alquante ch'io li udii dire uno di ed una sera ch'io fui collui a Santo Francesco delle Vingne, luogo de' frati minori di Vinegia, stando a cena a lato a llui mangiando con lui a uno tallieri chon molti altri relegiosi et secolari in quelli di k'elli tornò de' dicti paesi.

Explicit (f. 100v): E sopra quello k'è scripto nel XXXII capitolo di Cunsai, disse k'avea più ge(n)te ke tucta Ytalia.

Edition and translation: ANDREOSE (2000b): 179-185; REICHERT (2002): 481-509.

Lit.: TESTA (1983): 132 (# 123); ANDREOSE (2000b): 75.

96. **GENOVA, ?**

15th cent.; paper.

Title: Viaggi del Beato Oderico da Pordenone.

Lit.: YULE – CORDIER (1913): 61 (# 57-7-5).

97. **LUCCA**, *Biblioteca Statale (Governativa), Ms. 1296 (Lucchesini.26)*

15th cent. (1465); paper; 198 x 140 mm; 75 ff.

Title: Viaggi di frate Oderigo del Friuli e di Marco Polo; f. 4r-22r.

Incipit I (f. 4r): Libro d(e)le meravegliose cosse vedute p(er) frate Odoricho d(e)l'ordine d'i frati Menori d(e)la patria d(e) Frioli, (con) i suo' (com)pagni dicesse aver trovato oltra mare i(n) le ter(r)e d(e)le tre Indie (et) i(n) molte altre region e paesi neli quali el feze dimora an(n)i XIII: el qual frate Odoricho al suo fine fu sancto canonizzato (con) miracoli i(n) Udene neli an(n)i d(e)l nostro Signor mis(er) Je(s)ù Cr(ist)o M^oCCC^oXXXI, adì XIII d(e) zenaro; et i(n) Udene iace el suo corpo.

Testimonium Odorici: Io frate Odericho di Friul di una terra chiamata Porto Neone appresso Udene e la provincia della Marca Trivisana, e de la diocesi di Aquilezia de l' ordine de frati menori testifico e con verita rispondo al mio ministro per vera obedientia che tute le cosse che sono scrite in questo libro parte le vidi con li ochi mei e parte le audi dire ad homini degni di fede come di sopra le ho notate, e quale che non vidi pareno che sia vere. Molte e molte chosse io ho lassate, ch' io non o' fatto scrivere perchè sono quasi incredibile a chi con proprii ochi non le vedesse. E de in di in di io me aparechio d' andare a quele contrade, ne le quali mi dispono di vivere a morir secondo la volonta di Dio.

Explicit (f. 22r): Ame(n). Ame(n). Ame(n). Finis.

Dated (f. 75v): Computo el libro d(e)le cosse miratile vedute p(er) lo nobile homo mis(er) Marcho Polo gientilomo de Venesia adì 12 de ma(r)zo 1465 p(er) mi Danielo da V(er)ona i(n) sul po(n)te de' Beretari al'onore e laud(e) d(e)l'On(n)ipote(n)te.

Lit.: YULE – CORDIER (1913): 60-61 (# 54-4-2); WYNGAERT (1929): 400; TESTA (1983): 129 (# 68); ANDREOSE (2000b): 76.

98. **MANTOVA**, *Biblioteca Comunale, Ms. 488 (S.Francesco.E. I. 10)*
end of the 15th cent.; paper; 210 x 135 mm; 76 ff.
ff. 55r-74v.
Incipit I (f. 55r): Dele cosse mirabile trovate i(n) Asia, cioè in I(n)dia et i(n) le altre p(ar)te orie(n)tale, et viste p(er) frate odoricho da udene de feriole (et) a utine retorno (et) ivi morite et se chiama be(a)to fr(a)te odoricho frate minore de s(an)cto fra(n)cesco. Redute in questo libro cum verita secundo la sua relatione del dicto fratre et soi compagni i quali viteno le dicte cosse lanno dela nativitate de cristo Mille.
Explicit (f. 74v): Deo gratias. Amen. Compliti sono questi dui tractati dele cosse mirabile, uno secu(n)do la relatio(n)e de miss(er) Marcho Pollo..., l'altro s(ecund)o frate Odoricho... el q(ua)le vide assai cosse mirabile in quele p(ar)te s(ecund)o la naratio(n)e sua.
Edition (partial): PETROCCHI (1932)
Lit.: TESTA (1983): 132 (# 125); ANDREOSE (2000b): 77.
99. **PISA**, *Archivio privato Agostini Venerosi della Seta*
15th cent.; lost?
Title: Il libro delle nuove strane e meravigliose cose che frate...Hodoricho di Friuli dell'Ordine Minori disse che avea trovate ultra mare nelle tre Indie e in molte altre regioni e paesi nelli qualli elli fue personalmente quattordici anni.
Lit.: YULE - CORDIER (1913): 62-63 (# 59-9-7); WYNGAERT (1929): 400; TESTA (1983): 129 (# 70).
100. **UDINE**, *Biblioteca Arcivescovile (Biblioteca dell'Archivio Capitolare della Città, Seminario Arcivescovile), Ms.Navarra (G. Madrassi) (L. Labris) (G.B. Lotti)*
1671; paper; 182 ff. (364 pp.); Odoric: pp. 1-54; 100-182?; Miracula: pp. 55-99; lost 1931?.
Title I (pp. 1-54): Vita del Beato Odorico della patria del Friuli de' Minori, il cui sacro corpo riposa nella chiesa de' Padri Minori Conventuali di San Francesco, dentro la città di Udine. Soggiuntivi alcuni stupendi miracoli operati da lui dopo morte e giuridicamente approvati con l'esame de' testimoni giurati. Di più il sue pellegrinaggio quasi per tutto il mondo con la descrizione dei paesi, costumi e delle cose meravigliose da esso vedute, et riferite nell'ultimo di sua vita, et d'ordine del Padre Ministro Provinciale di quel tempo per sua dittatura fedelmente scritte in latino, et li manoscritti si conservano nel Convento de' detti Reverendi Padri Minori Conventuali da Udene, per il Padre Maestro Cornelio di Navarra, Ferrarese, Vicario Generale del Santo Ufficio.
Title II (pp. 100-182?): Pellegrinaggio del Beato Odorico, additato dal medesimo nell'ultimo di sua vita, noc le cose mirabili de' paesi, trasportato dal latino in volgare ad litteram secondo gli fogli della Relatione MS. Authentica conservata appresso gli Minori Conventuali d'Udene; et il titolo di questo trattato è De mirabilibus Mundi.
Miracula (pp. 55-99): Miracoli oprati da S.D.M. per i meriti del Beato Odorico, autentici, provati...
Edition: SACCAVINO (1930-1931).
Lit.: YULE - CORDIER (1913): 64 (# 63-13-11); WYNGAERT (1929): 404; TESTA (1983): 130 (# 75).
101. **VENEZIA**, *Biblioteca Nazionale Marciana, It.5726 (ms. It. Cl. VI, cod. CII) (VI.102) (Nani.95)*
14th cent.; paper, 200 x 140 mm, 31 ff.; catalogue: MORELLI Jacopo: I codici manoscritti volgari della Libreria Naniana riferiti da... S'aggiungono alcune operette inedite da essi tratte. Venezia, Zatta 1776.
ff. 1r-31v.

Narra che molte et uarie cose de costumi
 et de le conditioni di questo modo da molte
 altre persone sia io state ditte et narate
 Percio e di say et anche io uoglio narare
 Jo frate Odruco di fruijs uolendo andare et passare
 nelle parti di coloro cheno credono nella fe didio
 et accio chio possa di questo alcuno frutto chesia un
 le dell'animo nostre guadagnare a molte cose grade
 et merauigliose uidi et uiddi le quali io posso co
 ueritate narare: a Ja impio che impio io
 passando el mare grande menadau in tre bisonde
 laquale anticamente era chiamata pero Questa
 terra e molto bene posta. Impio chella e una scala
 delle citade cioe di persia et di media e di tutte
 loro chedimorano oltra mare. Et in quel luogo io
 uidi una cosa laquale molto misera amirazione
 per chio uiddi uno huomo elquale andaua
 con lui piu di quatro milia pdice et con altri uo
 huomo ptem et le pdice uolauano plaxia que
 ste pdice egli le conducea ad uno chastello elqua
 le sidicea. Canoga chera lunga datre pifode p
 ispatio ditte giornate. Et queste pdice auerano
 questa conditione et ppieta. quando quello huomo
 si uolea riposare ouero dormire et elle s'aduer
 uano tutte intorno dilui amodo di polli et di
 galline. Et cosi p questo modo le menaua in tre
 bisonde infino al palacio del re adore. et quivi st
 ando dinanzi dilui. Di quelle tute neto gl'icua

Beginning of ms. It.5726, Venezia, Biblioteca Nazionale Marciana, f. 1r

Prologus (f. 1r): Aveggia che molte et varie cose de costumi et de le conditioni di questo mōdo da molte altre p'sone siano state ditte et narate percio e da saper...

Explicit: ...et presentamogli di quelle pome et eglino, con grāde alegrezza, recevendole cosi si pareano alegrare, come, se noy glavissimo fatto un gran dono...

Testimonium Odorici (f. 31v): Et io frate Odorigo di friuli duna tēra che chiamata porto di naone, ec. Molte altre cose io o lasciate, le quali, io no feci scrivere, p'chelle parebbono incredibile apresso alchuna p'sona, che nolle vedesse con li ochi. Et io de di in di maparechio dandare in quelle contrade nele quale io oe diliberato, di vivere et dimorare si come piacera a cō lui dal quale tutti e beni p'cedono.

Edition: DOMENICHELLI (1881): 201-255; KUO Tung-Chen (transl.) (1889) [Chinese translation of Domenicelli].

Lit.: YULE – CORDIER (1913): 64-65 (# 65-15-13); WYNGAERT (1929): 404; TESTA (1983): 131 (# 77).

102. **VENEZIA**, *Biblioteca Nazionale Marciana, It.5881 (ms. It. Cl. IV, cod. CCVIII) (VI.208) (Morelli.14)* 16th cent. (between 1518 and 1520); paper, 220 x 160 mm, 260 ff.; catalogue: P. Zorzanello: *Catalogo dei manoscritti italiani della Biblioteca Nazionale Marciana di Venezia*. Firenze, Olschki, 1950-1979. (Inventari dei manoscritti delle biblioteche d'Italia, 77, 81, 85, 87, 89, 91) Vol. I: Classe VI.
ff. 11r-32v

Title: La peregrinatione del beato Udorico da Utine

Incipit I (f. 11r): Incomenza el tractato over el viazo lo qual fece el beato Udorico da Utine, frate de l'ordine de sancto francesco d'le cose che lui vide e parte udite da p'sone digne d'fede quādo lui fo nele p'te d'oriēte. E queste cose sono vere, e fu nel 1322 (!).

Prologus: Benche varie e molte cose di costumi e cōdictione de questo mōdo multi habiano nārato, niēte di meno, ec. ec.

Explicit: ...e donassemo a loro d' q'lli pomi e loro li ricevetorto cū tāta alegrezza, como fosse stato qualche grā presente.

Testimonium Odorici: Questo he q'to io frē Udorico d' la patria del friul ho veduto e parte udito da p'sone digne d' fede. E d' q'sto vēdo dio p' testimonio avāti al prē frē guidoto, mist° d'la p'vicia d' s'cto Ant° q'ste cose esser vere, cum sit ch' esso mistro me comando p' obia che de questo dovesse dir la vita, senza fallo alcuno.

Protestatio Guillelmi: Et fratre Udorico [written by another hand – an evident error] da Salogna ho scripture le presente cose, secondo chel sudicto fratre Udorico me le dicea cum la propria bocha nel ano del segnor 1324 (!) del mese de mazo nel loco de scto Ant° de Padua.

De morte fratris Odorici (f. 32v): Da poi el sopradicto fratre Udorico passò di questa vita nel 1331 a 14 de zenaro nel convento de Udene, el qual in vita e da puo la morte resplende de molti miracoli. A laude del segnor.

Lit.: YULE – CORDIER (1913): 65-66 (# 66-16-14); WYNGAERT (1929): 404; TESTA (1983): 131 (# 78).

103. **VENEZIA**, *Biblioteca Nazionale Marciana, It.6672 (ms. It. Cl. XI, cod. XXXII) (XI.32) (Svajer.1409)* 15th cent. (1443); paper; 298 x 221 mm; 466 ff.
ff. 230r-242v (Odoric's travelogue); ff. 243r-244v (Appendix; chapters completing the text "in an oral tradition").

Dated: MCCCCXLIII adì 2 maçio.

Incipit I (f. 230r): Chominciamo li chapitolli dele nuove et stranie et meraviglosse chosse che frate Odaricho di Friulli del'ordene d'i Minori trovòe de là da mare, facto in Vinegia ove vi fece scrivere he' questo libro... (followed by a list of chapters)

Incipit II (f. 231r): Chominziamo lolibro dele nuove et stranie et meravigliosse chosse che fratte Odoricho di friuli delordene de minori disse ch' aveva trovate oltra mare nelle tre indie et in molte altre regioni et paesi neli quali elli fue santo ch'o molti miracholli, in udine di friuli. ne l' anno domini MCCCXXXI adi XIII di genaro et quine giaze lo suo chorppo.

Prologus: Chonciosia chossa che p' molti sia narrato et deto diversse et nuove et stranie chosse delusāze et chondicioni et riti del mondo darovi adintendere et asapere io frate Odorigo di friulli del ordene de minori, che io trapassai lo grande mare et andai in trapezonda che antichamente hera chiamata ponto; la quale trapesonda, etc.

Explicit: Et p' questa chagione tuti issarazinii maveano in grāde reverenda dicendo che io era battizzato et sancto. E quelli che erano morti in quela vale erano stati hōi del diavolo dello inferno.

Testimonium Odorici: (similar text as in FIRENZE, C.7.1170)

Lit.: YULE – CORDIER (1913): 66 (# 67-17-15); WYNGAERT (1929): 404; TESTA (1983): 131 (# 79); ANDREOSE (2000b): 79.

ADDITION:

Prologus (f. 243r): Yhs Nazareno. Questi sono alcuni altri belli chapit(uli). Per chagione che'l detto frate Odoricho disse a bocca molte meravigliosse chosse che avea trovate, vedute et uditte da p(er)sone dengnie de fede n ei detti paessi ov'elli era stato... che io li udii dire uno die et una sera chio fui chon lui a sancto FRANCESCO de la Vignia che di luogho di frati minori di Vinegia stando a cena allato allui mangiando chon lui a uno taglieri chon molti altri relegiosti et seholari in quelli di che elli torno di detti paesi.

Explicit (f. 244v): li ebrei cioè giudei scriveno da ma(n) destra in sinistra per questo modo: oinotnA.

Edition (partial): PETROCCHI (1932)

Lit.: YULE – CORDIER (1913): 65-66 (# 66-16-14); WYNGAERT (1929): 404; TESTA (1983): 131 (# 78).

104. **VENEZIA**, *Biblioteca Nazionale Marciana (ex Cheltenham)*, It.12496 (VI.585) (*Philippus.8268*) (*Evans*) (*Guilford-Heber.1165*)

14th or 15th cent.; paper; ff. 1r-8r.

Incipit II: Anno MCCCXVIII, jo frate Oderigo de Frioli, dell' ordine de Frati Minori, della provincia di Padova, partivi della dicta provincia e veni Ingonstantinopoli...

Lit.: YULE – CORDIER (1913): 59 (# 51-1-1); WYNGAERT (1929): 404; TESTA (1983): 131 (# 81).

105. **VENEZIA**, *Museo Civico Correr*, It.2113 (*Cicogna.2611*) (*Tiepolo*)

15th cent. (1426); paper; 290 x 220 mm; catalogue: *Saggio del catalogo dei codici di Emmanuele A. Cicogna*, in "Archivio Veneto", vol. IV, 1 (1872), p. 354.

ff. 120v-139r.

Prologus (f. 120v): Benché molte e varie chose dei chostumi e condiçion de questo mondo da moltti se digano, inperò el è sì da saver che io frate Odorigo de Freul, vo-
iando pasar el mar e andar ale parte de infedeli, açoché io fesse qualche frutto de

anime, molte cose grande e mirabel io aldì e anchora vitti, le qual posso veramente narar.

Testimonium Odorici: Io frate Odorigo de Freul del ordene de frati minori rendo testimoniança al reverendo padre frate Guidoto, ministro dela provençia de Santto Antonio, siando da quela per obidiença requirido, che tuto quello che io nela preçedente opera ò ditto, io veramentte e l'ò visto con li mei ochi propi e veramentte l'ò 'ldido dire da persone degne de fede. De quelli paixe moltte alttre chosse ò viste et aldide le qual a schrivele pareriano chosse inchredibele e inperò non le ò voiude schriver.

Explicit (f. 139r): Laus Y^u X^o dno. nro. amen. Finitto.

Lit.: YULE – CORDIER (1913): 66-67 (# 68-18-16); WYNGAERT (1929): 404; TESTA (1983): 131 (# 80).

VATICAN

106. CITTÀ DEL VATICANO, *Biblioteca Apostolica Vaticana, Vaticano.5256.a*

15th cent.; paper; 216 x 146 mm; 184 ff.; ff. 13r-41v (followed by the Latin version: ff. 58r-78v, *see*)

Title: f. 13r: Historia de ritibus et conditionibus diversarum gentium et de martyrio quatuor fratrum Minorum; Libro de stranie (et) maravigliosse chosse le qual vide fratte Odorigo de Forioli del'ordine de sa(n)to Fra(n)cesscho le quale lui vide oltra el mare dele tre l(n)die et in molti altri paesi ne li quali lui fo personalmente ani XIII, el qual a la sua morte...; f. 58r: Trattato d(i) Frate Odorico di Frioli et Naufragio d(e)l m(agnifi) co m(esser) Piero Quirini.

Prologus (f. 13r): Conciosiacosa che per molti sia naratto et detto.

Testimonium Odorici: Io frate Odoricho de Foriolti de una contrata chiamata Porde none de l'Ordine de' frati Menori testifficho et testimoniança rendo...

Explicit (f. 41v): Molte altre cosse ho lassate ch'io no ho fatto scrivere perchè sono quasi incredibili apresso alcuni se li non le vedessino con li suoi proprii ochi et dedi, indi me apparecchio de andare in quale contrate ne le quale me dispongo de vivere et morire secondo la voluntade de Dio. Amen.

Lit.: YULE – CORDIER (1913): 63 (# 61-11-9); WYNGAERT (1929): 388; TESTA (1983): 129-130 (# 70); ANDREOSE (2000b): 74-75.

107. CITTÀ DEL VATICANO, *Biblioteca Apostolica Vaticana, Urbinate.1013*

second half of the 14th cent.; paper; 273 x 194 mm; 55 ff.

Title: Fr. Odorigo del Friuole, delle nuove e miravigliose cose dell'India del 1331; ff. 3r-28v

Incipit I (f. 3r): Comenceno i capitoli de lo libro de le nove e stranie e meravioxe cose che frar Odorigo de Friul del'ordine d'i fra Menori trovò de là da mar, fato in Venexia, o per ch'elo fe' scrivere sciando de là tornado... (followed by a list of chapters)

Incipit II: <n>comencemo lo libro de le nove stranie e meraviose cose che fra Odorigo de Friul de l'ordine di fra Menori disse ch'avia trovado in le III Indie e molti altri regnami e paessi en li quali eli fo personalmente XIII anni...

Testimonium Odorici: Io fra Odorigo de Friul d'una terra ch'a nome Porto de l'Ordine di fra Menori digo in testimoniança ch'io rendo al mio monastrero per obedientia

che tute le predette cose chi sono scripte in questo libro io le vidi cō li mei occhi e si le oldeti altresì da persono digne di fede e d'alghuno parlar di queste contrade quelle ch'io non viti esser veritate e molte altre cose io lassai de che io non le o fatte scriver che sono incredibile. Anpo al quante se li no[n] le vedesseno con li soi proprii occhi.

Explicit (f. 28v): E anchora io me apparechio d' andare ī quelle contrade ī le qual mi despono de viver e de morir alla voluntade de Dio. *Ām. Ām.*

Lit.: YULE – CORDIER (1913): 63 (# 60-10-8); WYNGAERT (1929): 401; TESTA (1983): 130 (# 71); ANDREOSE (2000b): 73-74.

108. **CITTÀ DEL VATICANO**, *Biblioteca Apostolica Vaticana, Barberini.4047 (XLV.141) (932)*
14th/15th cent.; paper; 290 x 197 mm; 158 ff.; 2 col.

Title: Viaggio di fra Oderigo da Frigholi. Anno 1318; ff. 88rb-98va.

Incipit II (f. 88rb): Negl'anni del nostro Signore Yesu Christo MCCCXVIII, io frate Odorigo da Frigholi dell'Ordine de' frati Minori della Provincia di Padova, partendomi della detta provincia veni in Ghonstantinopoli e di quindi passai il mare Maggiore e venni in Trebisonda, nella contrada detta metropoli di Ponto: nella quale terra giace il corpo del betao Attanasio che fece il simbulo.

Testimonium Odorici: Io frate Odorigo da Frioli d'una terra che ssi chiama Porto Maoni e dell'Ordine de' frati Minori testifico e rrispondo al mio ministro per vera obediencia che tutte le cose scritte in questo memoriale io le vidi co' propi ochi, o io l'udi' da uomini degni di fede e dal comune parlare delle contrade...

Explicit: E di dī in dī m'aparechio di tornare in quelle chontrrade e llà mi dispongo di vivere e morire sechondo la volontà di Dio. Amen. Finis.

Edition: *Memoriale toscano* (1990).

Lit.: WYNGAERT (1929): 402; TESTA (1983): 130 (# 72).

109. **CITTÀ DEL VATICANO**, *Biblioteca Apostolica Vaticana, Barberini.4048 (XLV.142) (811)*
15th cent.; paper; 296 x 204 mm; 68 ff.
ff. 28r-42r.

Incipit I: Questo è un viaggio fece uno nobile devoto di Chr(ist)o lhe(s)u chiamato frate Oderigo di Frigoli dell'Ordine dei frati Minori dove andò, che paesi trovò, che huomini, che usanze, che viaggi feciono, che miracoli vidono et ogni cosa p(er) ordine.

Prologus: Conciosia cosa che per molti sia narrato et detto diverse nuove et strane cose delle usanze et condizioni del mondo.

Testimonium Odorici: Io frate Odorigo di Frigoli d'una terra che si chiama Porto Naem dell'Ordine de' frati Minori testifico per vera obbediença che tutte le predette cose sono vere le quali sono scripte in questo libro et viddile con miei proprii occhi. Et quelle ch'io non vidi, sentii da huomini degni di fede e de' paesi. Et non ho scripto la parte perchè paiono incredibili et pur son vere, ma chi non le vedesse non le crederrebbe. Di che di questa provincia di Melestere ne venni verso Frigoli dove spero vivere colla gratia di Dio et morire. Altre assai provincie ch'io trovai et cose maravigliose non scrivo perche alle dette di sopra vere si dia fede più che se tante incredibili fussono alcuni forse ignoranti mi reputerebbono cianciatore.

Explicit: Iddio et gran Signore può fare delle dette et molto maggiori cose. Amen. Deo Gratias. A(polloni)a [?] conversa dilecta memento mei.

Lit.: WYNGAERT (1929): 402; TESTA (1983): 130 (# 73); ANDREOSE (2000b): 72-73.

110. **CITTÀ DEL VATICANO**, *Biblioteca Casanatense, Ms. 1548 (E.V.1) (Misc.4.n.6)*
15th cent. (after 1453); paper; 217 x 148 mm; 213 ff.
ff. 174r-211r.
Incipit I (f. 174r): Questo libro trata de frate Odorico de diverse che stranie cosse lui ha visto per molti luoghi del mondo.
Prologus (f. 175r): Avegna Dio che molte e diverse instorie dele cosse e dele condizion de questo mondo da molti sie raxonde. Niente di meno jo, Odorjco, frate dell'ordine de sancto Franzescho, voliandome transsferjr ale parte de l'jnfedelj, voleando andar che algunj fruti guadagnasse dele aneme, molto grande e meraveliose chosse ho veduto et oldito, le qual posso veramente raxonare.
Explicit (f. 211r): ... molto sì me honoravano, digandome che jo jera cristiano batizato, e quelj lj qualj sono in quela vale morti, lor dixevano che quelj omenj sono demonj infernalj.
Lit.: YULE – CORDIER (1913): 63-64 (# 62-12-10); WYNGAERT (1929): 403; TESTA (1983): 130 (# 74).
111. **CITTÀ DEL VATICANO**, *Biblioteca Angelica, Ms. 2212 (Zoppino-Bracesco) (Rossi)*
early 15th cent.; paper; 217 x 148 mm; 100 ff.
ff. 33r-52v.
Incipit I (f. 33r): Incomi(n)ciano e' capitoli del libro delle nuove (et) strane (et) maravigliose chose ch(e) frate Hodorigho di Frigoli dell'ordine de' frate Minore trovò di là da mare, facto in Vinegia...
Explicit (f. 52v): Deo gratias. Amen.
Lit.: TESTA (1983): 132 (# 127); ANDREOSE (2000b): 78.

GREAT BRITAIN

112. **LONDON**, *British Library (ex British Museum Library), Additional.33756 (Grenville.14.672) (F.B.1838)*
19th cent.; ff. 2r-27v
Incipit II (f. 2r): Anno 1318 io frate Oderigo de Frioli, dell'ordine de' frati minori, della provincia di Padova, partivi della dicta provincia e veni Ingonstantinopoli...
Lit.: TESTA (1983): 131 (# 82).

NETHERLANDS

113. **RHENEN**, *Archiv Wieder? (ex Paris), cat. Saulcy.307*
14th cent.; ff. 2r-27v; lost; catalogue: Catalogue de livres anciens et modernes sur la Terre Sainte et les Indes orientales formant la riche collection de M. F. de Saulcy, membre de l'Institut, dont la vente se fera le mercredi 27 novembre 1872 et les trois jours suivants... Paris, Tross. 1872.
Incipit I (f. 2r): Inchominccia la storia di frati odorico.
Incipit II: Ani domini Mcccxviiij, Jo frate odoricho da friolli delordine de frati minori de la provincia di padova partimi dela deta prouincia zuani i Chostantinopoli, etc.
Lit.: TESTA (1983): 131 (# 83).

III. French manuscripts

GREAT BRITAIN

114. **LONDON**, *British Library (ex British Museum Library), Royal.Coll.19. D. 1*
between 1333 and 1337, 267 ff., the text in two col.; ff. 136ra-148va; transl. by: Jean de Vignay.

Title: Merveilles de la terre d'outremer

Incipit I (f. 136ra): Ci commencent les Merveilles de la Terre d'Outremer selonc ce que Frere Odoriq du Marchié Julien de l'Ordre des Freres Meneurs tesmoigne, translatees en françois par Frere Jehen de Vygnai, Hospitalier de l'Ordre de Haut Pas.

Testimonium Odorici (f. 148): Et je, Frere Odoric devant dit de la province saint Anthoine du Port Aonien, de l'Ordre des Freres Meneurs tesmoigne et porte tesmoigne a reverent pere, Frere Guide de la province saint Anthoine de la marche Tarvisienne, nostre menistre, delquel je avoie esté requis par obediencie, que toutes les choses qui devant sont et que je vi a mes propres iex ou que je oÿ dire a gens dignes de foy, qui en commune parole de dites contrees me tesmoignent les choses que je ne vi pas, estre vraies. Et je ai mout delaissié d'autres choses que je n'ai pas fait escrire, pour ce que il seroit avis a aucuns que il ne seroient pas a croire se il ne les avoient veues proprement. Et si m'apareille de jour en jour de retourner as autres contrees esquieles j'ai ordené a aler, se il plaist a Celui de qui touz biens viennent.

Protestatio Guillelmi (f. 148): Frere Guillaume Sollengin de l'ordre des meneurs mist loiaument en escript toutes les devant dites choses si comme le dit frere Odoric li devisa de sa propre bouche. En l'an de Nostre Seigneur mil CCC. et XXX. el mois de mai en la cité d'Espade [= de Pade] ellieu Saint Anthoine ne li chaloit de parler latin fors curieus et ordené et tout aussi comme frere Odoric le racontoit, frere Guilleme escrivoit en tel maniere que touz entendissent legierement les choses dites.

De morte fratris Odorici: Et le dit frere Odoric trespassa de cest siècle en nostre Seigneur assez tost apres c'est assavoir l'an de nostre Seigneur mil CCC.XXXII. et. XIII iour de ienvier el convent de Venise. et est ennobli el dit convent par moult de grans miracles.

Edition: TROTTER (1990).

Lit.: YULE – CORDIER (1913): 67 (# 69-1-1); WYNGAERT (1929): 404-405; TESTA (1983): 132 (# 84); TROTTER (1990); Jean de Vignay (http://www.arlima.net/il/jean_de_vignay.html#mer).

115. **LONDON**, *British Library (ex British Museum Library), Cotton.Otho.D. II (XXI.E.2)*
beginning of the 15th cent.; the text in two col.; ms. considerably damaged by the fire of London in 1666; transl. by: Jean le Long.

Title (before the fire: f. 41v): L'Itineraire de la Peregrination d'Odric de Foro Julii.

Lit.: YULE – CORDIER (1913): 68 (# 70-2-2); WYNGAERT (1929): 405; TESTA (1983): 132 (# 85).

FRANCE

116. **BESANÇON**, *Bibliothèque d'Étude et de Conservation (ex Bibliothèque Municipale), Ms.667.G (II.C.4)*
14th cent. (1368); transl. by: Jean le Long.

Title (f. 84v): Le iteneraire de la peregrinacion et du voyaige que fist un vaillant preudomme de l'ordre des freres mineurs qui eust nom frere Odoric de Foro Julii

Incipit I: Cy commence le itineraire de la peregrination et du voyaige que fit un bons homs de lordre des freres mineurs qui ot nom frere Odric de Foro julii ne dune terre que on appelle port de Venise, qui par le commant du Pape ala oultre mer pour preschier aux mescreans la foy de Dieu...

Explicit: ... et ceulx qui sceurent que je y avoie esté me firent grant reverence, et dirent que je estoie baptissiés et sains hom. Mais tout cil qui la estoient demouré y estoient tout deables d'enfer. Explicit le yteneraire Odric de Foro Julii de l'ordre des freres meneurs qui fist cest livre en l'an de grace mil trois cens et trente. Et puis sa mort Dieux a fait par lui maint miracle. Et fu cilz livres translatez par frere Jehan le Lonc, né d'Yppre et moisne de Saint Bertin en Saint Aumer, en l'an de grace mil III C LI accomplis.

Lit.: WYNGAERT (1929): 405; TESTA (1983): 133 (# 91); Jean le Long d'Ypres (http://www.arlima.net/il/jean_le_long_dypres.html).

117. **PARIS**, *Bibliothèque Nationale de France, F.Fr.1380 (Bigot.165) (7500.C.)*

15th cent.; vellum; 165 ff.; text in two col.; ff. 95r-117r; transl. by: Jean le Long (Ie[h]an le lonc).

Title (f. 95r): Le chemin de la peregrinacion et du voiaige que fist [...] frere Odric de Foro Julii

Incipit I: Ci cōmence le chemin de la peregrinacion et du voiaige que fist vns bons homs de lordre des freres mineurs qui ot nom frere Odric de Foro julii ne dune terre que on appelle port de Venise, qui par le commant du Pape ala oultre mer pour preschier aux mescreans la foy de Dieu....

Explicit: ... et ceulx qui sceurent que je y avoie esté me firent grant reverence, et dirent que je estoie baptissiés et sains hom. Mais tout cil qui la estoient demouré y estoient tout deables d'enfer. Explicit le yteneraire Odric de Foro Julii de l'ordre des freres meneurs qui fist cest livre en l'an de grace mil trois cens et trente. Et puis sa mort Dieux a fait par lui maint miracle. Et fu cilz livres translatez par frere Jehan le Lonc, né d'Yppre et moisne de Saint Bertin en Saint Aumer, en l'an de grace mil III C LI accomplis.

Edition: SAINT DENYS (1529); CORDIER (1891).

Lit.: YULE - CORDIER (1913): 68 (# 71-3-1); WYNGAERT (1929): 405; TESTA (1983): 132-133 (# 86); Jean le Long d'Ypres (http://www.arlima.net/il/jean_le_long_dypres.html).

118. **PARIS**, *Bibliothèque Nationale de France, F.Fr.2810 (BNF Richelieu Manuscrits Français 2810) (Rés.8392) (Bourgogne) (Berry.116 a 198)*

15th cent. (between 1410 and 1412); vellum; 299 ff.; 17 illuminations; transl. by: Jean le Long (Ie[h]an le lonc), 1351.

Title of codex (f. 1): Ce Liure est des Merueilles du Monde. Cest assavoir de la Terre Sainte. Du Grant Kaan Empereur des tartars. Et du pays Dynde. Le Quel Liure Jehan Duc de Bourgoingne donna a son onde Jehan fils de Roy de France Duc de Berry et Dauvierngne, Conte de Poitou, Detampes. de Bouloigne. et Dauvergne. Et contient le dit Liure six Livres. Cest assavoir. Marc Pol. Frere Odric de lordre des Freres meneurs. Le Liure fait à la requeste du Cardinal Taleran de Pierregort. L'Etat du Grant Kaan. Le Liure de Mes-

Beginning of ms. F.Fr.2810 (BNF Richelieu Manuscrits Français 2810),
 Paris, Bibliothèque Nationale de France, f. 97r

sire Guillaume de Mandeville. Le Liure de Frere Jehan Hayton de lordre de premonstre. Le Liure de Frere Bicul de lordre des Freres Prescheurs. Et sont en ce dit Liure Deux cens soixante six hystoires.

Title (f. 97r): Cy cōmence le liure Frere audric de lordre des Freres meneurs; ff. 97r-115v.

Incipit I (f. 97r): Cy commence le chemin de la peregrinacion et du voyage que fist vn bon homme de lordre des freres meneurs. nomme frere odric de fore iulij. ne de vne terre que on appelle port de Venisse qui par le cōmāt du pappe ala oultre mer pour preschier aux mescreans la foy de Dieu. Et sont en ce liure contenu les merueilles que li dis freres vit presentement. et aussy de pluseurs autres lesquelles il oy compter en ces parties sus dittes de gens disignes de foy. Mais celles quil oy racompter et quil ne vit point ne recompte il point pour verite fors pour oir dire. et le sōne en son langaige quant a ce vient. Et fut ce liure fait en latin par ce frere deuant nomme en lan de grace mil. CCC. XXX. p'fais le xiiij^e iour de ianuiier. Et fu cilz liures translatez de latin en francois por frere Iean le lonc. dit et ne dyppre moisne de saint bertin en saint Aumer, en lan de grace M. CCC. l.j.

Explicit (f. 115r): Explicit le yteneraire Odric de Foro Julij de lordre des freres meneurs qui fist cest liure en lan de grace mil trois cens et trente. Et puis la mort dieux a fait par lui maint miracle.

Dated (f. 115v): Et fu cilz liures translatez par frere iehan le lonc ne dyppre et moisne de saint bertin en saint aumer. En lan de grace mil. iijc. l.j. accomplis.

Edition (partial): BAECKER (1877).

Lit.: YULE – CORDIER (1913): 69-73 (# 72-4-2); WYNGAERT (1929): 405; TESTA (1983): 133 (# 87); Jean le Long d'Ypres (http://www.arlima.net/il/jean_le_long_dypres.html).

119. **PARIS**, *Bibliothèque Nationale de France, F.Fr. 12202 (Supp. fr. 1103)*
14th cent.; paper; 184 ff.; ff. 108v-134v; transl. by: Jean le Long (Ie[h]an le lonc).
Lit.: YULE – CORDIER (1913): 73 (# 73-5-3); WYNGAERT (1929): 405; TESTA (1983): 133 (# 88); Jean le Long d'Ypres (http://www.arlima.net/il/jean_le_long_dypres.html).
120. **PARIS**, *Bibliothèque Nationale de France, F.Fr. 10913*
? cent.; transl. by: Jean le Long (Ie[h]an le lonc).
Lit.: Georg WAITZ: "Aus neueren Handschriftenverzeichnissen (Fortsetzung)", in: *Neues Archiv* 6, 1881: 189; Jean le Long d'Ypres (http://www.arlima.net/il/jean_le_long_dypres.html).
121. **PARIS**, *Bibliothèque Nationale de France, F.Fr.1118 (PP.7369)*
16th cent.; ff. 39-54; fragment; transl. by: Jean le Long.
Lit.: RÖHRICHT (1890): 70; WYNGAERT (1929): 405; TESTA (1983): 133 (# 89); Jean le Long d'Ypres (http://www.arlima.net/il/jean_le_long_dypres.html).
122. **PARIS**, *Bibliothèque Nationale de France, F.Fr. (Rothschild.3085) (Barbois.19) (Asburnham.432) (Murray)*
second half of the 14th cent.; ff. 207ra-236va, transl. by: Jean de Vignay
Title: La division frere Odoric des merveilles de la Terre sainte
Prologus (f. 207ra): Ja soit ce que mout de gens racontent mout de choses et diverses des manieres et des condicions de ce monde.
Incipit II: Toutedoies est il assavoir que je, Frere Odoric du Marchié Julien, avant volenté de trespasser la mer, et couvoitant de aler as parties des mescroians, si que je feïsse aucuns fruis des ames, vi la et oï mout de grans choses et merueilleuses.

Beginning of ms. F.Fr. (Rothschild.3085), Paris, Bibliothèque Nationale de France, f. 207ra

Testimonium Odorici (f. 236ra): Et je, Frere Odoric du Marchié Julien, de la province saint Anthoine de la terre qui est dite le Port Naonien, de l'Ordre des Freres Meneurs tesmoigne et porte tesmoignage a reverent homme et pere, Frere Guide de la province de saint Anthoine en la marche Tarvisienne, nostre menistre, que, comme je avoie esté requis de lui par obedience, que toutes les choses qui devant sont et que je vi a mes propres iex ou que je oÿ dire a gens dignes de foy, qui en la commune parole de dites contrees me tesmoignoient les choses que je ne vi mie, estre vraies. Et je ai mout delaisié d'autres choses que je n'ai point fait escrire, quar il seroit avis a aucuns que il ne seroient pas a croire se il ne les avoient veues a leur propres iex. Et je m'appareille de jour en jour de retourner as autres contrees esquieles j'ai ordené a morir, si comme il plaira a Celui de qui touz biens viennent.

Protestatio Guillelmi (f. 236rb): Frere Guillaume de Sollengnie de l'Ordre des Meneurs mist loiaument en escript toutes les devant dites choses, si comme le devant dir Frere Odoric le exprima de sa propre bouche. En l'an de Nostre Seigneur mil .ccc. et .xxx. el mois de mai en la cité de Pade, el lieu saint Anthoine, ne il ne li chaloit de parler latin fort curieus et ordené, mes ainssi comme icelui frere Odoric le racontoit, celui si l'escrivoit, si que a la fin touz entendissent legierement les choses qui sont dites.

De morte fratris Odorici (f. 236rb): Certes le devant dit Frere Odoric après ce si trespassa de cest siecle en Nostre Seigneur el couvent de Venise, l'an de Nostre Seigneur mil .ccc. xxxj. le .xiiij^e. jour de jenvier; qui après ce est ennobli de moult de grans miracles.

Explicit: Explicit Frere Odorich.

Edition: TROTTER (1990).

Lit.: TESTA (1983): 133 (# 129); TROTTER (1990); Jean de Vignay (http://www.arlima.net/il/jean_de_vignay.html#mer).

SWITZERLAND

123. **BERN**, *Burgerbibliothek (Bibliothèque de la Bourgeoisie de Berne)*, Ms. 125 (*Bongars.*)
14th cent.; parchment, 286 ff.; incomplete; ff. 180r-196v; transl. by: Jean le Long (Ie[h]an le lonc), 1351.

Incipit II (f. 180r): (the beginning not preserved) ...seroient longues a racompter. Cy nous dit de Somdoma la cite autres lapelent Sottoma. De ceste cite de thoris men party et vins lespace de dix journees en une cite qui a nom Somdoma.

Explicit (f. 196v): Explicit le yteneraire Odric de foro Julii de lordre des freres meneurs qui fist ce livre en lan de grace mil cccxxx. Et puis sa mort dieu a fait par luy maints miracles.

Dated: Et fut ce livre translate par frere Jehan le long ne dypre et moyne de Saint Bertin en saint aumer En lan de grace mil ccc cinquante et ung.

Lit.: YULE – CORDIER (1913): 73-74 (# 74-6-1); WYNGAERT (1929): 405; TESTA (1983): 133 (# 91).

124. **BERN**, *Kantonales Gewerbemuseum*, Ms.47
? cent.

Lit.: TESTA (1983): 133 (# 128).

GERMANY

125. **KARLSRUHE**, *Landesbibl., Cod. Donaueschingen (ex Fürstl. Fürstenbergische Hofbibliothek)*, Ms. 482 (L. 153)
1465; paper; 278 x 206 mm; 39 ff.; catalogue: Karl August Barack: Die Handschriften der Fürstlich-Fürstenbergischen Hofbibliothek zu Donaueschingen. Tübingen 1865 (reprint: Hildesheim 1974)
ff. 1r-16r
Title: Des Bruder Ulrich von Friaul, sanct Francisci Ordens Reise in die Morgenländer.
Prologus (= *Testimonium Odorici*) (f. 1r): Ich prüeder vlrich von fryaul geboren von der gegend die portnow haisset miner prüeder ordenß, haun geschworen...
Prologus: Ez wirt vil vnd manigerlay gesait von gémlechn siten vnd gémlichn glaubn maniger land vnd lewt...
Incipit II: Do jch vber mer fuer durich merung willn dez heilign cristenlechn glawbn, do fuer jch det erstn vber daz grózz mer...
Dated (f. 16r): Diß ist uß geschriben Am donstag vor deß hailigen zwelff botten Sant thomaß tag Do man zalt von der geburt cristi vierzechen hundert vnd in dem funff vnd sätzigosten jare [= 1465, on Thursday before St Thomas] von mir pfaff Cunrat segenschmid der zit mines lieben junckerherren marckquartten von schellenberg och wogt, zu wolckenberg Caplan.
Protestatio Guillelmi: Auch hat daz búchlin prüeder Wilhalm von Wolanga geschribn, alß jch im daz gesait han auz minem selbß mund...
De morte fratris Odorici: Doch starib der selb prüeder Vreich ze Weidenn jnn der statt, daß er nicht wider vber mér chom...
Explicit: Explicit per me Cünradum segenschmid tunc temporis vicarius In Haimekülch capellanus de mar-quardo de schellenberg Armigero vocatus in wollckenberg in vigilia Sancti sebastiani martiris Anno M° cccc° lxvi iar etc. Hye hat ain end die guldin pull wie man sich halten soll Amen.
Edition: STRASMANN (1968); MARCHISIO (2011)
Lit.: TESTA (1983): 134 (# 97); STRASMANN (1968): 23-27.
126. **MÜNCHEN**, *Münchner Stadtbibliothek (ex Nürnberg)*, 4° M. Mon. 22 (Solger.66.4) (*Burgerbibliothek L 1603*)
1488; paper; 272 x 190 mm; 249 ff.
ff. 168r-186r
Prologus (= *Testimonium Odorici*) (f. 168r): ¶Jch Prüder Vlrich von Friaul geporen von der gegent. die da Purtnaw haisset, mynner Prüder ordenß, han geswörn pey got vnd pey der gehórsam dem erwírdign vater...
Prologus: Ez wirt vil vnd manigerlay gesait von gémlechn siten vnd gémlichn glaubn maniger land vnd lewt...
Incipit II: Do jch vber mer fuer durich merung willn dez heilign cristenlechn glawbn, do fuer jch det erstn vber daz grózz mer...

Dated (f. 186r): Finitum Anno als man zallt nach Cristj gepurde Tausent vierhundert vnd in dem Achtvndachtzigstn Iar an Sannd pauls des erstn Ainsidels tag... [= 1488, on St Paul's Day]

Edition: STRASMANN (1968) ; MARCHISIO (2011)

Lit.: YULE – CORDIER (1913): 74 (# 76-2-1); TESTA (1983): 134 (# 98); STRASMANN (1968): 27-32.

127. **MÜNCHEN**, *Bayerische Staatsbibliothek (ex Mikulov)*, Cgm. 7364

ca. 1450; paper; 395 x 276 mm; 559 (originally 564) ff.; ex Mikulov (Nikolsburg), Prince Mensdorff-Pouilly Library, later Prince Alexander Dietrichstein Library, in 1933 transferred to Munich

ff. 536r-558v

Prologus (= *Testimonium Odorici*) (f. 536r): Jch, prúeder Vlreich von Friaul, gepórn von der gegnt, die Portnaw haizzet, Minner Prúeder ordenß, han geswórn pey got vnd pey der gehórsam dem erwírdign vater prúeder Widenten, dem minister dez ordenß in der prouincen vnd gegent, die haisset Teruifer March, wann jch pey der gehórsam wart gefragt, daß jch allez daz gesehn han chúntleich mit meinen augn oder gehört han von erbern lewttm, den ez chúntleich vnd genczlich waz gewissn, oder daz ez ein offen vnd ein gemainew gewissn ist gewesn in den landn, reichn vnd gegentn, da jch durich geuarn vnd gegangn han, allez, daß hie stétt geschribn an diser gschrift. Auch han jch gar manikch dingk vnd sach vnderwegn lassn, die jch mit warhait gewest han, wann si vngelaupleich dewócht den, die si mit írn augn nicht habn gesehn.

Prologus: Ez wírt vil vnd manigerlay gesait von gémlechn siten vnd gémlichn glaubn maniger land vnd lewt. So wil jch die ménig lazzn vnd die leng der sag vnd der mér vnd wil ein wenig sagn der sache, die jch versúcht han vnd mír chund sind wardn jn manigm land.

Incipit II: Do jch úber mer fúer durich merung willn dez heilign cristenlechn glawbñ, do fúer jch det erstn úber daz grózz mer vnd chóm jn ein gegnt, die haizzt Trapesenda vnd hat weilant gehaissn Pontus, davon Pilatus gehaizzn waz Poncius Pilatuß.

Dated (f. 558v): So hatt dasselb puechlein ain layphaff, genant Chónradt der Stekkel von Tegernsee, in slechtew, vngereimtw vnd vngeziertew dewósch pracht cze Wienn in der statt. Do man zalt von Cristi gepúrd drewczehen hundert jar vnd in dem newnvndfúnfczigstn jar, an der heyligh weterherren tag Johanneß vnd Pauli [= 1359, on Saints John and Paul's Day], ward ez volpracht. Dez mach in gott vnd ewch all reich an der seil in dem ewigen himelreich.

Protestatio Guillelmi: Auch hatt daz buech prúeder Wilhalm von Golanga geschribn, alß jch im daz gesait han auz mein selbß mund. Daz gesdiadi ze Padaw zu Sand Anthonienn ze den Minnérn Prúedern vnd ist ringew vnd vnczirtew latein, alß jch sey slechtichleich geredt han. Vnd ist geschehn, da man czalt von Cristez gepúrdt drewczehnnert jar, darnach in dem dreissigsten jar jn dem mayen.

De morte fratris Odorici: Doch starib der selb prúeder Vlreich ze Weidenn jnn der statt, daß er nicht wider úber mér chóm, da von Cristez gepúrd warn drewczehn hundert jar vnd in dem vier vnd dreissigstn jar [= 1334 (!)], vnd leitt datz den prúedern, da gott wol an erczaigt hatt, daz er jm wol hatt gedintt vnd von gott den ewign lon hat emphangn, wann gott sichtigew zaichn durich seinen willen túet.

Edition: STRASMANN (1968); MARCHISIO (2011)

Lit.: YULE – CORDIER (1913): 74 (# 75-1-1); TESTA (1983): 134 (# 131); STRASMANN (1968): 15-23.

AUSTRIA

128. **KLOSTERNEUBURG**, *Stiftsbibliothek, Ccl. 1083*
ca. 1425; paper; 218 x 150 mm; 228 ff.
Title: Odorici de Pordenone itinerarius liber ex lingua latina in germanicam translatus a Conrado Töchel [= Stöckel]; ff. 174r-219r
Incipit I (f. 174r): Hie hebnt sich prueder Vlreichß sag von friawl die er gesagt hatt von allerlai wunderleichen dingn dy er hat gesehn in den landen da er inn ist gewesen die hie selczsam sind. In nomine domini Amen.
Prologus (= *Testimonium Odorici*): Ich prüder Vlreich von friawl geparn von der gegent die Portnaw haizzet...
Prologus: Ez wírt vil vnd manigerlay gesait von gémleichn siten vnd gémlichn glaubn maniger land vnd lewt...
Incipit II: Do jch vber mer fúer durich merung willn dez heilign cristenleihn gláwbn, do fúer jch det erstn vber daz grózz mer...
Dated (f. 218v): Daß púchl ist geschribn da man zalt von christeß gepuerd Drewczehen hundert Jar Vnd dar nach in dem sechß vnd newtzigsten Jar an der aindleff tausent iunkchfrawn tag. Amen [= 1396, on 11,000 Virgins' Day]
Explicit: Hie endet sich Prueder Vlreichs puech daß er gemacht hat von fróm den lannden Vnd waß er da gesehn hat
Protestatio Guillelmi: Auch hat daz puechl prüeder Wilhalm von Balonea geschribn, alß jch im daz gesait han auz meinem mund...
De morte fratris Odorici: Doch starib der selb prüeder Vlreich ze Weidenn jnn der statt, daß er nicht wider vber mér chom...
Edition: STRASMANN (1968)
Lit.: WYNGAERT (1929): 405; TESTA (1983): 134 (# 130); STRASMANN (1968): 11-15.
129. **KLOSTERNEUBURG**, *Stiftsbibliothek, Ccl. 1065*
1463; paper; 215 x 150 mm; 223 ff.
(unknown version)
ff. 206/1r-217r; beginning and end missing
Lit.: *Handschriftencensus. Eine Bestandsaufnahme der handschriftlichen Überlieferung deutschsprachiger Texte des Mittelalters* (<http://www.handschriftencensus.de/7677>).

CZECH REPUBLIC

130. **MIKULOV**, *Dietrichsteinská knihovna na zámku Mikulov* [House of Dietrichstein Castle Library], Ms.162.I.
? cent.; I do not know the details; after 1953 unknown location.
Lit.: RÖHRICHT (1890): 70; WYNGAERT (1929): 405; TESTA (1983): 133 (# 94).
131. **OLOMOUC**, *Knihovna Metropolitní kapituly* [Metropolitan Chapter Library], Rp.412.IV
? cent.
Lit.: TESTA (1983): 134 (# 132).

V. Spanish manuscript

SPAIN

132. **MADRID**, *Biblioteca Nacional, Ms. 3013*

15th cent.; ff. 100v-131r.

Title: Libro llamado ultramarino.

Incipit I: Aun en las orientales partes ay otras muchas cosas que de maravillar son ansy de las gentes como de los ritos o traheres suyas y de las industrias y criamientos que fazen de las cuales recuenta frey Odorico de Foro Jullio...

Prologus: Puesto que muchas y diversas cosas acerca de los ritos y las condiciones de este mundo me fueron narradas por muchos, se debe saber que también yo, fray Odorico del Friul, de la Orden de los Hermanos Menores, queriendo atravesar el mar y llegar a tierras de infieles con el objeto de rescatar algunas almas, oí y vi muchas cosas maravillosas que puedo narrar como verdaderas.

Edition: GUGLIELMI (1987).

Lit.: TESTA (1983): 134 (# 135); POPEANGA (1992); CRIVĂȚ (2003).

VI. Welsh manuscript

UNITED KINGDOM

133. **ABERYSTWYTH**, *Llyfrgell Genedlaethol Cymru/National Library of Wales, Llanstephan Ms. 2 (Shirbun C19)*

second half of the 15th cent.; ff. 234-276, transl. by: Dafydd Fychan o Forgannwg (Syre Dauyd Bychein o Vorgannwc, Sr. Davydh Vyxan o Vorgannug, Sr. Davydh Vyxan Clamorganensis apod.), between 1450 and 1490.

Title: Fford y brawt Odrig.

Incipit I (f. 234): Llymma y treithir o fford y Brawt Odric a gerdawd llawer o'r byt.

Prologus: Amryuaelyon dynyon a draethassant o enryuedodeu y daear a'e hansawd. Minheu, y Brawt Odric, o greuyd y Brodyr Troetnoeth, yn broffessawl o Fforomlij de partu Vahonis, a vynneis drauaelu y amryuaelyon wledyd y weled enryuedodeu a dirgelrwyd. Y rei, trwy wirioned, a draethaf i rac llaw gan borth Duw.

Incipit II: Yn gyntaf mi a gerdeis trwy y Mor Mawr hyt ynghonstatinobyl. Odyna hyt yn Trapesundan, yr honn gynt a elwit Pontus...

Explicit (f. 276): Myui, y Brawt Odric, a ysgriuenais hynn o enryuedodeu; a llawer o amryuaelyon betheu a weleis i, ac nys roessum ar gof, kanys nys credei neb onyt a'e gwelei yn gydrychawl.

Edition: WILLIAMS (1929).

List of manuscripts of Odoric's travelogue sorted alphabetically by place

abbreviations: **L** – Latin, **I** – Italian, **F** – French, **G** – German, **S** – Spanish, **W** – Welsh

No.	Library	Country	Language of ms.						
			L	I	F	G	S	W	
[133]	Aberystwyth , Llyfrgell Genedlaethol Cymru/National Library of Wales, Llanstephan Ms. 2 (Shirbun C19)	GREAT BRITAIN							x
[18]	Admont , Stiftsbibliothek, Ms. 583	AUSTRIA	x						
[1]	Assisi , Biblioteca del Sacro Convento (ex Biblioteca Comunale), Ms. 343 (S. Convento 20)	ITALY	x						
[35]	Barcelona , Biblioteca Central de la Diputació de Barcelona, Ms. 490	SPAIN	x						
[59]	Basel , Universitätsbibliothek (Öffentliche Bibliothek der Universität Basel), D.IV.8 (E.III.20) (Murbach)	SWITZERLAND	x						
[66]	Basel , Universitätsbibliothek (Öffentliche Bibliothek der Universität Basel), A.XI.69 (Cat.I.342)	SWITZERLAND	x						
[47]	Berlin , Staatsbibliothek zu Berlin – Preußischer Kulturbesitz (ex Königliche Bibliothek), Theol. lat. qu. 141	GERMANY	x						
[48]	Berlin , Staatsbibliothek zu Berlin – Preußischer Kulturbesitz (ex Middlehill, GREAT BRITAIN), Ms. Phill. 1789	GERMANY	x						
[77]	Bern , Burgerbibliothek (Bibliothèque de la Bourgeoisie de Berne), Ms. 141 (Bongars.327)	SWITZERLAND	x						
[123]	Bern , Burgerbibliothek (Bibliothèque de la Bourgeoisie de Berne), Ms. 125 (Bongars.)	SWITZERLAND			x				
[124]	Bern , Kantonales Gewerbemuseum, Ms.47	SWITZERLAND			x				
[116]	Besançon , Bibliothèque d'Étude et de Conservation (ex Bibliothèque Municipale), Ms.667.G (II.C.4)	FRANCE			x				
[80]	Bremen , Staats- und Universitätsbibliothek, Ms. 1384 (Cat.p.13)	GERMANY	x						
[14]	Bremen , Staats- und Universitätsbibliothek, msb 0002 (MS. b. 2)	GERMANY	x						
[89]	Brno , Moravská zemská knihovna (ex Mikulov), Ms.MK.29 (Nikolsburg.162.II)	CZECH REPUBLIC				x			

No.	Library	Country	Language of ms.					
			L	I	F	G	S	W
[69]	Bruxelles , Bibliothèque Royale, 1160-1163	BELGIE	x					
[26]	Budapest , Országos Széchényi Könyvtár (ex Wien), Cod. 405 (Wien.545) (Rec.528)	HUNGARY	x					
[68]	Cambridge (Mass.) , Harvard College Library (Houghton Library), Riant 90	USA	x					
[72]	Cambridge , Corpus Christi College, Ms. 275 (S.Benet's.1280) (Mar-kaunt.21) (Stanley.A.4)	GREAT BRITAIN	x					
[28]	Cambridge , Corpus Christi College, Ms. 407 (S.Benet's.1349) (Lumley?)	GREAT BRITAIN	x					
[73]	Cambridge , Gonville & Caius College, Ms.162 (83.162)	GREAT BRITAIN	x					
[111]	Città del Vaticano , Biblioteca Angelica, Ms. 2212 (Zoppino-Bracesco) (Rossi)	VATICAN		x				
[10]	Città del Vaticano , Biblioteca Apostolica Vaticana, Barberini. 2558 (XXXIII, 78)	VATICAN	x					
[11]	Città del Vaticano , Biblioteca Apostolica Vaticana, Barberini. 2559 (XXXIII, 79)	VATICAN	x					
[107]	Città del Vaticano , Biblioteca Apostolica Vaticana, Barberini.4047 (XLV.141) (932)	VATICAN		x				
[108]	Città del Vaticano , Biblioteca Apostolica Vaticana, Barberini.4048 (XLV.142) (811)	VATICAN		x				
[46]	Città del Vaticano , Biblioteca Apostolica Vaticana, Ottoboni.2087 (Regina Christina.171) (340) (348 Sbaralea)	VATICAN	x					
[107]	Città del Vaticano , Biblioteca Apostolica Vaticana, Urbinatense.1013	VATICAN		x				
[12]	Città del Vaticano , Biblioteca Apostolica Vaticana, Vat. lat. 5256-b (Vaticano.5256.b)	VATICAN	x					
[106]	Città del Vaticano , Biblioteca Apostolica Vaticana, Vaticano.5256.a	VATICAN		x				
[110]	Città del Vaticano , Biblioteca Casanatense, Ms. 1548 (E.V.1) (Misc.4.n.6)	VATICAN		x				
[13]	Città del Vaticano , Biblioteca Casanatense, Ms. 276 (B. IV. 13)	VATICAN	x					

No.	Library	Country	Language of ms.					
			L	I	F	G	S	W
[125]	Donaueschingen , Fürstl. Fürstenbergische Hofbibliothek, Ms. 482 (L. 153)	GERMANY				x		
[81]	Eichstätt , Staats- und Bischöfliche Seminarbibliothek, Ms. 50	GERMANY	x					
[71]	Erfurt , Universitäts- und Forschungsbibliothek Erfurt / Gotha, Amplon. Q.393 (C.A.4°.393)	GERMANY	x					
[95]	Firenze , Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze (BNCF), Conventi Soppressi (ex S. Maria Nuova), C.7.1170	ITALY		x				
[92]	Firenze , Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze (BNCF), II.II.5 (Magliabechi. XIII.68, VI.19, 1.1714) (Strozzi.376)	ITALY		x				
[93]	Firenze , Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze (BNCF), II.IV.317 (Magliabechi.XXV.323) (Gaddi.408)	ITALY		x				
[94]	Firenze , Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze (BNCF), Panciatichi.92 (11) (Bonsignori)	ITALY		x				
[91]	Firenze , Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze (BNCF), sezione Palatina, E.5.9.67 (562) (534.b) (467)	ITALY		x				
[41]	Firenze , Biblioteca Nazionale Centrale, II.IV.277 (Magliabechi.XXII.20) (Strozzi.362)	ITALY	x					
[2]	Firenze , Biblioteca Nazionale Centrale, Magliab.VII.1334	ITALY	x					
[90]	Firenze , Biblioteca Riccardiana, Ms. 683 (M.IV.33)	ITALY		x				
[96]	Genova , ?	ITALY		x				
[22]	Glasgow , University of Glasgow Library (Special Collections), MS Hunter 84 (T.4.1)	GREAT BRITAIN	x					
[23]	Glasgow , University of Glasgow Library (Special Collections), MS Hunter 458 (V.6.8)	GREAT BRITAIN	x					
[36]	Göttingen , Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek, Böhmer 13	GERMANY	x					
[37]	Hannover , Niedersächsische Landesbibliothek, VI.623	GERMANY	x					
[82]	Hannover , Niedersächsische Landesbibliothek, VI.624	GERMANY	x					

No.	Library	Country	Language of ms.					
			L	I	F	G	S	W
[128]	Klosterneburg , Stiftsbibliothek, Ccl. 1083 (1038 ?)	AUSTRIA				x		
[19]	Klosterneburg , Stiftsbibliothek, Ccl. 722A (S. Marie Neuburga Claus-trali)	AUSTRIA	x					
[20]	Klosterneburg , Stiftsbibliothek, Ccl. 1066 (S. Marie Neuburga Claus-trali)	AUSTRIA	x					
[43]	Leiden , Bibliotheek der Rijksuniver-siteit, Voss. Lat. Q.50	NETHERLANDS	x					
[31]	London , British Library (ex British Museum Library), Arundel 13 (Arundel. 13 f. 38. b.)	GREAT BRITAIN	x					
[30]	London , British Library (ex British Museum Library), Cotton Otho D.1	GREAT BRITAIN	x					
[32]	London , British Library (ex British Museum Library), Harley 562	GREAT BRITAIN	x					
[112]	London , British Library (ex British Museum Library), Additional.33756 (Grenville.14.672) (F.B.1838)	GREAT BRITAIN		x				
[115]	London , British Library (ex British Museum Library), Cotton.Otho.D. II (XXI.E.2)	GREAT BRITAIN			x			
[29]	London , British Library (ex British Museum Library), Royal.Coll.14.C.XIII	GREAT BRITAIN	x					
[114]	London , British Library (ex British Museum Library), Royal.Coll.19. D. 1	GREAT BRITAIN			x			
[97]	Lucca , Biblioteca Statale (Governativa), Ms. 1296 (Lucchesini.26)	ITALY		x				
[132]	Madrid , Biblioteca Nacional, Ms. 3013	SPAIN					x	
[15]	Mainz , Kapitel der Kathedrale, Ms. 52	GERMANY	x					
[98]	Mantova , Biblioteca Comunale, Ms. 488 (S.Francesco.E. I. 10)	ITALY		x				
[74]	Melk , Stiftsbibliothek, Cod. 46 (959)	AUSTRIA	x					
[42]	Melk , Stiftsbibliothek, Ms. 952 (718) (C.Mellicensis.H.17)	AUSTRIA	x					
[130]	Mikulov , Dietrichsteinská knihovna na zámku Mikulov, Ms.162.I.	CZECH REPUBLIC				x		
[78]	Milano , Archivio Conti Girolamo d'Adda	ITALY	x					
[70]	Milano , Biblioteca Ambrosiana (ex Conv. S. Ambrosii), H. 188, P. Inf.	ITALY	x					
[127]	München , Bayerische Staatsbibliothek (ex Mikulov), Cgm. 7364	GERMANY				x		

No.	Library	Country	Language of ms.					
			L	I	F	G	S	W
[61]	München , Bayerische Staatsbibliothek, Clm 21259 (Ulm. 59)	GERMANY	x					
[50]	München , Bayerische Staatsbibliothek, Clm 903 (Regensburg) (Ireland)	GERMANY	x					
[49]	München , Bayerische Staatsbibliothek, Clm 22377 (Canon.Premonstratensium) (Windberg.177)	GERMANY	x					
[83]	München , Münchner Stadtbibliothek, L. 1603 (ex NÜRNBERG, Stadtbibliothek, Solger.34.4)	GERMANY	x					
[126]	München , Münchner Stadtbibliothek (ex Nürnberg), 4° M. Mon. 22 (Solger.66.4) (Bürgerbibliothek L 1603)	GERMANY				x		
[3]	Napoli , Archivio Storico Ansaldo (ex Genova), Ms. 64 «Portolano delle Isole Egee»	ITALY	x					
[4]	Napoli , Biblioteca Nazionale „Vittorio Emanuele III“, VIII.D.68	ITALY	x					
[44]	New York , private collection	USA	x					
[27]	St. Bonaventure (N.Y.) , St. Bonaventure University, Franciscan Institute Library (ex WASHINGTON D.C., Holy Name College), H.N. 79	USA	x					
[131]	Olomouc , Knihovna Metropolitní kapituly, Rp.412.IV	CZECH REPUBLIC				x		
[33]	Oxford , Bodleian Library, KD1612 (Digby 11) (Codices Digbeiani, No. 11, piece No. 3, f. 44)	GREAT BRITAIN	x					
[34]	Oxford , Bodleian Library, KD1767 (Digby 166) (Codices Digbeiani, No. 166, piece No. 10, f. 36)	GREAT BRITAIN	x					
[5]	Padova , Archivio di Stato, Corporazioni Soppresse – Monasteri padovani, Sant’Antonio, S.Ant.Conf.B.226.I (17)	ITALY	x					
[85]	Paris , ?, cat. Saulcy 308	FRANCE	x					
[119]	Paris , Bibliothèque Nationale de France, F.Fr. 12202 (Supp. fr. 1103)	FRANCE			x			
[122]	Paris , Bibliothèque Nationale de France, F.Fr. (Rotschild.3085) (Barbois.19) (Asburnham.432) (Murray)	FRANCE			x			
[120]	Paris , Bibliothèque Nationale de France, F.Fr. 10913	FRANCE			x			
[121]	Paris , Bibliothèque Nationale de France, F.Fr.1118 (PP.7369)	FRANCE			x			

No.	Library	Country	Language of ms.					
			L	I	F	G	S	W
[117]	Paris , Bibliothèque Nationale de France, F.Fr.1380 (Bigot.165) (7500.C.)	FRANCE			x			
[75]	Paris , Bibliothèque Nationale de France, lat. 3195 (Mazarin.4624)	FRANCE	x					
[118]	Paris , Bibliothèque Nationale de France, F.Fr.2810 (BNF Richelieu Manuscrits Français 2810) (Rés.8392) (Bourgogne) (Berry.116 a 198)	FRANCE			x			
[24]	Paris , Bibliothèque Nationale de France, lat. 2584 (Colbert.1228) (Regius.3909) (Avignon.292)	FRANCE	x					
[38]	Paris , Bibliothèque Nationale de France, lat. 686 (Collection Dupuy.686)	FRANCE	x					
[99]	Pisa , Archivio privato Agostini Venerosi della Seta	ITALY		x				
[54]	Praha , Archiv Pražského hradu, Knihovna Metropolitní kapituly u sv. Víta, H.9 (H.IX)	CZECH REPUBLIC	x					
[55]	Praha , Archiv Pražského hradu, Knihovna Metropolitní kapituly u sv. Víta, G.28 (Rp.G.XXVIII) (Tržebenycz G.53)	CZECH REPUBLIC	x					
[65]	Praha , Archiv Pražského hradu, Knihovna Metropolitní kapituly u sv. Víta, N.10 (Rp.N.X) (G.3)	CZECH REPUBLIC	x					
[56]	Praha , Knihovna Národního muzea, XVII.E.2. (Březnice) (Kolowrat.178)	CZECH REPUBLIC	x					
[113]	Rhenen , Archiv Wieder? (ex Paris), cat. Saulcy.307	NETHERLANDS		x				
[39]	Saint-Omer , Bibliothèque Municipale, Ms. 737 (Abbaye de Saint-Bertin)	FRANCE	x					
[6]	San Daniele del Friuli , Arch. Masetti Zannini de Concina, Ms. 36 (stima 2586)	ITALY	x					
[25]	Sevilla , Biblioteca Capitulare y Colombina, 7.5.8	SPAIN	x					
[88]	Strasbourg , Bibliothèque Municipale (ex Bibliothèque de la Ville) (?)	FRANCE	x					
[86]	Strasbourg , Bibliothèque nationale et universitaire	FRANCE	x					
[87]	Strasbourg , Bibliothèque nationale et universitaire, A.VI.7	FRANCE	x					
[62]	Stuttgart , Württembergische Landesbibliothek, Cod. theol. et phil. 4 ^o 541 (?)	GERMANY	x					

No.	Library	Country	Language of ms.					
			L	I	F	G	S	W
[84]	Stuttgart , Württembergische Landesbibliothek, G.48.8° (Löffler.108)	GERMANY	x					
[63]	Stuttgart , Württembergische Landesbibliothek, HB I 20	GERMANY	x					
[45]	Udine , Biblioteca Arcivescovile (Biblioteca dell'Archivio Capitolare della Città, Seminario Arcivescovile), Cernazai XIX.83	ITALY	x					
[7]	Udine , Biblioteca Arcivescovile (Biblioteca dell'Archivio Capitolare della Città, Seminario Arcivescovile), F. Bini Misc. XXII.3 (Bini.307)	ITALY	x					
[100]	Udine , Biblioteca Arcivescovile (Biblioteca dell'Archivio Capitolare della Città, Seminario Arcivescovile), Ms.Navarra (G. Madrassi) (L. Labris) (G.B. Lotti)	ITALY		x				
[79]	Udine , Biblioteca Comunale „Vincenzo Joppi“, Ms. 549	ITALY	x					
[8]	Udine , Conv. S. Francesco, Ms „Monteniani“	ITALY	x					
[67]	Uppsala , Uppsala universitetbibliotek, CU.C.26 (S. Brigitte Vadstena)	SWEDEN	x					
[60]	Utrecht , Universiteitsbibliotheek (Bibliotheek der Rijksuniversiteit), Hs. 737	NETHERLANDS	x					
[104]	Venezia , Biblioteca Nazionale Marciana (ex Cheltenham), It.12496 (VI.585) (Philipps.8268) (Evans) (Guilford-Heber.1165)	ITALY		x				
[101]	Venezia , Biblioteca Nazionale Marciana, It.5726 (ms. It. Cl. VI, cod. CII) (VI.102) (Nani.95)	ITALY		x				
[102]	Venezia , Biblioteca Nazionale Marciana, It.5881 (ms. It. Cl. IV, cod. CCVIII) (VI.208) (Morelli.14)	ITALY		x				
[103]	Venezia , Biblioteca Nazionale Marciana, It.6672 (ms. It. Cl. XI, cod. XXXII) (XI.32) (Svajer.1409)	ITALY		x				
[40]	Venezia , Biblioteca Nazionale Marciana, Lat. 4326 (ms. XIV.43) (Farsetti.70)	ITALY	x					
[105]	Venezia , Museo Civico Correr, It.2113 (Cicogna.2611) (Tiepolo)	ITALY		x				
[9]	Venezia , Museo Correr, Lat. 2408 (Cicogna.2389) (Liruti)	ITALY	x					

No.	Library	Country	Language of ms.					
			L	I	F	G	S	W
[76]	Vyšší Brod , Knihovna cisterciáckého opatství (ex České Budějovice), Rp.V.B.18 (Hohenfurt. 87) (Vyšší Brod.18.29)	CZECH REPUBLIC	x					
[52]	Wien , Österreichisches Nationalbibliothek, Cod. 3359 (Rec. 2008.a) (2046)	AUSTRIA	x					
[21]	Wien , Österreichisches Nationalbibliothek, Cod. 4459 (Theol.286) (olim 136)	AUSTRIA	x					
[53]	Wien , Österreichisches Nationalbibliothek, Cod. 4761 (Rec.2025.a)	AUSTRIA	x					
[16]	Wolfenbüttel , Herzog August Bibliothek (ex abbey Weissemburg, Alsace), Weissemburg.40	GERMANY	x					
[17]	Wolfenbüttel , Herzog August Bibliothek (ex abbey Weissemburg, Alsace), Weissemburg.41	GERMANY	x					
[51]	Wolfenbüttel , Herzog August Bibliothek, 3133.18.2 Aug.-4°	GERMANY	x					
[58]	Wrocław , Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu (ex Moscow), IV.F.96.d (Vok Ursini-Rozemberg) (Jo. Chr. Fridrichio) (Moskva UH.3188)	POLAND	x					
[57]	Wrocław , Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu, I.Q.70 (Augustin.H.V.) (G. Wandalus.1484)	POLAND	x					
[64]	Würzburg , Universitätsbibliothek, M.ch.f.32	GERMANY	x					

List of manuscripts of Odoric's travelogue arranged chronologically

I. Latin manuscripts

No.	Date	Library	Country
[35]	14th cent.	Barcelona , Biblioteca Central de la Diputació de Barcelona, Ms. 490	SPAIN
[59]	14th cent.	Basel , Universitätsbibliothek (Öffentliche Bibliothek der Universität Basel), D.IV.8 (E.III.20) (Murbach)	SWITZERLAND
[80]	14th cent.	Bremen , Staats- und Universitätsbibliothek, Ms. 1384 (Cat.p.13)	GERMANY
[26]	14th cent.	Budapest , Országos Széchényi Könyvtár (ex Wien), Cod. 405 (Wien.545) (Rec.528)	HUNGARY

No.	Date	Library	Country
[73]	14th cent.	Cambridge , Gonville & Caius College, Ms.162 (83.162)	GREAT BRITAIN
[23]	14th cent.	Glasgow , University of Glasgow Library (Special Collections), MS Hunter 458 (V.6.8)	GREAT BRITAIN
[20]	14th cent.	Klosterneuburg , Stiftsbibliothek, Ccl.1066 (S. Marie Neuburga Claustrali)	AUSTRIA
[61]	14th cent.	München , Bayerische Staatsbibliothek, Clm 21259 (Ulm. 59)	GERMANY
[34]	14th cent.	Oxford , Bodleian Library, KD1767 (Digby 166) (Codices Digbeiani, No. 166, piece No. 10, f. 36)	GREAT BRITAIN
[24]	14th cent.	Paris , Bibliothèque Nationale de France, lat. 2584 (Colbert.1228) (Regius.3909) (Avignon.292)	FRANCE
[56]	14th cent.	Praha , Knihovna Národního muzea, XVII.E.2. (Březnice) (Kolowrat.178)	CZECH REPUBLIC
[63]	14th cent.	Stuttgart , Württembergische Landesbibliothek, HB I 20	GERMANY
[29]	early 14th cent.	London , British Library (ex British Museum Library), Royal Coll., 14.C.XIII	GREAT BRITAIN
[31]	early 14th cent.	London , British Library (ex British Museum Library), Arundel 13	GREAT BRITAIN
[87]	1340	Strasbourg , Bibliothèque nationale et universitaire, A.VI.7	FRANCE
[1]	2nd half of the 14th cent.	Assisi , Biblioteca del Sacro Convento (ex Biblioteca Comunale), Ms. 343 (S. Convento 20)	ITALY
[71]	2nd half of the 14th cent.	Erfurt , Universitäts- und Forschungsbibliothek Erfurt / Gotha, Amplon. Q.393 (C.A.4°.393)	GERMANY
[33]	2nd half of the 14th cent.	Oxford , Bodleian Library, KD1612 (Digby 11) (Codices Digbeiani, No. 11, piece No. 3, f. 44)	GREAT BRITAIN
[44]	1372	New York , private collection	USA
[14]	1384	Bremen , Staats- und Universitätsbibliothek, msb 0002 (MS. b. 2)	GERMANY
[12]	14th or 15th cent.?	Città del Vaticano , Biblioteca Apostolica Vaticana, Vat. lat. 5256-b (Vaticano.5256.b)	VATICAN
[66]	14th/15th cent.	Basel , Universitätsbibliothek (Öffentliche Bibliothek der Universität Basel), A.XI.69 (Cat.I.342)	SWITZERLAND
[48]	14th/15th cent.	Berlin , Staatsbibliothek zu Berlin – Preußischer Kulturbesitz (ex Middlehill, GREAT BRITAIN), Ms. Phill. 1789	GERMANY
[13]	14th/15th cent.	Città del Vaticano , Biblioteca Casanatense, Ms. 276 (B. IV. 13)	VATICAN
[22]	14th/15th cent.	Glasgow , University of Glasgow Library (Special Collections), MS Hunter 84 (T.4.1)	GREAT BRITAIN
[42]	14th/15th cent.	Melk , Stiftsbibliothek, Ms. 952 (718) (C.Mellicensis.H.17)	AUSTRIA

No.	Date	Library	Country
[49]	14th/15th cent.	München , Bayerische Staatsbibliothek, Clm 22377 (Canon.Premonstratensium) (Windberg.177)	GERMANY
[75]	14th/15th cent.	Paris , Bibliothèque Nationale de France, lat. 3195 (Mazarin.4624)	FRANCE
[86]	14th/15th cent.	Strasbourg , Bibliothèque nationale et universitaire	FRANCE
[54]	14th/15th cent.	Praha , Archiv Pražského hradu, Knihovna Metropolitní kapituly u sv. Víta, H.9 (H.IX)	CZECH REPUBLIC
[88]	14th/15th cent.	Strasbourg , Bibliothèque Municipale (ex Bibliothèque de la Ville) (?)	FRANCE
[62]	14th/15th cent.	Stuttgart , Württembergische Landesbibliothek, Cod. theol. et phil. 4 ^o 541 (?)	GERMANY
[40]	14th/15th cent.	Venezia , Biblioteca Nazionale Marciana, Lat. 4326 (ms. XIV.43) (Farsetti.70)	ITALY
[77]	end of the 14th/15th cent.	Bern , Burgerbibliothek (Bibliothèque de la Bourgsoisie de Berne), Ms. 141 (Bongars.327)	SWITZERLAND
[28]	end of the 14th cent./ early 15th cent.	Cambridge , Corpus Christi College, Ms. 407 (S.Benet's.1349) (Lumley?)	GREAT BRITAIN
[69]	15th cent.	Bruxelles , Bibliothèque Royale, 1160-1163	BELGIE
[68]	15th cent.	Cambridge (Mass.) , Harvard College Library (Houghton Library), Riant 90	USA
[41]	15th cent.	Firenze , Biblioteca Nazionale Centrale, II.IV.277 (Magliabechi.XXII.20) (Strozzi.362)	ITALY
[19]	15th cent.	Klosterneuburg , Stiftsbibliothek, Ccl. 722A (S. Marie Neuburga Claustrali)	AUSTRIA
[43]	15th cent.	Leiden , Bibliotheek der Rijksuniversiteit, Voss. Lat. Q.50	NETHERLANDS
[30]	15th cent.	London , British Library (ex British Museum Library), Cotton Otho D.1	GREAT BRITAIN
[74]	15th cent.	Melk , Stiftsbibliothek, Cod. 46 (959)	AUSTRIA
[3]	15th cent.	Napoli , Archivio Storico Ansaldo (ex Genova), Ms. 64 «Portolano delle Isole Egee»	ITALY
[4]	15th cent.	Napoli , Biblioteca Nazionale „Vittorio Emanuele III“, VIII.D.68	ITALY
[27]	15th cent.	St. Bonaventure (N.Y.) , St. Bonaventure University, Franciscan Institute Library (ex WASHINGTON D.C., Holy Name College), H.N. 79	USA
[25]	15th cent.	Sevilla , Biblioteca Capitular y Colombina, 7.5.8	SPAIN
[60]	15th cent.	Utrecht , Universiteitsbibliotheek (Bibliotheek der Rijksuniversiteit), Hs. 737	NETHERLANDS
[76]	15th cent.	Vyšší Brod , Knihovna cisterciáckého opatství (ex České Budějovice), Rp.V.B.18 (Hohenfurt. 87) (Vyšší Brod.18.29)	CZECH REPUBLIC

No.	Date	Library	Country
[53]	15th cent.	Wien , Österreichisches Nationalbibliothek, Cod. 4761 (Rec.2025.a)	AUSTRIA
[21]	15th cent.	Wien , Österreichisches Nationalbibliothek, Cod. 4459 (Theol.286) (olim 136)	AUSTRIA
[51]	15th cent.	Wolfenbüttel , Herzog August Bibliothek, 3133.18.2 Aug.-4°	GERMANY
[57]	15th cent.	Wrocław , Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu, I.Q.70 (Augustin.H.V.) (G. Wandalus.1484)	POLAND
[64]	15th cent.	Würzburg , Universitätsbibliothek, M.ch.f.32	GERMANY
[72]	early 15th cent.	Cambridge , Corpus Christi College, Ms. 275 (S.Benet's.1280) (Markaunt.21) (Stanley.A.4)	GREAT BRITAIN
[85]	early 15th cent.	Paris , ?, cat. Saulcy 308	FRANCE
[46]	early 15th cent.	Città del Vaticano , Biblioteca Apostolica Vaticana, Ottoboni.2087 (Regina Christina.171) (340) (348 Sbaralea)	VATICAN
[32]	early 15th cent.	London , British Library (ex British Museum Library), Harley 562	GREAT BRITAIN
[78]	early 15th cent.	Milano , Archivio Conti Girolamo d'Adda	ITALY
[65]	early 15th cent.	Praha , Archiv Pražského hradu, Knihovna Metropolitní kapituly u sv. Víta, N.10 (Rp.N.X) (G.3)	CZECH REPUBLIC
[55]	early 15th cent.	Praha , Archiv Pražského hradu, Knihovna Metropolitní kapituly u sv. Víta, G.28 (Rp.G.XXVIII) (Tržebenycz G.53)	CZECH REPUBLIC
[6]	early 15th cent.	San Daniele del Friuli , Arch. Masetti Zannini de Concina, Ms. 36 (stima 2586)	ITALY
[16]	early 15th cent.	Wolfenbüttel , Herzog August Bibliothek (ex Weissemburg Abbey, Alsace), Weissemburg.40	GERMANY
[17]	early 15th cent.	Wolfenbüttel , Herzog August Bibliothek (ex Weissemburg Abbey, Alsace), Weissemburg.41	GERMANY
[9]	1401	Venezia , Museo Correr, Lat. 2408 (Cicogna.2389) (Liruti)	ITALY
[67]	1416	Uppsala , Uppsala universitetbibliotek, CU.C.26 (S. Brigitte Vadstena)	SWEDEN
[47]	ca.1420	Berlin , Staatsbibliothek zu Berlin – Preußischer Kulturbesitz (ex Königliche Bibliothek), Theol. lat. qu. 141	GERMANY
[50]	1422	München , Bayerische Staatsbibliothek, Clm 903 (Regensburg) (Ireland)	GERMANY
[2]	1431	Firenze , Biblioteca Nazionale Centrale, Magliab. VII.1334	ITALY
[18]	1435	Admont , Stiftsbibliothek, Ms. 583	AUSTRIA
[39]	1448	Saint-Omer , Bibliothèque Municipale, Ms. 737 (Abbaye de Saint-Bertin)	FRANCE
[52]	1462	Wien , Österreichisches Nationalbibliothek, Cod. 3359 (Rec. 2008.a) (2046)	AUSTRIA

No.	Date	Library	Country
[70]	1478	Milano , Biblioteca Ambrosiana (ex Conv. S. Ambrosii), H. 188, P. Inf.	ITALY
[7]	15th/16th cent.	Udine , Biblioteca Arcivescovile (Biblioteca dell'Archivio Capitolare della Città, Seminario Arcivescovile), F. Bini Misc. XXII.3 (Bini.307)	ITALY
[8]	1542	Udine , Conv. S. Francesco, Ms „Monteniani“	ITALY
[10]	1582	Città del Vaticano , Biblioteca Apostolica Vaticana, Barberini. 2558 (XXXIII, 78)	VATICAN
[11]	16th/17th cent.	Città del Vaticano , Biblioteca Apostolica Vaticana, Barberini. 2559 (XXXIII, 79)	VATICAN
[37]	16th/17th cent.	Hannover , Niedersächsische Landesbibliothek, VI.623	GERMANY
[82]	16th/17th cent.	Hannover , Niedersächsische Landesbibliothek, VI.624	GERMANY
[5]	end of the 16th/ beginning of the 17th cent.	Padova , Archivio di Stato, Corporazioni Soppressate – Monasteri padovani, Sant'Antonio, S.Ant. Conf.B.226.I (17)	ITALY
[58]	1605 (copy of 1346)	Wrocław , Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu (ex Moscow), IV.F.96.d (Vok Ursini-Rozemberg) (Jo. Chr. Fridrichio) (Moskva UH.3188)	POLAND
[38]	1647	Paris , Bibliothèque Nationale de France, lat. 686 (Collection Dupuy.686)	FRANCE
[36]	18th cent.	Göttingen , Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek, Böhmer 13	GERMANY
[45]	19th cent.	Udine , Biblioteca Arcivescovile (Biblioteca dell'Archivio Capitolare della Città, Seminario Arcivescovile), Cernazai XIX.83	ITALY
[79]	19th cent.	Udine , Biblioteca Comunale „Vincenzo Joppi“, Ms. 549	ITALY
[81]	? cent.	Eichstätt , Staats- und Bischöfliche Seminarbibliothek, Ms. 50	GERMANY
[15]	? cent.	Mainz , Kapitel der Kathedrale, Ms. 52	GERMANY
[83]	? cent.	München , Münchner Stadtbibliothek, L. 1603 (ex NÜRNBERG, Stadtbibliothek, Solger.34.4)	GERMANY
[84]	? cent.	Stuttgart , Württembergische Landesbibliothek, G.48.8° (Löffler.108)	GERMANY

II. Italian manuscripts

No.	Date	Library	Country
[91]	14th cent.	Firenze , Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze (BNCF), sezione Palatina, E.5.9.67 (562) (534.b) (467)	ITALY
[92]	14th cent. (1377)	Firenze , Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze (BNCF), II.II.5 (Magliabechi.XIII.68, VI.19, 1.1714) (Strozzi.376)	ITALY

No.	Date	Library	Country
[113]	14th cent.	Rheneu , Archiv Wieder? (ex Paris), cat. Saul-cy.307	NETHERLANDS
[101]	14th cent.	Venezia , Biblioteca Nazionale Marciana, It.5726 (ms. It. Cl. VI, cod. CII) (VI.102) (Nani.95)	ITALY
[107]	2nd half of the 14th cent.	Città del Vaticano , Biblioteca Apostolica Vaticana, Urbinate.1013	VATICAN
[95]	end of the 14th cent.	Firenze , Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze (BNCF), Conventi Soppressi (ex S. Maria Nuova), C.7.1170	ITALY
[104]	14th or 15th cent.	Venezia , Biblioteca Nazionale Marciana (ex Cheltenham), It.12496 (VI.585) (Philipps.8268) (Evans) (Guilford-Heber.1165)	ITALY
[107]	14th/15th cent.	Città del Vaticano , Biblioteca Apostolica Vaticana, Barberini.4047 (XLV.141) (932)	VATICAN
[106]	15th cent.	Città del Vaticano , Biblioteca Apostolica Vaticana, Vaticano.5256.a	VATICAN
[108]	15th cent.	Città del Vaticano , Biblioteca Apostolica Vaticana, Barberini.4048 (XLV.142) (811)	VATICAN
[90]	15th cent.	Firenze , Biblioteca Riccardiana, Ms. 683 (M.IV.33)	ITALY
[96]	15th cent.	Genova , ?	ITALY
[99]	15th cent.	Pisa , Archivio privato Agostini Venerosi della Seta	ITALY
[93]	beginning of the 15th cent.	Firenze , Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze (BNCF), II.IV.317 (Magliabechi.XXV.323) (Gaddi.408)	ITALY
[105]	15th cent. (1426)	Venezia , Museo Civico Correr, It.2113 (Cicogna.2611) (Tiepolo)	ITALY
[103]	15th cent. (1443)	Venezia , Biblioteca Nazionale Marciana, It.6672 (ms. It. Cl. XI, cod. XXXII) (XI.32) (Svajer.1409)	ITALY
[111]	early 15th cent.	Città del Vaticano , Biblioteca Angelica, Ms. 2212 (Zoppino-Bracesco) (Rossi)	VATICAN
[110]	15th cent. (after 1453)	Città del Vaticano , Biblioteca Casanatense, Ms. 1548 (E.V.1) (Misc.4.n.6)	VATICAN
[97]	15th cent. (1465)	Lucca , Biblioteca Statale (Governativa), Ms. 1296 (Lucchesini.26)	ITALY
[94]	15th cent. (after 1466)	Firenze , Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze (BNCF), Panciatichi.92 (11) (Bonsignori)	ITALY
[98]	end of the 15th cent.	Mantova , Biblioteca Comunale, Ms. 488 (S.Francesco.E. I. 10)	ITALY
[102]	16th cent. (between 1518 and 1520)	Venezia , Biblioteca Nazionale Marciana, It.5881 (ms. It. Cl. IV, cod. CCVIII) (VI.208) (Morelli.14)	ITALY
[100]	1671	Udine , Biblioteca Arcivescovile (Biblioteca dell'Archivio Capitolare della Città, Seminario Arcivescovile), Ms.Navarra (G. Madrassi) (L. Labris) (G.B. Lotti)	ITALY

No.	Date	Library	Country
[112]	19th cent.	London , British Library (ex British Museum Library), Additional.33756 (Grenville.14.672) (F.B.1838)	GREAT BRITAIN

III. French manuscripts

No.	Date	Library	Country
[119]	14th cent.	Paris , Bibliothèque Nationale de France, F.Fr. 12202 (Supp. fr. 1103)	FRANCE
[123]	14th cent.	Bern , Burgerbibliothek (Bibliothèque de la Bourgeoisie de Berne), Ms. 125 (Bongars.)	SWITZERLAND
[116]	14th cent. (1368)	Besançon , Bibliothèque d'Étude et de Conservation (ex Bibliothèque Municipale), Ms.667.G (IL.C.4)	FRANCE
[114]	15th cent.	London , British Library (ex British Museum Library), Royal.Coll.19. D. 1	GREAT BRITAIN
[117]	15th cent.	Paris , Bibliothèque Nationale de France, F.Fr.1380 (Bigot.165) (7500.C.)	FRANCE
[118]	15th cent. (between 1410 and 1412)	Paris , Bibliothèque Nationale de France, F.Fr.2810 (BNF Richelieu Manuscrits Français 2810) (Rés.8392) (Bourgogne) (Berry.116 a 198)	FRANCE
[121]	16th cent.	Paris , Bibliothèque Nationale de France, F.Fr.1118 (PP.7369)	FRANCE
[124]	? cent.	Bern , Kantonales Gewerbemuseum, Ms.47	SWITZERLAND
[115]	? cent.	London , British Library (ex British Museum Library), Cotton.Otho.D. II (XXI.E.2)	GREAT BRITAIN
[122]	? cent.	Paris , Bibliothèque Nationale de France, F.Fr. (Rotschild.3085) (Barbois.19) (Asburnham.432) (Murray)	FRANCE

IV. German manuscripts

No.	Date	Library	Country
[89]	15th cent.	Brno , Moravská zemská knihovna (ex Mikulov), Ms.MK.29 (Nikolsburg.162.II)	CZECH REPUBLIC
[128]	ca. 1425	Klosterneuburg , Stiftsbibliothek, Ccl. 1083 (1038 ?)	AUSTRIA
[126]	ca. 1450	München , Bayerische Staatsbibliothek (ex Mikulov), Cgm. 7364	GERMANY
[125]	1465	Donaueschingen , Fürstl. Fürstenbergische Hofbibliothek, Ms. 482 (L. 153)	GERMANY
[127]	1488	München , Stadtbibliothek (ex Nürnberg), 4° M. Mon. 22 (Solger.66.4) (Burgerbibliothek L 1603)	GERMANY

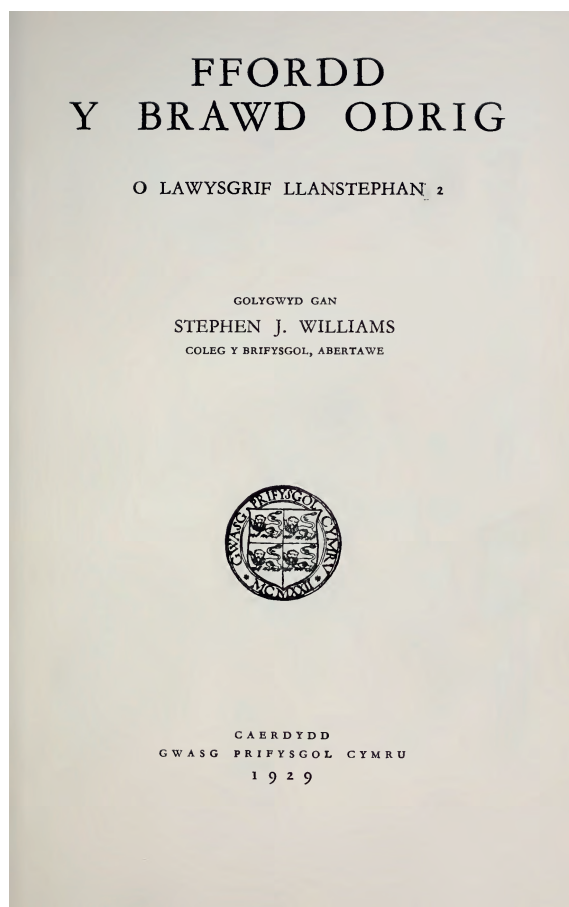
No.	Date	Library	Country
[130]	? cent.	Mikulov , Dietrichsteinská knihovna na zámku Mikulov, Ms.162.I.	CZECH REPUBLIC
[131]	? cent.	Olomouc , Knihovna metropolitní kapituly, Rp.412.IV	CZECH REPUBLIC

V. Spanish manuscript

No.	Date	Library	Country
[132]	15th cent.	Madrid , Biblioteca Nacional, Ms. 3013	SPAIN

VI. Welsh manuscript

No.	Date	Library	Country
[133]	2nd half of the 15th cent.	Aberystwyth , Llyfrgell Genedlaethol Cymru/ National Library of Wales, Llanstephan Ms. 2 (Shirbun C19)	GREAT BRITAIN

Printed editions and studies

1513

134. **Virunius, Ponticus** [Pontico Virunio Tarvisino]: *Odorichus de rebus incognitis*. Impresus Esauri [= Pesaro]. M.D.XIII idibus Martii [= 15th March 1513] [per Hieronymo Soncino]. 46 pp. (23 f.) [edition of ms. JESI (?), Ms “Oliverio”; lost after 1513] [facsimile see: MONACO – TESTA 1986]

1521

135. **Candidus, Joannes**: *Commentariorum aquilejensium libri octo, ab ultimis temporibus usque ad inducias quinquennales a. C. 1517, Joannis Candidi jurisconsulti*; in foglio, di car. 50. Venetiis, per Alexandrum de Bindonis, impensis Laurentii Lorii de Portesio. [Odoric: ff. XVI-XXVIII]

1529

136. **Saint Denys, Jehan**: *Lhystoire merueilleuse Plaisante et Recreatiue du grād Empereur de Tartarie seigneur des Tartres nōme le grād Can. Cōtenāt six liures ou parties: Dont le Premier traicte des singularitez ⁊ conditions des .XIII. Royaulmes de Asye subiectz audict grand Chan. Le second parle des empereurs qui depuis Lincarnation nostre seigñr ont regne et encore a p̄sent regnent en Asie. Et aussi dont premier proceda le nom du grād Chan. Et la seigneurie des Tartres. Et cōment. Le tiers descript q̄lle chose on doit faire auāt que commencer la guerre. Le quart parle du voyage q̄fist vng Religieux des freres p̄scheurs allant p̄ le commādement du pape oultre mer prescher les mescreās. Et sont en ceste ptie cōtenuz les royaulmes. Les gens. Les prouinces. Les loix. Les sectes. Les heresies. Et les neuelles que le dit frere trouua es parties doriēt. Le cinq̄esme cotiēt commēt vng aultre religieux des freres mineurs alla oultre mer pour prescher les infideles. Et fust iusques en la terre prebstre Jan ou il vit plusieurs aultres choses fort admirables. Et dignes de grand memoire cōme il racōpte cy dedans. Le sixiesme q̄le du pays de surye et des villes sur mer degipte du desert du mōt de Synay darabe. Et des saintz lieux q̄ sont entre le fleuue Jourdain ⁊ Hierusalē. Et signāment des choses mōstrueuses q̄l a veues selon la diuersite des pays cōntrees et regiōs. Et plusieurs autres choses cōme on pourra veoir par la table cy apres. On le v̄d a paris en la rue neufue n̄re dame a lēseigne S. Nicolas et au pallays en la gallerie cōe on va a la chācellerie pour Jehā. S. denys. 80+4 f. [edition of ms. PARIS, Bibliothèque Nationale de France, F.fr. 1380]*

1574

137. **Ramusio, Giovan Battista**: *Secondo Volume delle navigationi et viaggi raccolto gia da M. Gio. Battista Ramvsio, et hora in questa nvova editione accrescivto: nel qvale si contengono L'Historia delle cose de Tartari, diuersi fatti de'loro Imperatori, descritta da M. Marco Polo Gentilhuomo Venetiano, da Hayton Armeno. Varie descrittioni di diversi avttori, dell'Indie Orientali, della Tartaria, della Persia, Armenia, Mengrelia, Zorzania, altre Prouincie: nelle quali si raccontano*

IN questo breuissimo curriculo de miserabel tempo del. M. CCC. XVIII. humile: & deuotamente prego el mio signore dio: al cui nome tremano le intellegētie del celo: che allumine tanto el mio intellecto: chio possa in tutto: o in parte narrare le mirabile cose: che apparueno allocchi mei: lequale: repensando non sonno da marauigliare: imperhoche al nostro signore dio ogni cosa e possibile: ma pure a coloro: che cio udito: & ueduto nō hāno: me piace demōstrare: cossi me credo che ogni psona me debbia credere: & prometto: & giuro nella mia consciētia: & per lo sacramēto della messa: & per lo habito: chio porto indegnamēte ad dosso: che io uerificamēte diro senza alchuna cosa aggiūgere: o minuire le marauigliose cose diuerse: & in diuerse parte del mondo: lequale ho trouato: & quelle che in la memoria me tornerāno apertamente monstrarō.

NEl tempo che e de sopra dicto cum determinato pensiero io frate Odorico de porto maggiore de friulia della prouidentia de padua del mese de Aprylle cū bona licentia del nro maggiore me parti: & nauigando per mare cum lo aiuto de dio: & cū li uenti prosperi giūgemmo in Cōstātinopoli: & quindi passamo el mare maggiore: & uenemo in Trabisenda in una cirta metropoli de Pōto: nella quale terra giace el corpo del beato Athanasio: in questa terra fo la prima marauiglia: che io uiddi: & non temo de dirlo: che in Venetia ho cum molti parlato: chel simile dicono hauer ueduto cio uiddi io: uno homo barbuto: & de feroce aspetto: che menaua cum lui circa doe milia perdice: come fanno li pastori le pecorelle: & queste uolando: & andādo le cōdusse a donare allo imperatore: el quale ne

Cela veismes en la cite de gelt

q est vne iournee pres de la mer sablonneuse q est vne moult merueilleuse chose & moult pilleuse. En ceste cite a moult grant habondance de tous vins. Et speciallement la treuve lon figues et raisins tous bertz et meurs et sectz plus que en nulle partie du monde & cest la meilleure cite que le pereur ait en tout son royaume. De ceste cite dient les sarrazins que nul chrestien ny peut viure.

¶ De la cite de conan. V.

Ceste cite men partiz ie pas

ay mautes terres et cites. Si vins a vne cite nomme canan ou eust iadis tresgrande cite et portoit iadis tresgrant dommaige aux romains. Les murs de ceste cite ont six anquante mille de tour. En ceste cite a plusieurs palays encores estees mais nul ny demeure. Elle habonde de tous viures.

¶ De la cite de esus. Vi.

Canani passay maintes ter

res si vins en esus le pays dont fut Job la ou on treuve de tous viures en grant habondance. En ce pays il y a montaignes plaines de pasturages pour les bestes la treuve on la manne meilleure & en plus grant habondance que en nulle partie du monde. En ceste cite a on quatre pdns pour moins dung gros ceste terre respont au chief de caldee vers la tremontarte.

¶ De caldee. Vii.

Cela vins en caldee qui est vng

grant royaume. Si passay par la terre de bapet qui est a quatre iournees de caldee. En ceste caldee ont le ppe l'ageage des gens du pays. Les gens y sont beaux et les femmes saydes et la dont les hommes noiez ainsi que cy dont nos femmes et portent sur leurs chefs des doreours et chappeaux de ples. Leurs femmes ne portent fors vne poutre & meschant toillotte pendant iusques a terre aux genoux & les manches viennent iusques a terre. Les femmes dont deschausses & portet iusques a terre pendet sarabules en caldien sont drapes en francoys. Elles ne portet point de treces: mais dont escheuelles ainsi come icy les barletz dont devant leurs dames: ainsi dont les femmes deuant les hommes plusieurs autres choses y vis que point ne racompte.

¶ De la haulte indie & dune cite qui a nom ornes. Viii.

Caldee veismes en indie

la maiour q est moult belle: mais estrange terre moult est destruite par les tartres. En ceste indie sont gens qui ne mangent communement fors q dates desquelles on a la quantite deuy liures pour moins dung gros et ainsi de plus.

molte imprese d'Vssuncassan, d'Ismael Soffi, del Soldano di Babilonia, di diuersi Imperatori Ottomani, particolarmente di Selim contro Tomombeï, vltimo Soldano de Mamalucchi, d'altri Principi. Et il viaggio della Tana. Con la descrizione de'nomi de'Popoli, Citta, Fiumi, Porti d'intorno al Mar Maggiore, comesi nominauano al tempo dell'Imperator Adriano, molte altre narrationi, cosi dello stato de Moscouiti, Sciti, Citcassi, come d'altre genti barbare a gli antichi incognite. Et il naufragio di M.Pietro Quirino gentilhuomo Venetiano, portato per fortuna settanta gradi sotto la Tramontana. Con l'Indice diligentemente ordinato, delle cose piu notabili. In Venetia, Stamperia de Giunti.

- “Viaggio del Beato Odorico da Udine, dell'ordine de' frati Minori. Delle usanze, costumi, & nature, di diuerse nationi, & genti del mondo, & del martirio di quattro frati dell'ordine predetto, qual patirono tra gl'Infedeli”: f. 237v-245v. [Ramusio maior] [transl. of ms. UDINE, Conv. S. Francesco, Ms. “Monteniani”]
- “Viaggio del Beato Frate Odorico di Porto Maggiore del Fivoli fatto nell' Anno MCCCXVIII”: f. 245v-248v. [Ramusio minor] [edition of an older Italian text]

1583

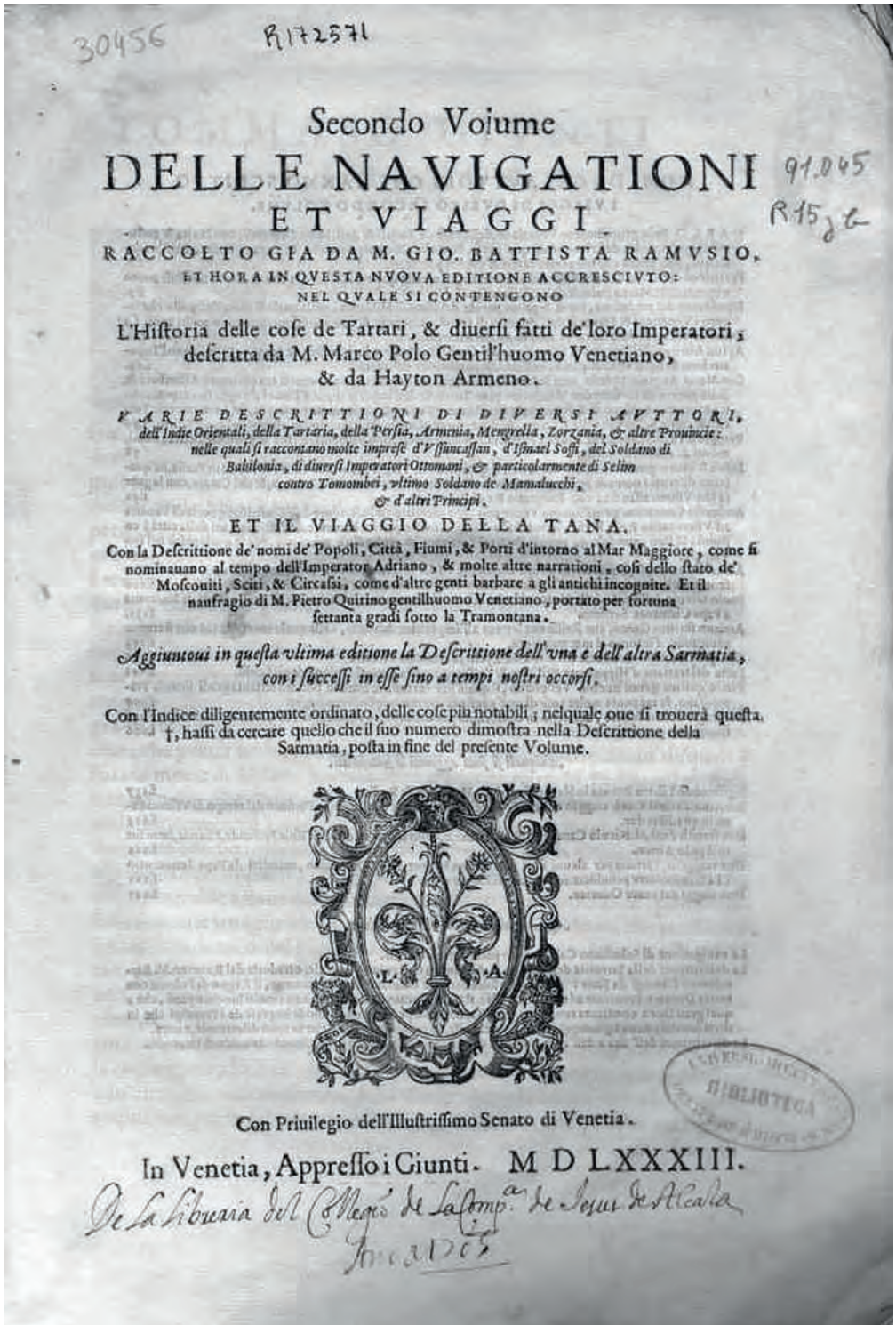
138. **Ramusio, Giovan Battista:** *Secondo volume delle nauigationi et viaggi, raccolto gia da m. Gio. Battista Ramvsio, et mhora in questa nvova editione accrescivto; nel quale si contengono l'istoria delle cose de Tartari, & diuersi fatti de'loro imperatori, descritta da m. Marco Polo gentilhuomo venetiano, & da Hayton Armeno. Varie descrizioni di diversi avttori, dell'Indie Orientali, della Tartaria, della Persia, Armenia, Mengrelia, Zorzanìa, & altre prouincie: nelle quale si raccontano molte imprese d'Vssuncassan, d'Ismael Sossi, del Soldano di Babilonia, di diuersi Imperatori Ottomani, particolarmente di Selim contro Tomombeï, vltimo Soldano de Mamalucchi, d'altri Principi. Et il viaggio della Tana. Con la descrizione de'nomi de'popoli, città, fiumi, & porti d'intorno al mar Maggiore come se nominauano al tempo dell'Imperator Adriano, molte altre narrationi, cosi dello stato de' Moscouiti, Sciti, Circassi, come d'altre genti barbare a gli antichi incognite. Et il naufragio di M. Pietro Quirino gentilhuomo Venetiano, portato per fortuna settanta gradi sotto la Tramontana. Aggiuntoui in questa vltima editione la Descrizione dell' vna e dell'altra Sarmatia, con i successi in esse sino a tempi nostri occorsi. Con l'Indice diligentemente ordinato, delle cose piu notabili; nelquale oue si trouera questa [...] hassi da cercare quello che il suo numero dimostra nella Descrizione della Sarmatia, posta in fine del presente Volume. In Venetia, appresso i Giunti. [expanded edition of the previous]*

- “Viaggio del Beato Odorico da Udine, dell'ordine de' frati Minori. Delle usanze, costumi, & nature, di diuerse nationi, & genti del mondo, & del martirio di quattro frati dell'ordine predetto, qual patirono tra gl'Infedeli”: f. 245v-253r. [Ramusio maior] [transl. of ms. UDINE, Conv. S. Francesco, Ms “Monteniani”]
- “Viaggio del Beato Frate Odorico di Porto Maggiore del Fivoli fatto nell' Anno MCCCXVIII”: f. 253v-256v. [Ramusio minor] [edition of an older Italian text]

1586

139. [Tossinianensus, Frater Petrus Rodolphus] (Pietro Rodolfo/Ridolfo da Tossignano): “Vera B. Odorici effigies, et vita”, in: *De vita, et moribus sociorum B. P. Francisci, tum beatorum omnium Seraphicæ Religionis, quique floruerunt, et quotquot nostra ætas habet, per alphabeticum ordinem serie certa distributa. Expositis quoque eorum nominibus, cognominibus,*

Giovan Battista Ramusio: Secondo volume delle nauigationi et viaggi (1583).

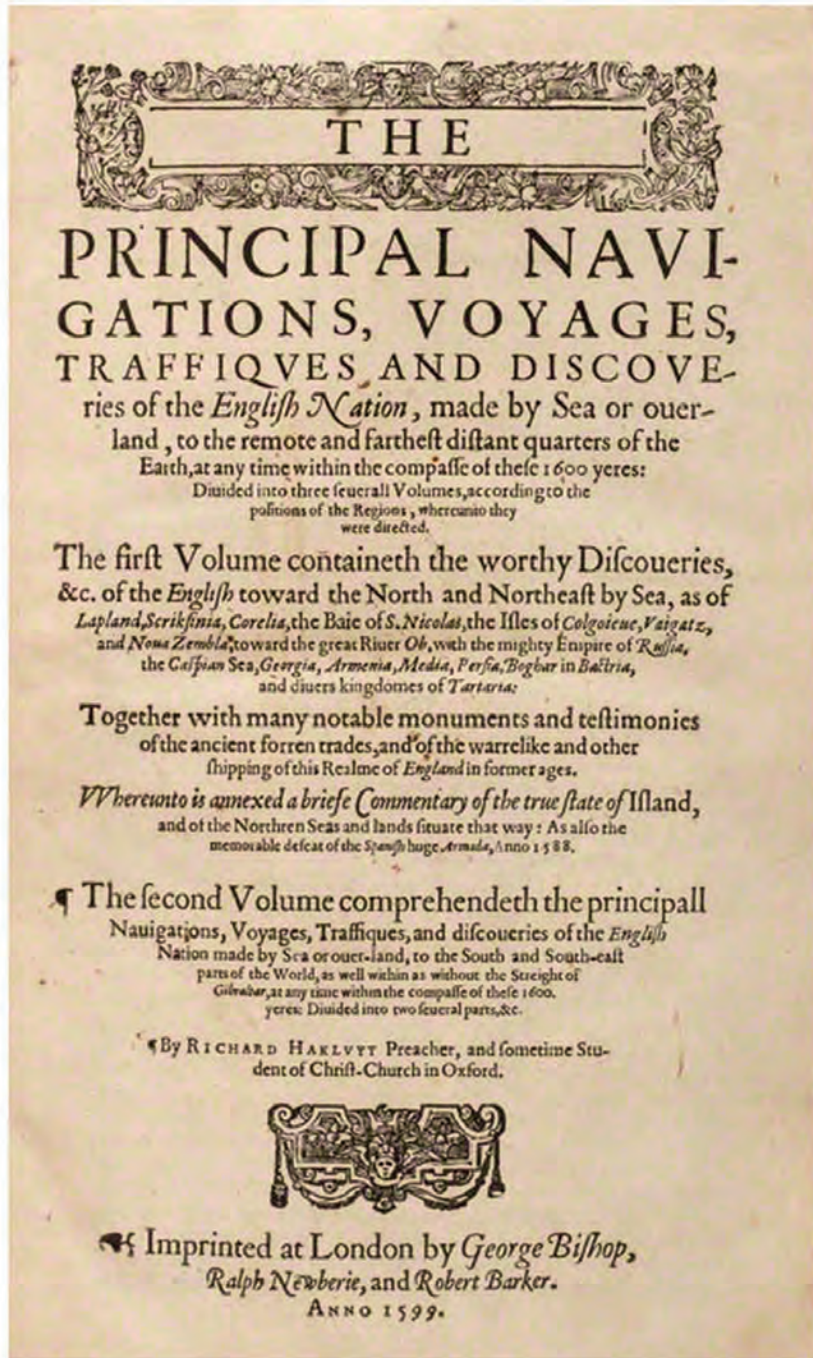
patrijs, rebusq̄, præclarè gestis, Cum expressis ad visum quorundam imaginibus. Auctore F. Petro Rodulphio Tossinianensi Conuentualis Franciscano, in Magna Domo Venetiarum Prælectore. M D LXXX VI; in: *Historiarum seraphicæ religionis libri tres, seriem temporum continentes, quibus breui explicantur fundamenta uniuersiq̄, ordinis amplificatio, gradus, et instituta, nec non uiri scientia, uirtutibus, et fama præclari.* A F. Petro Rodulphio Tossinianensi Con. Fran. Venetijs, apud Franciscum de Franciscis Senensem M D LXXX VI. Liber Primus: f. 125r-126v.

1590

140. **Marco da Lisbona** (Marcos de Lisboa): *Delle croniche de' frati minori parte seconda, diuisa in dieci libri; nella quale si contiene quello, che occorse nella religione del padre s. Francesco nel tempo di ventiquattro ministri generali, per lo spatio d'anni centocinquanta.* Composta dal p.f. Marco da Lisbona in lingua portoghese, poi ridotta nella castigliana dal padre fra Filippo de Sosa et tradotta nella nostra italiana dal sig. Horatio Diola. Con tauole copiosissime et in questa seconda edititione corretta, e migliorata. In Venetia : appresso i Gioliti. M.D.XC. [Odoric: lib. VIII, cap. XVIII, XIX, XX A XXI, s. 461-465] [original Portuguese edition: *Parte segunda das Chronicas da Ordem dos frades menores & das outras orde[n]s segunda & terceira instituidas na igreja per o sanctissimo padre sam Francisco...* — Im Lisboa: em casa de Ioannes Blavio: a custas de Ioam de Borgonha: & vendese em a rua noua em casa do dito Ioam de Borgonha, 25 Dabril 1562.]

1599

141. **Hakluyt, Richard**: *The Second Volvme of The Principal Navigations, Voyages, Traffiqves, And Discoueries of the English Nation, Made By Sea Or Ouer-Land, To the South & South-East Parts of the World. At Any Time Within the Compasse of these 1600. yeres: Diuided Into Two Seuerall Parts: Whereof the First Containeth the Personall Trauels, &C. of the English, Through And Within the Streight of Gibraltar, To Alger, Tunis, and Tripolis in Barbary, to Alexandria and Cairo in Aegypt, to the Isles of Sicilia, Zante, Candia, Rhodes, Cyprus, and Chio, to the Citie of Constantinople, to diuers parts of Asia Minor, to Syria and Armenia, to Ierusalem, and other Places in Iudea; as also to: Arabia, downe the Riuer of Euphrates, to Babylon and Balsara, and so through the Persian Gulph to Ormut, Chaul, Goa, and to many Islands adioyning vpon the South Parts of Asia; and likewise from Goa to Cambaia, and to all the Dominions of Zelabdim Echebar the Great Mogor, to the Mighty Riuer of Ganges, to Bengala, Aracan, Bacola, and Chonderi, to Pegu, to Iamahai in the Kingdome of Siam, and almost to the very Frontiers of China. The Second Comprehendeth the Voyages, Trafficks, &C. of the English Nation, Made Without the Streight of Gibraltar, to the Islands of the Acores, of Porto Santo, Madera, And the Canaries, to the Kingdomes of Barbary, to the Isles of Capo Verde, to the Riuers of Senega, Gambra, Madrabumba, and Sierra Leona, to the Coast of Guinea and Benin, to the Isles of S. Thome and Santa Helena, to the Parts about the Cape of Buona Esperanza, to Quitangone, neere Mozambique, to the Isles of Comoro and Zanzibar, To the Citie of Goa, Beyond Cape Comori, to the Isles of Nicubar, Gomes Polo, and Pulo Pinaom, to the maine Land of Malacca, and to the Kingdome of Iunsalaon. By Richard Hakluyt Preacher,*

Richard Hakluyt: The Second Volume of The Principal Navigations (1599).

And Sometime Student Of Christ Chvrch In Oxford. Imprinted at London by George Bishop, Ralph Newberry, and Robert Barker. Anno 1599.

- “Incipit Itinerarium fratris Odorici fratrum Minorum de mirabilibus Orientalium Tartarorum”: 39-53. [probably based on the text of ms. LONDON, British Museum, Royal Collection, 14. C. XIII]
- “Here beginneth the iournall of Frier Odoricus, one of the order of the Minorites, concerning strange things which hee sawe among the Tartars of the East”: 53-67. [translation of the Latin manuscript]

1627

142. **Gabello, Giambattista:** *Panegyris de B. Odorico a Portvnaonis, Ord. min. Con. S. Francisci, Auctore Ioanne Baptista Gabelo, cum esset Ecclesiæ S. Vldarici de Villanova in Dioc. Concordiensi servus. Vtini, M DC XXVII, Apud Petrum Lorium. 10 pp.*

1639

143. **Marco da Lisbona:** *La vita del B. Odorico da Pordenon dell'Ordine de' Minori di S. Francesco, con li suoi Miracoli, descritta dal M. R. P. F. Marco da Lisbona nella Seconda Parte delle Croniche, il cui corpo si conserva nella Chiesa de' RR. PP. Minori Convent. di S. Francesco dentro della città di Udine. In Udine, MDCXXXIX, Appresso Nicolò Schiratti, con licenza de' Superiori.*

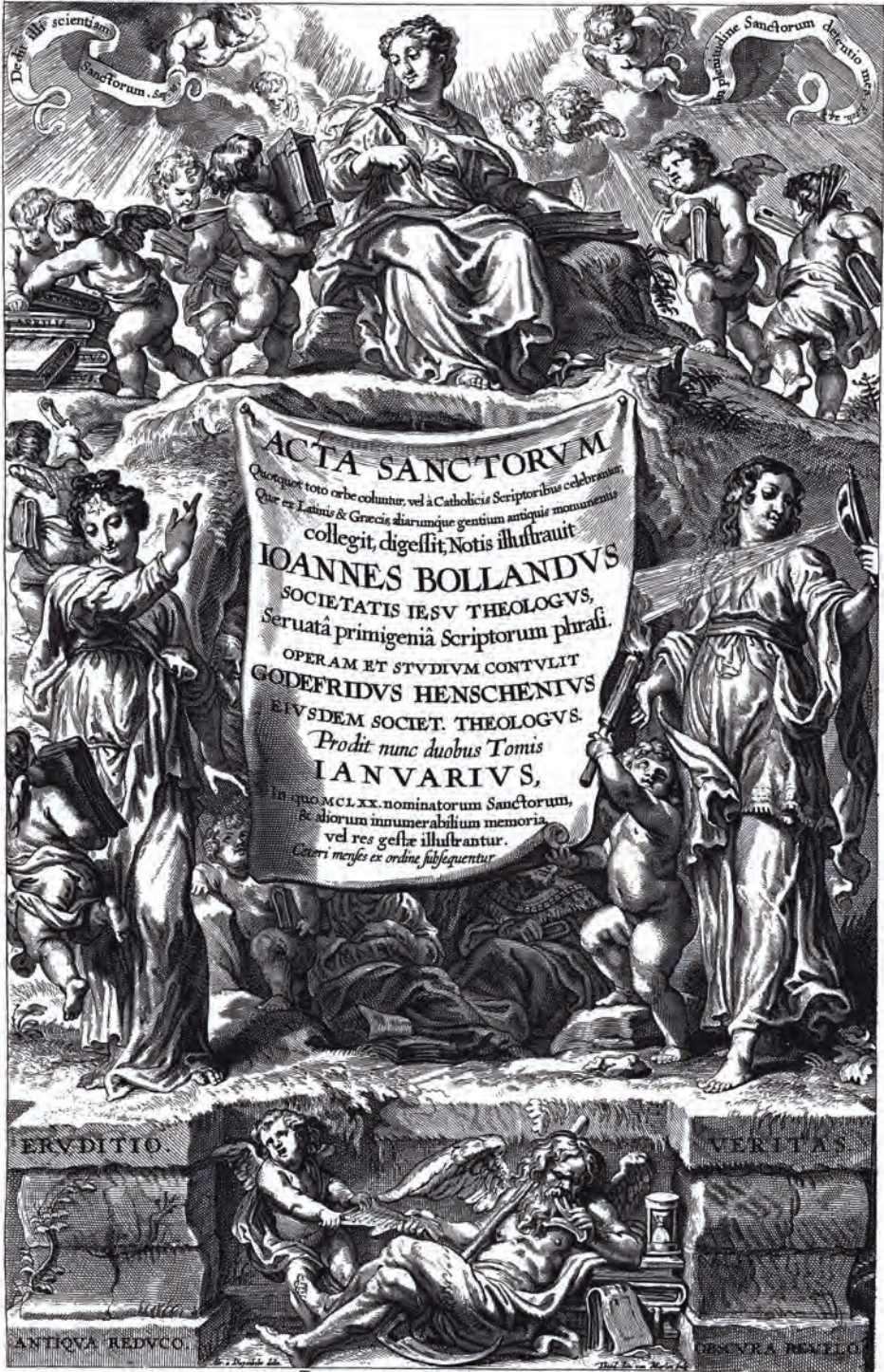
1643

144. *Acta Sanctorvm Quotquot toto orbe coluntur, vel a Catholicis Scriptoribus celebrantur, Quæ ex Latinis & Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis collegit, digessit, Notis illustravit Ioannes Bollandvs Societatis Iesv Theologvs, Seruatâ primigeniâ Scriptorum phrasi. Operam Et Stvdium Contvlit Godefridvs Henschenivs Eivsdem Societ. Theologvs. Prodit nunc duobus Tomis Ianuarijs, In quo MCLXX. nominatorum Sanctorum, & aliorum innumerabilium memoria, vel res gestæ illustrantur. Ceteri menses ex ordine subsequuntur. Antverpiæ, Apvd Ioannem Mevrsivm. Anno M. DC. XLIII. Januarii Tomus I. 1218 stran. (facsimile: Bruxelles: Culture et civilisation 1966)*

- “De B. Odorico, siue Orderico de Portv-Naonis, ord. Minorvm, Vtini in Foro-Ivlii”: 983-984.
- “Vita ex *Annalib. Minor.* Lucæ Vvaddingi”: 984-986.
- “B. Orderici Peregrinatio ab ipsomet descripta”: 986-992.

1654

145. **Waddingus, Lucas** (Luke Wadding), OFMRec: *Vita Beati Odorici Forojuliensis, Ordinis Minorum, excerpta ex præclaris et lucidissimis annalibus Minorum auctore Reverendo Patre Fratre Luca Waddingo Hiberna ejusdem Ordinis, tom. terti (sic). Frater Bernardinus Treus Utinensis Ordinis Minorum Conventualium, Artium et Sacræ Theologiæ Doctor et in sua Prouincia Diui Antonii de Patauio Diffinitor perpetuus, ex sua peculiari deuotione in Beatum Odoricum, Anno 1654, existente Guardiano Admod. Reverendo Patre Fratre Francisco Barbana. Utini, Typis Nicolai Schiratti.*

EX LVCA c *Morsus nix id die Veneris, quinto ab obitu die, contigit, vnde de causa, quod nonnulli Medici ob carnis molliorem, & odoris suauitatem, de eius obitu dubitent.*
 d *Eius verba supra in prolegomenis delinimus.*

CAPVT III.

Variae supplicationes ad eius reliquias. miracula.

num. 19. **C**rebrescentibus itaque miraculis, & diuino quodam æstu hominum animos succedente, absque omni humanâ operâ aut curâ, subito totius populû & prouinciaz Foro-Iulienfis accreuit deuotio in vtroque statu Ecclesiastico & seculari. Consuebant vndique ad visitandum eius sepulchrum Castellani cum confortibus & filiis, Foro-Iulienfes Nobiles, populares, ciues, & rustici, mixtîm certatimque ex oppidis, agris concurrentes cum Crucibus & vexillis in formâ supplicationis publicæ pedestres, & magnâ ex parte flagellantes sc, accesserunt in tantâ multitudine, vt aliquando conuenerint sexdecim Cruces & vexilla diuersarum vrbium, villarumque, ex regionibus Carnæ & Foro-Iulij.

12. Abbatissâ monasterij maioris Ciuitatis Austriæ, cum toto suo collegio, composito consuetoque ordine supplicandi pedites venerunt Vtinum. Et similiter Abbatissâ Aquilensis, cuius monasterium per septem leucas distabat ab Vtino. In huius gratiam (erat enim nobilissima) presentibus Rectore & Consulibus vrbis extractum est sanctum corpus ex loculo, & multis accensis cereis collocatum super altare. Accedentibus binis & binis sanctimonialibus, vt pedes excofularentur, cecidit fortuito quidquam ex alto super tibiam sancti viri, & vulnus infixit. Ex cicatrice statim recens & rubicundus sanguis effluxit, quem adhibitis linteolis collegerunt Rector & Consules aliquoties, paniculis sanguine tinctis concessis Abbatissæ & Monialibus. Ita perseueravit hic populorum concursus, vt totis diebus & noctibus ecclesia Minorum fuerit plena populo. Quin etiam ex longinquis regionibus veniebant multi Dei feruum venerari. Comitissa & Goriciæ cum magnâ solemnitate & deuotione eò concessit. Ex Sclauoniâ & Germaniâ multi adueniebant Heroës.

13. In d' Vellacho in finibus Pannoniæ magnificatum est nomen eius, sanante Domino nobilem Heroinam, graui & diuina infirmitate laborantem, ad contactum eius tunice, quam illuc asportauit quidam Professor Theologiæ Minorita, qui aditit morienti.

14. Fr. Michaël à Venetiis Concionator Minorita, & socius aliquando ferui Dei in Oriente, septem annis laborans incurabili fistulâ in gutture, habensque guttur ipsum perforatum, cum magnâ fiducia accessit ad sepulchrum, orauitque his verbis: Frater Oderice, amice & comes carissime, per caritatem, per amicitiam & societatem, quam longo tempore professi sumus inter infideles, & per meritum tue sanctitatis supplico, rogo, & obtestor, vt me digneris liberare per intercessionem tuam à molesto & graui hoc morbo. Ita orauit in vigiliâ Pentecostes post Matutinum presentibus duobus Fratribus, & appositâ gutturi loriciâ, quam gestabat vir sanctus, repente & perfecte conualuit, ita vt ipso eodem die populo prædicauerit mirabilia Dei.

15. Die sequenti curru euicta accessit ad sepulchrum mulier Parauina, spinâ dorsi ita confractâ, vt incuruata caput ad genua ferme demiserit, & hoc pacto decem annis iteserit: tribus diebus orans & vigilias exercens, repente conualuit tertiâ die, rectoque corpore absque baculi aut alterius adiumento rediit in patriam.

16. Quendam Fratrem Minorem sex diebus habentem in monumento, propter preces fororis ad vitam reuocauit. Hunc Fratrem à mortuis resuscitatum se vidisse & allocutum fuisse, retulit Henricus Alferus Altesanus,

Ordinis Minorum Generalis Minister, Bartholomæo Pisano; vti ipse testator, dum de hoc seruo Dei quædam enarrat. Multa sanè viuens & mortuus prætrauit miracula: cæcos illuminauit, surdos fecit audire, mutos loqui, claudos ambulare, contractos, & diuersis infirmitatibus oppressos mirabiliter sanauit.

a *Rodolphus: De toto Foro-Iulio & totâ Carnæ longo ordine procedendo conueniebant. Essi autem Carnia, alij Carniola, à Carnis populis dicta, Foro-Iulienfis proximâ, Archiducibus Austria subiectâ. In eâ olim lapides & Liburnos habitasse tradunt.*

b *Olîm Forum-Iulij fuisse vbi modò Ciuitas Austria est, tradunt Leander, Forcassius, Lazius, alij. Medium percurrit annis Nactio, ponte lapideis nobilit inuentus, vt scribit Leander. Vtino decem millibus passuum distat. In eâ olim conuentum Minorum fuisse legitur in catalogo Pisani. Apud recentiores Geographicos Ciuidal de Fijulij vocatur.*

c *Goritia Ptolemæo Iulium Carnicum, Amaseo Noctia, vt Leander auctor est. Comitatus titulo iam olim nobilit, ad Austriacos Goricia deuoluta, inter quos Maximilianus I. Imperator Comes Goritiæ primùm inscriptus in tabulis Theodorici Pistorij legitur. Situs hic Comitatus in consensibus Foro-Iulij, Istria, & Carantia. Goritiæ conuentus Minorum signatur in catalogo Pisani.*

d *Vellachum, Villachum, aut Villacum, Carinthia oppidum, Villacum situm in planitie, altissimi rupibus circum, ad Drauum fluminem, cuius ora ponte lapideis istuc conueniuntur.*

Carnia.

Ciuitas Vtini.

num. 19. *Sollemnem ad reliquias supplicationem instituit Foro-Iulienfes & Carni.*

12. *Abbatissa Ciuitatis Austria cum suis,*

& alia, coram quâ recens à Dini corpore sanguis fluxit

13. *Comitissa Goritia, Sclani & Germani.*

14. *Deposuitur diuina infirmitas.*

15. *incurabili fistula in gutture,*

curuatur spina dorsi.

mortuus resuscitatur.

B. ORDERICI PEREGRINATIO

ab ipsomet descripta.

CAPVT I.

Iter in Orientem.

Icet multa & varia de ritibus hominum, & conditionibus huius mundi, à pluribus enarrentur; sciendum tamen, quòd ego Fr. Odericus de Foro-Iulij, Ordinis Fratrum Minorum, volens transire ad partes infidelium, vt aliquod lucrum facerem animarum; (& hoc de licentiâ Prælatorum meorum, qui hoc concedere possunt secundum regulæ nostræ instituta) multa, magna, & mirabilia audiui à fide dignis, & quædam propriis oculis conspexi. Nam primò transiui per mare Maius, & veni à Trapèzondam, quæ Pontus antiquitus vocabatur. Hæc ciuitas bene sita est: ipsa enim schola quædam est Persarum, Medorum, & eorum omnium qui sunt ultra mare. Ibi vidi quoddam mirabile, quod mihi plurimum placebat. Nam vidi quendam hominem secum ducentem plusquam quatuor millia perdicum. Iste homo per terram veniebat, perdices verò per aëra volabant: illas perdices ducebat ad quoddam castrum, nomine Tegana, distans à Trapèzondâ tribus diebus. Et cum homo ille voluit quiescere vel dormire, omnes perdices illæ submitebant se circa eum, more pullorum qui collocant se iuxta gallinam: & hoc modo deducit eas Trapèzondam vsque ad palatium Imperatoris, qui de eis tor accipiebat quot volebat: alias autem perdices homo ad locum, vbi eas acceperat, reducebat.

2. Hinc recedens veni ad Armeniam maiorem, in quendam ciuitatem, nomine Caricon, quæ quondam multum bona fuit & opulenta; & adhuc efficit, si eam Saraceni & Tartari non vastassent: nam abundat pane & Armeniâ carnis & aliis victualibus, præter vinum & fructus: ipsa enim est multum frigida. Er dicunt gentes illæ, quòd altior sit terra omnibus aliis quæ inhabitantur. Habet & multas bonas aquas; cuius ratio videtur esse, quòd venæ aquarum illarum scarurire videntur à flumine Euphrate, quod per vnâ diem distat ab ipsâ. Hæc autem ciuitas est via media eundo Tauris à Trapèzondâ. De hac recedens veni ad quemdam montem, qui vocatur Sarbi Sarbolo: in hoc territorio est mons ille in quo arca Noë requieuit. Hunc libenter ascendissem, si me voluisset mea societas præstolari. Cum tamen illuc ire voluissem,

Veni Trapezontem.

a b

c

d

e

f

g

Beginning of "B. Orderici Peregrinatio ab ipsomet descripta" in Acta Sanctorum, Ianuarii Tomus I.: 986.

PRINTED EDITIONS AND STUDIES

1660

146. **Palladio, Gio[vanni] Francesco de gli Olivi:** *Historie della provincia del Frivli dell'abate Gio: Francesco Palladio de gli Olivi, givreconsulto, e patritio vdinese, nell'Academia de gli Sventati detto il Ferace.* Divise in dve parti. Dedicate all' Illustrissimo, & Eccellentissimo Sig. Co. Giacomo Gabriel Per la Sereniss. Republica di Venetia, &c. Luogotenente Generale della stessa Prouincia. In Vdine, Appresso Nicolò Schiratti. MDCLX. Parte Prima. [Odoric: 324-325]

1671

147. **Navarra, Cornelio de':** *Vita del B. Odorico dalla Patria del Friuli, de' Minori, il cui s. Corpo riposa nella Chiesa dei PP. Minori Conventuali di s. Francesco dentro la Città d' Udene. Aggiuntivi alcuni stupendi Miracoli oprati da lui doppo morte, et giuridicamente approvati con l'esame de' testimoni giurati. Di più il suo Pellegrinaggio quasi per tutto il Mondo con la descrizione de' paesi, costumi, e delle cose meravigliose da esso vedute, et riferte nell'ultimo di sua vita, et d'ordine del P. Ministro R Provinciale di quel tempo per sua dittatura fedelmente scritte in latino, et li M. M. S. S. si conservano nel Convento de detti RR. PP. Minori Conventuali d' Udene, e qui trasportati ad litteram in volgare.* Ad istanza del P. Geremia Lughera da Udene per il P. , M. Cornelio de' Navarra Ferrarese Vicario Generale del S. Ufficio. Codice cartaceo, scritto nel 1671.

1733

148. **Waddingus, Lucas** (Luke Wadding), OFMRec: : *Annales Minorum seu trium ordinum a S. Francisco Institutorum auctore a R. P. Luca Vvaddingo Hiberno...* Editio secunda, locupletior, & accuratior opera et studio R^{mi} P. Josephi Mariæ Fonseca ab Eborā. Romæ. 1731 – 1747. 22 tom. [Odoric: Tomus Sextus: 358-359, Tomus Septimus: 123-126]

1737

149. **Asquini, Basilio:** *Vita, e viaggi del B. Odorico da Udine descritti da don Basilio Asquini bernabita, e dedicati alli MM. RR. PP. Guardiano, e religiosi tutti Del Ven. Convento di San Francesco della stessa Città.* In Udine, MDCCXXXVII, Nella Stamperia di Giambattista Murero. XVI + 260 pp.

1755

150. *Sacra Rituum Congregatione eminentissimo et reverendissimo domino cardinale Columna de Sciarra ponente Utinensis canonizationis beati Odorici Matthiussi sacerdotis professi ordinis Minorum sancti Francisci Conventualium positio...* Romæ, Ex typis Rev. Cameræ Apostolicæ.

ca. 1756

151. **Righini, Francesco Antonio Maria** (Franciscus Antonius Maria), OFMConv: *Osservazioni fatte da me Frate Francesco Antonio Maria Righini sotto la scorta del fu mio maestro Padre Maestro Giovanni Giacinto Maria Sbaraglia sopra l'Elogio storico alle gesta del Beato Odorico d'Udine dell'Ordine dei Frati Minori e le illustrazioni fatte alla di lui storia, etc.* Manoscritto esistente nella Biblioteca Comunale di Rimini.

152. *Compendio della vita, virtù, morte, e miracoli del b. Odorico da Udine dell'ordine serafico di S. Francesco*. In Udine, Appresso Giov. Battista Murerò.

1760

153. **Liruti, Gian-Giuseppe**: “Il B. Odorico da Pordenone, altrimenti detto da Udine, dell’Ordine de’ Frati Minori di S. Francesco”, in: *Notizie delle vite ed opere scritte da’ Letterati del Friuli raccolte da Gian-Giuseppe Liruti Signor de Villafrèdda, ec. Accademico nella Società Colombaria di Firenze, e dell’ Accademia Udinese*. Tomo primo. In Venezia, M DCC LX, appresso Modesto Fenzo: 274-290.

1761

154. **Venni, Giuseppe**, OFMConv: *Elogio storico alle gesta del Beato Odorico dell’Ordine de’ Minori Conventuali, con la storia da lui dettata de’ suoi Viaggi Asiatici illustrata da un religioso dell’Ordine stesso e presentata agli Amatori delle Antichità*. In Venetia, MDCCLXI, Presso Antonio Zatta. VIII + 152 pp.

- *Decretum Utinen. Canonizationis Beati Odorici Matthiussi Sacerdotis professi Ordinis Minorum S. Francisci*: 32-33.
- “Novitates quas notavit frater Odoricus in peregrinatione sua”: 46-83. [edition of ms. VENEZIA, Museo Civico Correr, ms. 2408 (2389)]

1783

155. **Tirabòschi, Gerolamo**: *Storia della letteratura italiana del Cavaliere Abate Girolamo Tiraboschi Consigliere di S. A. S. Il Signor Duca di Modena Presidente della Ducal Biblioteca, e della Galleria delle Medaglie, e Professore Onorario nell’Università della stessa Città*. Seconda edizione modenese Riveduta corretta ed accresciuta dall’Autore. Tomo V. *Dall’anno MCCC. fino all’anno MCCCC*. Roma, MDCCLXXXIII, Per Luigi Perego Salvioni stampator vaticano nell’Archiginnasio della Sapienza. xxxix + 594 pp. [Odoric: 105-109]

1811

156. **Kerr, Robert** (ed.): *A General History and Collection of Voyages and Travels, Arranged in Systematic Order: Forming a Complete History of the Origin and Progress of Navigation, Discovery, and Commerce, by Sea and Land, from the Earliest Ages to the Present Time*. By Robert Kerr, F.R.S. & F.A.S. Edin. Illustrated by maps and charts. Part One: *Voyages and Travels of Discovery in the middle ages; from the era of Alfred, King of England, in the ninth century, to that of Don Henry of Portugal at the commencement of the fifteenth century*. Vol. I. Edinburgh: William Blackwood – London, T. Cadell. 433 pp.

- CHAPTER XII. “Travels of Oderic of Portenau, into China and the East, in 1318”: 392-432. [text transl. from: HAKLUYT]

ELOGIO STORICO
 ALLE GESTA
 DEL
BEATO ODORICO
 DELL' ORDINE DE' MINORI CONVENTUALI
 CON LA STORIA
 DA LUI DETTATA DE' SUOI VIAGGJ ASIATICI
 ILLUSTRATA
 DA UN RELIGIOSO DELL' ORDINE STESSO
 E PRESENTATA
 AGLI AMATORI DELLE ANTICHITA'

IN VENEZIA
 MDCCLXI.
 PRESSO ANTONIO ZATTA.
 CON LICENZA DE' SUPERIORI.

Giuseppe Venni: *Elogio storico alle gesta del Beato Odorico dell'Ordine de' Minori Conventuali* (1761).

1817

157. **Aurivillius Uplandius, Carolus Emanuel:** *Itinerarium Odorici Forujuliensis, Ord. minor. E cod. msc. Bibl. Reg. acad. upsaliensis editum quod ... præside Mag. Ol. Kolmodin publico examini subjecit Carolus Emanuel Aurivillius Uplandius. Upsaliæ, excudebant Zeipel et Palmblad. 20 pp.* [edition of ms. UPPSALA, Universitetsbibliothek, CU.C.26 (S. Brigitte Vadstena)]

1822

158. *Sacra Rituum Congregatio, Eminetissimo et Reverendissimo Dom. Cardin. Somalia Præfecto et Ponente Utinensi, seu Ordinis Minorum Sancti Francisci, approbat lectiones proprias in officio Beati Odorici Matthiussi, instante Reverendissimo Episcopo Utinensi. Romæ, Ex typis Rev. Cameræ Apostolicæ. 16 pp.*

1824

159. **Kerr, Robert (ed.):** *A General History and Collection of Voyages and Travels, Arranged in Systematic Order: Forming a Complete History of the Origin and Progress of Navigation, Discovery, and Commerce, by Sea and Land, from the Earliest Ages to the Present Time.* By Robert Kerr, F.R.S. & F.A.S. Edin. Illustrated by maps and charts. Part One: *Voyages and Travels of Discovery in the middle ages; from the era of Alfred, King of England, in the ninth century, to that of Don Henry of Portugal at the commencement of the fifteenth century.* Vol. I. Edinburgh: William Blackwood – London, T. Cadell. 556 pp.

- CHAPTER XII. “Travels of Oderic of Portenau, into China and the East, in 1318”: 431-471. [text transl. from: HAKLUYT]

160. *Ragguaglio breve della vita del B. Odorico Mattiuzzi.* Udine, Murerò.

1856

161. **Kunstmann, Friedrich:** “Der Missionsbericht des Odoricus von Pordenone”, in: *Die Missionen in Indien und China im vierzehnten Jahrhundert.* München: 507-537. (G. Phillips’ und G. Görres Historisch-Politische Blätter für das katholische Deutschland, vol. XXXVIII.)

1857

162. **Huc, Évariste-Régis:** *Le christianisme en Chine, en Tartarie et au Thibet.* Par M. Huc, ancien missionnaire apostolique en Chine. Tome premier: *Depuis l’Apostolat de Saint Thomas jusqu’à la découverte du Cap de Bonne-Ésperance.* Paris, Gaume Frères, Libraires-Éditeurs. [Odoric: 398-411]

1858

163. **Fisquet, Honoré:** “Oderic de Pordenone”, in: HOEFER, Jean Chrétien Ferdinand (ed.): *Nouvelle Biographie Générale depuis les temps les plus reculés jusqu’à nos jours avec les renseignements bibliographiques et l’indication des sources à consulter.* Publiée par MM. Firmin Didot Frères sous la direction de M. le Dr Hoefer. Tome XXXVIII. Paris, Firmin Didot Frères: col. 469-471.

164. **Rohrbacher**, René-François (ed.): *Histoire universelle de l'Église catholique, par l'abbé Rohrbacher – précédée d'une notice biographique et littéraire par Charles Saint-Foi, augmentée de notes inédites de l'auteur colligées par A. Murcier, ancien élève de l'École des Chartes, et suivie d'un atlas géographique spécialement dressé pour l'ouvrage par A.-H. Dufour*. Tome xx. 3e éd. Paris, Gaume. [Odoric: 150-152]

1859

165. **Civezza**, Marcellino da, OFM: “B. Fratris Oderici de Foro Julii, Ordinis Minorum, iter ad partes infidelium a Fratре Henrico de Glars ejusdem Ordinis descriptum, nunc vero primo in luce editum ad fidem Mss. codicis Bibliothecæ Regiæ Monacensis (Cod. Lat. 903) cura Patris Marcellini a Civetia”, in: *Storia universale delle Missioni Francescane del P. Marcellino da Civezza M.O. della provincia di Genova*. T. III. Roma, Tip. Tiberina: 739-781. [edition of ms. MÜNCHEN, Bayerische Staatsbibliothek, Clm 903; reprint in: *Odorico da Pordenone, Relazione del viaggio in Oriente e in Cina (1314-1330?)*, 1982: 72-130 (Edizione riveduta e corretta).]
166. **Tennent**, James Emerson: *Ceylon: an account of the island physical, historical and topographical with notices of its natural history, antiquities and productions*, by Sir James Emerson Tennent, K.C.S. LL.D. &c. Illustrated by maps, plans, and drawings. Volume I. London, Longmen, Green, Longmen, and Roberts. [Odoric: 612-613]

1860

167. **Fremaut**, (Petrus) Benignus, OFM: “Leven van den zaligen Odoricus van Porto-Naono”, in: *De Seraphiensche Palmboom of Levens Heilege en vermaere Mannen en Vrouwen uit de dry orden Van S. Franciscus*, door P. Benignus Fremaut, Minderbroeder-Recollect, uitgegeven door de Minderbroeder-Recollecten der provincie van S. Joseph in België. Sint-Truiden, Broekdrukkerij Van West, tome I: 665-678.

1864

168. **Laurent**, Johann Christian Moritz (ed.): *Peregrinatores Medii Ævi Quatuor: Burchardus de Monte Sion, Riboldus de Monte Crucis, Odoricus de Foro Julii, Wilbrandus de Oldenburg*, quorum duos nunc primum edidit, duos ad fidem librorum manuscriptomum recensuit J. C. M. Laurent. Lipsiæ, J. C. Heinrichs. 199 pp. [2nd. ed. 1873]
- “Odorici de Foro Julii liber de terra sancta”: [edition of ms. WOLFENBÜTTEL, Herzog-August Bibliothek, Weisseburg.40 (Abbaye de Wissembourg) (Bibl. Impériale Paris)]

1865

169. **Civezza**, Marcellino da, OFM – **Domenichelli**, Teofilo, OFM: “Discorso intorno all'itinerario del Beato Odorico Matiusi da Udine, Missionario Apostolico dell'Ordine de' Minori. Con appendice”, *Cronaca delle Missioni Francescane*, V, 5 a 6. [edition of ms. BERLIN, Theol. 141 (Mss.theol.lat IV.N.141)]

170. **Fabris, Luigi:** *L'itinerario del beato Odorico Mattiussi, discorso con appendici*. Per Luigi Fabris. Udine, tip. Jacob e Colmegna. 54 pp. (*Stato del Ginnasio Arcivescovile di Udine alla fine dell'anno scolastico 1865*)

1866

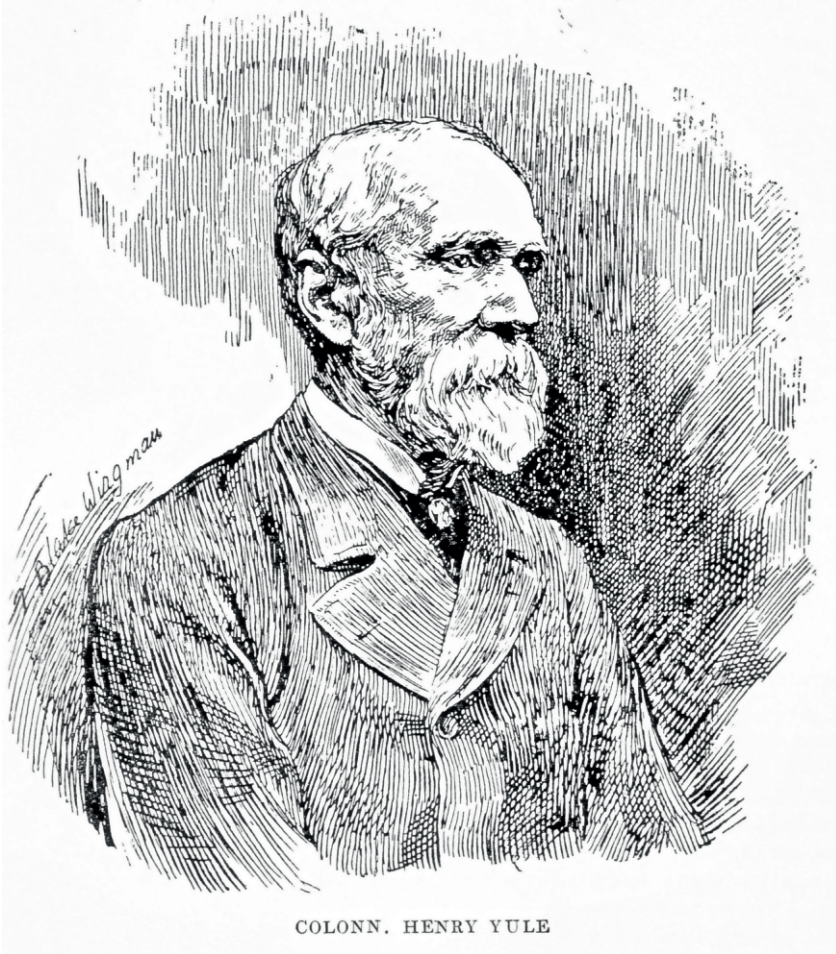
171. **Yule, Henry:** *Cathay and the Way Thither; being a Collection of Medieval Notices of China*. Translated and edited by Colonel Sir Henry Yule, C.B., late of the Royal Engineers (Bengal). With a preliminary essay on the intercourse between China and the Western nations previous to the discovery of the Cape route. London, Printed for the Huckslyt Society M.DCCC.LXVI. Vol. I a II.
- “Odoric of Pordenone: Biographical and Historical Notices”, in: Vol. I: 1-41.
  - “The Eastern Parts of the World Described, by Friar Odoric the Bohemian, of Friuli, in the Province of Saint Anthony”, in: Vol. I: 43-162. [transl. of the Latin ms. Lat. 2584]
  - “Descriptio orientalium partium fratris Odorici Boemi de Foro Julii provinciae Sancti Antonii”, in: Vol. II, Appendix I (Latin text of Odoric, from a MS. in the Bibliothèque Impériale): i-xlii. [edition of the Latin ms. PARIS, Bibliothèque Nationale de France, Lat. 2584 (Colbert.1228) (Regius.3909) (Avignon.292)]
  - “Incomincia la storia di Frate Odorico”, in: Vol. II, Appendix II (Old Italian text of Odoric, from a MS. in the Biblioteca Palatina at Florence): xliii-lxiii. [edition of the Italian ms. FIRENZE, Biblioteca Nazionale Centrale, sezione Palatina, E.5.9.6.7 (562) (534.b) (467)]
172. **Zambrini, Francesco (Saverio):** *Storia di Cambanau, di Taid e d'altri luoghi dell'India narrata dal beato Odorico del Friuli, anno MCCCXXX*. Bologna, Tipi Fava e Garagnani. 48 pp.

1875

173. **Gubernatis, Angelo de:** *Storia dei Viaggiatori Italiani nelle Indie orientali compilata da Angelo de Gubernatis. Con estratti d'alcune relazioni di viaggio a stampa ed alcuni documenti inediti*. In Livorno, Franc. Vigo. viii + 500 pp. [edition of a part of the Italian text FIRENZE, Biblioteca Nazionale Centrale, sezione Palatina, E.5.9.6.7 (562) (534.b) (467), see pp. 138-141]

1876

174. “B. Oderic de Porto-Naone”, in: **Guérin, Paul:** *Les petits Bollandistes: Vies des saints de l'Ancien et du Nouveau Testament, des Martyres des Pères, des Auteurs sacrés et ecclésiastiques des vénérables et autres personnes mortes en odeur de sainteté. Notices sur les congrégations et les ordres religieux. Histoire des Reliques, des Pèlerinages, des Dévotions populaires, des Monuments dus à la piété depuis le commencement du monde jusqu'aujourd'hui. D'après le Père Giry, dont le travail, pour les Vies qu'il a traitées, forme le fond de cet Ouvrage. Les grands Bollandistes qui ont été de nouveau intégralement analysés Surius, Ribadeneira, Godescard, Baillet, les hagiologies et les propres de chaque diocèse, tant de France que de l'Etranger, et les travaux, soit archéologiques, soit hagiographiques, les plus récents. Avec l'histoire de Notre-Seigneur Jésus-Christ et de la Sainte Vierge, des Discours sur les Mystères et les Fêtes une Année chrétienne, le Martyrologe romain, le Martyrologe français et les Martyrologes de tous les Ordres religieux, une Table alphabétique de tous Saints connus, une autre selon l'ordre chronologique, une autre de toutes les Matière ré-*

Sir Henry Yule (1820–1889), a Scottish orientalist.

pandues dans l'Ouvrage, destinée aux Catéchistes, aux Prédicateurs, etc. Par M^{sr} Paul Guérin, Camérier de sa Sainteté Pie IX. Septième édition, revue, corrigée et considérablement augmentée. Tome premier, du 1er au 26 janvier. Bar-le-duc, Typographie des Célestins – Paris, Bloud et Barral, Libraires: 340.

175. **Largaiolli, Dionigio:** *Cenni sulla vita e sui viaggi del B° Odorico del Friuli*, di Dionigio Largaiolli. Catania, tip. Bellini. 58 pp. (*Cronaca liceale per l'anno 1874-1875*)

1877

176. **Baecker, Louis de:** *L'Extrême Orient au Moyen-Age d'après les manuscrits d'un flamand de Belgique, Moine de Saint-Bertin à Saint-Omer [Jean le Long] et d'un Prince d'Arménie, Moine des Prémontrés à Poitiers*. Paris, Ernest Leroux. 502 pp. [partial edition of ms. PARIS, Bibliothèque Nationale de France, F.Fr.2810 (Rés.8392) (Bourgogne) (Berry.116 a 198)]

- I. Relation du frère Oderic de Frisul: 89-124.

1881

177. "Il beato Odorico Mattiussi", *Il Tagliamento, periodico settimanale*, **XI**, 19 (14 maggio 1881).
178. **Bazzocchi, Erminia:** *Per l'inaugurazione d'un busto al b. Odorico da Pordenone Udine*. Tip. G. B. Doretti e Soci.
179. **Del Negro, Giovanni:** *Il B. Odorico da Pordenone. Cenni storici* (con ritratto) per mons. Giovanni Del Negro (estratto dal «Cittadino Italiano» di Udine, 23 sett. 1881). Udine, Tip. Lit. Patronato. 23 pp.
180. **Domenichelli, Teofilo**, OFM: *Sopra la vita e i viaggi del Beato Odorico da Pordenone dell'Ordine de' Minori*. Studi con documenti rari ed inediti del chierico francescano Fr. Teofilo Domenichelli sotto la direzione del P. Marcellino da Civezza M. O. In Prato, per Ranieri Guasti editore-libraio. 410 pp. [edition of ms. MÜNCHEN, Bayerische Staatsbibliothek, Clm 903; VENEZIA, Biblioteca Nazionale Marciana, It.5726 (VI.102) (Nani.95)]
- Descriptio fratris Oderici de Ordine minorum de partibus infidelium: 153-200.
  - Viaggio del beato Odorico del Friuli: 201-255.
181. **Yule, Henry:** *Il Beato Odorico di Pordenone ed i suoi viaggi: cenni dettati dal Colonello Enrico Yule*, Presidente della Società Hakluyt di Londra, quando s'inaugurava in Pordenone il busto di Odorico il giorno 23^{zo} settembre MDCCCLXXXI. London, T. Richards. 8 pp.
182. **Yule, Henry:** "Odoric", in: *The Encyclopædia Britannica, a dictionary of arts, sciences, and general literature*. 9th ed. Vol. XVII. New York, C. Scribner's Sons – Edinburgh, A. and C. Black: 728-729.

1882

183. **Foschia, Dom Giuseppe:** *Il Beato Odorico di Udine. Opuscolo*. Udine, Tip. Jacob e Colmegna. 26 pp.

1884

184. **Blasisch, Ferdinand:** *Documenti e notizie sulla vita di S. Odorico*. Udine. 22 pp.

1885

185. **Amat di San Filippo, Pietro:** *Gl'illustri viaggiatori italiani: con una antologia dei loro scritti*, per Pietro Amat di S. Filippo. Roma, Stabilimento Tipografico dell'Opinione. viii + 548 pp. [Odorik: 19-31] [partial edition of ms. FIRENZE, Biblioteca Nazionale Centrale, sezione Palatina, E.5.9.6.7 (562) (534.b) (467)]

1886

186. "B. Odoric de Pordenone", in: **Léon, T. R. P.:** *L'Auréole Séraphique: Vie des Saint et des Bienheureux des trois ordres de Saint-François*, par le T. R. P. Léon, Ex-Provincial des Franciscains de l'Observance. Vol. 1. Paris, Bloud et Barral: 270-277.

1887

187. "The journall of Frier Odoricus", in: **Ashton, John (ed.):** *The Voiage and Travayle of Sir John Maundeville Knight. Which Treateth of the Way Toward Hierusalem and of Marvayles of Inde with Other Ilands and Countreys*. Edited, Annotated and Illustrated in Facsimile by John Ashton.... London, Pickering & Chatto 66, Haymarket: 221-265.

1889

188. **Hakluyt, Richard:** *The Principal Navigations, Voyages, Traffiques, And Discoveries Of The English Nation*. Collected by Richard Hakluyt, Preacher and edited by Edmund Goldsmid, F.R.H.S. Vol. IX. Asia. Part II. Edinburgh, E. & G. Goldsmid. [see also the edition of 1599]

- "Incipit Itinerarium fratris Odorici fratrum Minorum de mirabilibus Orientalium Tartarorum": 91-120.
- "Here beginneth the iournall of Frier Odoricus, one of the order of the Minorites, concerning strange things which hee sawe among the Tartars of the East": 121-150.

189. **Kuo Tung-Chen, Joseph (transl.):** *Zhenfu Hedeli Zhuan. Shengjiahui shi Guo Dongchen Songbai Shi yishu* [Biography of Blessed Odoric. Translated by Kuo Tung-Chen, alias Sungpai] 《真福和德理傳》, 聖家會士郭棟臣松柏氏譯述. Wuchang, E Sheng Chongzheng Shuyuan [武昌: 鄂省崇正書院 (Guangxu 15 nian 光緒拾伍年)]. [Chinese transl. of DOMENICHELLI 1881]

1891

190. **Cordier, Henri:** *Les Voyages en Asie au XIVe siècle du bienheureux frère Odoric de Pordenone, Religieux de Saint-François*, publiés avec une introduction et des notes par Henri Cordier Professeur à l'École des Langues orientales vivantes et à l'École des Sciences politiques. Ouvrage orné de fac-similés, de gravures et d'une carte. Paris, Ernest Leroux, M.D.CCC. XCI. XIV + CLVIII + 602 pp. ("Recueil de voyages et de documents pour servir à l'histoire de la géographie depuis le XIIIe jusqu'à la fin du XVIe siècle publié sous la direction de

The first Chinese translation of Odoric's travelogue.

MM. Ch. Schefer, membre de l'Institut, et Henri Cordier", X) [according to mss. PARIS, Bibliothèque Nationale de France, F.Fr.1380 (Bigot.165) (7500.C.) a F.Fr.2810 (Rés.8392) (Bourgogne) (Berry.116 a 198)]

1893

191. **Mattiuzzi**, C. L.: *Appunti e memorie sulla vita e le opere del beato Odorico da Pordenone*. Udine, Tip. Cooperativa. 16 pp.

1895

192. **Gnauck**, Max Otto: *Odorich von Pordenone, ein Orientreisender des 14. Jahrhunderts. Abhandlung zum Programme der Realschule mit Progymnasium zu Leisnig*. Leisnig, Druck von Herm. Ulrich. 24 pp.

1896

193. **Savi**, Venanzio: "Della patria e della nazionalità del Beato Odorico da Pordenone", *Nuovo Archivio Veneto*, XI, II: 301-325.

1897

194. "Vita fratris Odorici de Utino", in: *Chronica XXIV Generalium ministrorum Ordinis fratrum Minorum, cum pluribus appendicibus, inter quas excellit hucusque ineditus Liber de Laudibus*

S. Francisci Fr. Bernardi a Bessa. Edita a patribus Collegii S. Bonaventuræ; published in: *Analecta Franciscana sive Chronica aliaque varia documenta ad Historiam Fratrum Minorum Spectantia*, Tomus III. Ad claras aquas (Quaracchi – Firenze), Apud Collegium S. Bonaventuræ 1897: 499-504. [compiled between 1369 a 1373] (Riproduzione anastatica: 1969.)

195. **Gummá y Martí, Alfredo**: *Le Dondiin et les Philippines: lettres a M. le président de la Société géographique de Paris*. Barcelone, Massó, Casas & Elias. 122 pp.

1900

196. **Pollard, Alfred William** (ed.): “The Journal of Friar Odoric”, in: *The Travels of Sir John Mandeville; the version of the Cotton manuscript in modern spelling, with three narratives, in illustration of it, from Hakluyt’s “Navigations, voyages & discoveries”*. London, Macmillan, New York, The Macmillan company: 326-362. [reedited in “Library of English Classics”, New York 1964] [English translation of ms. LONDON, British Museum, Royal Collection, 14. C. XIII]

1901

197. **Tinti, Luigi**: *Vita e missioni nell’Indo-Cina del Beato Odorico da Pordenone dei Frati Minori (1285-1331)*. Roma, Desclée, Lefebvre & C. 178 pp.

1905

198. **Gruden, Dr. Jožef**: “‘Mirabilia mundi’. Potovanja frančiškanskega misijonarja v srednjem veku”, *Dom in svet*, letnik **18**, številka 6: 354-358, 424-429, 550-557.

[1907] or [1908]

199. **Omont, Henri** [Auguste]: *Livre des merveilles: Marco Polo, Odoric de Pordenone [Guillaume de Boldensele, Jean de Cor] Mandeville, Hayton [Ricold de Montcroix]*. Reproduction des 265 miniatures du manuscrit français 2810 de la Bibliothèque Nationale. Tome I et II. Paris, Imprimerie Berthaud frères [s. a.].

1908

200. **Hartig, Otto**: “Odoric of Pordenone.” In: *The Catholic Encyclopedia*, Volume XII. New York, Robert Appleton Company.

1910

201. **Planiscig, Leone**: “L’arca del Beato Odorico da Pordenone nella Chiesa del Carmine a Udine”, *Forvm Ivlii. Rivista di scienze e lettere*, anno **I**, n. 9.

1912

202. **Schlager, Patricius**, OFM: *Mit dem seligen Odorikus von Pordenone nach Indien und China*. Trier, Paulinus-Druckerei. 123 pp. (Aus allen Zonen. Bilder aus den Missionen der Franziskaner in Vergangenheit und Gegenwart, XII)

203. **Yule, Henry – Cordier, Henri:** *Cathay and the Way Thither being a Collection of Medieval Notices of China*. Translated and edited by Colonel Sir Henry Yule, R.E., C.B., K.C.S.I. Corr. Inst. France. With a preliminary essay on the intercourse between China and the Western nations previous to the discovery of the Cape route. New edition, revised throughout in the light of recent discoveries by Henri Cordier, D.Litt., Hon. M.R.A.S., Hon. Cor. M.R.G.S., Hon. F.R.S.L., member of the Institute de France, professor at the École des Langues orientales vivantes, Paris. London, Huckluyt Society. (Republished by Ch'eng Wen Publishing Company, Taipei 1966)

- “Odoric of Pordenone: Biographical and Historical Notices”: 3-39.
- “The Eastern Parts of the World Described, by Friar Odoric the Bohemian, of Friuli, in the Province of Saint Anthony”: 97-277. [transl. of the Latin ms. Lat. 2584]
- “Descriptio orientalium partium fratris Odorici Boemi de Foro Julii provinciae Sancti Antonii”, Appendix I: 278-336. [edition of the Latin ms. PARIS, Bibliothèque Nationale de France, Lat. 2584 (Colbert.1228) (Regius.3909) (Avignon.292)]
- “Incomincia la storia di Frate Odorigo”, Appendix II: 337-367. [edition of the Italian ms. FIRENZE, Biblioteca Nazionale Centrale, sezione Palatina, E.5.9.6.7 (562) (534.b) (467)]

1914

204. **Ellero, Giuseppe:** *Beato Odorico da Pordenone e il libro dei suoi viaggi. Discorso detto la sera del 14 gennaio 1914 nell'aula del ricreatorio del Carmine per promuovere l'erezione della cappella e la ricostruzione dell'arca del Beato*. Udine, Stabilimento Tipografico S. Paolino. 52 pp.

205. **Laufer, Berthold:** “Was Odoric of Pordenone ever in Tibet?”, *T'oung Pao: International Journal of Chinese Studies / Revue Internationale de Sinologie*, 2. série, **XV**, 3 (juillet): 405-418.

206. **Laufer, Berthold:** *Was Odoric of Pordenone ever in Tibet?* Leiden, E. J. Brill. 16 pp. (Extrait du *T'oung-pao*, 2. série, vol. xv, no. 3, juillet 1914)

207. **Pelliot, Paul:** “Le nom turc du vin dans Odoric de Pordenone”, *T'oung Pao: International Journal of Chinese Studies / Revue Internationale de Sinologie*, 2. série, **XV**, 3: 448-453.

1917

208. **Golubovich, Girolamo, OFM:** “Il B. Fr. Odorico da Pordenone O. F. M. Note critiche bio-bibliografiche”, *Archivum Franciscanum Historicum*, **X**, 1-2: 17-46.

- Cronologia Odoriciana.
- Codicografia Odoriciana: dei precipui codici della prima e seconda redazione del suo Itinerario.
- Bibliografia.
- Itinerario di Odorico.
- Pellegrinaggio in Terra Santa.
- Postumi documenti sul Libro di Odorico

1918

209. **Perera, Fr. Simon Gregory, SJ** (ed.): “Ceylon according to Friar Odoric”, edited by S. G. Perera, *Ceylon Antiquary and Literary Register*, **4**, 1 (July): 1-4.

1921

210. **Moule, Arthur Christopher**: “A life of Odoric of Pordenone”, *T'oung Pao: International Journal of Chinese Studies / Revue Internationale de Sinologie*, 2. série, **XXII**: 275-290.
211. **Moule, Arthur Christopher**: “A small Contribution to the Study of the Bibliography of Odoric”, *T'oung Pao: International Journal of Chinese Studies / Revue Internationale de Sinologie*, 2. série, **XXII**: 301-322.

1922

212. **Moule, Arthur Christopher**: “Bibliographical Notes on Odoric”, *T'oung Pao: International Journal of Chinese Studies / Revue Internationale de Sinologie*, 2. série, **XXIII**: 387-393.

1923

213. **Bohigas, Pere**: “Un sumari de llibre de Viatges d'Odoric de Pordenone”, *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, **VI**: 377-379. [reprint see 2001]

1924

214. **Odoric de Pordenone**: *De Venise à Pékin au Moyen Age*. Préface de René Grousset. Paris, Desfoutames. 126 pp.

1926

215. “Friar Odoric, missionary traveler in the East; his journal, translated by J. Mandeville”, in: Walsh, James Joseph (ed.): *These splendid priests*, compiled by James J. Walsh... with introduction. New York, J. H. Sears & Company, inc. [s.a.]: ??? [reprint see 1968]
216. **Saccavino, Alceste**: “Il beato Odorico da Pordenone e il suo prezioso sarcofago”, *La Panarie. Rivista friulana di cultura*, **III**: 101-107.

1928

217. **Ashton, John** (ed.): *The travels of Sir John Mandeville; The journal of Friar Odoric*. Ed. by John Ashton; with an introd. by Jules Bramont] (Everyman's library No. 812 : Travel). London, J. M. Dent & Sons Ltd. E. P. Dutton & Co. Inc. 278 pp.
218. **Komroff, Manuel** (ed.): *Contemporaries of Marco Polo, Consisting of the Travel Records to the Eastern Parts of the World of William of Rubruck (1253-1255); the Journey of John of Pian de Carpini (1245-1247); the Journal of Friar Odoric (1318-1330) & the Oriental Travels of Rabbi Benjamin of Tudela (1160-1173)*. London, Jonathan Cape; New York, Boni & Liveright. 358 pp. [many other editions in London and New York]
- “The journal of Friar Odoric, 1318-1330”: 219-255. [English translation of a part of ms. LONDON, British Museum, Royal Collection, 14. C. XIII]

219. **Matrod, Henri**: “Notes sur le Bienheureux Odoric de Pordenone (1265 – 1331)”, *Études Franciscaines*, **40**: 19-41, 153-172, 612-634.
220. **Saccavino, Alceste**: “Sulle orme del beato Odorico”, *La Panarie. Rivista friulana di cultura*, **V**: 369-371.
221. **Sherwood, Merriam – Mantz, Elmer**: *The road to Cathay*, by Merriam Sherwood and Elmer Mantz; decorations by William Siegel. Here are told the stories of five great travelers: Friar John of Plano Carpini, Friar Odoric the Bohemian, William of Rubruquis, Ibn Batuta the Moor and Marco Polo of Venice, together with their own descriptions of the marvels of Cathay, the wonders of Ind, the four rivers of Paradise and the islands of the south; and the tales that are in the book of Sir John de Mandeville. New York, The Macmillan Company. xii + 251 pp.

1929

222. **Matrod, Henri**: *Notes sur le Bienheureux Odoric de Pordenone (1265 – 1331)*. Extrait des “Études Franciscaines”. Paris, Société et Librairie Saint François d’Assise.
223. **Williams, Stephen Joseph** (ed.): *Ffordd y Brawd Odrig: o Lawysgrif Llanstephan 2* [Passage of Brother Odrig: from Llanstephan Manuscript, MS 2], golygwyd gan Stephen J. Williams [edited by Stephen J. Williams]. Caerdydd, Gwasg Prifysgol Cymru [Cardiff, University of Wales Press]. xxix + 124 stran. [critical edition of the 15th century Welsh translation + Latin text]
224. **Wyngaert, P. Anastasius van den**, OFM: *Sinica Franciscana*. Vol. I. *Itinera et relationes fratrum minorum sæculi XIII et XIV*. Collegit, ad fidem codicum redegit et adnotavit P. Anastasius van den Wyngaert O.F.M. Ad claras aquas (Quaracchi - Firenze), Apud Collegium S. Bonaventuræ.
- “B. Odoricus de Portu Naonis – Prolegomena”: 381-412.
  - “B. Odoricus de Portu Naonis – Relatio”: 413-495. [edition of ms. ASSISI, Biblioteca del Sacro Convento (ex Biblioteca Comunale), Ms. 343]

1930

225. “B. Odoricus de Portunaone”, *Communicationes* (Tsinanfu), **9**: 98-102.
226. “I nuovi e più accertati dati cronologici del B. Odorico”, *VI Centenario del Beato Odorico da Pordenone. Periodico mensile illustrato*, **I**, 3: ???.
227. **Battistella, Antonio**: “Inventario degli oggetti appartenenti al Beato Odorico”, *VI Centenario del Beato Odorico da Pordenone. Periodico mensile illustrato*, **I**, 7 (luglio): 99.
228. **Battistella, Antonio**: “La devozione dei nostri antenati verso il Beato Odorico da Pordenone”, *VI Centenario del Beato Odorico da Pordenone. Periodico mensile illustrato*, **I**, 10 (ottobre): 146-147.
229. **Drigani, G.**: “Nel sesto centenario del beato Odorico”, *La Panarie. Rivista friulana di cultura*, **VII**: 321-335.

SINICA FRANCISCANA

VOLUMEN I

ITINERA ET RELATIONES FRATRUM MINORUM
SAECULI XIII ET XIV

COLLEGIT, AD FIDEM CODICUM REDEGIT

ET ADNOTAVIT

P. ANASTASIUS VAN DEN WYNGAERT O. F. M.

AD CLARAS AQUAS (QUARACCHI - FIRENZE)

Apud Collegium S. Bonaventurae

1929

Handwritten signature and number: J.P. 503

Title of Sinica Franciscana. Vol. I. Itinera et relationes fratrum minorum saeculi XIII et XIV.

230. **Giordani, D.** *Annibale: Il B. Odorico da Pordenone. Brevi cenni con illustrazioni*; a cura del Comitato per le onoranze al Beato. Portogruaro, [s. n.] (Torino : Stab. Graf. Moderno). 60 pp.
231. **Giordani, D.** *Annibale: Vita popolare del B. Odorico*. Torino. 62 pp.
232. “Le condizioni religiose della Cina al tempo del B. Odorico”, *VI Centenario del Beato Odorico da Pordenone. Periodico mensile illustrato*, **I**, 10 (ottobre): 145.
233. **Matrod, Henri**: “Un episodio dell’epopea Francescana in Cina nel secolo XIII”, *VI Centenario del Beato Odorico da Pordenone. Periodico mensile illustrato*, **I**, 10 (ottobre): 151-153.
234. **Menz, Rev. P. Kilian**: “L’apostolato di Odorico nello Shantung. Luci ed ombre”, *VI Centenario del Beato Odorico da Pordenone. Periodico mensile illustrato*, **I**, 12 (dicembre): 180-182.
235. **Navarra, P. Cornelio de’**, OMC: “Vita del B. Odorico da Pordenone”, *VI Centenario del Beato Odorico da Pordenone. Periodico mensile illustrato*, **I**, 1 (gennaio): ???; 2 (febbraio): 26-28; 3 (marzo): ???; 4 (aprile): ???; 5 (maggio): ???; 6 (giugno): 87-88; 7 (luglio): 104-105; 8 (agosto): 127-128; 9 (settembre): ???.
236. **Navarra, P. Cornelio de’**, OMC: “Vita del B. Odorico da Pordenone. I miracoli”, *VI Centenario del Beato Odorico da Pordenone. Periodico mensile illustrato*, **I**, 10 (ottobre): 157-158; 12 (dicembre): 184-185.
237. **Pascoli da Colza, P. G. M.**: “Sulle orme del Beato Odorico”, *VI Centenario del Beato Odorico da Pordenone. Periodico mensile illustrato*, **I**, 1 (gennaio): ???; 2 (febbraio): 31-32; 4 (aprile): ???; 6 (giugno): 94-96; 7 (luglio): 110-112; 9 (settembre): ???; 10 (ottobre): 159-160; 11 (novembre): 175-176; 12 (dicembre): 191-192.
238. **A. S.** [Saccavino, Alceste]: “Bibliografia del Beato Odorico”, *VI Centenario del Beato Odorico da Pordenone. Periodico mensile illustrato*, **I**, 8 (agosto): 122-123; 9 (settembre): ???; 10 (ottobre): 153; 11 (novembre): 168; 12 (dicembre): 182-183.
239. **A. S.** [Saccavino, Alceste]: “Della nazionalità italiana del Beato Odorico”, *VI Centenario del Beato Odorico da Pordenone. Periodico mensile illustrato*, **I**, 11 (novembre): 165-168.
240. **A. S.** [Saccavino, Alceste]: “Il libro dei viaggi del B. Odorico da Pordenone intitolato ‘De mirabilibus mundi’”, *VI Centenario del Beato Odorico da Pordenone. Periodico mensile illustrato*, **I**, 2 (febbraio): 22-25; 5 (maggio): ???; 6 (giugno): 89-91; 7 (luglio): 100-103; 8 (agosto): 124-126; 9 (settembre): ???; 10 (ottobre): 148-151; 11 (novembre): 170-172; 12 (dicembre): 186-190. [edition of ms. UDINE, Archivio Capitolare, Ms. Navarra (G. Ma-drassi) (L. Labris) (G.B. Lotti)]
241. **A. S.** [Saccavino, Alceste]: “Le bestie dalla faccia umana nella narrazione di Odorico”, *VI Centenario del Beato Odorico da Pordenone. Periodico mensile illustrato*, **I**, 11 (novembre): 172-174.
242. **Silvestri, P. Cipriano**, OFM: “Di tre precursori del B. Odorico: Giovanni da Pian Carpino, Guglielmo Rubruquis e Giovanni da Montecorvino”, *VI Centenario del Beato Odorico da Pordenone. Periodico mensile illustrato*, **I**, 12 (dicembre): 177-179.

243. **Someda De Marco, Carlo**: “Il sarcofago del Beato Odorico”, *VI Centenario del Beato Odorico da Pordenone. Periodico mensile illustrato*, **I**, 6 (giugno): 84-86.
244. **Vale, Giuseppe**: “Il corpo del Beato Odorico dal dì della sua morte ad oggi (Da documenti inediti)”, *VI Centenario del Beato Odorico da Pordenone. Periodico mensile illustrato*, **I**, 8 (agosto): 117-122. [originally in *La Patria del Friuli*, n. 282, 26 novembre 1926]

1931

245. “B. Odoricus de Portunaone”, *Apostolicum* (Tsinanfu), **2**: 193-198.
246. “B. Odoricus de Portunaone”, *Communicationes* (Tsinanfu), **10**: 121-134.
247. “Documenti e notizie sulla salma del B. Odorico”, *VI Centenario del Beato Odorico da Pordenone. Periodico mensile illustrato*, **II**, 3 (marzo): 45-46.
248. “Il Friuli al suo Beato Odorico”, *VI Centenario del Beato Odorico da Pordenone. Periodico mensile illustrato*, **II**, 7-9 (luglio-settembre): 97.
249. *Il B. Odorico nel VI centenario della morte*. Roma. 24 pp.
250. “La traslazione della salma del Beato del 27 febbraio 1735”, *VI Centenario del Beato Odorico da Pordenone. Periodico mensile illustrato*, **II**, 4 (aprile): 57.
251. “Per la canonizzazione del Beato Odorico”, *VI Centenario del Beato Odorico da Pordenone. Periodico mensile illustrato*, **II**, 1 (gennaio): 2.
252. “Rovistando negli archivi”, *VI Centenario del Beato Odorico da Pordenone. Periodico mensile illustrato*, **II**, 7-9 (luglio-settembre): 101.
253. “Traditio circa apostolatam B. Odorici in provincia Shantung”, *Apostolicum* (Tsinanfu), **2**: 100-104, 384-387.
254. **Battistella, Antonio**: “Breve nota sulla beatificazione di Odorico da Pordenone”, *VI Centenario del Beato Odorico da Pordenone. Periodico mensile illustrato*, **II**, 3 (marzo): 36-37.
255. **Bernard-Maître, Henri, SJ**: “Un épilogue des fêtes du Bienheureux Odoric de Pordenone: l’extinction des communautés chrétiennes sou les Ming”, *Bulletin Catholique de Pékin*, **XVIII**: 467-478.
256. **Bouillet, P., c.M.**: “Il Beato Odorico da Pordenone a Hang-chow (Hang-tcheou-fou) e nel Che-kiang (Tche-kiang)”, *VI Centenario del Beato Odorico da Pordenone. Periodico mensile illustrato*, **II**, 5 (maggio): 65-71; 6 (giugno): 81-87.
257. **Costantini, Celso, MONS.**: “Il B. Odorico pioniere dei missionari di Cristo nell’Estremo Oriente (Discorso detto da S. E. mons. Celso Costantini, Delegato Apostolico per la Cina, il 14 gennaio 1931 nel Teatro “Licinio” di Pordenone)”, *VI Centenario del Beato Odorico da Pordenone. Periodico mensile illustrato*, **II**, 2 (febbraio): 19-21; 3 (marzo): 33-36.
258. **Costantini, Celso, MONS.**: “Sermo in honorem B. Odorici de Portu Naonis”, in: *Collectanea Commissionis Synodalis = Dossiers de la Commission synodale = Digest of the Synodal Commission = Gongjiao jiaoyu congkan 公教教育叢刊* (Peiping, Commissio synodalis in Sinis): 169-182.

VI CENTENARIO DEL BEATO ODORICO DA PORDENONE

Periodico mensile illustrato

Anno II - N. 1

Udine, Gennaio 1931 (IX)

IL GRANDE VIAGGIO ASIATICO DEL BEATO ODORICO

NELL'ANNO 1289 il Papa Nicolò IV (1288-1292) incaricò il francescano Giovanni di Monte Corvino di portare sue lettere ai sovrani mongoli Arghoun in Persia, e Koubilai a Khan-balik (Pechino) in Cina. Si seppe più tardi, in data 8 gennaio 1305, che Giovanni aveva installato la missione di Khan-balik (egli scrive Cambalicheh). Nel 1307 il Papa Clemente V gli inviò sette Frati Minori, tutti vescovi, incaricati di consacrarlo arcivescovo di Khan-balik, poi di aiutarlo come suffraganei, essendo Giovanni nominato primate di tutto l'Estremo Oriente. Tre di questi vescovi, Andrea di Perugia, Gerardo e Peregrino, arrivarono a Khan-balik nel 1308 e compirono la loro missione. Un secondo vescovado fu creato in Cina nel Fou-kien, a Zaitun (Ts'uan-tcheou), di cui il primo titolare Gerardo († 1313) ebbe per successore Peregrino († 1322) al quale successe Andrea di Perugia nel 1322 o poco dopo, data da notarsi. L'apostolato pare essersi limitato, a Khan-balik, ai numerosi soldati stranieri della guardia dell'imperatore mongolo; a Zaitun ai numerosi e ricchi mercanti stranieri stabiliti in questo centro commerciale. Nessuna traccia d'apostolato fra i Cinesi, con i quali i Missionari, protetti dai conquistatori mongoli, non ebbero probabilmente alcuna relazione.

Inviato dal Pontefice Giovanni XII, il francescano Odorico da Pordenone partì dal convento di Padova nell'aprile dell'anno 1318^(*) per predicare ai miscredenti la fede di Dio ». A Costantinopoli, appartenente allora ai Paleologi (Andronico II), egli s'imbarcò per Trebisonda, ove regnava ancora un Com-

meno. Là Odorico prese la via d'Armenia, passando per Erzerum e il monte Ararat, fino a Tauris in Persia, il grande deposito mercantile d'allora. Di là a Sulthanyeh, residenza cara agli Ilkhans, mongoli dell'Iran, fondata da Arghoun e compiuta da Oeldjaitou, principi dalla mente aperta e bizzarra, la cui corrispondenza col re di Francia Filippo il Bello è conosciuta. Di là passando per Yezd, rovine di Persepoli, giunse a Ormuz, ove s'imbarcò per l'India. Dopo ventotto giorni di traversata, arriva a Tana (a nord di Bombay), dove constata che vi sono « quindici forme di cristiani, eretici o sismatici », raccoglie le ossa di tre religiosi francescani massacrati dai maomettani il 1° aprile 1321, reliquie ch'egli porterà fino in Cina. Dunque Odorico impiegò tre anni a fare il viaggio da Padova (1318) a Tana (1321), viaggio ch'egli avrebbe potuto fare in meno di sei mesi. Si fermò dunque spesso e soggiornò a lungo nei conventi francescani o domenicani e nelle comunità cristiane allora numerose nei paesi da lui attraversati. E continuerà a viaggiare in tal modo osservando e predicando con amore. Discese sulla costa del Malabar, fino a Coulam (Quilon). Aspettando la stagione propizia, visitò la costa di Coromandel fino a Meliapur, ritornò indietro, vide qualcosa a nord di Ceylon e s'imbarcò infine a Coulam su una di quelle barche cinesi di alto mare, che percorrono i mari del sud raccogliendo spezie, perle, pietre preziose tanto stimate in Cina. La barca, che portava settecento uomini, lo portò direttamente all'estremità occidentale dell'isola di Sumatra, poi, rasentando la costa sud di quest'isola, arrivò a Giava, quindi a Bandjermasin, porto situato al sud dell'isola di Borneo, poi al Tchampa, l'odierna Concincina. E qui cambiò egli barca per un motivo sconosciuto? È probabile. In ogni caso, invece di correre verso il nord, indietreggiò, e, passando per lo stretto di Malacca, toccò le isole di Nicobar e di Andaman, prese terra a Pegù, attraversò il Laos ed il Tonchino, passò per Canton e arrivò un bel giorno

(*) Altri scrittori anticipano di qualche anno la partenza di Odorico dall'Italia. Cfr. al riguardo — ed anche per l'età in cui il B. sarebbe morto — l'articolo sui « Nuovi e più accertati dati cronologici del B. Odorico » nel n° 3, pag. 41 di questo Periodico (N. d. R.)

259. **Ellero, Giuseppe**, MONS.: “Frate Odorico nella valle infernale”, *VI Centenario del Beato Odorico da Pordenone. Periodico mensile illustrato*, **II**, 7-9 (luglio-settembre): 113.
260. **Ellero, Giuseppe**, MONS.: “L’importanza scientifica della relazione di Odorico”, *VI Centenario del Beato Odorico da Pordenone. Periodico mensile illustrato*, **II**, 4 (aprile): 52-54. [published posthumously; originally published in Udine in 1914 in a limited edition for the conference participants]
261. **Ellero, Giuseppe**, MONS.: “L’aspetto letterario della relazione di Odorico”, *VI Centenario del Beato Odorico da Pordenone. Periodico mensile illustrato*, **II**, 6 (giugno): 87-89.
262. **Faicchio, Filippo**: *Il b. Odorico da Pordenone nel VI centenario della sua morte*. Roma. Unione Mission. Del Clero In Italia, Tip. Della Madre di Dio. 24 pp.
263. **Gabello, Giambattista**: “De B. Odorico a Portunaone Ord. Minor. Convent. S. Francisci, qui claruit circa annum Dñi Mcccxxix, cujus corpus Utini veneratur. Joannis Baptistæ Gabelli a Portunaone Hymnus”, *VI Centenario del Beato Odorico da Pordenone. Periodico mensile illustrato*, **II**, 5 (maggio): 72-73. [edition of ms. UDINE, Bibl. Com., mss. JOPPI. Letterati vol. 4°, 710^d]
264. **Gabello, Giambattista**: “Panegyris de B. Odorico a Portunaonis, Ord. Min. Convent. S. Francisci”, *VI Centenario del Beato Odorico da Pordenone. Periodico mensile illustrato*, **II**, 7-9 (luglio-settembre): 104-105. [see GABELLO 1639]
265. **Giordani, D. Annibale**: “La statua del Beato Odorico a Villanova”, *VI Centenario del Beato Odorico da Pordenone. Periodico mensile illustrato*, **II**, 3 (marzo): 38-39.
266. **Marchetti, Joseph**: “De Itinerario Marci Polo et de Relatione B. Odorici de Portu Nao-nis”, in: *Collectanea Commissionis Synodalis = Dossiers de la Commission synodale = Digest of the Synodal Commission = Gongjiao jiaoyu congkan 公教教育叢刊* (Peiping, Commissio synodalis in Sinis): 265-273.
267. **Matrod, Henri**: “A proposito delle feste del Beato Odorico. Trittico (Fr. Salimbene – Raimondo Lullo – Dante)”, *VI Centenario del Beato Odorico da Pordenone. Periodico mensile illustrato*, **II**, 7-9 (luglio-settembre): 102-103.
268. **Navarra, P. Cornelio de’**, OMC: “Vita del B. Odorico da Pordenone. I miracoli”, *VI Centenario del Beato Odorico da Pordenone. Periodico mensile illustrato*, **II**, 2 (febbraio): 23-24; 3 (marzo): 40-41; 4 (aprile): 62-64; 5 (maggio): 78-80; 6 (giugno): 95-96.
269. **Pascoli da Colza, P. G. M.**: “Sulle orme del Beato Odorico”, *VI Centenario del Beato Odorico da Pordenone. Periodico mensile illustrato*, **II**, 2 (febbraio): 31-32; 3 (marzo): 47.
270. **Pullè, Giorgio** (cur.): *Viaggio del beato Odorico da Pordenone*, a cura di Giorgio Pullè. Con introduzione, note, bibliografia, carte e incisioni. Milano, Alpes. 256 stran. (Viaggi e scoperte di navigatori ed esploratori italiani, 17). [new edition 1961] [edition of ms. ASSISI, Biblioteca del Sacro Convento (ex Biblioteca Comunale), Ms. 343]
271. **Rosati, Nazzario**: “Un continuatore del B. Odorico. Fr. Giov. Marignolli da Firenze O. F. M.”, *VI Centenario del Beato Odorico da Pordenone. Periodico mensile illustrato*, **II**, 4 (aprile): 49-50.

272. **A. S.** [Saccavino, Alceste]: “Bibliografia del Beato Odorico”, *VI Centenario del Beato Odorico da Pordenone. Periodico mensile illustrato*, **II**, 3 (marzo): 47-48; 4 (aprile): 60; 5 (maggio): 71; 6 (giugno): 92.
273. **A. S.** [Saccavino, Alceste]: “Di un plagiatore e di un denigratore di Odorico da Pordenone”, *VI Centenario del Beato Odorico da Pordenone. Periodico mensile illustrato*, **II**, 4 (aprile): 55-57.
274. **A. S.** [Saccavino, Alceste]: “Il libro dei viaggi del B. Odorico da Pordenone intitolato ‘De mirabilibus mundi’”, *VI Centenario del Beato Odorico da Pordenone. Periodico mensile illustrato*, **II**, 2 (febbraio): 25-28; 3 (marzo): 42-45; 4 (aprile): 58-60; 5 (maggio): 74-77; 6 (giugno): 90-92; 7-9 (luglio-settembre): 111-113. [edition of ms. UDINE, Archivio Capitolare, Ms.Navarra (G. Madrassi) (L. Labris) (G.B. Lotti)]
275. **A. S.** [Saccavino, Alceste]: “Sulle orme del Beato Odorico. P. Basilio Brollo da Gemona”, *VI Centenario del Beato Odorico da Pordenone. Periodico mensile illustrato*, **II**, 1 (gennaio): 15-16.
276. **A. S.** [Saccavino, Alceste]: “Un nuovo libro sul B. Odorico”, *VI Centenario del Beato Odorico da Pordenone. Periodico mensile illustrato*, **II**, 4 (aprile): 61. [PULLÈ: *Viaggio del beato Odorico da Pordenone*]
277. **Silvestri, P. Cipriano**, OFM: “Di tre precursori del B. Odorico: Giovanni da Montecorvino O. F. M.”, *VI Centenario del Beato Odorico da Pordenone. Periodico mensile illustrato*, **II**, 2 (febbraio): 17-18.
278. **G. V.** [Vale, Giuseppe]: “Il codice dell’ ‘Itinerario’ del B. Odorico dell’Archivio Capitolare di Udine”, *VI Centenario del Beato Odorico da Pordenone. Periodico mensile illustrato*, **II**, 7-9 (luglio-settembre): 109-110.
279. **G. V.** [Vale, Giuseppe]: “La divozione ed il culto verso il B. Odorico”, *VI Centenario del Beato Odorico da Pordenone. Periodico mensile illustrato*, **II**, 1 (gennaio): 9-15.
280. **Valstagna, Fr. Vigilio** da: “Apostolo dell’Oriente” (Gli Ecc^{mi} Vescovi Friulani alle feste odoriciane di Udine), *VI Centenario del Beato Odorico da Pordenone. Periodico mensile illustrato*, **II**, 7-9 (luglio-settembre): 100.
281. **Virili, Benedetto G.**, CAN.: “Cronologia della causa di canonizzazione del B. Odorico”, *VI Centenario del Beato Odorico da Pordenone. Periodico mensile illustrato*, **II**, 2 (febbraio): 21-22.
282. **Wieger, Lion**: “Quelques Notes sur l’Odoric de Pordenone”, in: *Collectanea Commissionis Synodalis = Dossiers de la Commission synodale = Digest of the Synodal Commission = Gongjiao jiaoyu congkan 公教教育叢刊* (Peiping, Commissio synodalis in Sinis): 1-4.
283. **Wieger, P.**, SJ: “Il grande viaggio Asiatico del Beato Odorico”, *VI Centenario del Beato Odorico da Pordenone. Periodico mensile illustrato*, **II**, 1 (gennaio): 1-2.
284. **Zucchiatti, Mario**: “Il B. Odorico da Pordenone”, *Illustrazione Vaticana*, **II**, 16: 33-38.

1931/32

285. **Col, P.** Fiammingo Odoricus: “De zalige Odoricus. Een middeleeuwsche reizende Zending”, *De stem van S. Antonius*, **19**: 8-11, 39-41, 73-75, 107-109, 136-138.

1932

286. **Deffontaines, Pierre**: “Un nomade de Dieu: Odoric de Pordenone”, *Nouvelle Revue des Jeunes*, 15 juin: 627-631.
287. **Fernández Espinosa, Luis M.^a**: “Beato Odorico de Pordenone”, *Año Seráfico*. Tomo I, Biblioteca Franciscana. Barcelona – Madrid: 58-61.
288. **Matrod, Henri**: *Odoric de Pordenone (1265-1331). Son chemin de pérégrination*. Paris. 175 pp. (Éditions de la *Vie Franciscaine*)
289. **Petrocchi, Colombano, OFM**: “Il B. Odorico de Pordenone e il suo «Itinerario». Studio sopra un codice inedito della Biblioteca Marciana di Venezia”, *Le Venezie francescane*, **I**: 195-214. [partial edition of mss. VENEZIA, Biblioteca Nazionale Marciana, It.6672 (XI.32) (Svajer.1409), ASSISI, Biblioteca del Sacro Convento (ex Biblioteca Comunale), Ms. 343, MÜNCHEN, Bayerische Staatsbibliothek, Clm 903, MANTOVA, Biblioteca Comunale, Ms. 488 (S.Francesco.E. I. 10)]

1933

290. **Petrocchi, Colombano, OFM**: “Il B. Odorico de Pordenone e il suo «Itinerario». Studio sopra un codice inedito della Biblioteca Marciana di Venezia”, *Le Venezie francescane*, **II**: 3-19, 70-84, 194-205. [partial edition of mss. VENEZIA, Biblioteca Nazionale Marciana, It.6672 (XI.32) (Svajer.1409), ASSISI, Biblioteca del Sacro Convento (ex Biblioteca Comunale), Ms. 343, MÜNCHEN, Bayerische Staatsbibliothek, Clm 903, MANTOVA, Biblioteca Comunale, Ms. 488 (S.Francesco.E. I. 10)]

ca. 1933

291. **Odoric de Pordenone**: *De Venise à Pékin au Moyen Age*. Préface de René Grousset. Conservateur du Musée Cernuschi. Paris, Pierre Téqui, [s.a.]. xxviii, 126 pp. (Les beaux voyages d'autrefois. Collection dirigée par Pierre Desfontaines et Yves Simon)
- DEMOULIN, Henriette (trans.): “Récit du voyage du bienheureux Odoric de Pordenone, adapté en français moderne par Henriette Demoulin”: 1-81. [edition of the ms.]
  - “Appendice. En sens inverse du voyage d'Odoric: Un pèlerinage de Pékin à Rome au XIIIe siècle”: 83.

1934

292. **Petrocchi, Colombano, OFM**: “Il B. Odorico de Pordenone e il suo «Itinerario». Studio sopra un codice inedito della Biblioteca Marciana di Venezia”, *Le Venezie francescane*, **III**: 3-17. [partial edition of mss. VENEZIA, Biblioteca Nazionale Marciana, It.6672 (XI.32) (Svajer.1409), ASSISI, Biblioteca del Sacro Convento (ex Biblioteca Comunale), Ms. 343, MÜNCHEN, Bayerische Staatsbibliothek, Clm 903, MANTOVA, Biblioteca Comunale, Ms. 488 (S.Francesco.E. I. 10)]

1936

293. **Ligeti, Lajos**: “Pordenonei Odoricus budapesti kézirat” [Budapest manuscripts of Odoric of Pordenone], *Magyar Nyelv*, **XXXII**: 160-168.
294. **Matrod, Henri**: *L'itinéraire en Extrême-Orient du Bienheureux Ordoric de Pordenone*. Extrait des Études franciscaines. Paris, Avignon. 67 pp.

1938

295. **Formentini, Giovanni**: *Il Beato Odorico da Pordenone e il suo viaggio asiatico*. Tesi di laurea. Roma, Università degli Studi di Roma. 183 pp.
296. **Melesi Fanti, Palmira**: *Il viaggio meraviglioso del beato Odorico da Pordenone*. Prefazione di Adelfo Ciarappa. Roma, Unione Missionaria del Clero in Italia. (Isola Del Liri), Tip. A. Macioce e Pisani. 132 pp.

ca. 1938

297. **Odoric de Pordenone**: *De Venise à Pékin au Moyen Age*. Préface de René Grousset. Conserveur du Musée Cernuschi. Paris, Pierre Téqui, [s.a.]. xxviii, 126 pp. (Les beaux voyages d'autrefois. Collection dirigée par Pierre Desfontaines et Yves Simon)
- DEMOULIN, Henriette (transl.): “Récit du voyage du bienheureux Odoric de Pordenone, adapté en français moderne par Henriette Demoulin”: 1-81. [edition of the ms.]
  - “Appendice. En sens inverse du voyage d'Odoric: Un pèlerinage de Pékin à Rome au XIIIe siècle”: 83.

1939

298. **Someda De Marco, Carlo**: *L'arte dei de Sanctis e il sarcofago del b. Odorico da Pordenone: Museo civico e Galleria d'arte antica e moderna*. Udine, Arti grafiche friulane. 30 pp.

1942

299. **Schilling, P.** Dorotheus, OFM: “War der selige Odorich von Pordenone O.F.M in Japan?” *Archivum Franciscanum Historicum*, **XXXV**: 153-176.

1943

300. **Schilling, P.** Dorotheus, OFM: “War der Franziskaner Odorich von Pordenone im 14. Jahrhundert in Japan?” *Monumenta Nipponica*, 6: 86-109.

1944

301. **Muller, Henri Constantinos Alexandros**: *Voorlopers en navolgers van Marco Polo: Johannes de Plano Carpini; Willem van Rubroek; Ibn Battuta; Odoric van Pordenone*. Leiden, A. W. Sijthoff. 304 pp.

1945

302. **Takács, P. Ince (Innocentius):** “Pordenonei boldog Odorik napkeleti utazásai a XIV században (De itineribus orientalibus B. Odorici a Portu Naöne sæculo XIV)”, *Assisi küldöttei, Összegyűjtött tanulmányok: ???*.

1949

303. **Chiminelli, Piero:** “Il Beato Odorico da Pordenone, O. Min.”, *Miscellanea Francescana dei Padri conventuali di Roma*, **49**, fasc. 4: 596-614.

1953

304. **Perusini, Gaetano:** “Un documento inedito sul beato Odorico da Pordenone”, *Ce fastu? Rivista della Società Filologica Friulana*, **XXIX**, 1-6: 92-93.

1954

305. **Perusini, Gaetano:** *Un documento inedito sul beato Odorico da Pordenone*. Udine, G. B. Doretti.

1955

306. **Costantini, Celso, MONS.:** *La beatificazione di fra' Odorico da Pordenone nel suo secondo centenario*. Pordenone, Comitato per le Onoranze. 40 pp.
307. **Costantini, Celso, MONS.:** “La beatificazione di fra' Odorico da Pordenone”, *Il Noncello, rivista d'arte e di cultura*, **V**: 12-13.
308. **Sanvidotto, Amedeo:** “L'altare e l'urna del Beato Odorico”, in: MUZZATTI, Vincenzo, *Miscellanea storica pordenonese*, vol. 20: 54-56.

1956

309. **Romb, P. Anselm William:** *Mission to Cathay. The biography of Blessed Odoric of Pordenone [by] Anselm M. [i.e. W.] Romb*. Paterson, N.J., St. Anthony Guild Press. x, 153 pp.

1958

310. **Gel, František:** *Já, bratr Oldřich, Čech z Furlánska ... Život a posmrtné osudy prvního Čecha, jenž poznal Čínu, prvního Evropana, jenž prošel Tibetem a prvního cestovatele, jemuž Země zakryla Polární hvězdu* [I, brother Odoric, the Bohemian from Friuli ... The Life and posthumous fate of the first Bohemian, who knew China, the first European who passed through Tibet, and the first traveler, whom the Earth covered Polar Star]. [Private ed.] 29 pp. [text of the radio play of 17 May 1958; takes 57:30 min. – see http://media.rozhlas.cz/_binary/02179333.pdf; http://media.rozhlas.cz/_binary/02179334.pdf]

1960

311. **Patriarca, Emilio:** *Uno dei grandi: Odorico da Pordenone*. Verona, Scuola grafica d. Bosco. 154 pp. (Collana “Profili di missionari Friulani”, n° 38)

312. **Chioggia, P. Venanzio da**, OFMCap.: “P. Odorico da Pordenone”, *Italia Francescana*, **36**: 283-287.
313. **Pullè, Giorgio** (cur.): *Viaggio del beato Odorico da Pordenone*, a cura di Giorgio Pullè. Con introduzione, note, bibliografia, carte e incisioni. Milano, IEI. 256 pp.. (Viaggi e scoperte di navigatori ed esploratori italiani, 17). [1st edition see 1931] [edition of ms. ASSISI, Biblioteca del Sacro Convento (ex Biblioteca Comunale), Ms. 343]

1962

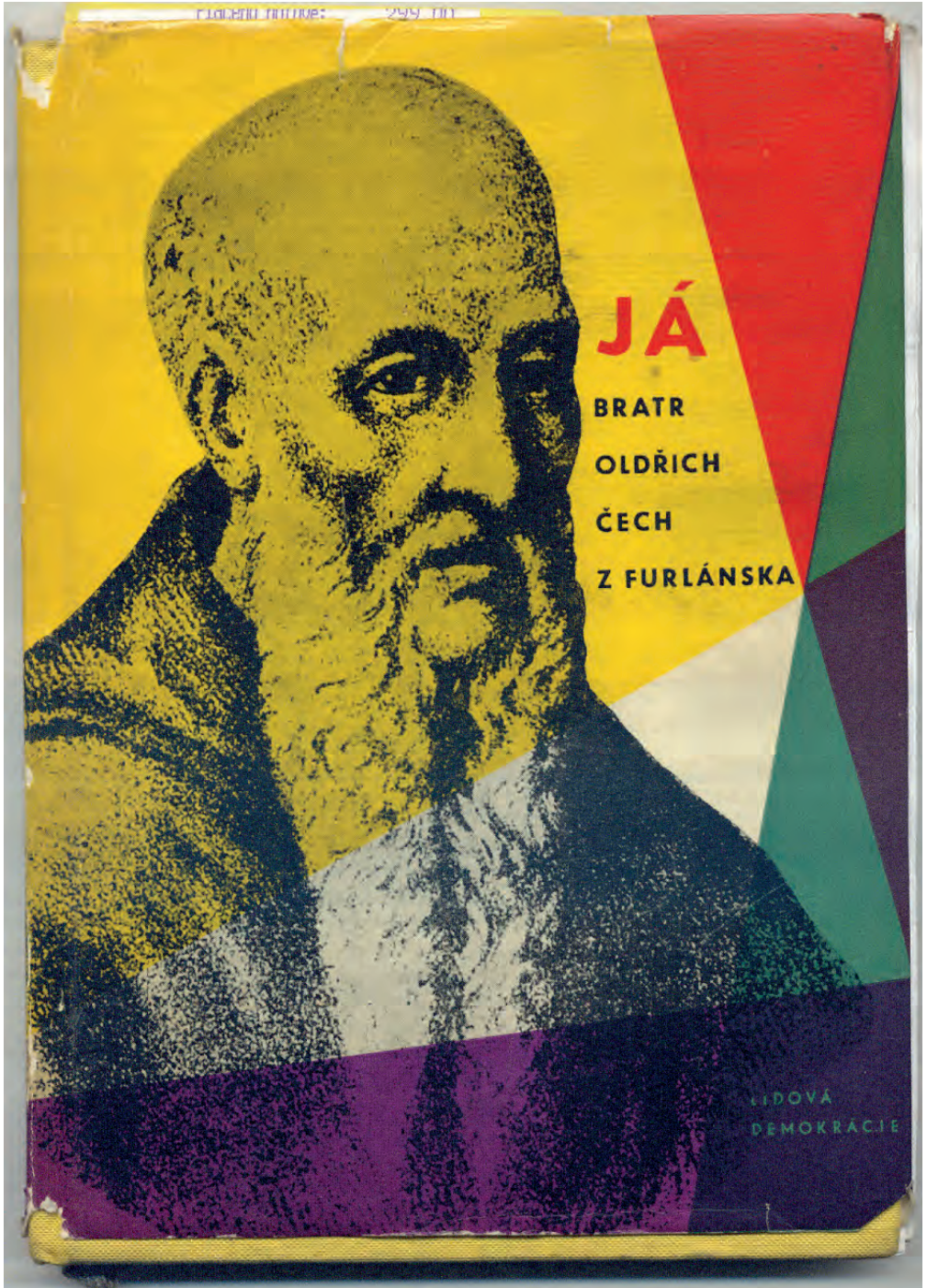
314. **Gel, František – Kocourek, Rostislav**: *Bratr Oldřich, Čech z Furlánska. Popis východních krajů světa* [Brother Odoric, a Bohemian from Friuli. Description of the eastern regions of the world]. Z latinských originálů přeložili a poznámkami opatřili František Gel a Rostislav Kocourek [From the Latin originals, translated and annotated]. Praha, Lidová demokracie. 126 pp.
- “Popis východních krajů světa v podání bratra Oldřicha, Čecha z Furlánska, z provincie svatého Antonína” [Description of the eastern regions of the world by Brother Odoric, a Bohemian from Friuli, in the province of St. Anthony]: 1-72. [translation based on various Latin originals, especially: PARIS, Bibliothèque Nationale de France, Lat. 2584 (Colbert.1228) (Regius.3909) (Avignon.292)]

1963

315. **Borghese, Vittoria Marina**: *Sotto il sole d'Oriente: b. Odorico da Pordenone*. Padova, Ediz. Il messaggero di S. Antonio. 209 pp.
316. **Pražák, Emil**: “K vydání cestopisu Odorika z Pordenone” [To the issue of the Odoric of Pordenone’s travelogue], *Česká literatura*, **11**, 3 (May): 254-255. [review]
317. **Šimek, František**: “Bratr Oldřich, Čech z Furlánska” [Friar Odoric, a Bohemian from Friuli], *Časopis Národního muzea. Oddíl věd společenských*, **132**, No. 1: 63-64. [review]

1964

318. “The Journal of Friar Odoric”, in: *The travels of Sir John Mandeville, with three narratives in illustration of it: The voyage of Johannes de Plano Carpini, The journal of Friar William de Rubruquis, The journal of Friar Odoric*. New York, Dover Publications: 326-362. (“Library of English Classics”) [1st ed. see 1900] [English translation of ms. LONDON, British Museum, Royal Collection, 14. C. XIII]
319. **Cargnelutti, Francesco**: *Camminò ad oriente: il beato Odorico da Pordenone*. Udine, Edizioni F.A.C.E. 72 pp.
320. **Gregor, Alois**: “Bratr Oldřich, Čech z Furlánska: Popis východních krajů světa” [Friar Odoric, a Bohemian from Friuli. Description of the eastern regions of the world], in: *Sborník prací filosofické fakulty brněnské university. Řada literárněvědná* (D), **13**, No. 11: 193-194. [review]

Cover of the first Czech translation of Odoric's travelogue.

321. **Benedetti, Andrea**: *La data di nascita del beato Odorico*. Pordenone, Tip. S. Marco.
322. **Cassini, Alberto**: “Un’altra occasione perduta. Quel che non s’è fatto nel settimo centenario odoriciano”, *Il Noncello, rivista d’arte e di cultura*, **XXV**: 215-236.
323. **Ghinato, Alberto**: “Frate Francesco: Il viaggiatore solitario. In margine al centenario della nascita del B. Odorico Mattiusi”, *Rassegna Ecclesiastica Concordiese*, **32**: 31-35, 65-68.

324. **Antoniutti, Ildebrando**, CARD.: *Il b. Odorico da Pordenone nel 7. centenario della sua nascita: due omelie del Cardinale Ildebrando Antoniutti: Pordenone 9 ottobre 1966 – Udine 16 ottobre 1966*. Udine, Arti grafiche friulane. 24 pp.
325. **Antoniutti, Ildebrando**, CARD.: “Il b. Odorico da Pordenone due omelie del cardinale Ildebrando Antoniutti nel 7. centenario della nascita del beato”, *Storia Locale*, Vol. **IX**: ???.
326. **Sartori, Antonio**: “Odoriciana. Vita e memorie”, *Il Santo. Rivista antoniana di storia, dottrina, arte* **VI**, 1 [gennaio-aprile]: 7-65. [edition of ms. PADOVA, Archivio di Stato, S. Ant. Conf. B. 226.I (17)]
327. **Spagnolo, F.** (cur.): *Beato Odorico da Pordenone. VII centenario della nascita*. A cura di F. Spagnolo. Udine.
- GARLATTI, D.: “L’avventura di Odorico”: 6.
  - DAMIANI, Licio: “L’arca di Odorico”: 16-20.
328. **Zovatto, Paolo Lino**: “Il beato Odorico da Pordenone e il sarcofago di Filippo De Sanctis”, *Memorie storiche forogiuliesi. Giornale della Deputazione di Storia Patria per il Friuli* **47**: 119-128.

329. **Свет, Я[ков] М[ихайлович] (пер.) [Svet, Yakov Mikhailovich, transl.]**: “Восточных земель описание, исполненное братом Одорико, Богемцем из Форю Юлио, что в провинции Антония” [Description of the eastern lands by Friar Odoric, a Bohemian of the Forum Julii, in the province of St. Anthony], in: *После Марко Поло. Путешествия западных чужеземцев в страны трех Индий* [After Marco Polo. Travels of the Westerners to three Indias]. Пер. с лат. и староитал. яз., вступит. статья и прим. Я. М. Света. Москва, изд-во Наука: 172-189. [the chapters on China are not translated]
330. **Strasman, Gilbert (hrsg.)**: *Konrad Steckels deutsche Übertragung der Reise nach China des Odorico de Pordenone*. Kritisches herausgegeben von Gilbert Strasman. Berlin, Erich Schmidt Verlag. 135 pp. (Texte des späten Mittelalters und der frühen Neuzeit (TMA), Band 20)
- STEKEL, Chónradt der (transl.): “Jch, prúeder Vreich von Friaul, gepórn von der gegnt, die Portnaw haizzet, Minner Prúeder ordenß...”: 39-134. [edition based on mss. DONAUESCHINGEN, Fürstl. Fürstenberg. Hofbibliothek, Ms. 482 (L. 153); KLOSTERNEUBURG, Stiftsbibliothek, Ccl. 1083; MÜNCHEN, Bayerische Staatsbibliothek (ex Mikulov), Cgm. 7364; MÜNCHEN, Stadtbibliothek (ex Nürnberg), 4° M. Mon. 22 (Solger.66.4) (Burgerbibliothek)]

331. “Friar Odoric, missionary traveler in the East; his journal, translated by J. Mandeville”, in: Walsh, James Joseph (ed.): *These splendid priests*, compiled by James J. Walsh... with introduction. Freeport, N.Y., Books for Libraries Press: ??? [reprint of 1926 edition]

1970

332. **MacGregor, John**: *Tibet: a chronicle of exploration*. New York, Praeger Publisher. [also contains information about Odoric in Tibet]

1971

333. **Rachewiltz, Igor de**: “Odoric, the roving Friar“, in: Igor de Rachewiltz: *Papal Envoys to the Great Khans*. London, Faber and Faber: 179-186.

1972

334. **MacGregor, John**: *Tibet: a chronicle of exploration*. London, Routledge Kegan Paul. [also contains information about Odoric in Tibet]

1973

335. **Lotti, Agostino**: “Dal viaggio missionario di Odorico da Pordenone nel Tibet: la spiegazione di ‘Pape Satan Aleppe’”, *Palestra del Clero*, **52**: 746-756.

336. **Nicholl, Robert**: “Odoric of Pordenone: a fourteenth century visitor to Borneo”, *The Brunei Museum Journal*, **3**: 62-65.

1974

337. **Marchetti, Giuseppe**. “Odorico da Pordenone”, in: Giuseppe Marchetti: *Il Friuli: Uomini e tempi*. Udine, Camere Commercio Industria Agricoltura e Artigianato; 2nd edition: 124-128.

1976

338. **Sorelli, Fernanda**: *Il mondo orientale nell'attività e negli scritti di due Francescani del Santo, Fidenzio da Padova e Odorico da Pordenone*. Vicenza, Neri Pozza.

1977

339. **Carlson, Robert Kent**: *Odoric of Pordenone, traveller to the Far East. A restoration of a recently discovered manuscript of Odoric's Journal*. Ph.D. diss. University of Kansas.

1978/79

340. **Monaco, Lucio**: “I volgarizzamenti italiani della relazione di Odorico da Pordenone”, *Studi mediolatini e volgari*, **XXVI**: 179-220.

1980

341. **Юсов, Борис** [Yusov, Boris]: “Чешский путешественник средневековья Одорико Матиуш” [Czech mediaeval traveler Odoric Mattiussi], in: Сергей Ларин (сост.) [Ser-

gey Larin, comp.]: *Ha suše u na more. Povesti, rassказы, очерки, stat’yi* [On land and at sea. Stories, essays, articles]. Москва, Мысль: 417-421.

1981

342. **He Gaoji** (transl.) 何高济译: “Eduolike dong youlu” 《鄂多立克东游录》 [Notes from Odoric’s travel to the East], (意)鄂多立克撰. In: *Haidun xingji, Eduolike dong youlu, Shahalu qianshi Zhongguo ji* 《海屯行纪、鄂多立克东游录、沙哈鲁遣史中国记》 [Hethum’s travel notes, Notes from Odoric’s travel to the East, Shahruh’s notes on the mission to China]. (Zhongwai guanxishi mingzhu yicong 中外关系史名著译丛). Beijing, Zhonghua shuju 北京: 中华书局. [New edition see 2002.]

1982

343. **Li Yukun** 李玉昆: “Guanyu Eduolike lai Hua de denglu didian wenti” 关于鄂多立克来华的登陆地点问题 [About Odoric’s landing sites in China], *Haijiao shi yanjiu* 《海交史研究》 4: ???.
344. **Odéric de Pordenone**: *Le livre de sa pérégrination de Padoue à Pékin au Moyen-âge*; introduction, adaptation en français moderne et notes établies par Michel Alby. [s.l.], Éditions Hots (coll. Connaissance des Sources). 90 pp. [see <http://poetrymusik.wordpress.com/2012/02/16/oderic-de-pordenone-peregrination-de-padoue-a-pekini/>]
345. **Odorico da Pordenone**: *Relazione del viaggio in Oriente e in Cina (1314?-1330)*, a cura della Camera di Commercio Industria, Artigianato e Agricoltura di Pordenone. Maniago. 120 pp. [partial reprint of DOMENICHELLI, Teofilo: *Sopra la vita e i viaggi del Beato Odorico da Pordenone dell’Ordine de’ Minori*, 1881: 1-70]
346. **Schmitt**, Clément, OFM: “Odoric de Pordenone”, *Catholicisme hier- aujourd’hui- demain*, IX: 1498-1500.

1983

347. **Asciuti**, Claudio: “Fra Odorico da Pordenone”, *Il giornale dei misteri*, XIII, 143 (maggio 1983): ???.
348. **Kesawattana**, Channatip: *Trois regards sur la Chine entre la fin du XIIIème siècle et le début du XIVème siècle. Étude comparée des récits de Marco Polo, Odoric de Porderone et Ibn Battuta*. Tours, Université François-Rabelais.
349. **Melis**, Giorgio (cur.): *Odorico da Pordenone e la Cina. Atti del convegno storico internazionale, Pordenone 28-29 maggio 1982*, a cura di Giorgio Melis. Pordenone, Edizioni Concordia Sette.
- BERTUCCIOLI, Giuliano: “Odorico e gli altri viaggiatori francescani dell’epoca Yuan”: 45-55.
  - CORRADINI, Piero: “La Cina plurinazionale dell’epoca Yuan”: 57-67.
  - PETECH, Luciano: “I Mongoli in Asia al tempo della ‘Relatio’ ”: 69-83.
  - PANG, Paul P., OFM: “Il Cristianesimo cinese nel secolo XVI [error: XIV]”: 85-99.

- MONACO, Lucio: “I manoscritti della Relatio: problematica per un’edizione critica”: 101-116.
  - TESTA, Giulio Cesare: “Bozza per un censimento dei manoscritti odoriciani”: 117-150.
  - SCHMITT, Clément, OFM: “Il Beato Odorico da Pordenone: appunti bibliografici”: 151-162.
  - WILLEKE, Bernward H., OFM: “L’antropologia culturale nella Relatio di fra Odorico da Pordenone”: 163-174.
  - HAMANN, Gunther: “Curiosità e leggende medievali nella ‘Relatio’ ”: 175-184.
  - YANG Na: “Le contraddizioni sociali della Cina nella prima metà del XIV secolo”: 185-192.
  - BALDACCI, Osvaldo: “Contributo di Odorico alla conoscenza geografica dell’Asia”: 193-202.
  - MELIS, Giorgio: “Odorico nella Cina del Trecento: itinerario e realtà sociale secondo la Relatio”: 203-236.
  - FRESCHI, Abramo, Mons.: “Dimensione missionaria del Beato Odorico”: 243 et sq.
350. **Melis, Giorgio** (cur.): *Odorico da Pordenone e la Cina. Atti del convegno socio economico, Pordenone 4-5 giugno 1982*, a cura di Giorgio Melis. Pordenone, Edizioni Concordia Sette. [contributions cover only the current economy of China]
351. **Ramusio, Giovanni Battista**: *Navigazioni e viaggi*; a cura di Marica Milanese. Volume IV. Torino, Giulio Einaudi. X + 773 pp. (Collana: I Millenni)
- “Viaggio del beato Odorico da Udine, dell’ordine de’ frati minori; delle usanze, costumi e nature di diverse nazioni e genti del mondo; e del martirio di quattro frati dell’ordine predetto, qual patirono tra gl’infedeli”: ??? [Ramusio maior]
  - “Viaggio del beato frate Odorico di Porto Maggiore del Friuli, fatto nell’anno MCCCXVIII”: ??? [Ramusio minor]
352. **Testa, Giulio Cesare**: “La città di Pordenone e i manoscritti della ‘Relatio’”. *Il Noncello, rivista d’arte e di cultura*, **LV**: 153-204.
353. **Testa, Giulio Cesare**: “Esiti e propositi al convegno odoriciano del 650°”, *Il Noncello, rivista d’arte e di cultura*, **LV**: ???.

1985

354. **Odéric (Odoric) de Pordenone**: *Le livre de sa pérégrination de Padoue à Pékin au Moyen-âge*; introduction, adaptation en français moderne et notes établies par Michel Alby. Clamecy, Éditions Hots (coll. Connaissance des Sources). 90 pp.

1986

355. **Herink, Josef**: “Odorik z Pordenone – český Marco Polo” [Odorik of Pordenone – a Bohemian Marco Polo], *Lidé a země*, **35**, 10: 454-455.
356. **Monaco, Lucio – Testa, Giulio Cesare** (cur.): *Odorichus de rebus incognitis: Odorico da Pordenone nella prima edizione a stampa del 1513*, a cura di Lucio Monaco e Giulio Cesare Testa. Riproduzione anastatica con trascrizione, commento e nuovi studi sull’incunabolo GG.II.270, unicum presso la Biblioteca Palatina di Parma. Maniago, Camera di

ODORICHUS

DE REBUS INCOGNITIS

ODORICO DA PORDENONE
NELLA PRIMA EDIZIONE A STAMPA
DEL 1513

The first printed edition of Odoric's travelogue.

Commercio di Pordenone. [facsimile of VIRUNIUS, Pontius: *Odorichus de rebus incognitis*. Impressus Esauri MDXIII idibus Martii. 46 pp. (23 f.)]

357. **Thundy, Zacharias P.**: “Friar Odoric and Kerala”, *Kerala Pratibha*, July 1, 1986: 2 et sq.

1987

358. **Guglielmi, Nilda**: *Odorico da Pordenone. Relación de viaje*, introducción, traducción y notas de Nilda Guglielmi. Buenos Aires, Biblos. 156 pp. (Colección Historia. Serie mayor; 4)
359. **Jandeseck, Reinhold**: *Der Bericht des Odoric da Pordenone über seine Reise nach Asien*. Bamberg, Im Selbstverlag. 118 pp. (Bamberger Schriften zur Kulturgeschichte, Reihe A, Weltbild und Kulturbegegnung, Heft 1.) [contains the German translation of the Latin text]
360. **Reichert, Folker E.**: *Die Reise des seligen Odorich von Pordenone nach Indien und China (1314/18-1330)*. Übersetzt, eingeleitet und erläutert von Folker Reichert. Heidelberg, Manutius Verlag. 161 stran. [translation of the edition WYNGAERT, 1929; translation of “Vita fratris Odorici de Utino”, 1897]
- “Es beginnen hier die bunten Geschichten des seligen Bruders Odorich aus dem Franziskanerorden über die Sitten und Bräuche dieser Erde sowie das Martyrium von vier Minderbrüdern”: 25-129.
361. **Reichert, Folker E.**: “Eine unbekannte Version der Asienreise Odorichs von Pordenone”, *Deutsches Archiv für Erforschung des Mittelalters*, **XLIII**: 531-573.

1988

362. **Gröchenig, Hans**: “Ein Fragment einer deutschen Übersetzung des Chinareiseberichtes von Oderico de Pordenone. Ein Handschriftenneufund aus dem Benediktinerstift St.Paul/Kärnten”, in: *Festschrift für Ingo Reiffenstein zum 60. Geburtstag*. Hsg. von Peter K. Stein unter Mitwirkung von Renate Hausner, Ulrich Müller, Franz V. Spechtler. Göppingen, Kümmerle: 565-572. (Göppinger Arbeiten zur Germanistik 478)

1989

363. **Reichert, Folker E.**: “Odorico da Pordenone über Tibet”, *Archivum Franciscanum Historicum*, **82**, 1-2: 183-193.
364. **Trotter, David A.**: “‘En ensivant la pure verité de la lettre’: Jean de Vignay’s translation of Odoric of Pordenone”, in: TROTTER, David A. (ed.): *Littera et sensus: essays on form and meaning in medieval French literature presented to John Fox*. Exeter, University of Exeter: 31-47.

1990

365. **Monaco, Lucio (cur.)**: *Memoriale toscano di Odorico da Pordenone. Viaggio in India e Cina (1318-1330)*. A cura di Lucio Monaco. Prefazione di Jeannine Guérin Dalle Mese. Alessandria, Edizioni dell’Orso (“Oltremare”, 5). 192 pp. [edition of ms. CITTÀ DEL VATICANO, Biblioteca Apostolica Vaticana, Barberini.4047 (XLV.141) (932)]
- *Memoriale toscano*: 91-143.

DIE REISE
DES SELIGEN ODORICH
VON PORDENONE
NACH INDIEN UND CHINA
(1314/18–1330)

MANUTIUS VERLAG
HEIDELBERG

Modern German translation by Folker Reichert.

MEMORIALE TOSCANO

di Odorico da Pordenone

EDIZIONI DELL'ORSO

The edition of the Tuscan manuscript.

366. **Trotter, David A.** (ed.): Jean de Vignay: *Les Merveilles de la Terre d'Outremer. Traduction du XIVe siècle du récit de voyage d'Odoric de Pordenone*. Ed. critique par David A. Trotter. Exeter, University of Exeter. xxxix + 156 pp. (Textes littéraires, LXXV)
- “La division frere Odoric des merveilles de la Terre sainte”: 3-86. [critical edition of the French ms. PARIS, Bibliothèque Nationale de France, F.Fr. (Rothschild.3085)]
367. **Odorico da Pordenone** (オドリコ Odoriko): *Tōyō ryokōki: Katai (chūgoku) eno michi* 東洋旅行記: カタイ(中国)への道 [Notes about traveling to the East: Journey to Cathay (China)]. Tōkyō, Kōfūsha Shuppan 光風社出版 (Kōfusha sensho 光風社選書).

1991

368. **Camarota, Francesca Romana**: “Dalla ‘relatio’ di Odorico da Pordenone al De Rebus Incognitis”, *La rassegna della letteratura italiana*, **95**, 8: 31-39.

1992

369. **Janoušek, Jan**: “Blahoslavený Odorik” [Blessed Odoric], *Katolický týdeník*, **3**, 2: ???.
370. **Popeanga Chelaru, Eugenia**: “El relato de viajes de Odorico de Pordenone”, *Revista de filología románica*, **IX**: 37-61.

1993

371. **Odorico da Pordenone**. Supplemento de “Il Popolo”, settimanale della Curia vescovile di Concordia-Pordenone, n. 15 del 11.04.1993. 32 pp.
372. **Menestò, Enrico**: “Relazioni di viaggi e di ambasciatori”, in: *Lo spazio letterario del Medioevo*. I. *Il Medioevo latino*, vol. I, t. 2: *La produzione del testo*. Roma, Salerno Editrice: 535-600.
373. **Muñoz Jiménez, Isabel**: *Los libros de viajes en las literaturas peninsulares. Edición del Libro Ultramarino*. Universidad Complutense de Madrid. (Tesis inédita dirigida por E. Popeanga). [edition of Ms. 3013, Biblioteca Nacional de Madrid]
374. **Sedran, Arrigo, MONS.**: *Il beato Odorico da Pordenone. La sua figura e il suo paese*. Parrocchia di S. Ulderico a Villanova di Pordenone, Portogruaro. 64 pp.

1995

375. **Kašpar, Oldřich**: “Historie v literatuře [1]. Oldřich Čech z Pordenone: Český Marco Polo” [History in literature [1]. Odoric Boemus of Pordenone: a Bohemian Marco Polo], *Labyrint revue*, 1: 45.
376. **Pang, Paul P.**, OFM (彭保祿 Pang/Peng Baolu): “Friar John of Montecorvino And His Companion Blessed Odoric of Pordenone (Synthesis)”, in: *Jinian Menggaoweinuo zong-zhujiao lai Hua qibai zhounian* 紀念孟高維諾總主教來華七百週年. Taipei, Sigao Sheng-jing Xuehui Chubanshe 臺北：思高聖經學會出版社。(民國84年): ???.

MONS. ARRIGO SEDRAN

IL BEATO ODORICO DA PORDENONE

— La sua figura e il suo paese —

PARROCCHIA DI S. ULDERICO • VILLANOVA DI PORDENONE

The publication by Mons. Arrigo Sedran.

1996

377. **Feigl, Erich**: “Odorich von Portenau ‘Austriacus ignotus’”, in: *Als Österreich die Welt benannte... Eine Ausstellung des Marchfelder Schlösservereins, Schloß Hof im Marchfeld*. Wien: 11, 13, 31-41. [exhibition catalog of the millennium of the name “Österreich”]
378. **Куркчи, Айдер И.** (сост.) [Kurkchi, Aider I.]: “Брат Одорико на Востоке, 1320-е гг.” [Brother Odoric in the East, in 1320s], in: *Каспийский транзит [A Caspian transit]*. Книга 1. Москва, ДИ-ДИК: 110-127. (Фонд “Мир Л. Н. Гумилева”; Серия: “ ‘Арабески’ истории”, вып. 5)
379. **Rush, James Robert**: *Java: a traveller’s anthology*; compiled and introduced by James R. Rush. New York, Oxford University Press. xxxi + 292 pp.
- 1. “Friar Odoric Recalls Java, 1330”.
380. **Sedran, Arrigo, MONS.**: “Beato Odorico: verso la canonizzazione”, *Il Popolo*, 26 febbraio 1996.

1997

381. **Bressan, Luigi**: “Odoric of Pordenone”, *Journal of the Malaysian Branch of the Royal Asiatic Society*, **LXX**, 2 (December): 1-23.
382. **Garbizza, Agnese**: “Odorico da Pordenone, un viaggiatore del Medioevo”, *Le Tre Venezie*, **IV**, dicembre: 18-19.

1997/98

383. **Baschiroto, Chiara**: *I manoscritti della ‘Relatio’ di Odorico da Pordenone. Schedatura e analisi*. Tesi di laurea. Università degli Studi di Udine – Facoltà di Lettere e Filosofia – Corso di laurea in Conservazione dei Beni Culturali. Udine.
384. **Włodarczyk, Carol**: *Les Merveilles: Thématique et traduction du texte latin d’Odoric de Pordenone*. Philologie Romane, Université de Liège. Mémoire de licence, l’année académique 1997-1998.

1998

385. (jkt) “Kněz Oldřich byl v Tibetu jako první” [Friar Odoric was the first in Tibet], *Mladá fronta dnes*, 20. 2. 1998: 3.
386. **Andreose, Alvise**: “‘Lo libro dele nove e strane meravioxe cose’. Ricerche sui volgarizzamenti italiani dell’ ‘Itinerarium’ del beato Odorico da Pordenone”, *Il Santo. Rivista francescana di storia, dottrina, arte*. Serie II, **XXXVIII**, 1-2 [gennaio-agosto]: 31-67.
387. **Baschiroto, Rosangela**: “Odorico da Pordenone”, in: *Incontri con la Cina*. Reana del Rojale, Chiandetti.
388. **Daston, Lorraine – Park, Katharine**: *Wonders and the order of nature : 1150 - 1750*. New York, NY: Zone Books.

389. **De Biasio, Antonio – Testa, Giulio Cesare:** *Mar di Cas, Mare di Giada. Il Catai rivelato da Odorico e da nessun altro.* Opuscolo per la mostra didattica al Museo Civico, Pordenone, Accademia Liviana, 10-31 ottobre. 20 pp.
390. **Engstová, Kateřina:** “Oldřich Čech z Pordenone. Cesta do říše Velkého chána (1316–1330). Popis východních krajů světa” [Odoric Boemus of Pordenone. Journey to the Empire of the Great Khan (1316–1330). Description of the eastern regions of the world], in: *Český časopis historický*, **96**, 1998: 656-657. [review]
391. **Gel, František – Kocourek, Rostislav:** Bl. Oldřich, Čech z Pordenone [Blessed Odoric Boemus of Pordenone]: *Cesta do říše Velkého chána (1316 – 1330). Popis východních krajů světa* [Journey to the Empire of the Great Khan (1316–1330). Description of the eastern regions of the world]. Transl. by František Gel and Rostislav Kocourek. Praha, Nakladatelství Kvasnička & Hampl. 179 pp. [reedition of 1962]
392. **Liščák, Vladimír:** “Blahoslavený Oldřich Čech z Pordenone, Cesta do říše Velkého chána (1316–1330)” [Blessed Odoric Boemus of Pordenone, Journey to the Empire the Great Khan (1316–1330)], *Nový Orient*, **53**, 10: 395-396. [review]
393. **Martínek, Jiří – Martínek, Miloslav:** “Odorico (Odorik) z Pordenone”, in: *Kdo byl kdo - naši cestovatelé a geografové.* Praha, LIBRI: 318-320.
394. **Menestò, Enrico:** “Odorico da Pordenone”, in: *Il grande libro dei santi. Dizionario enciclopedico.* Cinisello Balsamo, Edizioni Paoline, Vol. III: 1512-1516.
395. **Richard, Jean:** “Odorico da Pordenone”, an entry in: *Il Dizionario Enciclopedico del Medioevo*, sotto la direzione di André Vauchez. Edizione italiana a cura di Claudio Leonardi. II. (F-O). Roma, Città Nuova; Cambridge, James Clarke & Co.; Paris, Éditions du Cerf: 1315.
396. **[Stival, Giancarlo]** Curia Vescovile di Concordia-Pordenone: *Beato Odorico da Pordenone. I documenti del processo di beatificazione e canonizzazione.* [Pordenone].
397. **Testa, Giulio Cesare:** *Transitus Beati Odorici. Odorico dalla vita terrena alla gloria eterna.* Opuscolo. Pordenone (Parrocchia del Beato Odorico, Amministrazione Provinciale e Accademia Liviana), edizione de *Il Noncello*, 30 settembre. 24 pp.
398. **Vicario, Federico:** *Il quaderno di Odorico da Cividale. Contributo allo studio del friulano antico* (Biblioteca di Lingua e Letteratura friulana n. 2). Udine, Forum.

1998/99

399. **Bolzonella, Cristina:** *Il xinglong sheng, l'organo descritto da Odorico da Pordenone.* Tesi di laurea. Università degli studi di Venezia. Facoltà di Lingue e Letterature Straniere. Venezia. [Corso di Laurea in Lingue e Letterature Orientali: a.a. 1997/98.]

1999

400. **Bellesi, Benedetto:** “Nomade di dio. I grandi missionari: Odorico da Pordenone (1265-1331)”, *Missioni Consolata*, settembre.
401. **Cassini, Alberto:** “Profumi d’Oriente. Odorico da Pordenone e i suoi tempi”, in: *Albo del Collegio dei ragionieri e periti commerciali di Pordenone.* Pordenone, Accademia Liviana: 1-48.

BL. OLDŘICH ČECH Z PORDENONE

CESTA DO ŘÍŠE VELKÉHO CHÁNA

(1316–1330)

POPIS VÝCHODNÍCH KRAJŮ SVĚTA

NAKLADATELSTVÍ KVASNIČKA & HAMPL

Reissue of the first Czech edition.

402. **García Espada, Antonio**: “Fray Odorico y el Karmapa. El Tibet de los viajeros medievales”, *Medievalismo*, **9**: 83-103.
403. **Koss, Nicholas**, OSB: “China in the Medieval Account of Odoric of Pordenone”, *Fu Jen Studies 輔仁學誌*, **32**: 58-73.
404. **Koss, Nicholas**, OSB: *The Best and Fairest Land: Images of China in Medieval Europe*. Taipei, Bookman Books, Ltd. 337 pp.
- CHAPTER FOUR: “Two Thousand Great Cities... All Things Needful for Human Subsistence”: Manzi in Odoric of Pordenone”: 93-133.
  - CHAPTER SIX: “Four Versions of Manzi: Odoric and the Mandeville Texts”: 187-289.
405. **Pand, Michael**: “Zu Fuß nach Peking und zurück. Oderich von Portenau, der erste österreichische Weltreisende”, *Wiener Zeitung*, 23.07.1999. (viz též <http://members.aon.at/mgspand1/Oderich.htm>)
406. **Pacchiano, Giovanni**: “E Odorico da Pordenone andò in Katai. La favola di un viaggio nel Medioevo. Romanzi. Sgorlon racconta l’avventura di un friulano alla corte del Gran Khan”, *Corriere della Sera*, 7 novembre 1999.
407. **Reichert, Folker E.**: “Odorico da Pordenone and the European perception of Chinese beauty in the Middle Ages”, *Journal of Medieval History*, **25**, 4: 339-355.
408. **Reichert, Folker E.**: “Wirklichkeit und ihre Wahrnehmung im Itinerar Odoricos da Pordenone”, in: Thomas Beck – Horst Gründer – Horst Pietschmann – Roderich Ptak (Hgg.): *Überseegeschichte: Beiträge der jüngeren Forschung. Festschrift anlässlich der Gründung des Forschungsinstituts für vergleichende europäische Überseegeschichte 1999 in Bamberg* (Beiträge zur Kolonial- und Überseegeschichte 75). Stuttgart, Franz Steiner Verlag: 42-55.
409. **Sgorlon, Carlo**: *Il filo di seta*. Romanzo. Casale Monferrato, Edizioni Piemme. 333 stran. [Premio San Vidal – Venezia] [other editions: 2001, 2004; Chinese translation see 2007]
410. **Tominec, Roman**: “Bl. Odorik iz Pordenona”, in: *Leto svetnikov*, zv. I. Uredil Marijan Smolik. Celje, Mohorjeva družba: 199-203.

1999/2000

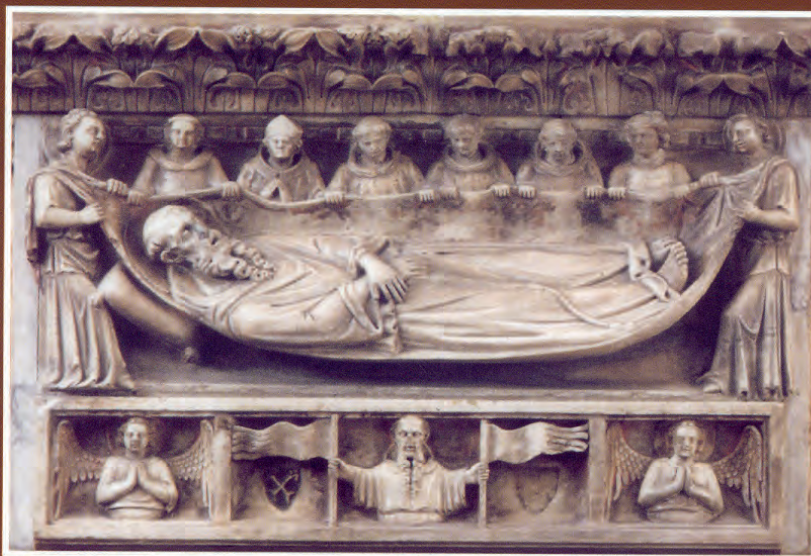
411. **Chiesa, Paolo**: “Per un riordino della tradizione manoscritta della ‘Relatio’ di Odorico da Pordenone”, in: *Filologia Mediolatina*. Studies in Medieval Latin Texts and Transmission Rivista della «Fondazione Ezio Franceschini» (Firenze, SISMEL - Edizioni Del Galluzzo), **VI-VII**: 311-350.

2000

412. **Andreose, Alvise**: “Fra Veneto e Toscana: vicende di un volgarizzamento trecentesco dell’Itinerarium di Odorico da Pordenone”, *Filologia Veneta. Lingua, letteratura, tradizioni* **6**.
413. **Andreose, Alvise** (cur.): Odorico da Pordenone OMin.: ‘Libro delle nuove e strane e meravigliose cose’. *Volgarizzamento italiano del secolo XIV dell’Itinerarium di Odorico da Pordenone*.

ODORICO DA PORDENONE OMin.

LIBRO DELLE NUOVE
E STRANE
E MERAVIGLIOSE COSE

PADOVA
CENTRO STUDI ANTONIANI
2000

A critical edition of the Italian manuscript.

Edizione critica e commento a cura di Alvisè Andreose. Padova, Centro Studi Antoniani (Collana "Centro Studi Antoniani" CSA 33). 254 pp.

- "Libro delle nuove e strane e meravigliose cose": 139-244. [critical edition of the Italian ms. FIRENZE, Biblioteca Nazionale Centrale, ms. Conventi Soppressi C. 7.1170, ex S. Maria Nuova]
414. **Bressan, Luigi**, ARCVESC.: "Odorico da Pordenone (1265-1331). La sua visione della Cina e del sud-est asiatico e il suo contributo ai rapporti tra Asia ed Europa", *Il Santo. Rivista francescana di storia, dottrina, arte*. Serie II, **XL**, 1 [gennaio-aprile]: 71-98.
415. **Daston, Lorraine – Park, Katharine**: *Le meraviglie del mondo. Mostri, prodigi e fatti strani dal Medioevo all'Illuminismo*, trans. Michelangelo Ferraro & Barbara Valotti. Roma, Carocci.
416. **Mian, Franca**: "Cultura Italiana a Praga: Odorico da Pordenone boemo o friulano? Due Francescani della Provincia Veneta alla Corte dell'Imperatrice Marianna (1836)", *Nobiltà. Rivista di Araldica, Genealogia, Ordini Cavallereschi*, **VII**, 34: 61-??.
417. **Münkler, Marina**: *Erfahrung des Fremden. Die Beschreibung Ostasiens in den Augenzeugenberichten des 13. und 14. Jahrhunderts*. Berlin: Akademie Verlag. 309 pp.. [also deals with Odoric]
418. **Odoric of Pordenone**: "Odoric Argues with a Buddhist", in: Mackerras, Colin (ed.): *Sinophiles and sinophobes: Western views of China; an anthology selected and edited by Colin Mackerras*. Oxford – New York: Oxford University Press: 8-12.
419. **Surdich, Francesco**: "La *Descriptio Orientalium Partium* di Oderico da Pordenone", *La Rivista del Trekking*, **XVII**, 132 (gennaio-febbraio 2000): 88-90.

2001

420. **Barbieri, Giuseppe**: "A Pordenone prorogata fino all'11 giugno una mostra di grande successo. Un friulano sulla Via della Seta. Sette secoli fa il viaggio in estremo Oriente del beato Odorico", *il giornale di Vicenza*, 26 aprile 2001.
421. **Bohigas, Pere**: "Un sumari del *Llibre de viatges* d'Odoric de Pordenones", in: *Mirall d'una llarga vida: a Pere Bohigas, centenari*. Edició a cura d'A. M. Badia i Margarit, Germà Colón Domènech, Josep Moran i Ocerinjauregui. Barcelona (Institut d'Estudis Catalans). [reprint vydání z roku 1923]
422. **Carbonetto, Gianpaolo**: "Beato Odorico da Pordenone. La scoperta fatta dal missionario udinese padre Luigi. Odorico anche nelle Filippine. Il beato vi si sarebbe fermato nel 1324 per evitare una tempesta Malamocco a Bolinao", *Messaggero Veneto*, 16 dicembre 2001.
423. **Kvasnička, Arnošt**: "Zapomenutý Čech z Pordenone blahoslavený Oldřich, slavný středověký cestovatel, se hlásil k českému původu, přesto zůstal právě v Česku neznámý" [Forgotten Bohemian of Pordenone, Blessed Odoric, a famous mediaeval traveller, has declared his Czech origin, yet remained unknown in Czechia], *Lidové noviny*, **14**, č. 35 (10 February 2001): 22.

424. *La Cina e la Via della Seta nel viaggio di Odorico da Pordenone*. Pordenone, Comune di Pordenone. 134 pp.
- GANZER, Gilberto: “Introduzione”: 14-23.
  - CHIESA, Paolo: “Odorico fra Oriente e Occidente”: 24-54.
  - PAOLETTI, Giovanni: “Monetazione Occidentale ed Orientale in uso ai tempi del Beato Odorico”: 56-61.
  - ZANIER, Claudio: “Il tempo di Odorico e la Seta”: 62-93.
  - MÀDARO, Adriano: “La Cina sotto i Mongoli”: 94-119.
  - ZANNIER, Italo: “Fotografia in Oriente sulla Via della Seta”: 120-134.
425. **Lehmbrock, Verena**: *Reisen im Mittelalter. Die Wahrnehmung des Fremden in den “unerhörten” Erlebnissen des Franziskanermönches Odorich auf seiner Reise nach China und Indien (14. Jh.)*. Humboldt Universität Berlin. 15 pp.
426. **Sgorlon, Carlo**: *Il filo di seta*. Romanzo. Casale Monferrato, Edizioni Piemme. 335 pp. [Premio Città di Padova – Organizzato dai Librai] [other editions: 1999, 2004; Chinese transl. see 2007]

2002

427. **Abeydeera, Ananda**: “Italian Traveller and Missionary Odoric of Pordenone’s Journey to Ceylon”, *Deutsches Schiffsarchiv*, **25**: 11-18.
428. **Alvise, Andreose**: “Fra Veneto e Toscana. Vicende di un volgarizzamento italiano dell’*Itinerarium* di Odorico da Pordenone”, in A. Daniele (a cura di): *Antichi testi veneti*. Padova, Esedra: 81-93.
429. **Brunettin, Giordano**: “Odorico da Pordenone e il francescanesimo in Friuli. Una modesta proposta d’interpretazione”, *Memorie storiche forogiuliesi. Giornale della Deputazione di Storia Patria per il Friuli*, **LXXXII**: 11-45.
430. **Brunettin, Giordano**: *Odorico da Pordenone e il francescanesimo in Friuli. Una modesta proposta d’interpretazione*. Tavagnacco, Arti grafiche friulane.
431. **Chiesa, Paolo**: “Scelta di un testo base e conseguenze traduttive nella ‘Relatio’ di Odorico da Pordenone”, in: *Tradurre testi medievali: obiettivi, pubblico, strategie*. Bergamo, 12-13 ottobre 2001, ed. Maria Grazias CAMMAROTA & Maria Vittoria MOLINARI. Bergamo, Bergamo UP – Edizioni Sestante: 229-247.
432. **Chiesa, Paolo** – [Yule, Henry]: *The Travels of Friar Odoric. A 14th-Century Journal of the Blessed Odoric of Pordenone*. Translated by Sir Henry Yule. Introduction by Paolo Chiesa. Grand Rapids, MI – Cambridge, U.K., William B. Eerdmans Publ. Co. 152 pp.
433. **Dal Mas, F.**: “La Cina multireligiosa del beato Odorico”, *Avvenire*, 12 febbraio 2002.
434. **De Biasio, Antonio**: “Odorico e il bestiario cinese”, *Memorie storiche forogiuliesi. Giornale della Deputazione di Storia Patria per il Friuli*, **LXXXII**: 47-74.
435. **He Gaoji** (transl.) 何高济译: “Eduolike dong youlu” 《鄂多立克东游录》 [Notes from Odoric’s travel to the East], (意)鄂多立克撰. In: *Haidun xingji, Eduolike dong you-*

La Cina e la Via della Seta

nel viaggio di Odorico da Pordenone

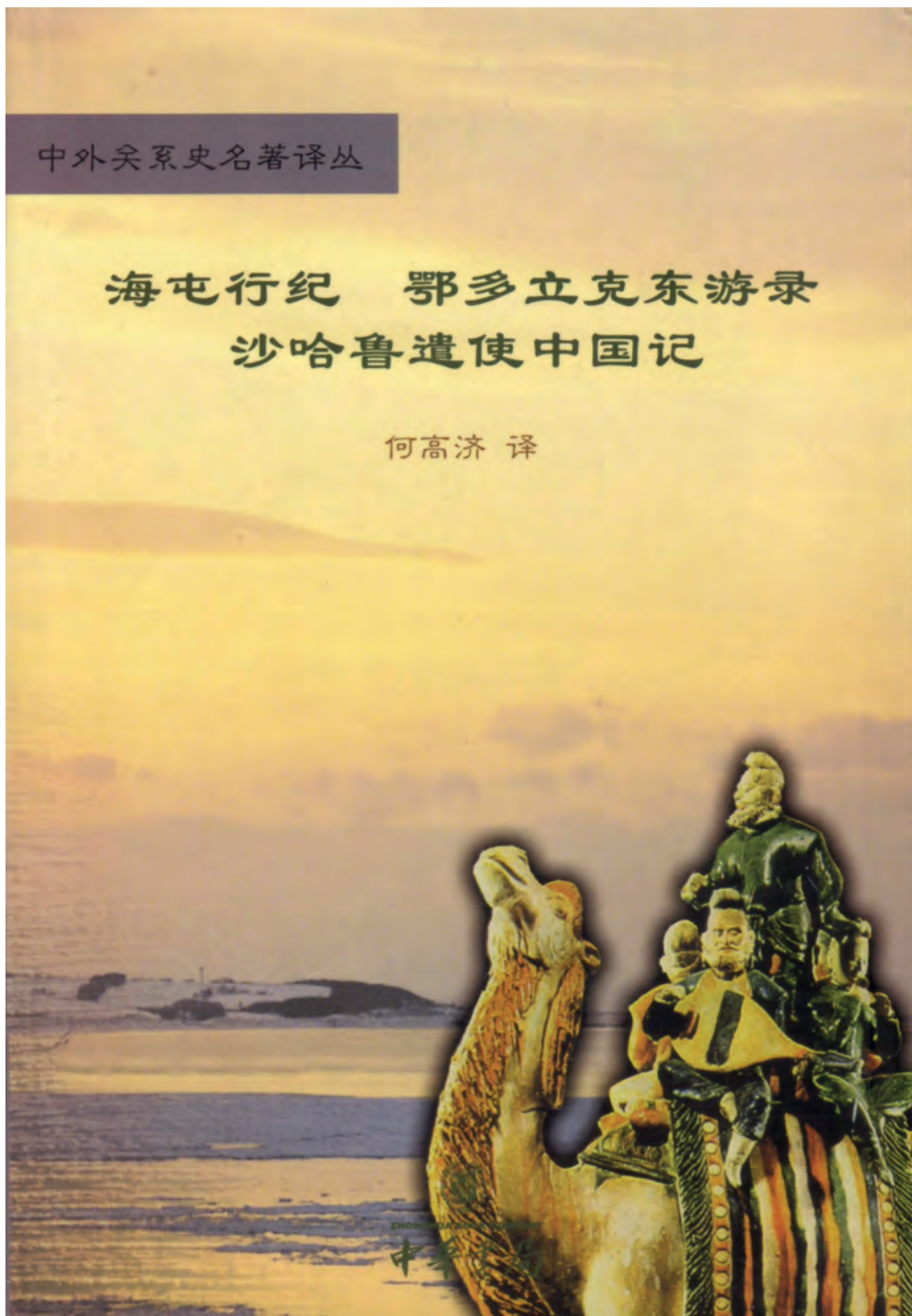
Comune di Pordenone

The catalogue with specialized essays.

中外关系史名著译丛

海屯行纪 鄂多立克东游录
沙哈鲁遣使中国记

何高济 译

The second edition of the Chinese translation Hethum's, Odoric's and Shahruh's travelogue.

- lu, *Shahalu qianshi Zhongguo ji* 《海屯行纪、鄂多立克东游录、沙哈鲁遣史中国记》 [Hethum's travel notes, Notes from Odoric's travel to the East, Shahruh's notes on the mission to China]. (Zhongwai guanxishi mingzhu yicong 中外关系史名著译丛). Beijing, Zhonghua shuju 北京：中华书局. [1st edition see in 1981.]
436. **Liščák, Vladimír**: “Bratr Odorik–Oldřich z Furlanska” [Brother Odoric of Friuli], *Fénix (Informační zpravodaj Česko–čínské společnosti)*, **3**, 3-4: 19-39.
437. **Malamocco, Padre Luigi**: *A piedi scalzi. In cammino con frate Odorico del Friuli*. Feletto Umberto – Tavagnacco, Edizioni Segno. 159 pp.
- “La principessa Urdúja”. Insetto speciale a proposito della prima Santa Messa celebrata dal Beato Odorico a Bolináo nelle Filippine nel 1324: 125-158.
438. **Reichert, Folker E.**: “Die Asienreise Odoricos da Pordenone und die Versionen seines Berichts, mit Edition der *Aufzeichnungen nach dem mündlichen Bericht des Reisenden*”, *Chloe: Beihefte zum Daphnis* **34**, 1: 467-509.
- “Odorico da Pordenone: Aufzeichnungen nach dem mündlichen Bericht des Reisenden”: 481-509. [edition and translation of ms. VENEZIA, Biblioteca Nazionale Marciana, It.6672 (XI.32) (Svajer.1409); FIRENZE, Biblioteca Nazionale Centrale, ms. Conventi Sopresi C. 7.1170, ex S. Maria Nuova]
439. **Sgorlon, Carlo**: *Hilo de seda*. México, Grijalbo. 256 pp.
440. **Stival, Giancarlo**: *Frate Odorico del Friuli. Da Pordenone alla Cina per «guadagnare anime»*. Orientamenti formativi francescani. Padova, Edizioni Messaggero. 158 pp.

2003

441. “Beato Odorico: cinque giorni di celebrazione. I risultati dell’ispezione del corpo”, *Il Messaggero Veneto (cronaca di Udine)*, 9 gennaio 2003.
442. **Chiesa, Paolo**: “Una forma redazionale sconosciuta della «Relatio» latina di Odorico da Pordenone”, in: *Itineraria. Relazioni di viaggio e conoscenza del mondo dall’Antichità al Rinascimento / Travel Accounts and Knowledge of the World from Antiquity to the Renaissance*. Rivista della Società Internazionale per lo Studio del Medioevo Latino Rivista del «Dipartimento di Archeologia, Filologia classica e loro Tradizioni» - «Università degli studi di Genova» e della «Società Internazionale per lo Studio del Medioevo Latino», 2 (2003): 137-163.
443. **Crivăţ, Anca**: *Los libros de viajes de la edad media española*. Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti. 250 pp. (<http://www.unibuc.ro/eBooks/filologie/AncaCrivat/index.htm>)
444. **Ganzer, Gilberto – Brunettin, Giordano** (cur.): *Odorico da Pordenone: dalle rive del Noncello al trono del Drago*. A cura di Gilberto Ganzer e Giordano Brunettin. Pordenone, Comune di Pordenone. 226 pp.
- GANZER, Gilberto: “Con gli occhi dell’Occidente: influssi della cultura cinese nell’Italia dei tempi di Odorico”: 10-25.
  - BRUNETTIN, Giordano: “L’invenzione del Santo Patrono. Un tentativo della prima metà del XIV secolo per dare un patrono al Patriarcato di Aquileia: il beato Odorico da Pordenone”: 26-47.

Il «Marco Polo» in sandali e saio

Odoric's travelogue retold.

The catalogue with specialized essays.

- MIOTTO, Stefania: “Iconografia Odoriciana. Storia di un legame spezzato: ricerche iconografiche sull’arca del beato Odorico da Pordenone già nella Chiesa di San Francesco di Udine”: 48-87.
  - CONCINA, Ennio: “Itinera Trapesunde: da Venezia a Trebisonda ai primi del Trecento”: 90-99.
  - GABERSCEK, Carlo: “Echi d’Oriente nell’arte in Friuli all’epoca di Odorico da Pordenone”: 100-111.
  - ARGENTIERI ZANETTI, Attiliana: “La stoffa di seta a Pordenone: tipologie tecniche e decorative”: 112-137.
  - DE BIASIO, Antonio: “La giada e il suo utilizzo durante la dinastia Yuan”: 140-165.
  - DE BIASIO, Antonio: “Il bestiario cinese di Odorico”: 166-175.
  - TESTA, Giulio Cesare: “Con illazione alla cabala. Bibliografia ragionata delle pubblicazioni successive al Convegno di Pordenone”: 178-224.
445. **Giurovich, Irene**: “Odorico è morto di fibrosi polmonare. In anteprima le conclusioni dell’équipe patologica che ha esaminato per sei mesi la mummia”, *Il Gazzettino*, 11 gennaio 2003.
446. **Giurovich, Irene**: “Un film inchiesta sul beato Odorico”, *Il Gazzettino*, 26 ottobre 2003.
447. **Kolmaš, Josef**: “První Evropané ve Lhase (1661) (Kircherovo résumé Grueberovy cestovní zprávy. Latinský text a český překlad)” [The first Europeans in Lhasa (1661) (Kircher’s summary of Grueber’s travel account. Latin text and Czech translation)], in: Jaroslav Malina (ed.): *Panoráma biologické a sociokulturní antropologie*. Modulové učební texty pro studenty antropologie a “příbuzných” oborů 16 [Panorama of biological and sociocultural anthropology. Modular learning materials for students of anthropology and „related“ disciplines]. Nadace Universitas Masarykiana v Brně, Akademické nakladatelství CERM v Brně, Masarykova univerzita v Brně, Nakladatelství a vydavatelství NAUMA v Brně.
- 5.2. Odorico de Pordenone: Popis východních krajů světa (30. léta 14. století) [Description of the eastern regions of the world (1330s)]: 43.
448. **Pensa, Roberto**: “Odorico, malato di viaggi. Fu una fibrosi polmonare causata dalle lunghe spedizioni in oriente a uccidere il Beato”, *La Vita Cattolica*, 11. 1. 2003.

2004

449. “Beato Odorico, nuova tappa verso la santità. I risultati della ricognizione canonica sulla mummia”, *Il Gazzettino di Pordenone*, 29 novembre 2004.
450. **Arzaretti, Walter**: “Odorico “cerca” un miracolo. Si chiude in gennaio a Udine il processo diocesano per la canonizzazione del Beato pordenonese”, *La Vita Cattolica*, 27 novembre 2004.
451. **Bousquet-Labouérie, Christine** (collab.): “Un franciscain en Chine: Odéric de Pordenone”, in: Jean Luc Deuffic (dir.): *Pecia, ressources en médiévistique* n°7, Saint-Denis: 7-17.
452. **Bubenicek, Venceslas**: “Figures de l’altérité chez Odoric de Pordenone (Itinéraire, 1351)”, in: BERTAUD, Madeleine (éd.): *Travaux de littérature*, t. XVII: *Les Grandes*

peurs, 2: *l'Autre*, Colloque de Nancy, 30 septembre-3 octobre 2003. Boulogne, ADIREL: 233-248.

453. **De Biasio, Antonio**: “Odorico e il bestiario cinese”, *Il Santo*, **44**: 2-3.
454. **Liščák, Vladimír**: “Odorik z Pordenone – první Čech v Číně?” [Odoric of Pordenone – the first Bohemian in China?], *Nový Orient*, 59, 2: 40-45.
455. **Malamocco, Padre Luigi**: *Una luce per l'Oriente. La vita ed il viaggio missionario di frate Odorico del Friuli*. Disegni di Edwin Chavez. Testo di Padre Luigi Malamocco. Feletto Umberto – Tavagnacco, Edizioni Segno.
456. **Masotti, Adriana**: “Il Beato Odorico da Pordenone: Un frate francescano nella Cina del 1300 alla corte del Gran Khan. La nuova opera filmica di Leandro Castellani. Intervista con Piera Gavazzeni”, *Radiovaticana, radiogiornale*, XLVIII n. 75, 15 marzo 2004. (http://www.vaticanradio.org/radiogiornale/ore14/2004/marzo/04_03_15.htm#opera_filmica)
457. *Miscellanea di studi in memoria di Mons. Padre Antonio Vitale Bommarco OFMConv (1923-2004)*. Il beato Odorico da Pordenone: Vita e *Miracula*. Atti della ricognizione medico scientifica. *Il Santo. Rivista francescana di storia, dottrina, arte* **XLIV**, 2-3 [maggio-dicembre]: 309-527.
- TILATTI, Andrea: “Odorico da Pordenone. Vita e *Miracula*”: 313-474.
  - TILATTI, Andrea: “Le sepolture e le migrazioni del corpo del beato Odorico da Pordenone”: 477-486.
  - “Apertura della ricognizione del corpo del beato Odorico da Pordenone”: 487-492.
  - GRILLETTO, Renato – BOANO, Rosa: “Indagine antropologica”: 493-498.
  - MASSA, Emma Rabino – MEAGLIA, Donatella: “Analisi sui capelli”: 499-500.
  - FULCHERI, Ezio – BOANO, Rosa: “Analisi istologica per la valutazione dello stato di conservazione dei tessuti”: 501-506.
  - PITZUS, R. – PROIETTI, A.: “Analisi microbiologiche”: 507-508.
  - VERGENDO, Maurizio – TOSO, Francesco – BAZZOCCHI, Massimo: “Studio paleoradiologico: Beato Odorico da Pordenone”: 509-512.
  - GABRIELLI, Nazareno: “Interventi conservativi e di restauro”: 513-520.
  - “Chiusura della ricognizione del corpo del beato Odorico da Pordenone”: 521-522.
  - BELTRAMI, Carlo Alberto: “Beato Odorico da Pordenone”: 523-527.
458. *Note su Odorico da Pordenone (promanoscritto)*. S. l. (Pordenone?). 20 pp.
459. *Odoric of Pordenone: from the banks of Noncello river to the dragon throne / 波德诺内人鄂多立克. 从浓且罗河的岩到龙御座*. Pordenone, Comune di Pordenone. 173 pp.
- GANZER, Gilberto: “With the western eyes: influences of Chinese culture in Italy at the time of Odoric”: 8-18.
  - CHIESA, Paolo: “Odoric’s places”: 20-37.
  - BRUNETTIN, Giordano: “The invention of the Patron Saint”: 38-60.
  - DE BIASIO, Antonio: “The Chinese bestiary of Odoric”: 62-72.

ATTI DELLA RICOGNIZIONE SCIENTIFICA
DEL CORPO DEL BEATO
ODORICO DA PORDENONE

PADOVA
CENTRO STUDI ANTONIANI
2004

Publication of results of the analysis of Odoric's remains.

- MIOTTO, Stefania: “Story of a broken link: iconographic researches on the Tomb of the blessed Odoric of Pordenone once in St Francis’s church in Udine”: 74-86.
  - ZANIER, Claudio: “Odoric’s time and the Silk”: 90-104.
  - DE BIASIO, Antonio: “Jade and its use during the Xuan dynasty”: 106-131.
  - CONCINA, Ennio: “Itinera Trapesunde: from Venice to Trabzon at the early 14th Century”: 132-139.
  - PAOLETTI, Giovanni: “Western and eastern coinage used at the age of the blessed Odoric”: 140-143.
  - ARGENTIERI ZANETTI, Attiliana: “Silk cloth in Pordenone: technical and decorative typologies”: 144-161.
460. **Sgorlon, Carlo**: *Il filo di seta*. Romanzo. Casale Monferrato, Edizioni Piemme. 335 stran. [other editions: 1999, 2001; Chinese transl. *see in* 2007]
461. **Takata Hideki** 高田英樹: Odoriko da Porudenōne no tōhō “オドリーコ・ダ・ポルデノーネの東方 [East of Odoric of Pordenone]”. *OIU journal of international studies / 国際研究論叢* : 大阪国際大学紀要, 18(1): 35-55.
462. **Tilatti, Andrea**: *Odorico da Pordenone. Vita e Miracula*. Padova, Centro Studi Antoniani (Collana “Centro Studi Antoniani” CSA 41). 188 pp.
- *Miracula*: 91-156.

2005

463. “A European Visitor to China: Odoric of Pordenone, Report”, in: **Andrea, Alfred J. – Overfield, James H.**: *The Human Record: Sources of Global History*. Vol. I: to 1700. 5th edition. Boston, Houghton Mifflin Co.: 441-445.
464. **Arzaretti, Walter**: *Dieci anni con il Beato Odorico (1995 – 2005). Attività storico-culturali di culto e devozione nel tempo della ripresa causa di canonizzazione*. In memoriam dell’ arcivescovo P. Antonio Vitale Bommarco (1923 – 2004), presidente della Commissione B. Odorico. Testo di Walter Arzaretti, segretario della Commissione per la canonizzazione e il culto del Beato Odorico da Pordenone, notaio attuario del processo diocesano di canonizzazione. Opuscolo edito dalla Provincia Patavina dei Frati Minori Conventuali, Basilica del Santo. Padova. 26 pp.
465. “Beato Odorico verso la canonizzazione. Oggi presentazione degli atti sui miracoli, domani celebrazione a Udine”, *Il Messaggero Veneto (cronaca di Pordenone)*, 13 gennaio 2005.
466. *De mirabilibus mundi. Пестрые истории блаженного брата Одориха из ордена францисканцев о нравах и обычаях земли* [Colourful histories of Blessed Brother Odoric of Franciscan Order on the manners and customs of the world]. Regiomonte, Borussiae [= Königsberg, Кенигсберг], Paulus v. Kleine excudebat; H. Weinreich typogr. A.D. MMV. 88 pp. [edition of WYNGAERT, 1929] [hand-made in the printing house of Hans Weinreich: Издано в Кенигсберге, Пруссия, Ганс Вайнрайх ферлаг, Паулюс ф. Кляйн]

ANDREA TILATTI

ODORICO DA PORDENONE
VITA E *MIRACULA*

PADOVA
CENTRO STUDI ANTONIANI
2004

Edition of the Odorico's Miracula.

De mirabilibus
Mundi

ПЕСТРЫЕ ИСТОРИИ БЛАЖЕННОГО БРАТА ОДОРИХА ИЗ
ОРДЕНА ФРАНЦИСКАНЦЕВ О НРАВЯХ И ОБЫЧАЯХ ЗЕМЛИ

Regiomonte, Borussiae
Paulus v. Kleine excudebat
H. Weinreich typogr. A.D.MMLV

The Russian translation in a bibliophile edition, printed on the hand-made paper.

467. “Entra nella fase finale il processo per beatificare Odorico da Pordenone. Domani alla festa liturgica l’Arcivescovo annuncerà le novità”, *Il Messaggero Veneto (cronaca di Udine)*, 13 gennaio 2005.
468. **Giurovich, Irene**: “Odorico nacque quindici anni dopo Dante. La data vera tra il 1280 e il 1295. Accumulò troppo carbone nei polmoni, colpa di stufe e ambienti ristretti”, *Il Gazzettino del Friuli*, 14 gennaio 2005.
469. **Liščák, Vladimír**: “Bl. Odorik – poutník po východních krajích (Příspěvek k připravované výstavě v ambitech kostela Panny Marie Sněžné v Praze v srpnu 2005)” [Blessed Odoric - the pilgrim in eastern regions (A contribution to the upcoming exhibition in the cloisters of the church of Our Lady of the Snows in Prague in August 2005)], *Poutník, časopis přátel sv. Františka*, XI, 7: 15-17; 8: 15-17; 9: 14-17.
470. **Liščák, Vladimír**: “Bratr Odorik o věcech podivuhodných a neznámých – I. část” [Brother Odoric about things wonderful and unknown – Part I], *Studia Orientalia Slovaca*, **IV**: 31-63.
471. **Liščák, Vladimír**: *Biblioteca Odoriciana*. Příležitostný tisk k výstavě “Tibet – po stopách Odorika z Pordenone” v ambitech kostela Panny Marie Sněžné v Praze 18. srpna – 18. září 2005 / Stampato in occasione della mostra “Tibeto – sulle traccie di Odorico da Pordenone” nel chiostro della Chiesa di Santa Maria della Neve in Praga, 18 agosto – 18 settembre 2005. Praha, private ed. 30 pp.
472. **Ménard, Philippe**: “Réflexions sur les manuscrits du *Livre de peregrinacion et de voyage* d’Odoric de Pordenone (versión de Jean Le Long)”. In: *Famille, violence et christianisation au moyen âge*. Mélanges offerts à Michel Rouche. Études réunies par Martin Aurell et Thomas Deswarte. Paris, PUPS: 265-274.
473. **Mirchi, R.**: “Já bratr Oldřich, Čech, z Furlánska”, *Bústán بوستان*, Oficiální čtvrtletník Česko-iránské společnosti, **8**, č. 3 (29): 65-66.
474. **Pintarelli, Ary E.**, OFM: Odorico de Pordenone: “Relatório”. Introdução, Tradução e Notas por Frei Ary E. Pintarelli OFM, in: *Crônicas de viagem: franciscanos no Extremo Oriente antes de Marco Polo (1245-1330)*. Porto Alegre/Bragança Paulista, EDIPURS/EDUSF (Ed. Universitária São Francisco): 267-335.
475. “Odorico da Pordenone, dal Friuli al Catai in nome della fede”, *Giornale di Brescia*, 15 settembre 2005.
476. **Wu Huaimin 吴怀民**: “Eduolike zai Fujian” 《鄂多立克在福建》 [Odoric in Fujian], in: *Fujian shizhi 福建史志*, 2005.4: 61.
477. **Ziino, Giulia**: “La Cina comunista premia un film religioso”, *Corriere della Sera*, 21 ottobre 2005: 57. [Il 24 ottobre verrà proiettata a Shanghai la storia del frate Odorico] [about the film “Ai confini del cielo “ (2004), directed by Leandro Castellani]

478. **Andreose, Alvise**: “Ego frater Odoricus de Foro Julii de Ordine fratrum Minorum”: forme dell’autodiegesi nell’*Itinerarium* di Odorico da Pordenone”, *Quaderni di Storia Religiosa*, XIII: 217-235.
479. **Andreose, Alvise**: “Tra ricezione e riscrittura: la fortuna romanza della ‘Relatio’ di Odorico da Pordenone”, in *Medioevo romanzo e orientale. Il viaggio nelle letterature romanze e orientali. V Colloquio Internazionale. VII Convegno della Società Italiana di Filologia Romanza (Catania-Ragusa 24-27 settembre 2003)*, Atti a cura di G. Carbonaro, M. Cassarino, E. Creazzo e G. Lalomia, Indici a cura di G. Carbonaro ed E. Creazzo. Soveria Mannelli, Rubbettino: 5-21.
480. **Bacciga, Elisabetta**: “Odorico da Pordenone”. In: *Nuovo Lirutti. Dizionario biografico dei friulani*. [Volume 1] *Il Medioevo*. A cura di C. Scalon. Udine, Forum Edizioni: 597-606.
481. “Beato Odorico. Entro un mese a Roma tutte le carte della santità”, *Il Gazzettino (Veneto e Friuli)*, 15 gennaio 2006.
482. **Cár, br. Jaroslav Mária**: “Odorik Mattiuzzi z Pordenone”, *Minoritský list (Menší bratia konventuáli - minoriti priateľom sv. Františka z Assisi)*, **33**, 1: 1-2.
483. **Carbonaro, Giovanna – Cassarino, Mirella – Creazzo, Eliana et Lalomia, Gaetano** (eds.): *Medioevo romanzo e orientale. Il viaggio nelle letterature romanze e orientali*. Atti del V Colloquio Internazionale, VII Convegno della Società Italiana di Filologia Romanza (Catania-Ragusa 24-27 settembre 2003), a cura di Giovanna Carbonaro, Mirella Cassarino, Eliana Creazzo e Gaetano Lalomia. Soveria Mannelli, Rubbettino Editore.
- ANDREOSE, Alvise: “Tra ricezione e riscrittura: la fortuna romanza della Relatio di Odorico da Pordenone”: 5-21.
  - MENEGHETTI, Maria Luisa: “Marco Polo, Odorico da Pordenone e l’ ‘architetto’ del *Livre des Merveilles du Monde*”: 501-514.
484. “È stato inaugurato il monumento al Beato Odorico nelle Filippine”, *Il Popolo*, 10 settembre 2006.
485. “Film sul Beato Odorico vince una rassegna in Cina”, *Il Gazzettino (Venezia)*, 13 gennaio 2006.
486. **Giurovich, Irene**: “Cattolici cinesi per ritrovare Odorico”, *Il Gazzettino (Veneto e Friuli)*, 20 ottobre 2006.
487. **Giurovich, Irene**: “Il Beato Odorico verso gli altari romani. Il procedimento passa al Vaticano”, *Il Gazzettino (Venezia)*, 19 aprile 2006.
488. **Giurovich, Irene**: “Il beato Odorico – ponte con la Cina”, *Il Gazzettino (Venezia)*, 19 aprile 2006.
489. “L’Austria ci ‘ruba’ Odorico da Pordenone”, *Il Gazzettino (Venezia)*, 16 gennaio 2006.
490. **Liščák, Vladimír**: “Bratr Odorik o věcech podivuhodných a neznámých – II. část” [Brother Odoric about things wonderful and unknown – Part II], *Studia Orientalia Slovaca*, **V**: 55-73.

491. **Liščák, Vladimír**: *Biblioteca Odoriciana* 2. Příležitostný tisk k “Odorik z Pordenone: Z Benátek do Pekingu a zpět. Setkávání na cestách Starého světa ve 13.–14. století” (mezinárodní konference, Plzeň, 13.–14. listopadu 2006) / Printed in the occasion of “Odoric of Pordenone: From Venice to Peking and back. Material and immaterial interconnections within Europe and Asia in the 13th-14th centuries” (International Conference, Plzeň/Pilsen, 13th–14th November 2006). Praha–Plzeň, vlastním nákladem. 118 pp.
492. “Né italiano, né austriaco ma forse di famiglia boema”, *Frati Cappuccini*, 16 gennaio 2006 (<http://www.fraticappuccini.it/attualita/rassegna/view.php?id=6524>).

2007

493. **Andreose, Alvise**: “‘Unum referam de magno Cane quod vidi’. Ipotesi sull’origine e sulla prima circolazione dell’episodio ‘De reverentia Magni Chanis’ nell’*Itinerarium* di Odorico da Pordenone”, in *L’ornato parlare. Studi di filologia e letteratura per Furio Brugnolo*, a cura di G. Peron. Padova, Esedra: 467-487.
494. “Odorico da Pordenone protagonista a Torino nella categoria dei ‘libri improbabili’”, *Il Gazzettino (Veneto e Friuli)*, 29 giugno 2007.
495. **Popeanga Chelaru, Eugenia**: *Los viajes a Oriente de Odorico de Pordenone*. București, Cartea Universitară. 163 pp.
496. **Sgorlon, Carlo** (卡尔洛·斯戈隆); **Lü Tongliu, Cai Rong** (transl.) 吕同六, 蔡蓉译: *Chun can tu si: Eduolike dong you lu* 春蚕吐丝 : 鄂多立克东游录 [Silkworms spin silk: Odoric’s travel to the East] [orig.: *Il filo di seta*]. Chengdu: Sichuan renmin chubanshe 四川人民出版社. 284 pp.
497. **Simonato, Pier Paolo**: “Una luce per l’Oriente, il Beato Odorico diventa un fumetto scritto da frate Luigi”, *Il Gazzettino (Veneto e Friuli)*, 19 gennaio 2007.
498. **Villafania, Santiago Bergantinos**: “Sonito 43. Talamasin (Bolinao), 1324”, in: *Malagilion: Sonnets tan Villanelles*. Manila, Komisyon sa Wikang Filipino & Emilio Aguinaldo College: ??? [sonnet in Pangasinan dedicated to the alleged Odoric stop in the Philippines]

2008

499. **Borovička, Michael**: “Já, bratr Oldřich, Čech, z Furlánska” [I, Brother Odoric, Bohemian, from Friuli], *Lidé a země*, **57**, No. 3: 110-111.
500. **Buora, Maurizio** (ed.): *Splendori del Gotico nel Patriarcato di Aquileia*. Catalogo a cura di Maurizio Buora. Udine, Comune di Udine, Civici Musei e Gallerie di Storia e Arte. 247 pp.
- BRUSAMONTI, Raffaella – CASADIO, Paolo: “Il restauro degli afreschi con Storie del Beato Odorico da Pordenone”: 39-51.
  - MORETTI, Claudio: “Note sulla iconografie delle storie del beato Odorico”: 52-63.
  - TOMASI, Michele: “Santi, scultori, committenti nel Friuli gotico: attorno all’arca di Odorico da Pordenone”: 83-96.

501. **Dersch, Frank:** *Die Aneignung des Fremden durch Sprache im Reisebericht des Odorico de Pordenone*. [München], GRIN Verlag. 28 pp.
502. “Il Friuli celebra Odorico da Pordenone il frate che aprì la strada alla conoscenza dell’Oriente”, *il Gazzettino (Veneto)*, 15 gennaio 2008.
503. **Morrow, Paul:** “Grinch historians steal Christmas”, *Pilipino Express* (Winnipeg, Manitoba, Canada), **4**, No. 24 (December 16–31, 2008): ??? [The story of the first Christmas in the Philippines celebrated by Odoric.]
504. **Novotný, Jiří:** “Česká středověká literatura o včelách. (38. část), Odoricus a Mandeville” [Czech mediaeval literature on bees. (38th part), Odoric and Mandeville], *Včelařství*, **61**, č. 2: ???.
505. **Odoric van Friuli:** *Mijn reis naar het verre. Een verslag uit het begin van de veertiende eeuw*. Vertaald en toegelicht door Vincent Hunink en Mark Nieuwenhuis. Amsterdam, Athenaeum-Polak & Van Genneep. 77 pp.
506. “Одори́ко Матиуш (1274 қазан - 1331 ж.)”, *География және табиғат*, №2: 75-76. [in Kazakh]
507. *Odorik z Pordenone zvaný Oldřich Čech. První Evropan, který vstoupil do Tibetu*. Připravil: M. Petřík. (Světci a svědci), TV dokument [Odoric of Pordenone known as Oldrich the Bohemian: the first European who came to Tibet. Prepared by: M. Petřík. (Saints and Witnesses), TV documentary], 6 January 2008; 13 min.
508. **Sommer, Petr – Liščák, Vladimír (eds.):** *Odorik z Pordenone: Z Benátek do Pekingu a zpět. Setkávání na cestách Starého světa ve 13.-14. století. Sborník příspěvků z mezinárodní konference. Plzeň, 13.-14. listopadu 2006. / Odoric of Pordenone: From Venice to Peking and back. Meetings on the Roads of the Old World in the 13th-14th centuries. Proceedings of the International Conference. Pilsen, 13th to 14th November 2006*. Praha, Centrum mediévistických studií – Filosofia. 286 pp.
- LIŠČÁK, Vladimír: “Úvodem: Odorik z Pordenone a východní kraje světa” [Introduction: Odoric of Pordenone and eastern regions of the world]: 9-24.
  - TESTA, Giulio Cesare: “Il vero Catai rivelato da Odorico”: 25-46.
  - LIŠČÁK, Vladimír: “Odorikův příspěvek k rozšíření geografických znalostí o Východu v Evropě” [Odoric’s contribution to the extension of geographical knowledge about the East in Europe]: 47-66.
  - ŠÍMA, Jiří: “Odorik v kontextu mongolských dějin” [Odoric in the context of Mongolian history]: 67-74.
  - GUILLOT, Claude: “Sumatra à l’époque du voyage en Chine d’Odoric”: 107-116.
  - KALUS, Ludvik: “La ville de Zayton/Quanzhou du temps d’Odoric”: 227-236.
509. **Žemlička, Josef:** “Petr Sommer – Vladimír Liščák (eds.), *Odorik z Pordenone: z Benátek do Pekingu a zpět*”, *Český časopis historický*, **106**, No. 4: 929-930. [review]

Odoric van Friuli Mijn reis
naar het verre oosten

Een verslag uit het begin
van de veertiende eeuw

*Vertaald & toegelicht
door Vincent Hunink en Mark
Nieuwenhuis*

Athenaeum—Polak & Van Gennep

The first translation of Odoric's travelogue into Dutch.

FOR MEDIEVAL STUDIES

ems

CENTRE

Colloquia mediaevalia Pragensia 10

ODORIK Z PORDENONE:
Z BENÁTEK DO PEKINGU A ZPĚT
SETKÁVÁNÍ NA CESTÁCH STARÉHO SVĚTA VE 13.–14. STOLETÍ

ODORIC OF PORDENONE:
FROM VENICE TO PEKING AND BACK
MEETINGS ON THE ROADS OF THE OLD WORLD
IN THE 13th–14th CENTURIES

EDITOŘI/EDITORS: PETR SOMMER, VLADIMÍR LIŠČÁK

Proceedings of the first conference in the Czech Republic dedicated to Odoric of Pordenone.

510. **Cozzi, Enrica**: “Blahoslavený Odorik z Pordenone káže svým věrným” [Blessed Odoric of Pordenone preaches to his faithful followers]. In: *Gotika severní Itálie. České země a Furlansko ve středověku* [Gothic art in northern Italy. Czech lands and Friuli in the Middle Ages]. Mikulov, Regionální muzeum: 15-17. [Publication to an exhibition, Mikulov 21/6–13/9 2009]
511. **García Espada, Antonio**: “Marco Polo, Odorico of Pordenone, the Crusades, and the Role of the Vernacular in the First Descriptions of the Indies”, *Viator. Medieval and Renaissance Studies*, **40**, No. 1: 201-222.
512. **Liščák, Vladimír**: “Odoric of Pordenone, a Franciscan missionary to Mongolian China”, *Archiv orientální*, **77**, No. 1: 59-77.
513. **Liščák, Vladimír**: “Odoric z Pordenone: *De mirabilibus orientalium*”, in: Petr Hlaváček (ed.); Petr R. Beneš, Petr Hlaváček, Ctirad V. Pospíšil et al.: *Františkánství v kontaktech s jiným a cizím* [Franciscan order in contacts with a different and foreign]. Praha, Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta & FILOSOFIA, nakladatelství Filozofického ústavu AV ČR, v.v.i. (Europaeana Pragensia 1 – Historia Franciscana III.): 110-124.
514. **Liščák, Vladimír**: “Mandevila a Odorik – porovnání dvou cestopisů” [Mandeville and Odoric – comparison of two travelogues], *Nový Orient*, **64**, No. 4: 21-26.
515. **Maber, Richard G. – Tregoning, Angela**: “Conveying the Unimaginable: Odoric of Pordenone’s Travels and Their Vernacular Translations”, in: Kosta-Théfaïne, Jean-François (ed.): *Travels and travelogues in the middle ages*. Brooklyn, AMS Press, Inc. (AMS studies in the middle ages ; no. 28)
516. **O’Doherty, Marianne**: “The *Viaggio in Inghilterra* of a *Viaggio in Oriente*: Odorico da Pordenone’s *Itinerarium* from Italy to England”, *Italian Studies*, **64**, Number 2, Autumn 2009: 198-220.

2010

517. **Andreose, Alvise**: “Dalla voce alla scrittura: problemi di transcodificazione nella stesura della *Relatio* di Odorico da Pordenone”, in *Interpretazione del documento storico: valore documentario e dimensioni letterarie. Atti del Colloquio scientifico internazionale (Padova il 17 novembre 2009)*, a cura di D. O. Cepraga e S. Sipos. Oradea, Editura Universităţii din Oradea: 125-140.
518. **Kolar, Bogdan**: *Mirabilia Mundi – Potopis brata Odorika iz Furlanije, člana Reda manjših bratov* [Travelogue of Brother Odoric from Friuli, a member of the Order of Friars Minor]. Ljubljana, Teološka fakulteta (Znanstvena knjižnica 21). 167 pp.
- Brat Odorik iz Reda manjših bratov: *Popis potovanja po deželah nevernikov* [Description of the journey through lands of non-believers]: 103-153. [transl. according to Odorico da Pordenone: *Relazione del viaggio in Oriente e in Cina (1314?-1330)*, a cura della Camera di Commercio Industria, Artigianato e Agricoltura di Pordenone. Maniago 1982.]

BOGDAN KOLAR

MIRABILIA MUNDI
 POTOPIS BRATA ODORIKA
 IZ FURLANIJE,
 ČLANA REDA MANJŠIH BRATOV

ZNANSTVENA KNJIŽNICA 21

The first translation of Odoric's travelogue into Slovenian.

519. **Liščák, Vladimír**: “Odorik z Pordenone a jeho zpráva o východních krajích” [Odoric of Pordenone and his account on the eastern regions], *Fénix (Informační zpravodaj Česko-čínské společnosti)*, **11**, č. 1: 41-61.
520. **Liščák, Vladimír**: “Odorich von Portenau, ein Franziskanermissionar im mongolischen China”, *Zhongguo: tiaozhan yu jiyu 中国：挑战与机遇 / Herausforderung China* (Grüne Reihe), Nr. 106: 21-30.
521. **Malamocco, Luigi**: *Verso l'ignoto. Il viaggio in Oriente di frate Odorico del Friuli*. Feletto Umberto – Tavagnacco, Edizioni Segno. 82 pp.
522. **Ménard, Philippe – Andreose, Alvisse** (eds.): *Odoric de Pordenone: Le Voyage en Asie. Traduit par Jean le Long OSB. Itinéraire de la peregrination et du voyage (1351)*. Édition critique par Philippe Ménard, avec la collaboration de Alvisse Andreose. Genève, Librairie Droz («Textes Littéraires Français», 602). CCV+453 pp.
523. **Spunar, Pavel**: “Odorik z Pordenone – z Benátek do Pekingu a zpět: setkávání na cestách Starého světa ve 13.-14. století”, *Listy filologické*, **133**, No. 3-4: 449-450. [review]

2011

524. **Andreose, Alvisse**: “Forme e funzioni dell'autodiegesi nella Relatiō di Odorico da Pordenone”, in: *Textus Testis. Documentary Value and Literary Dimension of the Historical Text*, edited by Sorin Sipos, Dan Octavian Cepraga, Ioan-Aurel Pop («Transylvanian Review», Vol. XX, Supplement No. 3, 2011): ???.
525. **Knecht, Tobias**: *Die Erfahrung und Beschreibung des Unglaublichen im Reisebericht. Studienarbeit*. [München], GRIN Verlag. 76 pp. [Essay on Odoric of Pordenone]
526. **Liščák, Vladimír**: “Christianity in Mongolian China and Mission of Odoric of Pordenone”, in: Marián Gálik and Martin Slobodník (eds.): *Eastern Christianity, Judaism, and Islam between the Death of Muhammad and Tamerlane (632-1405)*. Bratislava, Institute of Oriental Studies, Slovak Academy of Sciences: 243-263.
527. **Liščák, Vladimír**: “Odoric of Pordenone and His Account on the *orientalium partium* in the Light of Manuscripts”, *Anthropologia Integra*, **2**, 2011, No. 2: 63-74.
528. **Marchisio, Annalia**: “Il volgarizzamento tedesco della «Relatio» di Odorico da Pordenone e il suo modello latino”, in: *Filologia Mediolatina. Studies in Medieval Latin Texts and Transmission* Rivista della «Fondazione Ezio Franceschini» (Firenze, SISMEL - Edizioni Del Galluzzo), **XVIII**: 305-358.
529. **Marchisio, Annalia** (ed.): *Odoricus de Portu Naonis, «Relatio de mirabilibus orientalium Tatarorum» (recensio c6)*, edizione critica a cura di Annalia Marchisio. Florencia, SISMEL: E codicibus.
530. **Varutti, Elio – Gu Rongrui 古容睿**: *Le spezie in Odorico da Pordenone / 来自Pordenone 的Odorico对香料的研究 / Gewürzkräuter in Odorico aus Pordenone / Lis speziis in Uldarî di Pordenon*. Udine, Isis “B. Stringher” [ricerca plurilingue: italiano, cinese, tedesco, friulano e con parti in inglese].

531. **Damiani, Stefano:** “Lo spirito di Odorico vive ancora”, *la Vita Cattolica*, 13 gennaio 2012.
532. **Stival, Giancarlo:** *Frate Odorico del Friuli. Da Pordenone alla Cina per «guadagnare anime».* (Biblioteca francescana) Padova, Edizioni Messaggero Padova. 184 pp. [new edition]

